ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΠΑΪΣΙΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ

ΛΟΓΟΙ
Β΄

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΦΥΠΝΙΣΗ

ΙΕΡΟΝ ΗΣΥΧΑΣΤΗΡΙΟΝ
«ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ»
ΣΟΥΡΩΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
1999

57006 Βασιλικὰ Θεσσαλονίκης
Τηλ. 23960 41320, fax 23960 41594

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ μακαριστὸς Γέροντας Παΐσιος ἄρχισε ἀπὸ τὸ 1980 νὰ μᾶς μιλάη γιὰ τὰ δύσκολα χρόνια ποὺ θὰ ἔρθουν. Συχνὰ ἐπαναλάμβανε ὅτι ἴσως ζήσουμε καὶ ἐμεῖς πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ γράφει ἡ Ἀποκάλυψη. Σκοπὸ εἶχε νὰ βάλη μέσα μας τὴν καλὴ ἀνησυχία, ὥστε νὰ ἐντείνουμε τὸν πνευματικό μας ἀγώνα, νὰ ἀντισταθοῦμε στὸ πνεῦμα τῆς ἀδιαφορίας – ποὺ ὕπουλα ἔβλεπε νὰ μπαίνη καὶ στοὺς κόλπους τοῦ Μοναχισμοῦ – νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὴν φιλαυτία καὶ νὰ καταπολεμήσουμε τὶς ἀδυναμίες μας, γιὰ νὰ ἔχη δύναμη ἡ προσευχή μας. «Μὲ τὶς ἀδυναμίες, ἔλεγε, ἀποδυναμώνεται ἡ προσευχή, καὶ μετὰ δὲν μποροῦμε νὰ βοηθήσουμε οὔτε τὸν ἑαυτό μας οὔτε τὸν κόσμο. Ἀχρηστεύονται ἀσύρματοι. Καὶ ἂν δὲν δουλεύουν οἱ ἀσύρματοι, τὸν ἄλλον τὸν πιάνει ὁ ἐχθρός».

Στὸν γενικώτερο πρόλογο τοῦ Α΄ τόμου, μὲ τίτλο «Μὲ πόνο καὶ ἀγάπη γιὰ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο», ἔγινε διεξοδικὰ λόγος γιὰ τὴν προέλευση καὶ τὸν τρόπο συλλογῆς καὶ σύνθεσης τοῦ ὑλικοῦ ποὺ ἔχει ἤδη ἀρχίσει νὰ συγκροτῆ τὴν σειρὰ «Γέροντος Παϊσίου Ἁγιορείτου, Λόγοι». Στὸν ἀνὰ χεῖρας Β΄ τόμο, μὲ τίτλο «Πνευματικὴ ἀφύπνιση», συμπεριλήφθηκαν θέματα τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν στὴν σημερινὴ πραγματικότητα, μᾶς καλοῦν σὲ συνεχῆ ἐγρήγορση καὶ ἑτοιμότητα καὶ μᾶς προετοιμάζουν γιὰ δύσκολες καταστάσεις, ποὺ πιθανὸν νὰ ἀντιμετωπίσουμε, γιατὶ ἔχουμε κιόλας δεῖ νὰ πραγματοποιῆται αὐτὸ ποὺ συχνὰ ἔλεγε ὁ Γέροντας: «Μπόρες– μπόρες θὰ περνοῦμε· τώρα γιὰ μερικὰ χρόνια ἔτσι θὰ πᾶμε· παντοῦ ἕνας γενικὸς ἀναβρασμός».

Ὁ δεύτερος αὐτὸς τόμος ἀπαρτίζεται ἀπὸ πέντε μέρη. Τὸ πρῶτο μέρος ἀναφέρεται στὴν γενικὴ ἀδιαφορία καὶ ἀνευθυνότητα ποὺ παρατηροῦνται στὴν ἐποχή μας καὶ στὸ χρέος τοῦ συνειδητοῦ Χριστιανοῦ νὰ βοηθήση τὴν κατάσταση μὲ τὴν διόρθωση τοῦ ἑαυτοῦ του, τὴν συνετὴ συμπεριφορά, τὴν ὁμολογία πίστεως καὶ τὴν προσευχή. «Δὲν λέω νὰ πάρουμε πλακάτ, ἀναφέρει ὁ Γέροντας σὲ κάποιο σημεῖο, ἀλλὰ νὰ ὑψώνουμε τὰ χέρια μας πρὸς τὸν Θεό». Στὸ δεύτερο μέρος ὁ Γέροντας, χωρὶς νὰ σὲ περιορίζη σὲ συγκεκριμένο ἀγώνα, ἀνάβει τὸν ζῆλο γιὰ πνευματικὴ ἐργασία. Ἀπομένει ἀπὸ ᾽κεῖ καὶ πέρα ὁ καθένας νὰ ἀγωνισθῆ ἀνάλογα μὲ τὶς δυνάμεις του καὶ τὸ φιλότιμό του, γιὰ νὰ ζήση τὴν ἐν Χριστῷ ζωή, ποὺ εἶναι Παράδεισος ἀπὸ τὴν γῆ. Τὸ τρίτο μέρος ἀναφέρεται στὴν μικρὴ κατοχὴ τοῦ Ἀντιχρίστου, ποὺ θὰ δώση τὴν εὐκαιρία νὰ ὁμολογήσουν οἱ Χριστιανοὶ καὶ πάλι Χριστό, ὅπως στὸ Ἅγιο Βάπτισμα – συνειδητὰ ὅμως αὐτὴν τὴν φορά –, νὰ ἀγωνισθοῦν καὶ νὰ χαροῦν ἐκ προοιμίου τὴν νίκη τοῦ Χριστοῦ κατὰ τοῦ σατανᾶ. Τὴν εὐκαιρία αὐτὴ θὰ τὴν ζήλευαν, ὅπως ἔλεγε ὁ Γέροντας, οἱ Ἅγιοι. «Πολλοὶ Ἅγιοι θὰ παρακαλοῦσαν νὰ ζοῦσαν στὴν ἐποχή μας, γιὰ νὰ ἀγωνισθοῦν. Βρεθήκαμε ἐμεῖς... Δὲν ἤμασταν ἄξιοι! Τοὐλάχιστον νὰ τὸ ἀναγνωρίζουμε». Γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθῆ σωστὰ ἡ περίοδος αὐτή, ἀπαιτεῖται νὰ καλλιεργηθῆ ἰδιαίτερα ἡ παλληκαριὰ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας. Στὸ τέταρτο μέρος, ποὺ ἀναφέρεται στὴν θεία πρόνοια, στὴν πίστη καὶ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό, καὶ στὴν θεία βοήθεια, ὁδηγεῖται κανεὶς στὴν πηγή, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀντλεῖ τὴν δύναμη νὰ ἀντιμετωπίση ὁποιαδήποτε δυσκολία. Τέλος, στὸ πέμπτο μέρος τονίζεται ἡ

ἀναγκαιότητα καὶ ἡ δύναμη τῆς καρδιακῆς προσευχῆς, ποὺ εἶναι ὅπλο ἰσχυρὸ γιὰ τὴν καταπολέμηση τοῦ κακοῦ, τὸ ὁποῖο ἐξαπλώνεται ὅλο καὶ περισσότερο. Οἱ μοναχοὶ καλοῦνται νὰ βρίσκωνται σὲ «κατάσταση συναγερμοῦ», ὅπως οἱ στρατιῶτες ἐν καιρῷ πολέμου, γιὰ νὰ βοηθοῦν συνέχεια μὲ τὴν προσευχὴ τὸν κόσμο, καὶ νὰ προσέξουν νὰ μὴν ἀλλοιωθῆ τὸ γνήσιο πνεῦμα τοῦ Μοναχισμοῦ, γιὰ νὰ μείνη μαγιὰ γιὰ τὶς ἑπόμενες γενιές. Τὸ τελευταῖο αὐτὸ μέρος κλείνει μὲ τὸ κεφάλαιο ποὺ ὁρίζει ποιό εἶναι τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς καὶ ἐπισημαίνει τὴν ἀνάγκη τῆς μετανοίας.

Οἱ λόγοι καὶ οἱ ἐνέργειες τοῦ Γέροντα ζυγίζονται καὶ ἐδῶ, ὅπως πάντοτε, μὲ τὸ ζύγι τῆς διακρίσεως. Σ' αὐτὰ τὰ κείμενα βλέπει κανεὶς τὸν Γέροντα ἄλλοτε νὰ μὴ διακόπτη τὴν προσευχή, ὅσο κι ἂν ἀνυπόμονοι προσκυνητὲς χτυποῦν ἐπίμονα τὸ καμπανάκι στὸ Καλύβι του, φωνάζοντας «σταμάτα, Γέροντα, τὴν προσευχή, ὁ Θεὸς δὲν παρεξηγεῖται», καὶ ἄλλοτε νὰ ἀφήνη τὴν ἔρημο καὶ νὰ βγαίνη στὸν κόσμο, γιατὶ ἡ ἀπουσία του ἀπὸ κάποια ἐκδήλωση μπορεῖ νὰ παρεξηγηθῆ καὶ νὰ βλάψη τὴν Ἐκκλησία. Ἄλλοτε νὰ καταλαμβάνεται ἀπὸ θεία ἀγανάκτηση καὶ νὰ ἀντιδρᾶ στὶς βλασφημίες κάποιου, καὶ ἄλλοτε νὰ σιωπᾶ καὶ μόνο νὰ εὔχεται γιὰ τὸν βλάσφημο. Γι' αὐτὸ καλὸ εἶναι ὁ ἀναγνώστης νὰ μὴ βιάζεται νὰ βγάζη συμπεράσματα, πρὶν μελετήση ὅλα τὰ κεφάλαια. Προπαντὸς ὅμως νὰ μὴ χρησιμοποιήση ἀποσπασματικὰ λόγους τοῦ Γέροντα, γιατὶ μπορεῖ νὰ ὁδηγήση τοὺς ἄλλους σὲ λανθασμένα συμπεράσματα. Νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του ὅτι ὁ Γέροντας μιλάει ἐξ ἀφορμῆς κάποιου συγκεκριμένου γεγονότος ἢ ἐρωτήματος καὶ ἀπευθύνεται σὲ συγκεκριμένο πρόσωπο, ἀποβλέποντας πάντοτε στὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς του.

Ὅσοι γνώρισαν τὸν Γέροντα θυμοῦνται τὴν ἁπαλάδα ποὺ ἔφερναν τὰ λόγια του στὶς καρδιές, ὅσο αὐστηρὰ καὶ ἂν ἦταν κάποιες φορές. Καὶ αὐτό, γιατὶ ὁ Γέροντας πάντοτε εἶχε στόχο νὰ θεραπεύση τὸ κακὸ καὶ ὄχι νὰ τὸ στηλιτεύση. Νὰ λυτρώση τὴν ψυχὴ τοῦ συνομιλητῆ του ἀπὸ κάποιο πάθος, καὶ ὄχι νὰ διαπομπεύση τὸ πάθος. Τὰ ἴδια λόγια, ἂν χρησιμοποιηθοῦν ἔξω ἀπὸ τὴν συνάφεια αὐτὴ τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀγάπης, ἴσως ἠχήσουν διαφορετικά, καὶ πιθανὸν ὄχι θεραπευτικά. Μπορεῖ, ἀντὶ νὰ φέρουν στὶς καρδιὲς τὴν θεία παρηγοριὰ καὶ τὴν ἀσφάλεια, νὰ ἐμβάλουν τὴν ἀμφιβολία καὶ τὸν φόβο ἢ νὰ ὁδηγήσουν στὰ ἄκρα, ἐνῷ ὁ Γέροντας δὲν ἦταν ἄνθρωπος τῶν ἄκρων οὔτε μονομερής· τὸν ἐνδιέφερε νὰ γίνεται τὸ καλὸ ἀλλὰ μὲ καλὸ τρόπο, ὥστε νὰ ὠφελῆ. Βέβαια, δὲν δίσταζε ποτὲ νὰ πῆ τὴν ἀλήθεια· τὴν ἀλήθεια ὅμως τὴν ἔλεγε μὲ διάκριση. Καταλαμβανόταν ἀπὸ θεία ἀγανάκτηση μπροστὰ στὴν βεβήλωση κάθε ἱεροῦ, προανήγγελλε τὰ φοβερὰ γεγονότα ποὺ πρόκειται νὰ συμβοῦν, ἀλλὰ ἡ συμπεριφορά του δὲν σοῦ προκαλοῦσε φόβο καὶ ἀγωνία. Ἀντίθετα, σοῦ μετέδιδε τὴν ἀναστάσιμη ἐλπίδα καὶ χαρά, τὴν χαρὰ ὅμως ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὴν θυσία, ἡ ὁποία σὲ κάνει νὰ συγγενεύης μὲ τὸν Χριστό. Καὶ ἐφόσον συγγενεύεις μὲ τὸν Χριστὸ – μετέχεις στὴν μυστηριακὴ ζωὴ καὶ τηρεῖς τὶς ἐντολές Του – δὲν ἔχεις τίποτε νὰ φοβηθῆς, «οὔτε διαβόλους οὔτε μαρτύρια». Λέει κάπου ὁ Γέροντας μὲ τὸν δικό του χαριτωμένο τρόπο: «Ὅταν πετᾶς τὸν ἑαυτό σου, πετιέται μέσα σου ὁ Χριστός», ποὺ εἶναι τὸ ζητούμενο σὲ ὅλη τὴν πνευματικὴ ζωή. Γι' αὐτὸ ἐπισημαίνει ἕναν κίνδυνο ποὺ διατρέχει ὁ Χριστιανός: ἂν δὲν καλλιεργήση τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας, δὲν μπορεῖ νὰ γίνη κοινωνὸς τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, ὁπότε θὰ μείνη ἄνθρωπος τοῦ τύπου, χωρὶς ἐσωτερικὴ ζωή.

Οἱ συχνὲς ἀναφορὲς στὴν προσωπικὴ ζωὴ τοῦ Γέροντα ἴσως προβληματίσουν μερικοὺς ἀναγνῶστες, ἰδίως γιατὶ ὁ Γέροντας φαίνεται νὰ διηγῆται εὔκολα καὶ ἀβίαστα μερικὰ ἀπὸ τὰ θεῖα γεγονότα ποὺ εἶχε ζήσει. Κατὰ τὴν μεταφορὰ ὅμως τοῦ προφορικοῦ λόγου σὲ γραπτὸ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ἐκφρασθῆ ἡ δυσκολία μὲ τὴν ὁποία μιλοῦσε ὁ Γέροντας γιὰ τὸν ἑαυτό του οὔτε ἡ «πίεση» ποὺ ἀσκήθηκε, ὥστε νὰ ἀναφέρη κάτι ἀπὸ τὰ βιώματά του. Μερικὲς φορὲς μάλιστα κάποιο γεγονὸς τὸ ἔλεγε ἀποσπασματικά, σὲ διάφορες ἀδελφὲς καὶ μὲ ἄλλες λεπτομέρειες καί, ὅταν δινόταν εὐκαιρία, προσπαθούσαμε μὲ πολλὴ συστολὴ νὰ ἀποσπάσουμε κάποια πληροφορία ποὺ θὰ συμπλήρωνε τὰ κενὰ μιᾶς διηγήσεως. Ἔτσι ὁ Γέροντας, στὴν διάρκεια τῶν εἴκοσι ὀκτὼ χρόνων ποὺ παρακολουθοῦσε πνευματικὰ τὸ Ἡσυχαστήριο, μᾶς ἀποκάλυπτε, γιὰ νὰ μᾶς βοηθήση, λίγα ἀπὸ τὰ θεῖα γεγονότα τῆς ζωῆς του, ποὺ ἦταν γιὰ μᾶς «πνευματικὴ αἱμοδοσία». Γι' αὐτὸ λυπόταν πολύ, ὅταν δὲν ὑπῆρχε ἡ πνευματικὴ πρόοδος ποὺ περίμενε, τόσο ποὺ μερικὲς φορὲς ἔλεγε μὲ πόνο: «Πετάω λίπασμα σὲ ἀμμούδα».

Εὐχαριστοῦμε ὅσους διάβασαν τὰ κείμενα αὐτὰ πρὶν ἀπὸ τὴν ἔκδοσή τους καὶ διετύπωσαν μὲ σεβασμὸ στὰ λόγια τοῦ Γέροντα κάποιες σκέψεις σχετικὰ μὲ αὐτά, ἀλλὰ καὶ μᾶς ἐνεθάρρυναν νὰ συνεχίσουμε αὐτὴν τὴν προσπάθεια, γιατὶ ἔνιωσαν – ὅπως μᾶς εἶπαν – ὅτι ἡ διδασκαλία του ἀπευθύνεται σὲ ὅλο τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας.

Εἴθε οἱ λόγοι τοῦ τόμου «Πνευματικὴ ἀφύπνιση», δι᾽ εὐχῶν τοῦ μακαριστοῦ Γέροντα Παϊσίου ποὺ – ὅπως διαπιστώνουν καὶ ὁμολογοῦν πολλοὶ – μᾶς παρακολουθεῖ μέρα-νύχτα καὶ μᾶς βοηθάει μὲ θεϊκὴ ἀγάπη, νὰ βάλουν μέσα μας τὴν καλὴ ἀνησυχία, γιὰ νὰ ἀγωνιζώμαστε φιλότιμα, ὥστε νὰ ὑποχωρῆ τὸ κακὸ καὶ νὰ ἐπικρατῆ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀμήν.

Κοίμηση τῆς Θεοτόκου 1999

Ἡ Καθηγουμένη τοῦ Ἱεροῦ Ἡσυχαστηρίου
Φιλοθέη Μοναχὴ
καὶ αἱ σὺν ἐμοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφαὶ

– Γέροντα, γιατί φεύγετε ἀπὸ τὸ Καλύβι καὶ πηγαίνετε στὸ δάσος;

– Στὸ Καλύβι ποῦ νὰ βρῇς ἡσυχία! Ὁ ἕνας χτυπάει ἀπὸ ἐδῶ, ὁ ἄλλος ἀπὸ ἐκεῖ. Βρῆκα ἕναν καλὸ τόπο σὲ μιὰ μεριά. Ἂν εἶμαι καλά, θὰ "χτίσω" ἕνα πολυβολεῖο προσευχῆς, ἕνα ραντάρ. Εἶναι πολὺ καλὸ μέρος. Γιὰ τὸ καλοκαίρι εἶναι ὅ,τι πρέπει· ἔχει δένδρα... Θὰ μπορῶ νὰ στέκωμαι καὶ ὄρθιος. Ἂν μπορῶ νὰ κάνω τὰ καθήκοντά μου, αὐτὴ εἶναι ἡ χαρά μου, ἡ τροφή μου! Ἐλᾶτε καμμιὰ φορά!...

Εἰσαγωγὴ ἀπὸ λόγους τοῦ Γέροντα

«Γιὰ νὰ περάσης στὴν βουλὴ τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ γίνης "βουλευτὴς" τοῦ Θεοῦ, ὄχι "βολευτὴς" τοῦ ἑαυτοῦ σου».

Γέροντα, πῶς τὰ βλέπετε τὰ πράγματα;

– Ἐσεῖς πῶς τὰ βλέπετε;

– Ἐμεῖς τί νὰ ποῦμε, Γέροντα; Ἐσεῖς νὰ μᾶς λέγατε.

– Ἡ ἡσυχία ποὺ ἐπικρατεῖ μὲ ἀνησυχεῖ. Κάτι ἑτοιμάζεται. Δὲν ἔχουμε καταλάβει καλὰ σὲ τί χρόνια ζοῦμε οὔτε σκεφτόμαστε ὅτι θὰ πεθάνουμε. Δὲν ξέρω τί θὰ γίνη· πολὺ δύσκολη κατάσταση! Ἡ τύχη τοῦ κόσμου κρέμεται ἀπὸ τὰ χέρια μερικῶν, ἀλλὰ ἀκόμη ὁ Θεὸς κρατᾶ φρένο. Χρειάζεται νὰ κάνουμε πολλὴ προσευχὴ μὲ πόνο, γιὰ νὰ βάλη ὁ Θεὸς τὸ χέρι Του. Νὰ τὸ πάρουμε στὰ ζεστὰ καὶ νὰ ζήσουμε πνευματικά. Εἶναι πολὺ δύσκολα τὰ χρόνια. Ἔχει πέσει πολλὴ στάχτη, σαβούρα, ἀδιαφορία. Θέλει πολὺ φύσημα, γιὰ νὰ φύγη. Οἱ παλιοὶ ἔλεγαν ὅτι θὰ ἔρθη ὥρα ποὺ θὰ κλωτσήσουν οἱ ἄνθρωποι. Πετᾶνε τοὺς φράκτες, δὲν ὑπολογίζουν τίποτε. Εἶναι φοβερό! Ἔγινε μιὰ βαβυλωνία. Νὰ κάνουμε προσευχὴ νὰ βγοῦν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ αὐτὴν τὴν βαβυλωνία. Διαβάστε τὴν προσευχὴ τῶν Τριῶν Παίδων[1], νὰ δῆτε μὲ πόση ταπείνωση προσεύχονταν· καὶ τὸν 82ο Ψαλμό: «*Ὁ Θεός, τίς ὁμοιωθήσεταί σοι, μὴ σιγήσῃς...*». Αὐτὸ πρέπει νὰ γίνη, ἀλλιῶς δὲν γίνεται χωριό. Θέλει θεϊκὴ ἐπέμβαση.

Μπαίνουν μερικὲς ἀρρώστιες εὐρωπαϊκὲς καὶ προχωροῦν ὅλο πρὸς τὸ χειρότερο. Μοῦ εἶπε ἕνας Κύπριος οἰκογενειάρχης ποὺ μένει στὴν Ἀγγλία: «Κινδυνεύουμε πνευματικά. Πρέπει νὰ φύγω ἀπὸ τὴν Ἀγγλία οἰκογενειακῶς». Βλέπεις ἐκεῖ ὁ πατέρας νὰ παίρνη τὴν κόρη, ἡ μάνα τὸν γιό. Ὅλους τοὺς στεφανώνουν, ὅλους τοὺς εὐλογοῦν. Κάτι πράγματα..., ντρέπομαι νὰ τὰ πῶ. Καὶ ἐμεῖς κοιμόμαστε μὲ τὰ τσαρούχια. Δὲν λέω νὰ πάρουμε πλακάτ, ἀλλὰ νὰ στρέψουμε τὴν προσοχή μας στὸν μεγάλο κίνδυνο ποὺ περιμένουμε καὶ νὰ ὑψώνουμε τὰ χέρια στὸν Θεό. Νὰ κοιτάξουμε πῶς νὰ ἀμυνθοῦμε κατὰ τοῦ κακοῦ. Χρειάζεται νὰ κρατᾶμε λίγο φρένο, γιατὶ ὅλα πᾶνε νὰ τὰ ἰσοπεδώσουν. Τώρα εἶναι νὰ λέη κανεὶς τὸ ψαλμικό: «*Θοῦ τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν ὡς τὸν Ὠρὴβ καὶ Ζὴβ καὶ Ζεβεὲ καὶ Σαλμανά..., οἵτινες εἶπαν· κληρονομήσωμεν ἑαυτοῖς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ Θεοῦ*»[2].

Σύγχυση μεγάλη ὑπάρχει. Μύλος γίνεται· εἶναι ζαλισμένοι οἱ ἄνθρωποι. Ὁ κόσμος εἶναι ὅπως οἱ μέλισσες. Ἂν χτυπήσης τὴν κυψέλη, οἱ μέλισσες βγαίνουν ἔξω καὶ ἀρχίζουν «βούου...» καὶ γυρίζουν γύρω ἀπὸ τὴν κυψέλη ἀναστατωμένες. Ὕστερα ἡ κατεύθυνσή τους θὰ ἐξαρτηθῆ ἀπὸ τὸν ἄνεμο ποὺ θὰ φυσήξη. Ἂν φυσήξη βοριάς, θὰ πᾶνε μέσα. Ἂν φυσήξη νοτιάς, θὰ φύγουν. Ἔτσι καὶ τὸν κόσμο τὸν φυσάει... «Ἐθνικὸς Βοριάς», «Ἐθνικὸς Νοτιάς», καὶ εἶναι ὁ καημένος ζαλισμένος. Ὅμως, ἂν καὶ γίνεται τέτοιο βράσιμο, νιώθω μέσα μου μιὰ παρηγοριά, μιὰ σιγουριά. Μπορεῖ νὰ ξεράθηκε ἡ ἐλιά, ἀλλὰ θὰ πετάξη νέα βλαστάρια. Ὑπάρχει μιὰ μερίδα Χριστιανῶν,

---

[1] Βλ. *Δαν*. 2–21, *Προσευχὴ Ἀζαρίου καὶ Ὕμνος τῶν Τριῶν Παίδων.*

[2] *Ψαλμ*. 82, 12-13 καὶ βλ. *Κριτ*. 7 καὶ 8.

στοὺς ὁποίους ἀναπαύεται ὁ Θεός. Ὑπάρχουν ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, οἱ ἄνθρωποι τῆς προσευχῆς, καὶ ὁ Καλὸς Θεὸς μᾶς ἀνέχεται, καὶ πάλι θὰ οἰκονομήση τὰ πράγματα. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς προσευχῆς μᾶς δίνουν ἐλπίδα. Μὴ φοβᾶσθε. Περάσαμε σὰν ἔθνος τόσες μπόρες καὶ δὲν χαθήκαμε, καὶ θὰ φοβηθοῦμε τὴν θύελλα ποὺ πάει νὰ ξεσπάση; Οὔτε τώρα θὰ χαθοῦμε. Ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαπᾶ. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει μέσα του κρυμμένη δύναμη γιὰ ὥρα ἀνάγκης. Θὰ εἶναι λίγα τὰ δύσκολα χρόνια. Μιὰ μπόρα θὰ εἶναι.

Δὲν σᾶς τὰ λέω αὐτά, γιὰ νὰ φοβηθῆτε, ἀλλὰ γιὰ νὰ ξέρετε ποῦ βρισκόμαστε. Γιὰ μᾶς εἶναι μιὰ μεγάλη εὐκαιρία, εἶναι πανηγύρι οἱ δυσκολίες, τὸ μαρτύριο. Νὰ εἶστε μὲ τὸν Χριστό, νὰ ζῆτε σύμφωνα μὲ τὶς ἐντολές Του καὶ νὰ προσεύχεσθε, γιὰ νὰ ἔχετε θεῖες δυνάμεις καὶ νὰ μπορέσετε νὰ ἀντιμετωπίσετε τὶς δυσκολίες. Νὰ ἀφήσετε τὰ πάθη, γιὰ νὰ ἔρθη ἡ θεία Χάρις. Αὐτὸ ποὺ θὰ βοηθήση πολὺ εἶναι νὰ μπῆ μέσα μας ἡ καλὴ ἀνησυχία: ποῦ βρισκόμαστε, τί θὰ συναντήσουμε, γιὰ νὰ λάβουμε τὰ μέτρα μας καὶ νὰ ἑτοιμασθοῦμε. Ἡ ζωή μας νὰ εἶναι πιὸ μετρημένη. Νὰ ζοῦμε πιὸ πνευματικά. Νὰ εἴμαστε πιὸ ἀγαπημένοι. Νὰ βοηθοῦμε τοὺς πονεμένους, τοὺς φτωχοὺς μὲ ἀγάπη, μὲ πόνο, μὲ καλωσύνη. Νὰ προσευχώμαστε νὰ βγοῦν καλοὶ ἄνθρωποι.

Ὁ Θεὸς θὰ δώση τὴν λύση

Ὁ Καλὸς Θεὸς ὅλα θὰ τὰ οἰκονομήση μὲ τὸν καλύτερο τρόπο, ἀλλὰ χρειάζεται πολλὴ ὑπομονὴ καὶ προσοχή, γιατὶ πολλὲς φορές, μὲ τὸ νὰ βιάζωνται οἱ ἄνθρωποι νὰ ξεμπλέξουν τὰ κουβάρια, τὰ μπλέκουν περισσότερο. Ὁ Θεὸς μὲ ὑπομονὴ τὰ ξεμπλέκει. Δὲν θὰ πάη πολὺ αὐτὴ ἡ κατάσταση. Θὰ πάρη σκούπα ὁ Θεός! Κατὰ τὸ 1860, ἐπειδὴ ὑπῆρχε στὸ Ἅγιον Ὄρος πολὺς τουρκικὸς στρατός, γιὰ ἕνα διάστημα δὲν εἶχε μείνει στὴν Μονὴ Ἰβήρων κανένας μοναχός. Εἶχαν φύγει οἱ Πατέρες, ἄλλοι μὲ τὰ ἅγια Λείψανα, ἄλλοι γιὰ νὰ βοηθήσουν στὴν Ἐπανάσταση. Ἐρχόταν στὸ μοναστήρι μόνον ἕνας μοναχὸς ἀπὸ μακριὰ ποὺ ἄναβε τὰ κανδήλια καὶ σκούπιζε. Μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι ἦταν τουρκικὸς στρατός, καὶ αὐτὸς ὁ καημένος σκούπιζε καὶ ἔλεγε: «Παναγία μου, τί θὰ γίνη μ' αὐτὴν τὴν κατάσταση;». Μιὰ φορὰ ποὺ προσευχόταν μὲ πόνο στὴν Παναγία, βλέπει νὰ τὸν πλησιάζη μιὰ γυναίκα – ἦταν ἡ Παναγία – ποὺ ἔλαμπε καὶ τὸ πρόσωπό της ἀκτινοβολοῦσε. Τοῦ παίρνει τὴν σκούπα ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει: «Ἐσὺ δὲν ξέρεις νὰ σκουπίζης καλά· ἐγὼ θὰ σκουπίσω». Καὶ ἄρχισε νὰ σκουπίζη. Ὕστερα ἐξαφανίσθηκε μέσα στὸ Ἱερό. Σὲ τρεῖς μέρες ἔφυγαν ὅλοι οἱ Τοῦρκοι! Τοὺς ἔδιωξε ἡ Παναγία.

Ὁ Θεὸς ὅ,τι δὲν εἶναι σωστὸ θὰ τὸ πετάξη πέρα, ὅπως τὸ μάτι πετάει τὸ σκουπιδάκι. Δουλεύει ὁ διάβολος, ἀλλὰ δουλεύει καὶ ὁ Θεὸς καὶ ἀξιοποιεῖ τὸ κακό, ὥστε νὰ προκύψη ἀπὸ αὐτὸ καλό. Σπάζουν λ.χ. τὰ πλακάκια καὶ ὁ Θεὸς τὰ παίρνει καὶ φτιάχνει ὡραῖο μωσαϊκό. Γι' αὐτὸ μὴ στενοχωρῆσθε καθόλου, διότι πάνω ἀπὸ ὅλα καὶ ἀπὸ ὅλους εἶναι ὁ Θεός, ποὺ κυβερνᾶ τὰ πάντα καὶ θὰ καθίση τὸν καθέναν στὸ σκαμνί, γιὰ νὰ ἀπολογηθῆ γιὰ τὸ τί ἔπραξε, ὁπότε καὶ θὰ τὸν ἀνταμείψη ἀνάλογα. Θὰ ἀμειφθοῦν αὐτοὶ ποὺ θὰ βοηθήσουν μιὰ κατάσταση καὶ θὰ τιμωρηθῆ αὐτὸς ποὺ κάνει τὸ κακό. Τελικὰ ὁ Θεὸς θὰ βάλη τὰ πράγματα στὴν θέση τους, ἀλλὰ ὁ καθένας μας θὰ δώση λόγο γιὰ τὸ τί ἔκανε σ᾽ αὐτὰ τὰ δύσκολα χρόνια μὲ τὴν προσευχή, μὲ τὴν καλωσύνη.

Σήμερα προσπαθοῦν νὰ γκρεμίσουν τὴν πίστη, γι᾽ αὐτὸ ἀφαιροῦν σιγὰ-σιγὰ ἀπὸ καμμιὰ πέτρα, γιὰ νὰ σωριασθῆ τὸ οἰκοδόμημα τῆς πίστεως. Ὅλοι ὅμως εὐθυνόμαστε γιὰ τὸ γκρέμισμα αὐτό· ὄχι μόνον αὐτοὶ ποὺ ἀφαιροῦν τὶς πέτρες καὶ τὸ γκρεμίζουν, ἀλλὰ καὶ ὅσοι βλέπουμε νὰ γκρεμίζεται καὶ δὲν προσπαθοῦμε νὰ τὸ ὑποστυλώσουμε. Ὅποιος σπρώχνει στὸ κακὸ τὸν ἄλλον θὰ δώση λόγο στὸν Θεὸ γι' αὐτό. Καὶ ὁ διπλανὸς ὅμως θὰ δώση λόγο, γιατὶ ἔβλεπε ἐκεῖνον νὰ κάνη κακὸ στὸν συνάνθρωπό του καὶ δὲν ἀντιδροῦσε.

Ὁ κόσμος εὔκολα πιστεύει ἕναν ἄνθρωπο ποὺ ἔχει τὸν τρόπο νὰ πείθη.

– Ὁ λαός, Γέροντα, εἶναι σὰν θηρίο.

– Ἐγὼ ἀπὸ τὰ θηρία δὲν ἔχω παράπονο. Βλέπεις, τὰ ζῶα δὲν μποροῦν νὰ κάνουν μεγάλο κακό, γιατὶ δὲν ἔχουν μυαλό, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος ποὺ φεύγει μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ γίνεται χειρότερος ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο θηρίο! Κάνει μεγάλο κακό. Τὸ δυνατὸ ξίδι γίνεται ἀπὸ τὸ χαλασμένο κρασί. Τὰ ἄλλα τὰ τεχνητὰ ξίδια δὲν εἶναι τόσο δυνατά... Πιὸ φοβερὸ εἶναι, ὅταν ὁ διάβολος συμμαχήση μὲ ἕναν ἄνθρωπο διεστραμμένο· τότε κάνει διπλὸ κακὸ στοὺς ἄλλους, ὅπως ὁ σαρκικὸς λογισμός, ὅταν συμμαχήση μὲ τὴν σάρκα, τότε κάνει μεγαλύτερο κακὸ στὴν σάρκα. Γιὰ νὰ συνεργασθῆ ὁ διάβολος μὲ ἕναν τέτοιο ἄνθρωπο, πρέπει αὐτὸς νὰ εἶναι ὑπολογίσιμος, νὰ ἔχη κακὴ προαίρεση, κακία.

Στὴν συνέχεια, Θεὸς φυλάξοι, αὐτοὶ θὰ φέρουν δυσκολίες, θὰ στριμώξουν ἀνθρώπους, μοναστήρια. Ἡ Ἐκκλησία, ὁ Μοναχισμός, θὰ τοὺς κάνη κακό, γιατὶ θὰ τοὺς ἐμποδίση στὰ σχέδιά τους. Μόνον πνευματικὰ μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπισθῆ ἡ σημερινὴ κατάσταση, ὄχι κοσμικά. Θὰ σηκωθῆ ἀκόμη λίγη φουρτούνα, θὰ πετάξη ἔξω κονσερβοκούτια, σκουπίδια, ὅλα τὰ ἄχρηστα, καὶ μετὰ θὰ ξεκαθαρίσουν τὰ πράγματα. Σ' αὐτὴν τὴν κατάσταση θὰ δῆτε, ἄλλοι θὰ ἔχουν καθαρὸ μισθὸ καὶ ἄλλοι θὰ ξοφλοῦν χρέη. Θὰ γίνουν ἔτσι τὰ πράγματα, ποὺ δὲν θὰ στενοχωριέται κανεὶς γιὰ τὴν ταλαιπωρία ποὺ θὰ περνᾶνε – δὲν θὰ λέη φυσικὰ «*δόξα σοι ὁ Θεός*».

Πόσο ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαπᾶ! Αὐτὰ ποὺ γίνονται σήμερα[3] καὶ αὐτὰ ποὺ σκέφτονται νὰ κάνουν, ἂν γίνονταν πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια ποὺ εἶχε περισσότερη πνευματικὴ ἄγνοια ὁ κόσμος, θὰ ἦταν πολὺ δύσκολα. Τώρα ξέρει ὁ κόσμος· ἡ Ἐκκλησία δυνάμωσε. Ὁ Θεὸς ἀγαπάει τὸν ἄνθρωπο, τὸ πλάσμα Του, καὶ θὰ φροντίση γι᾽ αὐτὰ ποὺ τοῦ χρειάζονται, φθάνει ὁ ἄνθρωπος νὰ πιστεύη καὶ νὰ τηρῆ τὶς ἐντολές Του.

«Ἐπικατάρατος ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς»[4]

Παλιά, ἂν ἕνας εὐλαβὴς ἀσχολεῖτο μὲ τὴν κατάσταση στὸν κόσμο, δὲν πρέπει νὰ ἦταν καλά· ἦταν γιὰ κλείσιμο στὸν Πύργο[5]. Σήμερα ἀντίθετα, ἂν ἕνας εὐλαβὴς δὲν ἐνδιαφέρεται καὶ δὲν πονάη γιὰ τὴν κατάσταση ποὺ ἐπικρατεῖ στὸν κόσμο, εἶναι γιὰ κλείσιμο στὸν Πύργο. Γιατὶ τότε αὐτοὶ ποὺ κυβερνοῦσαν εἶχαν Θεὸ μέσα τους, ἐνῶ σήμερα πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ κυβερνοῦν δὲν πιστεύουν. Εἶναι πολλοὶ τώρα ἐκεῖνοι ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ τὰ διαλύσουν ὅλα, οἰκογένεια, νεολαία, Ἐκκλησία.

---

[3] Εἰπώθηκε τὸν Ἰούνιο τοῦ 1985.

[4] *Ἱερ.* 31, 10.

[5] Ψηλὸ ὀχυρωματικὸ οἰκοδόμημα τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ποὺ χρησίμευε γιὰ τὴν ἀπόκρουση τῶν πειρατῶν.

Τὸ νὰ ἐνδιαφέρεται κανεὶς τώρα καὶ νὰ ἀνησυχῇ γιὰ τὴν κατάσταση στὴν ὁποία βρίσκεται τὸ ἔθνος μας εἶναι ὁμολογία, γιατὶ ἡ Πολιτεία τὰ βάζει μὲ τὸν θεῖο νόμο. Ψηφίζει νόμους ἐνάντιους στὸν νόμο τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι καὶ μερικοὶ ἀδιάφοροι ποὺ οὔτε στὸν θεσμὸ τῆς Ἐκκλησίας πιστεύουν οὔτε Ἔθνος παραδέχονται καί, γιὰ νὰ ἔχουν τὸ χουζούρι τους, λένε «ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέει νὰ μὴν ἐνδιαφέρεσαι γιὰ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου», καὶ ἔτσι ἀδιαφοροῦν! Ἀλλὰ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἄλλο ἐννοοῦσε. Τότε τὰ εἰδωλολατρικὰ ἔθνη εἶχαν ἐξουσία. Μερικοὶ ξέκοψαν ἀπὸ τὸ κράτος καὶ πίστεψαν στὸν Χριστό. Ἔλεγε λοιπὸν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος σ' αὐτοὺς «ἐσεῖς μὴν ἀσχολῆσθε μὲ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου», γιὰ νὰ ξεχωρίζουν ἀπὸ τὸν κόσμο, γιατὶ ὅλος ὁ κόσμος ἦταν εἰδωλολατρικός[6]. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ὅμως ποὺ ἀνέλαβε τὴν ἐξουσία ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ἐπικράτησε ὁ Χριστιανισμός, δημιουργήθηκε σιγὰ-σιγὰ ἡ μεγάλη χριστιανικὴ παράδοση μὲ τὶς Ἐκκλησίες, τὰ μοναστήρια, τὴν τέχνη, τὸ τυπικὸ τῆς λατρείας κ.λπ. Ἔχουμε λοιπὸν εὐθύνη νὰ τὰ διατηρήσουμε ὅλα αὐτὰ καὶ νὰ μὴν ἀφήσουμε τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἐκκλησίας νὰ τὰ διαλύσουν. Ἔχω ἀκούσει καὶ Πνευματικοὺς νὰ λένε: «Ἐσεῖς μὴν ἀσχολῆσθε μ' αὐτά»! Ἂν εἶχαν μεγάλη ἁγιότητα καὶ ἔφθαναν μὲ τὴν προσευχὴ σὲ τέτοια κατάσταση, ποὺ νὰ μὴν τοὺς ἐνδιαφέρῃ τίποτε, νὰ τοὺς φιλοῦσα καὶ τὰ πόδια. Ἀλλὰ τώρα ἀδιαφοροῦν, γιατὶ θέλουν νὰ τὰ ἔχουν καλὰ μὲ ὅλους καὶ νὰ καλοπερνοῦν.

Ἡ ἀδιαφορία δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε στοὺς κοσμικούς, πόσο μᾶλλον στοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους. Ἕνας ἄνθρωπος τίμιος, πνευματικός, δὲν πρέπει νὰ κάνῃ τίποτε μὲ ἀδιαφορία. «Ἐπικατάρατος ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς», λέει ὁ Προφήτης Ἱερεμίας.

Νὰ ἀναπαύουμε τοὺς ἀνθρώπους πνευματικὰ

Παλιὰ στοὺς δέκα οἱ ἕξι ἦταν θεοφοβούμενοι, οἱ δύο μέτριοι καὶ οἱ δύο ἀδιάφοροι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ εἶχαν μέσα τους πίστη. Σήμερα δὲν εἶναι ἔτσι. Δὲν ξέρω ποῦ θὰ πάῃ αὐτὴ ἡ κατάσταση. Νὰ προσπαθήσουμε τώρα, ὅσο μποροῦμε, νὰ βοηθήσουμε πνευματικὰ τοὺς ἀνθρώπους· ὅπως ἔγινε τότε μὲ τὸν κατακλυσμό, μὲ τὴν κιβωτὸ τοῦ Νῶε, ἔτσι καὶ τώρα νὰ γλυτώσουν μερικοί, νὰ μὴ σακατευθοῦν πνευματικά. Θέλει πολλὴ προσοχή, πολλὴ διάκριση, νὰ δῇ κανεὶς τὰ πράγματα ἀπὸ πολλὲς πλευρὲς καὶ νὰ ἀναπαύσῃ τοὺς ἀνθρώπους. Μήπως ἐμένα μὲ ἀναπαύει νὰ μαζεύωνται οἱ ἄνθρωποι ἢ ἤθελα νὰ βλέπω τόσο κόσμο; Ὄχι, ἀλλὰ σ᾿ αὐτὴν τὴν κατάσταση ποὺ βρισκόμαστε, θέλουν λίγη βοήθεια οἱ καημένοι οἱ ἄνθρωποι. Ἐγὼ δὲν ἔγινα παπᾶς, γιὰ νὰ μὴν ἔχω νὰ κάνω μὲ κόσμο, καὶ τελικὰ περισσότερο ἀσχολοῦμαι μὲ τὸν κόσμο. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς ξέρει τὴν διάθεσή μου καὶ μοῦ δίνει περισσότερα ἀπὸ ὅσα θὰ μοῦ ἔδινε ἂν ἔκανα αὐτὸ ποὺ μὲ ἀνέπαυε. Πόσες φορὲς παρακαλῶ τὴν Παναγία νὰ μοῦ οἰκονομήσῃ ἕναν τόπο μακρινό, ἥσυχο, νὰ μὴ βλέπω, νὰ μὴν ἀκούω τίποτε, νὰ κάνω προσευχὴ γιὰ ὅλον τὸν κόσμο, ἀλλὰ δὲν μ᾿ ἀκούει· σὲ ἄλλα τιποτένια μ' ἀκούει. Βλέπω ὅτι τώρα ὁ Θεός, ὅταν πρόκειται νὰ ἔχω κόσμο, μὲ βιδώνει στὸ κρεββάτι μὲ κάποια ἀρρώστια, γιὰ νὰ ξεκουρασθῶ. Δὲν μοῦ δίνει τὴν γλυκύτητα ποὺ ἔνιωθα

---

[6] Πρβ. *Β΄ Τιμ.* 2, 4.

παλιότερα στὴν προσευχή, γιατὶ δὲν θὰ μποροῦσα νὰ ἀποχωρισθῶ ἀπὸ αὐτήν. Τότε, ὅταν ἐρχόταν κανεὶς στὸ Καλύβι, ζοριζόμουν νὰ βγῶ ἀπὸ ἐκείνη τὴν κατάσταση τὴν πνευματική[7].

Ἐκεῖ στὸ Καλύβι γίνομαι πρόγραμμα τῶν ἀνθρώπων. Διαβάζω μέσα Ψαλτήρι, ἀπ' ἔξω χτυποῦν. Τοὺς λέω «περιμένετε ἕνα τέταρτο» καὶ αὐτοὶ φωνάζουν: «Ἔ, Πάτερ, σταμάτα τὴν προσευχή· ὁ Θεὸς δὲν παρεξηγεῖται». Κατάλαβες; Μέχρις ἐκεῖ φθάνουν! Δὲν εἶναι μόνον ποὺ θὰ σταματήσω, ἀλλὰ ἂν βγῶ, μετὰ πάει, τέλειωσε. Ὅ,τι κάνω μέχρι τότε. Τὸ πρωί, στὶς ἑξήμισι–ἑπτὰ ἡ ὥρα πρέπει νὰ ἔχω τελειώσει καὶ τὸν Ἑσπερινό, γιὰ νὰ εἶμαι σίγουρος. «*Φῶς... πρωϊνὸν ἁγίας δόξης*»! Τὴν ὥρα ποὺ τελειώνετε ἐσεῖς τὸν Ὄρθρο, ἐγὼ ἔχω τελειώσει καὶ τὰ κομποσχοίνια τοῦ Ἑσπερινοῦ. Ἂν προλάβω νὰ πάρω ἀντίδωρο τὸ πρωί, καλά· μετὰ οὔτε τσάι· γίνομαι πτῶμα, πέφτω κάτω. Ἀκόμη καὶ τὸ Πάσχα, τὴν Διακαινήσιμο, εἶχα κάνει ἐνάτες, τριήμερα[8]. Μπορεῖς–δὲν μπορεῖς, πρέπει νὰ μπορῆς. Μιὰ μέρα, δὲν ξέρω τί ἐμπόδια εἶχε ὁ κόσμος – ἴσως εἶχε φουρτούνα ἡ θάλασσα καὶ δὲν εἶχε καράβι – καὶ δὲν ἦρθε κανεὶς στὸ Καλύβι. Πά, πά, ἔζησα μιὰ σιναΐτικη μέρα, ὅπως τότε στὴν σπηλιὰ τῆς Ἁγίας Ἐπιστήμης[9]! Ὅταν ἡ θάλασσα ἔχη φουρτούνα, ἐγὼ ἔχω μπουνάτσα· ὅταν ἔχη μπουνάτσα, τότε ἔχω φουρτούνα.

Ἔχω βέβαια τὴν δυνατότητα νὰ πάω κάπου νὰ ἡσυχάσω. Ξέρετε πόσοι μοῦ ἔχουν πεῖ νὰ μοῦ κάνουν τὰ ἔξοδα, γιὰ νὰ πάω στὴν Καλιφόρνια, στὸν Καναδᾶ; «Ἔχουμε Ἡσυχαστήριο, λένε, νὰ ᾽ρθῆς». Ἂν βρεθῶ σὲ ἄγνωστο τόπο, θὰ εἶναι σὰν νὰ βρίσκωμαι στὸν Παράδεισο. Δὲν θὰ μὲ ξέρη κανείς, θὰ ἔχω τὸ πρόγραμμά μου, θὰ ζήσω καλογερικά, ὅπως θέλω. Βλέπεις ὅμως, ὅταν τελειώνη ὁ πόλεμος, τότε ἀπολύεται κανείς. Τώρα ἔχουμε πόλεμο, πνευματικὸ πόλεμο. Πρέπει νὰ εἶμαι στὴν πρώτη γραμμή. Τί μαρξιστὲς ὑπάρχουν, τί μασόνοι, τί σατανιστὲς καὶ τόσοι ἄλλοι! Πόσοι δαιμονισμένοι, πόσοι ἀναρχικοί, πόσοι πλανεμένοι ἔρχονται, γιὰ νὰ τοὺς ἐπισφραγίσω τὴν πλάνη τους! Καὶ πόσους μοῦ τοὺς στέλνουν, χωρὶς νὰ τοὺς προβληματίσουν, ἄλλοι γιὰ νὰ τοὺς ξεφορτωθοῦν, ἄλλοι γιὰ νὰ μὴ βγάλουν αὐτοὶ τὸ φίδι ἀπὸ τὴν τρύπα... Νὰ ξέρατε πόσο στριμώχνομαι καὶ ἀπὸ πόσες μεριές! Πίκρα τὸ στόμα μου ἀπὸ τὸν πόνο τῶν ἀνθρώπων. Μέσα μου ὅμως νιώθω παρηγοριά. Ἂν φύγω, τὸ θεωρῶ σὰν νὰ φεύγω ἀπὸ τὴν πρώτη γραμμή, σὰν νὰ ὀπισθοχωρῶ. Τὸ θεωρῶ προδοσία. Ἔτσι τὸ νιώθω. Μήπως ξεκίνησα γιὰ τέτοια πράγματα ἢ ξεκίνησα γιὰ νὰ βοηθάω μοναστήρια; Γιὰ ἀλλοῦ ξεκίνησα καὶ ἀλλοῦ βρέθηκα, καὶ τώρα πῶς

---

[7] Ὁ Γέροντας μετὰ ἀπὸ μιὰ ἔντονη πνευματικὴ κατάσταση ποὺ ἔζησε – ἔνιωθε νὰ λειώνη ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο σὰν τὴν λαμπάδα ποὺ βρίσκεται σὲ θερμὸ χῶρο – ἔλαβε τὴν πληροφορία ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀρνηθῆ τὴν βοήθειά του πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπὸ τότε διέθετε τὴν ἡμέρα στοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὸν ἐπισκέπτονταν καὶ τὴν νύχτα προσευχόταν γιὰ τὰ ποικίλα προβλήματα τοῦ κόσμου. Ὅταν ὅμως τὸ πλῆθος τῶν προσκυνητῶν αὐξήθηκε κατὰ πολύ, εἶχε τὸν λογισμὸ νὰ ἀπομακρυνθῆ σὲ ἄγνωστο τόπο, γιὰ νὰ διαθέτη ὅλον τὸν χρόνο του στὴν προσευχή. Τότε γιὰ δεύτερη φορὰ εἶχε πληροφορία νὰ παραμείνη στὸ Κελλί του, στὴν «Παναγούδα», καὶ νὰ ἀναπαύη τὸν κόσμο.

[8] Ἀποχὴ ἀπὸ φαγητὸ καὶ νερὸ μέχρι τὴν ἐνάτη ὥρα βυζαντινὴ (3 μ.μ.) ἢ γιὰ τρεῖς ἡμέρες.

[9] Ὁ Γέροντας ἀσκήτεψε στὸ Σινᾶ, στὸ ἀσκητήριο τῆς Ἁγίας Ἐπιστήμης, τὰ χρόνια 1962-1964.

παλεύω! Καὶ βλέπεις, ὁ ἄλλος δὲν μιλάει. Δὲν πάει νὰ διαλύσουν τὴν Ἐκκλησία; «Δὲν πειράζει!», λέει. Πηγαίνει καὶ μὲ τὸν ἕναν καὶ μὲ τὸν ἄλλον, ἀρκεῖ νὰ βολευτῆ. Τί νὰ βολευτῆ! Αὐτὸν τὸν βολεύει ὁ διάβολος τελικά. Αὐτὰ εἶναι ἄτιμα πράγματα. Ἂν ἤθελα ἐγὼ νὰ κάνω αὐτὸ ποὺ μὲ εὐχαριστεῖ, οὔ, ξέρετε πόσο εὔκολο ἦταν; Σκοπὸς ὅμως εἶναι νὰ κάνω ὄχι αὐτὸ ποὺ βολεύει ἐμένα, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ βολεύει τὸν ἄλλον. Ἂν σκεφτόμουν πῶς νὰ βολευτῶ ἐγώ, ἔχω τὴν δυνατότητα νὰ βολευτῶ σὲ πολλὲς μεριές. Γιὰ νὰ περάσης ὅμως στὴν βουλὴ τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ γίνης «βουλευτὴς» τοῦ Θεοῦ, ὄχι «βολευτὴς» τοῦ ἑαυτοῦ σου.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ - Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

«Ὁ τρόπος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἀγάπη·
διαφέρει ἀπὸ τὸν τρόπο τῶν νομικῶν.
Ἡ Ἐκκλησία βλέπει τὰ πάντα μὲ μακροθυμία
καὶ κοιτάζει νὰ βοηθήση τὸν καθέναν,
ὅ,τι καὶ ἂν ἔχη κάνει,
ὅσο ἁμαρτωλὸς καὶ ἂν εἶναι».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - Ἡ γενιὰ τῆς ἀδιαφορίας

Ἡ ἀδιαφορία γιὰ τὸν Θεὸ φέρνει τὴν ἀδιαφορία καὶ γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα

– Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ ἀκούγεται;

– Ἀεροπλάνο, Γέροντα!

– Κλεῖσε τὸ παράθυρο, μὴν μπῆ μέσα! Ἔτσι ποὺ παλάβωσε ὁ κόσμος, καὶ αὐτὸ σιγὰ-σιγὰ μπορεῖ νὰ γίνη!... Ἔχουν διαλυθῆ ὅλα, οἰκογένεια, παιδεία, ὑπηρεσίες... Ἄ, δὲν τοὺς καίγεται καρφί! Τίποτε δὲν ἔχουν μέσα τους...

– Γέροντα, ποιός φταίει ποὺ φθάσαμε σ᾽ αὐτὴν τὴν κατάσταση;

– Μιλάω γενικά· θέλω νὰ πῶ, μέχρι ποῦ ἔχει φθάσει ἡ ἀδιαφορία! Πήγαινε σὲ μιὰ σχολὴ καὶ θὰ δῆς· ἂν λ.χ. χτυποῦν τὰ παράθυρα ἀπὸ τὸν ἀέρα, ζήτημα νὰ βρεθῆ ἕνα παιδὶ νὰ τὰ κλείση, γιὰ νὰ μὴ σπάσουν. Ἄλλα θὰ χαζεύουν, ἄλλα θὰ κοιτάζουν πῶς χτυποῦν, ἄλλα θὰ περνοῦν ἀπὸ ᾽κεῖ σὰν νὰ μὴ συμβαίνη τίποτε. Ἀδιαφορία! Μοῦ ἔλεγε ἕνας ἀξιωματικὸς ποὺ ἦταν ὑπεύθυνος στὶς ἀποθῆκες: «Τρομάζω νὰ βρῶ ἕναν στρατιώτη σωστό, νὰ τὸν βάλω φρουρὸ στὴν ἀποθήκη πετρελαίων, γιὰ νὰ μὴ βάλουν οἱ ἄλλοι καμμιὰ φωτιὰ ἢ ὁ ἴδιος μὴν πετάξη κανένα τσιγάρο ἀπρόσεκτα».

Ὑπάρχει ἕνα πνεῦμα χλιαρό, καθόλου ἀνδρισμός. Χαλάσαμε τελείως! Πῶς μᾶς ἀνέχεται ὁ Θεός! Παλιὰ τί ἀξιοπρέπεια ὑπῆρχε! Τί φιλότιμο! Στὸν πόλεμο τοῦ ᾽40, στὰ σύνορα, οἱ Ἰταλοὶ εἶχαν πότε-πότε κάποια ἐπικοινωνία μὲ τοὺς Ἕλληνες φρουροὺς καὶ ἔκαναν καμμιὰ ἐπίσκεψη στὸ ἑλληνικὸ φυλάκιο. Καὶ νὰ δῆτε τί φιλότιμο οἱ Ἕλληνες! Μιὰ φορὰ ποὺ πῆγαν οἱ Ἰταλοὶ στὸ ἑλληνικὸ φυλάκιο, οἱ Ἕλληνες ἔβαλαν νὰ τοὺς φτιάξουν καφέ. Βγάζει τότε μπροστά τους ἕνας Ἕλληνας ἀξιωματικὸς ἕνα μάτσο χρήματα, πενηντάρικα, ἑκατοστάρικα – καὶ εἶχαν ἀξία τότε αὐτὰ τὰ χρήματα – καὶ τὰ ρίχνει γιὰ προσάναμμα στὴν φωτιά, γιὰ νὰ δείξη στοὺς Ἰταλοὺς ὅτι εἶναι πλούσιο τὸ ἑλληνικὸ κράτος! Οἱ Ἰταλοὶ τὰ ἔχασαν. Βλέπετε θυσία!

Σήμερα μπῆκε καὶ σ' ἐμᾶς τὸ πνεῦμα ποὺ συναντάει κανεὶς στὰ κομμουνιστικὰ κράτη. Στὴν Ρωσία, παρόλο ποὺ φέτος[1] εἶχαν σοδειά, ξέρετε τί πεῖνα θὰ ἔχουν; Δὲν θέρισαν τὸ σιτάρι στὸν καιρό του· πῆγαν τὸ φθινόπωρο νὰ θερίσουν. Θερίζουν τὸ φθινόπωρο; Ἂν δὲν εἶναι δικό τους, πῶς νὰ τὸ πονέσουν καὶ νὰ πᾶνε νὰ τὸ θερίσουν; Ἡ ζωή τους εἶναι μιὰ ἀγγαρεία. Δὲν ἔχουν τὸν ζῆλο νὰ δημιουργήσουν κάτι, γιατὶ τόσα χρόνια δὲν δημιουργοῦσαν. Μὲ αὐτὸ τὸ ρέμπελο πνεῦμα ποὺ μπῆκε, μὲ αὐτὴν τὴν ἀδιαφορία, πάει, βούλιαξε ὅλο τὸ κράτος. Βρέχει καὶ εἶναι ἁπλωμένο τὸ σιτάρι; Δὲν τοὺς νοιάζει. Ἦρθε ἡ ὥρα νὰ φύγουν; Φεύγουν. Τὸ παίρνει τὸ σιτάρι ἡ βροχή. Τὴν ἄλλη μέρα θὰ πᾶνε στὴν ὥρα τους νὰ μαζέψουν ὅσο ἔμεινε! Ὅταν ὅμως εἶναι δικό σου τὸ σιτάρι καὶ τὸ ἔχης ἁπλωμένο στὸ ἁλώνι, ἂν βρέξη, τὸ ἀφήνεις νὰ χαθῆ; Δὲν θὰ κοιμηθῆς, γιὰ νὰ τὸ σώσης. Καὶ νιώθεις χαρά, ἀγαλλίαση ἀπὸ τὴν κούραση.

Ἡ ἀδιαφορία γιὰ τὸν Θεὸ φέρνει τὴν ἀδιαφορία καὶ γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα· φέρνει τὴν ἀποσύνθεση. Ἡ πίστη στὸν Θεὸ εἶναι μεγάλη ὑπόθεση. Λατρεύει ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεὸ καὶ ὕστερα ἀγαπάει καὶ τοὺς γονεῖς του, τὸ σπίτι του, τοὺς συγγενεῖς του, τὴν δουλειά του, τὸ χωριό του, τὸν νομό του, τὸ κράτος του, τὴν πατρίδα του. Ἕνας ποὺ

---

[1] Εἰπώθηκε τὸ 1990.

δὲν ἀγαπάει τὸν Θεό, τὴν οἰκογένειά του, δὲν ἀγαπάει τίποτε· καὶ φυσικὰ δὲν ἀγαπάει οὔτε τὴν πατρίδα του, γιατὶ καὶ ἡ πατρίδα εἶναι μιὰ μεγάλη οἰκογένεια. Θέλω νὰ πῶ, ὅλα ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινᾶνε. Δὲν πιστεύει ὁ ἄνθρωπος στὸν Θεό, καὶ μετὰ οὔτε γονεῖς οὔτε οἰκογένεια οὔτε χωριὸ οὔτε πατρίδα ὑπολογίζει. Καὶ αὐτὰ εἶναι ποὺ πᾶνε τώρα νὰ διαλύσουν, γι' αὐτὸ δημιουργοῦν μιὰ κατάσταση ρεμπελιό. Μοῦ ἔγραφε ἕνας ἀστυνομικός: «Δὲν μπόρεσα νὰ ἔρθω, γιατὶ μοῦ ἔπεσε πολλὴ δουλειά. Μείναμε δύο στὴν περιοχή, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ εἴμαστε ὀκτώ». Ἀκοῦς πράγματα; Ἀντὶ τώρα νὰ προσθέσουν ἄλλους δύο, ἀφήνουν μόνο δύο!

Εὐτυχῶς ὑπάρχουν καὶ ἐξαιρέσεις. Ἦρθε μιὰ φορὰ ἕνας πατέρας καὶ μοῦ λέει: «Κάνε προσευχὴ γιὰ τὸν Ἄγγελο, γιατὶ θὰ τὸν σκοτώσουν». Τὸν ἤξερα τὸν γιό του ἀπὸ μικρὸ παιδί. Τότε ὑπηρετοῦσε τὴν θητεία του. «Γιατί, τοῦ λέω, τί συμβαίνει;». «Πῆγε μιὰ φορά, μοῦ λέει, καὶ βρῆκε τοὺς ἄλλους νὰ παίζουν χαρτιά, ἐνῶ εἶχαν ὑπηρεσία. Τοὺς ἔκανε παρατήρηση· δὲν τὸν ἄκουσαν. Τοὺς ἔκανε μετὰ ἀναφορά, καὶ ἕνας ἀπὸ ἐκείνους τὸν ἀπείλησε ὅτι θὰ τὸν σκοτώση». «Κοίταξε, τοῦ λέω, γιὰ νὰ τὸν σκοτώσουν, δὲν τὸν σκοτώνουν. Ἐγὼ θὰ κάνω προσευχή, γιὰ νὰ μὴν περάσουν τὸν Ἄγγελο στρατοδικεῖο, ποὺ δὲν ἔπαιζε καὶ αὐτὸς χαρτιά...»!

Ἔμαθα καὶ κάτι ἄλλο καὶ εἶπα: «Δόξα τῷ Θεῷ, ὑπάρχουν ἀκόμη Ἕλληνες ποὺ πονοῦν γιὰ τὴν πατρίδα». Ἕνας ἀεροπόρος, ἐπειδὴ εἶχαν παραβιάσει τὰ σύνορα τουρκικὰ ἀεροπλάνα, ἔκανε προσπάθεια νὰ τὰ προσπεράση λίγο, γιὰ νὰ βγάλη φωτογραφία καὶ νὰ ἀποδείξη ὅτι παραβίασαν τὰ σύνορα. «Παράτησέ το», τοῦ φώναζε ὁ ἄλλος ἀπὸ τὸν ἀσύρματο, ἀλλὰ ἐκεῖνος ἐπέμενε, προσπαθοῦσε... Ὁ Τοῦρκος ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε μεγαλύτερο ἀεροπλάνο καὶ ἔτρεχε πιὸ πολὺ καὶ τὸ πήγαινε πιὸ χαμηλά, μέχρι ποὺ ὁ Ἕλληνας, ὁ καημένος, βούλιαξε στὴν θάλασσα! Καὶ εἶναι ἄλλοι ποὺ μόνο βόλτες κάνουν μὲ τὸ ἀεροπλάνο! Πόσο διαφέρει δηλαδή!

Χρειάζεται νὰ μπῆ κανεὶς στὸ νόημα, νὰ αἰσθανθῆ τὸ καλὸ ὡς ἀνάγκη, ἀλλιῶς εἶναι ἕνα ρέμπελο πράγμα. Ἄντε τώρα νὰ βάλης κάποιον ἀγγαρεία νὰ πάη νὰ πολεμήση! Θὰ κοιτάη νὰ φύγη ἀπὸ ᾽δῶ, νὰ γλυτώση ἀπὸ ᾽κεῖ. Ὅταν καταλάβη ὅμως τί κακὸ θὰ κάνη ὁ ἐχθρός, πάει ἐθελοντὴς μετά.

Σήμερα οἱ ἄνθρωποι γυρίζουν γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους

Παλιὰ στὴν πατρίδα μου, στὰ Φάρασα, ἔλεγαν: «Ἂν ἔχης καμμιὰ δουλειά, μὴν τὴν ἀφήνης γιὰ αὔριο. Ἂν ἔχης καλὸ φαγητό, ἄσ' το γιὰ αὔριο, μήπως ἔρθη κανένας μουσαφίρης». Τώρα σκέφτονται: «Νὰ ἀφήσουμε τὴν δουλειά, μήπως ἔρθη κανεὶς αὔριο καὶ μᾶς βοηθήση. Τὸ καλὸ φαγητό, ἃς τὸ φᾶμε ἐμεῖς ἀπόψε!». Οἱ περισσότεροι σήμερα γυρίζουν γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους. Μόνον τὸν ἑαυτό τους σκέφτονται. Ἂς ὑποθέσουμε ὅτι βρέχει, γίνεται κατακλυσμός. Θὰ δῆτε, οἱ περισσότερες ἀπὸ σᾶς θὰ σκεφθοῦν μήπως ἔχουν ροῦχα ἁπλωμένα, νὰ πᾶνε νὰ τὰ μαζέψουν. Κακὸ δὲν εἶναι αὐτό, ἀλλὰ δὲν θὰ πᾶνε πιὸ πέρα. Τὰ ροῦχα καὶ νὰ βραχοῦν, πάλι θὰ στεγνώσουν. Αὐτοὶ ὅμως ποὺ ἁλωνίζουν τί θὰ γίνουν; Πονᾶτε γι' αὐτούς, γιὰ νὰ κάνετε καμμιὰ εὐχή; Ἢ πέφτουν κεραυνοί· ζήτημα πέντε-ἕξι ψυχὲς νὰ θυμηθοῦν τοὺς καημένους τοὺς γεωργοὺς ἢ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν θερμοκήπια. Δὲν σκέφτεται δηλαδὴ τὸν ἄλλον ὁ ἄνθρωπος, δὲν βγαίνει ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ γυρίζει συνέχεια γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Ὅταν ὅμως γυρίζη γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, κέντρο ἔχει τὸν ἑαυτό του· δὲν ἔχει

τὸν Χριστό. Εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸν ἄξονα ποὺ εἶναι ὁ Χριστός. Γιὰ νὰ φθάση νὰ σκέφτεται τὸν ἄλλον, πρέπει ὁ νοῦς του πρῶτα νὰ εἶναι στὸν Χριστό. Τότε σκέφτεται καὶ τὸν πλησίον καὶ μετὰ σκέφτεται καὶ τὰ ζῶα καὶ ὅλη τὴν φύση. Ἔχει τὸν σταθμό του ἀνοιχτὸ καί, μόλις πάρη τὸ μήνυμα, τρέχει νὰ βοηθήση. Ἂν ὁ νοῦς του δὲν εἶναι στὸν Χριστό, δὲν δουλεύει ἡ καρδιά του, γι᾽ αὐτὸ δὲν ἀγαπάει οὔτε τὸν Χριστὸ οὔτε τὸν συνάνθρωπό του, πόσο μᾶλλον τὴν φύση, τὰ ζῶα, τὰ δένδρα, τὰ φυτά. Ἔτσι ὅπως κινεῖσθε, ποῦ νὰ φθάσετε στὸ σημεῖο νὰ ἔχετε ἐπικοινωνία μὲ τὰ ζῶα, μὲ τὰ πουλιά! Ἂν πέση κανένα πουλὶ ἀπὸ τὴν σκεπή, θὰ τὸ ταΐσετε. Ἂν δὲν πέση ἀπὸ τὴν σκεπή, δὲν σκέφτεσθε νὰ τὸ ταΐσετε. Ἐγὼ βλέπω τὰ πουλιά· λέω «θέλουν τάισμα, τὰ καημένα»· ρίχνω ψίχουλα κ.λπ., βάζω καὶ νεράκι νὰ πιοῦν. Βλέπω ἄρρωστα κλαδιὰ στὰ δένδρα· ἀμέσως σκέφτομαι νὰ τὰ κόψω, γιὰ νὰ μὴν κολλήσουν καὶ τὰ ἄλλα. Ἢ χτυπάει μιὰ πόρτα, ἕνα παράθυρο, πάει ἐκεῖ ὁ νοῦς μου. Θὰ ξεχάσω τὸν ἑαυτό μου, ἂν μοῦ χρειάζεται κάτι, ἀλλὰ θὰ κοιτάξω τὴν πόρτα, τὸ παράθυρο, νὰ μὴ σπάση, νὰ μὴ γίνη καμμιὰ ζημιά. Παρεμπιπτόντως σκέφτομαι γιὰ μένα. Καὶ ἂν κανεὶς σκέφτεται καὶ πονάη γιὰ τὰ δημιουργήματα, πόσο μᾶλλον θὰ σκέφτεται τὸν Δημιουργό τους! Ἂν δὲν κινῆται ἔτσι ὁ ἄνθρωπος, πῶς νὰ συντονισθῆ μὲ τὸν Θεό;

Ἔπειτα, καὶ ὅταν βγαίνετε ἔξω, ρίξτε καμμιὰ ματιὰ γύρω. Μπορεῖ κάποιος ἔστω καὶ ἀπὸ ἀπροσεξία ἢ ἀπὸ κακότητα – εὔχομαι κανεὶς νὰ μὴν κάνη κακὸ – κάτι νὰ πετάξη καὶ νὰ βάλη φωτιά· γι' αὐτὸ ρίξτε μιὰ ματιά. Καὶ αὐτὸ στὰ πνευματικὰ ἀνήκει, γιατὶ καὶ αὐτὸ τὸ βλέμμα ἔχει ἀγάπη. Ἐγὼ βγαίνω ἔξω ἀπὸ τὸ Καλύβι, ρίχνω μιὰ ματιὰ πρὸς τὰ κάτω, μιὰ ματιὰ πρὸς τὴν σκεπή, νὰ δῶ μήπως μυρίζει καμένο. Ἄλλο ἂν ἔχης τέτοια πίστη πώς, ἂν πιάση φωτιὰ καὶ κάνης προσευχή, θὰ σβήση ἡ φωτιά. Διαφορετικά, πρέπει νὰ ἐνεργήσης. Ἤ, ὅταν ἀκούω κρότο, προσέχω νὰ δῶ τί εἶναι· πυροβόλο; ἄσκηση κάνουν; φουρνέλλο; Ἕνα καὶ ἕνα ὁ νοῦς μου πηγαίνει ἐκεῖ, γιὰ νὰ κάνω κομποσχοίνι. Ὅποιος ἀδιαφορεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἄλλους, τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον τοῦ Θεοῦ βρίσκεται μαζί του, καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐνδιαφέρονται γι' αὐτόν.

Ἀλλὰ ἡ σημερινὴ γενιὰ εἶναι ἡ γενιὰ τῆς ἀδιαφορίας! Οἱ περισσότεροι μόνο γιὰ παρελάσεις εἶναι! Μὴν τοὺς πῆς, ἂν συμβῆ κάτι, νὰ ἀμυνθοῦν! Τώρα ὅμως καὶ παρελάσεις δὲν θέλουν! Παλιότερα πήγαιναν στὶς παρελάσεις, ἄκουγαν καὶ ἕνα ἐμβατήριο, κάτι μέσα τους σκιρτοῦσε! Σήμερα ὑπάρχει ἕνα ρεμπελιὸ σὲ μᾶς τοὺς Ἕλληνες. Βέβαια ἄλλοι λαοὶ εἶναι ἀκόμη χειρότερα, γιατὶ δὲν ἔχουν ἰδανικά. Βλέπεις, οἱ Ἕλληνες μπορεῖ νὰ ἔχουν ἕνα σωρὸ κουσούρια, ἀλλὰ ἔχουν καὶ ἕνα δῶρο ἀπὸ τὸν Θεό, τὸ φιλότιμο καὶ τὴν λεβεντιά· ὅλα τὰ πανηγυρίζουν. Οἱ ἄλλοι λαοὶ οὔτε στὰ λεξικά τους δὲν ἔχουν αὐτὲς τὶς λέξεις.

Ἔχουμε εὐθύνη[2]

Εἶχε ἔρθει στὸ Καλύβι ἕνας ἄθεος μέχρι τὸ κόκκαλο. Ἀφοῦ εἶπε διάφορα, μετὰ μοῦ λέει: «Ἐγὼ εἶμαι εἰκονομάχος». Ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ δὲν πίστευε τίποτε, ὕστερα ἔλεγε ὅτι εἶναι εἰκονομάχος. «Βρὲ ἀθεόφοβε, τοῦ λέω, ἐσὺ ἀφοῦ δὲν πιστεύεις σὲ τίποτε, τί μοῦ

---

[2] Ειπώθηκαν το 1992.

λὲς ὅτι εἶσαι εἰκονομάχος; Τότε, τὸν καιρὸ τῆς Εἰκονομαχίας[3], μερικοὶ Χριστιανοὶ ἀπὸ ὑπερβολικὸ ζῆλο ἔπεσαν σὲ πλάνη, ἔφθασαν στὴν ἄλλη ἄκρη, καὶ μετὰ ἡ Ἐκκλησία τοποθέτησε τὸ θέμα· δὲν εἶναι ὅτι δὲν πίστευαν».Ὑποστήριζε ἐν τῷ μεταξὺ ὅλη τὴν σημερινὴ κατάσταση. Μαλώσαμε ἐκεῖ πέρα. «Καλά, τοῦ λέω, κατάσταση εἶναι αὐτή; Δικαστικοὶ νὰ φοβοῦνται νὰ δικάσουν, νὰ κάνουν μηνύσεις γιὰ ἐγκληματίες καὶ νὰ τοὺς ἀπειλοῦν ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος καὶ νὰ ἀναγκάζωνται νὰ τὶς ἀποσύρουν; Καὶ τελικὰ ποιοί κυβερνοῦν; Σὲ ἀναπαύει αὐτὴ ἡ κατάσταση; Ὑποστηρίζεις αὐτούς; Ἐσὺ εἶσαι ἐγκληματίας. Γι᾽ αὐτὸ ἦρθες; Ἄντε, φύγε ἀπὸ ἐδῶ!». Τὸν ἔδιωξα.

– Γέροντα, δὲν φοβᾶστε ἔτσι ποὺ μιλᾶτε;

– Τί νὰ φοβηθῶ; Τὸν τάφο μου τὸν ἔχω ἀνοίξει. Ἂν δὲν τὸν εἶχα ἀνοίξει, θὰ μὲ ἀπασχολοῦσε ποὺ θὰ κουραζόταν ὁ ἄλλος νὰ σκάψη. Τώρα θὰ χρειασθῆ νὰ ρίξη μόνο λίγους τενεκέδες χῶμα...

Ἔχω ὑπ᾽ ὄψιν μου ἕναν ἄλλον ἄθεο, ἕναν βλάσφημο, ποὺ τὸν ἀφήνουν στὴν τηλεόραση καὶ μιλάει, ἐνῶ ἔχει πεῖ τὰ πιὸ βλάσφημα λόγια γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία. Δὲν παίρνει καὶ ἡ Ἐκκλησία μιὰ θέση νὰ ἀφορίση μερικούς. Αὐτοὺς ἔπρεπε νὰ τοὺς ἀφορίζῃ ἡ Ἐκκλησία. Λυποῦνται τὸν ἀφορισμό!

– Γέροντα, τί θὰ καταλάβουν μὲ τὸν ἀφορισμό, ἀφοῦ τίποτε δὲν παραδέχονται;

– Τοὐλάχιστον νὰ φανῆ ὅτι ἡ Ἐκκλησία παίρνει μιὰ θέση.

– Ἡ σιωπή της, Γέροντα, εἶναι σὰν νὰ τὰ ἀναγνωρίζη;

– Ναί. Ἔγραψε ἕνας κάτι βλάσφημα γιὰ τὴν Παναγία καὶ κανεὶς δὲν μίλησε. Λέω σὲ κάποιον: «Δὲν εἶδες τί γράφει ἐκεῖνος;». «Ἔ, τί νὰ τοὺς κάνης, μοῦ λέει. Θὰ λερωθῆς, ἂν ἀσχοληθῆς μαζί τους». Φοβοῦνται νὰ μιλήσουν.

– Τί εἶχε νὰ φοβηθῆ, Γέροντα;

– Νὰ μὴ γράψουν τίποτε γι᾽ αὐτὸν καὶ ἐκτεθῆ, καὶ ἀνέχεται νὰ βλασφημῆται ἡ Παναγία! Νὰ μὴ θέλουμε νὰ βγάλη ὁ ἄλλος τὸ φίδι ἀπὸ τὴν τρύπα, γιὰ νὰ ἔχουμε ἐμεῖς τὴν ἡσυχία μας. Αὐτὸ εἶναι ἔλλειψη ἀγάπης. Ὕστερα ἀρχίζει ὁ ἄνθρωπος νὰ κινῆται ἀπὸ συμφέρον. Γι' αὐτὸ βλέπεις ἕνα πνεῦμα σήμερα: «Μὲ τὸν τάδε νὰ ἔχουμε σχέσεις, γιὰ νὰ μᾶς λέη καλὰ λόγια. Μὲ τὸν ἄλλο νὰ τὰ ἔχουμε καλά, γιὰ νὰ μὴ μᾶς διασύρη κ.λπ. Νὰ μὴ μᾶς πάρουν γιὰ κορόιδα, νὰ μὴ γίνουμε θύματα». Ἄλλος ἀδιαφορεῖ καὶ δὲν μιλάει. «Νὰ μὴ μιλήσω, λέει, γιὰ νὰ μὴ μὲ γράψουν οἱ ἐφημερίδες». Οἱ περισσότεροι δηλαδὴ εἶναι τελείως ἀδιάφοροι. Τώρα ἄρχισε λίγο κάτι νὰ γίνεται. Τόσον καιρὸ δὲν ἔγραφε κανένας τίποτα. Εἶχα βάλει τὶς φωνὲς πρὶν ἀπὸ χρόνια σὲ κάποιον στὸ Ἅγιον Ὄρος. «Πολὺ πατριωτισμὸ ἔχεις», μοῦ λέει. Πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ ἦρθε καὶ μὲ βρῆκε: «Ὅλα τὰ διέλυσαν, μοῦ λέει, οἰκογένεια, παιδεία...». Τοῦ λέω καὶ ἐγὼ μὲ τὴν σειρά μου: «Πολὺ πατριωτισμὸ ἔχεις!».

Ὅλη αὐτὴ ἡ κατάσταση ἔχει κάνει ἕνα κακὸ καὶ ἕνα καλό. Τὸ κακὸ εἶναι ὅτι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν κάτι μέσα τους, ἄρχισαν νὰ ἀδιαφοροῦν, γιατὶ λένε: «Ἐγὼ θὰ σιάξω τὴν κατάσταση;». Τὸ καλὸ εἶναι ὅτι πολλοὶ ἄρχισαν νὰ προβληματίζωνται καὶ νὰ

---

[3] Εἰκονομάχοι ὀνομάζονταν οἱ Χριστιανοὶ οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνταν τὴν ἀπόδοση τιμῆς στὶς εἰκόνες. Ἡ εἰκονομαχία συνετάραξε ἐπὶ ἕνα αἰώνα καὶ πλέον τὴν Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία (726–843) καὶ ἔληξε ἀρχικὰ μὲ τὴν Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τὸ 787, ἡ ὁποία τὴν καταδίκασε ὡς αἵρεση. Τὴν ἀναζωπύρωση τῆς εἰκονομαχίας ἀπὸ τὸν Λέοντα Ε΄ τὸν Ἀρμένιο κατέπαυσε ὁ Πατριάρχης Μεθόδιος τὸ 843.

ἀλλάζουν. Μερικοὶ ἔρχονται καὶ μὲ βρίσκουν καὶ προσπαθοῦν νὰ δικαιολογήσουν ἕνα κακὸ ποὺ ἔκαναν προηγουμένως, γιατὶ ἔχουν προβληματισθῆ.

– Δηλαδή, Γέροντα, πρέπει πάντα νὰ ὁμολογοῦμε τὸ «πιστεύω» μας;

– Χρειάζεται διάκριση. Εἶναι φορὲς ποὺ δὲν πρέπει νὰ μιλήσουμε καὶ ἄλλες φορὲς ποὺ πρέπει νὰ ὁμολογοῦμε μὲ παρρησία τὸ «πιστεύω» μας, γιατὶ φέρουμε εὐθύνη, ἂν δὲν μιλήσουμε. Σ' αὐτὰ τὰ δύσκολα χρόνια ὁ καθένας μας πρέπει νὰ κάνη ὅ,τι γίνεται ἀνθρωπίνως καὶ ὅ,τι δὲν γίνεται ἀνθρωπίνως νὰ τὸ ἀφήνη στὸν Θεό. Ἔτσι θὰ ἔχουμε ἥσυχη τὴν συνείδησή μας ὅτι κάναμε ἐκεῖνο ποὺ μπορούσαμε. Ἂν δὲν ἀντιδράσουμε, θὰ σηκωθοῦν οἱ πρόγονοί μας ἀπὸ τοὺς τάφους. Ἐκεῖνοι ὑπέφεραν τόσα γιὰ τὴν πατρίδα καὶ ἐμεῖς τί κάνουμε γι᾿ αὐτήν; Ἡ Ἑλλάδα, ἡ Ὀρθοδοξία, μὲ τὴν παράδοσή της, τοὺς Ἁγίους καὶ τοὺς ἥρωές της, νὰ πολεμῆται ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς Ἕλληνες καὶ ἐμεῖς νὰ μὴ μιλᾶμε! Εἶναι φοβερό! Εἶπα σὲ κάποιον: «Γιατί δὲν μιλᾶτε; Τί εἶναι αὐτὰ ποὺ κάνει ὁ τάδε;». «Τί νὰ πῆς, μοῦ λέει, αὐτὸς ὅλος βρωμάει». «Ἂν βρωμάη ὅλος, γιατί δὲν μιλᾶτε; Χτυπῆστε τον». Τίποτε, τὸν ἀφήνουν. Ἕναν πολιτικὸ τὸν ἔφτυσα. «Πές, τοῦ λέω, "δὲν συμφωνῶ μ᾿ αὐτό". Τίμια πράγματα. Θέλεις νὰ ἐξυπηρετηθῆς ἐσὺ καὶ νὰ ρημάξουν ὅλα;».

Ἂν οἱ Χριστιανοὶ δὲν ὁμολογήσουν, δὲν ἀντιδράσουν, αὐτοὶ θὰ κάνουν χειρότερα. Ἐνῶ, ἂν ἀντιδράσουν, θὰ τὸ σκεφθοῦν. Ἀλλὰ καὶ οἱ σημερινοὶ Χριστιανοὶ δὲν εἶναι γιὰ μάχες. Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἦταν γερὰ καρύδια· ἄλλαξαν ὅλο τὸν κόσμο. Καὶ στὴν βυζαντινὴ ἐποχὴ μιὰ εἰκόνα ἔβγαζαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ ἀντιδροῦσε ὁ κόσμος. Ἐδῶ ὁ Χριστὸς σταυρώθηκε, γιὰ νὰ ἀναστηθοῦμε ἐμεῖς, καὶ ἐμεῖς νὰ ἀδιαφοροῦμε! Ἂν ἡ Ἐκκλησία δὲν μιλάη, γιὰ νὰ μὴν ἔρθη σὲ ρήξη μὲ τὸ κράτος, ἂν οἱ μητροπολίτες δὲν μιλοῦν, γιὰ νὰ τὰ ἔχουν καλὰ μὲ ὅλους, γιατὶ τοὺς βοηθᾶνε στὰ Ἱδρύματα κ.λπ., οἱ Ἁγιορεῖτες πάλι ἂν δὲν μιλοῦν, γιὰ νὰ μὴν τοὺς κόψουν τὰ ἐπιδόματα[4], τότε ποιός θὰ μιλήση; Εἶπα σὲ κάποιον ἡγούμενο: «Ἂν σᾶς ποῦν ὅτι θὰ σᾶς κόψουν τὰ ἐπιδόματα, νὰ πῆτε: "Θὰ κόψουμε καὶ ἐμεῖς τὴν φιλοξενία", γιὰ νὰ προβληματισθοῦν». Οἱ καθηγητὲς τῆς Θεολογίας κ.λπ. δὲν φωνάζουν, γιατὶ λένε: «Εἴμαστε ὑπάλληλοι· θὰ χάσουμε τὸν μισθό μας, καὶ μετὰ πῶς θὰ ζήσουμε;». Τὰ μοναστήρια ἐν τῷ μεταξὺ τὰ ἔπιασαν μὲ τὶς συντάξεις. Γιατί ἐγὼ δὲν θέλω νὰ πάρω οὔτε αὐτὴν τὴν ταπεινὴ σύνταξη τοῦ Ο.Γ.Α.; Ἀκόμη καὶ ἀσφαλισμένο σὲ μιὰ ἀσφάλεια τοῦ Ο.Γ.Α. νὰ τὸν ἔχουν τὸν μοναχό, καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι τίμιο. Νὰ τὸν ἔχουν ἀσφαλισμένο ὡς ἄπορο, ναί· αὐτὸ τὸν τιμᾶ. Ἀλλὰ νὰ τὸν ἔχουν ἀσφαλισμένο στὸν Ο.Γ.Α., γιατί; Ὁ μοναχὸς ἄφησε μεγάλες συντάξεις, ἔφυγε ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ ἦρθε στὸ μοναστήρι, καὶ νὰ πάρη πάλι σύνταξη! Καὶ νὰ φθάνουμε γιὰ τὴν σύνταξη νὰ προδώσουμε τὸν Χριστό!

– Δὲν ἐννοεῖτε, Γέροντα, ἂν λ.χ. μιὰ μοναχὴ δούλεψε ὡς δασκάλα μερικὰ χρόνια καὶ δικαιοῦται κάποια σύνταξη;

– Καλά, αὐτὴ τέλος πάντων. Τώρα ὅμως νὰ σοῦ πῶ, ἂν καὶ αὐτὴν τὴν σύνταξη τὴν διαθέση κάπου, θὰ πάρη μιὰ γερὴ σύνταξη ἀπὸ τὸν Χριστό.

---

[4] Ὁ Γέροντας ἐννοεῖ τὴν οἰκονομικὴ χορηγία (ἢ τὰ μετοχιακὰ μισθώματα), δηλαδὴ ἕνα ποσὸ χρημάτων τὸ ὁποῖο τὸ Ἑλληνικὸ κράτος ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωση ἀπὸ τὸ 1924 νὰ δίνη κάθε χρόνο στὶς Ἱερὲς Μονὲς τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἐπειδὴ οἱ Μονὲς ἔδωσαν στοὺς πρόσφυγες τὰ μετόχια τους, ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶχαν τὸ λάδι, τὸ σιτάρι, τὸ κρασὶ κ.λπ. τῆς χρονιᾶς.

Βλέπω τί μᾶς περιμένει, γι᾽ αὐτὸ πονάω

Περνοῦν τὰ χρόνια καὶ τί δύσκολα χρόνια! Δὲν τελείωσαν τὰ θέματα. Βράζει τὸ καζάνι. Ἂν δὲν εἶναι λίγο δυναμωμένος κανείς, πῶς θὰ μπορέση νὰ ἀντιμετωπίση μιὰ δύσκολη κατάσταση; Ὁ Θεὸς δὲν ἔκανε ἀνεπρόκοπους ἀνθρώπους. Πρέπει νὰ καλλιεργήσουμε τὸ φιλότιμο. Ἀλήθεια, Θεὸς φυλάξοι, ἂν γίνη ἕνα τράνταγμα, πόσοι θὰ σταθοῦν ὄρθιοι; Πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο τοῦ ᾽40, στὴν Κόνιτσα, ἐκεῖ ποὺ εἶχα τὸ μαραγκούδικο ἦταν ἡ ἀγορὰ καὶ ἔφερναν οἱ χωρικοὶ καλαμπόκι, σιτάρι κ.λπ. Μερικοὶ πλούσιοι – τί πλούσιοι, αὐτοὶ δηλαδὴ ποὺ ἔπαιρναν κάποιους τόκους ἀπὸ τὶς Τράπεζες –, ὅταν πήγαιναν οἱ καημένοι οἱ χωρικοὶ τὸ καλαμπόκι στὴν ἀγορά, γιὰ νὰ τὸ πουλήσουν, αὐτοὶ τὸ κλωτσοῦσαν μὲ τὸ πόδι καὶ ρωτοῦσαν πόσο ἔχει. Ὅταν ἦρθε ὁ πόλεμος καὶ ἀναγκάσθηκαν νὰ τὰ πουλήσουν ὅλα, «καλημέρα» ἔλεγε ὁ ἕνας, «ἔχεις καλαμπόκι;» ρωτοῦσε ὁ ἄλλος. Γι' αὐτὸ τώρα νὰ εὐχαριστῆτε τὸν Θεὸ γιὰ ὅλα. Κοιτάξτε νὰ ἀνδρωθῆτε. Σφιχτῆτε λιγάκι. Βλέπω τί μᾶς περιμένει, γι᾽ αὐτὸ πονάω. Μὴν ἀφήνετε τὸν ἑαυτό σας χαλαρό. Ξέρετε τί τραβᾶνε ἀλλοῦ οἱ Χριστιανοί[5]; Στὴν Ρωσία μέσα στὰ κάτεργα. Τί δυσκολίες! Ποῦ πνευματικὰ βιβλία! Ἀφῆστε τὴν Ἀλβανία. Δυστυχία! Δὲν ἔχουν νὰ φᾶνε. Οὔτε Ἐκκλησίες ἄφησαν οὔτε μοναστήρια. Τὰ ὀνόματά τους τὰ ἄλλαξαν καὶ αὐτά, γιατὶ δὲν ἤθελαν νὰ ἀκούγωνται χριστιανικὰ ὀνόματα. Καὶ στὴν Ἀμερικὴ ἀκόμη, οἱ Ὀρθόδοξοι εἶναι λίγοι, σκορπισμένοι σὲ διάφορα μέρη, καὶ ξέρετε τί τραβᾶνε; Νὰ μὴν ὑπάρχη ὀρθόδοξη κοινότητα, νὰ πηγαίνουν μὲ τὸ τραῖνο ὧρες μακριά, γιὰ νὰ ἐκκλησιασθοῦν, νὰ ἔρχωνται στὸ Ἅγιον Ὄρος νὰ συμβουλευθοῦν γιὰ ἕνα θέμα! Εἶναι μεγάλη ἀχαριστία αὐτὸ τὸ χαλαρὸ πνεῦμα ποὺ ὑπάρχει στὴν Ἑλλάδα.

Πόσους Ἁγίους θὰ παρουσιάση ὁ Θεὸς στὰ κράτη ποὺ ὑπῆρχε κομμουνισμός! Μάρτυρες! Ἐκεῖνοι εἶχαν ἀποφασίσει τὸν θάνατο. Εἶχαν μεγάλες θέσεις καὶ δὲν συμφωνοῦσαν μὲ τοὺς νόμους, ὅταν ἦταν ἀντίθετοι μὲ τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ. «Δὲν συμφωνῶ· σκοτῶστε με, κλεῖστε με φυλακή», ἔλεγαν, γιὰ νὰ μὴν παρασυρθοῦν καὶ οἱ ἄλλοι. Ἐδῶ πολλοί, χωρὶς νὰ ζορίζωνται, δείχνουν τέτοια ἀδιαφορία! Λίγο ἂν περνοῦσαν μιὰ δυσκολία, ἕναν πόλεμο ἢ δύσκολα χρόνια, θὰ ἦταν διαφορετικά. Γιατὶ τώρα εἶναι σὰν νὰ μὴ συμβαίνη τίποτε. Εἶναι – πῶς νὰ τὸ πῆ κανείς; – σὰν ἕνας νὰ ἔρχεται ἀπὸ τὴν Αὐστραλία μὲ τὸ ἀεροπλάνο τὴν ἄνοιξη στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ φεύγη ἀπὸ ᾽δῶ τὸ φθινόπωρο γιὰ τὴν Αὐστραλία, ὁπότε φθάνει ἐκεῖ πάλι ἄνοιξη. Ἀπὸ ἄνοιξη σὲ ἄνοιξη, καὶ χειμώνα δὲν βλέπει· δὲν ξέρει οὔτε τί γίνεται τὸν χειμώνα οὔτε ἀπὸ κακοκαιρίες οὔτε τίποτε.

– Γέροντα, πῶς μποροῦμε νὰ βοηθήσουμε ἕναν ἄνθρωπο ἀδιάφορο;

– Νὰ τοῦ βάλουμε τὴν καλὴ ἀνησυχία, νὰ τὸν προβληματίσουμε, γιὰ νὰ θελήση ὁ ἴδιος νὰ βοηθηθῆ. Μὲ τὸ ζόρι δὲν γίνεται. Πρέπει νὰ διψάη ὁ ἄλλος, γιὰ νὰ τοῦ δώσης νὰ πιῆ νερό. Δῶσε σὲ ἕναν ποὺ δὲν ἔχει ὄρεξη, νὰ φάη μὲ τὸ ζόρι· θὰ τὸ κάνη ἐμετό. Ὅταν ὁ ἄλλος δὲν θέλη, δὲν μπορῶ νὰ τοῦ στερήσω τὴν ἐλευθερία, τὸ αὐτεξούσιο.

---

[5] Εἰπώθηκε τὸν Μάιο τοῦ 1987.

Ἄγνοια δὲν δικαιολογεῖται

– Μήπως, Γέροντα, μερικοὶ εἶναι ἀδιάφοροι, ἐπειδὴ ἔχουν ἄγνοια;

– Τί ἄγνοια; Νὰ σοῦ πῶ μιὰ ἄγνοια; Φιλόλογος ἀπὸ τὴν Χαλκιδικὴ δὲν ἤξερε τί εἶναι τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἕνας Γερμανὸς δάσκαλος τοῦ μίλησε γιὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἦρθαν μαζί. Ὁ Γερμανὸς ἤξερε ἀκόμη καὶ πόσα μοναστήρια ὑπάρχουν στὸ Ἅγιον Ὄρος. Καὶ παρόλο ποὺ ἦταν Προτεστάντης, ἤξερε καὶ τί ἅγια Λείψανα ὑπάρχουν, ποῦ βρίσκονται κ.λπ. Αὐτὴ ἡ ἄγνοια δικαιολογεῖται; Ἄλλος ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ εἶπε σὲ κάποιον ἀπὸ τὴν Χαλκιδικὴ νὰ ᾽ρθῆ γιὰ ἕνα πρόβλημά του νὰ τὸν βοηθήσω. Ἀπὸ τὴν Ἀμερική! Νὰ σᾶς πῶ καὶ κάτι ἀκόμη. Ἦρθε ἕνας στὸ Καλύβι ποὺ ἦταν ἀπὸ τὴν Φλώρινα. «Μέσα ἀπὸ τὴν Φλώρινα, τοῦ λέω, εἶσαι;». «Ναί, ἀπὸ μέσα», μοῦ λέει. «Ἐσεῖς ἐκεῖ ἔχετε καὶ καλὸ μητροπολίτη», τοῦ λέω. «Σὲ ποιά ὁμάδα παίζει;», μοῦ λέει. Αὐτὸς νόμιζε ὅτι ἦταν ποδοσφαιριστής! Ἦταν προσηλωμένος στὸ ποδόσφαιρο. Οὔτε τὸν δεσπότη ἤξερε – τοὐλάχιστον τὸν Καντιώτη τὸν ξέρουν. Αὐτὰ δὲν δικαιολογοῦνται.

Ὄχι, ἄγνοια δὲν δικαιολογεῖται σήμερα στὸν κόσμο. Λείπει ἡ καλὴ διάθεση, τὸ φιλότιμο. Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει καλὴ διάθεση γιὰ νὰ γνωρίση τὸν Χριστό, θὰ Τὸν γνωρίση. Θὰ πάρη στροφή. Καὶ ἂν δὲν βρεθῆ οὔτε ἕνας θεολόγος οὔτε ἕνας καλόγερος, καὶ δὲν ἀκούση τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, ἅμα ἔχη καλὴ διάθεση, θὰ πάρη στροφὴ ἢ ἀπὸ ἕνα φίδι ἢ ἀπὸ ἕνα θηρίο ἢ ἀπὸ μιὰ ἀστραπή, ἀπὸ ἕναν κατακλυσμό, ἢ ἀπὸ κάποιο ἄλλο γεγονός. Θὰ τὸν οἰκονομήση ὁ Θεός. Ἕνα παιδὶ ἀναρχικὸ εἶχε πάει στὴν Γερμανία. Ἐκεῖ τὸ ἔκλεισαν σὲ ἀναμορφωτήριο, γιατὶ εἶχε μπλέξει μὲ ναρκωτικὰ κ.λπ. Δὲν εἶχε βοηθηθῆ ἀπὸ πουθενά. Στὸ ἀναμορφωτήριο τοῦ ἔδωσε κάποιος ἕνα Εὐαγγέλιο. Τὸ διάβασε καὶ ἄλλαξε ἀμέσως. «Θὰ πάω στὴν Ἑλλάδα, εἶπε· ἐκεῖ εἶναι ἡ Ὀρθοδοξία». Γύρισε στὸ χωριό του. Οἱ συγγενεῖς του βάλθηκαν νὰ τὸν παντρέψουν. Τὸν πάντρεψαν· ἀπέκτησε καὶ ἕνα παιδάκι. Διάβαζε τὸ Εὐαγγέλιο, πήγαινε στὴν Ἐκκλησία, τηροῦσε τὶς ἀργίες. Οἱ ἄλλοι ποὺ τὸν ἔβλεπαν νὰ ζῆ ἔτσι ἔλεγαν: «Αὐτός, γιὰ νὰ διαβάζη Εὐαγγέλιο, πάσχει, τρελλάθηκε»! Μετὰ ἀπὸ λίγο τὸν ἐγκατέλειψε καὶ ἡ γυναίκα του· πῆρε μαζί της καὶ τὸ παιδάκι. Ὅταν ἔφυγε ἡ γυναίκα του, ἐκεῖνος ἄφησε ὅλα ὅσα εἶχε στὸ χωριό, χωράφια, τρακτὲρ κ.λπ. καὶ πῆγε στὶς σπηλιὲς καὶ ἀσκήτευε. Ἕνας Πνευματικὸς ὅμως τοῦ εἶπε: «Πρέπει νὰ βρῆς τὴν γυναίκα σου, νὰ συνεννοηθῆτε, καὶ ὕστερα νὰ ἀποφασίσης τί θὰ κάνης». Ξεκίνησε λοιπὸν νὰ πάη στὴν Θεσσαλονίκη, γιὰ νὰ βρῆ τὴν γυναίκα του. Πίστευε ὅτι, ἀφοῦ ἔτσι τοῦ εἶπε ὁ Πνευματικός, θὰ τοῦ τὴν παρουσιάση ὁ Χριστός. Στὴν Θεσσαλονίκη δὲν τὴν παρουσίασε τὴν γυναίκα του ὁ Χριστός. Ἐν τῷ μεταξύ, βρῆκε κάτι Γερμανούς, τοὺς κατήχησε· ὁ ἕνας βαπτίσθηκε. Αὐτοὶ τοῦ ἔβαλαν τὰ ναῦλα καὶ πῆγε στὴν Ἀθήνα. Οὔτε ἐκεῖ τοῦ τὴν παρουσίασε. Τοῦ ἔβαλαν πάλι τὰ ναῦλα καὶ πῆγε στὴν Κρήτη. Ἔπιασε ἐκεῖ μιὰ δουλειὰ καὶ πῆγε σὲ ἕναν Πνευματικό. Ἐκεῖνος, ὅταν ἄκουσε τὸ πρόβλημά του, τοῦ εἶπε: «Μήπως ἡ γυναίκα σου καὶ τὸ παιδάκι εἶναι ἔτσι καὶ ἔτσι; Ἐδῶ κάπου δουλεύει μιὰ γυναίκα. Δὲν ἔχει πολὺ καιρὸ ποὺ ἦρθε». Καὶ τοῦ περιέγραψε πῶς ἦταν αὐτὴ ἡ γυναίκα. «Αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι», λέει. Τὴν εἰδοποίησε ὁ Πνευματικός. Ἐκείνη, μόλις τὸν εἶδε, τὰ ἔχασε. «Μὲ μάγια μὲ βρῆκες, τοῦ εἶπε. Μάγος εἶσαι». Καὶ τὸν ἄφησε καὶ ἔφυγε, πρὶν προλάβη νὰ τῆς μιλήση. Τὴν ἔχασε πάλι. Ἔμαθε καὶ γιὰ μένα καὶ ἦρθε στὸ Καλύβι. Χτύπησε μιὰ φορὰ καὶ περίμενε.

Τραβήχθηκε στὴν ἄκρη καί, ὥσπου νὰ ἀνοίξω, ἔκανε μετάνοιες. Φοροῦσε κάτι παλιὰ ροῦχα. Μοῦ τὰ διηγήθηκε ὅλα. Εἶχα μερικὰ ξερὰ σύκα καὶ τοῦ ἔδωσα. «Θέλεις σύκα;», τοῦ λέω. «Δὲν ἔχω δόντια», μοῦ λέει. «Καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω», τοῦ λέω. «Ἐσὺ πονᾶς; μὲ ρωτάει. Ἐγὼ πονῶ. Μέσα ἀπὸ τὸν πόνο βγαίνει ἡ χαρὰ τοῦ Χριστοῦ», μοῦ λέει. «Θέλεις καμμιὰ φανέλλα;», τὸν ρωτάω. «Ἔχω δυό, μοῦ λέει. Ἂν ζεστάνη ὁ καιρός, θὰ τὴν δώσω τὴν μία». «Κοίταξε, τοῦ λέω, μέχρι νὰ ξεκαθαρίσης καὶ νὰ συνεννοηθῆς μὲ τὴν γυναίκα σου, νὰ προσέξης τὴν ὑγεία σου, γιατὶ ἔχεις εὐθύνη καὶ γιὰ τὸ παιδάκι». Τέτοια αὐταπάρνηση! Τέτοια πίστη! Δὲν ἦταν οὔτε εἴκοσι ἑπτὰ χρονῶν. Ποῦ νὰ εἶχε γνωρίσει αὐτὸς τὴν μοναχικὴ ζωή! Ἄγνοια τελεία εἶχε, ἀλλὰ εἶχε καλὴ διάθεση καὶ ὁ Θεὸς τὸν βοήθησε καὶ προχώρησε βαθιὰ εὐαγγελικά.

Γι' αὐτὸ λέω ὅτι ἄγνοια δὲν δικαιολογεῖται μὲ τίποτε σήμερα. Μόνον ἂν εἶναι κανεὶς λειψὸς ἢ μικρὸ παιδί, δικαιολογεῖται νὰ ἔχη ἄγνοια. Ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ σήμερα εἶναι σπίρτα! Ἅμα θέλη κανείς, ὑπάρχουν πολλὲς δυνατότητες, γιὰ νὰ γνωρίση τὴν ἀλήθεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Ἡ παρουσία τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι ὁμολογία πίστεως

– Γέροντα, τὰ διάφορα κινήματα, οἱ διαμαρτυρίες ποὺ γίνονται ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς ἔχουν κάποιο ἀποτέλεσμα;

– Ἡ παρουσία τῶν Χριστιανῶν εἶναι πλέον ὁμολογία πίστεως. Μπορεῖ κανεὶς μὲ τὴν προσευχὴ νὰ βοηθήση περισσότερο, ἀλλὰ τὴν σιωπή του θὰ τὴν ἐκμεταλλευθοῦν οἱ ἄλλοι καὶ θὰ ποῦν: «Ὁ τάδε καὶ ὁ τάδε δὲν διαμαρτυρήθηκαν, ἑπομένως εἶναι μὲ τὸ μέρος μας· συμφωνοῦν μαζί μας». Ἂν δὲν ἀρχίσουν μερικοὶ νὰ χτυποῦν τὸ κακό, νὰ ἐλέγχουν δηλαδὴ αὐτοὺς ποὺ σκανδαλίζουν τοὺς πιστούς, θὰ γίνη μεγαλύτερο κακό. Ἔτσι θὰ τονωθοῦν λίγο οἱ πιστοί, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐμποδισθοῦν λίγο ὅσοι πολεμοῦν τὴν Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι δικό τους καΐκι, νὰ κάνουν βόλτες· εἶναι τὸ σκάφος τοῦ Χριστοῦ. Αὐτοὶ εἶναι κατακριτέοι. Τὸ μόνο ποὺ τοὺς ἐνδιαφέρει εἶναι νὰ ἔχουν μεγάλο μισθό, πολυτελὲς αὐτοκίνητο, νὰ τρέχουν στὶς διασκεδάσεις... Καὶ ὕστερα κάνουν νόμο νὰ παντρεύωνται μὲ πολιτικὸ γάμο, νομιμοποιοῦν τὶς ἀμβλώσεις... Τί θὰ κάνη ὁ Θεός, ἄλλο θέμα.

Καὶ μὲ τὶς βλάσφημες ταινίες ποὺ παρουσιάζουν, θέλουν νὰ γελοιοποιήσουν τὸν Χριστό. Τὸ κάνουν, γιὰ νὰ ποῦν «αὐτὸς ἦταν ὁ Χριστός, τώρα θὰ ἔρθη ὁ Μεσσίας», καὶ νὰ παρουσιάσουν μετὰ τὸν «Μεσσία» τους. Ἐκεῖ τὸ πᾶνε.

– Οἱ ἄνθρωποι, Γέροντα, τὰ πιστεύουν καὶ βλάπτονται!

– Ὁ βλαμμένος βλάπτεται. Τὰ πιστεύει, γιατὶ θέλει νὰ δικαιολογήση τὰ ἀδικαιολόγητα καὶ νὰ ἀναπαύση τὸν λογισμό του. Μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ βλάσφημα πᾶνε νὰ δικαιολογήσουν ἠθικὲς ἀταξίες. Τὸ ἔχουν παρακάνει. Εἶχαν κάνει μήνυση ὅτι ἡ ταινία «Ὁ τελευταῖος πειρασμὸς»[1] προσβάλλει τὴν θρησκεία καὶ οἱ εἰσαγγελεῖς εἶπαν: «Δὲν εἶναι τίποτε». Τέτοιες βλασφημίες δὲν ἀκούσθηκαν ποτέ! Γιὰ μᾶς ἡ διαμαρτυρία γιὰ τὴν βλάσφημη ἐκείνη ταινία ἦταν ὁμολογία πίστεως. Βέβαια μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ βλάσφημα γίνεται καὶ ἕνα καλό· χωρίζει ἡ ἧρα ἀπὸ τὸ σιτάρι, κοσκινίζεται ὁ κόσμος.

– Ὑπάρχουν, Γέροντα, κάποια θέματα γιὰ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀμύνεται κανείς, εἴτε ὡς ἄτομο εἴτε ὡς ὁμάδα, καὶ κάποια γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει; Π.χ. ἐσεῖς, ὅταν σᾶς εἶπαν ὅτι εἶστε αἱρετικός, ἀπαντήσατε, ἐνῶ σ᾽ ἄλλες κατηγορίες σιωπήσατε.

– Αὐτὸ τὸ λένε οἱ Ἅγιοι Πατέρες[2], δὲν εἶναι ὅτι τὸ λέω ἐγώ. Ὁποιαδήποτε ἄλλη κατηγορία μὲ βοηθάει στὴν πνευματικὴ ζωή, ἐνῶ τὸ «αἱρετικὸς» μὲ χωρίζει ἀπὸ τὸν Χριστό.

Κοιμίζουν τὸν κόσμο

– Γέροντα, πῶς θὰ βοηθηθοῦν οἱ ἄνθρωποι μὲ τόσα ποὺ γίνονται στὸν κόσμο;

---

[1] Ἡ βλάσφημη ταινία «Ὁ τελευταῖος πειρασμός», ἡ ὁποία σκηνοθετήθηκε ἀπὸ τὸν Μαρτὶν Σκορτσέζε, παίχθηκε γιὰ λίγο σὲ κινηματογράφους τῶν Ἀθηνῶν τὸ 1988 καὶ προκάλεσε θύελλα διαμαρτυριῶν ἀπὸ μέρους τῶν πιστῶν καὶ τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, ὥστε νὰ σταματήση ἡ προβολή της. Ὁ Γέροντας, παρ᾽ ὅλη τὴν δυσκολία ποὺ εἶχε ἀπὸ τὸν πόνο λόγῳ τῆς κήλης, βγῆκε ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος μὲ ἄλλους Ἁγιορεῖτες καὶ παραβρέθηκε στὸ συλλαλητήριο ποὺ ἔγινε στὴν Θεσσαλονίκη, ἐνισχύοντας μὲ τὴν παρουσία του τὸν πιστὸ λαό.

[2] Πρβ. *Τὸ Γεροντικόν*, ἔκδ. «Ἀστήρ», Ἀθήνα 1981, Ἀββᾶς Ἀγάθων ε΄, σ. 12.

– Ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ βοηθηθῆ, βοηθιέται μὲ τιποτένια πράγματα. Π.χ. κουνιέται ἕνα κανδήλι ἢ κουνιέται ὁ ἴδιος ὁλόκληρος μὲ ἕναν σεισμὸ καὶ συνέρχεται. Ὅσοι δὲν πιστεύουν, γίνονται χειρότεροι, ὅταν ἀκοῦν ὅτι θὰ γίνη πόλεμος ἢ κάποια καταστροφή. «Δῶσ᾽ του, σοῦ λέει, νὰ γλεντήσουμε, γιατὶ χάνουμε τὴν ζωή», ὁπότε τὸ ρίχνουν τελείως ἔξω. Ἄλλοτε ἀκόμη καὶ οἱ ἀδιάφοροι, ὅταν ἄκουγαν λ.χ. ὅτι θὰ γίνη πόλεμος, συνέρχονταν καὶ ἄλλαζαν ζωή. Τώρα εἶναι πολὺ λίγοι αὐτοί. Παλιὰ τὸ ἔθνος μας ζοῦσε πνευματικά, γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς τὸ εὐλογοῦσε καὶ οἱ Ἅγιοι μᾶς βοηθοῦσαν μὲ θαυμαστὸ τρόπο, καὶ νικούσαμε τοὺς ἐχθρούς μας, οἱ ὁποῖοι πάντοτε ἦταν περισσότεροι ἀπὸ ἐμᾶς. Σήμερα λέμε πὼς εἴμαστε Ὀρθόδοξοι, ἀλλὰ δυστυχῶς συχνὰ μόνον τὸ ὄνομα «Ὀρθόδοξος» ἔχουμε καὶ ὄχι ζωὴ ὀρθόδοξη.

Ρώτησα ἕναν Πνευματικὸ μὲ κοινωνικὴ δράση, μὲ ἕνα σωρὸ πνευματικοπαίδια κ.λπ.: «Τί ξέρεις γιὰ μιὰ βλάσφημη ταινία;». «Δὲν ξέρω τίποτε», μοῦ εἶπε. Δὲν ἤξερε τίποτε καὶ εἶναι σὲ μεγάλη πόλη. Κοιμίζουν τὸν κόσμο. Τὸν ἀφήνουν ἔτσι, γιὰ νὰ μὴ στενοχωριέται καὶ νὰ διασκεδάζη. Μὴν τυχὸν πῆς ὅτι θὰ γίνη πόλεμος ἢ ὅτι θὰ γίνη ἡ Δευτέρα Παρουσία καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἑτοιμασθοῦμε, μὴν τυχὸν στενοχωρηθοῦν οἱ ἄνθρωποι. Σὰν μερικὲς γριὲς ποὺ λένε «μὴ μιλᾶς γιὰ θάνατο· μόνο γιὰ χαρὲς καὶ γιὰ βαφτίσια νὰ μιλᾶς», σὰν νὰ μὴν τὶς περιμένη θάνατος. Ἔτσι νιώθουν μιὰ ψεύτικη χαρά. Ἐνῶ, ἂν σκέφτονταν ὅτι τὸ τάδε γεροντάκι ποὺ ἔμενε λίγο πιὸ κάτω πέθανε χθές, ὁ ἄλλος εἶναι στὰ τελευταῖα του καὶ θὰ πεθάνη, μεθαύριο θὰ γίνη τοῦ τάδε τὸ μνημόσυνο ποὺ ἦταν καὶ πολὺ νεώτερος ἀπὸ αὐτές, θὰ σκέφτονταν τὸν θάνατο καὶ θὰ ἔλεγαν: «Πρέπει νὰ ἐξομολογηθῶ, νὰ ἑτοιμασθῶ πνευματικά, γιατὶ μπορεῖ κι ἐμένα σὲ λίγο νὰ μὲ καλέση ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν ἄλλη ζωή». Διαφορετικά, ἔρχεται ὕστερα ὁ θάνατος καὶ τὶς παίρνει ἀνέτοιμες. Ἄλλοι πάλι ἀπό... «καλωσύνη» λένε: «Στοὺς αἱρετικοὺς μὴ λέτε ὅτι εἶναι στὴν πλάνη, γιὰ νὰ δείξουμε ἀγάπη». Καὶ ἔτσι τὰ ἰσοπεδώνουν ὅλα. Ἂν ζοῦσαν αὐτοὶ στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ, δὲν θὰ εἴχαμε οὔτε ἕναν Ἅγιο. Ἔλεγαν τότε στοὺς Χριστιανούς: «Ρίξε μόνο λιβάνι στὴν φωτιὰ καὶ μὴν ἀρνῆσαι τὸν Χριστό». Δὲν τὸ δέχονταν. «Κάνε μόνον πὼς ρίχνεις». Δὲν τὸ δέχονταν. «Μὴ μιλᾶς γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ πήγαινε ἐλεύθερος σὲ ἄλλο μέρος», καὶ δὲν τὸ δέχονταν. Σήμερα βλέπεις ἕναν νερόβραστο κόσμο.

– Γέροντα, ὅταν λέη ὁ Ἀπόστολος Παῦλος «*Ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά*»[3], ἐννοεῖ ὅτι ἡ χαρὰ εἶναι τεκμήριο σωστῆς ζωῆς;

– Ναί, γιατὶ ὑπάρχει κοσμικὴ χαρὰ καὶ θεϊκὴ χαρά. Ὅταν κάτι δὲν εἶναι πνευματικό, καθαρό, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχη ἀληθινὴ χαρὰ καὶ εἰρήνη στὴν καρδιά. Ἡ χαρὰ ποὺ αἰσθάνεται ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἡ κοσμικὴ χαρὰ ποὺ ἐπιζητοῦν πολλοὶ σήμερα. Νὰ μὴν τὰ μπλέκουμε τὰ πράγματα. Οἱ Ἅγιοι εἶχαν τέτοιου εἴδους χαρὰ ποὺ ζητᾶμε ἐμεῖς; Ἡ Παναγία εἶχε τέτοια χαρά; Ὁ Χριστὸς γελοῦσε; Ποιός Ἅγιος πέρασε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴ χωρὶς πόνο; Ποιός Ἅγιος εἶχε τέτοια χαρὰ ποὺ ἐπιδιώκουν πολλοὶ Χριστιανοὶ τῆς ἐποχῆς μας, ποὺ δὲν θέλουν νὰ ἀκούσουν τίποτε δυσάρεστο, γιὰ νὰ μὴ στενοχωρηθοῦν, νὰ μὴ χάσουν τὴν ἠρεμία τους; Ἂν θέλω νὰ μὴ στενοχωρηθῶ, γιὰ νὰ εἶμαι χαρούμενος, νὰ μὴ χαλάσω τὴν ἡσυχία μου, γιὰ νὰ εἶμαι πρᾶος, τότε εἶμαι ἀδιάφορος! Ἄλλο πραότητα πνευματικὴ καὶ ἄλλο πραότητα ἀπὸ ἀδιαφορία. Λένε μερικοί: «Πρέπει νὰ εἶμαι χαρούμενος, γιατὶ εἶμαι Χριστιανός. Νὰ

[3] *Γαλ.* 5, 22.

εἶμαι ἤρεμος, γιατὶ εἶμαι Χριστιανός». Αὐτοὶ δὲν εἶναι Χριστιανοί. Τὸ καταλάβατε; Αὐτὸ εἶναι ἀδιαφορία, εἶναι κοσμικὴ χαρά. Ὅποιος ἔχει αὐτὰ τὰ κοσμικὰ στοιχεῖα, δὲν εἶναι πνευματικὸς ἄνθρωπος. Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος εἶναι ὅλος ἕνας πόνος. Πονάει δηλαδὴ γιὰ καταστάσεις, γιὰ ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἀνταμείβεται γι᾽ αὐτὸν τὸν πόνο μὲ θεία παρηγοριά. Νιώθει πόνο, ἀλλὰ νιώθει μέσα του θεία παρηγοριά, γιατὶ κάνει ρίψεις μὲ εὐλογίες ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν Παράδεισο στὴν ψυχὴ καὶ ἀγάλλεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν θεϊκὴ ἀγάπη. Αὐτὴ εἶναι ἡ χαρά, ἡ πνευματικὴ χαρά, ποὺ δὲν ἐκφράζεται καὶ πλημμυρίζει τὴν καρδιά.

Τὸ παράδειγμα μιλάει

– Γέροντα, οἱ ἄνθρωποι ποὺ ζοῦν πνευματικὰ στὸν κόσμο πρέπει νὰ δείχνουν στοὺς κοσμικοὺς ὅτι νηστεύουν;

– Ὅταν πρόκειται γιὰ διατεταγμένες νηστεῖες τῆς Ἐκκλησίας μας, Τετάρτη, Παρασκευή, Σαρακοστὲς κ.λπ., τότε πρέπει, γιατὶ αὐτὸ εἶναι ὁμολογία πίστεως. Οἱ ἄλλες ὅμως νηστεῖες, δηλαδὴ αὐτὲς ποὺ γίνονται ἀπὸ ἄσκηση, γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ἢ γιὰ νὰ εἰσακουσθῇ ἡ προσευχή μας σὲ ἕνα αἴτημά μας, πρέπει νὰ γίνωνται κρυφά.

Σκοπὸς εἶναι νὰ ζοῦμε ὀρθόδοξα, ὄχι ἁπλῶς νὰ μιλοῦμε ἢ νὰ γράφουμε ὀρθόδοξα. Γι᾽ αὐτό, βλέπεις, ἕνα κήρυγμα δὲν πληροφορεῖ, δὲν ἀλλοιώνει τὸν ἄλλον, ὅσο καλὸ καὶ ἂν εἶναι, ἂν ὁ ἱεροκήρυκας δὲν ἔχῃ βίωμα.

– Ἄν, Γέροντα, ὁ ἀκροατὴς ἢ ὁ ἀναγνώστης ἔχῃ καλὴ διάθεση;

– Ἔ, τότε αὐτὸς ἔχει ἤδη τὴν θεία Χάρη, γι᾽ αὐτὸ καὶ ὠφελεῖται. Ἕνας ὅμως ποὺ δὲν ἔχει καλὴ διάθεση θὰ πάρῃ καὶ θὰ ἐξετάσῃ αὐτὰ ποὺ λέει ὁ ἱεροκήρυκας καὶ δὲν θὰ ἔχῃ καμμιὰ ὠφέλεια. Τὸ νὰ σκεφτώμαστε ὀρθόδοξα εἶναι εὔκολο· τὸ νὰ ζοῦμε ὅμως ὀρθόδοξα θέλει κόπο. Μιὰ φορὰ ἕνας θεολόγος εἶχε κάνει μιὰ ὁμιλία καὶ εἶχε πεῖ νὰ πᾶνε νὰ δώσουν αἷμα, γιατὶ ὑπῆρχε ἀνάγκη. Καὶ πράγματι πολλοὶ παρακινήθηκαν καὶ ἔδωσαν πολὺ αἷμα. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἔδωσε οὔτε μιὰ σταγόνα, ἂν καὶ εἶχε... μπόλικο. Οἱ ἄλλοι τότε σκανδαλίσθηκαν. «Ἐγώ, τοὺς εἶπε ἐκεῖνος, μὲ τὴν ὁμιλία ποὺ ἔκανα καὶ παρεκίνησα τὸν κόσμο νὰ δώσῃ αἷμα, εἶναι σὰν νὰ ἔδωσα τὸ περισσότερο αἷμα»! Ἔτσι ἀνέπαυε τὸν λογισμό του. Καλύτερα ἦταν νὰ μὴν ἔκανε τὴν ὁμιλία καὶ ἀθόρυβα νὰ πήγαινε νὰ δώσῃ λίγο αἷμα. Ἡ ζωὴ μετράει. «Ἐγὼ εἶμαι δεξιός», μοῦ εἶπε ἕνας ποὺ δὲν εἶχε καμμιὰ σχέση μὲ τὴν Ἐκκλησία. «Ἅμα δὲν κάνῃς σταυρό, τί ὠφελεῖ; τοῦ εἶπα. Τὸ χέρι ποὺ δὲν κάνει σταυρὸ τί ὠφελεῖ ποὺ εἶναι δεξί; Σὲ τί διαφέρει ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ ποὺ δὲν κάνει σταυρό; Ἐκεῖνο ἔτσι καὶ ἀλλιῶς δὲν κάνει σταυρό». Ἂν ἐσὺ εἶσαι δεξιὸς καὶ δὲν κάνῃς σταυρό, σὲ τί διαφέρεις ἀπὸ τοὺς ἀριστερούς; Ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ εἶσαι ἄνθρωπος πνευματικός, νὰ ζῇς κοντὰ στὸν Χριστό, τότε βοηθᾶς καὶ τοὺς ἄλλους.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ ζωὴ σωστή, τὸ ἔργο του πληροφορεῖ. Σὲ μιὰ πόλη ἦταν ἕνας Προτεστάντης ποὺ ὅλους τοὺς κατηγοροῦσε· τί κληρικούς, τί δεσποτάδες. Ἐκεῖ κοντὰ σὲ ἕνα μοναστήρι ἀσκήτευε καὶ ἕνας μοναχός. Μιὰ φορὰ ρώτησε τὸν Προτεστάντη ἕνας ἄθεος: «Καλά, ὅλους τοὺς δεσποτάδες, τοὺς παπάδες τοὺς κατηγορεῖς. Γι᾽ αὐτὸν τὸν καλόγηρο τί ἔχεις νὰ πῇς;». «Αὐτὸν τὸν παραδέχομαι, τοῦ λέει, γιατὶ διαφέρει ἀπὸ τοὺς ἄλλους». Ἕνας πιστός, ὅπου καὶ ἂν εἶναι, πόσο βοηθάει,

ὅταν ζῇ σωστά! Θυμᾶμαι, ἕνας γνωστός μου ἀστυνομικὸς ὑπηρετοῦσε στὰ σύνορα. Ἐκεῖ ἦταν καὶ Σέρβοι κομμουνιστές, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς πιὸ ἄθεους, τοὺς πιὸ ἔμπιστους τοῦ κόμματος. Ὅταν ἔρχονταν Σέρβοι παπάδες στὰ σύνορα Ἑλλάδος καὶ Σερβίας, ὁ ἀστυνομικὸς τοὺς φιλοῦσε τὸ χέρι. Οἱ κομμουνιστὲς τὸ πρόσεξαν. Ἕλληνας ἀστυνομικὸς νὰ φιλάη τὸ χέρι τῶν Σέρβων παπάδων! Ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση στοὺς κομμουνιστὲς καὶ προβληματίσθηκαν στὸ θέμα τῆς πίστεως.

Πόσο βοηθοῦν αὐτοὶ ποὺ ἔχουν μιὰ θέση, ὅταν κρατᾶνε λίγο! Γι᾽ αὐτὸ καὶ ἐγὼ κοιτάω μερικοὺς μεγάλους νὰ τοὺς δῶ, ὅταν ἔρχωνται, γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσω, γιατὶ αὐτοὶ μπορεῖ νὰ βοηθήσουν πολὺ θετικὰ μὲ τὸ παράδειγμα. Νά, ἕνας στρατάρχης ποὺ γνωρίζω, εἶναι παράδειγμα. Καὶ ὅ,τι κάνει, τὸ κάνει ἀπὸ μέσα του, μὲ τὴν καρδιά του· δὲν τὸ κάνει ἐξωτερικά. Οἱ ἄλλοι ποὺ τὸν βλέπουν προβληματίζονται καὶ βοηθιοῦνται. Παλιὰ καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ τόπου εἶχαν ἀρχές, πίστευαν. Ξέρετε τί εἶχε πεῖ μιὰ ἀρχόντισσα σὲ κάποιον βουλευτὴ σὲ μιὰ πόλη; Εἶχε πάει μὲ τὸν σύζυγό της τὴν περίοδο τῆς νηστείας τοῦ Δεκαπενταυγούστου σὲ ἕνα γεῦμα καὶ εἶχαν ἐκεῖ ψάρια, κρέατα... Αὐτὴ δὲν ἔτρωγε, γιατὶ νήστευε. Τὸ πρόσεξε ὁ βουλευτὴς καὶ τῆς εἶπε: «Ἀσθενεῖς καὶ ὁδοιπόροι νηστεία δὲν κρατοῦν». «Ναί, ὁδοιπόροι μὲ ρόδες!», τοῦ ἀπάντησε ἐκείνη καὶ δὲν ἄγγιξε τίποτε ἀπὸ τὰ ἀρτύσιμα. Στὸ γεῦμα ἐν τῷ μεταξὺ ἦταν καὶ ἕνας κληρικὸς ποὺ τοὺς προσφώνησε: «Μεγάλη μου τιμὴ ποὺ βρίσκομαι μαζί σας κ.λπ.», ἔλεγε–ἔλεγε ἕνα σωρὸ ἐγκώμια. Ὁπότε τὸν διέκοψε ὁ ἄνδρας τῆς ἀρχόντισσας καὶ τοῦ εἶπε: «*Μὴ πεποίθατε ἐπ᾽ ἄρχοντας, ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία!*»[4]. Γιατὶ ἐκεῖνος πῆγε νὰ τοὺς κολακεύση. Ἄλλοτε πάλι εἶχε πεῖ αὐτὴ ἡ ἀρχόντισσα σὲ ἕναν καθηγητὴ Πανεπιστημίου τῆς Θεολογίας: «Μὴν κοιτᾶτε λεπτομέρειες καὶ κόβετε στὶς ἐξετάσεις τοὺς παπάδες. Κοιτάξτε νὰ τοὺς περνᾶτε, γιατὶ οἱ ἐπαρχίες δὲν ἔχουν παπᾶ!». Θέλω νὰ πῶ ὅτι παλιὰ οἱ τοπικοὶ ἄρχοντες ἐνδιαφέρονταν γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ἦταν παράδειγμα γιὰ τὸν λαό.

Αὐτὸ ποὺ θὰ βοηθήση θετικὰ τοὺς ἀνθρώπους σήμερα εἶναι τὸ παράδειγμά μας τὸ χριστιανικὸ καὶ ἡ ζωή μας ἡ χριστιανική. Τοὺς Χριστιανοὺς πρέπει νὰ τοὺς διακρίνη ἡ πνευματικὴ λεβεντιὰ καὶ ἡ ἀρχοντιά, ἡ θυσία. Γι' αὐτὸ λέω στοὺς λαϊκούς: «Νὰ ἀγαπᾶτε τὸν Χριστό, νὰ ἔχετε ταπείνωση, νὰ κάνετε τὸ καθῆκον σας, καὶ ὁ Χριστὸς θὰ προδώση τὴν ἀρετή σας στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων». Ἡ ἀρετὴ ἔχει τυπικὸ νὰ προδίδη τὸν ἄνθρωπο, ὅπου κι ἂν βρίσκεται αὐτός. Ἀκόμη καὶ νὰ κρυφθῇ, καὶ νὰ ὑποκριθῇ μὲ τὴν διὰ Χριστὸν σαλότητα, ἡ ἀρετὴ θὰ τὸν προδώση, ἔστω καὶ ἀργότερα, καὶ ὁ ἀποθηκευμένος του θησαυρός, ποὺ θὰ ἀνακαλυφθῇ τότε μαζεμένος, θὰ βοηθήση πάλι πολλὲς ψυχές· ἴσως τότε περισσότερο.

Ὁ Θεὸς μᾶς ὑπομένει

Σήμερα ὁ Θεὸς ἀνέχεται τὴν κατάσταση. Ἀνέχεται, ἀνέχεται, γιὰ νὰ εἶναι ἀναπολόγητος ὁ κακός. Εἶναι περιπτώσεις ποὺ ὁ Θεὸς ἐπεμβαίνει ἄμεσα καὶ ἀμέσως, ἐνῶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις περιμένει· δὲν δίνει ἀμέσως τὴν λύση καὶ περιμένει τὴν ὑπομονὴ τῶν ἀνθρώπων, τὴν προσευχή, τὸν ἀγώνα. Τί ἀρχοντιὰ ἔχει ὁ Θεός! Ἕνας

[4] *Ψαλμ.* 145, 3.

πόσους εἶχε σφάξει τότε μὲ τὸν πόλεμο καὶ ἀκόμη ζῇ. Θὰ τοῦ πῇ στὴν ἄλλη ζωὴ ὁ Θεός: «Σ' ἄφησα νὰ ζήσης περισσότερο καὶ ἀπὸ τοὺς καλούς». Δὲν θὰ ἔχη ἐλαφρυντικά.

– Γέροντα, μερικοὶ τέτοιοι ἄνθρωποι, ἐνῶ εἶναι βαριὰ ἄρρωστοι, πῶς δὲν πεθαίνουν;

– Φαίνεται ἔχουν βαρειὲς ἁμαρτίες, γι᾽ αὐτὸ δὲν πεθαίνουν. Περιμένει ὁ Θεὸς μήπως μετανοήσουν.

– Καὶ τὸν κόσμο ποὺ παιδεύουν;

– Αὐτοὶ ποὺ παιδεύονται καὶ δὲν φταῖνε, ἀποταμιεύουν. Αὐτοὶ ποὺ φταῖνε, ἐξοφλοῦν.

– Γέροντα, τί θὰ πῇ «*Πονηροὶ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι*»[5];

– Κοίταξε· ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν κάποιον ἐγωισμὸ καὶ ὁ Θεὸς τοὺς δίνει ἕνα σκαμπίλι νὰ πᾶνε παρακάτω. Ἄλλοι ἔχουν λίγο παραπάνω ἐγωισμὸ καὶ ὁ Θεὸς τοὺς δίνει ἕνα σκαμπίλι καὶ πᾶνε ἀκόμη παρακάτω. Αὐτοὺς ὅμως ποὺ ἔχουν ἑωσφορικὴ ὑπερηφάνεια, ὁ Θεὸς τοὺς ἀφήνει. Μπορεῖ νὰ φαίνεται ὅτι κάνουν προκοπή, ἀλλὰ τί προκοπὴ εἶναι αὐτή; Μαύρη προκοπή. Καὶ μετὰ δὲν πέφτουν ἁπλῶς κάτω, ἀλλὰ πέφτουν κατ' εὐθεῖαν στὸ βάραθρο. Ὁ Θεὸς νὰ φυλάη!

Ἡ ὑπεράσπιση τοῦ δικαίου

– Γέροντα, λέει σὲ ἕνα τροπάριο: «*Θυμὸν κινήσαντες τὸν δικαιότατον*»[6]. Ποιός θυμὸς εἶναι δικαιότατος;

– Ὅταν ἀδικοῦνται ἄλλοι καὶ φωνάζη κανεὶς καὶ θυμώνη ἀπὸ πόνο πραγματικό, τότε εἶναι «δικαιότατος ὁ θυμός». Ὅταν ἀδικῆται ὁ ἴδιος καὶ θυμώνη, τότε δὲν εἶναι καθαρὸς ὁ θυμός. Ὅταν βλέπης ἕναν νὰ ὑποφέρη γιὰ ἱερὰ πράγματα, αὐτὸς ἔχει θεῖο ζῆλο. Ἀπὸ αὐτὸ μπορεῖς νὰ καταλάβης καὶ τὸν διὰ Χριστὸν σαλό. Ἂν πάρης λ.χ. μιὰ εἰκόνα καὶ τὴν βάλης μπροστά του ἀνάποδα, θὰ τιναχθῇ ἐπάνω ὁ διὰ Χριστὸν σαλός· ἔτσι τοῦ κάνεις τέστ. Ὑπάρχει δηλαδὴ καὶ δικαία, θεία ἀγανάκτηση, καὶ μόνον αὐτὴ ἡ ἀγανάκτηση δικαιολογεῖται στὸν ἄνθρωπο. Ὁ Μωυσῆς, ὅταν εἶδε τὸν λαὸ νὰ θυσιάζη στὸ χρυσὸ μοσχάρι, ἀγανάκτησε καὶ πέταξε κάτω τὶς πλάκες μὲ τὶς ἐντολὲς ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός, καὶ ἔσπασαν[7]. Ὁ Φινεές, ὁ ἐγγονὸς τοῦ ἀρχιερέα Ἀαρών, δύο φόνους ἔκανε καὶ ὁ Θεὸς ἔδωσε ἐντολὴ ἀπὸ τὴν γενιά του νὰ βγαίνουν οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἰσραήλ! Ὅταν εἶδε τὸν Ἰσραηλίτη Ζαμβρὶ νὰ ἁμαρτάνη μὲ τὴν Μαδιανίτιδα Χασβὶ μπροστὰ στὸν Μωυσῆ καὶ σὲ ὅλους τοὺς Ἰσραηλίτες, δὲν κρατήθηκε· σηκώθηκε ἀπὸ τὴν συναγωγὴ καὶ τοὺς φόνευσε, καὶ ἔτσι σταμάτησε ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Ἂν δὲν τοὺς σκότωνε καὶ τοὺς δύο, θὰ ἔπεφτε ὀργὴ Θεοῦ σὲ ὅλον τὸν λαὸ τοῦ Ἰσραήλ[8]. Φοβερό! Ἐγώ, ὅταν διαβάζω στὸ Ψαλτήρι τὸν στίχο «*Καὶ ἔστη Φινεὲς καὶ ἐξιλάσατο,*

---

[5] *Β΄ Τιμ.* 3, 13.

[6] Ἀπόσπασμα ἀπὸ στιχηρὸ τῶν Αἴνων τῆς ἑορτῆς τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

[7] Βλ. *Ἔξ.* 32, 1-20.

[8] Βλ. *Ἀριθμ.* 25, 1-15.

καὶ ἐκόπασεν ἡ θραῦσις»[9], ἀσπάζομαι πολλὲς φορὲς τὸ ὄνομά του. Ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστός, ὅταν εἶδε νὰ πουλοῦν μέσα στὸν περίβολο τοῦ Ναοῦ βόδια, πρόβατα, περιστέρια, καὶ τοὺς κερματιστὲς νὰ ἀνταλλάσσουν χρήματα, πῆρε τὸ φραγγέλιο καὶ τοὺς ἔδιωξε[10].

Ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος, ὅταν πάη μὲ ἀγανάκτηση νὰ ὑπερασπίση τὸν ἑαυτό του γιὰ ἕνα ἀτομικό του θέμα, αὐτὸ εἶναι καθαρὰ ἐγωιστικό, εἶναι ἐνέργεια τοῦ πειρασμοῦ. Δέχεται ἐπιδράσεις δαιμονικὲς ἐξωτερικές. Ἂν κάποιον τὸν ἀδικοῦν ἢ τὸν κοροϊδεύουν, αὐτὸν πρέπει οἱ ἄλλοι νὰ τὸν ὑπερασπίζωνται, γιὰ τὸ δίκιο, ὄχι γιὰ προσωπικό τους συμφέρον. Δὲν ταιριάζει νὰ μαλώνης γιὰ τὸν ἑαυτό σου. Ἄλλο τὸ νὰ ἀντιδράσης, γιὰ νὰ ὑπερασπισθῇς σοβαρὰ πνευματικὰ θέματα, θέματα ποὺ ἀφοροῦν τὴν πίστη μας, τὴν Ὀρθοδοξία. Αὐτὸ εἶναι καθῆκον σου. Ὅταν σκέφτεσαι τοὺς ἄλλους καὶ ἀντιδρᾶς, γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσης, τότε αὐτὸ εἶναι καθαρό, γιατὶ γίνεται ἀπὸ ἀγάπη.

Ὅταν πῆγα στὸ Σινᾶ, κατέβαινα στὸ μοναστήρι κάθε ἑβδομάδα, κάθε δεκαπέντε μέρες, γιὰ νὰ κοινωνήσω. Μιὰ φορὰ μοῦ λέει ἕνας πολὺ ἁπλὸς δικαῖος[11] ποὺ ἦταν ἐκεῖ: «Ἄ, ὄχι κάθε ἑβδομάδα· τέσσερις φορὲς τὸν χρόνο πρέπει νὰ κοινωνοῦν οἱ καλόγεροι». Τότε εἶχαν τυπικὸ νὰ μὴν κοινωνοῦν συχνά. Φοροῦσα καὶ τὸ ἐπανωκαλύμμαυχο. «Οὔτε ἐπανωκαλύμμαυχο», λέει. Αὐτοὶ τὸ ἔβαζαν μόνο στὶς τελετές. «Νἆναι εὐλογημένο», λέω. Καὶ τὸ εἶχα καὶ ἐγὼ ριγμένο στὸν ὦμο σὰν κασκὸλ καὶ δὲν μὲ ἀπασχόλησε ξανά. Τί; νὰ μαλώσω; Ἑτοιμαζόμουν ἐν τῷ μεταξὺ κάθε φορὰ γιὰ τὴν Θεία Κοινωνία καὶ πήγαινα στὴν Ἐκκλησία. Τὴν ὥρα ποὺ ὁ παπᾶς ἔλεγε «*Μετὰ φόβου Θεοῦ…*», ἔσκυβα τὸ κεφάλι καὶ ἔλεγα «Ἐσὺ γνωρίζεις, Χριστέ μου, πόση ἀνάγκη ἔχω», καὶ ἔνιωθα τέτοια ἀλλοίωση, ποὺ δὲν ξέρω ἂν θὰ τὴν ἔνιωθα, ἂν κοινωνοῦσα. Ἀφοῦ πέρασαν κάμποσοι μῆνες, ἦρθαν στὸ μοναστήρι τέσσερα–πέντε παιδιά, ποὺ ἀπὸ μένα παρακινήθηκαν νὰ ἔρθουν στὸ Σινᾶ. Εἶπαν λοιπὸν καὶ σ᾽ αὐτὰ νὰ μὴν κοινωνοῦν. Ἔ, τότε μίλησα καὶ τακτοποιήθηκε τὸ θέμα.

Ἀντιμετώπιση ὑβριστῶν

– Γέροντα, στὴν Ἁγία Γραφὴ λέει ὅτι ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν συγχωρεῖται[12]. Ποιά εἶναι ἡ βλασφημία αὐτή;

– Βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γενικὰ εἶναι ἡ περιφρόνηση στὰ θεῖα, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχη, ἐννοεῖται, τὰ λογικά του. Τότε εἶναι καὶ ἔνοχος. Π.χ. ἕναν ποὺ μοῦ εἶπε «ἄντε κι ἐσὺ καὶ οἱ θεοί σου…», τοῦ ἔδωσα μιὰ σπρωξιὰ καὶ τὸν τίναξα πέρα, γιατὶ αὐτὸ ἦταν βλασφημία. Ἢ περνᾶνε δύο ἔξω ἀπὸ μία Ἐκκλησία. Ὁ ἕνας κάνει τὸν σταυρό του καὶ λέει καὶ στὸν ἄλλο «κάνε, εὐλογημένε, κι ἐσὺ τὸν σταυρό σου…» καὶ αὐτὸς ἀντιδρᾷ: «Ἄντε κι ἐσὺ ποὺ θὰ κάνω τὸν σταυρό μου!». Αὐτὴ ἡ περιφρόνηση εἶναι βλασφημία. Ἀδύνατον ἑπομένως σὲ ἕναν εὐλαβῆ ἄνθρωπο νὰ ὑπάρχη βλασφημία. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀναίδεια εἶναι βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ ἀναιδὴς διαστρέφει ἢ καταπατάει λ.χ. μιὰ εὐαγγελικὴ ἀλήθεια, γιὰ νὰ δικαιολογήση τὴν πτώση του. Δὲν σέβεται τὴν ἀλήθεια, τὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ τὴν τσαλακώνει

---

[9] *Ψαλμ.* 105, 30.

[10] Βλ. *Ἰω.* 2, 14-15.

[11] Στὴν Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Σινᾶ «δικαῖος» ὀνομάζεται ὁ προϊστάμενος τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως ποὺ ἀναπληρώνει τὸν Ἀρχιεπίσκοπο κατὰ τὴν ἀπουσία του ἀπὸ τὴν μονή.

[12] Βλ. *Ματθ.* 12, 31.

ἐν γνώσει του· τσαλαπατάει ἕνα ἱερὸ πράγμα. Καὶ αὐτὸ σιγὰ-σιγὰ γίνεται πλέον κατάσταση. Στὴν συνέχεια ἀπομακρύνεται ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ἄνθρωπος δέχεται ἐπιδράσεις δαιμονικές. Καὶ ἂν δὲν μετανοήση, τί ἐξέλιξη θὰ ἔχη... Θεὸς φυλάξοι! Ὅταν ὅμως ἕνας θυμώση καὶ βλασφημήση ἀκόμη καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, αὐτὴ ἡ βλασφημία δὲν εἶναι ἀσυγχώρητη, γιατὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν πιστεύει τὴν βρισιὰ ποὺ εἶπε, ἀλλὰ τὴν εἶπε, ἐπειδὴ ἐκείνη τὴν στιγμή, πάνω στὸν θυμό του, ἔχασε τὸν ἔλεγχο τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ ἀμέσως μετανοιώνει. Ὁ ἀναιδὴς ὅμως δικαιολογεῖ τὸ ψέμα, γιὰ νὰ δικαιολογήση τὴν πτώση του. Ὅποιος δικαιολογεῖ τὴν πτώση του, δικαιολογεῖ τὸν διάβολο.

– Γέροντα, πῶς δικαιολογεῖ τὴν πτώση του;

– Μπορεῖ νὰ θυμηθῆ κάτι ποὺ λέχθηκε πρὶν ἀπὸ δέκα χρόνια γιὰ ἄλλη περίπτωση καὶ νὰ τὸ παρουσιάση σὰν παράδειγμα, γιὰ νὰ δικαιολογήση τὸν ἑαυτό του. Οὔτε ὁ διάβολος, ὁ μεγαλύτερος δικηγόρος, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ σκεφθῆ κάτι τέτοιο ἐκείνη τὴν ὥρα.

– Καὶ πῶς νιώθει αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος;

– Πῶς νιώθει; Δὲν ἔχει ἀνάπαυση ποτέ. Ἐδῶ καὶ δίκαιο νὰ ἔχη κανείς, ὅταν πάη νὰ δικαιώση τὸν ἑαυτό του, πάλι ἀνάπαυση δὲν ἔχει, πόσο μᾶλλον νὰ μὴν ἔχη δίκαιο καὶ νὰ δικαιολογῆ τὴν πτώση του μὲ ἀναιδέστατο τρόπο. Γι' αὐτό, ὅσο μποροῦμε, νὰ προσέχουμε τὴν ἀναίδεια καὶ τὴν περιφρόνηση ὄχι μόνον πρὸς τὰ θεῖα ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν πλησίον μας, διότι εἶναι εἰκόνα Θεοῦ. Οἱ ἀναιδεῖς ἄνθρωποι βρίσκονται στὸ πρῶτο στάδιο τῆς βλασφημίας κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐκεῖνοι ποὺ περιφρονοῦν τὰ θεῖα βρίσκονται στὸ δεύτερο, καὶ στὸ τρίτο βρίσκεται ὁ διάβολος.

– Γέροντα, ὅταν μιλοῦν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἢ κατὰ τοῦ Μοναχισμοῦ κ.λπ., τί πρέπει νὰ κάνη κανείς;

– Κατ᾽ ἀρχάς, ἂν κάποιος μιλάη ἄσχημα λ.χ. γιὰ σένα ὡς ἄτομο, δὲν πειράζει. Νὰ σκεφθῆς: «Τὸν Χριστό, ποὺ ἦταν Χριστός, Τὸν ἔβριζαν, καὶ δὲν μιλοῦσε· ἐμένα ποὺ εἶμαι ἁμαρτωλὸς τί μοῦ ἀξίζει;». Ἂν ἔρχονταν νὰ βρίσουν ἐμένα ὡς ἄτομο, δὲν θὰ μὲ πείραζε καθόλου. Ἀλλά, ὅταν μὲ βρίζουν ὡς μοναχό, βρίζουν καὶ ὅλο τὸν θεσμὸ τοῦ Μοναχισμοῦ, γιατὶ ὡς μοναχὸς δὲν εἶμαι ἀνεξάρτητος, καὶ πρέπει νὰ μιλήσω. Σὲ τέτοιες περιπτώσεις πρέπει κανεὶς νὰ τοὺς ἀφήση λίγο νὰ ξεσπάσουν καὶ ὕστερα νὰ τοὺς πῆ δυὸ κουβέντες. Κάποτε στὸ λεωφορεῖο μιὰ γυναίκα ἔβριζε τοὺς παπάδες. Τὴν ἄφησα νὰ ξεσπάση καί, ὅταν σταμάτησε, τῆς εἶπα: «Ἔχουμε ἀπαιτήσεις ἀπὸ τοὺς παπάδες, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς δὲν τοὺς ἔρριξε ὁ Θεὸς μὲ τὰ ἀλεξίπτωτα. Εἶναι ἄνθρωποι καὶ ἔχουν ἀνθρώπινες ἀδυναμίες. Μπορεῖς ὅμως νὰ μοῦ πῆς, μιὰ μητέρα σὰν ἐσένα βαμμένη, μὲ κάτι νύχια σὰν τὸ γεράκι, τί παιδὶ θὰ γεννήση καὶ πῶς θὰ τὸ ἀναθρέψη; Καὶ παπᾶς καὶ καλόγερος νὰ γίνη, πῶς θὰ εἶναι;». Θυμᾶμαι, μιὰ ἄλλη φορά, ὅταν ταξίδευα μὲ τὸ λεωφορεῖο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα γιὰ τὰ Γιάννενα, ἦταν ἕνας ποὺ δὲν σταμάτησε σὲ ὅλο τὸν δρόμο νὰ κατηγορῆ ἕναν μητροπολίτη ποὺ εἶχε δημιουργήσει τότε κάτι προβλήματα. Τοῦ εἶπα κανα–δυὸ κουβέντες καὶ μετὰ ἔκανα εὐχή. Ἐκεῖνος συνέχιζε. Ὅταν φθάσαμε στὰ Γιάννενα καὶ κατεβήκαμε, τὸν πῆρα λίγο παράμερα καὶ τοῦ λέω: «Μὲ γνωρίζεις ποιός εἶμαι;». «Ὄχι», μοῦ λέει. «Πῶς τότε κάθεσαι καὶ λὲς τέτοια πράγματα; Ἐγὼ μπορεῖ νὰ εἶμαι πολὺ χειρότερος ἀπὸ τὸν τάδε ποὺ βρίζεις, μπορεῖ ὅμως νὰ εἶμαι καὶ ἕνας ἅγιος. Πῶς κάθεσαι ἐσὺ καὶ λὲς μπροστά μου πράγματα ποὺ δὲν μπορῶ νὰ φαντασθῶ ὅτι τὰ κάνουν οὔτε καὶ οἱ κοσμικοὶ

ἄνθρωποι; Κοίταξε νὰ διορθωθῆς, γιατὶ θὰ φᾶς σκαμπίλι δυνατὸ ἀπὸ τὸν Θεὸ – γιὰ τὸ καλό σου φυσικά». Τὸν εἶδα μετά, ἄρχισε νὰ τρέμη. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι κατάλαβαν, ὅπως εἶδα ἀπὸ μιὰ ἀναταραχὴ ποὺ δημιουργήθηκε.

Βλέπεις νὰ βρίζουν τὰ ἅγια καὶ ὁ ἄλλος δὲν λέει τίποτε. Σ᾽ αὐτὴν τὴν περίπτωση ἡ πραότητα εἶναι δαιμονική. Μιὰ φορὰ ποὺ ἔβγαινα ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος, συνάντησα στὸ καράβι καὶ ἕναν ποὺ εἶχε φύγει ὁ καημένος ἀπὸ τὸ Ψυχιατρεῖο καὶ εἶχε ἔρθει στὸ Ὄρος. Φώναζε καὶ ἔβριζε συνέχεια ὅλους τοὺς μεγάλους, τοὺς κυβερνῆτες, τοὺς γιατρούς... «Τόσα χρόνια, ἔλεγε, μὲ τάραξαν στὰ ἠλεκτροσὸκ καὶ στὰ χάπια. Ἐσεῖς περνᾶτε καλά. Ἔχετε τὴν καλοπέρασή σας, τὰ αὐτοκίνητά σας. Ἐμένα ἀπὸ δώδεκα χρονῶν ἡ μάνα μου μ' ἔστειλε σ' ἕνα νησί. Εἴκοσι πέντε χρόνια γυρίζω ἀπὸ τρελλοκομεῖο σὲ τρελλοκομεῖο». Ἔβριζε ὅλα τὰ κόμματα καὶ μετὰ ἄρχισε νὰ βρίζη Χριστὸ καὶ Παναγία. Σηκώνομαι ἐπάνω, «πάψε, τοῦ λέω· δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀρχὴ ἐδῶ μέσα;». Θίχθηκε, φαίνεται, ὁ συνοδός του – πρέπει νὰ ἦταν χωροφύλακας – καὶ τὸν σύμμασε λίγο. Εἶχε πεῖ ὅλο τὸ πρόβλημά του φωνάζοντας καὶ βρίζοντας. Τὸν πόνεσα. Μετὰ ἦρθε, μοῦ φίλησε τὸ χέρι. Τὸν φίλησα. Εἶχε δίκαιο. Ὅλοι λίγο-πολὺ ἔχουμε τὸ μερίδιό μας. Ἤμουν καὶ ἐγὼ αἰτία ποὺ ἔβριζε ὁ καημένος. Ἂν εἶχα πνευματικὴ κατάσταση, θὰ τὸν εἶχα κάνει καλά.

Πόσο εἶχαν ἀπογοητευθῆ οἱ Φαρασιῶτες, τότε μὲ τὴν Ἀνταλλαγή, ὅταν ἔρχονταν μὲ τὸ καράβι στὴν Ἑλλάδα! Δυὸ ναῦτες μάλωναν καὶ ἔβριζαν τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία. Τοὺς φάνηκε πολὺ βαρύ! Σοῦ λέει: «Ἕλληνες, Χριστιανοί, νὰ βρίζουν τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία!». Τοὺς ἅρπαξαν καὶ τοὺς πέταξαν στὴν θάλασσα. Εὐτυχῶς ἤξεραν κολύμπι καὶ γλύτωσαν. Ἀκόμη καὶ ὅταν βρίζουν κάποιον ἄνθρωπο, πρέπει νὰ τὸν ὑπερασπίσουμε, πόσο μᾶλλον τὸν Χριστό! Ἦρθε ἕνα παιδὶ στὸ Καλύβι ποὺ κούτσαινε, ἀλλὰ λαμποκοποῦσε τὸ προσωπάκι του. Λέω: «Κάτι γίνεται ἐδῶ, γιὰ νὰ λάμπη ἔτσι ἡ θεία Χάρις!». Τὸν ρώτησα «τί κάνεις κ.λπ.» καὶ μοῦ εἶπε τί συνέβη. Κάποιος, ἕνα θηρίο μέχρι ἐκεῖ πάνω, ἔβριζε τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία καὶ τὸ παιδὶ ὅρμησε ἐπάνω του, γιὰ νὰ σταματήση. Ἐκεῖνος τὸ ἔβαλε κάτω, τὸ τσαλαπάτησε, τοῦ σακάτεψε τὰ πόδια, καὶ μετὰ τὸ καημένο κούτσαινε. Ὁμολογητής! Τί τράβηξαν οἱ Ὁμολογητές, οἱ Μάρτυρες!

– Γέροντα, μερικοὶ εὐλαβεῖς νέοι δυσκολεύονται στὸν στρατὸ μὲ αὐτοὺς ποὺ βρίζουν. Τί νὰ κάνουν;

– Θέλει διάκριση καὶ ὑπομονή. Ὁ Θεὸς θὰ βοηθήση. Ὁ ἀσυρματιστὴς ποὺ ὑπηρετούσαμε μαζὶ στὸν στρατὸ ἦταν ἕνας γιατρὸς ἄπιστος, βλάσφημος. Κάθε μέρα ἐρχόταν στὴν μονάδα Διοικήσεως, νὰ μοῦ κάνη πλύση ἐγκεφάλου! Μοῦ ἔλεγε τὴν θεωρία τοῦ Δαρβίνου κ.λπ., κάτι πράγματα χαμένα, βλάσφημα τελείως. Μετὰ ὅμως ἀπὸ κάποιο περιστατικὸ κατάλαβε μερικὰ πράγματα. Μιὰ φορὰ ἤμασταν σὲ μιὰ ἐπιχείρηση καὶ εἴχαμε φορτωμένα σὲ ἕνα μεγάλο μουλάρι τὸν ἀσύρματο καὶ τὸ φορεῖο. Σὲ ἕναν κατήφορο, ἐπειδὴ γλιστροῦσε πολύ, ἐγὼ ἔπιανα ἀπὸ τὴν οὐρὰ τὸ ζῶο καὶ ὁ γιατρὸς τραβοῦσε τὸ καπίστρι. Σὲ μιὰ στιγμή, πῶς ἄγγιξε τὸ φορεῖο λίγο τὰ αὐτιὰ τοῦ ζώου, καὶ δίνει μιὰ τὸ ζῶο καὶ μὲ χτυπάει δυνατὰ μὲ τὰ πισινά του πόδια· μὲ πέταξε πέρα. Σὲ λίγο συνῆλθα καὶ εἶδα ὅτι περπατοῦσα! Τὸ μόνο ποὺ θυμόμουν ἦταν ὅτι φώναξα «Παναγία μου!». Τίποτε ἄλλο. Τὰ σημάδια ἀπὸ τὰ πέταλα τοῦ ζώου ἦταν πάνω μου. Ἐδῶ τὸ στῆθος ἦταν ὅλο μαῦρο. Μὲ τόση δύναμη μὲ χτύπησε τὸ ζῶο! Τὰ ἔχασε ὁ γιατρὸς ποὺ μὲ εἶδε νὰ περπατῶ! Συνεχίσαμε τὸν δρόμο μας. Λίγο πιὸ πέρα

στραβοπάτησε ὁ γιατρὸς σὲ μιὰ πέτρα, ἔπεσε κάτω καὶ δὲν μποροῦσε νὰ σηκωθῆ νὰ περπατήση. Ἄρχισε νὰ φωνάζη: «Παναγία μου, Χριστέ μου»! Σοῦ λέει: «Τώρα ὅλοι θὰ μὲ ἐγκαταλείψουν· πάει, τί θὰ γίνω; Ποιός θὰ μὲ βοηθήση;». Φοβόταν μὴν τὸν πιάσουν. «Μὴ στενοχωριέσαι, τοῦ λέω, θὰ καθήσω μαζί σου. Ἂν πιάσουν ἐμένα, θὰ πιάσουν κι ἐσένα». Ὁ καημένος μετὰ σκέφθηκε: «Ὁ Ἀρσένιος[13], ἐνῶ τὸν πέταξε πέρα τὸ ζῶο, δὲν ἔπαθε τίποτε, καὶ ἐγὼ λίγο στραβοπάτησα καὶ δὲν μπορῶ νὰ περπατήσω!». Σὲ λίγο σηκώθηκε, ἀλλὰ κούτσαινε καὶ τὸν κρατοῦσα, γιὰ νὰ περπατήση. Οἱ ἄλλοι εἶχαν προχωρήσει. Πῆρε ἕνα μάθημα καὶ συνῆλθε μετά. Κάθε μέρα ἔλεγε κάτι βλασφημίες, καὶ τότε, πάνω στὸν κίνδυνο, φώναζε «Παναγία μου! Παναγία μου!». Τὸν βόλεψε ἡ Παναγία! Ἕνας ἄλλος, μοτοσυκλετιστὴς ἦταν στὸν στρατό, δύο φορὲς εἶχε σπάσει τὸ πόδι του καὶ πάλι συνέχιζε νὰ βρίζη.

– Δὲν τοῦ λέγατε τίποτε, Γέροντα;

– Τί νὰ τοῦ πῶ; Ἐδῶ δὲν τοῦ ἔλεγα τίποτε καὶ ἐκεῖνος ἔβριζε συνεχῶς τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία ἐπίτηδες, γιὰ νὰ μὲ στενοχωρῆ. Μετὰ τὸ κατάλαβα καὶ ἔκανα μόνον εὐχή. Καὶ νὰ δῆτε, ἐνῶ πρῶτα ἔβριζαν καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι στὰ καλὰ καθούμενα, ὕστερα, ὅταν δυσκολεύονταν σὲ κάτι καὶ πήγαιναν νὰ βρίσουν, δάγκωναν τὴν γλῶσσα τους! Εἶναι καλύτερα, ἂν ἕνας βρίζη, βλασφημάη κ.λπ. καὶ εἶναι ἀναιδής, νὰ κάνης ὅτι εἶσαι ἀπασχολημένος καὶ δὲν ἀκοῦς καὶ νὰ λὲς τὴν εὐχή. Γιατὶ ἂν καταλάβη ὅτι τὸν παρακολουθεῖς, μπορεῖ νὰ βρίζη συνέχεια, καὶ ἔτσι γίνεσαι αἰτία νὰ δαιμονισθῆ. Ὅταν ὅμως δὲν εἶναι ἀναιδὴς ἀλλὰ εὐσυνείδητος, καὶ βρίζη ἀπὸ κακὴ συνήθεια, μπορεῖς κάτι νὰ τοῦ πῆς. Ἂν πάλι εἶναι εὐσυνείδητος, ἀλλὰ ἔχη πολὺ ἐγωισμό, πρέπει νὰ προσέξης νὰ μὴν τοῦ μιλήσης αὐστηρὰ ἀλλὰ ταπεινά, ὅσο μπορεῖς, καὶ μὲ πόνο. Τί λέει ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ; «*Ἔλεγξον διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ἀρετῶν σου τοὺς φιλονεικοῦντας μετὰ σοῦ... καὶ ἀποστόμωσον αὐτοὺς διὰ τῆς πραότητος καὶ τῆς γαλήνης τῶν χειλέων σου. Ἔλεγξον τοὺς μὲν ἀκολάστους διὰ τῆς ἐναρέτου συμπεριφορᾶς σου, τοὺς δὲ ἀναισχύντους κατὰ τὰς αἰσθήσεις διὰ τῆς συστολῆς τῶν ὀμμάτων σου*»[14].

[13] Τὸ κατὰ κόσμον ὄνομα τοῦ Γέροντα.

[14] Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, *Οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι*, Λόγος ΚΓ΄, ἔκδ. «Ἀστήρ», Ἀθήνα 1961, σ. 82–83.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - «Πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς»[29]

Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος εἶναι «πῦρ καταναλίσκον»

– Γέροντα, πῶς μπορεῖ νὰ ζήση σήμερα κανεὶς μέσα στὴν κοινωνία σωστά, χριστιανικά, χωρὶς νὰ σκανδαλίζεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ζοῦν μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεό;

– Γιατί νὰ σκανδαλίζεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους ποὺ δὲν εἶναι κοντὰ στὸν Θεό; Ἐὰν ἦταν μέσα σὲ μιὰ οἰκογένεια καὶ εἶχε ἕξι-ὀκτὼ ἀδέλφια καὶ ἕνα-δύο ἀπὸ αὐτὰ τὰ παρέσυρε ὁ σατανᾶς καὶ ζοῦσαν ἁμαρτωλὴ ζωή, θὰ τὸν σκανδάλιζε ἡ ἁμαρτωλὴ ζωή τους;

– Ὄχι, θὰ πονοῦσε, γιατὶ θὰ ἦταν ἀδέλφια του.

– Ἔ, λοιπόν, τὸ κακὸ βρίσκεται μέσα μας. Δὲν ἔχουμε ἀγάπη, γι' αὐτὸ δὲν νιώθουμε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀδελφούς μας καὶ σκανδαλιζόμαστε ἀπὸ τὴν ζωή τους. Ὅλοι εἴμαστε μιὰ μεγάλη οἰκογένεια καὶ εἴμαστε μεταξύ μας ἀδέλφια, γιατὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι παιδιὰ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν νιώσουμε πραγματικὰ ὅτι εἴμαστε ἀδέλφια μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, θὰ πονοῦμε γιὰ ὅσους ζοῦν μέσα στὴν ἁμαρτία καὶ δὲν θὰ μᾶς σκανδαλίζη ἡ ἁμαρτωλὴ ζωή τους, ἀλλὰ θὰ προσευχώμαστε γι᾽ αὐτούς.

Ἄρα, ἂν σκανδαλιζώμαστε, τὸ κακὸ βρίσκεται μέσα μας· δὲν εἶναι ἔξω ἀπὸ μᾶς. Νὰ λέμε στὸν ἑαυτό μας, ὅταν σκανδαλίζεται: «Ἐσὺ πόσους σκανδαλίζεις; Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴν ἀνέχεσαι τὸν ἀδελφό σου; Ἐσένα πῶς σὲ ἀνέχεται ὁ Θεὸς μὲ τόσα ποὺ κάνεις;». Σκεφθῆτε τὸν Θεό, τὴν Παναγία, τοὺς Ἀγγέλους, ποὺ βλέπουν στὴν γῆ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους – σὰν νὰ βρίσκωνται σὲ ἕνα μπαλκόνι καὶ βλέπουν στὴν πλατεία τοὺς ἀνθρώπους ποὺ εἶναι συγκεντρωμένοι ἐκεῖ – ἄλλους νὰ κλέβουν, ἄλλους νὰ μαλώνουν, ἄλλους νὰ ἁμαρτάνουν σαρκικὰ κ.λπ. Πῶς τοὺς ἀνέχονται! Πῶς ἀνέχονται ὅλη τὴν κακία καὶ τὴν ἁμαρτία ποὺ ὑπάρχει στὸν κόσμο καὶ ἐμεῖς νὰ μὴν ἀνεχώμαστε τὸν ἀδελφό μας! Εἶναι φοβερό!

– Γέροντα, τί σημαίνει αὐτὸ ποὺ λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος «*Ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον*»[30];

– Σὲ ἕνα καμίνι ἅμα πετάξης χαρτιά, σκουπίδια, τί θὰ γίνουν; Δὲν θὰ καοῦν; Ἔτσι καὶ στὸν πνευματικὸ ἄνθρωπο, ὅ,τι καὶ ἂν τοῦ πετάξη ὁ πειρασμός, καίγεται. «*Πῦρ καταναλίσκον*»! Ὅταν ἀνάψη στὸν ἄνθρωπο ἡ θεία φλόγα, ὅλα καίγονται. Δὲν κολλοῦν οἱ ἄσχημοι λογισμοὶ μετά. Δηλαδὴ δὲν παύει ὁ διάβολος νὰ τοῦ πετάη ἄσχημους λογισμούς, ἀλλὰ ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος εἶναι «πῦρ» καὶ τοὺς καίει. Ὁπότε κουράζεται μετὰ ὁ διάβολος καὶ σταματάει. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πάλι λέει: «*Πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς*». Στοὺς καθαροὺς εἶναι ὅλα καθαρά· δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀκάθαρτο. Τοὺς καθαροὺς καὶ μέσα στὸν βοῦρκο νὰ τοὺς ρίξης, θὰ παραμείνουν καθαροὶ σὰν τὶς ἀκτίνες τοῦ ἥλιου πού, ὅπου καὶ ἂν πέσουν, παραμένουν φωτεινὲς καὶ καθαρές.

---

[29] *Τίτ.* 1, 15.

[30] *Ἑβρ.* 12, 29.

Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν ἅγιο ἀλλοιώνεται μὲ τὴν καλὴ ἔννοια καὶ ἀπὸ τὸν σαρκικὸ ἄνθρωπο δὲν ἐρεθίζεται. Τὸν βλέπει, τὸν πονάει, ἀλλὰ δὲν παθαίνει κακό. Ἕνας ἄνθρωπος σὲ μέση πνευματικὴ κατάσταση ἀπὸ ἕναν πνευματικὸ ἄνθρωπο ἀλλοιώνεται πρὸς τὸ καλό· ἀπὸ ἕναν σαρκικὸ ἄνθρωπο ἀλλοιώνεται πάλι, ἀλλὰ πρὸς τὸ κακό. Ὁ σαρκικὸς ἄνθρωπος τὸν ἅγιο δὲν τὸν καταλαβαίνει καὶ ἀπὸ τὸν σαρκικὸ ἐρεθίζεται. Καὶ ἐνῶ ὁ δαιμονισμένος βλέπει τὸν ἅγιο καὶ φεύγει, ὁ σαρκικὸς ἄνθρωπος πάει πρὸς τὸν ἅγιο, γιὰ νὰ τὸν πειράξη καὶ νὰ τὸν σκανδαλίση. Ἕνας ποὺ ἔχει φθάσει σὲ κατάσταση Σοδομιτῶν σκανδαλίζεται καὶ ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους ἀκόμη[31]. Ὁ ταπεινὸς ἄνθρωπος, ἀκόμη καὶ ἄπειρος πνευματικὰ νὰ εἶναι, διακρίνει τὸν Ἄγγελο τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν δαίμονα, γιατὶ ἔχει πνευματικὴ καθαρότητα καὶ συγγενεύει μὲ τὸν Ἄγγελο. Ἐνῶ ὁ ἐγωιστὴς καὶ σαρκικός, ἐκτὸς ποὺ πλανιέται εὔκολα ἀπὸ τὸν πονηρὸ διάβολο, μεταδίδει καὶ αὐτὸς πονηριὰ καὶ προκαλεῖ μὲ τὴν σαρκικότητά του καὶ βλάπτει τὶς φιλάσθενες ψυχὲς μὲ τὰ πνευματικά του μικρόβια.

– Γέροντα, πῶς φθάνει κανεὶς στὴν κατάσταση νὰ τὰ βλέπη ὅλα καθαρά;

– Πρέπει νὰ καθαρισθῆ ἡ καρδιά, γιὰ νὰ ἀναπαύεται μέσα του ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ. «*Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεὸς*»[32] δὲν λέει ὁ Ψαλμός; Ὅταν καθαρισθῆ ἡ καρδιά, ἡ ἀνδρικὴ ἢ ἡ γυναικεία, κατοικεῖ μέσα της ὁ Χριστὸς καὶ οὔτε σκανδαλίζουν τότε οἱ ἄνθρωποι οὔτε σκανδαλίζονται, ἀλλὰ μεταδίδουν Χάρη καὶ εὐλάβεια. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ προσέχει καὶ διατηρεῖ τὴν πνευματική του καθαρότητα, διατηρεῖ καὶ τὴν θεία Χάρη. Ἔτσι βλέπει τὰ πάντα καθαρά, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀκάθαρτα τὰ ἀξιοποιεῖ. Τὰ κάνει καὶ αὐτὰ καλὰ στὸ πνευματικό του καλὸ ἐργοστάσιο. Τὰ ἄχρηστα χαρτιὰ τὰ κάνει καθαρὲς χαρτοπετσέτες, κόλλες, τετράδια κ.λπ., τὰ σπασμένα μπροῦντζα τὰ κάνει κηροπήγια καὶ μανουάλια κ.λπ. Ἀντίθετα, ὁ ἄνθρωπος ποὺ δέχεται τὴν πονηριὰ καὶ σκέφτεται πονηρά, καὶ τὰ καλὰ τὰ μετατρέπει στὸ κακό, ὅπως τὸ ἐργοστάσιο ποὺ κάνει πολεμικὸ ὑλικό, καὶ τὸ χρυσάφι τὸ κάνει σφαῖρες καὶ κάλυκες κανονιοῦ, γιατὶ ἔτσι εἶναι φτιαγμένες οἱ μηχανές του.

Ὅταν ἀρχίζη κανεὶς νὰ κάνη ὑποχωρήσεις στὴν ἁμαρτία, ἐσωτερικὰ μαυρίζει, θολώνουν τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του καὶ βλέπει θολά. Ὕστερα, εἶναι μολυσμένος ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ ἡ ἁμαρτία τὸν μπερδεύει. Ἀκόμη καὶ τὰ καθαρὰ μπορεῖ νὰ τὰ δῆ ἁμαρτωλά. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ δὲν μποροῦν νὰ πιστέψουν λ.χ. ὅτι μερικοὶ νέοι ἢ νέες ζοῦν ἁγνή, καθαρὴ ζωή. «Ἀδύνατο, λένε, σήμερα νὰ συμβαίνη αὐτό». Οἱ καημένοι εἶναι τόσο βουτηγμένοι μέσα στὴν ἁμαρτία ποὺ ὅλα τὰ βλέπουν ἁμαρτωλά. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ κοιμοῦνται μὲ τὰ ταγκαλάκια[33], δὲν μποροῦν νὰ σκεφθοῦν ὅτι ὑπάρχουν ἄλλοι ποὺ κοιμοῦνται μὲ τὰ ἀγγελάκια. Νὰ μὴ ζητᾶμε ὅμως ἀπὸ τοὺς χοίρους νὰ εὐλαβοῦνται τὰ κρίνα. Βλέπεις, καὶ ὁ Χριστὸς εἶπε: «Μὴ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτούς»[34]. Γι' αὐτὸ ὅποιος ζῆ πνευματικά, καθαρά, καλὰ εἶναι νὰ προσέχη πολὺ νὰ μὴν ξεθαρρεύη ποτὲ στοὺς κοσμικοὺς οὔτε καὶ νὰ τοὺς δίνη πνευματικὰ δικαιώματα, γιὰ νὰ μὴ βλαφθῆ καὶ

---

[31] Βλ. *Γέν*. 19, 1–5.

[32] *Ψαλμ*. 50, 12.

[33] Ἔτσι ἀποκαλοῦσε ὁ Γέροντας τὸν διάβολο.

[34] *Ματθ*. 7, 6.

γιὰ νὰ μὴν τοὺς βλάψη, διότι οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι ἄλλο τυπικὸ ἔχουν καὶ ἄλλον κανονάρχη[35] καὶ δὲν μποροῦν νὰ διακρίνουν τὸ ἅγιο Μύρο ἀπὸ τὴν κολώνια.

– Μπορεῖ, Γέροντα, κάποιος ποὺ θέλει νὰ ζήση κοντὰ στὸν Χριστὸ νὰ ἐμποδισθῆ ἀπὸ ἐξωτερικοὺς πειρασμούς;

– Ὄχι. Ἀπὸ τὸν Χριστὸ μπορεῖ νὰ μᾶς χωρίση μόνον ἡ μὴ πνευματικὴ ζωή μας. Τὸ ταγκαλάκι αὐτὴν τὴν δουλειὰ ἔχει: νὰ δημιουργῆ σκάνδαλα καὶ νὰ σκορπάη κακότητα· νὰ μάχεται τοὺς ἀνθρώπους πότε σκληρά, πότε πονηρά.

Ὁ Χριστὸς μᾶς ἀγαπάει καὶ βρίσκεται κοντά μας, ὅταν ζοῦμε σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά Του. Γι' αὐτό, ὅταν βλέπετε νὰ δημιουργοῦνται σκάνδαλα, μὴ φοβᾶσθε καὶ μὴν πανικοβάλλεσθε. Ἐὰν δὲν ἀντιμετωπίζη κανεὶς τὰ πράγματα πνευματικά, δὲν θὰ χαρῆ οὔτε μία ἡμέρα, διότι θὰ τοῦ βρῆ ὁ διάβολος τὸν στόχο, δηλαδὴ τὸ εὐαίσθητο σημεῖο, καὶ θὰ δημιουργῆ συνέχεια σκάνδαλα, γιὰ νὰ τὸν στεναχωρῆ, σήμερα μ' αὐτό, αὔριο μ' ἐκεῖνο, μεθαύριο μὲ τὸ ἄλλο.

Νὰ μὴ δημιουργοῦμε ἐμεῖς σκάνδαλα

Ὅσο μποροῦμε, νὰ προσέχουμε νὰ μὴ δίνουμε ἐμεῖς ἀφορμὲς καὶ δημιουργοῦνται ἄσχημες καταστάσεις. Νὰ μὴν ἀνοίγουμε χαραμάδες στὸν πονηρό, γιατὶ οἱ ψυχὲς ποὺ ἔχουν βλαμμένο λογισμὸ βλάπτονται καὶ ἀφορμὴ ζητᾶνε νὰ δικαιολογήσουν τὸν ἑαυτό τους. Ἔτσι ἀπὸ τὴν μιὰ χτίζουμε καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη γκρεμίζουμε.

Εἶχαν ἔρθει μιὰ φορὰ στὸ Καλύβι μερικοὶ νέοι, μοντέρνα παιδιά, καὶ συζητήσαμε. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα θὰ ἔβγαινα ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ὅταν τὸ ἔμαθαν, βγῆκαν καὶ ἐκεῖνα ἀπὸ τὸ Ὄρος καὶ στὸ καραβάκι ἦρθαν καὶ κάθησαν κοντά μου. Μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον μὲ ρωτοῦσαν γιὰ διάφορα πνευματικὰ θέματα. Μερικοὶ ὅμως τὸ παρεξήγησαν καὶ μᾶς κοίταζαν πολὺ ὕποπτα. Ἐὰν μποροῦσα νὰ προβλέψω ὅτι θὰ τὸ παρεξηγοῦσαν αὐτὸ οἱ ἄλλοι, θὰ φρόντιζα νὰ λάβω τὰ μέτρα μου.

Ὁ κόσμος εἶναι πονηρός. Πρέπει νὰ φροντίζουμε νὰ μὴ δημιουργοῦμε σκάνδαλα. Δὲν εὐθυνόμαστε γιὰ ὅσα δὲν μποροῦμε νὰ πάρουμε τὰ μέτρα μας ἢ γιὰ ὅσα δὲν ἔχουμε πεῖρα. Νὰ μὴν περιμένουμε μισθὸ ἀπὸ τὸν Θεό, ὅταν ἐμεῖς ἀπὸ ἀπροσεξία δημιουργοῦμε προβλήματα. Μισθὸ ἔχουμε, ὅταν ἐμεῖς εἴμαστε προσεκτικοί, ἀλλὰ δημιουργῆ ὁ ἐχθρὸς προβλήματα. Μοῦ λέει λ.χ. κάποιος ὅτι εἶμαι πλανεμένος. Πρῶτα θὰ δῶ ἂν εἶμαι πλανεμένος ἢ ὄχι. «Γιὰ νὰ τὸ πῆ αὐτός, κάτι θὰ εἶδε. Δὲν μπορεῖ νὰ τὸ εἶπε στὰ καλὰ καθούμενα· κάτι θὰ παρεξήγησε», σκέφτομαι καὶ ψάχνω νὰ βρῶ ποῦ μὲ παρεξηγεῖ, γιὰ νὰ τὸ διορθώσω. Ἂν λέη ὅτι εἶμαι πλανεμένος, εἶμαι μάγος, γιὰ μένα εἶναι κέρδος, γιατὶ δὲν θὰ μαζεύεται κόσμος καὶ θὰ ἡσυχάσω. Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ καημένος θὰ κολασθῆ, γιατὶ κάνει κακὸ στὴν Ἐκκλησία· κρίμα δὲν εἶναι; Καὶ φταίω ἐγώ, γιατὶ κάτι δὲν πρόσεξα. Π.χ. ἔρχονται μερικοὶ νὰ μοῦ φιλήσουν τὸ χέρι καὶ τοὺς χτυπάω ἐλαφρὰ στὸ κεφάλι. Ὁ ἄλλος τὸ βλέπει καὶ λέει:

---

[35] Κανονάρχης: ὁ διατεταγμένος νὰ προαναγγέλλη αὐτὸ ποὺ θὰ ψάλουν οἱ χοροὶ τῶν ψαλτῶν. Ἐδῶ ἐννοεῖ ὁ Γέροντας ὅτι ὁ διάβολος «κανοναρχεῖ» τὸν ἄνθρωπο ποὺ ζῆ κοσμικά, δηλαδὴ τοῦ ὑπαγορεύει τί νὰ κάνη.

«Τοὺς εὐλογεῖ, ἐνῶ εἶναι μοναχός! Τί εἶναι αὐτός;». Δὲν φταῖνε αὐτοί, πρέπει ἐγὼ νὰ μὴν τὸ ξανακάνω.

– Γέροντα, ὅταν κανεὶς ἀπὸ ἀπροσεξία δημιουργῇ κάποιο σκάνδαλο, μερικοὶ λένε: «Ἄσ' τον αὐτόν, ἔχει τὸ ἀκαταλόγιστο».

– Τὸ ἀκαταλόγιστο ἔχει ἕνας ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ σκεφθῇ, ὄχι αὐτὸς ποὺ δὲν προσέχει. Ὁ ἀπρόσεκτος ἀνάβει φωτιὰ καὶ δὲν σκέφτεται ὅτι θὰ πιάση πυρκαγιὰ ἐκεῖ ποὺ τὴν ἄναψε. Ὅταν καμμιὰ φορὰ βάζῃ φωτιὰ ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος καὶ καψαλίζῃ καὶ ἄλλες ψυχές, ἔχουμε καθῆκον νὰ εὐχώμαστε καὶ νὰ ρίχνουμε καὶ κανέναν κουβᾶ νερό. Εἶναι καὶ ἄλλοι ποὺ εἶναι ὁρμητικοί, ἔχουν καὶ εὐλάβεια μαζὶ μὲ βλάβη καί, ὅταν ἀκούσουν κάτι μὲ τὸ ὁποῖο δὲν συμφωνοῦν, χωρὶς νὰ ἐξετάσουν ἂν εἶναι σωστὸ ἢ ὄχι, τὰ κάνουν ὅλα γυαλιὰ–καρφιά. Τότε πρέπει μὲ τρόπο ἄλλοτε νὰ πατᾶμε λίγο φρένο καὶ ἄλλοτε, ὅταν σταματᾶνε, νὰ βάζουμε πάλι μὲ τρόπο καμμιὰ πέτρα στὸν τροχό τους, γιατὶ μπορεῖ νὰ πάρουν καὶ ἀνάποδα στροφὲς καὶ νὰ πάρουν καὶ ἄλλους σβάρνα.

Τί σκανδαλοποιοὶ εἶναι μερικοὶ

Εὔκολα μὴν πιστεύετε σὲ ὅ,τι ἀκοῦτε, γιατὶ εἶναι καὶ μερικοὶ ποὺ τὰ λένε ὅπως ἐκεῖνοι τὰ καταλαβαίνουν. Πῆγε μιὰ φορὰ ἕνας στὸν Χατζεφεντῆ[36] καὶ τοῦ λέει: «Νἄχω τὴν εὐχή σου, Χατζεφεντῆ, ἑκατὸ φίδια μαζεύτηκαν ἐκεῖ ἐπάνω». «Ἑκατὸ φίδια; Ποῦ βρέθηκαν;», ἀπόρησε ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος. «Ἔ, ἂν δὲν ἦταν ἑκατό, πενῆντα θὰ ἦταν σίγουρα». «Πενῆντα φίδια!». «Εἴκοσι πέντε πάντως θὰ ἦταν»! «Εἴκοσι πέντε φίδια ἄκουσες νὰ μαζεύτηκαν ποτέ;», τοῦ λέει πάλι ὁ Ἅγιος. Μετὰ τοῦ λέει ὅτι ἦταν δέκα ὁπωσδήποτε. «Καλά, τοῦ λέει ὁ Ἅγιος, συνέδριο εἶχαν καὶ μαζεύτηκαν δέκα φίδια; Πάψε· δὲν εἶναι δυνατόν!». «Πέντε θὰ ἦταν», λέει τότε ἐκεῖνος. «Πέντε;». «Ἔ, δύο θὰ ἦταν». Ὕστερα τὸν ρωτάει ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος: «Τὰ εἶδες;». «Ὄχι, λέει, τὰ ἄκουσα νὰ κάνουν μέσα στὰ κλαδιὰ "σσσσ..."». Μπορεῖ δηλαδὴ νὰ ἦταν καὶ καμμιὰ σαύρα!... Ἐγὼ ἀπὸ ὅσα ἀκούω ποτὲ δὲν βγάζω συμπεράσματα, χωρὶς νὰ ἐξετάσω. Ἄλλος μπορεῖ νὰ λέῃ κάτι, γιὰ νὰ κατηγορήσῃ, ἄλλος νὰ τὸ λέῃ ἁπλὰ καὶ ἄλλος σκόπιμα.

Τί σκανδαλοποιοὶ εἶναι μερικοί! Ἦταν δυὸ φίλοι στὴν Κόνιτσα πολὺ ἀγαπημένοι. Τὶς γιορτὲς καὶ τὶς Κυριακὲς δὲν γύριζαν μέσα στὴν πόλη· ἔρχονταν στὸ μοναστήρι, στὸ Στόμιο· ἔψελναν κιόλας. Ὕστερα ἀνέβαιναν στὸ βουνό, στὴν Γκαμήλα[37]. Μιὰ μέρα ἕνας διεστραμμένος τύπος τοὺς ἔβαλε σκάνδαλα. Πάει στὸν ἕναν καὶ τοῦ λέει: «Ξέρεις τί εἶπε γιὰ σένα αὐτός; Αὐτὸ καὶ αὐτό». Πάει μετὰ καὶ στὸν ἄλλον καὶ τοῦ λέει: «Ξέρεις τί εἶπε γιὰ σένα αὐτὸς ποὺ τὸν ἔχεις φίλο; Αὐτὸ καὶ αὐτό». Ἀμέσως ἔγιναν καὶ οἱ δυὸ θηρία καὶ πιάνουν ἕναν καυγᾶ μέσα στὸ μοναστήρι! Ἐν τῷ μεταξὺ ἐκεῖνος ποὺ ἔβαλε τὸ φυτίλι ἔφυγε, καὶ αὐτοὶ δῶσ᾽ του νὰ μαλώνουν. Ὁ μικρότερος ἦταν καὶ λίγο νευρικὸς καὶ ἔβριζε τὸν μεγαλύτερο. «Τώρα, λέω, τί νὰ κάνω; Βρὲ τὸν πειρασμό, τί κάνει!». Πάω καὶ λέω στὸν μεγάλο: «Κοίταξε, μικρὸς εἶναι· ἀφοῦ εἶναι καὶ λίγο νευρικός, μὴν τὸν παρεξηγῇς· ζήτησέ του συγγνώμη». «Πάτερ, τί

---

[36] Ἔτσι ἀποκαλοῦσαν τὸν Ἅγιο Ἀρσένιο τὸν Καππαδόκη οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς τῶν Φαράσων.

[37] Βουνοκορφὴ τῆς Πίνδου ποὺ ἔχει τὸ σχῆμα τῆς γκαμήλας (Πάπιγγο–Τύμφη).

συγγνώμη νὰ ζητήσω, μοῦ λέει, δὲν βλέπεις πῶς μὲ βρίζει; Ἐγὼ οὔτε κἂν ἔχω ἰδέα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ λέει». Πάω καὶ στὸν μικρὸ καὶ τοῦ λέω: «Κοίταξε, μεγάλος εἶναι· δὲν εἶναι ἔτσι ποὺ τὰ βλέπεις τὰ πράγματα· πήγαινε, ζήτησέ του συγγνώμη». Ἀρπάχθηκε ἐκεῖνος· ἔβαλε τὶς φωνές: «Θὰ μαλώσουμε καὶ μαζί, Πάτερ!». «Ἔ, νὰ μαλώσουμε, ρὲ Παντελῆ! Ἄφησέ με ὅμως νὰ ἑτοιμασθῶ λίγο...», τοῦ εἶπα καὶ ἔφυγα. Ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι εἶχα κάτι ξύλα μακριά, γιὰ νὰ φράξω τὸν κῆπο. Πάω, παίρνω ἀπὸ τετρακόσια μέτρα μακριὰ ἕνα ξύλο κοντὰ πέντε μέτρα καὶ τὸ σβάρνιζα σιγὰ-σιγά, γιὰ νὰ τὸν κάνω νὰ γελάση. Ἐκεῖνος ἄκουγε ποὺ τὸ σβάρνιζα, ἀλλὰ ποῦ νὰ φαντασθῆ τί τὸ ἤθελα! Μπῆκα μέσα στὴν αὐλὴ σβαρνίζοντας τὸ ξύλο, μέχρι ποὺ ἔφθασα κάτω ἀπὸ τὸν νάρθηκα. «Σταμάτα, ρὲ Παντελῆ, νὰ μαλώσουμε!», λέω. Ἔσκασαν στὰ γέλια καὶ οἱ δυό, μόλις κατάλαβαν τί τὸ ἤθελα τὸ ξύλο! Αὐτὸ ἦταν. Ἔσπασε ὁ πάγος. Ἔσκασε ὁ διάβολος. «Εἶστε στὰ καλά σας; τοὺς λέω· τί εἶναι αὐτά;». Καὶ ἀγαπήθηκαν πάλι.

– Ἡ διαβολὴ τὴν ἴδια μέρα ἔγινε;

– Ναί, καὶ βρίζονταν ἄσχημα! Βλέπεις ὁ διάβολος τί κάνει; Ὁ ἄλλος ἴσως τοὺς ζήλευε ποὺ ἦταν τόσο ἀγαπημένοι σὰν ἀδέλφια, διέβαλε τὸν ἕναν στὸν ἄλλον καὶ ἔφυγε. Ἡ διαβολὴ εἶναι πολὺ κακό. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ πειρασμὸς λέγεται διάβολος. Διαβάλλει· ἄλλα λέει στὸν ἕναν, ἄλλα στὸν ἄλλον καὶ δημιουργεῖ σκάνδαλα. Καὶ εἶδες, τὰ πίστεψαν οἱ καημένοι καὶ πιάστηκαν!

– Ἐπίτηδες τὰ εἶπε ἐκεῖνος;

– Ναί, γιὰ νὰ τοὺς χωρίση ἀπό... ἀγάπη, ἤγουν ἀπὸ φθόνο...

Δημοσιοποίηση ἁμαρτημάτων

Ὅταν βλέπουμε κάτι ἄσχημο, νὰ τὸ σκεπάζουμε καὶ ὄχι νὰ τὸ διαπομπεύουμε. Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ γίνωνται γνωστὰ τὰ ἠθικὰ παραπτώματα. Ἂς ὑποθέσουμε ὅτι στὸν δρόμο ὑπάρχει μιὰ ἀκαθαρσία. Ἕνας συνετὸς ἄνθρωπος, ἂν περάση ἀπὸ ἐκεῖ, θὰ πάρη μιὰ πλάκα καὶ θὰ τὴν σκεπάση, γιὰ νὰ μὴν προξενῆ ἀηδία. Ἕνας ἀσύνετος ὅμως, ἀντὶ νὰ τὴν σκεπάση, μπορεῖ νὰ ἀρχίση νὰ τὴν ἀνακατεύη καὶ νὰ σκορπίση περισσότερο τὴν δυσωδία της. Ἔτσι, καὶ ὅταν ἀδιάκριτα δημοσιοποιοῦμε τὶς ἁμαρτίες τῶν ἄλλων, προξενοῦμε μεγαλύτερο κακό.

Τὸ «*εἰπὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ*»[38] δὲν ἔχει τὴν ἔννοια ὅτι πρέπει ὅλα νὰ γίνωνται γνωστά, γιατὶ σήμερα δὲν εἶναι ὅλοι Ἐκκλησία. Ἐκκλησία εἶναι οἱ πιστοὶ ποὺ ζοῦν ὅπως θέλει ὁ Χριστὸς καὶ ὄχι οἱ ἄλλοι ποὺ πολεμοῦν τὴν Ἐκκλησία. Στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ ποὺ ἡ ἐξομολόγηση γινόταν μπροστὰ σὲ ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, τότε εἶχε αὐτὸ τὸ νόημα τὸ «*εἰπὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ*». Ἐνῶ στὴν ἐποχή μας ποὺ σπάνια βρίσκεται οἰκογένεια νὰ ἔχη τὸν ἴδιο Πνευματικό, ἂς μὴ μᾶς ξεγελάη ὁ «ἔξω ἀπὸ ἐδῶ» μὲ τὸ «*εἰπὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ*», γιατί, ὅταν δημοσιοποιοῦμε ἕνα ἠθικὸ λ.χ. παράπτωμα, τὸ κοινοποιοῦμε στοὺς πολεμίους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς δίνουμε ἀφορμὴ νὰ ἀρχίσουν τὸν πόλεμο ἐναντίον της, ὁπότε κλονίζεται ἡ πίστη τῶν ἀδυνάτων ψυχῶν.

Μιὰ μάνα, ὅταν ἔχη μιὰ κόρη ποὺ εἶναι πόρνη, δὲν τὴν διασύρει καὶ δὲν τὴν ἐξευτελίζει μπροστὰ στοὺς ἄλλους, ἀλλὰ κάνει ὅ,τι μπορεῖ, γιὰ νὰ ἀποκαταστήση τὸ

---

[38] *Ματθ.* 18, 17.

ὄνομά της. Θὰ πουλήση ὅ,τι ἔχει καὶ δὲν ἔχει, θὰ τὴν πάρη νὰ πᾶνε σὲ ἄλλη πόλη, θὰ κοιτάξη νὰ τὴν παντρέψη, γιὰ νὰ διορθώση ἔτσι τὴν παλιά της ζωή. Αὐτὸς ἀκριβῶς εἶναι καὶ ὁ τρόπος τῆς Ἐκκλησίας. Βλέπεις, ὁ Καλὸς Θεὸς μᾶς ἀνέχεται μὲ ἀγάπη καὶ δὲν θεατρίζει κανέναν, ἂν καὶ γνωρίζη τὰ χάλια μας ὡς Καρδιογνώστης· καὶ οἱ Ἅγιοι ποτὲ δὲν πρόσβαλαν ἁμαρτωλὸ ἄνθρωπο μπροστὰ στὸν κόσμο, ἀλλὰ μὲ ἀγάπη, μὲ λεπτότητα πνευματικὴ καὶ μὲ τρόπο μυστικὸ βοηθοῦσαν γιὰ τὴν διόρθωση τοῦ κακοῦ. Ἐμεῖς ὅμως, ἂν καὶ εἴμαστε ἁμαρτωλοί, κάνουμε τὸ ἀντίθετο, σὰν ὑποκριτές. Πρέπει νὰ προσέχουμε νὰ μὴν παρεξηγοῦμε εὔκολα καὶ νομίζουμε πὼς ὅ,τι κάνουν οἱ ἄλλοι εἶναι κακό.

– Γέροντα, ἀναφερθήκατε στὴν δημοσιοποίηση τῶν ἠθικῶν παραπτωμάτων. Ἄλλου εἴδους ἁμαρτίες ἢ ἀρρωστημένες καταστάσεις χρειάζεται σὲ μερικὲς περιπτώσεις νὰ γνωστοποιοῦνται;

– Κοίταξε νὰ σοῦ πῶ. Ἐγὼ τὸ κάνω αὐτὸ σὲ μερικοὺς γνωστούς. Βλέπω π.χ. κάποιον νὰ κάνη μιὰ ἀταξία καὶ νὰ σκανδαλίζη καὶ τοὺς ἄλλους. Τοῦ λέω μιά, πέντε, δέκα, εἴκοσι, τριάντα φορὲς νὰ διορθωθῆ, ἀλλὰ αὐτὸς δὲν διορθώνεται. Δὲν ἔχει ὅμως δικαίωμα νὰ συνεχίζη μιὰ ἀταξία μετὰ ἀπὸ ἐπανειλημμένες ὑποδείξεις, γιατὶ παρασύρονται καὶ οἱ ἄλλοι καὶ τὸν μιμοῦνται. Τὸ κακό, βλέπεις, μποροῦν εὔκολα νὰ τὸ μιμηθοῦν οἱ ἄνθρωποι, ὄχι ὅμως καὶ τὸ καλό. Γι' αὐτὸ ἀναγκάζομαι ὕστερα νὰ τὸ πῶ καὶ σὲ ἄλλους ποὺ βλέπουν τὴν ἀταξία αὐτή, γιὰ νὰ τοὺς προφυλάξω.

Ὅταν δηλαδὴ λέω «αὐτὸ ποὺ κάνει ὁ τάδε δὲν μὲ ἀναπαύει», δὲν τὸ λέω γιὰ νὰ κατακρίνω – ἀφοῦ τὸ ἔχω πεῖ πεντακόσιες φορὲς στὸν ἴδιο –, ἀλλὰ γιατὶ οἱ ἄλλοι ποὺ βλέπουν τὸ κουσούρι του ἐπηρεάζονται, τὸ μιμοῦνται καὶ μάλιστα λένε: «Ἀφοῦ ὁ Γέροντας Παΐσιος δὲν τοῦ λέει τίποτε, ἄρα εἶναι καλό». Ἂν δὲν πῶ τὸν λογισμό μου, ὅτι δὲν μὲ ἀναπαύει αὐτὴ ἡ κατάσταση, δίνω τὴν ἐντύπωση ὅτι τὸ εὐλογῶ, ὅτι καὶ ἐγὼ ἀναπαύομαι σ᾿ αὐτὴν τὴν κατάσταση. Ἔτσι καταστρέφεται τὸ σύνολο, γιατὶ μπορεῖ νὰ νομίσουν ὅτι εἶναι σωστὴ ἡ τακτικὴ τοῦ ἄλλου καὶ νὰ τὴν ἐφαρμόσουν· καὶ τί βγαίνει μετά; Νομίζουν ἐν τῷ μεταξὺ ὅτι δὲν τὸ ἔχω πεῖ στὸν ἴδιο. Δὲν ξέρουν ὅτι μὲ ἔσκασε ὁ ἄλλος τόσον καιρό. Ἔχουμε καὶ τὸν διάβολο ποὺ λέει: «Δὲν πειράζει καὶ νὰ τὸ κάνης. Βλέπεις, καὶ ὁ ἄλλος τὸ κάνει καὶ ὁ Γέροντας Παΐσιος δὲν τοῦ λέει τίποτε». Γι᾿ αὐτό, ὅταν βλέπω ὅτι κάποιος συνεχίζει τὸ τυπικό του κάνοντας μιὰ ἀταξία, ἐνῶ τοῦ ἔχω πεῖ νὰ τὴν διορθώση, μετὰ λέω πάνω σὲ μιὰ συζήτηση σ' ὅποιον τὸν γνωρίζει «αὐτὸ ποὺ κάνει ὁ τάδε δὲν μὲ ἀναπαύει», γιὰ νὰ τὸν προφυλάξω καὶ νὰ μὴ βλαφθῆ. Αὐτὸ δὲν εἶναι κατάκριση. Νὰ μὴν τὰ μπλέκουμε τὰ πράγματα.

Ὕστερα μερικοὶ ἔρχονται καὶ λένε: «Γιατί τὸ εἶπες στὸν ἄλλο; Ἦταν ἀπόρρητο». «Τί ἀπόρρητο; τοῦ λέω. Τὸ εἶπα χίλιες φορὲς σ᾿ ἐσένα καὶ δὲν διορθώθηκες. Δὲν ἔχεις δικαίωμα νὰ βλάψης καὶ τοὺς ἄλλους ποὺ θὰ νομίζουν ὅτι ἐγὼ συμφωνῶ μὲ αὐτὴν τὴν κατάσταση». Ἀκόμα αὐτὸ ἔλειψε νὰ μὴν τὸ πῶ, ἀφοῦ κάνει ζημιὰ στοὺς ἄλλους! Ἰδίως ὅταν ἔρχεται ἕνα παιδὶ ἀπὸ μιὰ οἰκογένεια ποὺ τὴν γνωρίζω καὶ βλέπω ὅτι μὲ τὴν τακτική του καταστρέφει τὴν οἰκογένεια, τοῦ λέω: «Κοίταξε, ἂν δὲν διορθωθῆς, θὰ τὸ πῶ στὴν μητέρα σου. Δὲν ἔχεις δικαίωμα ἐσὺ νὰ ἔρχεσαι σ' ἐμένα νὰ μοῦ τὸ λὲς καὶ πάλι νὰ συνεχίζης τὸ βιολί σου. Θὰ τὸ πῶ στὴν μάνα σου, γιὰ νὰ προφυλάξω τὴν οἰκογένειά σας». Ὅταν ἔχη κανεὶς μετάνοια, καλά. Ἀλλά, ὅταν συνεχίζη τὴν τακτική του, πρέπει νὰ μιλήσω· ἔχω εὐθύνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - Ἐνέργειες μὲ σύνεση καὶ ἀγάπη

Ἐργασία στὸν ἑαυτό μας

Ἐὰν θέλης νὰ βοηθήσης τὴν Ἐκκλησία, εἶναι καλύτερα νὰ κοιτάξης νὰ διορθώσης τὸν ἑαυτό σου, παρὰ νὰ κοιτᾶς νὰ διορθώσης τοὺς ἄλλους. Ἂν διορθώσης τὸν ἑαυτό σου, ἀμέσως διορθώνεται ἕνα κομματάκι τῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν φυσικὰ αὐτὸ τὸ ἔκαναν ὅλοι, ἡ Ἐκκλησία θὰ ἦταν διορθωμένη. Ἀλλὰ σήμερα οἱ ἄνθρωποι ἀσχολοῦνται μὲ ὅλα τὰ ἄλλα θέματα ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους. Γιατὶ τὸ νὰ ἀσχολῆσαι μὲ τὸν ἑαυτό σου ἔχει κόπο, ἐνῶ τὸ νὰ ἀσχολῆσαι μὲ τοὺς ἄλλους εἶναι εὔκολο.

Ἐὰν ἀσχοληθοῦμε μὲ τὴν διόρθωση τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ στραφοῦμε πιὸ πολὺ στὴν «ἐσωτερικὴ» δράση παρὰ στὴν ἐξωτερική, δίνοντας τὰ πρωτεῖα στὴν θεία βοήθεια, θὰ βοηθήσουμε τοὺς ἄλλους περισσότερο καὶ θετικώτερα. Ἐπιπλέον θὰ ἔχουμε καὶ τὴν ἐσωτερική μας γαλήνη, ἡ ὁποία θὰ βοηθάη ἀθόρυβα τὶς ψυχὲς ποὺ θὰ συναντᾶμε, γιατὶ ἡ ἐσωτερικὴ πνευματικὴ κατάσταση προδίδει τὴν ἀρετὴ τῆς ψυχῆς καὶ ἀλλοιώνει ψυχές. Ὅταν ἐπιδίδεται κανεὶς στὴν ἐξωτερικὴ δράση, πρὶν φθάση στὴν λαμπικαρισμένη ἐσωτερικὴ πνευματικὴ κατάσταση, μπορεῖ νὰ κάνη κάποιον πνευματικὸ ἀγώνα, ἀλλὰ ἔχει στενοχώρια, ἄγχος, ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης στὸν Θεό, καὶ συχνὰ χάνει τὴν ἠρεμία του. Ἐὰν δὲν κάνη καλὸ τὸν ἑαυτό του, δὲν μπορεῖ νὰ πῆ ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ εἶναι καθαρό. Ὅταν ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὸν παλαιό του ἄνθρωπο καὶ ἀπὸ καθετὶ κοσμικό, ἔχει πλέον τὴν θεία Χάρη, ὁπότε καὶ ὁ ἴδιος ἀναπαύεται, ἀλλὰ καὶ κάθε εἴδους ἄνθρωπο ἀναπαύει. Ἂν ὅμως δὲν ἔχη Χάρη Θεοῦ, δὲν μπορεῖ οὔτε στὸν ἑαυτό του νὰ ἐπιβληθῆ οὔτε τοὺς ἄλλους νὰ βοηθήση, γιὰ νὰ φέρη θεῖο ἀποτέλεσμα. Πρέπει νὰ βουτηχθῆ στὴν Χάρη καὶ ὕστερα νὰ χρησιμοποιηθοῦν οἱ ἁγιασμένες πλέον δυνάμεις του γιὰ τὴν σωτηρία τῶν ἄλλων.

Τὸ καλὸ νὰ γίνεται μὲ καλὸ τρόπο

– Γέροντα, πῶς σκέφτεσθε, ὅταν ἔχετε νὰ ἀντιμετωπίσετε ἕνα πρόβλημα;

– Σκέφτομαι τί γίνεται, τί δὲν γίνεται ἀνθρωπίνως. Τὸ ἐξετάζω ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρές. «Θὰ κάνω αὐτό· τί ἀντίκτυπο θὰ ἔχη ἐκεῖ, ἐκεῖ;... Τί κακὸ μπορεῖ νὰ κάνη ἢ σὲ τί μπορεῖ νὰ ὠφελήση;». Ἐγὼ πάντα ἕνα πρόβλημα προσπαθῶ νὰ τὸ δῶ ἀπὸ πολλὲς πλευρές, ὥστε ἡ λύση ποὺ θὰ δώσω νὰ εἶναι, ὅσο γίνεται, πιὸ σωστή. Γιατὶ μπορεῖ νὰ γίνουν πολλὰ λάθη, ἂν δὲν προσέξη κανείς. Ἂν καταλάβη ἐκ τῶν ὑστέρων τί ἔπρεπε νὰ κάνη, δὲν ὠφελεῖ, γιατὶ πάει, πέταξε, ὅπως λένε, τὸ πουλί! Ἂς ποῦμε, δὲν πρόσεξε κάποιος καὶ ἔκαψε ἕνα σπίτι. Καλά, ἐντάξει, δὲν τὸν κρεμάει κανείς, ἀλλὰ τὸ κακὸ ἔγινε.

Κάπου εἶχαν ἕνα πρόβλημα. Ἦρθε ὁ ὑπεύθυνος καὶ μοῦ λέει: «Ἔ, τώρα τακτοποιήθηκε τὸ θέμα. Πῆγα, βρῆκα τὸν τάδε, τὸν τάδε, τοὺς εἶπα αὐτὸ καὶ αὐτὸ καὶ τακτοποιήθηκε ἡ ὑπόθεση!». «Τώρα ἄρχισε τὸ πρόβλημα, τοῦ λέω. Ἐκεῖνο ποὺ ὑπῆρχε, δὲν ἦταν πρόβλημα. Τώρα ἄναψε ἡ φωτιά. Πρῶτα δυὸ καρβουνάκια ἦταν, καὶ αὐτὰ θὰ ἔσβηναν μόνα τους». Αὐτὸς νόμιζε ὅτι μὲ τὶς ἐνέργειές του εἶχε τακτοποιήσει

τὴν ὑπόθεση καὶ ἤθελε νὰ τὸν ἐπαινέσουμε κιόλας. Ἐνῶ, μὲ αὐτὸ ποὺ ἔκανε, δημιούργησε μεγάλη φασαρία καὶ μεγάλωσε τὸ πρόβλημα.

Χρειάζεται πολλὴ προσοχή, σύνεση καὶ διάκριση, γιὰ νὰ γίνεται τὸ καλὸ μὲ καλὸ τρόπο καὶ νὰ ὠφελῆ, γιατὶ ἀλλιῶς, ἀντὶ νὰ ὠφελῆ, δαιμονίζει τὸν ἄλλον. Ὕστερα, κάτι ποὺ σκέφτεται κανεὶς νὰ κάνη, καλύτερα νὰ τὸ ἀφήνη νὰ ὡριμάση· γιατί, ἂν τὸ ἀγουροκόψη, ἀποφασίση δηλαδὴ βεβιασμένα, ἴσως νὰ ἔχη προβλήματα ἀργότερα καὶ νὰ βασανίζεται. Τὰ σοβαρὰ πράγματα, ὅταν καθυστεροῦν λίγο, προχωροῦν μετὰ γρήγορα καὶ σωστά. Μπορεῖ κάποιος νὰ ἔχη ἐξυπνάδα, ἀλλὰ νὰ ἔχη καὶ κενοδοξία καὶ ἐγωισμό, καὶ νὰ προπορεύωνται αὐτὰ στὶς ἐνέργειές του καὶ νὰ μὴν προσέχη. Ἕνα σκυλὶ π.χ. στὸ κυνήγι, ὅταν προχωράη προσεκτικά, καὶ ἀπὸ ράτσα νὰ μὴν εἶναι, βρίσκει τὰ ἴχνη τοῦ λαγοῦ. Ἐνῶ ἄλλο ποὺ εἶναι ἀπὸ πολὺ καλὴ ράτσα καὶ ἔχει ὅλα τὰ προσόντα, ὅταν βιάζεται, τρέχει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ χωρὶς ἀποτέλεσμα. Ἐνέργεια πρὶν ἀπὸ σκέψη ἔχει ὑπερηφάνεια. Γι' αὐτὸ νὰ μὴ βιάζεται κανεὶς νὰ ἐνεργήση, ἀλλὰ νὰ σκέφτεται καὶ νὰ προσεύχεται προηγουμένως. Ὅταν προπορεύεται ἡ προσευχή, δὲν ἐνεργεῖ ὁ ἀφρὸς τοῦ μυαλοῦ, ἡ ἐλαφρότητα, ἀλλὰ τὸ ἁγιασμένο μυαλό.

Οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι μερικὲς φορὲς κάνουμε σὰν νὰ μὴν ὑπάρχη Θεός· δὲν ἀφήνουμε τὸν Θεὸ νὰ ἐνεργήση. Ὁ Θεὸς ξέρει πῶς δουλεύει. Ἐνῶ ὑπάρχουν δηλαδὴ πνευματικὰ μέσα, γιὰ νὰ τακτοποιοῦνται οἱ δύσκολες καταστάσεις μὲ πνευματικὸ τρόπο, ἐμεῖς πᾶμε νὰ ἐνεργήσουμε κοσμικά. Ὅταν ἤμουν στὸ Σινᾶ, ἕνας Χότζας πήγαινε κάθε Παρασκευὴ μέσα στὸ μοναστήρι, ἀνέβαινε στὸν μιναρὲ ἑνὸς τζαμιοῦ ποὺ ἦταν ἐκεῖ καὶ φώναζε! Καὶ εἶχε μιὰ φωνή!... μέχρι ἐπάνω στὸ ἀσκητήριο τῆς Ἁγίας Ἐπιστήμης ἀκουγόταν. Ὕστερα τὸ μοναστήρι βρῆκε σὰν λύση νὰ κλείνουν τὴν πόρτα τὴν Παρασκευὴ ποὺ πήγαινε ὁ Χότζας, γιὰ νὰ μὴν μπαίνη μέσα – ἐγὼ δὲν τὸ ἤξερα. Μιὰ μέρα ποὺ κατέβηκα κάτω, βλέπω τὸν Χότζα ὀργισμένο. «Τώρα θὰ τοὺς δείξω ἐγώ, μοῦ λέει, ποὺ μοῦ ᾽κλεισαν τὴν πόρτα, γιὰ νὰ μὴν μπαίνω μέσα...». «Τὴν ἔκλεισαν, τοῦ λέω, γιὰ νὰ μὴν μποῦν οἱ γκαμῆλες. Δὲν πιστεύω ὅτι τὴν ἔκλεισαν, γιὰ νὰ μὴν μπῆς ἐσύ!». Μετὰ εἶπα κάτι γι' αὐτὸ στοὺς Πατέρες. Λέει ἕνας γραμματεύς: «Θὰ τοῦ δείξω ἐγὼ τοῦ Χότζα! Θὰ τοῦ βάλω μιὰ φλούδα. Θὰ γράψω στὴν Κυβέρνηση ὅτι ὁ Χότζας μᾶς πιέζει». «Κοίταξε, τοῦ λέω, ἡ Ὀρθοδοξία δὲν εἶναι φλούδα. Νὰ κάνουμε μιὰ ἀγρυπνία, νὰ ψάλουμε τὴν Ἀκολουθία τῶν Σιναϊτῶν Πατέρων, τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, καὶ νὰ ἀφήσουμε νὰ μιλήση ὁ Θεός. Θὰ πάω καὶ ἐγὼ ἐπάνω νὰ προσευχηθῶ». Εἶπα καὶ σὲ μερικοὺς Πατέρες νὰ προσευχηθοῦν, καὶ ἔτσι τοῦ ἦρθε ἕνα σκαμπίλι τοῦ Χότζα· σηκώθηκε, ἔφυγε, ἐξαφανίσθηκε! Γιατὶ καὶ τὴν πόρτα νὰ ἔκλειναν, μετὰ ἡ Κυβέρνηση θὰ ἐξακρίβωνε ὅτι δὲν εἶναι ἀλήθεια πὼς τοὺς πίεζε ὁ Χότζας καὶ θὰ εἶχαν φασαρίες. Θὰ ἔλεγε ὁ Χότζας ὅτι ἔκλεισαν τὴν πόρτα, ἐπειδὴ πήγαινε κάθε Παρασκευή, καὶ θὰ ἔκανε κακὸ στὸ μοναστήρι. Ἕνας ἄλλος παλιότερα εἶδε τὸ βουνὸ καὶ θέλησε νὰ κάνη ἐξοχικὸ πάνω στὴν κορυφὴ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης!... Ἔπαθε μιὰ ἀρρώστια, πάει, πέθανε. Ἦρθε τελευταῖα καὶ ἄλλος νὰ φτιάξη κάτι ἐκεῖ, πάει, πέθανε καὶ αὐτός. Γι' αὐτὸ καλύτερα εἶναι νὰ μὴ στηριζώμαστε μόνο στὶς δικές μας ἀνθρώπινες προσπάθειες, ἀλλὰ νὰ προσευχώμαστε καὶ νὰ ἀφήνουμε τὸν Θεὸ νὰ ἐνεργῆ.

Συμπεριφορὰ μὲ διάκριση

– Γέροντα, ὅταν βλέπουμε κάποιον νὰ συμπεριφέρεται ἄσχημα, πρέπει νὰ τοῦ ποῦμε κάτι;

– Ἀνάλογα μὲ τὸ τί ἄνθρωπος εἶναι. Χρειάζεται πολλὴ διάκριση καὶ θεῖο φωτισμὸ στὴν ἐποχή μας. Δὲν εἶναι εὔκολο νὰ σᾶς πῶ. Σὲ μιὰ περίπτωση, ὅπως ἔχω δεῖ, ὑπάρχουν πεντακόσιες ὑποπεριπτώσεις. Εἶναι μερικοὶ ποὺ μποροῦν νὰ διορθωθοῦν καὶ ἄλλοι ποὺ δὲν διορθώνονται, καὶ μὲ μιὰ δική μας παρατήρηση μπορεῖ νὰ ἀντιδράσουν. Ἰδίως ἂν κάποιος ἔχη ἐγωισμὸ καὶ τὸν θίξης, ἀντιδρᾶ ἄσχημα. Ἐνῶ καταλαβαίνει πολλὲς φορὲς ὅτι σφάλλει, ἀπὸ ἐγωισμὸ δὲν ὑποχωρεῖ. Καὶ ὅταν τὰ ἐλατήριά μας δὲν εἶναι ἁγνά, δηλαδὴ μαζὶ μὲ τὸ ἐνδιαφέρον ὑπάρχη καὶ ὑπερηφάνεια, καὶ ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι καθαρή, δημιουργεῖται στὸν ἄλλο μεγάλη ἀντίδραση.

Ὅταν ἐλέγχουμε κάποιον ἀπὸ ἀγάπη, μὲ πόνο, εἴτε τὴν καταλαβαίνει ὁ ἄλλος τὴν ἀγάπη μας εἴτε ὄχι, ἡ ἀλλοίωση γίνεται στὴν καρδιά του, ἐπειδὴ κινούμαστε ἀπὸ καθαρὴ ἀγάπη. Ἐνῶ ὁ ἔλεγχος ποὺ γίνεται χωρὶς ἀγάπη, μὲ ἐμπάθεια, τὸν κάνει τὸν ἄλλο θηρίο, γιατὶ ἡ κακία μας προσκρούει στὸν ἐγωισμό του, καὶ τότε βγάζει σπίθες, καὶ ἀνάβει ἡ φωτιά, ὅπως ὅταν χτυπήση ὁ πυριόβολος – τὸ ἀτσάλι – στὴν στουρναρόπετρα. Ὅταν ἀνεχώμαστε τὸν ἀδελφό μας ἀπὸ ἀγάπη, ἐκεῖνος τὸ καταλαβαίνει. Καὶ ὅταν δὲν ἐκδηλώνεται ἡ κακία μας, ἀλλὰ εἶναι ἐσωτερική, πάλι τὴν καταλαβαίνει, γιατὶ τοῦ προκαλεῖ ταραχή· ὅπως ὁ διάβολος, ἀκόμη καὶ ὅταν παρουσιάζεται σὰν ἄγγελος φωτός, φέρνει ταραχή, ἐνῶ ὁ πραγματικὸς Ἄγγελος φέρνει μιὰ ἁπαλὴ ἀνέκφραστη ἀγαλλίαση.

– Δηλαδή, Γέροντα, ὅταν λέμε κάτι καὶ δημιουργοῦνται ἀντιδράσεις, ξεκινᾶμε ἀπὸ ἐγωισμό;

– Γίνονται καὶ πολλὲς παρεξηγήσεις· ἄλλα καταλαβαίνει ὁ ἕνας, ἄλλα ὁ ἄλλος. Νὰ ἐξετάζη ὅμως κανεὶς πάντοτε τὸν ἑαυτό του: «Γιατί θέλω νὰ τὸ πῶ αὐτό; Ἀπὸ ποῦ ξεκινῶ; Πονάω γι᾽ αὐτὸ ἢ θέλω νὰ τὸ πῶ, γιὰ νὰ φανῶ καλός, νὰ ἐπιδειχθῶ;». Ἂν κανεὶς ἐξαγνισθῆ, τότε, εἴτε θυμώση εἴτε φωνάξη εἴτε κάνη μιὰ παρατήρηση, τὰ ἐλατήριά του θὰ εἶναι ἁγνά. Μετὰ πᾶνε ὅλα κανονικά, ἐπειδὴ κινεῖται μὲ διάκριση. Γιατὶ διάκριση εἶναι ὁ ἐξαγνισμός, ὁ θεῖος φωτισμός, ἡ πνευματικὴ διαύγεια. Ἑπομένως πῶς νὰ ὑπάρχη ἐγωισμὸς ἐκεῖ μέσα; Καὶ ὅταν τὰ ἐλατήρια εἶναι ἁγνά, ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάπαυση. Ἀπὸ αὐτὸ θὰ διακρίνετε ἂν ἡ κάθε ἐνέργειά σας εἶναι καλή.

Πολλὲς φορὲς δὲν καταλαβαίνετε ὅτι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο λέτε κάτι στὸν ἄλλον ἔχει ὕφος διευθυντοῦ: «Ἔτσι καὶ ἔτσι πρέπει νὰ γίνη αὐτό». Μπαίνει ὁ ἐγωισμὸς καὶ τὸν τινάζετε τὸν ἄλλο στὸν ἀέρα. Ἂν ὑπάρχουν ἁγνὰ ἐλατήρια καὶ ταπείνωση, ἡ παρατήρηση βοηθάει τὸν ἄλλο· διαφορετικά, μπαίνει ὁ ἐγωισμὸς καὶ φέρνει ἀντίθετο ἀποτέλεσμα. Νὰ βγάλετε τὸν ἑαυτό σας, τὸν ἐγωισμό σας, ἀπὸ τὶς ἐνέργειές σας. Τότε θὰ κινῆσθε ὅλο ἀπὸ ἁγνὰ ἐλατήρια. Ἡ ἀδιάκριτη συμπεριφορὰ τὶς περισσότερες φορὲς κάνει μεγαλύτερο κακὸ ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰ τῶν τρελλῶν ποὺ ἔχουν τὸ ἀκαταλόγιστο καὶ σπάζουν κεφάλια, διότι οἱ ἀδιάκριτοι μὲ τὰ κοφτερά τους λόγια πληγώνουν εὐαίσθητες ψυχὲς καὶ πολλὲς φορὲς τὶς τραυματίζουν θανάσιμα, γιατὶ τὶς φέρνουν σὲ ἀπόγνωση.

Εἶναι καὶ μερικοὶ ποὺ συμπεριφέρονται μὲ τὸν ἴδιο τρόπο πρὸς ὅλους. Δὲν μποροῦμε ὅμως σὲ μιὰ δακτυλήθρα νὰ βάλουμε ὅσο βάζουμε σὲ ἕνα βαρέλι· ἢ νὰ φορτώσουμε ἕνα βόδι ὅσο ἕνα ἄλογο. Τὸ βόδι εἶναι γιὰ νὰ τραβάη τὸ ἀλέτρι· δὲν γίνεται νὰ τοῦ βάλουμε σαμάρι καὶ νὰ τὸ φορτώσουμε. Τὸ ἄλογο πάλι κακῶς τὸ βάζουμε στὸ ἀλέτρι, γιατὶ εἶναι γιὰ νὰ σηκώνη βάρος. Γιὰ ἄλλη δουλειὰ εἶναι τὸ ἕνα, γιὰ ἄλλη τὸ ἄλλο. Νὰ μὴ θέλουμε νὰ βάλουμε ὅλον τὸν κόσμο στὸ δικό μας καλούπι. Ὁ καθένας ἔχει τὸ δικό του. Νὰ παραβλέπουμε καὶ μερικά, ὅταν δὲν βλάπτουν. Ἐὰν μποροῦσαν νὰ μποῦν σὲ τάξη ὅλοι οἱ ἄνθρωποι σ᾽ αὐτὴν τὴν ζωή, δὲν θὰ γίνονταν ἀταξίες καὶ θὰ ἦταν καὶ ἐδῶ Παράδεισος. Νὰ μὴν ἔχουμε λοιπὸν ἀπαιτήσεις παράλογες ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Ἡ πνευματικὴ εἰλικρίνεια χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀγάπη

Ὁ κόσμος πάει ἄσχημα σήμερα, γιατὶ ὅλοι λένε μεγάλες «ἀλήθειες», ποὺ δὲν ἀνταποκρίνονται ὅμως στὴν πραγματικότητα. Τὰ γλυκὰ λόγια καὶ οἱ μεγάλες ἀλήθειες ἔχουν ἀξία, ὅταν βγαίνουν ἀπὸ ἀληθινὰ στόματα, καὶ πιάνουν τόπο μόνο στοὺς καλοπροαίρετους ἀνθρώπους καὶ σ' ἐκείνους ποὺ ἔχουν καθαρὸ νοῦ.

– Γέροντα, ὑπάρχει εἰλικρίνεια κοσμικὴ καὶ εἰλικρίνεια πνευματική;

– Ναί, βέβαια. Ἡ κοσμικὴ εἰλικρίνεια ἔχει ἀδιακρισία.

– Μιλάει δηλαδὴ κανεὶς εὐκαίρως–ἀκαίρως;

– Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτό· ἡ ἀλήθεια εἶναι ἀλήθεια· ἀλλά, ἂν πῆς καμμιὰ φορὰ τὴν ἀλήθεια χωρὶς διάκριση, αὐτὸ δὲν εἶναι ἀλήθεια. Π.χ. εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ τάδε εἶναι βλαμμένος. Ἂν πᾶς ὅμως νὰ τὸ πῆς αὐτό, δὲν ὠφελεῖς. Ἢ ἄλλος λέει: «Γιὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινής, θὰ πάω νὰ ἁμαρτήσω στὴν πλατεία». Αὐτὸ δὲν εἶναι εἰλικρίνεια. Ὅποιος ἔχει πολλὴ διάκριση, ἔχει ἀρχοντικὴ ἀγάπη, θυσία καὶ ταπείνωση, καὶ τὴν πικρὴ ἀκόμη ἀλήθεια τὴν λέει μὲ πολλὴ ἁπλότητα καὶ τὴν γλυκαίνει μὲ τὴν καλωσύνη του, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὠφελῆ πιὸ θετικὰ ἀπὸ τὰ γλυκὰ λόγια, ὅπως τὰ πικρὰ φάρμακα ὠφελοῦν περισσότερο ἀπὸ τὰ γλυκὰ σιρόπια.

Ἡ ἀλήθεια, ὅταν χρησιμοποιῆται χωρὶς διάκριση, μπορεῖ νὰ κάνη ἔγκλημα. Μερικοὶ ἐνεργοῦν ἐν ὀνόματι τῆς ἀληθείας καὶ ἐγκληματοῦν. Ὅταν κανεὶς ἔχη εἰλικρίνεια χωρὶς διάκριση, μπορεῖ νὰ κάνη διπλὸ κακό· πρῶτα στὸν ἑαυτό του καὶ ὕστερα στοὺς ἄλλους, γιατὶ αὐτὴ ἡ εἰλικρίνεια δὲν ἔχει σπλάχνα. Ὅποιος θέλει νὰ εἶναι πράγματι εἰλικρινής, ἂς ξεκινήση νὰ εἶναι εἰλικρινὴς πρῶτα μὲ τὸν ἑαυτό του, γιατὶ ἀπὸ ᾽κεῖ ξεκινάει ἡ πνευματικὴ εἰλικρίνεια. Ὅταν κανεὶς δὲν εἶναι εἰλικρινὴς μὲ τὸν ἑαυτό του, κοροϊδεύει καὶ ἀδικεῖ τοὐλάχιστον μόνον τὸν ἑαυτό του. Ὅταν ὅμως συμπεριφέρεται χωρὶς εἰλικρίνεια πρὸς τοὺς ἄλλους, ἁμαρτάνει θανάσιμα, γιατὶ κοροϊδεύει τοὺς ἄλλους.

– Μπορεῖ, Γέροντα, νὰ κινῆται κανεὶς ἔτσι ἀπὸ ἁπλότητα;

– Τί ἁπλότητα! Ποῦ τὴν βρῆκες σὲ ἕναν τέτοιο ἄνθρωπο τὴν ἁπλότητα! Ἂν εἶναι παιδάκι, θὰ ἔχη ἁπλότητα. Ἂν εἶναι Ἅγιος, θὰ ἔχη ἁπλότητα. Ἂν εἶναι μεγάλος καὶ δὲν εἶναι καθυστερημένος στὸ μυαλὸ καὶ κινῆται ἔτσι, θὰ εἶναι διάβολος.

– Καὶ πῶς αἰσθάνεται αὐτός;

– Κόλαση σωστή. Ὁ ἕνας πειρασμὸς διαδέχεται τὸν ἄλλο. Συνέχεια πειρασμοί.

– Γέροντα, δὲν πρέπει ὅμως νὰ φέρεται κανεὶς μὲ εὐθύτητα;

– Ἡ εὐθύτητα, ἔτσι ὅπως τὴν χρησιμοποιοῦν πολλοί, ἔχει ἕνα νομικὸ πνεῦμα. «Εἶμαι εὐθύς, λένε, "*κηρύττω ἐπὶ τῶν δωμάτων*"[1]», καὶ κάνουν τὸν ἄλλον ρεζίλι, ἀλλὰ τελικὰ γίνονται οἱ ἴδιοι ρεζίλι.

«Τὸ γράμμα τοῦ νόμου ἀποκτείνει»[2]

Εἶπα σὲ κάποιον μιὰ φορά: «Τί εἶσαι ἐσύ; Μαχητὴς τοῦ Χριστοῦ ἢ μαχητὴς τοῦ πειρασμοῦ; Ξέρεις πὼς ὑπάρχουν καὶ μαχητὲς τοῦ πειρασμοῦ;». Ὁ Χριστιανὸς δὲν πρέπει νὰ εἶναι φανατικός, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ἀγάπη γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ὅποιος πετάει λόγια ἀδιάκριτα, καὶ σωστὰ νὰ εἶναι, κάνει κακό. Γνώρισα ἕναν συγγραφέα ποὺ εἶχε εὐλάβεια πολλή, ἀλλὰ μιλοῦσε στοὺς κοσμικοὺς μὲ μιὰ γλῶσσα ὠμή, ποὺ προχωροῦσε ὅμως σὲ βάθος, καὶ τοὺς τράνταζε. Μιὰ φορὰ μοῦ λέει: «Σὲ μιὰ συγκέντρωση εἶπα αὐτὸ καὶ αὐτὸ σὲ μιὰ κυρία». Ἀλλὰ μὲ τὸν τρόπο ποὺ τῆς τὸ εἶπε, τὴν εἶχε σακατέψει. Τὴν πρόσβαλε μπροστὰ σὲ ὅλους. «Κοίταξε, τοῦ λέω, ἐσὺ πετᾶς στοὺς ἄλλους χρυσὰ στεφάνια μὲ διαμαντόπετρες, ἔτσι ὅμως ποὺ τὰ πετᾶς, σακατεύεις κεφάλια, ὄχι μόνον εὐαίσθητα ἀλλὰ καὶ γερά». Ἂς μὴν πετροβολᾶμε τοὺς ἀνθρώπους... χριστιανικά. Ὅποιος ἐλέγχει μπροστὰ σὲ ἄλλους κάποιον ποὺ ἁμάρτησε ἢ μιλάει μὲ ἐμπάθεια γιὰ κάποιο πρόσωπο, αὐτὸς δὲν κινεῖται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· κινεῖται ἀπὸ ἄλλο πνεῦμα. Ὁ τρόπος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἀγάπη· διαφέρει ἀπὸ τὸν τρόπο τῶν νομικῶν. Ἡ Ἐκκλησία βλέπει τὰ πάντα μὲ μακροθυμία καὶ κοιτάζει νὰ βοηθήσῃ τὸν καθέναν, ὅ,τι καὶ ἂν ἔχῃ κάνει, ὅσο ἁμαρτωλὸς καὶ ἂν εἶναι.

Βλέπω σὲ μερικοὺς εὐλαβεῖς ἕνα εἶδος παράξενης λογικῆς. Καλὴ εἶναι ἡ εὐλάβεια ποὺ ἔχουν, καλὴ καὶ ἡ διάθεση γιὰ τὸ καλό, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ ἡ πνευματικὴ διάκριση καὶ εὐρύτητα, γιὰ νὰ μὴ συνοδεύῃ τὴν εὐλάβεια ἡ στενοκεφαλιά, ἡ γεροκεφαλιὰ (τὸ γερὸ δηλαδὴ ἀρβανίτικο κεφάλι). Ὅλη ἡ βάση εἶναι νὰ ἔχῃ κανεὶς πνευματικὴ κατάσταση, γιὰ νὰ ἔχῃ τὴν πνευματικὴ διάκριση, γιατὶ ἀλλιῶς μένει στὸ «*γράμμα τοῦ νόμου*», καὶ τὸ «*γράμμα τοῦ νόμου ἀποκτείνει*». Αὐτὸς ποὺ ἔχει ταπείνωση, δὲν κάνει ποτὲ τὸν δάσκαλο· ἀκούει καί, ὅταν τοῦ ζητηθῆ ἡ γνώμη του, μιλάει ταπεινά. Ποτὲ δὲν λέει «ἐγώ», ἀλλὰ «ὁ λογισμὸς μοῦ λέει» ἢ «οἱ Πατέρες εἶπαν». Μιλάει δηλαδὴ σὰν μαθητής. Ὅποιος νομίζει ὅτι εἶναι ἱκανὸς νὰ διορθώνῃ τοὺς ἄλλους ἔχει πολὺ ἐγωισμό.

– Ὅταν, Γέροντα, ξεκινάῃ κανεὶς ἀπὸ καλὴ διάθεση νὰ κάνῃ κάτι καὶ φθάνῃ στὰ ἄκρα, λείπει ἡ διάκριση;

– Εἶναι ὁ ἐγωισμὸς μέσα στὴν ἐνέργειά του αὐτὴ καὶ δὲν τὸ καταλαβαίνει, γιατὶ δὲν γνωρίζει τὸν ἑαυτό του, γι' αὐτὸ πιάνει τὰ ἄκρα. Πολλὲς φορὲς ἀπὸ εὐλάβεια ξεκινοῦν μερικοί, ἀλλὰ ποῦ φθάνουν! Ὅπως οἱ εἰκονολάτρες καὶ οἱ εἰκονομάχοι. Ἄκρη τὸ ἕνα, ἄκρη τὸ ἄλλο! Οἱ μὲν ἔφθασαν στὸ σημεῖο νὰ ξύνουν τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ρίχνουν τὴν σκόνη μέσα στὸ Ἅγιο Ποτήριο, γιὰ νὰ γίνῃ καλύτερη ἡ Θεία Κοινωνία· οἱ ἄλλοι πάλι ἔκαιγαν τὶς εἰκόνες, τὶς πετοῦσαν... Γι᾿ αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία ἀναγκάσθηκε νὰ βάλῃ ψηλὰ τὶς εἰκόνες καί, ὅταν πέρασε ἡ διαμάχη, τὶς κατέβασε χαμηλά, γιὰ νὰ τὶς προσκυνοῦμε καὶ νὰ ἀπονέμουμε τιμὴ στὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα.

---

[1] Βλ. *Λουκ.* 12, 3.

[2] Βλ. *Β΄ Κορ.* 3, 6.

Ὅ,τι κάνουμε νὰ τὸ κάνουμε γιὰ τὸν Θεὸ

– Γέροντα, συνήθως κινοῦμαι ἀπὸ φόβο νὰ μὴ στενοχωρήσω τοὺς ἄλλους ἢ νὰ μὴν ξεπέσω στὰ μάτια τους· δὲν σκέφτομαι νὰ μὴ στενοχωρήσω τὸν Θεό. Πῶς θὰ αὐξηθῆ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ;

– Ἐγρήγορση χρειάζεται. Ὅ,τι κάνει ὁ ἄνθρωπος, νὰ τὸ κάνη γιὰ τὸν Θεό. Ξεχνᾶμε τὸν Θεὸ καὶ μπαίνει μετὰ ὁ λογισμὸς ὅτι κάνουμε κάτι σπουδαῖο, μπαίνει καὶ ἡ ἀνθρωπαρέσκεια καὶ κοιτᾶμε νὰ μὴν ξεπέσουμε στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων. Ἐνῶ, ἂν ἐνεργῆ κανεὶς μὲ τὴν σκέψη ὅτι ὁ Θεὸς τὸν βλέπει, τὸν παρακολουθεῖ, τότε ὅ,τι κάνει εἶναι σίγουρο· ἀλλιῶς, ἂν κάνη κάτι, γιὰ νὰ φανῆ καλὸς στοὺς ἀνθρώπους, ὅλα τὰ χάνει, ὅλα χαραμίζονται. Γιὰ κάθε ἐνέργειά του ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ρωτάη τὸν ἑαυτό του: «Καλά, ἐμένα αὐτὸ ποὺ κάνω μὲ ἀναπαύει· τὸν Θεὸ Τὸν ἀναπαύει;» καὶ νὰ ἐξετάζη ἂν εἶναι εὐάρεστο στὸν Θεό. Ἂν ξεχνάη νὰ τὸ κάνη αὐτό, ξεχνάει καὶ τὸν Θεὸ μετά. Γι' αὐτὸ παλιὰ ἔλεγαν «πρὸς Θεοῦ» ἢ «τὸν ἀθεόφοβο, δὲν φοβᾶται τὸν Θεό;». Ἢ ἔλεγαν: «Ἂν θέλη ὁ Θεός, ἂν ἐπιτρέψη ὁ Θεός». Ἔνιωθαν τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ παντοῦ, εἶχαν συνέχεια μπροστά τους τὸν Θεὸ καὶ πρόσεχαν. Ζοῦσαν αὐτὸ ποὺ λέει ὁ Ψαλμός, «*Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός, ἵνα μὴ σαλευθῶ*»[3] καὶ δὲν σαλεύονταν. Τώρα, βλέπεις, μπαίνει σιγὰ-σιγὰ τὸ εὐρωπαϊκὸ τυπικὸ καὶ πολλοὶ δὲν κάνουν τὸ στραβὸ ἀπὸ εὐγένεια κοσμική. Ὅ,τι κάνει κανείς, νὰ τὸ κάνη καθαρὸ γιὰ τὸν Χριστό, νὰ ἔχη τὸν νοῦ του ὅτι ὁ Χριστὸς τὸν βλέπει, τὸν παρακολουθεῖ· σὲ κάθε του κίνηση κέντρο νὰ εἶναι ὁ Χριστός. Νὰ μὴν ἔχη τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο μέσα του. Ἂν κινούμαστε μὲ σκοπὸ νὰ ἀρέσουμε στοὺς ἀνθρώπους, αὐτὸ δὲν μᾶς ὠφελεῖ σὲ τίποτε. Χρειάζεται πολλὴ προσοχή. Πάντοτε νὰ ἐξετάζω τὰ ἐλατήρια ἀπὸ τὰ ὁποῖα κινοῦμαι καί, μόλις ἀντιληφθῶ ὅτι κινοῦμαι ἀπὸ ἀνθρωπαρέσκεια, νὰ τὴν χτυπῶ ἀμέσως. Γιατί, ὅταν πάω νὰ κάνω ἕνα καλὸ καὶ μπαίνη στὴν μέση ἡ ἀνθρωπαρέσκεια, ἔ, τότε βγάζω νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι μὲ τρύπιο κουβᾶ.

Τοὺς περισσότερους πειρασμοὺς συχνὰ τοὺς δημιουργεῖ ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός μας, ὅταν ἔχουμε τὸν ἑαυτό μας μέσα στὴν συνεργασία μας μὲ τοὺς ἄλλους. Ὅταν δηλαδὴ κινούμαστε ἀπὸ ἰδιοτέλεια, θέλουμε νὰ ἐξυψώνουμε τὸν ἑαυτό μας καὶ ἐπιδιώκουμε τὴν προσωπική μας ἱκανοποίηση. Στὸν Οὐρανὸ δὲν ἀνεβαίνει κανεὶς μὲ τὸ κοσμικὸ ἀνέβασμα ἀλλὰ μὲ τὸ πνευματικὸ κατέβασμα. Ὅποιος βαδίζει χαμηλά, βαδίζει πάντα μὲ σιγουριὰ καὶ ποτὲ δὲν πέφτει. Γι᾿ αὐτό, ὅσο μποροῦμε, νὰ ξερριζώνουμε τὴν κοσμικὴ προβολὴ καὶ τὴν κοσμικὴ ἐπιτυχία, ἡ ὁποία εἶναι πνευματικὴ ἀποτυχία. Νὰ σιχαινώμαστε τὸν κρυφὸ καὶ φανερὸ ἐγωισμὸ καὶ τὴν ἀνθρωπαρέσκεια, γιὰ νὰ ἀγαπήσουμε εἰλικρινὰ τὸν Χριστό. Τὴν ἐποχή μας δὲν τὴν χαρακτηρίζει τὸ ἀθόρυβο ἀλλὰ τὸ ἐντυπωσιακό, τὸ κούφιο. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ ὅμως εἶναι ἀθόρυβη. Καλὰ εἶναι νὰ κάνουμε αὐτὰ ποὺ εἶναι γιὰ τὰ μέτρα μας σωστά, ἀθόρυβα, χωρὶς ἐπιδιώξεις πάνω ἀπὸ τὶς δυνάμεις μας, γιατὶ ἀλλιῶς θὰ εἶναι εἰς βάρος τῆς ψυχῆς μας καὶ τοῦ σώματος, καὶ συχνὰ εἰς βάρος καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

---

[3] Βλ. *Ψαλμ.* 15, 8.

Μέσα στὴν γνήσια εὐαρέστηση τοῦ πλησίον μας ὑπάρχει καὶ ἡ εὐαρέστηση στὸν Χριστό. Ἐκεῖ χρειάζεται νὰ προσέξη κανείς, πῶς νὰ ἐξαγνίση τὴν εὐαρέστηση πρὸς τὸν πλησίον, νὰ βγάλη δηλαδὴ τὴν ἀνθρωπαρέσκεια, γιὰ νὰ πάη καὶ αὐτὴ ἡ ἀνθρώπινη προσφορὰ στὸν Χριστό. Ὅταν προσπαθῆ κάποιος νὰ τοποθετήση τὰ ἐκκλησιαστικὰ θέματα δῆθεν μὲ ὀρθόδοξο τρόπο, καὶ ὁ σκοπός του εἶναι νὰ τοποθετήση καλύτερα τὸν ἑαυτό του, ἀποβλέπη δηλαδὴ στὸ συμφέρον του, πῶς θὰ εὐλογηθῆ ἀπὸ τὸν Θεό; Ὅσο μπορεῖ κανεὶς νὰ κάνη τὴν ζωή του τέτοια ποὺ νὰ συγγενεύη μὲ τὸν Θεό. Πάντα νὰ ἐλέγχη τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ κοιτάζη πῶς νὰ κάνη τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὅταν κάνη τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τότε συγγενεύει μὲ τὸν Θεό, καὶ τότε, χωρὶς νὰ ζητάη ἀπὸ τὸν Θεό, λαμβάνει· δέχεται συνέχεια νερὸ ἀπὸ τὴν πηγή.

Νὰ ἀποκτήσουμε αἰσθητήριο πνευματικὸ

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ἕνα καὶ ἔχει πολλὰ χαρίσματα. Δὲν εἶναι ἄλλο ἐδῶ καὶ ἄλλο ἐκεῖ. Δὲν εἶναι πνεῦμα συγχύσεως, ἀλλὰ ἀγάπης, εἰρήνης... Ὅταν οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι χτυπιοῦνται, αὐτὸ σημαίνει ὅτι βρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐπίδραση πολλῶν ἄλλων πνευμάτων, ποὺ δὲν ἔχουν καμμιὰ σχέση μὲ τὸ ἕνα Ἅγιο Πνεῦμα. Παλιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα φώτιζε, ὑπαγόρευε. Μεγάλη ὑπόθεση! Σήμερα δὲν βρίσκει προϋποθέσεις, γιὰ νὰ κατεβῆ. Ἡ βαβυλωνία στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἦταν ἀθώα. Ζητοῦσες λ.χ. λάσπη καὶ σοῦ ἔφερναν ἄχυρα. Τώρα ἔχουμε βαβυλωνία μὲ πάθη. Ζητᾶς λάσπη καὶ σοῦ ρίχνουν τοῦβλο στὸ κεφάλι. Ἂν ὅμως ὁ ἄνθρωπος βγάζη τὸν ἑαυτό του ἀπὸ κάθε ἐνέργειά του καὶ κόβη τὸ θέλημά του, τότε δουλεύει σωστά, καὶ τότε θὰ ἔχη ὁπωσδήποτε θεῖο φωτισμὸ καὶ θὰ ὑπάρχη πνεῦμα συνεννοήσεως. Γιατί, ὅταν βγάζη τὴν δική του ἰδέα, ἔρχονται θεῖες ἰδέες.

Πρέπει νὰ ἀποκτήση κανεὶς αἰσθητήριο πνευματικό, γιὰ νὰ ἔχη καὶ τὸν θεῖο φωτισμό. Εἶναι βασικὸ νὰ γίνη αὐτὴ ἡ δουλειά, γιὰ νὰ καταλάβουν οἱ ἄνθρωποι μερικὰ πράγματα. Ἰδίως στὴν ἐποχή μας αὐτὸ μᾶς τὸ ἐπιβάλλουν οἱ περιστάσεις. Βλέπετε, καὶ στὴν Μικρὰ Ἀσία, τότε σ' ἐκεῖνα τὰ δύσκολα χρόνια, τοὺς ἀνάγκαζε ἡ κατάσταση καὶ ἔπαιρνε στροφὲς τὸ μυαλό τους. Μπορεῖ δύο Ἕλληνες νὰ ἦταν μπροστὰ σὲ Ἀρμενίους καὶ Τούρκους καὶ συνεννοοῦνταν, χωρὶς νὰ καταλάβουν τίποτε οὔτε οἱ Ἀρμένιοι οὔτε οἱ Τοῦρκοι. Γιὰ ἕναν λόγο παραπάνω σήμερα ποὺ βλέπεις σὲ τί κατάσταση ζοῦμε, εἶναι ἀνάγκη οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι νὰ συνεννοοῦνται. Θὰ ἔρθουν δύσκολα χρόνια. Πρέπει νὰ παίρνη στροφὲς τὸ μυαλό. Ἂν δὲν παίρνη στροφὲς τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν ὑπάρχη καὶ θεῖος φωτισμός, τότε σὲ κάθε περίπτωση πρέπει νὰ παίρνη ἐντολὴ πῶς νὰ κινηθῆ. Μὴν περιμένετε νὰ σᾶς τὰ ποῦν ὅλα. Μερικὰ πράγματα, χωρὶς νὰ σᾶς τὰ ποῦν, μόνες σας πρέπει νὰ τὰ καταλαβαίνετε. Θυμᾶμαι, μιὰ φορὰ στὴν Κόνιτσα, πρὶν πάω στρατιώτης, εἴχαμε μάθει ὅτι ἔρχονταν οἱ ἀντάρτες. Ἤμασταν τέσσερις – οἱ τρεῖς ἦταν Μουσουλμάνοι – καὶ κρυφτήκαμε σὲ ἕνα τούρκικο σπίτι ποὺ ἦταν στὴν ἄκρη τῆς πόλης. Ἕνα Τουρκάκι πέντε χρονῶν κατάλαβε καὶ μᾶς λέει: «Πᾶτε μαγειγειό, βγῶ ἔτσω `γώ». Μπήκαμε λοιπὸν στὸ μαγειρειό, βγήκαμε πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ ἔτσι προλάβαμε νὰ κρυφτοῦμε σὲ κάτι ἀποθῆκες πιὸ κάτω. Αὐτὸ βγῆκε ἔξω καὶ εἶπε στοὺς ἀντάρτες ὅτι δὲν εἶναι κανεὶς μέσα καὶ ἔφυγαν. Παιδάκι πέντε χρονῶν, τόσο δά, νὰ μὴν ξέρη νὰ μιλήση, καὶ εἴδατε πόσο συνετὰ φέρθηκε! Πά, πά, σπίρτο ἦταν! Βλέπεις, παρατηροῦσε, ἀγαποῦσε,

ἐνῶ ἕνας μεγάλος μπορεῖ ἀπὸ ἀπερισκεψία νὰ ἔκανε κακό. Ἐμεῖς βαπτισμένοι, μυρωμένοι, μὲ κατηχήσεις, μὲ μελέτες, νὰ μὴ μένουμε σὲ ὑπανάπτυκτη, νηπιώδη κατάσταση. Νὰ εἶστε ξεφτέρια. Ξέρετε ποιά εἶναι ξεφτέρια; Τὰ Ἑξαπτέρυγα. Ἔχουν ἕξι φτερὰ καὶ τὰ χτυποῦν ψάλλοντας τὸ «*Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος*». Νὰ πετᾶτε, νὰ ἔχετε ἕξι φτερά!

Ὁ θεῖος φωτισμὸς εἶναι τὸ πᾶν

Πολλὲς φορὲς λέω σὲ μερικούς: «Κανόνισε ὅπως σὲ φωτίση ὁ Θεός». Ὅταν λέω «ὅπως σὲ φωτίση ὁ Θεός», ἐννοῶ ὁ ἄνθρωπος νὰ δῆ τὰ πράγματα μὲ θεῖο φωτισμὸ καὶ ὄχι μὲ τὴν ἀνθρώπινη λογική. Νὰ μὴ νομίζη πὼς ὅ,τι ἀναπαύει ἐκεῖνον εἶναι καὶ ἡ φώτιση τοῦ Θεοῦ.

– Γέροντα, πῶς ἔρχεται ὁ θεῖος φωτισμός;

– Ἂν ξεσκουριάσουμε τὰ καλώδια, ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος γίνεται καλὸς ἀγωγὸς καὶ τότε περνάει ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ δέχεται τὸ θεῖο φῶς τῆς Χάριτος. Ἀλλιῶς γίνονται βραχυκυκλώματα καὶ δὲν ἐνεργεῖ ἡ Χάρις. Ὅλη ἡ βάση εἶναι νὰ προσέξη ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴν τὸν ἐγκαταλείψη ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ ἔχη τὸν θεῖο φωτισμό. Γιατί, ἂν δὲν ὑπάρχη θεῖος φωτισμός, ὅλα χαμένα εἶναι.

Τί τράβηξε ὁ Χριστὸς μὲ τοὺς Μαθητές, πρὶν τοὺς ἐπισκιάση ἡ Χάρις, γιατὶ ἦταν γήινοι! Πρὶν ἀπὸ τὴν Πεντηκοστὴ εἶχε δοθῆ ἐξουσία ἀπὸ τὸν Θεὸ στοὺς Μαθητὲς νὰ βοηθοῦν τὸν κόσμο. Δὲν εἶχαν ὅμως ἀκόμη τὸν θεῖο φωτισμὸ ποὺ πῆραν τὴν Πεντηκοστή. Ἐνῶ τοὺς ἔλεγε ὁ Χριστὸς ὅτι θὰ πάη στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ θὰ σταυρωθῆ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου κ.λπ., ἐκεῖνοι νόμιζαν ὅτι, ὅταν πάη στὰ Ἱεροσόλυμα, θὰ Τὸν κάνουν βασιλιά. Σκέφτονταν ἀνθρώπινα. Γι᾽ αὐτὸ τοὺς ἀπασχολοῦσε ποιός θὰ καθήση δεξιὰ καὶ ποιός ἀριστερὰ ἀπὸ τὸν Χριστό. Πῆγε ἡ μητέρα τῶν υἱῶν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Τὸν παρακάλεσε νὰ βάλη στὴν βασιλεία Του τὸ ἕνα παιδί της ἀπὸ τὰ δεξιά Του καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὰ ἀριστερά Του[4]! Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ὅμως τῆς Πεντηκοστῆς ποὺ ὁ Χριστὸς τοὺς ἔστειλε τὸν Παράκλητο, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, εἶχαν πλέον οἱ Ἀπόστολοι μόνιμα τὴν θεία Χάρη. Προηγουμένως μόνο μερικὲς φορὲς εἶχαν θεῖο φωτισμό· ἦταν σὰν νὰ γέμιζε ἡ μπαταρία τους καὶ πάλι ἐξηντλεῖτο. Πάλι ἔπρεπε νὰ τὴν βάλουν στὴν μπρίζα, νὰ φορτισθῆ! Πάλι ἐξηντλεῖτο, πάλι στὴν μπρίζα! Ὅταν τοὺς ἔστειλε τὸν Παράκλητο, δὲν χρειαζόταν πιὰ ἡ... μπρίζα. Ὄχι ὅτι ἐμεῖς τώρα εἴμαστε καλύτεροι καὶ ἐκεῖνοι ἦταν χειρότεροι, ἀλλὰ ἐμεῖς ζοῦμε στὸν καιρὸ τῆς Χάριτος, γι' αὐτὸ δὲν ἔχουμε ἐλαφρυντικά. Εἴμαστε βαπτισμένοι, ἔχουμε καὶ τὸν Παράκλητο, τὰ ἔχουμε ὅλα. Τότε δὲν εἶχε σταυρωθῆ ἀκόμη ὁ Χριστός, καὶ εἶχε, κατὰ κάποιον τρόπο, ἐξουσία ὁ διάβολος καὶ εὔκολα παρέσυρε τοὺς ἀνθρώπους. Μετὰ τὴν Σταύρωση δόθηκε σ' ὅλους ἡ δυνατότητα ἀπὸ τὸν Χριστὸ νὰ ἔχουν τὸν θεῖο φωτισμό. Θυσιάσθηκε ὁ Χριστὸς καὶ μᾶς ἐλευθέρωσε. Βαπτισθήκαμε στὸ ὄνομά Του. Τὴν μπρίζα τὴν ἔχει συνέχεια βαλμένη. Τώρα ἐμεῖς γινόμαστε αἰτία νὰ μὴν περνάη τὸ ρεῦμα τῆς θείας Χάριτος, γιατὶ ἀφήνουμε τὰ καλώδιά μας σκουριασμένα.

---

[4] Βλ. *Ματθ.* 20, 17–21.

– Γέροντα, τί προϋποθέσεις χρειάζονται, γιὰ νὰ κατοικήση στὸν ἄνθρωπο τὸ Ἅγιο Πνεῦμα;

– Ἀγωνιστικὸ πνεῦμα, ταπείνωση, φιλότιμο, ἀρχοντιά, θυσία. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄχρηστος, ἅμα λείψη ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι τὸ φῶς, τὸ θεῖο φῶς. Ὅλη ἡ βάση ἐκεῖ εἶναι. Ἂν κανεὶς δὲν βλέπη, μπορεῖ νὰ χτυπήση πάνω στὸ τζάμι, νὰ πέση σὲ κανέναν γκρεμὸ ἢ σὲ λάκκο ἢ σὲ ἀκαθαρσίες, καὶ σὲ βόθρο ἀκόμη. Δὲν βλέπει ποῦ πάει, γιατὶ στερεῖται τὸ φῶς. Ἅμα ὅμως βλέπη λίγο, προφυλάγεται· ἅμα βλέπη πιὸ πολύ, ἀποφεύγει ὅλους αὐτοὺς τοὺς κινδύνους καὶ βαδίζει μὲ ἀσφάλεια στὸν δρόμο του. Καὶ γιὰ νὰ ᾽ρθῆ τὸ Φῶς, πρέπει νὰ θέλης νὰ βγῆς ἀπὸ τὸ σκοτάδι. Καὶ λίγο θαμπὰ ἂν βλέπουν οἱ ἄνθρωποι, δὲν θὰ πέφτουν, καὶ ὁ Θεὸς δὲν θὰ στενοχωριέται. Ἂν ἕνας πατέρας στενοχωριέται, ὅταν τὰ παιδιά του πέφτουν στὶς λάσπες, στὰ ἀγκάθια, στὸν γκρεμό, πόσο μᾶλλον ὁ Θεός!

Ὅλο τὸ κακὸ ποὺ γίνεται στὸν κόσμο, εἶναι γιατὶ λείπει ὁ θεῖος φωτισμός. Καὶ ὅταν λείπη ὁ θεῖος φωτισμός, βρίσκεται στὸ σκοτάδι ὁ ἄνθρωπος. Τότε ὁ ἕνας λέει «ἀπὸ ᾽δῶ θὰ πᾶμε», ὁ ἄλλος λέει «ὄχι, ἐγὼ ξέρω καλά· ἀπὸ ᾽δῶ θὰ πᾶμε», ὁ ἄλλος «ἀπὸ ᾽δῶ», ὁ ἄλλος «ἀπὸ ᾽κεῖ». Ὁ καθένας νομίζει ὅτι εἶναι καλὸ νὰ πᾶνε ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ λέει αὐτός. Ὅλοι δηλαδὴ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ καλό, ἀλλὰ βρίσκονται σὲ μιὰ θαμπομάρα καὶ δὲν μποροῦν νὰ συνεννοηθοῦν. Ἂν δὲν ὑπῆρχε θαμπομάρα, δὲν θὰ μάλωναν· θὰ ἔβλεπαν τὸν καλύτερο δρόμο καὶ θὰ τραβοῦσαν πρὸς τὰ ἐκεῖ. Θέλω νὰ πῶ ὅτι ὅλοι μπορεῖ νὰ κινοῦνται μὲ καλὴ διάθεση, ἀλλά, ἐπειδὴ ὑπάρχει θαμπομάρα, δημιουργοῦνται πολλὰ καὶ στὴν κοινωνία καὶ στὴν Ἐκκλησία. Τοὐλάχιστον στὴν Ἐκκλησία οἱ περισσότεροι δὲν ἔχουν κακὴ διάθεση, ἀλλὰ λείπει ὁ θεῖος φωτισμός. Γιὰ τὸ καλὸ ἀγωνίζονται, ἀλλὰ τελικὰ ποῦ καταλήγουν; Γι' αὐτὸ νὰ ζητᾶμε ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ μᾶς δίνη ἔστω καὶ λίγο θεῖο φωτισμό, γιατὶ ἀλλιῶς σὰν τὸν τυφλὸ θὰ σκοντάφτουμε. Στὴν Θεία Λειτουργία, ὅταν λέη ὁ ἱερέας «*Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν*...», προσεύχομαι στὸν Θεὸ νὰ φωτίση τὸν κόσμο, γιὰ νὰ βλέπη. Λίγο νὰ φωτίση ὁ Θεός, νὰ φύγη τὸ σκοτάδι, γιὰ νὰ μὴ σακατεύωνται πνευματικὰ οἱ ἄνθρωποι. Καὶ στὸν δεύτερο Ψαλμό, ποὺ ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος ὁ Καππαδόκης τὸν διάβαζε «γιὰ νὰ φωτίση ὁ Θεὸς αὐτοὺς ποὺ πηγαίνουν σὲ συνέδρια», λέω: «Νὰ φωτίση ὁ Θεὸς ὅλους τοὺς ἄρχοντες, μετὰ νὰ φωτίση τὴν Ἱεραρχία καὶ ὅλους τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, νὰ δέχωνται τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, γιὰ νὰ βοηθοῦν τὸν κόσμο». Καὶ λίγο ἕναν νὰ φωτίση καὶ τοὺς ἄλλους νὰ τοὺς κάνη δεκτικούς, ξέρετε τί καλὸ μπορεῖ νὰ γίνη; Μιὰ κουβέντα νὰ πῆ ἕνας ἄρχοντας, ὅλα ἀλλάζουν. Ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ θεῖο φωτισμὸ οἱ ἄνθρωποι.

Ὁ Καλὸς Θεὸς δίνει τὸν θεῖο φωτισμό Του σ᾽ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀγαθὴ προαίρεση. Ἕνας δικαστικὸς μοῦ διηγήθηκε μιὰ περίπτωση ποὺ ἀντιμετώπισε ὁ ἴδιος. Ἕναν μοναχὸ τὸν ἔστειλε τὸ μοναστήρι του μὲ πεντακόσιες λίρες νὰ ἀγοράση ἕνα κτῆμα. Πῆγε νὰ ρωτήση κάποιον ἔμπορο καὶ ἐκεῖνος τοῦ εἶπε: «Ἄσ' τα σ' ἐμένα, γιὰ νὰ μὴν τὰ κουβαλᾶς». Τοῦ ἄφησε τὰ χρήματα. «Τί καλὸς ἄνθρωπος, εἶπε ὁ μοναχὸς μὲ ἕναν καλὸ λογισμό, μοῦ πῆρε καὶ τὸ βάρος». Ὅταν ἐπέστρεψε, δὲν τοῦ ἔδινε τὶς πεντακόσιες λίρες καὶ ἐπιπλέον ἔλεγε ὅτι τοῦ ἔδωσε καὶ ὀκτὼ ἑκατομμύρια! Ὁ καημένος ὁ μοναχὸς σκεφτόταν πῶς θὰ γυρίση στὸ μοναστήρι. Ἔδωσε τὶς πεντακόσιες λίρες καὶ δὲν πῆρε τίποτε, καὶ ἐπιπλέον ὁ ἄλλος τοῦ ζητοῦσε καὶ ὀκτὼ ἑκατομμύρια. Τὸ θέμα κατέληξε στὸ δικαστήριο. Στὴν δίκη, ὁ δικαστικὸς ἀπὸ μιὰ ἔμπνευση ποὺ εἶχε, ἔκανε μιὰ σειρὰ ἐρωτήσεων καὶ ἀποδείχθηκε ὅτι ὁ ἔμπορος ὄχι

μόνο δὲν ἔδωσε τίποτε στὸν μοναχό, ἀλλὰ καὶ ὅτι τοῦ πῆρε καὶ τὶς λίρες. Διέκρινα σ᾽ αὐτὸν τὸν δικαστικὸ μιὰ κατάσταση σὰν τοῦ Προφήτη Δανιήλ[5]! Ἐπειδὴ εἶχε φόβο Θεοῦ, ὁ Θεὸς τὸν φώτισε καὶ ἐνήργησε σωστά.

Ὅλη ἡ βάση εἶναι ὁ θεῖος φωτισμός. Καὶ ἂν ἔρθη ὁ θεῖος φωτισμός, τότε ὁ ἄνθρωπος ἀναπαύει καὶ τὸ περιβάλλον του καὶ ὁ ἴδιος ἐξελίσσεται πνευματικά. Γι' αὐτὸ λέω ὅτι καλὰ εἶναι τὰ φῶτα καὶ τὰ πολύφωτα, οἱ ἐφευρέσεις τοῦ ἐγκεφάλου, ἀλλὰ ἀνώτερο εἶναι τὸ θεῖο φῶς τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο φωτίζει τὸν ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχει θεῖο φωτισμὸ βλέπει πολὺ καθαρὰ τὰ πράγματα, πληροφορεῖται χωρὶς ἀμφιβολία, καὶ οὔτε ἐκεῖνος κουράζεται, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους βοηθάει πολὺ θετικά.

---

[5] Βλ. *Δαν*. 45–62, *Σωσάννα*.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ - ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΥΛΑΒΕΙΑ

**«Ὅποιος προσέχει καὶ παίρνει στὰ ζεστὰ
τὸ θέμα τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς του,
ἀγωνίζεται, προκόβει, καρποφορεῖ,
τρέφεται πνευματικὰ
καὶ χαίρεται ἀγγελικά».**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - Ὁ «καλὸς ἀγὼν»

Ἀγώνας γιὰ τὸν ἁγιασμὸ τῆς ψυχῆς

Πολὺ χαίρομαι, ὅταν βλέπω ψυχὲς ποὺ προσέχουν καὶ ἀγωνίζονται μέσα στὸν κόσμο ποὺ γέμισε ἀπὸ ταγκαλάκια. Ὁ Θεός, σὰν καλὸς καὶ δίκαιος ποὺ εἶναι, ἔδωσε σὲ ὅλους μας καὶ ἀνάλογα χαρίσματα – π.χ. στοὺς ἄνδρες τὸν ἀνδρισμὸ καὶ στὶς γυναῖκες τὴν ἀγάπη –, γιὰ νὰ ἀγωνιζώμαστε καὶ νὰ ἀνεβαίνουμε τὴν πνευματικὴ κλίμακα μὲ τὴν βοήθεια τῆς θείας Χάριτος καὶ νὰ πλησιάζουμε ὅλο καὶ περισσότερο σ' Ἐκεῖνον ποὺ εἶναι ὁ Δημιουργός μας. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι ἔχουμε δίπλα μας, ἐκτὸς ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ μποροῦν νὰ μᾶς βοηθήσουν πνευματικά, καὶ τὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ ποὺ μᾶς βοηθάει, τὴν Παναγία, τὰ Χερουβείμ, τὰ Σεραφεὶμ καὶ τοὺς Ἁγίους Πάντες. Θάρρος λοιπόν! Ὁ Χριστὸς εἶναι πολὺ δυνατός, εἶναι παντοδύναμος, καὶ θὰ δώση τὴν θεϊκή Του δύναμη, νὰ συντρίψουμε τὰ κέρατα τοῦ πονηροῦ. Μᾶς παρακολουθεῖ συνέχεια ἀοράτως καὶ θὰ μᾶς ἐνισχύη, ὅταν ἐμεῖς ἔχουμε τὴν ἀγαθὴ προαίρεση καὶ κάνουμε τὸν μικρὸ κατὰ δύναμιν ἀγώνα μας.

Ὅσο μποροῦμε, νὰ ἀποφεύγουμε τὶς ἀφορμὲς τῆς ἁμαρτίας. Νὰ προσέχουμε τὶς αἰσθήσεις μας, γιατὶ ὅλα ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινοῦν. Καὶ ὅταν αὐτὸ καμμιὰ φορά, ἢ καὶ πολλὲς φορές, εἶναι δύσκολο, νὰ ἀποφεύγουμε τοὐλάχιστον τὴν περιέργεια, γιὰ νὰ μὴν παίρνουν τὰ μάτια μας εἰκόνες ἁμαρτωλές, καὶ μᾶς παίζουν μετὰ οἱ δαίμονες σινεμάδες. Ἐὰν πιάσουμε ἕνα καρβουνάκι ἀναμμένο καὶ τὸ κρατήσουμε στὴν χούφτα μας, ἑπόμενο εἶναι νὰ μᾶς κάψη. Ἐὰν ὅμως τὸ κουνᾶμε στὸ χέρι – ἐννοεῖται γιὰ λίγη ὥρα –, δὲν θὰ μᾶς κάψη. Ἔτσι καὶ οἱ ἄσχημες εἰκόνες, ὅταν κινοῦνται σύντομα, τὰ μάτια δὲν τὶς κρατοῦν, ἀλλὰ ἁπλῶς τὶς πιάνουν, καὶ δὲν καῖνε τὴν ψυχή.

Ὅσοι δὲν πρόσεξαν καὶ ἀπέκτησαν κακὲς συνήθειες, ὅταν ζοῦσαν κοσμικὴ ζωή, ἂς δέχωνται ἀγόγγυστα μετὰ τὴν μεταστροφή τους τὸν πόλεμο τοῦ ἐχθροῦ, χωρὶς ὅμως νὰ καλλιεργοῦν ἐπιθυμίες κακές. Ἂν ἀγωνισθοῦν ἔτσι, θὰ ἐξαγνισθοῦν καὶ θὰ φθάσουν στὴν κατάσταση τῶν ἁγνῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι οὔτε ἁμαρτίες μεγάλες γνώρισαν οὔτε κακὲς συνήθειες ἀπέκτησαν οὔτε καὶ μεγάλο πόλεμο δέχονται. Καὶ ἂν ἀξιοποιήσουν ὡς πεῖρα τὶς προηγούμενες πτώσεις τους, θὰ προχωρήσουν πολύ. Ἂν κάποιος προχωράη μέσα σὲ ἕνα ναρκοπέδιο καὶ δὲν γνωρίζη τὴν περιοχή, θὰ εἶναι ἀναγκασμένος νὰ προχωράη πολὺ ἀργὰ καὶ προσεκτικά, ἀλλιῶς θὰ τιναχθῆ στὸν ἀέρα. Ἐνῶ, ἂν γνωρίζη λίγο–πολὺ τὴν περιοχή, μπορεῖ νὰ ἔχη καὶ τραύματα, ἀλλά, μὲ τὴν πεῖρα ποὺ ἔχει, προχωράει σταθερὰ καὶ γρήγορα. Ἂν ἀσχοληθῆ κανεὶς μὲ τὸ ἀκαλλιέργητο χωράφι τῆς ψυχῆς του, θὰ ξερριζώση ὅλα τὰ ἀγκάθια τῶν παθῶν της καὶ θὰ φυτέψη στὴν θέση τους ἀρετές. Αὐτὴ ἡ ἐργασία ὅμως εἶναι ἐπίπονη καὶ χρειάζεται θέληση πολλὴ καὶ ὑπομονή.

– Γέροντα, νὰ μᾶς λέγατε πρακτικὰ πῶς γίνεται ἡ ἐργασία αὐτή;

– Νὰ προσπαθῆ κανεὶς κάθε μέρα νὰ τοποθετῆ μέσα του κάτι τὸ πνευματικό, τὸ ὁποῖο θὰ ἀπωθῆ κάτι τὸ κοσμικὸ καὶ ἁμαρτωλό, καὶ ἔτσι σιγὰ-σιγὰ θὰ ἀπεκδυθῆ τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο καὶ στὴν συνέχεια θὰ κινῆται ἐλεύθερα στὸν πνευματικὸ χῶρο. Νὰ τοποθετήση ἅγιες εἰκόνες στὴν μνήμη του ἀντὶ ἁμαρτωλές. Νὰ ἀντικαταστήση τὰ τραγούδια μὲ ψαλμωδίες, καὶ τὰ κοσμικὰ περιοδικὰ μὲ πνευματικὰ βιβλία. Ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν ξεκόψη ἀπὸ ὁτιδήποτε κοσμικὸ καὶ ἁμαρτωλὸ καὶ δὲν ἔχη ἐπικοινωνία

μὲ τὸν Χριστό, μὲ τὴν Παναγία, μὲ τοὺς Ἁγίους, μὲ τὴν θριαμβεύουσα Ἐκκλησία, καὶ δὲν ἀφεθῆ τελείως στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκτήση τὴν πνευματικὴ ὑγεία.

– Γέροντα, ποιά εἶναι ἡ πνευματικὴ ὑγεία;

– Ὑγεία πνευματικὴ ἴσον ἁγνοὶ λογισμοί, φωτισμένος νοῦς καὶ ἐξαγνισμένη καρδιὰ ποὺ φιλοξενεῖ συνέχεια τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία. Ἡ πολλὴ προσοχὴ μὲ τὴν παρακολούθηση τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ τὴν προσευχὴ βοηθοῦν πολὺ θετικὰ νὰ ἀποκτήσουμε τὴν ὑγεία τῆς ψυχῆς. Ἡ προσευχὴ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὸν ἐξαγνισμὸ τῆς ψυχῆς καὶ ἡ σύνεση γιὰ τὴν διατήρηση τῆς καλῆς πνευματικῆς καταστάσεως.

Ἡ ζωὴ βέβαια δὲν εἶναι κατασκήνωση· ἔχει χαρές, ἔχει ὅμως καὶ λύπες. Πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀνάσταση προηγεῖται ἡ Σταύρωση. Τὰ χτυπήματα τῶν δοκιμασιῶν εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς μας, γιατὶ αὐτὰ λαμπικάρουν τὴν ψυχή. Ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ροῦχα· ὅσο τὰ τρίβουμε, ὅταν τὰ πλένουμε, τόσο καλύτερα καθαρίζουν. Τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὸ χταπόδι· ὅσο τὸ χτυπᾶμε, τόσο περισσότερο καθαρίζει καὶ μαλακώνει. Καὶ τὸ ψάρι φαίνεται ὡραῖο, ὅταν πλέη στὴν θάλασσα καὶ εἶναι ζωντανό, ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι στὴν ἀγορὰ μὲ τὰ λέπια καὶ τὰ ἐντόσθιά του, ἀλλὰ γίνεται χρήσιμο, μόνον ὅταν καθαρισθῆ – ἀσχημήνη ἐξωτερικὰ – καὶ μετὰ ψηθῆ. Ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἀποβάλη καθετὶ κοσμικό, ἐνῶ ἐξωτερικὰ φαίνεται ὅτι χάνει τὴν ζωή, τὴν κοσμικὴ ζωντάνια – τὰ λέπια –, ἀδειάζει ὅ,τι ἄχρηστο ἔχει μέσα του, «ψήνεται», καὶ τότε γίνεται χρήσιμος.

Τί βοηθάει στὴν πνευματικὴ πρόοδο

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ τοὺς χτύπησαν μερικοὶ βαρδάρηδες – δοκιμασίες –, εἴτε γιατὶ τὸ ἐπέτρεψε ὁ Θεός, γιὰ νὰ τοὺς φρενάρη, εἴτε ἀπὸ φθόνο τοῦ πονηροῦ, χρειάζονται μετὰ πολλὲς λιακάδες καὶ δροσιὰ πνευματική, γιὰ νὰ ἀνθήσουν καὶ νὰ καρποφορήσουν. Ὅπως καὶ τὰ δένδρα, ὅταν ξεθαρρεύουν ἀπὸ τὶς χειμωνιάτικες λιακάδες, ἀλλὰ τὰ φρενάρη ὁ βαρδάρης, χρειάζονται μετὰ συνέχεια λιακάδες ἀνοιξιάτικες καὶ βροχούλα, γιὰ νὰ κυκλοφορήσουν οἱ χυμοὶ καὶ νὰ βγάλουν ἄνθη καὶ καρπούς.

– Γέροντα, γιὰ νὰ πάρη κανεὶς τὴν πνευματικὴ στροφή, τί χρειάζεται;

– Φιλότιμος ἀγώνας μὲ ἐλπίδα καὶ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό. Ἡ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεὸ καὶ ἡ ἁπλότητα μὲ τὸν φιλότιμο ἀγώνα φέρνουν τὴν ἐσωτερικὴ εἰρήνη καὶ σιγουριά, καὶ τότε γεμίζει ἡ ψυχὴ ἀπὸ ἐλπίδα καὶ χαρά. Χρειάζεται ὑπομονή, φιλότιμο καὶ πνευματικὴ παλληκαριά, γιὰ νὰ στεφανωθῆ ὁ ἀθλητής. Ἡ παλληκαριὰ ξεπηδάει ἀπὸ τὴν φιλότιμη καρδιά· καὶ ὅταν κανεὶς κάνη κάτι μὲ τὴν καρδιά του γιὰ τὸν Χριστό, οὔτε κουράζεται οὔτε πονάει, γιατὶ ὁ πόνος γιὰ τὸν Χριστὸ εἶναι γλέντι πνευματικό. Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξη μπορεῖ νὰ γίνη πολὺ σύντομα μὲ λίγη φιλότιμη θέληση καὶ παρακολούθηση τοῦ ἑαυτοῦ μας. Στὴν συνέχεια θὰ βοηθιέται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸν Χριστό, τὴν Παναγία, τοὺς Ἀγγέλους καὶ τοὺς Ἁγίους. Πολὺ βοηθάει ἐπίσης ἡ μελέτη, ἡ προσευχή, ἡ ἐσωστρέφεια, καὶ νὰ ἡσυχάζη κανεὶς λίγο.

Ὁ Χριστός μας δυναμώνει αὐτοὺς ποὺ ἀγωνίζονται «*τὸν καλὸν ἀγῶνα*»[1], τὸν ὁποῖο ἔκαναν ὅλοι οἱ Ἅγιοι, γιὰ νὰ ὑποτάξουν τὴν σάρκα στὸ πνεῦμα. Ἀκόμη καὶ ὅταν τραυματισθοῦμε, δὲν πρέπει νὰ χάσουμε τὴν ψυχραιμία μας, ἀλλὰ νὰ ζητήσουμε τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ συνεχίσουμε τὸν ἀγώνα μὲ γενναιότητα. Θὰ ἀκούση ὁ Καλὸς Ποιμὴν καὶ θὰ σπεύση ἀμέσως, ὅπως ὁ βοσκός, μόλις ἀκούση ἕνα ἀρνάκι νὰ βελάζη θλιβερά, ὅταν πληγώνεται, ἢ κάποιος λύκος ἢ σκύλος τὸ δαγκώνη, τρέχει, γιὰ νὰ τὸ βοηθήση. Περισσότερο ἔχω ἀγαπήσει, ἔχω πονέσει καὶ τοὺς ἔχω στὸν νοῦ μου συνέχεια αὐτοὺς ποὺ εἶχαν ἐλεεινὴ ζωὴ καὶ ἀγωνίζονται, παρὰ αὐτοὺς ποὺ δὲν βασανίζονται ἀπὸ πάθη. Καὶ ὁ τσομπάνος τὸ πληγωμένο ἢ ἀρρωστιάρικο ἀρνὶ πονάει περισσότερο καὶ τὸ περιποιεῖται ἰδιαίτερα, μέχρι νὰ πάρη ἐπάνω του καὶ αὐτό.

Ἐὰν πάλι ἀγωνιζώμαστε σωστά, ἀλλὰ δὲν βλέπουμε καμμιὰ πρόοδο, συμβαίνει μερικὲς φορὲς τὸ ἑξῆς: Ὁ δαίμονας, ἐπειδὴ τοῦ κηρύξαμε τὸν πόλεμο, ζήτησε ἐνίσχυση ἀπὸ τὸν σατανᾶ[2]. Ἔτσι, ἐὰν πέρυσι πολεμούσαμε μὲ ἕναν δαίμονα, ἐφέτος πολεμᾶμε μὲ πενῆντα, τοῦ χρόνου θὰ πολεμᾶμε μὲ περισσότερους κ.ο.κ. Αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς νὰ τὸ δοῦμε, γιὰ νὰ μὴν ὑπερηφανευθοῦμε. Χωρὶς ἐμεῖς νὰ τὸ καταλαβαίνουμε, ὁ Θεὸς ἐργάζεται στὴν ψυχή μας, ὅταν βλέπη καλὴ διάθεση.

– Γέροντα, ὅταν κανεὶς ἀγωνίζεται καὶ πράγματι δὲν προοδεύη, τί φταίει;

– Μπορεῖ νὰ ἀγωνίζεται ὑπερήφανα. Ἀλλὰ νὰ σᾶς πῶ καὶ τί παθαίνουν μερικοὶ καὶ δὲν προοδεύουν; Ἐνῶ ἔχουν προϋποθέσεις, τὶς σπαταλοῦν σὲ μικροπράγματα καὶ μετὰ δὲν ἔχουν δυνάμεις, γιὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν στὸν πνευματικὸ ἀγώνα. Ἂς ποῦμε ὅτι ξεκινᾶμε νὰ κάνουμε μιὰ ἐπίθεση στὸν ἐχθρὸ καὶ ἑτοιμαζόμαστε μὲ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα, γιὰ νὰ τὸν ἀντιμετωπίσουμε. Ἐκεῖνος ὅμως, ἐπειδὴ φοβᾶται ὅτι δὲν θὰ τὰ βγάλη πέρα, προσπαθεῖ νὰ μᾶς διασπάση καὶ νὰ τραβήξη ἀλλοῦ τὴν προσοχή μας μὲ σαμποτὰζ καὶ προσβολὲς σὲ ἄλλα σημεῖα. Ἐμεῖς τότε στρέφουμε τὴν προσοχή μας ἐκεῖ. Στέλνουμε δυνάμεις δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Ὁ καιρὸς περνᾶ· τὰ πολεμοφόδια καὶ τὰ τρόφιμα λιγοστεύουν. Δίνουμε παλιὸ ρουχισμὸ στὸ στράτευμα. Οἱ στρατιῶτες ἀρχίζουν νὰ γογγύζουν. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι νὰ ἐξαντληθοῦν ὅλες οἱ δυνάμεις μας καὶ νὰ μὴν ἀντιμετωπίσουμε τὸν ἐχθρό. Ἔτσι κάνουν καὶ μερικοὶ πάνω στὸν πνευματικὸ ἀγώνα.

– Γέροντα, στὴν πνευματικὴ πρόοδο δὲν βοηθάει καὶ τὸ περιβάλλον;

– Ναί, βοηθάει, ἀλλὰ μερικὲς φορὲς μπορεῖ ἕνας νὰ ζῆ ἀνάμεσα σὲ Ἁγίους καὶ νὰ μὴν κάνη προκοπή. Ὑπῆρχε μεγαλύτερη προϋπόθεση γιὰ τὸν Ἰούδα, ποὺ ἦταν συνέχεια μαζὶ μὲ τὸν Χριστό; Ὁ Ἰούδας δὲν εἶχε ταπείνωση οὔτε καλὴ διάθεση. Καὶ μετὰ τὴν προδοσία του πάλι δὲν ταπεινώθηκε· βρόντησε τὰ ἀργύρια μὲ θυμὸ καὶ ἐγωισμὸ καὶ πῆγε μὲ πονηριὰ στὴν ἀγχόνη. Καὶ οἱ Φαρισαῖοι κινήθηκαν σὰν τὸν διάβολο. Ἀφοῦ ἔγινε ἡ δουλειά τους, εἶπαν στὸν Ἰούδα: «*Σὺ ὄψει*»[3]. Ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ ἀνάλογα μὲ τὴν κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ τίποτε. Αὐτὸ ποὺ κατάλαβα εἶναι ὅτι, ὅπου καὶ ἂν βρεθῆ κανείς, ἂν ἀγωνισθῆ φιλότιμα, μπορεῖ νὰ πετύχη τὸ ποθούμενο, τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς του. Ἐδῶ ὁ Λὼτ

---

[1] *Α΄ Τιμ.* 6, 12.

[2] Ὁ συνηθέστερος ὅρος στὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ γραμματεία, ὁ ὁποῖος δηλώνει τὸν ἀρχηγὸ τῶν ἐκπεσόντων πονηρῶν πνευμάτων.

[3] *Ματθ.* 27, 4.

ζοῦσε μέσα στὰ Σόδομα καὶ στὰ Γόμορρα καὶ σὲ τί κατάσταση πνευματικὴ ἦταν[4]! Τώρα, εἴτε τὸ θέλουμε εἴτε δὲν τὸ θέλουμε, πρέπει νὰ ἀγωνισθοῦμε νὰ γίνουμε καλύτεροι, ὥστε νὰ ἐνεργῆ ἡ θεία Χάρις μέσα μας. Τὰ γεγονότα μᾶς ἀναγκάζουν καὶ θὰ μᾶς ἀναγκάσουν νὰ πλησιάσουμε περισσότερο στὸν Θεό, γιὰ νὰ ἔχουμε θεϊκὴ δύναμη, ὥστε νὰ ἀντιμετωπίζουμε σωστὰ κάθε κατάσταση – καὶ φυσικὰ ὁ Καλὸς Θεὸς δὲν θὰ μᾶς ἀφήση· θὰ μᾶς προστατεύση.

Πάντως νὰ ξέρουμε, ὅταν καλυτερεύουμε τὴν πνευματική μας κατάσταση, τότε καὶ ἐμεῖς νιώθουμε καλύτερα, ἀλλὰ καὶ τὸν Χριστὸ χαροποιοῦμε. Ποιός μπορεῖ νὰ φαντασθῆ τὴν μεγάλη χαρὰ ποὺ αἰσθάνεται ὁ Χριστός, ὅταν τὰ παιδιά Του προχωροῦν; Εὔχομαι νὰ κάνουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πνευματικὴ προκοπὴ καὶ νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὸν Χριστό, ποὺ εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω. Ὅταν ἀπὸ τὸ Α καὶ τὸ Ω ἐξαρτᾶται ὅλη ἡ ζωή μας, τότε ὅλα εἶναι ἁγιασμένα.

Πνευματικὴ μελέτη

– Γέροντα, ἄνθρωποι ποὺ ἀρχίζουν νὰ ἔχουν τὴν καλὴ ἀνησυχία, τί βιβλία νὰ διαβάσουν, γιὰ νὰ βοηθηθοῦν;

– Νὰ διαβάσουν πρῶτα τὸ Εὐαγγέλιο, γιὰ νὰ μάθουν τί θὰ πῆ Χριστός. Νὰ συγκλονισθοῦν λίγο, καὶ ὕστερα νὰ διαβάσουν τὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Ξέρεις τί κόπος εἶναι, ὅταν δὲν ἔχουν διαβάσει τίποτε καὶ σοῦ ζητοῦν βοήθεια; Σὰν νὰ πηγαίνη ἕνα παιδὶ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου σὲ καθηγητὴ Πανεπιστημίου καὶ νὰ τοῦ λέη: «Βοήθησέ με». Τί νὰ τοῦ πῆ ὁ καθηγητής; «Ἕνα καὶ ἕνα ἴσον δύο»; Ἄλλοι πάλι δὲν ἔχουν τὴν καλὴ ἀνησυχία· ἔρχονται καὶ λένε: «Δὲν ἔχω κανένα πρόβλημα, μιὰ χαρὰ εἶμαι, Πάτερ, ἁπλῶς πέρασα νὰ σὲ δῶ». Ποτὲ ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ πῆ ὅτι δὲν ἔχει τίποτε. Κάτι θὰ ἔχη. Ὁ ἀγώνας γιὰ πνευματικὴ ζωὴ δὲν τελειώνει ποτέ. Ἢ μερικοὶ μοῦ λένε: «Νὰ μᾶς πῆς πνευματικά». Σὰν νὰ πᾶνε στὸν μπακάλη καὶ τοῦ λένε: «Δῶσ' μας ψώνια». Τὰ χάνει καὶ ὁ μπακάλης. Δὲν ἔχουν κάτι τὸ συγκεκριμένο νὰ ζητήσουν καὶ νὰ ποῦν «μοῦ χρειάζεται τόση ζάχαρη, τόσο ρύζι κ.λπ.», ἀλλὰ λένε «δῶσ' μας ψώνια». Ἢ σὰν νὰ πᾶνε στὸν φαρμακοποιὸ καὶ τοῦ λένε «δῶσ' μας φάρμακα!», χωρὶς νὰ τοῦ ποῦνε προηγουμένως ἀπὸ τί πάσχουν ἢ ἂν πῆγαν στὸν γιατρὸ καὶ τί τοὺς εἶπε ὁ γιατρός. Ἄντε τώρα νὰ βρῆς ἄκρη! Βλέπεις, ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πνευματικὴ ἀνησυχία, βρίσκει τί τοῦ λείπει, τὸ ζητάει καὶ ὠφελεῖται. Ἐγώ, ὡς ἀρχάριος, ὅταν διάβαζα κάτι, τὸ ἀντέγραφα, γιὰ νὰ μὴν τὸ ξεχάσω, καὶ προσπαθοῦσα νὰ τὸ ἐφαρμόσω. Δὲν διάβαζα, γιὰ νὰ περνάω εὐχάριστα τὴν ὥρα μου. Ὑπῆρχε μέσα μου ἡ καλὴ ἀνησυχία καί, ὅταν δὲν καταλάβαινα κάτι, ρωτοῦσα νὰ μάθω πῶς εἶναι. Λίγο διάβαζα, πολὺ ἤλεγχα τὸν ἑαυτό μου μὲ αὐτὰ ποὺ διάβαζα. «Ποῦ βρίσκομαι; Τί κάνω;». Κάθιζα τὸν ἑαυτό μου στὸ σκαμνί. Δὲν τὰ περνοῦσα αὐτὰ ποὺ διάβαζα ἔτσι ἀφορολόγητα.

Σήμερα οἱ ἄνθρωποι καταλήγουν ἀπὸ τὴν πολλὴ μελέτη νὰ εἶναι μαγνητόφωνα καὶ νὰ γεμίζουν τὶς κασσέττες τους μὲ περιττὰ πράγματα. «*Ἡ ἄνευ πράξεως*» ὅμως διδασκαλία εἶναι κατὰ τὸν Ἀββᾶ Ἰσαὰκ «*παρακαταθήκη ἐντροπῆς*»[5]. Βλέπεις, πολλοὶ ποὺ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸν ἀθλητισμὸ διαβάζουν ἀθλητικὰ περιοδικὰ

---

[4] Βλ. *Γέν*. 19, 1 κ.ἑ.

[5] Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, *Οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι*, Λόγος Α΄, σ. 6.

ἢ ἐφημερίδες καὶ κάθονται. Μπορεῖ νὰ εἶναι σὰν τὰ μοσχάρια, ἀλλὰ θαυμάζουν τοὺς ἀθλητές: «Ἄ, καταπληκτικὸς αὐτός, λένε, μπράβο! Ὤ!...». Δὲν χύνουν ὅμως λίγο ἱδρώτα οὔτε χάνουν κανένα κιλὸ βάρος. Διαβάζουν–διαβάζουν ἀθλητικὰ καὶ ξαπλώνουν· ἔτσι δὲν ὠφελοῦνται. Μένουν μὲ τὴν εὐχαρίστηση τοῦ διαβάσματος. Οἱ κοσμικοί, ἄλλοι διαβάζουν ἐφημερίδα, ἄλλοι διαβάζουν ἕνα ρομάντζο, μιὰ περιπέτεια, ἄλλοι παρακολουθοῦν στὸ γήπεδο πῶς παίζουν, καὶ περνᾶνε τὴν ὥρα τους. Τὸ ἴδιο κάνουν καὶ μερικοὶ ποὺ διαβάζουν πνευματικά. Μπορεῖ νὰ ξενυχτοῦν καὶ νὰ διαβάζουν πνευματικὰ βιβλία μὲ μανία καὶ νὰ εὐχαριστιοῦνται. Παίρνουν ἕνα πνευματικὸ βιβλίο, κάθονται καὶ λίγο ἀναπαυτικὰ καὶ διαβάζουν. «Ὠφελήθηκα», λέει ὁ ἄλλος. Καλύτερα πὲς ὅτι εὐχαριστήθηκες, ὅτι πέρασες εὐχάριστα τὴν ὥρα σου. Γιατὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ὠφέλεια. Ὠφελεῖσαι, μόνον ὅταν δῆς τί λέει αὐτὸ ποὺ διαβάζεις, ἐλέγχης τὸν ἑαυτό σου καὶ προσπαθῆς νὰ τὸν ζορίζης στὴν ἐφαρμογή: «Τί λέει αὐτὸ ποὺ διάβασα; Ἐγὼ ποῦ βρίσκομαι πνευματικά; Τί πρέπει νὰ κάνω;». Ὕστερα, ὅσο περισσότερα μαθαίνει κανείς, τόσο περισσότερη εὐθύνη ἔχει. Δὲν λέω νὰ μὴ διαβάζη, γιὰ νὰ μὴν ξέρη πολλὰ καὶ νὰ μὴν ἔχη εὐθύνη, γιατὶ αὐτὸ εἶναι πονηριά, ἀλλὰ νὰ μὴ διαβάζη μόνο γιὰ νὰ εὐχαριστιέται. Τὸ κακὸ εἶναι ὅτι, ἂν διαβάζη καὶ ἔχη δυνατὴ μνήμη, θυμᾶται πολλά, μπορεῖ καὶ νὰ λέη καὶ πολλὰ καὶ νὰ ξεγελάη τὸν ἑαυτό του, νὰ νομίζη δηλαδὴ ὅτι τὰ ἐφαρμόζει κιόλας. Ἔτσι δημιουργεῖ ψευδαίσθηση καὶ στὸν ἑαυτό του καὶ στοὺς ἄλλους. Γι᾽ αὐτὸ μὴν ἀναπαύετε τὸν λογισμό σας στὰ πολλὰ διαβάσματα. Νὰ στραφῆτε στὴν ἐφαρμογή. Τὰ πολλὰ διαβάσματα μορφώνουν ἐγκυκλοπαιδικά. Ἔτσι δὲν λέγεται;

– Ναί, Γέροντα.

– Σκοπὸς ὅμως εἶναι πῶς θὰ μορφωθῶ θεοκεντρικά. Δὲν πάω νὰ γίνω καθηγητὴς Πανεπιστημίου, ὥστε νὰ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ξέρω πολλά. Ἀλλὰ καὶ ἂν μοῦ χρειασθῆ κάτι ἀπὸ τὴν ἄλλη γνώση, εὔκολα θὰ τὸ μάθω, ὅταν ἀποκτήσω τὴν θεοκεντρικὴ μόρφωση. Κατάλαβες;

– Ὅταν ἔχη κανεὶς περισπασμό, συμφέρει νὰ συγκεντρωθῆ μὲ τὴν μελέτη;

– Ναί, νὰ διαβάση λίγο, κάτι πολὺ δυνατό, γιὰ νὰ θερμανθῆ ἡ ψυχή. Ἔτσι καπακώνονται οἱ μέριμνες καὶ ὁ νοῦς μεταφέρεται σὲ θεῖο χῶρο. Ἀλλιῶς πάει ὁ νοῦς σ᾽ αὐτὴν ἢ σ᾽ ἐκείνη τὴν δουλειά, ἐκεῖ ποὺ σύχναζε τὶς περισσότερες ὧρες.

– Γέροντα, ὅταν εἶναι κανεὶς κουρασμένος ἢ στενοχωρημένος, θέλει νὰ διαβάση κάτι εὔκολο, κανένα διήγημα, κανένα μυθιστόρημα κ.λπ.

– Δὲν ὑπάρχει κανένα πνευματικὸ βιβλίο ποὺ νὰ εἶναι καλὸ γιὰ ἐκείνη τὴν ὥρα; Ὁ σκοπὸς δὲν εἶναι νὰ ξεχάση ὁ ἄνθρωπος τὴν στενοχώρια του, ἀλλὰ νὰ λυτρωθῆ. Τὸ ἄλλο δὲν λυτρώνει. Δὲν βοηθοῦν στὴν πνευματικὴ ζωὴ τὰ μυθιστορήματα ἢ ἡ ἐφημερίδα καὶ ἡ τηλεόραση. Πολλὲς φορὲς ἀκόμη καὶ μερικὰ θρησκευτικὰ περιοδικὰ κάνουν ζημιὰ στοὺς Χριστιανούς, γιατὶ διεγείρουν τὸν μωρὸ ζῆλο καὶ προκαλοῦν σύγχυση. Προσέξτε· μὴ διαβάζετε περιττὰ πράγματα τὶς ἐλεύθερες ὧρες σας. Μερικὰ ἀναγνώσματα εἶναι σὰν νὰ τρῶς νεροκολοκύθες, σὰν νὰ ψάχνης στὰ ἄχυρα, νὰ βρῆς ἕνα σπυρὶ σιτάρι. Λένε μερικοί: «Ναί, ἀλλὰ αὐτὰ μὲ ξεκουράζουν». Μὰ πῶς σὲ ξεκουράζουν, εὐλογημένε, ἀφοῦ σὲ ζαλίζουν καὶ πονοῦν τὰ μάτια σου; Καλύτερα νὰ κοιμηθῆς, γιὰ νὰ ξεκουρασθῆς. Ἀπὸ τὸ τί διαβάζει κανείς, θὰ καταλάβης τὴν πνευματική του κατάσταση. Ἂν εἶναι πολὺ κοσμικός, θὰ διαβάζη περιοδικὰ αἰσχρά. Ἂν εἶναι λίγο κοσμικός, θὰ διαβάζη λιγώτερο βρώμικα ἢ

ἐφημερίδες. Ἂν θρησκεύη, θὰ διαβάζη θρησκευτικὰ ἔντυπα ἢ σύγχρονα θρησκευτικὰ βιβλία ἢ πατερικὰ κ.ο.κ.

– Γέροντα, ποιά πνευματικὰ βιβλία βοηθοῦν περισσότερο;

– Πολὺ ὠφελοῦν τὰ διάφορα πατερικὰ βιβλία, ποὺ στὶς μέρες μας, δόξα τῷ Θεῷ, κυκλοφοροῦν κατὰ χιλιάδες. Σ᾽ αὐτὰ βρίσκει κανεὶς ὅ,τι ποθεῖ, ὅ,τι τοῦ χρειάζεται. Εἶναι γνήσια πνευματικὴ τροφὴ καὶ ὁδηγοῦν μὲ ἀσφάλεια στὸν πνευματικὸ δρόμο. Γιὰ νὰ βοηθήσουν ὅμως, πρέπει νὰ διαβάζωνται μὲ ταπείνωση καὶ προσευχή. Τὰ πατερικὰ κείμενα μοιάζουν μὲ ἀξονικὲς τομογραφίες, γιατὶ ὅπως σ' ἐκεῖνες φωτογραφίζεται ἡ σωματικὴ κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου, ἔτσι καὶ σ' αὐτὰ φωτογραφίζεται ἡ πνευματική του κατάσταση. Κάθε πρόταση τῶν πατερικῶν κειμένων δὲν κρύβει ἕνα ἀλλὰ πολλὰ νοήματα, καὶ καθένας τὰ καταλαβαίνει ἀνάλογα μὲ τὴν πνευματική του κατάσταση. Καλὸ εἶναι νὰ διαβάζη κανεὶς κείμενο καὶ ὄχι μετάφραση, ἐπειδὴ ὁ μεταφραστὴς ἑρμηνεύει τὸ πρωτότυπο ἀνάλογα μὲ τὴν δική του πνευματικότητα. Πάντως, γιὰ νὰ κατανοήση κανεὶς τοὺς Πατέρες, πρέπει νὰ σφίξη τὸν ἑαυτό του, νὰ συγκεντρώση τὸν νοῦ του καὶ νὰ ζῆ πνευματικά, γιατὶ τὸ πνεῦμα τῶν Πατέρων γίνεται ἀντιληπτὸ μόνο μὲ τὸ πνεῦμα. Εἰδικὰ οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου πολὺ βοηθοῦν, ἀλλὰ χρειάζεται νὰ τοὺς μελετάη λίγο–λίγο, γιὰ νὰ ἀφομοιώνη τὴν τροφή. Ὁ Εὐεργετινὸς[6] εἶναι εὐεργεσία μεγάλη, γιατὶ μποροῦμε νὰ γνωρίσουμε ὅλο τὸ πνεῦμα τῶν Ἁγίων Πατέρων. Βοηθάει, γιατὶ περιγράφει τοὺς ἀγῶνες τῶν Πατέρων γιὰ ὅλα τὰ πάθη μὲ τὴν σειρά, καὶ ἡ ψυχὴ γνωρίζει πῶς ἐκεῖνοι δούλεψαν καὶ βοηθιέται. Τὰ Συναξάρια πάλι εἶναι ἁγιασμένη ἱστορία, γι' αὐτὸ πολὺ βοηθοῦν – ἰδίως τὰ παιδιά – , ἀλλὰ νὰ μὴν τὰ διαβάζουμε σὰν ἱστορίες.

Δὲν χρειάζεται νὰ ἔχουμε γνώση πολλή, γιὰ νὰ ἀποκτήσουμε εὐλάβεια. Ἐὰν τὰ λίγα ποὺ ξέρουμε τὰ συλλογιζώμαστε, θὰ κεντηθῆ ἡ καρδιά. Ἕνας ἀπὸ ἕνα τροπάριο τινάζεται στὸν ἀέρα, καὶ ἄλλος τὰ ξέρει ὅλα ἀπ' ἔξω καὶ δὲν νιώθει τίποτε, γιατὶ κινεῖται ἔξω ἀπὸ τὴν πνευματικὴ πραγματικότητα. Διαβάζετε λοιπὸν Πατέρες, ἔστω μιὰ ἢ δυὸ γραμμὲς τὴν ἡμέρα. Εἶναι βιταμίνες πολὺ δυναμωτικές.

«Οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταί...»[7]

Μερικοὶ λένε: «Σ᾽ αὐτὸν τὸν Ναὸ τὸν μικρό, τὸν κατανυκτικό, ζῶ τὴν Θεία Λειτουργία· στὸν μεγάλο Ναὸ δὲν τὴν ζῶ. Ἂν εἶναι κανένα ἐξωκλήσι σοβατισμένο ἄσπρο, δὲν νιώθω τίποτε· ἂν ὅμως εἶναι ἁγιογραφημένο, ἔχη καλὸ τέμπλο κ.λπ., ἐκεῖ ζῶ τὴν Θεία Λειτουργία!». Αὐτὰ εἶναι γιὰ ἕναν ἄνθρωπο ποὺ δὲν ἔχει ὄρεξη νὰ φάη καὶ τοῦ βάζεις λίγο ἁλάτι, λίγο πιπέρι, γιὰ νὰ τοῦ ἔρθη ἡ ὄρεξη.

– Δηλαδή, Γέροντα, αὐτὰ δὲν παίζουν κάποιο ρόλο; Δὲν βοηθοῦν;

– Ναί, δὲν λέω, βοηθοῦν καὶ αὐτά, ἀλλὰ νὰ μὴ σκαλώνη κανεὶς σ' αὐτά. Διαφορετικά, μὲ μαγικὸ τρόπο θὰ ζητᾶ ὁ ἄνθρωπος νὰ ζήση τὸν Χριστό. Θὰ ζητᾶ κελλὶ σκοτεινό, κανδήλι μὲ χαμηλὸ φῶς, κατανυκτικὸ Ναό. Χωρὶς αὐτὰ δὲν θὰ μπορῆ

---

[6] Γνωστὴ ἀνθολογία ἀσκητικῶν καὶ πατερικῶν κειμένων ποὺ φιλοτεχνήθηκε ἀπὸ τὸν Ὅσιο Παῦλο τὸν Εὐεργετινό, ἱδρυτὴ καὶ κτίτορα τῆς περίφημης Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Εὐεργέτιδος στὴν Κωνσταντινούπολη.

[7] *Ἰω.* 4, 23.

νὰ προσευχηθῆ. Ἢ στὸ τραῖνο βρίσκεται ἢ στὴν σπηλιὰ ἢ στὸν δρόμο, νὰ εἶναι τὸ ἴδιο γι' αὐτόν. Ὁ Θεὸς τὸν κάθε ἄνθρωπο τὸν ἔχει κάνει καὶ ἕνα ἐκκλησάκι[8] καὶ μπορεῖ νὰ τὸ φέρνη παντοῦ μαζί του.

Ὅλοι ψάχνουν τὴν ἀνάπαυση, ἀλλὰ ἡ ἀνάπαυση ἔρχεται ἀπὸ μέσα μας. Καὶ αὐτοὶ οἱ καημένοι ποὺ πᾶνε ἀπὸ προσκύνημα σὲ προσκύνημα ψάχνουν νὰ βροῦν τὸν Χριστό, ἐνῶ ὁ Χριστὸς εἶναι κοντά τους. Καὶ ἐνῶ μποροῦν νὰ Τὸν βροῦν χωρὶς κόπο, κουράζονται καὶ τελικὰ δὲν Τὸν βρίσκουν. Ἕνας σωστὸς πνευματικὸς ἄνθρωπος δὲν ἀναπαύεται νὰ γυρίζη καὶ νὰ βλέπη διάφορα ἀξιοθέατα. Αὐτὸ εἶναι γιὰ ὅσους ὑποφέρουν, γιὰ νὰ ξεχνοῦν λίγο τὴν στενοχώρια τους. Ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος ποὺ ἔχει τὴν θεία παρηγοριὰ δὲν τὰ χρειάζεται αὐτά. Καὶ ἂν δὲν ἔχη τὴν θεία παρηγοριὰ μέσα του, τότε δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸν κοσμικό. Οἱ βλέψεις του καὶ τὰ ἐνδιαφέροντά του θὰ εἶναι πάλι κοσμικά· δὲν θὰ εἶναι πνευματικά. Πάλι θὰ κοιτάζη πῶς νὰ ἀναπαυθῆ μὲ κάτι τὸ κοσμικό.

Πολλοὶ ἔρχονται στὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐπισκέπτονται διάφορους Πατέρες, ἐνθουσιάζονται μὲ αὐτὰ ποὺ ἀκοῦν ἀπὸ τὸν καθένα, τὰ ἑρμηνεύουν μὲ τὸν δικό τους τρόπο, τὰ μπλέκουν καὶ λένε κιόλας: «Πολὺ καλὰ περάσαμε». Ἐνῶ, ἂν ἐπισκέπτονταν ἕναν Πατέρα, τὸν συμβουλεύονταν καὶ προσπαθοῦσαν νὰ ἐφαρμόσουν ὅ,τι τοὺς εἶπε, θὰ εἶχαν θετικὴ βοήθεια. Τώρα αὐτὸ ποὺ κάνουν εἶναι ἕνας πνευματικὸς τουρισμός· χάνουν τὶς ὧρες τους, ταλαιπωροῦνται ἄσκοπα καὶ δὲν ὠφελοῦνται. Πόσο ξεκούραστο θὰ ἦταν, ἂν στέκονταν σὲ ἕναν Πατέρα καὶ ἐφήρμοζαν ὅ,τι ἄκουσαν! Διότι τότε θὰ ἔνιωθαν τὴν ἐσωτερικὴ ξεκούραση, ἐνῶ τώρα γυρίζουν ἀπὸ τόπο σὲ τόπο καὶ ξεκουράζονται ἀπὸ τὰ πράσινα τοπία τοῦ Ἁγίου Ὄρους σὰν κοσμικοί.

Εἶναι καὶ μερικοὶ ποὺ λένε: «Θὰ πάω στὴν μία Παναγία, θὰ πάω στὴν ἄλλη Παναγία!». Ἡ Παναγία εἶναι μία. Δὲν εἶναι ὅτι τὸ κάνουν ἀπὸ εὐλάβεια, ἀλλὰ γιατὶ θέλουν νὰ βγοῦν ἔξω, νὰ ξεσκάσουν. Ἀπὸ ἐκεῖ νὰ καταλάβης ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν ἠρεμία. Ἂν δὲν ἔχη κανεὶς εὐλάβεια, ταπείνωση, καὶ μέσα στὸ Κουβούκλιο τοῦ Παναγίου Τάφου νὰ τὸν βάλης, τίποτε δὲν θὰ δῆ. Ἐνῶ, ἂν ἔχη εὐλάβεια, καὶ στὸν Γολγοθᾶ μπορεῖ νὰ δῆ τὸ Ἅγιο Φῶς. Κάποτε ἕνας δόκιμος ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Σάββα πῆγε τὸ Μέγα Σάββατο νὰ πάρη Ἅγιο Φῶς ἀπὸ τὸν Πανάγιο Τάφο γιὰ τὸ μοναστήρι του – ὑπάρχει συνήθεια νὰ στέλνουν τὰ γύρω μοναστήρια μοναχούς, γιὰ νὰ πάρουν τὸ Ἅγιο Φῶς. Αὐτὸς ἔκανε μιὰ πονηριά· ἐπειδὴ φοροῦσε ράσα, παραμέρισε τοὺς κοσμικοὺς καὶ μπῆκε μπροστά. Ὕστερα, ὅταν ἦρθαν κάποιοι κληρικοί, τὸν παραμέρισαν αὐτόν, ἐπειδὴ ἦταν κανονισμένο ποιός θὰ καθήση ἐδῶ, ποιός ἐκεῖ. Τότε τὰ ἔβαλε μὲ τὸν ἑαυτό του ὁ δόκιμος: «Βρὲ ταλαίπωρε ἁμαρτωλέ, χαμένε ἄνθρωπε, μὲ ὅλα τὰ χάλια σου προχώρησες καὶ μπροστά; Νὰ τσακιστῆς νὰ φύγης ἀπὸ ἐδῶ. Οὔτε μέσα στὸν Ναὸ δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ μείνης». Τὰ πίστευε αὐτὰ ποὺ ἔλεγε. Βγῆκε λοιπὸν ἔξω ἀπὸ τὸν Ναὸ καὶ παρακαλοῦσε τὸν Χριστό: «Χριστέ μου, Σὲ παρακαλῶ, ἂς μὲ ἀνεχθῆς νὰ πάω σὲ κανένα ἄλλο προσκύνημα». Καὶ πῆγε μετὰ πιὸ πάνω στὸν Γολγοθᾶ. Ἐκεῖ ἐλεεινολογοῦσε πάλι τὸν ἑαυτό του: «Ἀκοῦς, νὰ κάνω τέτοια πονηριά! Ἐπειδὴ φοράω ράσα, παραμέρισα ἐγὼ ὁ ἐλεεινὸς τοὺς ἄλλους ποὺ εἶναι καλύτεροι ἀπὸ μένα...». Καὶ ἐνῶ ἐλεεινολογοῦσε τὸν ἑαυτό του, βγῆκε σὲ μιὰ στιγμὴ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Γολγοθᾶ, σὰν ἀστραπή, ἕνα δυνατὸ φῶς ποὺ τὸν διέλυσε. Τότε ὁ

---

[8] Βλ. *Α΄ Κορ.* 3, 16 καὶ 6, 19.

καημένος εἶπε: «Κατέβηκε τὸ Ἅγιο Φῶς». Πῆγε, πῆρε Ἅγιο Φῶς μὲ τὸ φαναράκι του ἀπὸ ᾽κεῖ καὶ ἔφυγε.

– Γέροντα, δηλαδὴ δὲν βοηθοῦν τὰ προσκυνήματα ποὺ γίνονται λ.χ. στοὺς Ἁγίους Τόπους;

– Κοίταξε νὰ σοῦ πῶ. Σήμερα, ἂν πᾶς, γιὰ νὰ ὠφεληθῆς λίγο, πρέπει νὰ βλαφθῆς πολὺ μέσα στὰ τραῖνα, στὰ ἀεροπλάνα, στὰ ξενοδοχεῖα. Ὅλα ἔχουν κοσμικοποιηθῆ. Τί θὰ ὠφεληθῆ κανείς, ἂν πάη σὲ ἕναν πνευματικὸ χῶρο καὶ δῆ καὶ μιὰ μεγάλη κοσμικὴ ἀταξία; Πρέπει νὰ εἶναι πολὺ δυνατός, γιὰ νὰ τὰ ἀξιοποιήση ὅλα πρὸς τὸ καλό. Καὶ ἐκεῖ στὰ προσκυνήματα αὐτὸς ποὺ μιλάει καὶ ἐξηγεῖ, ὅταν πηγαίνουν μὲ γκρούπ, εἶναι καλύτερα σὲ μερικὲς περιπτώσεις νὰ μὴ μιλάη. Γιατὶ δὲν λέει μὲ εὐλάβεια λ.χ. «αὐτὴ εἶναι ἡ Γεθσημανῆ, ἐδῶ εἶναι ὁ Πανάγιος Τάφος κ.λπ.», ἀλλὰ ἀρχίζει βρρρρ: «Ἐδῶ εἶναι αὐτό, ἐκεῖ εἶναι τὸ ἄλλο, τώρα θὰ πᾶμε στὴν Βηθλεέμ, ὅπου ἦρθαν οἱ Μάγοι ἀπὸ τὴν Περσία», καὶ σιγὰ-σιγὰ πάει τοὺς προσκυνητὲς στό... Κουβέιτ! Ἔτσι δὲν ἀφήνει καὶ ἕναν ποὺ διάβασε Ἁγία Γραφὴ καὶ ξέρει ὅτι ἐδῶ εἶναι ὁ Πανάγιος Τάφος, ἐκεῖ ἡ Γεθσημανῆ κ.λπ. νὰ συγκεντρωθῆ καὶ νὰ προσευχηθῆ. Αὐτὰ χρειάζονται μόνο σὲ ἕναν ποὺ δὲν διάβασε Ἁγία Γραφή, ἀλλὰ ὅσοι πᾶνε γιὰ προσκύνημα στοὺς Ἁγίους Τόπους ἔχουν διαβάσει Ἁγία Γραφή. Ἀντὶ δηλαδὴ νὰ βοηθηθοῦν οἱ ἄνθρωποι, ζαλίζονται. Ἐν τῷ μεταξὺ φεύγουν ἀμέσως ἀπὸ τὸ ἕνα προσκύνημα καὶ πᾶνε στὸ ἄλλο, καὶ οὔτε κἂν ποτίζει μέσα τους αὐτὸ ποὺ ἀκοῦν. Ἄλλο εἶναι, ὅταν κανεὶς πηγαίνη προσκύνημα μὲ πνευματικὴ συντροφιὰ καὶ πνευματικὸ συνοδὸ καὶ ἔχη κάνει προηγουμένως καὶ μιὰ ἀνάλογη προετοιμασία.

Ἔλεγε μιὰ Φαρασιώτισσα ποὺ ἔμενε στὰ Γιαννιτσά: «Χατζῆδες εἶναι αὐτοί; Σὲ μισὴ ὥρα πᾶνε στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ σὲ μισὴ ὥρα γυρνᾶνε! Χατζῆδες εἶναι;». Παλιὰ οἱ καημένοι ἔμεναν στὰ προσκυνήματα καὶ ἔκαναν ἀγρυπνίες, γιὰ νὰ ὠφελοῦνται πνευματικά, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ μὴν κάνουν ἔξοδα μένοντας σὲ ξενοδοχεῖα, καὶ τὰ χρήματα τὰ ἔδιναν ἐλεημοσύνη. Καὶ ἂν κανεὶς δὲν εἶχε καμμιὰ πνευματικὴ ἀλλοίωση, ὅταν ἐπέστρεφε, τοῦ ἔλεγαν: «Σκόρδο πῆγες, κρεμμύδι γύρισες». Ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος πήγαινε κάθε δέκα χρόνια στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ βάδιζε πέντε μέρες μὲ τὰ πόδια μέχρι τὴν Μερσίνα, γιὰ νὰ πάρη τὸ καράβι. Σήμερα σπάνια νὰ βρῆς τέτοιες περιπτώσεις. Θυμᾶμαι, εἶχε ἔρθει στὸ Καλύβι ἕνας Ρῶσος ἀπὸ τὸ Βλαδιβοστόκ, ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Ἰαπωνία. Εἶχε τάξει νὰ πάη στοὺς Ἁγίους Τόπους μὲ τὰ πόδια. Ὅταν πῆγε νὰ πάρη εὐλογία ἀπὸ τὸν Δεσπότη του, ἐκεῖνος τοῦ εἶπε: «Δὲν εἶσαι καλά, ποὺ θὰ πᾶς μὲ τὰ πόδια». Γι' αὐτὸ πῆγε στὸ Μοναστήρι τοῦ Ζαγκὸρσκ στὴν Μόσχα καὶ πῆρε εὐλογία ἀπὸ ἕναν Στάρετς. Ξεκίνησε ἀπὸ ἐκεῖ τὸ Πάσχα μὲ τὰ πόδια καὶ ἔφθασε στὰ Ἱεροσόλυμα τὸν Ὀκτώβριο. Ἑβδομῆντα χιλιόμετρα τὴν ἡμέρα βάδιζε. Ἦρθε μετὰ καὶ στὸ Ἅγιον Ὄρος μὲ τὰ πόδια καὶ θὰ ξαναπήγαινε στὰ Ἱεροσόλυμα. Εἶχε πραγματικὸ θεῖο ἔρωτα. Ζοῦσε σὲ ἄλλον κόσμο. Ἤξερε λίγα ἑλληνικὰ καὶ συνεννοούμασταν. «Νόμιζα, μοῦ εἶπε, ὅτι θὰ εἶναι ἐκεῖ ὁ Ἀντίχριστος, γιὰ νὰ μαρτυρήσω, νὰ μοῦ κόψη τὸ κεφάλι, ἀλλὰ δὲν ἦταν! Τώρα ποὺ θὰ ξαναπάω στὰ Ἱεροσόλυμα, θὰ βάλω μιὰ μετάνοια στὸν Πανάγιο Τάφο καὶ γιὰ σένα, καὶ ἐσὺ νὰ μνημονεύης τὸ ὄνομά μου». Σηκώθηκε ἐπάνω καὶ ἔκανε μιὰ μετάνοια, γιὰ νὰ μοῦ δείξη πῶς θὰ κάνη, καὶ χτύπησε τὸ κεφάλι του πάνω σὲ μιὰ πέτρα. Ἔβλεπες μιὰ φλόγα μέσα του. Ἐνῶ ἄλλοι, ἔτσι ὅπως πᾶνε στοὺς Ἁγίους Τόπους γιὰ τουρισμὸ καὶ χωρὶς εὐλάβεια, εἶναι καλύτερα νὰ μὴν πᾶνε.

Πόσο ἔντονη εἶναι ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ στοὺς Ἁγίους Τόπους! Στὸν δρόμο λ.χ. ποὺ πάει κανεὶς πρὸς τὸν Γολγοθᾶ αἰσθάνεται μιὰ ἀλλοίωση. Καὶ νὰ μὴν ξέρη ποῦ πηγαίνει, ἂν περπατήση ἐκεῖ, συγκλονίζεται. Ἔχει καὶ μιὰ πινακίδα ποὺ γράφει στὰ Λατινικὰ «via Dolorosa»[9]. Καὶ στὸν Πανάγιο Τάφο βλέπεις διάφορους ἀνθρώπους· μιὰ ποικιλία. Ἄλλοι εἶναι κληρικοί, ἄλλοι κοσμικοί, ἄλλοι ντυμένοι σεμνά, ἄλλοι ἄσεμνα, ἄλλοι μὲ μακριὰ ροῦχα, ἄλλοι μὲ κοντά, ἄλλοι σχεδὸν χωρὶς ροῦχα, ἄλλοι κουρεμένοι, ἄλλοι μὲ μαλλιὰ μακριά... Διάφορος κόσμος, διάφορες μόδες, διάφορες φυλές, ἀπὸ διάφορα δόγματα· ἄλλος Ρωμαιοκαθολικός, ἄλλος Ἀρμένιος, ἀλλὰ ὅλοι πηγαίνουν καὶ προσκυνοῦν ἐκεῖ! Μοῦ ἔκανε ἐντύπωση! Εἶναι συγκινητικό. Ἀλλὰ πρέπει νὰ τὰ μελετᾶ κανεὶς ὅλα αὐτὰ μὲ καλὸ λογισμό, γιὰ νὰ συγκινῆται καὶ νὰ τὸν ἀνεβάζουν πνευματικά.

– Γέροντα, ὅταν κανεὶς δὲν ἔχη ἐπιθυμία νὰ πάη, εἶναι ἔλλειψη εὐλαβείας;

– Ὄχι. Ἐγὼ δὲν ἔχω πάει οὔτε σὲ ὅλα τὰ μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους οὔτε σὲ πολλὰ προσκυνήματα. Δὲν πῆγα λ.χ. στὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Ρῶσο· αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι δὲν εὐλαβοῦμαι τὸν Ἅγιο. Καλὰ εἶναι νὰ ἔχουμε τὴν εὐλάβεια γιὰ ἕναν Ἅγιο σὲ ἕνα προσκύνημα, ἀλλὰ νὰ μὴν τρέχουμε, γιὰ νὰ πᾶμε. Νὰ πηγαίνουμε, ὅταν δοθῆ κάποια εὐκαιρία ἢ ὅταν ὑπάρξη κάποιος λόγος. Σημασία ἔχει αὐτὸ ποὺ εἶπε ὁ Χριστὸς στὴν Σαμαρείτιδα: «Οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ Πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ».

Ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς μας

– Γέροντα, ἄλλοι νιώθουν σιγουριὰ ὅτι θὰ σωθοῦν καὶ ἄλλοι ἀμφιβάλλουν. Ποιά εἶναι πιὸ σωστὴ τοποθέτηση;

– Ὁ σκοπὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος νὰ τηρῆ τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ. Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος πρέπει νὰ φθάση σὲ τέτοια κατάσταση, πού, καὶ ἂν ὁ Θεὸς δὲν τοῦ δώση τὸν Παράδεισο, νὰ μὴν τὸν πειράξη. Πρέπει νὰ καταλάβουμε καλὰ ὅτι σήμερα ζοῦμε, αὔριο μπορεῖ νὰ φύγουμε, καὶ πρέπει νὰ κοιτάξουμε πῶς θὰ πᾶμε κοντὰ στὸν Χριστό. Ὅσοι κατόρθωσαν μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ νὰ γνωρίσουν τὴν ματαιότητα αὐτῆς τῆς ζωῆς ἔλαβαν τὸ μεγαλύτερο χάρισμα καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποκτήσουν τὸ διορατικὸ χάρισμα, γιὰ νὰ προβλέπουν τὰ μέλλοντα, διότι ἀρκετὸ εἶναι κανεὶς νὰ προβλέψη, νὰ μεριμνήση γιὰ τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς του καὶ νὰ λάβη τὰ καλύτερα πνευματικὰ μέτρα, γιὰ νὰ σωθῆ. Νά, βλέπεις, ὁ Χριστὸς εἶπε: «Ὅσο ἀξίζει μιὰ ψυχή, δὲν ἀξίζει ὁ κόσμος ὅλος»[10]. Πόση ἀξία δηλαδὴ ἔχει μιὰ ψυχή! Γι᾿ αὐτὸ ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς εἶναι μεγάλο πράγμα!

– Δηλαδή, Γέροντα, δὲν πρέπει νὰ ἔχη κανεὶς τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας καὶ τὸν φόβο τῆς κολάσεως;

– Ἂν ἔχη τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, δὲν θὰ ἔχη τὸν φόβο τῆς κολάσεως. Καὶ γιὰ νὰ ἔχη ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, θὰ εἶναι κάπως τακτοποιημένος. Τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἀγωνίζεται μὲ φιλότιμο, ὅσο μπορεῖ, καὶ δὲν ἔχει διάθεση νὰ κάνη ἀταξίες, ἀλλὰ πάνω στὸν ἀγώνα του νικιέται–νικάει, νικιέται–νικάει, ὁ Θεὸς δὲν θὰ

---

[9] Ὁδὸς ὀδύνης.

[10] Βλ. *Ματθ.* 16, 26.

τὸν ἀφήση. Ἂν ἔχη λίγη διάθεση νὰ μὴ λυπήση τὸν Θεό, θὰ πάη στὸν Παράδεισο «μὲ τὰ παπούτσια». Ὁ φύσει Ἀγαθὸς Θεὸς θὰ τὸν σπρώξη στὸν Παράδεισο σκανδαλωδῶς. Θὰ οἰκονομήση νὰ τὸν πάρη τὴν ὥρα ποὺ βρίσκεται σὲ μετάνοια. Μπορεῖ σὲ ὅλη του τὴν ζωὴ νὰ παλεύη, ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν θὰ τὸν ἀφήση· θὰ τὸν πάρη στὴν καλύτερη ὥρα.

Ὁ Θεὸς εἶναι καλός· θέλει ὅλοι νὰ σωθοῦμε. Ἂν ἦταν νὰ σωθοῦν μόνο λίγοι, τότε γιατί σταυρώθηκε ὁ Χριστός; Δὲν εἶναι στενὴ ἡ πύλη τοῦ Παραδείσου. Χωράει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ σκύβουν ταπεινὰ καὶ δὲν εἶναι φουσκωμένοι ἀπὸ ὑπερηφάνεια, ἀρκεῖ νὰ μετανοήσουν, νὰ δώσουν δηλαδὴ τὸ φορτίο τῶν ἁμαρτιῶν τους στὸν Χριστό, καὶ τότε χωροῦν νὰ περάσουν εὔκολα ἀπὸ τὴν πύλη. Ἔπειτα, ἔχουμε καὶ τὸ δικαιολογητικὸ ὅτι εἴμαστε χωματένιοι· δὲν εἴμαστε μόνον πνεῦμα ὅπως οἱ Ἄγγελοι. Εἴμαστε ὅμως ἀδικαιολόγητοι, ὅταν δὲν μετανοοῦμε καὶ δὲν πλησιάζουμε τὸν Σωτήρα μας ταπεινά. Ὁ ληστὴς στὸν σταυρὸ ἕνα «εὐλόγησον» εἶπε καὶ σώθηκε[11]. Ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ δευτερόλεπτο, ὄχι ἀπὸ τὸ λεπτό. Ὁ ἄνθρωπος μὲ ἕναν ταπεινὸ λογισμὸ σώζεται, ἐνῶ, ἂν φέρη ἕναν ὑπερήφανο λογισμό, τὰ χάνει ὅλα.

Ἀπὸ φιλότιμο καὶ μόνον πρέπει νὰ σωθοῦμε. Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερος πόνος γιὰ τὸν Θεὸ ἀπὸ τὸ νὰ δῆ τὸν ἄνθρωπο στὴν κόλαση. Νομίζω ὅτι καὶ μόνον ἡ εὐγνωμοσύνη στὸν Θεὸ γιὰ τὶς πολλές Του εὐλογίες καὶ ἡ ταπεινὴ συμπεριφορὰ μὲ ἀγάπη πρὸς τὶς εἰκόνες Του, τοὺς συνανθρώπους μας, μὲ λίγο φιλότιμο ἀγώνα, εἶναι ἀρκετά, γιὰ νὰ ἔχουμε ἀναπαυμένη τὴν ψυχή μας καὶ σ᾽ αὐτὴν τὴν ζωὴ καὶ στὴν ἄλλη[12].

---

[11] Βλ. *Λουκ.* 23, 40- 43.

[12] Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Γέροντας ἀπευθύνεται σὲ Ὀρθοδόξους πιστοὺς ποὺ ἀγωνίζονται καὶ μετέχουν στὴν μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Πῶς ἐργάζεται ὁ διάβολος

Ὁ διάβολος προσπαθεῖ νὰ ἀχρηστέψη τὸν ἀγωνιστὴ

Γέροντα, μερικὲς φορὲς οἱ πειρασμοὶ ἔρχονται ὁ ἕνας πάνω στὸν ἄλλον καὶ δὲν ἀντέχω.

– Νὰ σοῦ πῶ μιὰ λύση, γιὰ νὰ τοὺς ἀποφύγης;

Θὰ τὴν δεχθῆς;

– Ναί.

– Ἡ μόνη λύση γιὰ νὰ ἀποφύγης τοὺς πειρασμοὺς εἶναι νά... συμμαχήσης μὲ τὸν διάβολο!... Τί γελᾶς; Δὲν σοῦ ἀρέσει αὐτὴ ἡ λύση; Κοίταξε νὰ σοῦ πῶ. Ὅσο κανεὶς ἀγωνίζεται, θὰ ἔχη πειρασμοὺς καὶ δυσκολίες. Καὶ ὅσο προσπαθεῖ νὰ ἀποφύγη τὸν πειρασμό, τόσο κόντρα τοῦ πάει ὁ διάβολος. Ἀλλὰ μὲ τοὺς πειρασμοὺς – ἂν τοὺς ἀξιοποιήσουμε σωστά –, δίνεται ἡ εὐκαιρία, ἐπειδὴ μερικὲς φορὲς ἡ ζωή μας εἶναι ἀντιευαγγελική, νὰ γίνη «εὐαγγελική».

– Γέροντα, σκαλώνω σὲ μερικὰ ἀσήμαντα πράγματα καὶ δὲν ἔχω μετὰ διάθεση νὰ ἀγωνισθῶ γιὰ κάτι ἀνώτερο.

– Αὐτὰ εἶναι σὰν τὶς νάρκες ποὺ βάζει ὁ ἐχθρός, γιὰ νὰ ἀχρηστέψη τὸν στρατό. Τὸ ταγκαλάκι, ὅταν δῆ ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ κάνη ἄλλη ζημιὰ στὸν ἀγωνιστή, κοιτάει πῶς νὰ τὸν ἀχρηστέψη μὲ ἀσήμαντα πράγματα. Ὕστερα, νὰ ξέρης ὅτι ὑπάρχουν καὶ μικρὰ ταγκαλάκια, ποὺ κάνουν ὅμως μεγάλη ζημιά. Μιὰ φορὰ ρώτησαν ἕνα μικρὸ ταγκαλάκι: «Τάχα τί μπορεῖς νὰ κάνης ἐσύ;». «Ἐγὼ τί μπορῶ νὰ κάνω; Πάω καὶ μπερδεύω τὶς κλωστὲς στὶς μοδίστρες, στοὺς τσαγκάρηδες, ἀπάντησε, καὶ τοὺς κάνω νὰ θυμώνουν». Τὰ μεγαλύτερα σκάνδαλα γίνονται ἀπὸ τιποτένια πράγματα, ὄχι μόνο σ' ἐμᾶς, ἀλλὰ μερικὲς φορὲς καὶ στὰ κράτη. Στοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους δὲν ὑπάρχουν σοβαρὲς ἀφορμὲς γιὰ σκάνδαλα· ἀπὸ τὰ μικρὰ παίρνει ὁ διάβολος ἀφορμή. Τσακίζει τὸν ἄνθρωπο ψυχικὰ μὲ κάτι χαζά, παιδικὰ πράγματα, ὁπότε κάνει τὴν καρδιά του ὅπως ἐκεῖνος θέλει καὶ μένει μετὰ κανεὶς ἕνα κούτσουρο.

– Γιατί, Γέροντα, ἐνῶ βάζω ἕνα πρόγραμμα, μιὰ σειρὰ στὸν ἀγώνα μου, καὶ ξεκινῶ μὲ διάθεση νὰ ἀγωνισθῶ, σύντομα ξεχνιέμαι;

– Δὲν ξέρεις; Τὸ ταγκαλάκι, ὅταν πάρη εἴδηση ὅτι κάνουμε δουλειὰ πνευματική, τότε γυρίζει τὸ κουμπὶ ἀλλοῦ. Ἐνῶ βάζουμε ἕνα πρόγραμμα, μιὰ ἄλφα σειρά, βρισκόμαστε σὲ ἄλλη καί, ἂν δὲν προσέξουμε, τὸ ἀντιλαμβανόμαστε μετὰ ἀπὸ μέρες. Γι' αὐτὸ ὁ ἀγωνιστὴς πρέπει νὰ πηγαίνη ὅλο κόντρα στὸν διάβολο – φυσικὰ μὲ διάκριση – καὶ νὰ τὸν παρακολουθῆ κάποιος ἔμπειρος Πνευματικός.

– Ἕναν ἄνθρωπο ποὺ δὲν κάνει λεπτὴ ἐργασία στὸν ἑαυτό του, ὁ σατανᾶς τὸν πολεμάει;

– Ὁ σατανᾶς δὲν πάει σὲ ἕναν ἄχρηστο ἄνθρωπο, ἀλλὰ πάει σὲ ἕναν ἀγωνιστή, γιὰ νὰ τὸν πειράξη καὶ νὰ τὸν ἀχρηστέψη. Δὲν χάνει τὸν καιρό του νὰ κάνη λεπτὴ ἐργασία σὲ κάποιον ποὺ δὲν κάνει λεπτὴ ἐργασία. Στέλνει σ᾽ αὐτὸν ποὺ ράβει μὲ σακκορράφα, διάβολο μὲ σακκορράφα. Σ᾽ αὐτὸν ποὺ κάνει λεπτὸ ἐργόχειρο, στέλνει διάβολο ποὺ κάνει λεπτὸ ἐργόχειρο. Σ᾽ αὐτὸν ποὺ κάνει πολὺ ψιλὸ κέντημα, στέλνει διάβολο γιὰ πολὺ ψιλὴ ἐργασία. Σ᾽ αὐτοὺς ποὺ κάνουν χονδρὴ δουλειὰ στὸν ἑαυτό τους, στέλνει χονδρὸ διάβολο. Στοὺς ἀρχαρίους στέλνει ἀρχάριο διάβολο.

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν λεπτὴ ψυχή, πολὺ φιλότιμο καὶ εἶναι εὐαίσθητοι, χρειάζεται νὰ προσέξουν, γιατὶ βάζει καὶ ὁ διάβολος τὴν οὐρά του καὶ τοὺς κάνει πιὸ εὐαίσθητους, καὶ μπορεῖ νὰ φθάσουν στὴν μελαγχολία ἢ ἀκόμη – Θεὸς φυλάξοι – καὶ στὴν αὐτοκτονία. Ὁ διάβολος, ἐνῶ ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους μᾶς βάζει νὰ πηγαίνουμε κόντρα στὸν πλησίον μας καὶ νὰ μαλώνουμε, ὁ ἴδιος ποτὲ δὲν πάει κόντρα. Τὸν ἀμελῆ τὸν κάνει πιὸ ἀμελῆ· τὸν ἀναπαύει μὲ τὸν λογισμό: «Τὸ κεφάλι σου πονάει, εἶσαι ἀδιάθετος· δὲν πειράζει καὶ ἂν δὲν σηκωθῆς γιὰ προσευχή». Τὸν εὐλαβῆ τὸν κάνει πιὸ εὐλαβῆ, γιὰ νὰ τὸν ρίξη στὴν ὑπερηφάνεια, ἢ τὸν σπρώχνει νὰ ἀγωνισθῆ περισσότερο ἀπὸ τὶς δυνάμεις του, ὥστε νὰ ἀποκάμη καὶ νὰ ἀφήση μετὰ ὅλα τὰ πνευματικά του ὅπλα καὶ νὰ παραδοθῆ ὁ πρώην πολὺ ἀγωνιστής. Τὸν σκληρόκαρδο τὸν κάνει πιὸ σκληρόκαρδο, τὸν εὐαίσθητο ὑπερευαίσθητο.

Καὶ βλέπεις πόσοι ἄνθρωποι, ἄλλοι γιατὶ ἔχουν κάποια εὐαισθησία καὶ ἄλλοι γιατὶ ἔχουν κλονισθῆ τὰ νεῦρα τους, ταλαιπωροῦνται μὲ ἀυπνίες καὶ παίρνουν χάπια ἢ βασανίζονται καὶ χαραμίζονται στὰ νοσοκομεῖα. Σπάνια νὰ δῆς σήμερα ἄνθρωπο ἰσορροπημένο. Ἔγιναν μπαταρίες οἱ ἄνθρωποι. Οἱ περισσότεροι εἶναι σὰν νὰ ἔχουν ἠλεκτρισμό. Ὅσοι μάλιστα δὲν ἐξομολογοῦνται, δέχονται ἐπιδράσεις δαιμονικές· ἔχουν ἕναν δαιμονικὸ μαγνητισμό, γιατὶ ὁ διάβολος ἔχει ἐξουσία ἐπάνω τους. Λίγοι ἄνθρωποι, εἴτε ἀγόρια εἴτε κοπέλες εἴτε ἡλικιωμένοι εἶναι, ἔχουν ἕνα βλέμμα γαλήνιο. Δαιμονισμός! Ξέρεις τί θὰ πῆ δαιμονισμός; Νὰ μὴν μπορῆς νὰ συνεννοηθῆς μὲ τὸν κόσμο.

Ὁ διάβολος μᾶς βάζει ἔνεση ἀναισθησίας

Εἶπα σὲ κάποιους γιατροὺς ποὺ συζητοῦσαν γιὰ τὴν ἀναισθησία ποὺ κάνουν στὶς ἐγχειρήσεις: «Τοῦ πειρασμοῦ ἡ ἀναισθησία ἔχει ἄσχημες ἐπιπτώσεις στὸν ἄνθρωπο, ἐνῶ αὐτὴ ποὺ κάνετε ἐσεῖς βοηθάει». Ἡ ἀναισθησία τοῦ διαβόλου εἶναι σὰν τὸ δηλητήριο ποὺ ρίχνει τὸ φίδι στὰ πουλιὰ ἢ στὰ λαγουδάκια, γιὰ νὰ παραλύσουν καὶ νὰ τὰ καταπιῆ, χωρὶς νὰ ἀντιδράσουν. Ὁ διάβολος, ὅταν θέλη νὰ πολεμήση ἕναν ἄνθρωπο, στέλνει πρῶτα ἕνα διαβολάκι «ἀναισθησιολόγο», γιὰ νὰ κάνη τὸν ἄνθρωπο πρῶτα ἀναίσθητο, καὶ μετὰ πηγαίνει ὁ ἴδιος καὶ τὸν πελεκάει, τὸν κάνει ὅ,τι θέλει... Ἀλλὰ προηγεῖται ὁ... «ἀναισθησιολόγος». Μᾶς βάζει ἔνεση ἀναισθησίας καὶ ξεχνοῦμε. Νά, βλέπεις, οἱ μοναχοὶ ὑποσχόμαστε «*ὑβρισθῆναι, χλευασθῆναι*» κ.λπ., καὶ τελικά, ὁ πειρασμὸς μερικὲς φορὲς μᾶς μπερδεύει καὶ κάνουμε τὰ ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ὑποσχεθήκαμε. Ἀλλιῶς ξεκινᾶμε καὶ ἀλλιῶς καταλήγουμε. Γιὰ ἀλλοῦ ξεκινήσαμε νὰ πᾶμε καὶ ἀλλοῦ πηγαίνουμε. Δὲν προσέχουμε. Δὲν σᾶς ἔχω πεῖ παραδείγματα;

Παλιότερα, στὴν Κόνιτσα δὲν ὑπῆρχε Τράπεζα. Ἀναγκάζονταν οἱ ἄνθρωποι νὰ πᾶνε στὰ Γιάννενα, ὅταν ἤθελαν νὰ πάρουν κανένα δάνειο. Ξεκινοῦσαν λοιπὸν μερικοὶ ἀπὸ τὰ γύρω χωριὰ καὶ πήγαιναν ἑβδομῆντα δύο χιλιόμετρα μὲ τὰ πόδια, νὰ πάρουν δάνειο, γιὰ νὰ ἀγοράσουν λ.χ. ἕνα ἄλογο. Τότε, ἂν κανεὶς εἶχε ἕνα ἄλογο, μποροῦσε νὰ συντηρήση τὴν οἰκογένειά του. Ἔκανε ζευγάρι μὲ τὸ ἄλογο κάποιου ἄλλου καὶ ὄργωνε. Μιὰ φορὰ ξεκίνησε ἕνας νὰ πάη στὰ Γιάννενα, νὰ πάρη δάνειο, γιὰ νὰ ἀγοράση ἕνα ἄλογο, νὰ ὀργώνη τὰ χωράφια του καὶ νὰ μὴν παιδεύεται νὰ σκάβη μὲ τὴν τσάπα. Πῆγε λοιπὸν στὴν Τράπεζα, πῆρε τὸ δάνειο καὶ μετὰ πέρασε καὶ

ἀπὸ τὰ ἑβραίικα μαγαζιὰ καὶ χάζευε. Τὸν ἔβλεπε ὁ ἕνας Ἑβραῖος, τὸν τραβοῦσε μέσα. «Πέρνα μέσα, μπάρμπα, ἔχω καλὸ πράγμα!». Ἔμπαινε ἐκεῖνος μέσα, ἄρχιζε ὁ Ἑβραῖος νὰ κατεβάζη τὰ τόπια ἀπὸ τὰ ράφια. Τὰ ἔπαιρνε, τὰ τίναζε. «Πάρ' το, τοῦ ἔλεγε, εἶναι καλό, καὶ γιὰ τὰ παιδιά σου θὰ σοῦ τὸ δώσω πιὸ φθηνό». Ἔφευγε ἀπὸ τὸν ἕναν, προχωροῦσε παραπέρα, χάζευε σὲ ἄλλον. «Ἔλα, μπάρμπα, μέσα, τοῦ ἔλεγε ὁ Ἑβραῖος, θὰ σοῦ τὸ δώσω πιὸ φθηνό». Κατέβαζε τὰ τόπια, τὰ ἄνοιγε, τὰ ἅπλωνε. Ζαλίστηκε στὸ τέλος ὁ καημένος. Εἶχε καὶ λίγο φιλότιμο, σοῦ λέει «τώρα τὰ κατέβασε τὰ τόπια, τὰ ἅπλωσε...», καὶ δῆθεν «γιὰ τὰ παιδιά του πιὸ φθηνό», ἔδωσε τὰ χρήματα ποὺ εἶχε πάρει ἀπὸ τὴν Τράπεζα καὶ ἀγόρασε ἕνα τόπι πανί, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἦταν χωνεμένο! Μὰ καὶ ἕνα τόπι πανὶ τί νὰ τὸ κάνη; Καὶ ἕνας πλούσιος δὲν ἔπαιρνε ἕνα τόπι πανί· ἔπαιρνε ὅσο τοῦ χρειαζόταν. Τελικὰ γύρισε στὸ σπίτι μὲ ἕνα τόπι σάπιο ὕφασμα! «Ποῦ εἶναι τὸ ἄλογο;», τὸν ρωτᾶν. «Ἔφερα ὕφασμα γιὰ τὰ παιδιά!», λέει. Ἀλλὰ τί νὰ τὸ κάνουν τόσο ὕφασμα; Χρεώθηκε ἐν τῷ μεταξὺ στὴν Τράπεζα, καὶ ἄλογο δὲν πῆρε παρὰ ἕνα τόπι πανὶ χωνεμένο. Ἄντε πάλι νὰ πηγαίνη νὰ σκάβη μὲ τὴν τσάπα στὰ χωράφια, νὰ δυσκολεύεται, γιὰ νὰ ξεχρεώση τὸ δάνειο! Ἂν ἀγόραζε ἄλογο, θὰ ἐπέστρεφε καὶ καβάλα, θὰ ψώνιζε καὶ λίγα πράγματα γιὰ τὸ σπίτι του καὶ δὲν θὰ σκοτωνόταν νὰ σκάβη μὲ τὴν τσάπα! Ἀλλὰ γιὰ νὰ χαζεύη στὰ μαγαζιὰ τὰ ἑβραίικα, εἴδατε τί ἔπαθε; Ἔτσι κάνει καὶ ὁ διάβολος· σὰν τὸν πονηρὸ ἔμπορο σὲ τραβάει ἀπὸ ᾽δῶ, σὲ τραβάει ἀπὸ ᾽κεῖ, σοῦ βάζει τρικλοποδιές, καὶ τελικὰ σὲ καταφέρνει νὰ πᾶς ἐκεῖ ποὺ θέλει ἐκεῖνος. Γιὰ ἀλλοῦ ξεκινᾶς καὶ ἀλλοῦ καταλήγεις, ἂν δὲν προσέξης. Σὲ ξεγελάει καὶ χάνεις τὰ καλύτερα χρόνια σου.

Ὁ διάβολος κάνει τὸ πᾶν, γιὰ νὰ μὴ βοηθηθῆ ὁ ἄνθρωπος

Ὁ διάβολος εἶναι τεχνίτης. Ἂν φέρη λ.χ. τὴν ὥρα τῆς Θείας Λειτουργίας σὲ ἕναν πνευματικὸ ἄνθρωπο ἕναν ἐλεεινὸ λογισμό, ἐκεῖνος θὰ τὸν καταλάβη, θὰ τιναχθῆ καὶ θὰ τὸν διώξη. Γι᾽ αὐτὸ τοῦ φέρνει ἕναν πνευματικὸ λογισμό. «Τὸ τάδε βιβλίο, τοῦ λέει, γράφει αὐτὸ γιὰ τὴν Θεία Λειτουργία». Μετὰ θὰ τοῦ τραβήξη τὴν προσοχὴ λ.χ. στὸν πολυέλαιο. Θὰ ἀναρωτηθῆ ποιός ἄραγε νὰ τὸν ἔφτιαξε. Ἢ θὰ τοῦ θυμίση ἕναν ἄρρωστο ποὺ πρέπει νὰ πάη νὰ τὸν δῆ. «Ἄ! ἔμπνευση, λέει, τὴν ὥρα τῆς Θείας Λειτουργίας», ἐνῶ εἶναι ὁ διάβολος ποὺ μπαίνει ἐνδιάμεσος καὶ πιάνει ὁ ἄνθρωπος τὴν συζήτηση μὲ τὸν λογισμό του. Ὁπότε ἀκούει τὸν ἱερέα νὰ λέη «*Μετὰ φόβου...*» καὶ τότε καταλαβαίνει ὅτι τέλειωσε ἡ Θεία Λειτουργία καὶ ἐκεῖνος δὲν συμμετεῖχε καθόλου. Νά, καὶ ἐδῶ στὸν Ναό· πηγαίνει ἡ ἐκκλησάρισσα νὰ ἀνάψη τὰ κεριὰ στὸν πολυέλαιο καὶ ἔχω παρατηρήσει ὅτι καὶ μεγάλους ἀκόμη τοὺς ἀποσπᾶ ὁ πειρασμὸς ἐκεῖ πέρα καὶ χαζεύουν τὴν ἀδελφὴ πῶς ἀνάβει τὰ κεριά. Αὐτὸ εἶναι τελείως παιδικό. Μόνον τὰ μικρούτσικα παιδιὰ χαίρονται μὲ κάτι τέτοια καὶ λένε: «Τὰ ἄναψε!». Δηλαδή, αὐτὸ γιὰ τὰ μικρὰ παιδιὰ εἶναι δικαιολογημένο, ἀλλὰ γιὰ τοὺς μεγάλους; Ἤ, ἐνῶ πρέπει νὰ ἀποφεύγουμε τὶς κινήσεις τὴν ὥρα τῆς Θείας Λειτουργίας, ὁ πειρασμὸς μπορεῖ νὰ βάλη ἐκείνη τὴν ἱερὴ ὥρα μιὰ ἀδελφὴ νὰ γυρίζη στὸ ἀναλόγιο τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου, νὰ κάνη θόρυβο καὶ νὰ ἀποσπᾶ τοὺς ἄλλους. Ἀκοῦνε «κρὶτς–κρίτς», «τί γίνεται;» λένε, καὶ φεύγει ἔτσι ὁ νοῦς ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ χαίρεται τὸ ταγκαλάκι. Γι' αὐτὸ νὰ προσέχουμε νὰ μὴ γινώμαστε ἐμεῖς αἰτία νὰ ἀποσπᾶται ἡ προσοχὴ τῶν ἄλλων τὴν ὥρα τῆς θείας λατρείας. Κάνουμε ζημιὰ στὸν κόσμο καὶ δὲν τὸ καταλαβαίνουμε. Ἤ

παρατηρῆστε σὲ καμμιὰ ἀνάγνωση. Ὅταν φθάνη ὁ ἀναγνώστης στὸ πιὸ ἱερὸ σημεῖο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο θὰ βοηθηθοῦν οἱ ἄνθρωποι, τότε ἢ θὰ χτυπήση δυνατὰ ἀπὸ τὸν ἀέρα ἡ πόρτα ἢ θὰ βήξη κάποιος καὶ θὰ ἀποσπασθῆ ἡ προσοχή τους καὶ δὲν θὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἱερὸ σημεῖο. Ἔτσι κάνει τὴν δουλειά του τὸ ταγκαλάκι.

Ὤ, ἂν βλέπατε τὸν διάβολο πῶς κινεῖται! Δὲν τὸν ἔχετε δεῖ, γι' αὐτὸ δὲν καταλαβαίνετε μερικὰ πράγματα! Κάνει τὸ πᾶν, γιὰ νὰ μὴ βοηθηθῆ ὁ ἄνθρωπος. Τὸ ἔχω παρατηρήσει στὸ Καλύβι, ὅταν συζητῶ. Μόλις φθάσω ἀκριβῶς στὸ σημεῖο ποὺ θέλω, στὸ πιὸ εὐαίσθητο, γιὰ νὰ βοηθήσω αὐτοὺς ποὺ μὲ ἀκοῦν, τότε ἢ κάποιος θόρυβος γίνεται ἢ ἔρχονται ἄλλοι καὶ διακόπτω. Τοὺς βάζει προηγουμένως ὁ διάβολος νὰ χαζεύουν ἀπέναντι τὴν Σκήτη ἢ νὰ βλέπουν κάτι, καὶ κανονίζει νὰ ἔρθουν στὸ πιὸ λεπτὸ σημεῖο τῆς συζητήσεως, γιὰ νὰ ἀλλάξω θέμα καὶ νὰ μὴν ὠφεληθοῦν. Γιατί, ὅταν ἀρχίση ἡ συζήτηση, ξέρει ὁ διάβολος ποῦ θὰ καταλήξη καί, ἐπειδὴ βλέπει ὅτι θὰ πάθη ζημιά, στέλνει κάποιον ἀκριβῶς στὸ πιὸ εὐαίσθητο σημεῖο, γιὰ νὰ μὲ διακόψη. «Ἔ, Πάτερ, ἀπὸ ποῦ νὰ μποῦμε;», φωνάζει. «Πάρτε λουκούμια καὶ νερὸ καὶ ἐλᾶτε ἀπὸ ᾽κεῖ», τοὺς λέω. Ἄλλοι μπαίνουν ἐκείνη τὴν στιγμὴ μέσα, ὁπότε μὲ διακόπτουν, γιατὶ πρέπει νὰ σηκωθῶ νὰ χαιρετήσω. Ἄλλοι ἔρχονται μετὰ ἀπὸ λίγο καὶ πρέπει πάλι νὰ σηκωθῶ, ἀρχίζουν καὶ τὴν κουβέντα «ἀπὸ ποῦ εἶσαι κ.λπ.»... Ὁπότε εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ ἀρχίσω πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή, νὰ ξαναπῶ φέρ᾽ εἰπεῖν τὸ παράδειγμα ποὺ ἔλεγα. Μόλις προχωρῶ, φωνάζει ἀπὸ κάτω ἄλλος: «Ἔ, Πάτερ Παΐσιε, ποῦ μένεις; Ἀπὸ ᾽δῶ εἶναι ἡ πόρτα;». Ἄντε ξανὰ νὰ σηκωθῆς... Βρὲ τὸν πειρασμό! Ἕξι-ἑπτὰ φορὲς μιὰ μέρα μοῦ ἔκανε τὸ ἴδιο, μέχρι ποὺ ἀναγκάσθηκα καὶ ἔβαλα μερικούς... φρουρούς! «Ἐσὺ κάθησε ἐκεῖ καὶ κοίταζε νὰ μὴν ἔρθη κανένας ἀπὸ ᾽κεῖ. Ἐσὺ κάθησε ἐδῶ, μέχρι νὰ τελειώσω τὴν δουλειά μου». Ἕξι-ἑπτὰ φορὲς νὰ ἀρχίζης ὁλόκληρη ἱστορία, νὰ τοὺς φέρνης στὸ σημεῖο ποὺ θὰ βοηθηθοῦν, καὶ τὰ ταγκαλάκια πάλι νὰ δημιουργοῦν σκηνές!

Βρὲ τὸν πειρασμὸ τί κάνει! Γυρίζει τὸ κουμπὶ συνέχεια σὲ ἄλλη συχνότητα. Μόλις ὁ ἀγωνιζόμενος πάη νὰ συγκινηθῆ λίγο ἀπὸ κάτι, τάκ, τοῦ γυρίζει τὸ κουμπὶ ἀλλοῦ καὶ ξεχνιέται μὲ ἐκεῖνο. Θυμᾶται πάλι κάτι πνευματικό; Τάκ, τοῦ θυμίζει κάτι ἄλλο. Τὸν κάνει ὅλο τοῦμπες. Ὁ ἄνθρωπος, ἂν μάθη πῶς ἐργάζεται ὁ διάβολος, θὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ πολλὰ πράγματα.

– Γέροντα, πῶς θὰ μάθη;

– Νὰ παρακολουθῆ. Ἅμα παρακολουθῆ κανείς, μαθαίνει. Βλέπεις, οἱ τσομπαναραῖοι εἶναι οἱ καλύτεροι μετεωρολόγοι, γιατὶ παρακολουθοῦν τὰ σύννεφα, τὸν ἀέρα.

Ἡ φτερούγα τῆς θελήσεως

Ὁ κόσμος εὔκολα ἐπηρεάζεται καὶ πρὸς τὸ καλὸ καὶ πρὸς τὸ κακό. Πρὸς τὸ κακὸ ἐπηρεάζεται πιὸ εὔκολα, γιατὶ ἐκεῖ κανοναρχεῖ καὶ ὁ διάβολος. Πὲς σὲ ἕναν λ.χ. νὰ κόψη τὸ τσιγάρο, γιατὶ βλάπτει. Μόλις θὰ ἀποφασίση νὰ τὸ κόψη, θὰ πάη ὁ διάβολος καὶ θὰ τοῦ πῆ: «Ἐκεῖνο τὸ τσιγάρο ἔχει λιγώτερο φαρμάκι, τὸ ἄλλο ἔχει φίλτρο καὶ καθαρίζει... Κάπνισε ἀπὸ ᾽κεῖνα· δὲν θὰ σὲ βλάψουν». Θὰ τοῦ βρῆ δηλαδὴ μιὰ δικαιολογία, γιὰ νὰ μὴν τὸ κόψη· θὰ τοῦ βρῆ... μιὰ λύση! Γιατὶ ὁ διάβολος μπορεῖ νὰ μᾶς βρῆ ἕνα σωρὸ δικαιολογίες. Καὶ ἐκεῖνο τὸ τσιγάρο ποὺ τοῦ προτείνει, μπορεῖ

νὰ τὸν βλάψη ἀκόμη περισσότερο. Γι' αὐτὸ χρειάζεται νὰ ἔχουμε θέληση. Καὶ ἂν κανεὶς δὲν κόψη τὰ κουσούρια του, ὅταν εἶναι ἀκόμη νέος, μετὰ εἶναι δύσκολο νὰ τὰ κόψη, γιατί, ὅσο περνάει ἡ ἡλικία, ἐξασθενεῖ ἡ θέληση.

Ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχη θέληση, δὲν μπορεῖ νὰ κάνη τίποτε. Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος λέει: «*Ἐν τῷ θέλειν καὶ τῷ μὴ θέλειν κεῖται τὸ πᾶν*»[1]. Δηλαδὴ ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ ἂν θέλη ἢ ἂν δὲν θέλη ὁ ἄνθρωπος. Μεγάλη ὑπόθεση! Ὁ Θεὸς εἶναι φύσει ἀγαθὸς καὶ θέλει πάντοτε τὸ καλό μας. Χρειάζεται ὅμως νὰ θέλουμε καὶ ἐμεῖς. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος πετᾶ πνευματικὰ μὲ δυὸ φτεροῦγες· μὲ τὴν θέληση τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν θέληση τὴν δική του. Ὁ Θεὸς τὴν μιὰ φτερούγα – τὴν δική Του θέληση – μᾶς τὴν ἔχει κολλήσει μόνιμα στὸν ἕναν ὦμο μας. Ἀλλὰ γιὰ νὰ πετάξουμε πνευματικά, πρέπει καὶ ἐμεῖς νὰ κολλήσουμε στὸν ἄλλο ὦμο τὴν δική μας φτερούγα, τὴν ἀνθρώπινη θέληση. Ἅμα ὁ ἄνθρωπος ἔχη δυνατὴ θέληση, ἔχει τὴν φτερούγα τὴν ἀνθρώπινη, ποὺ ἰσορροπεῖ μὲ τὴν θεϊκὴ φτερούγα, ὁπότε πετάει. Ἐνῶ, ἂν ἡ θέλησή του εἶναι ἀτροφική, πάει νὰ πετάξη λίγο καὶ τουμπάρει. Ξαναπροσπαθεῖ λίγο, πάλι τούμπα!

– Γέροντα, καλλιεργεῖται ἡ θέληση;

– Δὲν ἔχουμε πεῖ ὅτι ὅλα καλλιεργοῦνται; Θέληση ὑπάρχει σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, σὲ ἄλλους λίγη καὶ σὲ ἄλλους περισσότερη. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχη διάθεση νὰ ἀγωνισθῆ, προσεύχεται καὶ ζητᾶ ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ τοῦ αὐξήση τὴν θέληση, καὶ ὁ Θεὸς τὸν βοηθάει. Ὅταν δὲν κάνη προκοπὴ ὁ ἄνθρωπος, τότε νὰ ξέρη ὅτι ἢ δὲν βάζει καθόλου θέληση ἢ θὰ βάζη λίγη καὶ αὐτὴ θὰ εἶναι ἐξασθενημένη, ὁπότε καὶ αὐτὸ πάλι δὲν βοηθάει. Ἕνα πουλί, ἂς ὑποθέσουμε, ἔχει τὴν μία φτερούγα του γερή, ἀλλὰ παραμελεῖ τὴν ἄλλη· τῆς πέφτουν μερικὰ φτερὰ καὶ μετὰ δὲν μπορεῖ νὰ πετάξη σωστά. Ἡ μία φτερούγα δουλεύει καλά, ἡ ἄλλη ὅμως εἶναι σὰν τὴν σπασμένη τσατσάρα. Τὴν κουνάει τὸ πουλί, ἀλλὰ μπαίνει ἀέρας ἐνδιάμεσα καὶ δὲν μπορεῖ νὰ πετάξη καλά. Πετάει λίγο καὶ μετὰ κάνει τοῦμπες. Πρέπει νὰ ἔχη ἀκέραιη καὶ αὐτὴν τὴν φτερούγα, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ πετάη. Ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος, θέλω νὰ πῶ, πρέπει νὰ προσέχη καὶ νὰ μὴν παραμελῆ τὴν ἀνθρώπινη θέληση, ἂν θέλη νὰ πετάη συνέχεια σωστά, πνευματικά. Γιατὶ τὸ ταγκαλάκι τί κάνει; Πάει σιγὰ-σιγὰ καὶ τραβάει ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη φτερούγα πρῶτα κανένα μικρούτσικο φτερό, ὕστερα κανένα λίγο μεγαλύτερο, καὶ ἂν δὲν προσέξη ὁ ἄνθρωπος, τοῦ βγάζει καὶ ἕνα μεγάλο, ὁπότε πάει νὰ πετάξη καὶ δὲν μπορεῖ. Καὶ ἂν τυχὸν τοῦ τραβήξη μερικὰ φτερά, τότε, ὅταν πάη νὰ πετάξη, μπαίνει ἀέρας στὴν φτερούγα ποὺ τῆς λείπουν φτερὰ καὶ κάνει τοῦμπες. Ἡ θεϊκὴ φτερούγα εἶναι πάντα γεμάτη, συμπληρωμένη· δὲν τῆς λείπουν φτερά, γιατὶ ὁ διάβολος δὲν μπορεῖ νὰ τὰ τραβήξη καὶ νὰ τὰ βγάλη· εἶναι θεϊκή. Νὰ προσέχη ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴν ἀμελήση καὶ τοῦ βγάλη ὁ διάβολος κανένα φτερὸ ἀπὸ τὴν δική του φτερούγα. Ὅταν ἀρχίζη σιγὰ-σιγὰ λίγο ἡ τεμπελιά, λίγο ἡ ἀδιαφορία, ἐξασθενεῖ ἡ θέληση. Τί νὰ κάνη ὁ Θεός, ἂν δὲν θέλη ὁ ἄνθρωπος; Δὲν θέλει νὰ ἐπέμβη, γιατὶ σέβεται τὴν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου. Ἀχρηστεύει ἔτσι ὁ ἄνθρωπος καὶ τὴν φτερούγα τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ὅμως ἔχη θέληση, ἔχη δηλαδὴ καὶ τὴν δική του φτερούγα ἀκέραιη, τότε θέλει ὁ Θεός, θέλει καὶ ὁ ἄνθρωπος, καὶ πετάει ὁ ἄνθρωπος.

---

[1] Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, *Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὴν πρώτην*, Ὁμιλία Ε΄, *PG* 62, 428.

– Δηλαδή, Γέροντα, τί εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ πέταγμα; Ἐννοεῖτε νὰ θέλω νὰ προοδεύσω πνευματικά, νὰ θέλω τὴν σωτηρία μου;

– Ναί, βρὲ παιδί! Ὅταν λέω πέταγμα, ἐννοῶ τὴν ἄνοδο τὴν πνευματική, δὲν ἐννοῶ νὰ πετάξω νὰ ἀνέβω σὲ κανένα κυπαρίσσι!

– Εἴχατε πεῖ, Γέροντα, ὅτι μπορεῖ νὰ ὀργώνη κανείς, νὰ σπέρνη, νὰ κάνη ὅλες τὶς σχετικὲς διαδικασίες, καὶ νὰ μὴ βγάζη οὔτε τὸν σπόρο.

– Ναί, ἔτσι εἶναι. Ἅμα δὲν προσέχη κανείς, τοῦ κλέβει τὸν κόπο του ὁ διάβολος· ἐνῶ, ἂν προσέχη καὶ παίρνη στὰ ζεστὰ τὸ θέμα τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς του, ἀγωνίζεται, προκόβει, καρποφορεῖ, τρέφεται πνευματικὰ καὶ χαίρεται ἀγγελικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - *Ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τὴν καλὴ συναναστροφὴ*

Ἡ ἀδελφοσύνη

Γέροντα, ἀνησυχῶ, ὅταν λέτε ὅτι θὰ περάσουμε δύσκολα χρόνια.

– Νὰ εἶστε ἀγαπημένες, μονοιασμένες, καταρτισμένες πνευματικά, νὰ ἔχετε παλληκαριά, νὰ εἶστε ἕνα σῶμα, καὶ μὴ φοβᾶσθε τίποτε. Βοηθάει μετὰ ὁ Θεός. Νὰ καλλιεργήσετε τὴν ἀγάπη τὴν πνευματική. Νὰ ἔχετε τέτοια ἀγάπη ποὺ ἔχει ἡ μάνα γιὰ τὸ παιδί. Νὰ ὑπάρχη ἡ ἀδελφοσύνη, ἡ θυσία. Θὰ περάσουμε σιγὰ-σιγὰ δύσκολες μέρες.

Φυσικὰ ἐμεῖς οἱ μοναχοὶ φεύγουμε ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ ἀφήνουμε γνωστοὺς καὶ συγγενεῖς, γιὰ νὰ μποῦμε στὴν μεγάλη οἰκογένεια τοῦ Ἀδὰμ–τοῦ Θεοῦ. Οἱ λαϊκοὶ ὅμως ἐπιβάλλεται νὰ ἔχουν σχέσεις μὲ γνωστοὺς καὶ συγγενεῖς ποὺ ζοῦν πνευματικά, γιὰ νὰ βοηθιοῦνται. Ὁ Χριστιανὸς ποὺ ἀγωνίζεται μέσα στὸν κόσμο βοηθιέται, ὅταν ἔχη σχέσεις μὲ πνευματικοὺς ἀνθρώπους. Ὅσο πνευματικὰ καὶ νὰ ζῆ κανείς, ἔχει ἀνάγκη – ἰδίως στὴν ἐποχὴ ποὺ ζοῦμε – ἀπὸ τὴν καλὴ συντροφιά. Ἡ ἐπαφὴ μὲ πνευματικοὺς ἀνθρώπους πολὺ τὸν βοηθάει – περισσότερο καὶ ἀπὸ τὴν πνευματικὴ μελέτη –, διότι αὐτὴ ἡ χαρὰ τοῦ πνευματικοῦ συνδέσμου τοῦ δίνει ὄρεξη μεγάλη, γιὰ νὰ ἀγωνίζεται πνευματικά. Ἀκόμη καὶ στὴν ἐργασία, σὲ μιὰ δημόσια ὑπηρεσία κ.λπ., καλὰ εἶναι νὰ γνωρίζωνται μεταξύ τους οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, γιὰ νὰ ἀλληλοβοηθιοῦνται. Μπορεῖ, ἂς ὑποθέσουμε, νὰ παρουσιασθῆ ἕνα πρόβλημα μεταξὺ συναδέλφων, νὰ χρειάζωνται ἀλληλοσυμπαράσταση καὶ νὰ διστάζη ὁ ἕνας νὰ μιλήση στὸν ἄλλον, ἂν δὲν γνωρίζωνται.

– Ὅταν, Γέροντα, ἕνας ἀρνηθῆ νὰ μᾶς ἐξυπηρετήση σὲ κάποια ἀνάγκη μας, εἶναι σωστὸ νὰ δυσκολευώμαστε νὰ τοῦ ξαναζητήσουμε κάτι ποὺ θὰ χρειασθοῦμε;

– Ὄχι, δὲν πρέπει. Ἴσως τότε νὰ μὴν εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ ἐξυπηρετήση. Εἶναι σὰν νὰ μοῦ ζητᾶς ἕνα σταυρουδάκι, καὶ σοῦ τὸ δίνω. Ἄλλη φορὰ μοῦ ζητᾶς, ἀλλὰ δὲν ἔχω νὰ σοῦ δώσω, καὶ δὲν σοῦ δίνω. Ἐγὼ ὕστερα ἀγοράζω σταυρουδάκια, γιὰ νὰ ἔχω νὰ δίνω, καὶ ἔρχεσαι ἐσὺ καὶ δὲν μοῦ ζητᾶς, ἐνῶ ἐγὼ περιμένω μιὰ εὐκαιρία γιὰ νὰ τὰ μοιράσω.

Σήμερα οἱ ἄνθρωποι ζοῦν στὴν ἴδια πολυκατοικία καὶ δὲν γνωρίζονται μεταξύ τους. Παλιὰ ὑπῆρχε ἡ γειτονιά, ποὺ βοηθοῦσε τοὺς ἀνθρώπους νὰ γνωρισθοῦν, καὶ σὲ μιὰ ἀνάγκη στήριζε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Πήγαινε, ἂς ὑποθέσουμε, ἕνας κάπου μὲ τὸ κάρο καὶ συναντοῦσε στὸν δρόμο ἕναν γνωστό του. «Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι; ποῦ πᾶς; τὸν ρωτοῦσε. Πρὸς τὰ ἐκεῖ πάω καὶ ἐγώ. Ἀνέβα πάνω νὰ πᾶμε μαζί». Ἢ ἄλλος, ἂν εἶχε πρόγραμμα νὰ πάη κάπου μὲ τὸ ἄλογο, τὸ ἔλεγε καὶ στὸν γείτονα καὶ τὸν ρωτοῦσε: «Ἐσὺ ποῦ θέλεις νὰ πᾶς; Ἂν μπορῆς νὰ περιμένης, σὲ τρεῖς ὧρες φεύγω μὲ τὸ ἄλογο καὶ μπορῶ νὰ σὲ πάρω μαζί μου» ἢ «αὔριο θὰ φύγω γιὰ 'κεῖ· ἔλα ἀπὸ τὸ σπίτι νὰ κοιμηθῆς σ' ἐμᾶς, γιὰ νὰ φύγουμε συντροφιὰ νωρὶς τὸ πρωί». Σκέφτονταν οἱ ἄνθρωποι τὸν ἄλλον καί, ὅταν μποροῦσαν νὰ κάνουν μιὰ ἐξυπηρέτηση, δὲν τὴν ἀπέφευγαν. Εἶχαν τὴν καλὴ περιέργεια καὶ ρωτοῦσαν, γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσουν σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις. Ἀκόμη καὶ ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ εἶχαν γνωστούς.

– Γέροντα, τί βοηθάει νὰ δεθοῦν πνευματικὰ οἱ ἄνθρωποι;

– Στὶς μέρες μας καὶ νὰ μὴ θέλουν νὰ δεθοῦν οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, θὰ τοὺς ἀναγκάση ὁ διάβολος νὰ δεθοῦν. Ὁ διάβολος μὲ τὴν πολλή του κακία κάνει τὸ μεγαλύτερο καλὸ σήμερα στὸν κόσμο. Γιατί, ἂς ποῦμε, ἕνας πατέρας ποὺ εἶναι πιστὸς καὶ θέλει λ.χ. νὰ κάνη φροντιστήριο στὰ παιδιά του, θὰ εἶναι ἀναγκασμένος νὰ βρῆ ἕναν καλὸ καὶ πιστὸ δάσκαλο, γιὰ νὰ βάλη στὸ σπίτι του. Ἕνας δάσκαλος πάλι ποὺ εἶναι πιστὸς καὶ θέλει νὰ κάνη φροντιστήριο σὲ παιδιά, γιατὶ δὲν διορίσθηκε ἀκόμη, θὰ ζητᾶ νὰ βρῆ μιὰ οἰκογένεια καλή, γιὰ νὰ νιώθη ἀσφάλεια. Ἢ ἕνας τεχνίτης ποὺ ζῆ πνευματικά, εἴτε ἐλαιοχρωματιστὴς εἶναι εἴτε ἠλεκτρολόγος κ.λπ., θὰ ψάχνη νὰ βρῆ νὰ δουλέψη σὲ μιὰ καλὴ οἰκογένεια, ὥστε νὰ νιώθη ἄνετα, γιατὶ σ᾽ ἕνα κοσμικὸ σπίτι θὰ βρίσκη τὸν μπελᾶ του. Ἕνας χριστιανὸς νοικοκύρης πάλι θὰ ψάχνη νὰ βάλη στὸ σπίτι του ἕναν καλὸ τεχνίτη, ποὺ νὰ εἶναι καὶ πιστὸς ἄνθρωπος. Ἔτσι θὰ ψάχνη καὶ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος νὰ βρῆ ἕναν πνευματικὸ ἄνθρωπο, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ συνεργασθῆ. Σιγὰ-σιγὰ λοιπὸν θὰ γνωρισθοῦν μεταξύ τους οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἀπὸ ὅλες τὶς ἐπιστῆμες.

Τελικὰ ὁ διάβολος μὲ τὴν κακία του, χωρὶς νὰ τὸ θέλη, κάνει καλό: χωρίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τὰ γίδια. Θὰ χωρίσουν λοιπὸν τὰ πρόβατα ἀπὸ τὰ γίδια καὶ θὰ ζοῦν ὡς «*μία ποίμνη, εἷς ποιμήν*»[1]. Καὶ βλέπεις, ἄλλοτε στὰ χωριὰ εἶχαν τσομπάνο καὶ ὁ κάθε χωρικὸς ἔδινε τὰ πρόβατα ἢ τὰ γίδια ποὺ εἶχε, ἄλλος πέντε, ἄλλος δέκα, καὶ βοσκοῦσαν πρόβατα καὶ γίδια μαζί, γιατὶ τὰ γίδια τότε ἦταν φρόνιμα καὶ δὲν χτυποῦσαν μὲ τὰ κέρατα τὰ πρόβατα. Τώρα τὰ γίδια ἀγρίεψαν καὶ χτυποῦν ἄσχημα τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ. Τὰ πρόβατα πάλι ψάχνουν καλὸ βοσκὸ καὶ κοπάδι μόνον ἀπὸ πρόβατα. Γιατὶ ἔτσι ποὺ ἔγινε ὁ κόσμος, εἶναι μόνο γιὰ ὅσους ζοῦν στὴν ἁμαρτία. Γι᾽ αὐτὸ θὰ χωρίζωνται οἱ ἄνθρωποι καὶ θὰ ξεχωρίσουν τὰ πρόβατα ἀπὸ τὰ ἐρίφια. Ὅσοι θὰ θέλουν νὰ ζήσουν πνευματικὴ ζωή, σιγὰ-σιγὰ δὲν θὰ μποροῦν νὰ ζήσουν μέσα σ᾽ αὐτὸν τὸν κόσμο· θὰ ψάχνουν νὰ βροῦν τοὺς ὁμοίους τους, ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ, νὰ βροῦν Πνευματικό, καὶ θὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Καὶ αὐτὸ τὸ καλὸ τὸ κάνει τώρα ὁ διάβολος μὲ τὴν κακία του, χωρὶς νὰ τὸ θέλη. Ἔτσι βλέπουμε, ὄχι μόνο στὶς πόλεις ἀλλὰ καὶ στὰ χωριά, ἄλλους νὰ τρέχουν στὰ νταούλια, στὰ μπουζούκια κ.λπ., νὰ ζοῦν ἀδιάφορα, καὶ ἄλλους νὰ τρέχουν στὶς ἀγρυπνίες, στὶς παρακλήσεις, στὶς πνευματικὲς συγκεντρώσεις, καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ νὰ εἶναι δεμένοι μεταξύ τους.

Στὰ δύσκολα χρόνια δημιουργεῖται μιὰ ἀδελφοσύνη πολὺ δυνατή. Στὸν πόλεμο δυὸ χρόνια ζήσαμε μαζὶ οἱ στρατιῶτες στὴν διλοχία καὶ ἤμασταν περισσότερο δεμένοι καὶ ἀπὸ ἀδέλφια, ἐπειδὴ ζήσαμε ὅλοι μαζὶ τὶς δυσκολίες, τοὺς κινδύνους. Ἤμασταν τόσο συνδεδεμένοι, ποὺ ἔλεγε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον «ἀδελφό».Ἦταν κοσμικοὶ ἄνθρωποι, μὲ κοσμικὰ φρονήματα, καὶ ὅμως δὲν ἤθελε νὰ χωρισθῆ ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον. Οὔτε Εὐαγγέλιο εἶχαν διαβάσει οὔτε πνευματικὰ βιβλία. Εἶχαν τὴν ἁπλὴ κοσμικὴ μόρφωση, μὲ τὴν καλὴ ἔννοια, ἀλλὰ εἶχαν τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ ὅλα, τὴν ἀγάπη, τὴν ἀδελφοσύνη. Τώρα τελευταῖα πέθανε ἕνας συστρατιώτης μας καὶ μαζεύτηκαν στὴν κηδεία του οἱ ἄλλοι ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Ἦρθε καὶ ἐδῶ πρὸ ἡμερῶν ἕνας συστρατιώτης μου νὰ μὲ δῆ. Πῶς μὲ ἀγκάλιασε! Δὲν μποροῦσα νὰ βγῶ ἀπὸ τὰ χέρια του.

---

[1] *Ἰω.* 10, 16.

Τώρα πολεμᾶμε μὲ τὸν διάβολο. Γι᾽ αὐτὸ κοιτάξτε νὰ ἀδελφωθῆτε πιὸ πολύ. Ἔτσι θὰ συμβαδίσουμε ὅλοι μαζὶ στὸν δρόμο ποὺ χαράξαμε, στὸ ἀπότομο μονοπάτι τῆς ἀνηφόρας γιὰ τὸν γλυκὺ Γολγοθᾶ.

Ἡ πνευματικὴ συγγένεια

– Γέροντα, χθὲς μᾶς εἴπατε ὅτι ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ εἴδατε αὐτὲς τὶς μέρες τοὺς νιώσατε ἀδέλφια· πῶς εἶναι ἡ πνευματικὴ συγγένεια;

– Μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εἴμαστε κατὰ σάρκα ἀδέλφια. Ὅλοι εἴμαστε ἀδέλφια καὶ ὅλοι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ πιστοὶ εἴμαστε ἐπιπλέον κατὰ Χάριν παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, ἐξαγορασμένοι μὲ τὸ θεϊκὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ μας. Στὴν πνευματικὴ ζωὴ κατὰ σάρκα συγγενεύουμε ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ καὶ κατὰ πνεῦμα ἀπὸ τὸν Χριστό. Ὅσοι ζοῦν πνευματικὰ νιώθουν μεταξύ τους αὐτὴν τὴν πνευματικὴ συγγένεια. Σκέφτονται τὸ ἴδιο, ἐπιδιώκουν τὸ ἴδιο, ἔχουν τὸν ἴδιο σκοπό. Ἂν εἶχες λ.χ. μιὰ κατὰ σάρκα ἀδελφὴ ποὺ εἶχε τὸ πρόγραμμά της, ζοῦσε κοσμικὰ κ.λπ., δὲν θὰ ἔνιωθες καμμιὰ πνευματικὴ συγγένεια μὲ αὐτήν.

– Διαλύεται ποτὲ ἡ πνευματικὴ συγγένεια;

– Ὅταν πάψῃ ὁ ἕνας νὰ ζῇ πνευματικά, παύει νὰ συγγενεύῃ μὲ τὸν ἄλλον ποὺ ζῇ πνευματικά. Μόνος του ἀποχωρίζεται· δὲν τὸν ἀπομακρύνει ὁ ἄλλος. Ὅπως καὶ ὅσο ζῇ κανεὶς κατὰ Θεόν, τόσο πλησιάζει στὸν Θεό· ὅσο ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν κατὰ Θεὸν ζωή, τόσο φεύγει μακριά Του. Δὲν τὸν διώχνει ὁ Θεός· ὁ ἄνθρωπος φεύγει μόνος του μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεό. Καὶ ὅπως ἡ θεία Χάρις εἶναι μία δύναμη ποὺ ἐνεργεῖ ἀπὸ μακριὰ καὶ μεταδίδεται στοὺς ἀνθρώπους, ἔτσι καὶ ἡ πονηρὴ ἐνέργεια τοῦ διαβόλου εἶναι καὶ αὐτὴ μία δύναμη ποὺ ἐνεργεῖ ἀπὸ μακριὰ καὶ μεταδίδεται. Δύο ψυχὲς λ.χ. ἂν εἶναι σὲ πνευματικὴ κατάσταση καὶ σκέφτεται ἡ μία τὴν ἄλλη, ὑπάρχει μεταξύ τους μιὰ ἐπαφὴ πνευματικὴ καὶ μεταφέρει ἡ μία στὴν ἄλλη μιὰ δύναμη θεϊκή. Καὶ δύο ψυχές, ἂν ζοῦν ἁμαρτωλὰ καὶ ἔχουν κάποια ἐπικοινωνία μεταξύ τους, δέχεται ἀπὸ μακριὰ ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη μιὰ δαιμονικὴ ἐπίδραση· πάει τηλεγράφημα ἀπὸ τὴν μία στὴν ἄλλη.

– Γέροντα, ὅταν ὑπάρχῃ τέτοια δαιμονικὴ ἐπικοινωνία σὲ δύο ἀνθρώπους, ἂν ἀλλάξῃ ὁ ἕνας πρὸς τὸ καλό, βοηθιέται ὁ ἄλλος;

– Ναί, δὲν βρίσκει ἀνταπόκριση, γιατὶ δὲν σηκώνει ὁ ἄλλος τό... ἀκουστικό. Κόβεται ἡ γραμμὴ καὶ δὲν ἔχει πιὰ ἐπικοινωνία. Ἔτσι ἴσως προβληματισθῇ καί, ἂν θέλῃ, μπορεῖ νὰ βοηθηθῇ.

– Ὅταν συναναστρεφώμαστε ἕναν ἄνθρωπο ποὺ ἔχει πάθη, καὶ δὲν ἐπηρεαζώμαστε ἀπὸ τὰ πάθη του, ἐμεῖς ἐπιδροῦμε στὸν χαρακτήρα του;

– Ἐὰν ἔχουμε πνευματικὴ κατάσταση, ἁγιότητα, πολὺ ἐπιδροῦμε, γιατὶ ἐπιδρᾷ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ βοηθιέται ὁ συνάνθρωπός μας. Ὅταν ἀνεχώμαστε τὸν ἀδελφό μας ἀπὸ ἀγάπη, ἐκεῖνος τὸ καταλαβαίνει. Ὅπως καὶ ὅταν ὑπάρχῃ μέσα μας κακία, χωρὶς νὰ ἐκδηλώνεται, πάλι ἐκεῖνος τὴν καταλαβαίνει. Ὅ,τι ἔχει μιὰ ψυχή, αὐτὸ καὶ μεταδίδει. Τὸ πάθος μεταδίδει πάθος, ὁ θυμὸς θυμό, ἡ ὀργὴ ὀργή. Ἐνῶ, ὅταν στὴν ψυχὴ ὑπάρχουν χαρίσματα, τὸ χάρισμα θὰ μεταδώσῃ χάρισμα.

– Ὅταν δηλαδὴ κανεὶς συναναστρέφεται μὲ ἐναρέτους, βοηθιέται;

– Καὶ βέβαια βοηθιέται. Ἂν πᾶς σὲ ἕνα κελλὶ ποὺ τὸ θυμιάζουν συνέχεια, ὅταν βγῇς, θὰ μυρίζῃς θυμίαμα. Ἂν πᾶς σὲ ἕναν στάβλο, θὰ πάρῃς τὴν μυρωδιὰ τοῦ στάβλου. Ἂν πᾶς σὲ ἕνα κοσμικὸ σπίτι, θὰ μυρίζῃς κοσμικὰ ἀρώματα, ὅταν φύγῃς. Στὴν Κατοχὴ εἴχαμε πέντε στρέμματα πεπονιές, διάφορες ποικιλίες· τὶς ἀμερικάνικες τῆς Γεωργικῆς Σχολῆς, ποὺ ἔκαναν ἄσπρα πεπόνια τόοοσο μεγάλα καὶ πολὺ γλυκά, τὶς ἀργίτικες, ποὺ ἦταν οἱ ἐντόπιες κ.ἄ. Ἂν τυχὸν οἱ κολοκυθιὲς ἦταν κοντὰ σ᾽ αὐτὲς τὶς καλές, τὶς ἀμερικάνικες πεπονιές, ἔφευγε ἡ γλύκα ἀπὸ τὸ πεπόνι καὶ πήγαινε στὸ κολοκύθι. Τὸ κολοκύθι γινόταν πιὸ γλυκὸ καὶ τὸ πεπόνι πιὸ ἄνοστο. Αὐτὸ γίνεται μὲ τὴν ἐπικονίαση ποὺ κάνουν οἱ μέλισσες πηγαίνοντας ἀπὸ τὸ ἕνα ἄνθος στὸ ἄλλο. Ἂν δῇς πεπόνι μὲ ὀμφαλὸ μεγάλο, νὰ ξέρῃς ὅτι ἡ πεπονιὰ θὰ ἦταν κοντὰ σὲ κολοκυθιά. Ἂν τυχὸν εἶναι ἡ ἀργίτικη πεπονιὰ κοντὰ σὲ καλὴ πεπονιά, θὰ πάρῃ γλύκα ἀπὸ τὴν καλή. Θὰ χάσῃ γλύκα ἡ καλὴ πεπονιά, ἀλλὰ τοὐλάχιστον θὰ πάῃ ἡ γλύκα σὲ πεπονιά. Ἂν ὅμως ἡ κολοκυθιὰ εἶναι κοντὰ σὲ καλὴ πεπονιά, τὸ κολοκύθι θὰ γίνῃ πιὸ γλυκὸ καί, ἂν τὸ κάνῃς φαγητό, θὰ χρειάζεται ὕστερα ἕνα πλόχερο ἁλάτι. Χάνει τὸ πεπόνι, ἀλλὰ δὲν ὠφελεῖ καὶ τὸ κολοκύθι. Ἐνῶ, ἂν εἶναι πεπόνι, χάνει βέβαια τὸ καλὸ πεπόνι, ἀλλὰ γίνεται τὸ ἄλλο πιὸ γλυκὸ πεπόνι. Θέλω νὰ πῶ, ἂν ἕνας Χριστιανὸς ποὺ δὲν εἶναι πολὺ προοδευμένος πάῃ κοντὰ σὲ ἕναν πνευματικὰ προοδευμένο ἄνθρωπο, μπορεῖ νὰ κουρασθῇ ὁ δεύτερος, νὰ ζημιωθῇ λίγο, ἀλλὰ ὠφελεῖται ὁ πρῶτος. Ἂν ὅμως ἕνας κοσμικὸς ἄνθρωπος, ποὺ δὲν πιστεύει, πάῃ κοντὰ σὲ ἕναν πνευματικὸ ἄνθρωπο, θὰ πάῃ χαμένος ὁ κόπος καὶ ὁ χρόνος ποὺ θὰ διαθέσῃ ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος. Τὸ πολὺ-πολὺ ὁ κοσμικὸς νὰ συγκινηθῇ ἀπὸ μερικὰ πνευματικὰ ποὺ θὰ τοῦ πῇ ὁ ἄλλος καὶ νὰ τὰ φιλοσοφήσῃ κοσμικά· θὰ τὰ πάρῃ δηλαδὴ μὲ τὸ κοσμικὸ πνεῦμα καὶ δὲν θὰ ὠφεληθῇ. Δηλαδὴ θὰ γίνῃ γλυκύτερο... κολοκύθι.

Προσοχὴ στὴν συναναστροφὴ

Στὸν στρατό, στὶς Διαβιβάσεις, εἴχαμε πίνακα ἀναγνωρίσεως μὲ μερικὰ συγκεκριμένα χαρακτηριστικὰ καὶ καταλαβαίναμε ποιός σταθμὸς ἦταν δικός μας, ποιός ἦταν ξένος· ξέραμε τοὺς δικούς μας σταθμούς. Γιὰ ἕνα διάστημα ποὺ παρακολουθούσαμε μαθήματα στὶς Διαβιβάσεις, κάναμε τὸν ἐνδιάμεσο καὶ προσπαθούσαμε νὰ κάνουμε ἀναγνώριση. Λέγαμε στὸν ἄλλον «τί εἶναι αὐτό;» ἢ «ἕνα», γιὰ νὰ δοῦμε τί θὰ πῇ ἐκεῖνος, καὶ ἔτσι τὸν πιάναμε. Δηλαδή, ὅταν δὲν καταλαβαίναμε σίγουρα ποιός σταθμὸς εἶναι, δὲν εἴχαμε ἐμπιστοσύνη καὶ τὰκ–τὰκ προσπαθούσαμε νὰ κάνουμε ἀναγνώριση. Ἔτσι καὶ στὴν πνευματικὴ ζωή, ὅταν βλέπουμε πὼς ἕνας «σταθμὸς» εἶναι ξένος, πρέπει νὰ ποῦμε: «Ἔ, τώρα μ᾽ αὐτὸν θὰ συνεργασθῶ;». Ἂν κανεὶς καταλαβαίνῃ ὅτι ἕνας «σταθμὸς» εἶναι ξένος καὶ θέλῃ νὰ συνεργασθῇ μ᾽ αὐτόν, εἶναι βαρύ. Πόσο μᾶλλον ὅταν γνωρίζῃ ὅτι ὁ σταθμὸς εἶναι ὄχι μόνον ξένος ἀλλὰ καὶ ἐχθρικός, καὶ πάῃ νὰ συνεργασθῇ μὲ τὸν ἐχθρό! Θέλω νὰ πῶ, ὅσον ἀφορᾶ στὶς σχέσεις μὲ τοὺς ἄλλους, χρειάζεται διάκριση καὶ προσοχή. Τὸ πιὸ σίγουρο εἶναι νὰ συμβουλεύεται ὁ καθένας τὸν Πνευματικό του.

Ἀκόμη καὶ στὶς συζητήσεις πρέπει κανεὶς νὰ εἶναι προσεκτικός, γιατὶ μερικὲς φορὲς ἀρχίζει πνευματικὴ συζήτηση καὶ καταλήγει σὲ κουτσομπολιό. Καὶ δὲν φθάνει ποὺ χάνει τὴν ὥρα του, ἀλλὰ χάνει καὶ τὴν ψυχή του μὲ τὴν κατάκριση, γιατὶ δὲν ἔχουμε δικαίωμα νὰ κρίνουμε κανέναν, οὔτε καὶ καταστάσεις. Ἐὰν μποροῦμε, μετὰ

ἀπὸ τὴν συζήτηση ποὺ θὰ κάνουμε μὲ πόνο, νὰ κοιτάξουμε νὰ βοηθήσουμε μιὰ ἄσχημη κατάσταση. Οὔτε καὶ πεθαμένους πρέπει νὰ καταδικάζουμε, γιατὶ οἱ ψυχὲς ὅλων τῶν ἀνθρώπων εὐτυχῶς εἶναι στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ.

Βλέπω πόσες φορὲς χαλνάει ὁ λογισμὸς πολλῶν ἀνθρώπων ἀπὸ ἕναν ἀπρόσεκτο λόγο. Ἂν ζητοῦσαν φόρο γιὰ τὰ λόγια ποὺ λέμε, ξέρετε πόσο θὰ προσέχαμε; Ἂν ἔλεγαν «θὰ πῆς τόσα λόγια, θὰ πληρώσης τόσο», θὰ μετρούσαμε τὰ λόγια μας! Καὶ στὸ τηλέφωνο σκεφτόμαστε τί θὰ ποῦμε, πόσο θὰ μιλήσουμε, γιατὶ θὰ πληρώσουμε. Τώρα χάνεται πολὺς χρόνος σὲ λόγια.

– Γέροντα, στὴν Κλίμακα γράφει πὼς ἡ καταλαλιὰ εἶναι γέννημα τοῦ μίσους[2]. Τὸ ἁπλὸ κουτσομπολιὸ ὑπάρχει περίπτωση νὰ ἔχη μέσα ἀγάπη;

– Ναί, ἂν κανεὶς ἀγαπάη πολὺ μιὰ ψυχὴ καὶ βλέπη ὅτι ἄλλοι τὴν ζηλεύουν, τότε μπορεῖ νὰ πῆ καὶ καμμιὰ κουβέντα εἰς βάρος της, γιὰ νὰ μὴν τὴν ζηλεύουν οἱ ἄλλοι. Πρέπει ὅλα νὰ τὰ ἐξετάζουμε. Μιὰ βλαμμένη ὅμως ἢ πειραγμένη ψυχὴ ποὺ νομίζει ὅτι ἀδικεῖται καὶ γι᾽ αὐτὸ εἶναι λίγο πικραμένη ἢ ἀγανακτισμένη καὶ μὲ μιὰ ἀφορμὴ ἐκδηλώνει τὴν ἀγανάκτησή της, μπορεῖ νὰ κάνη τέτοια ζημιὰ στὶς ἄλλες ψυχές, ποὺ οὔτε διάβολος δὲν μπορεῖ νὰ κάνη. Ὁ Ἰούδας ἀγανάκτησε γιὰ τὴν σπατάλη τοῦ μύρου ποὺ ἔχυσε ἡ Μυροφόρος καὶ εἶπε ὅτι τὸ μύρο μποροῦσε νὰ πουληθῆ καὶ τὰ χρήματα νὰ δοθοῦν στοὺς φτωχούς. Ἀπὸ τὸν Ἰούδα ἐπηρεάσθηκαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι ποὺ εἶχαν Χάρη[3]. Εἶδαν ἐξωτερικὰ σωστὸ αὐτὸ ποὺ εἶπε ἐκεῖνος καὶ ἐπηρεάσθηκαν, γιατὶ δὲν γνώριζαν τὴν φιλάργυρη καρδιά του. Καὶ βλέπεις, ὁ Χριστὸς εἶχε δώσει στὸν Ἰούδα ἀκόμη καὶ τὸ ταμεῖο, γιὰ νὰ χορτάση τὸ πάθος του, καὶ ἐκεῖνος «*τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν*»[4].

– Γέροντα, τί θέση πρέπει νὰ πάρη κανείς, ὅταν δυὸ ἄνθρωποι διαφωνοῦν καὶ ζητοῦν τὴν γνώμη του;

– Ἂν βρεθῆ κανεὶς μὲ ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν προσωπικὰ μεταξύ τους, εἶναι καλύτερα τὴν γνώμη του νὰ τὴν πῆ παρουσίᾳ καὶ τῶν δύο, γιὰ νὰ μὴν πάρη ὁ καθένας ἕναν λόγο του, ὅπως τὸν συμφέρει, καὶ τὸν χρησιμοποιήση μετὰ ὡς βαρὺ πυροβολικὸ – ὅταν ὁ λόγος του ἔχη βαρύτητα –, γιὰ νὰ χτυπήση ἀλύπητα τὸν ἀντίπαλό του, καὶ τὸν πάρουν καὶ ἐκεῖνον τὰ βλήματα στὰ καλὰ καθούμενα. Ὅσο μπορεῖ, νὰ ἀποφεύγη τέτοιου εἴδους ἀνθρώπους, γιὰ νὰ ἔχη τὴν εἰρήνη του καὶ νὰ μπορῆ νὰ εὔχεται γιὰ τὴν εἰρήνη αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ γενικὰ γιὰ τὴν εἰρήνη τοῦ κόσμου. Ὅταν δὲν μπορῆ νὰ τοὺς ἀποφύγη τελείως αὐτοὺς τοὺς σκανδαλοποιοὺς ἀνθρώπους, νὰ προσπαθῆ τοὐλάχιστον νὰ ἀποφεύγη τὰ πολλὰ λόγια, γιὰ νὰ ἔχη λιγώτερα σκάνδαλα. Δὲν ἔχει σημασία, ἐὰν μερικοὶ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν κακότητα ἀλλὰ ἁπλὴ ἐπιπολαιότητα, διότι καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν ἐπιπολαιότητά τους πάλι δημιουργοῦν σκάνδαλα.

Μητρικὴ ἀγάπη

– Γέροντα, οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν ἀγάπη μαζὶ μὲ μιὰ διακριτικότητα ἔχουν ψυχικὴ ἁγνότητα;

---

[2] Βλ. Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, *Κλῖμαξ*, Λόγος Ι΄, παρ. α΄, ἔκδ. «Ἀστήρ», Ἀθήνα 1970, σ. 76.

[3] Πρβ. *Ματθ*. 26, 6 κ.ἑ.· *Μάρκ*. 14, 3 κ.ἑ. καὶ *Ἰω*. 12, 3 κ.ἑ.

[4] *Ἰω*. 12, 6.

– Εἶναι πολλὲς περιπτώσεις. Μπορεῖ πολλὲς φορὲς νὰ εἶναι καὶ μιὰ εὐγένεια κοσμική. Νά, μερικοὶ ἄνθρωποι ἔχουν μιὰ καλωσύνη, ἔχουν καὶ μιὰ εὐγένεια, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἔχουν καὶ πνευματικὴ ἀρχοντιά, θυσία. Τὸ νὰ ὑπάρχουν καλὰ στοιχεῖα εἶναι ἄλλο θέμα. Αὐτὸς ποὺ ἔχει κοσμικὴ εὐγένεια καὶ ὑποκρίνεται μπορεῖ νὰ κάνη πολὺ κακό, γιατὶ ξεγελιέται ὁ ἄλλος, ἀνοίγει τὴν καρδιά του καὶ χαραμίζει τελικὰ τὴν εὐλάβειά του στὸν κοσμικὸ ἄνθρωπο, ποὺ δὲν ξέρει τί θὰ πῆ εὐλάβεια. Εἶναι σὰν νὰ δίνη χρυσὲς λίρες σὲ ἀνθρώπους ποὺ ξέρουν μόνον τὶς μπρούντζινες δραχμές. Ἀκόμη πρέπει νὰ μὴ χάνη κανεὶς τὴν ὥρα του ἄσκοπα νουθετώντας πνευματικὰ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἀναπαύονται στὶς κοσμικὲς συζητήσεις καὶ στὸ νὰ ἐκφέρουν ἐγωιστικὰ γνῶμες.

– Γέροντα, ὅταν κάποιος ἔχη ἕνα πρόβλημα καὶ ἔρχεται καὶ τὸ λέη καὶ τὸ ξαναλέη, τὴν στιγμὴ μάλιστα ποὺ τὸ πρόβλημα ἔχει κάπως τακτοποιηθῆ, τί πρέπει νὰ κάνης;

– Τὴν πρώτη φορὰ δικαιολογεῖται νὰ πῆ–νὰ πῆ, νὰ καθήση ὧρες. Τότε πρέπει νὰ τὸν ἀκούσης. Ἂν δὲν τὸν ἀκούσης, θὰ νομίζη ὅτι τὸν βαριέσαι ἢ ὅτι δὲν τὸν καταλαβαίνεις. Μετὰ ὅμως, ἂν συνεχίζη νὰ λέη τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια, θὰ τοῦ πῆς: «Ὄχι ὅτι δὲν μπορῶ νὰ σὲ ἀκούσω, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν σὲ βοηθάει ἐσένα. Ἐσὺ καὶ τὸ καλοκαίρι τὸ κάνεις χειμώνα. Τώρα εἶσαι καλύτερα· εἶναι ἄνοιξη. Σὲ λίγο θὰ εἶναι καλοκαίρι. Ἐσὺ τὸ καλοκαίρι σκέφτεσαι τὰ κρύα τοῦ χειμώνα καὶ πουντιάζεις». Μερικὲς φορὲς ὅμως παρατηρεῖται τὸ ἑξῆς, ἀκόμη καὶ στὶς σχέσεις τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων. Πάει νὰ πῆ ἕνας τὸν πόνο του σὲ κάποιον, καὶ αὐτὸς δὲν θέλει νὰ τὸν ἀκούση, γιὰ νὰ μὴ στερηθῆ τὴν χαρά του. Μπορεῖ νὰ προσποιηθῆ ὅτι εἶναι βιαστικὸς ἢ νὰ ἀλλάξη κουβέντα, γιὰ νὰ ἔχη τὴν ἡσυχία του. Αὐτὸ εἶναι τελείως σατανικό. Σὰν νὰ πεθαίνη ὁ ἄλλος δίπλα μου καὶ ἐγὼ νὰ πηγαίνω πιὸ πέρα καὶ νὰ τραγουδῶ. Ποῦ εἶναι τὸ «*κλαίειν μετὰ κλαιόντων*»[5]; Καὶ μάλιστα, ὅταν πρόκειται γιὰ θέματα σοβαρὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ὡς Χριστιανὸς δὲν συμμερίζεται τὴν ἀνησυχία τοῦ ἄλλου, τότε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν συμμετέχει στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

– Ὅταν δὲν δικαιολογῶ τοὺς ἄλλους γιὰ μιὰ πράξη τους, αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἔχω σκληρὴ καρδιά;

– Δὲν δικαιολογεῖς τοὺς ἄλλους καὶ δικαιολογεῖς τὸν ἑαυτό σου; Τότε μεθαύριο κι ἐσένα ὁ Χριστὸς δὲν θὰ σὲ δικαιολογήση. Μπορεῖ σὲ μιὰ στιγμὴ ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου νὰ γίνη σκληρὴ σὰν τὴν πέτρα, ἂν δὲν προσέξη, καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ νὰ γίνη τρυφερή. Νὰ ἀποκτήσης μητρικὴ καρδιά. Εἶδες, ἡ μάνα ὅλα τὰ συγχωρεῖ καὶ καμμιὰ φορὰ κάνει πὼς δὲν βλέπει μερικὲς ἀταξίες. Νὰ κάνης ὑπομονὴ καὶ νὰ δικαιολογῆς, νὰ ἀνέχεσαι τοὺς ἄλλους, γιὰ νὰ σὲ ἀνέχεται καὶ σένα ὁ Χριστός.

– Γέροντα, ἡ καρδιὰ πῶς πλαταίνει;

– Ὅταν δικαιολογῆς πάντοτε τὶς ἀταξίες, τὶς ἀτέλειες, τὶς ἐλλείψεις τῶν ἄλλων καὶ σ᾽ αὐτὲς καθρεφτίζης τὸν ἑαυτό σου. Βέβαια ὁ πονηρὸς μπορεῖ νὰ φέρνη μερικὲς φορὲς λογισμοὺς γιὰ τοὺς ἄλλους, καὶ μάλιστα ὅταν ὑπάρχη καὶ κάποια αἰτία. Εἶναι ὅμως στὸ χέρι μας νὰ τοὺς δεχθοῦμε ἢ νὰ τοὺς διώξουμε. Ὅταν ἔρθουμε στὴν θέση τοῦ ἄλλου, θὰ τὸν δοῦμε μὲ συμπάθεια καὶ θὰ τὸν δικαιολογήσουμε. Ἔπειτα, ὅταν κάτι δὲν γίνεται ἀπὸ κακότητα ἀλλὰ ἀπὸ ἐπιπολαιότητα, πληροφορεῖ καὶ δὲν

---

[5] *Ρωμ.* 12, 15.

δημιουργεῖ ἀντίδραση. Τὸ νὰ ὑπάρχουν ἀδυναμίες ἀνθρώπινες, αὐτὸ εἶναι φυσικὸ καὶ γενικὸ σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ὅταν ὑπάρχη κακὴ διάθεση, αὐτὸ εἶναι κακό.

– Ἂν εἶναι ἄσχημα ὁ ἄλλος καὶ ἐγὼ εἶμαι καλά, μπορῶ νὰ ἐπιδράσω στὸν ἄλλον;

– Καὶ ἂν σοῦ τὸ παρουσιάζη ὁ πειρασμὸς ἔτσι; Ποῦ ξέρεις ἐσὺ ὅτι βρίσκεσαι σὲ καλύτερη κατάσταση; Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ πιστεύω ὅτι εἶμαι καλύτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ τὸν λυπᾶμαι, πρέπει νὰ λυπᾶμαι τὸν ἑαυτό μου καὶ ὄχι τὸν ἄλλον. Ἀκόμη καὶ ὅταν κανεὶς βλέπη ὅτι πράγματι δὲν εἶναι καλὰ ὁ ἄλλος, πάλι τὸν δικαιολογεῖ καὶ τοῦ δίνει ἐλαφρυντικά. Μόνο στὸν ἑαυτό του δὲν δίνει ἐλαφρυντικὰ καὶ τὸν βρίσκει χειρότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ πονάει γιὰ τὰ χάλια του. Ἀναγνωρίζει ὅτι δὲν ἔκανε τίποτε γιὰ ὅσα τοῦ ἔδωσε ὁ Θεὸς καὶ λέει: «Μὴ μὲ ὑπολογίζης ἐμένα, Θεέ μου· πέταξέ με στὴν ἄκρη. Δὲν ἔκανα τίποτε, βοήθησε τὸν ἄλλον». Αὐτοὶ ποὺ προοδεύουν πραγματικά, δὲν αἰσθάνονται τὴν μεγάλη τους πρόοδο, παρὰ μόνο μεγάλη συντριβὴ καὶ ταπείνωση καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μαζὶ μὲ μία ἀνέκφραστη ἀγαλλίαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - Ἡ εὐλάβεια συγκινεῖ τὸν Θεὸ

Τί εἶναι εὐλάβεια

Γέροντα, τί εἶναι εὐλάβεια;

– Εὐλάβεια εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ἡ συστολή, ἡ πνευματικὴ εὐαισθησία. Ὁ εὐλαβὴς μπορεῖ νὰ σφίγγεται, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ σφίξιμο στάζει μέλι στὴν καρδιά του· δὲν τοῦ κάνει μαρτυρικὴ τὴν ζωή, ἀλλὰ τὸν εὐχαριστεῖ. Οἱ κινήσεις του εἶναι λεπτές, προσεγμένες. Αἰσθάνεται ἔντονα τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ, τῶν Ἀγγέλων, τῶν Ἁγίων. Νιώθει δίπλα του τὸν Φύλακα Ἄγγελο νὰ τὸν παρακολουθῆ. Ἔχει συνέχεια στὸν νοῦ του ὅτι τὸ σῶμα του εἶναι Ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος[1] καὶ ζῆ ἁπλά, ἁγνὰ καὶ ἁγιασμένα. Παντοῦ συμπεριφέρεται μὲ προσοχὴ καὶ συστολὴ καὶ νιώθει ζωντανὰ ὅλα τὰ ἱερά. Προσέχει λ.χ. νὰ μὴν εἶναι πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη του οἱ εἰκόνες. Δὲν βάζει ἐκεῖ ποὺ κάθεται, στὸν καναπὲ ἢ στὴν καρέκλα, τὸ Εὐαγγέλιο ἢ ἕνα πνευματικὸ βιβλίο κ.λπ. Ἂν δῆ μιὰ εἰκόνα, σκιρτᾶ ἡ καρδιά του, βουρκώνουν τὰ μάτια του. Ἀλλὰ καὶ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ νὰ δῆ κάπου γραμμένο, τὸ ἀσπάζεται καὶ αὐτὸ μὲ εὐλάβεια καὶ γλυκαίνεται ἐσωτερικὰ ἡ ψυχή του. Ἀκόμη καὶ ἕνα κομματάκι ἀπὸ ἐφημερίδα ἂν βρῆ κάτω πεταμένο ποὺ νὰ γράφη λ.χ. τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἢ μόνον «Ἱερὸς Ναὸς Ἁγίας Τριάδος», σκύβει, τὸ μαζεύει, τὸ ἀσπάζεται μὲ εὐλάβεια καὶ στενοχωριέται ποὺ ἦταν πεταμένο.

– Γέροντα, ἄλλο εἶναι ἡ εὐσέβεια καὶ ἄλλο ἡ εὐλάβεια;

– Ἡ εὐσέβεια[2] εἶναι κολώνια, ἐνῶ ἡ εὐλάβεια εἶναι θυμίαμα. Ἡ εὐλάβεια εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀρετὴ γιὰ μένα, γιατὶ ὁ εὐλαβὴς προσελκύει τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ, γίνεται δέκτης τῆς Χάριτος, καὶ φυσιολογικὰ παραμένει ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ μαζί του. Τὸν προδίδει μετὰ ἡ θεία Χάρις, καὶ ὅλοι τὸν εὐλαβοῦνται, τὸν συμπαθοῦν, ἐνῶ τὸν ἀναιδῆ τὸν ἀπεχθάνονται μικροὶ–μεγάλοι.

Ἐσεῖς οἱ γυναῖκες πρέπει νὰ ἔχετε περισσότερη εὐλάβεια ἀπὸ τοὺς ἄνδρες. Ἡ γυναίκα ἀπὸ τὴν φύση της ἐπιβάλλεται νὰ ἔχη εὐλάβεια. Οἱ ἄνδρες, ὅταν δὲν ἔχουν εὐλάβεια, ἔχουν ἁπλῶς μιὰ ἀδιαφορία. Οἱ γυναῖκες ὅμως, ἅμα χάσουν τὴν εὐλάβεια, κάνουν χονδρὰ πράγματα. Μοῦ ἔλεγε ἕνας: «Ὅταν πῆγα προσκύνημα μὲ τὴν γυναίκα μου στοὺς Ἁγίους Τόπους, πῆγα καὶ στὸν Ἰορδάνη νὰ βαπτισθῶ, καὶ αὐτὴ καθόταν καὶ ἔπλενε τὰ πόδια της! "Βρέ, τί κάνεις αὐτοῦ; τῆς εἶπα, γιὰ νὰ πλύνης τὰ πόδια σου ἦρθες στὸν Ἰορδάνη ποταμό;". Νευρίασα, τὴν ἔβρισα!». Ἐκείνη φαίνεται ἦταν τελείως ἀδιάφορη, δὲν καταλάβαινε, ἐνῶ αὐτὸς ὁ καημένος εἶχε πολλὴ εὐλάβεια.

Ἡ εὐλάβεια μεταδίδεται

– Γέροντα, πῶς θὰ ἀποκτήσω εὐλάβεια;

---

[1] Βλ. *Α΄ Κορ*. 3, 16 καὶ 6, 19.

[2] Μὲ τὸν ὅρο εὐσέβεια ὁ Γέροντας ἀναφέρεται στὴν τήρηση ἐξωτερικῶν τύπων εὐλαβείας, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἀντίκρισμα ἐσωτερικό.

– Οἱ Πατέρες λένε ὅτι, γιὰ νὰ ἀποκτήσης εὐλάβεια, πρέπει νὰ ζῆς ἢ νὰ συναναστρέφεσαι μὲ ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν εὐλάβεια καὶ νὰ παρατηρῆς πῶς συμπεριφέρονται. Ὁ Μέγας Παΐσιος, ὅταν τὸν ρώτησε κάποιος «πῶς μπορῶ νὰ ἀποκτήσω φόβο Θεοῦ», τοῦ ἀπάντησε: «Νὰ συναναστρέφεσαι μὲ ἀνθρώπους ποὺ ἀγαποῦν τὸν Θεὸ καὶ ἔχουν φόβο Θεοῦ, γιὰ νὰ ἀποκτήσης καὶ ἐσὺ θεῖο φόβο»[3]. Αὐτὸ βέβαια δὲν σημαίνει ὅτι θὰ κάνης ἐξωτερικὰ ὅ,τι βλέπεις νὰ κάνουν ἐκεῖνοι, χωρὶς νὰ τὸ νιώθης ἐσὺ ἐσωτερικά, γιατὶ αὐτὸ δὲν εἶναι εὐλάβεια ἀλλὰ ψευτοευλάβεια. Τὸ ψεύτικο εἶναι ἀποκρουστικό. Ἡ εὐλάβεια εἶναι Χάρις ἀπὸ τὸν Θεὸ μέσα στὸν ἄνθρωπο. Ὅ,τι κάνει ὁ εὐλαβὴς τὸ κάνει, γιατὶ ἔτσι τὸ νιώθει μέσα του. Βέβαια μέσα μας ὑπάρχει φυσικὴ ἡ εὐλάβεια, ἀλλά, ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν τὴν καλλιεργήση, τὸ ταγκαλάκι τὸν ρίχνει μὲ τὴν λήθη στὴν ἀναισθησία καὶ στὴν ἀνευλάβεια. Μὲ τὴν συμπεριφορὰ ὅμως τοῦ εὐλαβοῦς, ξυπνᾶ πάλι μέσα του ἡ εὐλάβεια.

– Γιατί, Γέροντα, οἱ Πατέρες μόνο γιὰ τὴν εὐλάβεια λένε πώς, ἂν θέλης νὰ τὴν ἀποκτήσης, νὰ συναναστραφῆς μὲ εὐλαβῆ; Γιατί δὲν λένε τὸ ἴδιο καὶ γιὰ ἄλλη ἀρετή;

– Γιατὶ ἡ εὐλάβεια μεταδίδεται. Οἱ κινήσεις, ἡ συμπεριφορὰ τοῦ εὐλαβοῦς, μεταδίδονται σὰν τὸ ἄρωμα, ὅταν φυσικὰ ὑπάρχη στὸν ἄλλον καλὴ διάθεση καὶ ταπείνωση. Καὶ νὰ σοῦ πῶ, ἂν κανεὶς δὲν ἔχη εὐλάβεια, δὲν ἔχει τίποτε. Ὁ εὐλαβὴς ὅ,τι εἶναι ἱερὸ τὸ βλέπει καθαρά, ὅπως εἶναι στὴν πραγματικότητα, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶναι μορφωμένος. Δὲν θὰ κάνη λ.χ. λάθος γιὰ ὁτιδήποτε ἔχει σχέση μὲ τὰ θεῖα νοήματα. Εἶναι ὅπως τὸ παιδάκι ποὺ δὲν βάζει κακὸ λογισμὸ γιὰ τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του, γιατὶ τοὺς ἀγαπάει καὶ τοὺς σέβεται, καὶ βλέπει καλὰ καὶ καθαρὰ ὅλα ὅσα κάνουν οἱ γονεῖς του. Πόσο μᾶλλον ἐδῶ ποὺ πρόκειται γιὰ τὸν Θεό, ὁ Ὁποῖος μὲ τίποτε δὲν συγκρίνεται καὶ σὲ ὅλα εἶναι τέλειος! Ὅποιος δὲν ἔχει εὐλάβεια πέφτει σὲ λάθη, σὲ πλάνες ὡς πρὸς τὸ δόγμα. Βλέπω τί λάθη κάνουν ὅσοι δὲν ἔχουν εὐλάβεια καὶ γράφουν ἑρμηνεῖες ἢ σχόλια σὲ ἱερὰ κείμενα κ.λπ.

Ὅλα τὰ πνευματικὰ πράγματα χρειάζονται εὐλάβεια καὶ καρδιά. Ὅταν ὅλα ξεκινοῦν ἀπὸ εὐλάβεια, ὅλα εἶναι ἁγιασμένα. Εἰδικά, γιὰ νὰ γράψη κανεὶς Ἀκολουθία σὲ Ἅγιο, πρέπει νὰ ἀγαπάη τὸν Ἅγιο, νὰ τὸν εὐλαβῆται, ὁπότε αὐτὸ ποὺ θὰ γράψη, θὰ βγαίνη ἀπὸ τὴν καρδιά του καὶ θὰ ἀποπνέη εὐλάβεια. Ὅταν κανεὶς φθάση σὲ κατάσταση θείου ἔρωτος, θείας τρέλλας, βγαίνουν μόνοι τους οἱ στίχοι ἀπὸ μέσα του.

– Τί ἄλλο, Γέροντα, βοηθάει τὸν ἄνθρωπο νὰ ἀποκτήση εὐλάβεια;

– Τὸ νὰ μελετάη μὲ τὸν νοῦ του καθετὶ ἱερὸ καὶ νὰ ἐμβαθύνη σ᾽ αὐτό, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἀξιοποιῆ τὶς εὐκαιρίες ποὺ τοῦ δίνονται· αὐτὰ ξυπνοῦν σιγὰ-σιγὰ μέσα του τὴν εὐλάβεια. Ὅταν π.χ. μοῦ δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ περάσω ἀπὸ ἕναν Ναὸ καὶ νὰ μπῶ λίγο μέσα νὰ προσευχηθῶ καὶ δὲν τὸ κάνω, στεροῦμαι τὴν Χάρη. Ἂν θέλω νὰ περάσω, ἀλλὰ ἐμποδίζωμαι ἀπὸ κάτι καὶ δὲν περνῶ, τότε δὲν στεροῦμαι τὴν Χάρη, διότι ὁ Θεὸς βλέπει τὴν ἀγαθή μου πρόθεση. Ἐπίσης πολὺ βοηθάει νὰ ἀποκτήσουμε εὐλάβεια τὸ νὰ γνωρίσουμε τοὺς Ἁγίους τοῦ τόπου μας, τῆς πατρίδας μας, γιὰ νὰ τοὺς ἀγαπήσουμε καὶ νὰ συνδεθοῦμε μαζί τους. Ὁ Θεὸς χαίρεται, ὅταν εὐλαβούμαστε καὶ ἀγαποῦμε τοὺς Ἁγίους. Καὶ ὅταν ἔχουμε εὐλάβεια στοὺς Ἁγίους, πόσο περισσότερη θὰ ἔχουμε στὸν Θεό!

– Γέροντα, τί βοηθάει νὰ κινῆται κανεὶς μέσα στὸν Ναὸ μὲ εὐλάβεια;

---

[3] Βλ. *Τὸ Γεροντικόν*, Ἀββᾶς Ποιμὴν ξε΄, σ. 91.

– Ὅταν ξεκινᾶς γιὰ τὸν Ναό, νὰ λὲς μὲ τὸν λογισμό σου: «Ποῦ πηγαίνω; Τώρα μπαίνω στὸν Οἶκο τοῦ Θεοῦ. Τί κάνω; Προσκυνῶ τὶς εἰκόνες, τὸν Θεό». Ἀπὸ τὸ κελλί σου ἢ ἀπὸ τὸ διακόνημά σου πηγαίνεις στὸν Ναό. Ἀπὸ τὸν Ναὸ νὰ πᾶς στὸν Οὐρανὸ καὶ πιὸ ἐκεῖ ἀκόμη, στὸν Θεό.

– Πῶς γίνεται αὐτό;

– Ὁ Ναὸς εἶναι τὸ «σπίτι» τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ δικό μας πραγματικὸ σπίτι εἶναι στὸν Παράδεισο. Ἐδῶ ψάλλουν οἱ ἀδελφές. Ἐκεῖ οἱ Ἄγγελοι, οἱ Ἅγιοι... Ἄν, ὅταν πηγαίνουμε σὲ ἕνα κοσμικὸ σπίτι, χτυπᾶμε τὴν πόρτα, σκουπίζουμε τὰ πόδια, καθώμαστε συνεσταλμένα, τότε μέσα στὸν Οἶκο τοῦ Θεοῦ, ὅπου θυσιάζεται ὁ Χριστός, τί πρέπει νὰ κάνουμε; Μὲ μία σταγόνα θεϊκοῦ Αἵματος μᾶς ἐξαγόρασε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ στὴν συνέχεια μᾶς νοσηλεύει μὲ κιλὰ Αἵματος καὶ μᾶς τρέφει μὲ τὸ πανάγιο Σῶμα Του. Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ τὰ φρικτὰ καὶ θεῖα γεγονότα, ὅταν τὰ φέρνουμε στὴν μνήμη μας, μᾶς βοηθοῦν νὰ κινούμαστε μὲ εὐλάβεια μέσα στὸν Ναό. Ἀλλὰ βλέπω στὴν Θεία Λειτουργία, ἀκόμη καὶ ὅταν ὁ ἱερέας λέη «*Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας*» καὶ λέμε «*Ἔχομεν πρὸς τὸν Κύριον*», λίγοι εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἔχουν τὸν νοῦ τους πρὸς τὸν Κύριο! Γι᾽ αὐτὸ καλύτερα νὰ λέμε νοερῶς «νὰ ἔχουμε τὶς καρδιές μας πρὸς τὸν Κύριον», γιατὶ ὁ νοῦς μας καὶ ἡ καρδιά μας εἶναι ὅλο πρὸς τὰ κάτω. Λέμε καὶ ψέματα, γιατὶ λέμε «*ἔχομεν*», ἀλλὰ δὲν ἔχουμε ἐκεῖ τὸν νοῦ μας. Βέβαια, ἐὰν ἔχουμε τὴν καρδιά μας πρὸς τὰ «ἄνω», ὅλα θὰ πᾶνε πρὸς τὰ «ἄνω».

– Γέροντα, τί βοηθάει νὰ ψάλλη κανεὶς κατανυκτικά;

– Νὰ ἔχη τὸν νοῦ του στὰ θεῖα νοήματα καὶ νὰ ἔχη εὐλάβεια· νὰ μὴν πιάνη τὰ θεῖα νοήματα λογοτεχνικά, ἀλλὰ μὲ τὴν καρδιά. Ἄλλο ἡ εὐλάβεια καὶ ἄλλο ἡ τέχνη, ἡ ἐπιστήμη τῆς ψαλτικῆς. Ἡ τέχνη χωρὶς εὐλάβεια εἶναι... μπογιές. Ὅταν ὁ ψάλτης ψάλλη μὲ εὐλάβεια, ξεχειλίζει ἀπὸ τὴν καρδιά του ἡ ψαλμωδία, καὶ ψάλλει κατανυκτικά. Ὅταν ἐσωτερικὰ εἶναι σὲ καλὴ πνευματικὴ κατάσταση ὁ ἄνθρωπος, ὅλα πᾶνε καλά. Γι᾽ αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι τακτοποιημένος κανεὶς ἐσωτερικὰ καὶ νὰ ψάλλη μὲ τὴν καρδιά του, μὲ εὐλάβεια, γιὰ νὰ ψάλλη καὶ κατανυκτικά. Ἂν ἔχη ἀριστεροὺς λογισμούς, τί ψαλτικὴ θὰ κάνη; Δὲν μπορεῖ νὰ ψάλη μὲ τὴν καρδιά. Γιατί λέει ἡ Γραφὴ «*Εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω*»[4]; Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης, ὅταν μιὰ φορὰ ἔψαλλε, ἐνῶ βοσκοῦσε τοὺς τράγους, οἱ τράγοι σηκώθηκαν καὶ στάθηκαν ὄρθιοι. Ἀπὸ αὐτὸ κατάλαβαν ὅτι ἦταν ὁ Κουκουζέλης, ὁ ψάλτης τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς. Ὅ,τι κάνετε, νὰ τὸ κάνετε μὲ τὴν καρδιά σας, γιὰ τὸν Χριστό. Καὶ στὰ κεντήματα ποὺ κάνετε, νὰ βάζετε εὐλάβεια, γιατὶ μπαίνουν πάνω στὰ ἅγια, ἀκόμη καὶ αὐτὰ ποὺ κάνετε γιὰ τὸ κατζίο[5]. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι εὐλαβής, ἡ ψυχική του ὀμορφιὰ φαίνεται σὲ ὅ,τι κάνει· καὶ στὸ διάβασμα καὶ στὸ ψάλσιμο, καὶ στὰ λάθη ἀκόμη.

– Στὰ λάθη;

---

[4] *Ἰακ.* 5, 13.

[5] Μεγάλο θυμιατὸ μὲ τὸ ὁποῖο θυμιάζει ὁ ἐκκλησιαστικὸς – δηλαδὴ ὁ μοναχὸς ποὺ διακονεῖ στὸν Ναὸ – σὲ ὁρισμένα σημεῖα τῶν Ἀκολουθιῶν ἔχοντας ριγμένο στὸν δεξιό του ὦμο κεντημένο κάλυμμα. Πάνω ἀπὸ τὴν χειρολαβὴ ὑπάρχει τὸ κοίλωμα, ὅπου μπαίνει ἡ καρβουνόσκονη καὶ τὸ θυμίαμα, καὶ στὸ ἄκρο τοῦ θυμιατοῦ κρέμονται οἱ κωδωνίσκοι ποὺ ἠχοῦν ρυθμικὰ κατὰ τὴν θυμίαση.

– Ναί, βλέπεις ὅτι καὶ τὰ λάθη ποὺ κάνει ἔχουν μιὰ εὐλάβεια, μιὰ συστολή.

Εὐλάβεια ἐξωτερικὴ

Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πολλὴ πίστη καὶ ἀληθινὴ εὐλάβεια τρέφεται ἀπὸ κάτι ἀνώτερο, πνευματικό, ποὺ δὲν περιγράφεται. Ὑπάρχουν ὅμως μερικοὶ ποὺ ἔχουν μιὰ ξερὴ ἐξωτερικὴ εὐλάβεια. Λένε ξερά: «Τώρα, ἀφοῦ μπαίνω στὴν Ἐκκλησία, πρέπει νὰ καθήσω προσεκτικά, δὲν πρέπει νὰ κουνηθῶ, πρέπει νὰ σκύψω τὸ κεφάλι, ἔτσι πρέπει νὰ κάνω τὸν σταυρό μου!». Ἄλλοι μπορεῖ νὰ κλονίζωνται στὸ θέμα τῆς πίστεως, καὶ ὅμως σὲ ὁλόκληρη ἀγρυπνία νὰ στέκωνται ὄρθιοι.

– Ἔχουν, Γέροντα, ἀνησυχία γιὰ κάτι, ψάχνουν κάτι, γι᾿ αὐτὸ τὸ κάνουν;

– Κάτι θὰ ἔχουν μέσα τους. Καλὰ εἶναι αὐτά, ἀλλὰ νὰ τὰ αἰσθάνεται κανεὶς καὶ ἀπὸ μέσα του, νὰ μὴ γίνωνται μόνον ἐξωτερικά. Ἄλλο εἶναι νὰ βγάζης τὸν σκοῦφο σου, ὅταν μπαίνης στὴν Ἐκκλησία, ἀπὸ εὐλάβεια, καὶ ἄλλο νὰ τὸν βγάζης, ἐπειδὴ θέλεις νὰ δροσισθῆ τὸ κεφάλι σου. Ἡ εὐλάβεια φαίνεται ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ κοινωνᾶμε, ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ παίρνουμε ἀντίδωρο κ.λπ.

– Γέροντα, μπορεῖ κανεὶς νὰ πειραχθῆ ἀπὸ τὴν ἐκδήλωση τῆς εὐλαβείας τοῦ ἄλλου;

– Νὰ σοῦ πῶ, ὅταν κάνη κανεὶς μεγάλο σταυρό, ἀλλὰ τὸν κάνη ἁπλά, ταπεινά, δὲν πειράζει τὸν ἄλλον. Ἀλλά, ὅταν κοιτάη ἂν τὸν βλέπουν οἱ ἄλλοι καὶ κάνη συνέχεια σταυρούς, τότε θὰ ἀρχίσουν νὰ τὸν κοροϊδεύουν. Ἤ, ὅταν περνάη ἔξω ἀπὸ ἕναν Ναὸ καὶ κοιτάη ἂν ἔχη κόσμο, ἢ κάνη καί... ὑπομονὴ νὰ μαζευθῆ λίγος κόσμος, καὶ τότε ἀρχίζη νὰ κάνη σταυροὺς καὶ μετάνοιες, γιὰ νὰ τὸν δοῦν, ἔχουν δίκιο νὰ τὸν κοροϊδεύουν. Βλέπεις, τὸ κοσμικὸ πνεῦμα ἀποδοκιμάζεται. Ἡ πραγματικὴ εὐλάβεια, ὅταν ὑπάρχη, φαίνεται. Τὸ «*εὐσχημόνως*»[6] γίνεται «ἀσχημόνως» χωρὶς πραγματικὴ εὐλάβεια.

«Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ»[7]

Ὅταν ὁ κόσμος σᾶς δίνη ροῦχα ἀπὸ ἀρρώστους νὰ βάλετε πάνω στὰ ἅγια Λείψανα, γιὰ νὰ ἁγιασθοῦν, νὰ προσέχετε νὰ εἶναι μόνο φανελίτσες, ὄχι ἄλλα ἐσώρουχα. Δὲν κάνει· εἶναι ἀνευλάβεια. Ὁ ἥλιος φυσικὰ δὲν μολύνεται, οὔτε ὁ Θεὸς μολύνεται· ἐμεῖς δαιμονιζόμαστε μὲ τὴν ἀνευλάβεια.

Παλιὰ οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ἀρρώσταιναν, ἔπαιρναν λαδάκι ἀπὸ τὸ κανδήλι τους, ἀλείφονταν καὶ γίνονταν καλά. Τώρα τὸ κανδήλι τὸ ἔχουν τυπικά, μόνο γιὰ νὰ φωτίζη, καὶ τὸ λάδι, ὅταν πλένουν τὸ κανδήλι, τὸ ρίχνουν στὸν νεροχύτη. Κάποτε πῆγα σὲ ἕνα σπίτι καὶ εἶδα τὴν νοικοκυρὰ νὰ πλένη τὸ κανδήλι της στὸν νεροχύτη. «Ποῦ πᾶνε τὰ νερά;», τὴν ρώτησα. «Στὴν ἀποχέτευση», μοῦ λέει. «Μὰ καλά, τῆς λέω, ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος παίρνεις λαδάκι ἀπὸ τὸ κανδήλι καὶ σταυρώνεις τὸ παιδί σου, ὅταν εἶναι ἄρρωστο, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὅλο τὸ λάδι τῆς κούπας πάει στὴν ἀποχέτευση; Πῶς τὸ δικαιολογεῖς αὐτό; Πῶς νὰ ἔρθη ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ στὸ σπίτι σου;». Στὰ σημερινὰ

[6] *Ρωμ.* 13, 13· *Α΄ Κορ.* 14, 40 καὶ *Α΄ Θεσ.* 4, 12.
[7] *Ματθ.* 7, 6.

σπίτια ἕνα ἱερὸ πράγμα, π.χ. τὸ χαρτάκι ποὺ τύλιξες τὸ ἀντίδωρο, δὲν ἔχεις ποῦ νὰ τὸ ρίξης. Θυμᾶμαι, στὸ σπίτι μας ἀκόμη καὶ τὰ νερὰ ποὺ πλέναμε τὰ πιάτα δὲν πήγαιναν στὴν ἀποχέτευση· πήγαιναν ἀλλοῦ, γιατὶ καὶ τὰ ψίχουλα εἶναι ἱερά, ἀφοῦ κάνουμε προσευχὴ πρὶν καὶ μετὰ τὸ φαγητό. Ὅλα αὐτὰ ἔχουν λείψει σήμερα, γι᾽ αὐτὸ ἔλειψε καὶ ἡ θεία Χάρις καὶ δαιμονίζονται οἱ ἄνθρωποι.

Ὅσο μποροῦμε, νὰ προσέχουμε σὲ ὅλα. Μετὰ τὴν Θεία Κοινωνία ἢ τὸ ἀντίδωρο ἢ τὸ Εὐχέλαιο, καλὸ εἶναι νὰ σκουπίζουμε τὰ χέρια μας μὲ λίγο βαμβάκι βρεγμένο μὲ οἰνόπνευμα καὶ νὰ καῖμε τὸ βαμβάκι. Ὅταν σκουπίζουμε τὸ Ἱερό, ὅσα μαζεύουμε νὰ τὰ ρίχνουμε στὴν θάλασσα ἢ νὰ τὰ καῖμε σὲ ἕναν καθαρὸ τόπο, γιατὶ μπορεῖ νὰ ἔπεσε ἀντίδωρο ἢ μαργαρίτης. Φυσικά, ἂν πέση κάτω ἕνας μαργαρίτης, ὁ Χριστὸς δὲν θὰ καθήση νὰ πατηθῆ, ἀλλὰ φεύγει ἡ Χάρις ἀπὸ ἐμᾶς. Στὸ ἐξωτερικό, στοὺς Ναοὺς δὲν ἔχουν οὔτε χωνευτήρια. Τὰ νερὰ τῆς Προσκομιδῆς πᾶνε μὲ τὰ ὄμβρια. «Μᾶς ἀπαγορεύουν, λένε, νὰ ἔχουμε χωνευτήρια, ἐπειδὴ δημιουργοῦνται μικρόβια». Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν γεμίσει σωματικὰ καὶ πνευματικὰ μικρόβια καί, ἂν στάξη λίγο μύρο στὸ κεφάλι, σοῦ λένε «θὰ δημιουργηθοῦν μικρόβια»! Πῶς νὰ ἔρθη ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ; Ὁ δαιμονισμὸς στὸν κόσμο ἀπὸ ἐδῶ ξεκινάει. Εὐτυχῶς ὑπάρχουν μερικὲς εὐλαβεῖς γυναῖκες, νέες καὶ ἡλικιωμένες, καὶ ἔτσι στηρίζεται ὁ κόσμος.

– Γέροντα, μιὰ κυρία ζήτησε νὰ τῆς ἁγιογραφήσουμε μιὰ εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου, γιὰ νὰ τὴν βάλη στὸ σαλόνι της.

– Ἐκεῖ θὰ ἔχη μόνον εἰκόνες; Δὲν θὰ ἔχη καὶ ἄλλα κάδρα, φωτογραφίες κ.λπ.; Ὕστερα δὲν θὰ καπνίζουν ἐκεῖ μέσα; Ἂς τὴν ἔχη καλύτερα σὲ ἕνα ἄλλο δωμάτιο μὲ τὶς ἄλλες εἰκόνες σὲ ἕνα εἰκονοστάσι καὶ ἐκεῖ νὰ προσεύχεται. Σὲ ἕνα σπίτι ποὺ πῆγα μιὰ φορὰ τὸ εἰκονοστάσι τὸ εἶχαν βάλει κάτω ἀπὸ τὴν σκάλα, ἐνῶ εἶχαν ἕνα σωρὸ χώρους. Σὲ ἕνα ἄλλο πάλι ἡ νοικοκυρὰ εἶχε κάνει τὸ εἰκονοστάσι της μπροστὰ ἀπὸ τὴν σωλήνα τῆς ἀποχετεύσεως. «Καλά, πῶς σκέφθηκες καὶ ἔβαλες τὸ εἰκονοστάσι σου σ᾽ αὐτὴν τὴν θέση;», τὴν ρώτησα. «Ἐδῶ μὲ ἀναπαύει», μοῦ λέει. Καὶ δὲν ἦταν νὰ πῆς ἀνατολικὸ τὸ μέρος, ἀλλὰ βορεινό! Πῶς νὰ ἔρθη ἡ Χάρις μετά; «*Ὅστις ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ*, λέει ἡ Ἁγία Γραφή, *καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ*»[8]. Ἐμεῖς νομίζουμε ὅτι ἔχουμε, καὶ μᾶς ἀφαιρεῖται καὶ αὐτὸ ποὺ ἔχουμε.

Σιγὰ-σιγὰ χάνεται ἡ εὐλάβεια, γι᾽ αὐτὸ καὶ συμβαίνουν αὐτὰ τὰ κακὰ ποὺ βλέπουμε. Μπορεῖ ἀκόμη καὶ νὰ δαιμονισθῆ κανείς, ἂν δὲν προσέξη. Ἦταν μιὰ γυναίκα – ὁ Θεὸς νὰ τὴν συγχωρέση, πέθανε τώρα – ποὺ δαιμονίσθηκε, γιατὶ ἔχυσε τὸν ἁγιασμὸ στὸν νεροχύτη. Εἶχε λίγο ἁγιασμὸ σὲ ἕνα μπουκαλάκι. «Ἄ, λέει, μπαγιάτικος εἶναι ὁ ἁγιασμός, ἂς τὸν πετάξω, γιατὶ χρειάζομαι καὶ τὸ μπουκαλάκι». Ἔχυσε τὸν ἁγιασμό, ξέπλυνε κιόλας τὸ μπουκαλάκι, ἐπειδὴ εἶχε μείνει λίγος βασιλικὸς μέσα. Ὕστερα δαιμονίσθηκε. Ἔφυγε ἡ Χάρις, γιατὶ δὲν μπορεῖ νὰ παραμείνη ἡ Χάρις σὲ ἀνευλαβῆ ἄνθρωπο.

– Ἄν, Γέροντα, ἀπὸ λάθος χύση κάποιος τὸν ἁγιασμό;

– Ἂν εἶχε βάλει ὁ ἴδιος τὸ μπουκάλι μὲ τὸν ἁγιασμὸ λ.χ. μέσα σὲ ἕνα ντουλάπι καὶ μετὰ ἀπὸ καιρὸ δὲν πρόσεξε ὅτι εἶναι ἁγιασμὸς καὶ τὸν ἔχυσε, ἔχει μισὴ ἁμαρτία. Ἂν τὸ ἔβαλε ἄλλος καὶ αὐτὸς δὲν ἤξερε ὅτι εἶναι ἁγιασμός, δὲν φταίει αὐτός.

---

[8] *Ματθ.* 13, 12.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν εὐλαβῆται τὰ Ἅγια, πῶς νὰ τὸν πλησιάση ἡ θεία Χάρις; Ἡ Χάρις θὰ πάη σ᾽ αὐτοὺς ποὺ τὴν τιμοῦν. «Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί», λέει ἡ Γραφή. Ἂν δὲν ὑπάρχη ἡ πνευματικὴ εὐαισθησία, δὲν γίνεται προκοπή. Ἕνας στὸ Ἅγιον Ὄρος ἔβγαλε τὰ στασίδια ἀπὸ ἕναν Ναὸ καὶ τὰ πῆρε στὸν δικό του. Ἄλλος ἔβγαλε τὶς πλάκες ἀπὸ τὴν ὀροφὴ τοῦ Ἱεροῦ ἑνὸς ἄλλου Ναοῦ καὶ τὶς πῆρε, γιὰ νὰ στρώση τὴν βεράντα του. Ἔβρεξε, μπῆκαν νερὰ στὸ Ἱερὸ καὶ ἔτρεχαν πάνω στὴν Ἁγία Τράπεζα. Πῆγα μιὰ φορὰ μέσα, τί νὰ δῶ! Ἦταν ἐγκαινιασμένος ὁ Ναὸς καὶ στὸ κέντρο τῆς Ἁγίας Τραπέζης ὑπῆρχε ἅγιο Λείψανο, ἕνας σπόνδυλος. Τὸν πῆρα, τὸν ἔπλυνα στὸ χωνευτήρι. «Τί κάνατε ἐκεῖ; τοὺς εἶπα μετά. Ὁ Ναὸς εἶναι ἐγκαινιασμένος! Βγάλατε τὶς πλάκες ἀπὸ τὴν σκεπὴ καὶ ὅλα τὰ νερὰ τρέχουν πάνω στὴν Ἁγία Τράπεζα!». Πῆγαν μετὰ μὲ ἕναν μάστορα καὶ τὰ σύμμασαν λίγο. Ἀλλοῦ ἔβγαλαν τὰ σανίδια ἀπὸ τὸ Ἱερό, γιὰ νὰ κάνουν μουράγιο. Σηκώθηκε φουρτούνα, πῆρε καὶ τὰ σανίδια καὶ τὰ τσιμέντα. Καὶ δὲν καταλαβαίνουν πόση ἀνευλάβεια ἔχουν ὅλα αὐτά! Θυμᾶμαι, ἐκεῖ στὴν Κόνιτσα ἦταν ἕνας παπποῦς ποὺ κυνηγοῦσε τὰ παιδιά, γιατὶ ἔξυναν τὸν τοῖχο τῆς Ἐκκλησίας· τὸ θεωροῦσε ἀνευλάβεια. Καὶ τώρα ποῦ φθάσαμε!

Εὐλάβεια σὲ ὅλα

Καὶ ἐδῶ νὰ προσέχετε· στὸν καναπὲ ἦταν κάτι στρωμένο μὲ σταυρούς· δὲν κάνει νὰ καθώμαστε οὔτε νὰ πατᾶμε πάνω στοὺς σταυρούς. Οἱ Ἑβραῖοι βάζουν κάτω ἀπὸ τὰ παπούτσια σταυρούς. Πολλὲς φορὲς ὄχι μόνον ἀπ᾽ ἔξω ἀλλὰ καὶ μέσα ἀπὸ τὰ τακούνια καὶ τὶς σόλες. Νὰ πληρώνης καὶ νὰ πατᾶς σταυρούς! Αὐτοὶ ἀπὸ παλιὰ εἶχαν κάνει κουδουνίστρες ποὺ εἶχαν ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ τὴν Παναγία καὶ τὸν Χριστό, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸν Καραγκιόζη. Σοῦ λέει: «Τί Καραγκιόζης, τί Χριστός». Καὶ ὁ ἄλλος, ὁ καημένος, ἔβλεπε τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία καὶ τὴν ἀγόραζε γιὰ τὸ παιδί του. Ἔρριχναν τὰ μωρὰ κάτω τὴν κουδουνίστρα, τὴν πατοῦσαν, τὴν λέρωναν. Καὶ τώρα, μοῦ εἶπαν, ἐκεῖ κάπου κοντὰ στὴν Κίνα οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ Ἱεραπόστολοι φοροῦσαν κάτι μενταγιὸν ποὺ εἶχαν ἀπὸ μέσα τὸν Χριστὸ καὶ ἀπ᾽ ἔξω τὸν Βούδδα. Ἢ βάλτε ἀπὸ μέσα μόνον τὸν Χριστὸ ἢ ὁμολογῆστε φανερὰ τὸν Χριστό, ἀλλιῶς δὲν ἔρχεται ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ. Ἐδῶ πάλι στὴν Ἑλλάδα μερικοί, χωρὶς νὰ σκεφθοῦν, ἔβαλαν δυστυχῶς τὴν Παναγία σὲ γραμματόσημο, ποὺ πετιέται καὶ πατιέται.

– Μπορεῖ, Γέροντα, ἕνας ἄνθρωπος νὰ ἔχη σὲ μερικὰ πράγματα εὐλάβεια καὶ σὲ ἄλλα νὰ μὴν ἔχη;

– Ὄχι, ἂν ἔχη πραγματικὴ εὐλάβεια, θὰ ἔχη σὲ ὅλα εὐλάβεια. Μιὰ φορὰ φιλοξενεῖτο ἕνας παπᾶς στὴν Μονὴ Σταυρονικήτα καὶ στὸν Ἑξάψαλμο[9] κατέβαζε τὸ στασίδι καὶ καθόταν! «Πάτερ, τοῦ λέω, Ἑξάψαλμο λένε». «Ἔτσι τὸν ἀπολαμβάνω καλύτερα!», μοῦ λέει. Σκέψου δηλαδή! Μετὰ ἀπὸ χρόνια ἦρθε καὶ μὲ βρῆκε. Πάνω στὴν συζήτηση μοῦ εἶπε ὅτι ἔφτιαχνε χαρτοεικόνες καὶ τὶς ἔδινε εὐλογία. «Πῶς κολλᾶς τὶς εἰκόνες;», τὸν ρωτάω. «Βάζω, μοῦ λέει, κόλλα στὸ ξύλο, βάζω καὶ τὴν

[9] Ἐκλογὴ ἕξι *Ψαλμῶν* (3ου, 37ου, 62ου, 87ου, 102ου, 142ου) τοῦ Ψαλτηρίου τοῦ Δαβίδ, οἱ ὁποῖοι διαβάζονται στὴν ἀρχὴ τοῦ Ὄρθρου, ὡς εἰσαγωγὴ στὴν Ἀκολουθία αὐτή. Μετὰ τὸ τέλος τῶν τριῶν πρώτων ποὺ ἀποτελοῦν τὴν πρώτη στάση, ὅταν λέγεται τὸ «*Δόξα Πατρί...*» καὶ τρὶς τὸ «*ἀλληλούια*», δὲν κάνουμε μικρὴ μετάνοια οὔτε σταυρό, ὅπως προβλέπει τὸ τυπικὸ σὲ ἄλλες περιπτώσεις.

χαρτοεικόνα καί, ὅταν φτιάξω ἀρκετές, τὶς στοιβιάζω καὶ κάθομαι ἐπάνω, γιὰ νὰ κολλήσουν καλά. Παίρνω καὶ ἕνα βιβλίο καὶ διαβάζω λίγη ὥρα»! Ὅταν τὸ ἄκουσα, σηκώθηκαν οἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου! «Τί κάνεις; τοῦ λέω. Κάθεσαι ἐπάνω στὶς εἰκόνες, γιὰ νὰ κολλήσουν;». «Γιατί; δὲν κάνει;», μοῦ λέει.

Βλέπεις ποῦ φθάνουν σιγὰ-σιγά! Τὸ κακὸ εἶναι ποὺ ἡ ἀνευλάβεια προχωράει· δὲν σταματάει. Ὁ ἄνθρωπος ἐξελίσσεται ἢ στὸ καλὸ ἢ στὸ κακό. Ἀπὸ ποῦ ξεκίνησε ἐκεῖνος καὶ ποῦ ἔφθασε! «Ἔτσι ἀπολαμβάνω καλύτερα τὸν Ἑξάψαλμο», εἶπε τότε καὶ μετὰ ἔφθασε νὰ πῆ: «Ἔτσι καὶ οἱ εἰκόνες θὰ κολλήσουν καὶ ἐγὼ θὰ διαβάσω». Τότε τοῦ φάνηκε παράξενο αὐτὸ ποὺ τοῦ εἶπα γιὰ τὸν Ἑξάψαλμο. Καὶ ἦταν ἄλλοι Πατέρες γέροι καὶ στέκονταν ὄρθιοι. Ἀκουμποῦσαν λίγο στὸ στασίδι καὶ δὲν κουνιόνταν καθόλου. Ἄλλο νὰ εἶναι κουρασμένος κανείς, νὰ εἶναι ἄρρωστος, νὰ τρέμουν τὰ πόδια του καὶ νὰ κάθεται – δὲν θὰ τὸν κρεμάση ὁ Χριστὸς – καὶ ἄλλο νὰ νομίζη ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερο καὶ νὰ λέη: «Καθιστὸς ἀπολαμβάνω καλύτερα». Αὐτὸ πῶς νὰ τὸ δικαιολογήσῃς; Ἡ πνευματικὴ ζωὴ δὲν εἶναι ἀπόλαυση. Ἂν πονᾶς, κάθησε· ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι τύραννος. Καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ λέει: «Ἂν δὲν μπορῇς ὄρθιος, κάθησε»[10]. Δὲν λέει: «Ἂν μπορῇς, κάθησε»!

– Γέροντα, γιατί δὲν καθόμαστε στὸν Ἑξάψαλμο;

– Γιατὶ συμβολίζει τὴν Κρίση. Γι᾽ αὐτό, ὅταν διαβάζεται ὁ Ἑξάψαλμος, καλὰ εἶναι ὁ νοῦς νὰ πηγαίνη στὴν ὥρα τῆς Κρίσεως. Ὁ Ἑξάψαλμος ἕξι-ἑπτὰ λεπτὰ κρατᾶ. Στὴν πρώτη στάση οὔτε σταυρὸ δὲν κάνουμε, γιατὶ ὁ Χριστὸς τώρα δὲν θὰ ἔρθη γιὰ νὰ σταυρωθῆ, ἀλλὰ θὰ ἔρθη ὡς Κριτής.

Τί εὐλάβεια εἶχαν παλιὰ

– Γιατί, Γέροντα, στὴν ἐποχή μας εἶναι τόσο δυσεύρετη ἡ εὐλάβεια;

– Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι ἔπαψαν νὰ ζοῦν πνευματικά. Τὰ ἑρμηνεύουν ὅλα μὲ τὴν κοσμικὴ λογικὴ καὶ διώχνουν τὴν θεία Χάρη. Παλιά, τί εὐλάβεια εἶχαν οἱ ἄνθρωποι! Ἐκεῖ στὴν Αἰτωλοακαρνανία κάτι γιαγιὲς ποὺ εἶχαν πολλὴ ἁπλότητα καὶ εὐλάβεια, ἔπεφταν καὶ προσκυνοῦσαν τὰ μουλάρια τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Προυσσοῦ, ὅταν κατέβαιναν ἀπὸ τὸν Προυσσὸ γιὰ διακονία. «Αὐτὰ εἶναι τὰ μουλαράκια τῆς Παναγίας!», ἔλεγαν, καὶ δῶσ᾽ του μετάνοιες. Ἂν γιὰ τὰ μουλάρια τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Παναγίας ἔδειχναν τόση εὐλάβεια, φαντάσου στὴν Παναγία πόση εὐλάβεια εἶχαν!

– Γέροντα, τὴν εὐλάβεια ποὺ εἶχαν οἱ Φαρασιῶτες τοὺς τὴν εἶχε καλλιεργήσει ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος;

– Τὴν εἶχαν τὴν εὐλάβεια, τὴν καλλιέργησε καὶ ὁ Ἅγιος. Εἶναι ἡ παράδοση. Ὁ γερο-Πρόδρομος ὁ Κορτσινόγλου, ὁ ψάλτης τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου, εἶχε πολλὴ εὐλάβεια. Ἔκανε καὶ ἐκεῖ στὴν Κόνιτσα ψάλτης. Γέρος, ὀγδόντα χρονῶν καὶ παραπάνω, κατέβαινε κάθε μέρα, πρωὶ-πρωί, στὴν κάτω Κόνιτσα, κοντὰ μισὴ ὥρα μὲ τὰ πόδια, γιὰ νὰ πάη νὰ ψάλη στὴν Ἐκκλησία. «Ἐγὼ εἶμαι σκυλὶ τοῦ Χριστοῦ», ἔλεγε. Καὶ τὸν χειμώνα μὲ τὸ κρύο, μὲ τὶς παγωνιές, οἱ δρόμοι ἦταν πολὺ ἐπικίνδυνοι. Ἔτρεχαν τὰ

---

[10] Βλ. Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, *Οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι*, Λόγος ΚΗ΄, σ. 104· ΚΘ΄, σ. 108 καὶ ΝΗ΄, σ. 212.

νερὰ ἀπὸ τὶς βρύσες στὸν κατήφορο καὶ πάγωναν καὶ ἔπρεπε νὰ βρῇς ποῦ νὰ πατήσης, γιὰ νὰ μὴ γλιστρήσης. Καὶ ἐκεῖνος ὅλα τὰ ἀψηφοῦσε. Τέτοια εὐλάβεια!

Μοῦ ἔλεγαν οἱ γονεῖς μου ὅτι οἱ Φαρασιῶτες στὴν πατρίδα εἶχαν μαζέψει χρήματα, γιὰ νὰ φτιάξουν Ναὸ ἐκεῖ στὰ Φάρασα. Ὕστερα ὅμως ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος ἤθελε νὰ τὰ δώση στοὺς φτωχούς, ἀφοῦ εἶχαν Ναό. Πῆγε ὁ ἴδιος ὁ Ἅγιος νὰ τὰ μοιράση στὶς φτωχὲς οἰκογένειες καὶ οἱ καημένοι δὲν τὰ ἔπαιρναν. Ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία νὰ πάρουν χρήματα! Ἀφοῦ δὲν τὰ ἔπαιρναν, ἀναγκάσθηκε νὰ τὰ στείλη μὲ τὸν πρόεδρο[11] τοῦ χωριοῦ στὸν δεσπότη, στὴν Καισάρεια. «Νὰ πάρης συνοδὸ γιὰ τὸν δρόμο», τοῦ εἶπε ὁ Ἅγιος. «Ἡ εὐχή σου μοῦ φθάνει», τοῦ εἶπε ὁ πρόεδρος καὶ ἔφυγε μόνος του. Ὅταν τὰ πῆγε στὸν δεσπότη, ἐκεῖνος τὸν ρώτησε: «Καλά, ὁ Χατζεφεντῆς τί σᾶς εἶπε νὰ κάνετε τὰ χρήματα;». «Νὰ τὰ δώσουμε στὶς φτωχὲς οἰκογένειες», τοῦ ἀπάντησε ὁ πρόεδρος. «Καὶ γιατί δὲν τὸν ἀκούσατε;». «Δὲν τὰ παίρνουν οἱ ἄνθρωποι, τοῦ εἶπε, γιατὶ εἶναι χρήματα τῆς Ἐκκλησίας». Τελικὰ ὁ δεσπότης τοῦ τὰ ἔδωσε πίσω. Οἱ Φαρασιῶτες, ὅταν θὰ ἔφευγαν ἀπὸ τὰ Φάρασα μὲ τὴν Ἀνταλλαγή, εἶπαν στὸν Ἅγιο Ἀρσένιο αὐτὰ τὰ χρήματα νὰ τὰ πάρουν μαζί τους, γιὰ νὰ φτιάξουν Ἐκκλησία ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα. Τότε ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος τοὺς εἶπε μὲ κλάματα: «Στὴν Ἑλλάδα θὰ βρῆτε πολλὲς Ἐκκλησίες, ἀλλὰ τὴν πίστη ποὺ ὑπάρχει ἐδῶ δὲν θὰ τὴν βρῆτε».

Εὐλάβεια στὶς εἰκόνες

Πόση εὐλάβεια πρέπει νὰ ἔχουμε στὶς εἰκόνες! Ἕνας μοναχὸς ἑτοίμασε μιὰ εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, γιὰ νὰ τὴν δώση εὐλογία σὲ κάποιον. Τὴν τύλιξε μὲ καλὸ χαρτὶ καὶ τὴν ἔβαλε σὲ ἕνα ντουλάπι, μέχρι νὰ τὴν δώση. Ἀλλά, χωρὶς νὰ τὸ προσέξη, τὴν ἔβαλε ἀνάποδα. Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ ἀκούγεται μέσα στὸ δωμάτιο ἕνας κρότος. Κοίταζε ὁ μοναχὸς ἀπὸ ᾿δῶ-ἀπὸ ᾿κεῖ, γιὰ νὰ δῆ ἀπὸ ποῦ ἐρχόταν αὐτὸς ὁ κρότος. Ποῦ νὰ πάη ὁ νοῦς του ὅτι ἐρχόταν ἀπὸ τὸ ντουλάπι! Ὁ κρότος συνέχιζε γιὰ ἀρκετὴ ὥρα, «τὰκ-τὰκ-τάκ»· δὲν τὸν ἄφηνε νὰ ἡσυχάση. Τελικά, ὅταν πῆγε κοντὰ στὸ ντουλάπι, κατάλαβε ὅτι ὁ κρότος ἔβγαινε ἀπὸ ἐκεῖ. Τὸ ἀνοίγει καὶ βλέπει ὅτι ὁ κρότος ἔβγαινε ἀπὸ τὴν εἰκόνα. «Τί νὰ ἔχη ἡ εἰκόνα; λέει· γιά νὰ δῶ». Μόλις τὴν ξετύλιξε, εἶδε πὼς ἦταν ἀνάποδα. Τὴν ἔστησε ὄρθια καὶ ἀμέσως σταμάτησε ὁ κρότος.

Ὁ εὐλαβὴς ἰδιαίτερα εὐλαβεῖται τὶς εἰκόνες. Καὶ ὅταν λέμε «εὐλαβεῖται τὶς εἰκόνες», ἐννοοῦμε ὅτι εὐλαβεῖται τὸ εἰκονιζόμενο πρόσωπο. Ὅταν ἔχη κανεὶς μιὰ φωτογραφία τοῦ πατέρα του, τῆς μάνας του, τοῦ παπποῦ του, τῆς γιαγιᾶς του, τοῦ ἀδελφοῦ του, δὲν μπορεῖ νὰ τὴν σχίση ἢ νὰ τὴν πατήση, πόσο μᾶλλον μιὰ εἰκόνα! Οἱ Ἰεχωβάδες δὲν ἔχουν εἰκόνες. Τὴν τιμὴ ποὺ ἀποδίδουμε στὶς εἰκόνες τὴν θεωροῦν εἰδωλολατρία. Εἶπα σὲ ἕναν Ἰεχωβᾶ μιὰ φορά: «Ἐσεῖς δὲν ἔχετε φωτογραφίες στὰ σπίτια σας;». «Ἔχουμε», μοῦ λέει. «Ἔ, καλά, ἡ μάνα, ὅταν τὸ παιδί της λείπη μακριά, δὲν φιλάει τὴν φωτογραφία τοῦ παιδιοῦ της;». «Τὴν φιλάει», μοῦ λέει. «Τὸ χαρτὶ φιλάει ἢ τὸ παιδί της;». «Τὸ παιδί της», μοῦ λέει. «Ἔ, ὅπως ἐκείνη, ὅταν φιλάη τὴν φωτογραφία τοῦ παιδιοῦ της, τοῦ λέω, φιλάει τὸ παιδί της καὶ ὄχι τὸ χαρτί, ἔτσι καὶ ἐμεῖς τὸν Χριστὸ φιλοῦμε· δὲν φιλοῦμε τὸ χαρτὶ ἢ τὸ σανίδι».

---

[11] Πρόεδρος τοῦ χωριοῦ τῶν Φαράσων ἦταν ὁ πατέρας τοῦ Γέροντα.

– Γέροντα, καὶ ἂν ἕνα σανίδι κάποτε εἶχε ἐπάνω τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας ἢ κάποιου Ἁγίου καὶ ἔσβησαν τὰ χρώματα ἀπὸ τὸν καιρό, καὶ πάλι δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀσπαζώμαστε;

– Ναί, βέβαια! Ὅταν ἀσπάζεται ὁ ἄνθρωπος μὲ εὐλάβεια καὶ θερμὴ ἀγάπη τὶς ἅγιες εἰκόνες, παίρνει τὰ χρώματα ἀπὸ αὐτὲς καὶ ζωγραφίζονται οἱ Ἅγιοι μέσα του. Οἱ Ἅγιοι χαίρονται, ὅταν ξεσηκώνωνται ἀπὸ τὰ χαρτιὰ ἢ ἀπὸ τὰ σανίδια καὶ τυπώνωνται στὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν ἀσπάζεται ὁ Χριστιανὸς μὲ εὐλάβεια τὶς ἅγιες εἰκόνες καὶ ζητάη βοήθεια ἀπὸ τὸν Χριστό, τὴν Παναγία, τοὺς Ἁγίους, μὲ τὸν ἀσπασμὸ ποὺ κάνει μὲ τὴν καρδιά του, ρουφάει μέσα στὴν καρδιά του ὄχι μόνον τὴν Χάρη τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας ἢ τῶν Ἁγίων, ἀλλὰ καὶ τὸν Χριστὸ ὁλόκληρο ἢ τὴν Παναγία ἢ τὸν Ἅγιο, καὶ τοποθετοῦνται πιὰ στὸ Τέμπλο τοῦ Ναοῦ του. «Ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ὁ ἄνθρωπος»[12]. Βλέπεις, καὶ κάθε Ἀκολουθία μὲ τὸν ἀσπασμὸ τῶν εἰκόνων ἀρχίζει καὶ μὲ τὸν ἀσπασμὸ τελειώνει. Ἐὰν τὸ καταλάβαιναν αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι, πόση χαρὰ θὰ αἰσθάνονταν, πόση δύναμη θὰ ἔπαιρναν!

– Γέροντα, στὴν Παράκληση τῆς Παναγίας, σὲ κάποιο Μεγαλυνάριο γιατί λέει «*Ἄλαλα τὰ χείλη τῶν ἀσεβῶν, τῶν μὴ προσκυνούντων τὴν εἰκόνα σου τὴν σεπτήν*»;

– Ὅταν κανεὶς δὲν ἔχη εὐλάβεια καὶ ἀσπάζεται τὶς εἰκόνες, δὲν εἶναι ἄλαλα τὰ χείλη του; Καὶ ὁ εὐλαβής, ὅταν ἀσπάζεται τὶς εἰκόνες, εὔλαλα δὲν εἶναι τὰ χείλη του; Εἶναι μερικοὶ πού, ὅταν προσκυνοῦν τὴν εἰκόνα, οὔτε κἂν ἀκουμποῦν στὴν εἰκόνα. Ἄλλοι ἀκουμποῦν μόνον τὰ χείλη τους στὴν εἰκόνα, ὅταν τὴν ἀσπάζωνται. Νά, ἔτσι[13]. Ἀκούσατε τίποτε;

– Ὄχι.

– Ἔμ, τότε «*ἄλαλα*» εἶναι τὰ χείλη. Ἐνῶ ὁ εὐλαβὴς ἀσπάζεται τὴν εἰκόνα καὶ ὁ ἀσπασμὸς ἀκούγεται. Τότε τὰ χείλη εἶναι «*εὔλαλα*». Δὲν εἶναι ὅτι καταριοῦνται, ὅταν λένε «*ἄλαλα*», ἀλλὰ ἐκεῖνα τὰ χείλη εἶναι ἄλαλα καὶ τὰ ἄλλα εἶναι εὔλαλα. Ὅταν βλέπουμε τὶς ἅγιες εἰκόνες, πρέπει νὰ ξεχειλίζη ἡ καρδιά μας ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τοὺς Ἁγίους καὶ νὰ πέφτουμε νὰ τὶς προσκυνοῦμε καὶ νὰ τὶς ἀσπαζώμαστε μὲ πολλὴ εὐλάβεια. Νὰ βλέπατε ἕνα εὐλαβικὸ γεροντάκι στὴν Μονὴ Φιλοθέου, ὁ γερο–Σάββας, μὲ πόση εὐλάβεια, μὲ πόση καρδιὰ ἀσπαζόταν τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Γλυκοφιλούσης! Σ᾽ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἐπειδὴ οἱ Πατέρες τὴν ἀσπάζονταν στὸ ἴδιο σημεῖο, ἔχει σχηματισθῆ ἕνα γρομπαλάκι!

Ἡ εἰκόνα ποὺ ἁγιογραφεῖται μὲ εὐλάβεια ρουφάει ἀπὸ τὸν εὐλαβῆ ἁγιογράφο τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ μεταδίδει στοὺς ἀνθρώπους παρηγοριὰ αἰώνια. Ὁ ἁγιογράφος ζωγραφίζεται, μεταφράζεται στὴν εἰκόνα ποὺ φτιάχνει· γι᾽ αὐτὸ παίζει μεγάλο ρόλο ἡ ψυχική του κατάσταση. Μοῦ ἔλεγε ὁ Παπα-Τύχων[14]: «Ἐγώ, παιντί μου, ὅταν ζωγραφίζω ἐπιτάφια, ψάλλω "*Ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ, ἀπὸ τοῦ ξύλου καφελών*..."». Ἔψαλλε καὶ ἔκλαιγε συνέχεια καὶ τὰ δάκρυά του ἔπεφταν πάνω στὴν εἰκόνα. Μιὰ τέτοια εἰκόνα κάνει ἕνα αἰώνιο κήρυγμα στὸν κόσμο. Οἱ εἰκόνες αἰῶνες κηρύττουν–κηρύττουν. Ρίχνει λ.χ. ἕνας πονεμένος ἕνα βλέμμα στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς Παναγίας καὶ παίρνει παρηγοριά.

---

[12] Βλ. *Α′ Κορ.* 3, 16 καὶ 6, 19.

[13] Ὁ Γέροντας ἀσπάσθηκε μιὰ εἰκόνα, χωρὶς νὰ ἀκουσθῆ ὁ ἀσπασμός.

[14] Βλ. Γέροντος Παϊσίου Ἁγιορείτου, *Ἁγιορεῖται Πατέρες καὶ Ἁγιορείτικα*, Σουρωτὴ Θεσσαλονίκης 1993, σ. 15-40.

Ὅλη ἡ βάση εἶναι ἡ εὐλάβεια. Βλέπεις, ἄλλος ἀκουμπᾶ στὸν τοῖχο ποὺ ἀκούμπησε ἡ εἰκόνα καὶ παίρνει Χάρη, καὶ ἄλλος μπορεῖ νὰ ἔχη τὴν καλύτερη εἰκόνα, ἀλλά, ἐπειδὴ δὲν ἔχει εὐλάβεια, δὲν ὠφελεῖται. Ἢ ἕνας μπορεῖ νὰ βοηθηθῇ ἀπὸ ἕναν ἁπλὸ σταυρό, καὶ ἄλλος νὰ μὴ βοηθηθῇ ἀπὸ τὸν Τίμιο Σταυρό, ὅταν δὲν ἔχη εὐλάβεια.

Προσφέρουμε στὸν Θεὸ τὸ πιὸ καθαρὸ

Μιὰ φορὰ σκανδαλίσθηκα ἐδῶ στὸν Ναό σας. Εἶδα νὰ καῖτε στὴν Ἁγία Τράπεζα μιὰ τόσο κοντὴ λαμπάδα! Ἐγὼ δὲν ἀφήνω οὔτε στὸ μανουάλι ποὺ ἔχω μπροστὰ στὸ τέμπλο τόσο μικρὴ λαμπάδα· τὸ θεωρῶ περιφρόνηση.

– Λένε ὅμως, Γέροντα, ὅτι τὸ κερὶ πρέπει νὰ καίγεται μέχρι κάτω.

– Ναί, νὰ καίγεται μέχρι κάτω, ἀλλὰ ποῦ; Αὐτὸ ἔχει σημασία. Ἄλλο εἶναι νὰ καίγεται μέχρι κάτω στὰ μανουάλια ὅπου ἀνάβει κεριὰ ὁ κόσμος καὶ ἄλλο στὴν Ἁγία Τράπεζα ἢ στὴν Ἁγία Πρόθεση. Δὲν κάνει μέσα στὸ Ἱερὸ νὰ καίη μισὴ λαμπάδα· εἶναι περιφρόνηση. Ἀκόμη καὶ στὸν πολυέλαιο, ἔστω καὶ ἂν φθάνουν οἱ λαμπάδες γιὰ ὅλη τὴν Ἀκολουθία, πάλι νὰ τὶς ἀλλάζετε, ὅταν εἶναι πολὺ μικρές. Καὶ στὴν Θεία Λειτουργία, στὴν Μικρὴ καὶ στὴν Μεγάλη Εἴσοδο, πάντα νὰ χρησιμοποιῆτε μεγάλη λαμπάδα, γιατὶ συμβολίζει τὸν Τίμιο Πρόδρομο. Ἀλλοῦ σβήνουν τὰ κανδήλια, γιὰ νὰ κάνουν οἰκονομία! Δὲν καταλαβαίνουν ὅτι ὁ Θεὸς θὰ τοὺς στείλη μεγάλες εὐλογίες, ὅταν Τὸν εὐλαβοῦνται. Καὶ γιὰ τὰ μνημόσυνα εἶναι περιφρόνηση νὰ χρησιμοποιοῦνται λεπτὰ κεριὰ σὰν κεροστούπι. Εἶναι ντροπὴ νὰ τὰ δώσης καὶ στοὺς ἄλλους.

– Γέροντα, οἱ ἀδελφὲς νὰ καῖνε στὰ κελλιὰ ὅσα κεριὰ θέλουν;

– Ἂς κάψουν, νὰ καῇ καὶ ὁ διάβολος. Ἐδῶ καίγεται ὁ κόσμος ὅλος. Μόνο νὰ ἔχη νόημα τὸ κεράκι ποὺ θὰ ἀνάψουν· νὰ συνοδεύεται μὲ προσευχή.

Ὅταν ἀφεθῇ κανεὶς στὸν Θεό, εἶναι μεγάλο πράγμα. Ἐμεῖς τρῶμε γλυκοὺς καρποὺς καὶ προσφέρουμε τὴν ρητίνη τῶν δένδρων στὸν Θεὸ μὲ τὸ θυμιατήρι. Τρῶμε τὸ μέλι καὶ προσφέρουμε στὸν Θεὸ τὸ κερί, καὶ αὐτὸ συχνὰ τὸ ἀνακατεύουμε μὲ παραφίνη. Ἕνα κερὶ προσφέρουμε στὸν Θεὸ ἀπὸ εὐγνωμοσύνη γιὰ τὶς πλουσιοπάροχες εὐλογίες Του, καὶ αὐτὸ νὰ τὸ μουρνταρεύουμε; Ποῦ νὰ μᾶς ζητοῦσε ὁ Θεὸς νὰ Τοῦ προσφέρουμε τὸ μέλι! Φαντάζομαι τότε τί θὰ κάναμε! Ἢ ζουμιὰ θὰ δίναμε ἢ λίγο ζαχαρόνερο. Ὁ Θεὸς νὰ μὴ μᾶς πάρη στὰ σοβαρά! Σὲ ὅλα μπορεῖ νὰ κάνη κανεὶς οἰκονομία ἐκτὸς ἀπὸ τὴν λατρεία στὸν Θεό. Στὸν Θεὸ θὰ προσφέρη τὸ πιὸ καθαρό, τὸ πιὸ καλό.

– Γέροντα, ὁ κόσμος δὲν καταλαβαίνει εὔκολα ὅτι εἶναι ἀνευλάβεια νὰ καῖμε κεριὰ ἀπὸ παραφίνη.

– Νὰ πῆτε στὸν κόσμο: «Γιὰ τὴν ὑγεία σας δὲν κάνει νὰ καῖτε κεριὰ ἀπὸ παραφίνη στοὺς Ναούς». Ἔτσι θὰ τὸ σκεφθοῦν λιγάκι αὐτό. Ἂν εἶναι καὶ μικρὸς ὁ Ναός, τότε εἶναι ποὺ πάει νὰ σκάση κανείς. Καλύτερα νὰ ἀνάψουν ἕνα μικρὸ κεράκι καὶ νὰ εἶναι γνήσιο παρὰ ὁλόκληρη λαμπάδα μὲ παραφίνη. Πολλοὶ στὶς Ἐκκλησίες γι᾽ αὐτὸ ζαλίζονται καὶ λιποθυμοῦν. Νὰ εἶναι μικρὸς ὁ Ναὸς καὶ νὰ καίγεται ὅλη αὐτὴ ἡ παραφίνη!... Καὶ νὰ ἦταν μόνον αὐτό; Λάδια ποὺ δὲν τρώγονται θέλουν νὰ τὰ βάλουν στὰ κανδήλια! Ποῦ φθάνουν οἱ ἄνθρωποι! Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἀναφέρεται ὅτι τὸ λάδι ποὺ θὰ χρησιμοποιοῦσαν στὸν Ναὸ ἔπρεπε νὰ τὸ φτιάχνουν ἀπὸ ἐλιὲς ποὺ

μάζευαν πάνω ἀπὸ τὰ δένδρα καὶ ὄχι ἀπὸ αὐτὲς ποὺ ἔπεφταν κάτω. Μήπως ὁ Θεὸς ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ αὐτὸ τὸ λάδι ἢ ἀπὸ τὸ θυμίαμα; Ὄχι, ἀλλὰ συγκινεῖται ὁ Θεός, γιατὶ εἶναι μιὰ προσφορά, μὲ τὴν ὁποία ἐκφράζεται ἡ εὐγνωμοσύνη καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς Αὐτόν. Στὸ Σινᾶ μοῦ εἶχε κάνει ἐντύπωση: Οἱ Βεδουΐνοι δὲν ἔχουν, οἱ καημένοι, τίποτε νὰ προσφέρουν. Καὶ βλέπεις, μαζεύουν κανένα πετραδάκι ποὺ λίγο διαφέρει ἀπὸ τὰ ἄλλα, τόοσο μικρούτσικο, ἤ, ἂν βροῦν σὲ καμμιὰ ρωγμὴ δυὸ–τρία φυλλαράκια, τὰ παίρνουν, ἀνεβαίνουν ἐπάνω στὴν πέτρα ποὺ χτύπησε ὁ Μωυσῆς μὲ τὸ ραβδί του καὶ βγῆκε τὸ νερὸ καὶ τὰ ἀφήνουν ἐκεῖ. Ἢ οἱ μητέρες ποὺ θηλάζουν πᾶνε καὶ στάζουν λίγο γάλα ἐκεῖ, μὲ τὸν λογισμό: «Νὰ μοῦ δίνη γάλα ὁ Θεός, γιὰ νὰ θηλάζω τὰ παιδιά μου»! Βλέπεις τί εὐγνωμοσύνη ἔχουν! Δὲν εἶναι μικρὸ πράγμα. Καὶ ἐμεῖς τί κάνουμε! Θὰ μᾶς κρίνουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἀφήνουν ἐκεῖ πάνω ξυλαράκια, φυλλαράκια, πετραδάκια... Ἔχει ὁ Θεὸς ἀνάγκη ἀπὸ αὐτά; Ὄχι, ἀλλὰ βοηθάει ὁ Θεός, γιατὶ βλέπει τὴν ἀγαθὴ καρδιά, τὴν ἀγαθὴ διάθεση. Ἔτσι ἐκφράζεται ἡ ἀγαθὴ προαίρεση.

– Γέροντα, ὅταν ἀνάβουμε ἕνα κεράκι, λέμε ὅτι εἶναι γι᾽ αὐτὸν τὸν σκοπό;

– Τὸ ἀνάβεις· ποῦ τὸ στέλνεις; Δὲν τὸ στέλνεις κάπου; Μὲ τὸ κεράκι ζητοῦμε κάτι ἀπὸ τὸν Θεό. Ὅταν τὸ ἀνάβης καὶ λὲς «γι᾽ αὐτοὺς ποὺ πάσχουν σωματικὰ καὶ ψυχικὰ καὶ γι᾽ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν τὴν πιὸ μεγάλη ἀνάγκη», μέσα σ᾽ αὐτοὺς εἶναι καὶ οἱ ζῶντες καὶ οἱ κεκοιμημένοι. Ξέρεις πόση ἀνάπαυση νιώθουν οἱ κεκοιμημένοι, ὅταν ἀνάβουμε ἕνα κεράκι γι᾽ αὐτούς; Ἔτσι ἔχει κανεὶς πνευματικὴ ἐπικοινωνία καὶ μὲ τοὺς ζῶντας καὶ μὲ τοὺς κεκοιμημένους. Τὸ κεράκι μὲ λίγα λόγια εἶναι μιὰ κεραία ποὺ μᾶς φέρνει σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν Θεό, μὲ τοὺς ἀρρώστους, μὲ τοὺς κεκοιμημένους κ.λπ.

– Τὸ θυμίαμα, Γέροντα, γιατί τὸ καῖμε;

– Τὸ ἀνάβουμε γιὰ δοξολογία στὸν Θεό. Τὸν δοξολογοῦμε καὶ Τὸν εὐγνωμονοῦμε γιὰ τὶς μεγάλες εὐεργεσίες Του σὲ ὅλον τὸν κόσμο. Τὸ θυμίαμα εἶναι καὶ αὐτὸ μιὰ προσφορά. Καὶ ἀφοῦ τὸ προσφέρουμε στὸν Θεὸ καὶ στοὺς Ἁγίους θυμιάζοντας τὶς εἰκόνες, θυμιάζουμε μετὰ καὶ τὶς ζωντανὲς εἰκόνες τοῦ Θεοῦ, τοὺς ἀνθρώπους.

Νὰ βάζετε καρδιὰ εἴτε πρόκειται γιὰ αἴτημα εἴτε γιὰ εὐχαριστία. Μὲ τὸ κεράκι λέω: «Θεέ μου, Σοῦ ζητάω μὲ ὅλη μου τὴν καρδιὰ νὰ μοῦ κάνης μιὰ χάρη». Καὶ μὲ τὸ θυμίαμα λέω: «Σὲ εὐχαριστῶ, Θεέ μου, μὲ ὅλη μου τὴν καρδιὰ γιὰ ὅλες τὶς δωρεές Σου. Σ᾽ εὐχαριστῶ ποὺ συγχωρεῖς τὶς δικές μου τὶς πολλὲς ἁμαρτίες καὶ τὴν ἀχαριστία ὅλου τοῦ κόσμου καὶ τὴν δική μου τὴν ἀχαριστία τὴν πολλή».

Ὅσο μπορεῖτε, νὰ καλλιεργῆτε τὴν εὐλάβεια, τὴν συστολή. Αὐτὸ θὰ βοηθήση νὰ δεχθῆτε τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Γιατί, ἅμα ἔχη κανεὶς εὐλάβεια καὶ συστολὴ πνευματική, καὶ εἶναι καὶ ταπεινός, δέχεται τὴν θεία Χάρη. Ἂν δὲν ἔχη εὐλάβεια καὶ ταπείνωση, ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ δὲν τὸν πλησιάζει. Τί λέει ἡ Γραφή; «*Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ᾽ ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα τοὺς λόγους μου;*»[15].

---

[15] *Ἠσ.* 66, 2.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - Τὸ δόσιμο ἔχει θεῖο ὀξυγόνο

Οἱ ἄνθρωποι ξεχνοῦν αὐτοὺς ποὺ ὑποφέρουν

Γέροντα, ἔχετε πεῖ ὅτι ὅσο ἀποφεύγεις τὴν ἀνθρώπινη παρηγοριά, τόσο λαμβάνεις τὴν θεία. Γι᾽ αὐτὸ καταλαβαίνεις περισσότερο τὴν προσευχή, ἂν εἶσαι νηστικός;

– Ναί, ἀλλὰ καὶ ἕνας νηστικὸς καταλαβαίνει καὶ τὸν νηστικό. Ἕνας χορτάτος δὲν τὸν καταλαβαίνει. Ἄκουσα ὅτι κάπου πετοῦν τὰ φαγητὰ καὶ λίγο πιὸ κάτω ὑπάρχουν Ρωσοπρόσφυγες ποὺ δὲν ἔχουν νὰ φᾶνε. Ζοῦν οἱ καημένοι μέσα στὰ θερμοκήπια, σὲ κάτι παράγκες ἀπὸ λαμαρίνες. Ἂς ποῦμε ὅτι δὲν ξέρουν πὼς ἐκεῖ κοντὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν ἀνάγκη. Καλά, δὲν ρωτοῦν νὰ μάθουν; Νὰ τὰ πετοῦν! Ἐμεῖς καὶ αὐτὸ τὸ ἄχρηστο ποὺ ἔχουμε, δὲν τὸ δίνουμε. Εἶναι ἁμαρτία ἄλλος νὰ δυσκολεύεται νὰ ἀγοράση κάτι ποὺ τοῦ χρειάζεται καὶ ἄλλος νὰ ἔχη πράγματα ποὺ δὲν τὰ χρησιμοποιεῖ καὶ νὰ μὴν τὰ δίνη σ᾽ αὐτὸν ποὺ τὰ ἔχει ἀνάγκη! Αὐτὸ γιὰ μένα εἶναι ἡ μεγαλύτερη κόλαση. Στὴν Κρίση θὰ μᾶς πῆ ὁ Χριστός: «*Ἐπείνασα καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν*»[1].

Μερικοὶ ποὺ τὰ ἔχουν ὅλα λένε: «Δὲν ὑπάρχει φτώχεια σήμερα». Δὲν σκέφτονται τὸν ἄλλο. Δὲν μπαίνουν στὴν θέση τοῦ ἄλλου, γιὰ νὰ μὴν ἐνοχληθοῦν καὶ χάσουν τὴν ἡσυχία τους. Ἔτσι ὅμως πῶς νὰ βροῦν τὸν φτωχό; Ἂν σκέφτεται κανεὶς τὸν ἄλλο, βρίσκει τὸν φτωχὸ καὶ βρίσκει καὶ ἀπὸ τί ἔχει ἀνάγκη. Ὑπάρχουν τόσα ὀρφανὰ ποὺ δὲν ἔχουν ἕναν ἄνθρωπο νὰ χαϊδέψη λίγο τὸ κεφαλάκι τους. Οἱ ἄνθρωποι ξεχνοῦν ὅσους ὑποφέρουν. Ὁ νοῦς τους εἶναι σὲ ὅσους καλοπερνοῦν καὶ συγκρίνουν μ᾽ αὐτοὺς τὸν ἑαυτό τους καὶ ὄχι μὲ ἐκείνους ποὺ ὑποφέρουν. Ἂν σκέφτονταν λιγάκι λ.χ. μερικοὺς Βορειοηπειρῶτες, οἱ ὁποῖοι, ἐπειδὴ ἔκαναν τὸν σταυρό τους, εἶναι οἱ καημένοι εἴκοσι χρόνια στὴν φυλακή, σὲ ἕναν χῶρο ἕνα ἐπὶ ἕνα, θὰ ἔβλεπαν ἀλλιῶς τὰ πράγματα.Φοβερό! Οὔτε κἂν μποροῦμε νὰ τὸ σκεφθοῦμε. Ξέρετε τί θὰ πῆ ἕνα ἐπὶ ἕνα; Οὔτε καθιστὸς οὔτε ξαπλωτὸς οὔτε ὄρθιος. Καὶ παράθυρο;... ἂν ἔχη καμμιὰ τρύπα[2].

– Δηλαδή, Γέροντα, σὲ τάφους!

– Στὸν τάφο τοὐλάχιστον εἶσαι τεντωμένος. Καὶ τί μαρτύρια! Πολλὴ δυστυχία πάντως ὑπάρχει σήμερα, γιατὶ φτιάχνουν πυρομαχικὰ καὶ ἐγκατέλειψαν τὸν κόσμο. Στὴν Ἀφρικὴ εἶχα δεῖ νὰ τρῶνε κοπριὲς ἀπὸ γκαμῆλες. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ ἔχουν κάτι σώματα, ποὺ δὲν μοιάζουν μὲ σώματα. Σὰν βατράχια εἶναι. Καὶ ὁ θώρακας εἶναι σὰν ἕνα καλαθάκι μὲ βέργες. Γιατί πονάω; Ἐμεῖς τὰ ἔχουμε ὅλα, γι᾽ αὐτὸ δὲν πονοῦμε τοὺς ἄλλους καὶ θέλουμε νὰ πᾶμε καὶ στὸν Παράδεισο...

Ὅταν εἶχα πάει στὴν Ἱερὰ Μονὴ Στομίου τὸ 1958, ἦταν στὴν Κόνιτσα ἕνας Προτεστάντης ποὺ τὸν ἐνίσχυσαν οἰκονομικὰ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ καὶ εἶχε προσηλυτίσει ὀγδόντα οἰκογένειες. Εἶχε χτίσει μάλιστα καὶ ἕνα οἴκημα, γιὰ νὰ συγκεντρώνωνται. Οἱ καημένοι οἱ ἄνθρωποι εἶχαν μεγάλη ἀνάγκη καὶ ἀπὸ τὴν μεγάλη φτώχεια ἀναγκάζονταν νὰ γίνουν Προτεστάντες, γιατὶ ἐκεῖνοι τοὺς βοηθοῦσαν οἰκονομικά.

---

[1] *Ματθ*. 25, 42.

[2] Εἰπώθηκε τὸν Μάιο τοῦ 1990.

Μιὰ μέρα μοῦ εἶπε κάποιος: «Ἐγὼ ὄχι μόνον Προτεστάντης ἀλλὰ καὶ Ἑβραῖος γίνομαι, γιατὶ ἔχω ἀνάγκη». Ὅταν τὸ ἄκουσα αὐτό, εἶπα «κάτι πρέπει νὰ γίνη». Μάζεψα μερικοὺς ποὺ εἶχαν κάποια οἰκονομικὴ ἄνεση καὶ μποροῦσαν νὰ βοηθήσουν καὶ τοὺς μίλησα. Τότε οἱ καημένοι ἦταν τελείως κοσμικοί, ἀλλὰ εἶχαν καλὴ διάθεση. Μιὰ ψυχὴ συγκεκριμένα, παρόλο ποὺ καὶ αὐτὴ ἦταν τότε τελείως κοσμική, εἶχε μεγάλη καρδιά. Ὅταν τὴν εἶδα γιὰ πρώτη φορά, εἶπα: «Ἀπ᾽ ἔξω φαίνεται σάπιο ξύλο, ἀλλὰ μέσα εἶναι δαδί». Ἀποφασίσαμε λοιπὸν νὰ συγκεντρώνουμε μερικὰ χρήματα καὶ νὰ τὰ δίνουμε σὲ φτωχὲς οἰκογένειες. Ὅσα συγκεντρώναμε, τοὺς ἔλεγα νὰ πηγαίνουν νὰ τὰ δίνουν οἱ ἴδιοι στοὺς φτωχούς, γιὰ νὰ συγκινηθοῦν καὶ νὰ βοηθηθοῦν πνευματικά. Ἔτσι καὶ πέτρινη νὰ εἶναι ἡ καρδιά τους, μαλακώνει, γίνεται ἀνθρώπινη, καὶ θὰ τοὺς ἀνοιχθῆ καὶ ἡ πύλη τοῦ Παραδείσου. Σὲ λίγο ὅλοι αὐτοὶ ἄλλαξαν, γιατὶ ἔβλεπαν τὴν δυστυχία ποὺ ὑπῆρχε καὶ δὲν τοὺς ἔκανε καρδιὰ νὰ πᾶνε στὰ κέντρα νὰ διασκεδάσουν. «Μᾶς ἔχεις ἀφοπλίσει, μοῦ ἔλεγαν. Πῶς νὰ πᾶμε τώρα νὰ διασκεδάσουμε;». Ἦρθαν καὶ κοντὰ στὴν Ἐκκλησία. Ἕνας μάλιστα ἔμαθα ἀργότερα ὅτι εἶχε γίνει καὶ ψάλτης. Ἀλλὰ καὶ οἱ ὀγδόντα οἰκογένειες, μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ, ἡ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη ἐπέστρεψαν στὴν Ὀρθοδοξία. Ὅταν ἀργότερα ἦρθαν Ἀμερικανοὶ Προτεστάντες νὰ δοῦν τὸ ἔργο τοῦ Προτεστάντη ποὺ τὶς εἶχε προσηλυτίσει, τὸν πέρασαν ἀπὸ δίκη, γιατὶ δὲν εἶχε πιὰ ὀπαδούς!

– Γέροντα, ἄλλοι ζητοῦν εὔκολα βοήθεια, ὅταν ἔχουν ἀνάγκη, καὶ ἄλλοι δὲν λένε τίποτε.

– Πολλοὶ ντρέπονται καὶ δὲν θέλουν νὰ ἐκτεθοῦν. Αὐτοὶ ἔχουν περισσότερη ἀνάγκη. Ἐκεῖ πιάνεται πιὸ πολὺ ἡ βοήθεια. Ξέρω δύο γιατροὺς ποὺ κάτι τοὺς συνέβη καὶ δὲν εἶχαν χρήματα οὔτε μιὰ ἀσπιρίνη νὰ πάρουν. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχει ἀγάπη δὲν ἀρκεῖται στὸ νὰ δώση μόνο σὲ ὅποιον τοῦ ζητήση ἐλεημοσύνη, ἀλλὰ ψάχνει νὰ βρῆ ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν ἀνάγκη, γιὰ νὰ τοὺς συμπαρασταθῆ. Ἡ μητέρα μου φρόντιζε πολὺ νὰ βρῆ τέτοιες περιπτώσεις.

Κριτήριο ἀγάπης

Ὅταν ἕνας ἔχη καὶ δίνη ἐλεημοσύνη, δὲν μπορεῖς νὰ καταλάβης ἂν ἔχη ἀγάπη ἢ ὄχι, γιατὶ μπορεῖ νὰ δίνη ὄχι ἀπὸ ἀγάπη, ἀλλὰ γιὰ νὰ ξεφορτωθῆ κάποια πράγματα. Ὅταν στερῆται καὶ δίνη, τότε φαίνεται ἡ ἀγάπη του. Πιστεύω, ἂς ὑποθέσουμε, ὅτι ἔχω ἀγάπη· ὁ Θεός, γιὰ νὰ δοκιμάση τὴν ἀγάπη μου, μοῦ στέλνει ἕναν φτωχό. Ἂν ἔχω λ.χ. δυὸ ρολόγια, ἕνα καλὸ καὶ ἕνα λίγο χαλασμένο, καὶ δώσω τὸ χαλασμένο στὸν φτωχό, σημαίνει ὅτι ἡ ἀγάπη μου εἶναι δευτέρας ποιότητος. Ἂν ἔχω πραγματικὴ ἀγάπη, θὰ δώσω τὸ καλὸ στὸν φτωχό. Μπαίνει ὅμως ἡ βλαμμένη λογικὴ καὶ λέμε: «Τί, τὸ καλὸ θὰ δώσω; Γι᾽ αὐτόν, ἀφοῦ δὲν ἔχει κανένα ρολόι, καλὸ εἶναι καὶ τὸ παλιό», καὶ δίνω τὸ παλιό. Ἀλλά, ὅταν δίνης τὸ παλιό, ζῆ ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος ἀκόμη μέσα σου· ἂν δίνης τὸ καινούργιο, εἶσαι ἀναγεννημένος ἄνθρωπος. Κολάσιμη κατάσταση εἶναι, ὅταν κρατᾶς καὶ τὰ δυὸ καὶ δὲν δίνης κανένα.

– Γέροντα, πῶς βγαίνει κανεὶς ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατάσταση;

– Νὰ σκεφθῆ: «Ἂν ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, τί θὰ ἔδινα; Ἀσφαλῶς τὸ καλύτερο». Ἔτσι καταλαβαίνει ποιά εἶναι ἡ πραγματικὴ ἀγάπη. Θὰ πάρη λοιπὸν μιὰ γερὴ ἀπόφαση καὶ τὴν ἄλλη φορὰ θὰ δώση τὸ καλύτερο. Μπορεῖ λίγο νὰ δυσκολευθῆ στὶς

ἀρχές, ἀλλά, ἂν ἀγωνίζεται μ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο, θὰ φθάση σὲ κατάσταση νὰ δίνη καὶ τὸ παλιὸ καὶ τὸ καινούργιο, γιὰ νὰ διευκολύνη τοὺς ἄλλους, καὶ αὐτὸς νὰ μὴν ἔχη ρολόι, ἀλλὰ νὰ ἔχη μέσα του Χριστὸ καὶ νὰ ἀκούη τὸ γλυκὸ χτύπημα τῆς καρδιᾶς του ποὺ θὰ σκιρτᾶ ἀπὸ θεϊκὴ χαρά. Ἂν σοῦ ἀφαιρέσουν τὸ ἱμάτιο καὶ ἐσὺ δώσης καὶ τὸν χιτώνα ποὺ ἔχεις[3], θὰ σὲ ντύση μετὰ ὁ Χριστός. Ἂν πονᾶς ἕναν ταλαίπωρο καὶ τὸν βοηθᾶς, σκέψου, ἂν ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, τί θυσία θὰ ἔκανες! Ἔτσι δίνει κανεὶς ἐξετάσεις. Στὸν πλησίον του ὁ πιστὸς ἄνθρωπος βλέπει τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς λέει «αὐτὸ ποὺ κάνετε σὲ ἕναν ταλαίπωρο εἶναι σὰν νὰ τὸ κάνετε σὲ μένα»[4]. Βέβαια τὴν τιμὴ τὴν ἀπονέμει στὸν καθένα ἀνάλογα[5], ἀλλὰ ἡ ἀγάπη εἶναι ἴδια γιὰ ὅλους. Στὴν καρδιά του τὴν ἴδια θέση ἔχει ἕνας ὑπουργὸς καὶ ἕνας φτωχός· ἕνας στρατηγὸς καὶ ἕνας στρατιώτης.

– Γέροντα, πῶς συμβαίνει μερικὲς φορές, αὐτὸς ποὺ βοηθιέται, νὰ φέρεται ἄσχημα πρὸς αὐτὸν ποὺ τὸν βοήθησε;

– Ὁ διάβολος πάει καὶ κεντάει τὸν ἄλλον, ὥστε νὰ μᾶς φερθῆ ἄσχημα καὶ νὰ ἀγανακτήσουμε, ὁπότε χάνουμε τὸ καλό. Δὲν φταίει ὁ ἄνθρωπος· ὁ διάβολος κεντάει τὸν ἄλλο, γιὰ νὰ μᾶς κάνη νὰ τὰ χάσουμε ὅλα. Ὅταν κάνετε μιὰ καλωσύνη, νὰ αἰσθάνεσθε πάντα πὼς ὅ,τι κάνετε ἔχετε ὑποχρέωση νὰ τὸ κάνετε καὶ νὰ εἶστε ἕτοιμες νὰ ἀντιμετωπίσετε πειρασμό, γιὰ νὰ μὴ χάσετε τὸ καλὸ ποὺ κάνατε, ἀλλὰ νὰ τὸ κερδίσετε ὅλο. Κάνει λ.χ. ἕνας μιὰ ἐλεημοσύνη, χωρὶς νὰ ἔχη σκοπὸ νὰ τὴν φανερώση. Μπαίνει ὁ πειρασμὸς στὴν μέση καὶ βάζει ἄλλους νὰ τοῦ ποῦν «ἐσὺ ὁ φιλάργυρος, ποὺ δὲν ἔκανες τίποτε κ.λπ., ὁ τάδε ἔκανε αὐτό, ὁ τάδε ἐκεῖνο», γιὰ νὰ τὸν ἀναγκάση νὰ πῆ καὶ αὐτός... ταπεινὰ «ἔκανα καὶ ἐγὼ κάτι μικρό, ἕνα νοσοκομεῖο» ἢ νὰ τὸν ἀναγκάση νὰ ἀγανακτήση καὶ νὰ πῆ «ποιός, ἐγώ, ποὺ ἔκανα αὐτὸ καὶ αὐτό;» καὶ νὰ τὰ χάση ὅλα. Ἢ θὰ βάλη αὐτὸν ποὺ εὐεργέτησε νὰ τοῦ πῆ: «Ἀχάριστε, ἐκμεταλλευτὰ κ.λπ.», μέχρι νὰ τοῦ ἀπαντήση: «Ἐγὼ ἐκμεταλλευτής; Ἐγὼ ποὺ σοῦ ἔκανα ἐκείνη τὴν καλωσύνη, ἐκείνη τὴν εὐεργεσία;». «Βρὲ τὸν ἀχάριστο, θὰ πῆ μετά, δὲν ἤθελα νὰ μοῦ πῆ "εὐχαριστῶ", ἀλλὰ τοὐλάχιστον νὰ τὸ ἀναγνώριζε». Ὅταν ὅμως κανεὶς περιμένη ἀναγνώριση, πάει, τὰ χάνει ὅλα. Ἐνῶ, ἂν βάλη ἕναν καλὸ λογισμὸ καὶ πῆ «καλύτερα ποὺ ξέχασε τὴν καλωσύνη ποὺ τοῦ ἔκανα» ἢ «μπορεῖ νὰ ἦταν στεναχωρημένος ἢ κουρασμένος, γι᾽ αὐτὸ μίλησε ἔτσι», δικαιολογεῖ τὸν ἄλλον καὶ δὲν χάνει. Ὅταν δὲν περιμένουμε ἀνταπόδοση, τότε ἔχουμε καθαρὸ μισθό. Ὁ Χριστὸς ἔκανε τὸ πᾶν γιὰ μᾶς καὶ ἐμεῖς Τὸν σταυρώσαμε. Τί ψάλλουμε; «*Ἀντὶ τοῦ μάννα χολήν*»[6]. Πάντοτε νὰ προσπαθοῦμε νὰ κάνουμε τὸ καλό, χωρὶς νὰ περιμένουμε ἀνταπόδοση.

Αὐτὸς ποὺ δίνει δέχεται θεϊκὴ χαρὰ

Δυὸ χαρὲς ὑπάρχουν στὸν ἄνθρωπο. Μία χαρά, ὅταν παίρνη, καὶ μία χαρά, ὅταν δίνη. Δὲν συγκρίνεται ἡ χαρὰ ποὺ νιώθει κανείς, ὅταν δίνη, μὲ τὴν χαρὰ ποὺ

---

[3] Βλ. *Λουκ.* 6, 29.

[4] Βλ. *Ματθ.* 25, 40.

[5] Βλ. *Ρωμ.* 13, 7.

[6] Ἀπὸ ἰδιόμελο τροπάριο τοῦ ΙΒ΄ ἀντιφώνου στὸν Ὄρθρο τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

νιώθει, ὅταν παίρνῃ. Ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ καταλάβῃ ἂν προχωράῃ σωστὰ πνευματικά, πρέπει νὰ ἐξετάσῃ κατ᾽ ἀρχὰς ἂν χαίρεται, ὅταν δίνῃ καὶ ὄχι ὅταν παίρνῃ· ἂν νιώθῃ στενοχώρια, ὅταν τοῦ δίνουν, καὶ χαρά, ὅταν δίνῃ. Ὕστερα, ἂν ἐργάζεται σωστὰ πνευματικά, ὅταν κάνῃ κανένα καλό, δὲν τὸ θυμᾶται ποτέ, ἀλλὰ δὲν ξεχνάει ποτὲ καὶ τὸ παραμικρὸ καλὸ ποὺ τοῦ κάνουν. Δὲν μπορεῖ νὰ κλείσῃ μάτι ἀπὸ τὴν παραμικρὴ εὐεργεσία τῶν ἄλλων. Μπορεῖ αὐτὸς νὰ ἔχῃ δώσει ἕνα ἀμπέλι στὸν ἄλλον καὶ νὰ τὸ ἔχῃ ξεχάσει. Ἂν ὅμως ὁ ἄλλος τοῦ δώσῃ ἕνα τσαμπὶ σταφύλι ἀπὸ τὸ ἀμπέλι ποὺ ἐκεῖνος τοῦ χάρισε, δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ξεχάσῃ ποτέ. Ἢ μπορεῖ νὰ ἔχῃ δώσει σὲ κάποιον πολλὲς ξυλόγλυπτες εἰκόνες καὶ νὰ μὴν τὸ θυμᾶται. Ἂν ἐκεῖνος τοῦ δώσῃ μιὰ εἰκονίτσα πλαστικοποιημένη, αὐτὸς συγκινεῖται ἀπὸ τὴν εἰκονίτσα αὐτή, παρόλο ποὺ εἶναι μικρῆς ἀξίας, καὶ ἀπὸ εὐγνωμοσύνη σκέφτεται πῶς νὰ τὸ ἀνταποδώσῃ. Ἀκόμη καὶ ὁλόκληρη Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ δώσῃ, καὶ τὸ οἰκόπεδο, καὶ νὰ τὸ ξεχάσῃ. Δηλαδὴ ἡ σωστὴ πνευματικὴ πορεία εἶναι νὰ ξεχνάῃ κανεὶς τὰ καλὰ ποὺ κάνει καὶ νὰ θυμᾶται τὰ καλὰ ποὺ τοῦ κάνουν οἱ ἄλλοι. Ὅταν φθάσῃ σ᾽ αὐτὴν τὴν κατάσταση ὁ ἄνθρωπος, τότε εἶναι ἄνθρωπος· ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ. Ἂν ὅμως συνέχεια ξεχνάῃ τὶς καλωσύνες ποὺ τοῦ ἔκαναν οἱ ἄλλοι καὶ θυμᾶται τὶς καλωσύνες ποὺ ἔκανε αὐτός, αὐτὴ εἶναι ἀντίθετη ἐργασία ἀπὸ αὐτὴν ποὺ ζητάει ὁ Χριστός. Ἀλλὰ καὶ ὅταν σκέφτεται «ἐσὺ μοῦ ἔδωσες τόσο καὶ ἐγὼ σοῦ ἔδωσα τόσο», αὐτὸ πάλι εἶναι μπακαλίστικο πράγμα. Ἐγὼ κοιτάω νὰ δώσω σ᾽ αὐτὸν ποὺ ἔχει μεγαλύτερη ἀνάγκη. Δὲν ὑπολογίζω μπακαλίστικα: ὁ τάδε μοῦ ἔδωσε αὐτὰ τὰ βιβλία καὶ ἐγὼ τώρα σ᾽ αὐτὸν χρωστάω τόσα, ὁπότε πρέπει νὰ τοῦ τὰ δώσω, γιὰ νὰ ἐξοφλήσω. Ἤ, ἂν ὁ ἄλλος δὲν μοῦ ἔδωσε, δὲν θὰ τοῦ δώσω καὶ ἐγὼ τίποτε. Καὶ αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη.

Αὐτὸς ποὺ παίρνει κάτι, δέχεται ἀνθρώπινη χαρά. Αὐτὸς ποὺ δίνει, δέχεται θεϊκὴ χαρά. Τὴν θεϊκὴ χαρὰ μὲ τὸ δόσιμο τὴν παίρνουμε. Μοῦ δίνει λ.χ. κάποιος ἕνα βιβλίο. Αὐτὸς τώρα χαίρεται πνευματικά, θεϊκά, καὶ ἐγὼ ποὺ πῆρα τὸ βιβλίο χαίρομαι ἀνθρώπινα. Ὅταν καὶ ἐγὼ δώσω τὸ βιβλίο, θὰ χαρῶ καὶ ἐγὼ θεϊκά, καὶ ὁ ἄλλος ποὺ θὰ τὸ πάρῃ θὰ χαρῇ ἀνθρώπινα. Ὅταν καὶ ἐκεῖνος τὸ δώσῃ, θὰ χαρῇ καὶ αὐτὸς θεϊκά, καὶ ἐκεῖνος ποὺ θὰ τὸ πάρῃ θὰ χαρῇ ἀνθρώπινα. Ἂν ὅμως καὶ αὐτὸς τὸ δώσῃ, τότε θὰ χαρῇ καὶ θεϊκὰ κ.ο.κ. Βλέπετε πῶς μὲ ἕνα πράγμα μποροῦν πολλοὶ ἄνθρωποι νὰ χαροῦν καὶ ἀνθρώπινα καὶ θεϊκά;

Νὰ μάθῃ κανεὶς νὰ χαίρεται μὲ τὸ νὰ δίνῃ. Ὅταν χαίρεται μὲ τὸ νὰ δίνῃ, εἶναι τοποθετημένος σωστά, εἶναι δικτυωμένος μὲ τὸν Χριστό· ἔχει τὴν θεία Χάρη. Ὅταν δίνῃ ἢ προσφέρῃ κάτι, ἡ χαρὰ ποὺ νιώθει ἔχει θεῖο ὀξυγόνο. Ὅταν χαίρεται μὲ τὸ νὰ λαμβάνῃ ἢ νὰ θυσιάζωνται οἱ ἄλλοι γι᾽ αὐτόν, αὐτὴ ἡ χαρὰ ἔχει μπόχα, ἀσφυξία. Τέτοιοι ἄνθρωποι ποὺ δίνονται, χωρὶς νὰ ὑπολογίζουν τὸν ἑαυτό τους, θὰ μᾶς κρίνουν μεθαύριο. Τί χαρὰ νιώθουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι! Αὐτοὺς τοὺς προστατεύει ὁ Χριστός. Ἀλλὰ οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι χαίρονται μὲ τὸ νὰ παίρνουν καὶ στεροῦνται τὴν θεϊκὴ χαρά, γι᾽ αὐτὸ εἶναι βασανισμένοι. Ὁ Χριστὸς συγκινεῖται, ὅταν ἀγαπᾶμε τὸν πλησίον μας πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας, καὶ μᾶς γεμίζει μὲ θεία εὐφροσύνη. Βλέπεις, Ἐκεῖνος δὲν περιορίσθηκε στὸ «*ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν*»[7], ἀλλὰ θυσιάσθηκε γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

---

[7] *Λευϊτ.* 19, 18· *Ματθ.* 22, 39· *Μάρκ.* 12, 31 καὶ *Λουκ.* 10, 27.

Ὁ φιλάργυρος μαζεύει, γιὰ νὰ τὰ βροῦν οἱ ἄλλοι

– Γέροντα, εἶναι δυὸ ἀδελφάκια· τὸ μικρὸ δίνει, ἐνῶ τὸ μεγάλο δὲν δίνει.

– Νὰ μάθουν οἱ γονεῖς καὶ στὸ μεγάλο νὰ γλυκαίνεται ἀπὸ τὸ νὰ δίνη. Ἂν τὸ μεγάλο δουλέψη πάνω σ᾽ αὐτό, θὰ ἔχη μεγαλύτερο μισθὸ ἀπὸ τὸ μικρὸ ποὺ ἀπὸ τὴν φύση του δίνει, καὶ θὰ γίνη καλύτερο.

– Γέροντα, πῶς θὰ ἀπαλλαγῆ κανεὶς ἀπὸ τὴν στενότητα τῆς καρδιᾶς, ἀπὸ τὴν δυσκολία ποὺ ἔχει νὰ δίνη;

– Τί, εἶσαι τσιγγούνα; Θὰ σὲ πετάξω ἔξω! Καὶ στὴν διακονία, λ.χ. ὅταν εἶσαι στὸ ἀρχονταρίκι, νὰ πάρης μιὰ γενικὴ εὐλογία, γιὰ νὰ μπορῆς νὰ δίνης. Βλέπεις καὶ ὁ Θεὸς πόσο ἄφθονα δίνει σὲ ὅλους τὶς εὐλογίες Του; Ἂν δὲν συνηθίση νὰ δίνη κανείς, μαθαίνει στὴν τσιγγουνιὰ καὶ δυσκολεύεται μετὰ νὰ δώση.

Ὁ φιλάργυρος εἶναι «κουμπαρᾶς»· μαζεύει αὐτός, γιὰ νὰ τὰ βροῦν οἱ ἄλλοι. Χάνει ἔτσι τὴν χαρὰ τοῦ δοσίματος καὶ τὴν θεία ἀνταπόδοση. Λέω σὲ ἕναν πλούσιο μιὰ φορά: «Τί τὰ μαζεύεις; Ὑποχρεώσεις δὲν ἔχεις. Τί θὰ τὰ κάνης;». «Ἐδῶ θὰ μείνουν, μοῦ λέει, ὅταν πεθάνω». «Ἐγὼ σοῦ δίνω εὐλογία, τοῦ λέω, νὰ τὰ πάρης ἐπάνω ὅλα!». «Ἐδῶ θὰ μείνουν, ξαναλέει. Ἅμα πεθάνω, ἂς τὰ πάρουν οἱ ἄλλοι». «Ἔμ, ἐδῶ θὰ μείνουν, τοῦ λέω. Ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ τὰ δώσης μὲ τὰ ἴδια σου τὰ χέρια τώρα ποὺ ζῇς!». Δὲν ὑπάρχει πιὸ ἀνόητος ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν πλεονέκτη, ποὺ μαζεύει συνέχεια καὶ ζῆ συνέχεια μὲ στέρηση καὶ τελικὰ ἀγοράζει τὴν κόλαση μὲ τὶς συγκεντρωμένες του οἰκονομίες. Τὸ ἔχει τελείως χαμένο, γιατὶ δὲν δίνει καὶ χάνεται μὲ ὑλικὰ πράγματα, ὁπότε χάνει τὸν Χριστό.

Τὸν τσιγγούνη τὸν κοροϊδεύουν καὶ οἱ ἄλλοι. Ἦταν ἕνας πολὺ πλούσιος κτηματίας· εἶχε χωράφια σὲ μιὰ ἐπαρχία, εἶχε καὶ στὴν Ἀθήνα διαμερίσματα, ἀλλὰ ἦταν πολὺ τσιγγούνης. Μιὰ φορὰ ἔφτιαξε μιὰ χύτρα φασολάδα τελείως νερουλή, γιὰ νὰ φᾶνε οἱ ἐργάτες ποὺ δούλευαν στὰ χωράφια του. Παλιὰ δούλευαν οἱ καημένοι ἀπὸ τὸ πρωί, πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος, μέχρι νὰ βασιλέψη. Τὸ μεσημέρι ποὺ σταμάτησαν λίγο, γιὰ νὰ ξεκουρασθοῦν, ἄδειασε τὸ ἀφεντικὸ μέσα σὲ ἕναν ταβᾶ τὴν φασολάδα καὶ φώναξε τοὺς ἐργάτες νὰ φᾶνε. Κάθησαν γύρω-γύρω οἱ καημένοι οἱ ἐργάτες καὶ ἄρχισαν νὰ τρῶνε· πότε ἔπιαναν μὲ τὸ κουτάλι ἀπὸ κανένα φασόλι, πότε μόνον ζουμί! Ἕνας ἐργάτης ἦταν πολὺ πειραχτήρι. Ἀφήνει τὸ κουτάλι του καὶ πάει παραπέρα. Βγάζει τὶς ἀρβύλες του, τὶς κάλτσες του καὶ προχωράει νὰ μπῆ μέσα στὸν ταβᾶ. «Τί κάνεις;», τοῦ λένε οἱ ἄλλοι. «Λέω νὰ μπῶ μέσα, μήπως πιάσω κανένα φασόλι!», τοὺς λέει. Τόσο τσιγγούνης ἦταν ἐκεῖνος ὁ ταλαίπωρος. Γι᾽ αὐτό, χίλιες φορὲς νὰ τὸν κυριέψη ἡ σπατάλη τὸν ἄνθρωπο παρὰ ἡ τσιγγουνιά.

– Ἡ τσιγγουνιὰ εἶναι ἀρρώστια, Γέροντα.

– Πολὺ μεγάλη ἀρρώστια! Ἅμα κυριέψη τὸν ἄνθρωπο ἡ τσιγγουνιά, μεγαλύτερη ἀρρώστια δὲν ὑπάρχει. Ἡ οἰκονομία καλὴ εἶναι, ἀλλὰ νὰ προσέξη κανεὶς νὰ μὴν τὸν κυριέψη σιγὰ-σιγὰ ὁ πειρασμὸς μὲ τὴν τσιγγουνιά.

– Μερικοί, Γέροντα, ἀπὸ τὴν τσιγγουνιὰ μένουν νηστικοί.

– Μόνον νηστικοί; Ἦταν ἕνας ἔμπορος πλούσιος ποὺ εἶχε ἕνα μεγάλο ἐμπορικὸ καὶ ἔκοβε μὲ τὸν σουγιὰ στὰ τρία ἐκεῖνα τὰ σπίρτα τὰ πλακέ! Μιὰ ἄλλη πολὺ πλούσια εἶχε ἕνα θειαφοκέρι· κρατοῦσε κάρβουνα καὶ ἔπαιρνε μὲ τὸ θειαφοκέρι

ἀπὸ τὰ κάρβουνα νὰ ἀνάψη τὴν φωτιά, γιὰ νὰ μὴν ξοδέψη κανένα σπίρτο. Καὶ εἶχε σπίτια, κτήματα, μεγάλη περιουσία.

Δὲν λέω νὰ εἶναι κανεὶς σπάταλος, ἀλλὰ τοὐλάχιστον, ὅταν κάποιος εἶναι σπάταλος, ἂν τοῦ ζητήσης κάτι, εὔκολα θὰ σοῦ τὸ δώση. Ἂν εἶναι τσιγγούνης, θὰ λυπᾶται νὰ σοῦ τὸ δώση. Ἦταν μιὰ φορὰ δυὸ νοικοκυρὲς καὶ συζητοῦσαν στὴν γειτονιὰ γιὰ σαλάτες, γιὰ ξίδια καὶ πάνω στὴν συζήτηση εἶπε ἡ μία: «Ἔχω πολὺ καλὸ ξίδι». Μιὰ φορὰ χρειάσθηκε ἡ ἄλλη ἡ φουκαριάρα λίγο ξίδι καὶ πῆγε νὰ τῆς ζητήση. «Ἄκου ἐδῶ, τῆς λέει ἐκείνη, ἐγώ, ἂν τὸ ἔδινα, δὲν θὰ εἶχα ξίδι ἑπτὰ χρόνων!». Καλὰ εἶναι νὰ κάνη οἰκονομία κανεὶς καὶ νὰ δίνη. Οἰκονόμος δὲν θὰ πῆ τσιγγούνης. Ὁ πατέρας μου χρήματα δὲν κρατοῦσε. Στὰ Φάρασα δὲν εἶχαν ξενοδοχεῖο· τὸ σπίτι μας ἦταν σὰν ξενοδοχεῖο. Ὅποιος ἐρχόταν στὸ χωριό, στὸν πρόεδρο θὰ πήγαινε νὰ μείνη. Θὰ ἔτρωγε, θὰ τοῦ ἔπλεναν τὰ πόδια, θὰ τοῦ ἔδιναν καὶ κάλτσες καθαρές.

Τώρα, βλέπω ὅτι καὶ σὲ μερικὰ προσκυνήματα ἔχουν ἀποθῆκες ὁλόκληρες μὲ κανδήλια καὶ δὲν λένε: «Ἔχουμε, μὴ μᾶς δίνετε ἄλλα». Αὐτὰ οὔτε μποροῦν νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν οὔτε νὰ τὰ πουλήσουν, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὰ δίνουν. Ὅταν ἀρχίση νὰ μαζεύη κανείς, δένεται καὶ δὲν μπορεῖ νὰ δώση. Ἂν ὅμως ἀρχίση νὰ μὴ μαζεύη πράγματα καὶ τὰ δίνη, τότε θὰ μαζευτῆ ἡ καρδιὰ στὸν Χριστό, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβη. Μιὰ χήρα νὰ μὴν ἔχη χρήματα νὰ ἀγοράση ἕναν πήχυ ὕφασμα νὰ ντύση τὰ παιδιά της, καὶ ἐγὼ νὰ μαζεύω! Πῶς νὰ τὸ ἀνεχθῶ αὐτό; Στὸ Καλύβι δὲν ἔχω οὔτε πιάτα οὔτε κατσαρόλια· τενεκεδάκια ἔχω. Προτιμῶ ἕνα πεντακοσάρικο νὰ τὸ δώσω σὲ ἕναν φοιτητή, νὰ πάη ἀπὸ τὸ ἕνα μοναστήρι στὸ ἄλλο, παρὰ νὰ πάρω κάτι γιὰ μένα. Ἂν δὲν μαζεύης, ἔχεις εὐλογία ἀπὸ τὸν Θεό. Ὅταν δίνης εὐλογία, παίρνεις εὐλογία. Ἡ εὐλογία γεννάει εὐλογία.

Ἡ καλὴ διάθεση εἶναι τὸ πᾶν

– Γέροντα, ὅταν μοῦ ζητάη κάποιος βοήθεια, ἀλλὰ δὲν ἔχω νὰ τοῦ δώσω;

– Ὅταν θέλω νὰ κάνω ἐλεημοσύνη καὶ δὲν ἔχω νὰ δώσω, τότε κάνω ἐλεημοσύνη μὲ αἷμα. Ὁ ἄλλος ποὺ ἔχει καὶ δίνει ὑλικὴ βοήθεια, νιώθει καὶ χαρά, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχει νὰ δώση, συνέχεια ὑποφέρει καὶ ταπεινωμένος λέει: «Δὲν ἔκανα ἐλεημοσύνη». Ἡ καλὴ διάθεση εἶναι τὸ πᾶν. Ἕνας πλούσιος ἔχει νὰ δώση, ἀλλὰ δὲν δίνει. Ἕνας φτωχὸς θέλει νὰ δώση, ἀλλὰ δὲν δίνει, γιατὶ δὲν ἔχει νὰ δώση. Διαφέρει τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ὁ πλούσιος, ἂν δώση, νιώθει καὶ μιὰ εὐχαρίστηση. Ὁ φτωχὸς πονάει, θέλει νὰ κάνη μιὰ καλωσύνη, ἀλλὰ δὲν ἔχει νὰ δώση, καὶ ὑποφέρει ψυχικά· ἐνῶ, ἅμα εἶχε, θὰ ἔδινε καὶ δὲν θὰ ὑπέφερε. Ἡ καλὴ διάθεση φαίνεται ἀπὸ τὰ ἔργα. Ἂν κάποιος ζητήση ἀπὸ ἕναν φτωχὸ ἐλεημοσύνη καὶ ὁ φτωχός, ἂν καὶ στερῆται, τοῦ δώση, ἄσχετα ἂν ὁ ἄλλος πάη νὰ τὰ πιῆ οὖζο, τότε ὁ φτωχὸς ποὺ ἔδωσε θὰ ἔχη πνευματικὴ χαρά, καὶ ὁ Θεὸς θὰ φωτίση κάποιον νὰ στείλη καὶ σ᾽ αὐτὸν ὑλικὴ βοήθεια.

Καὶ ξέρετε μερικὲς φορὲς τί ἀδικία γίνεται; Ὁ ἕνας νὰ δίνη ὅ,τι ἔχει, γιὰ νὰ βοηθήση, καὶ ὁ ἄλλος νὰ τὰ ἑρμηνεύη μὲ τὸν λογισμό του ὅπως θέλει.

– Γέροντα, τί ἐννοεῖτε;

– Ἂς ὑποθέσουμε, ἕνας, ὁ καημένος, ἔχει λ.χ. ὅλο κι ὅλο πέντε χιλιάδες δραχμὲς στὴν τσέπη του. Βρίσκει στὸν δρόμο του ἕναν ζητιάνο, τὶς βάζει στὸ χέρι του

καὶ φεύγει. Ὁ ζητιάνος μετὰ βλέπει ὅτι εἶναι πεντοχίλιαρο καὶ χαίρεται. Περνάει ἐκείνη τὴν ὥρα καὶ ἕνας πολὺ πλούσιος καὶ βλέποντας ὅτι ὁ ἄλλος ἔδωσε πεντοχίλιαρο λέει μὲ τὸν λογισμὸ τὸν δικό του: «Γιὰ νὰ δίνη αὐτὸς πεντοχίλιαρο, ποιός ξέρει πόσα ἔχει! ἑκατομμυριοῦχος θὰ εἶναι!». Ὁπότε δίνει αὐτὸς στὸν ζητιάνο πεντακόσιες δραχμὲς καὶ ἀναπαύει τὸν λογισμό του ὅτι ἔκανε τὸ καθῆκον του. Ἐνῶ ἐκεῖνος ὁ καημένος εἶχε μόνον αὐτὸ τὸ πεντοχίλιαρο καί, μόλις εἶδε τὸν ζητιάνο, σκίρτησε ἡ καρδιά του καὶ τοῦ τὸ ἔδωσε. Ἂν καὶ ὁ πλούσιος δούλευε λίγο πνευματικά, θὰ εἶχε καὶ ἕναν καλὸ λογισμὸ καὶ θὰ ἔλεγε: «Γιὰ δές, ἔδωσε αὐτὸ ποὺ εἶχε». Ἢ θὰ ἔλεγε: «Θὰ εἶχε δέκα χιλιάδες καὶ ἔδωσε τὶς πέντε χιλιάδες». Ἀλλὰ πῶς νὰ φέρη καλὸ λογισμό, ἀφοῦ δὲν δούλεψε πνευματικά; Σοῦ λέει: «Γιὰ νὰ πετάη ἔτσι τὰ λεφτά, μὲ τὸ φτυάρι τὰ μαζεύει».

Μερικοὶ ἄνθρωποι πάλι, ἐνῶ δίνουν πεντακόσιες ἢ χίλιες δραχμὲς σὲ ἕναν φτωχό, κάνουν ἑβραίικα παζάρια γιὰ πέντε ἢ δέκα δραχμὲς στὸν φτωχὸ ἐργάτη ποὺ τοὺς δούλεψε. Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω: Καλά, δίνεις πεντακοσάρικο καὶ χιλιάρικο σ᾽ ἐκεῖνον ποὺ δὲν ξέρεις καὶ αὐτὸν ποὺ ἔχεις κοντά σου καὶ σὲ βοηθάει τὸν ἀφήνεις νὰ πεινᾶ; Αὐτὸν πρῶτα ἔχεις ὑποχρέωση νὰ ἀγαπήσης καὶ νὰ βοηθήσης. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων γίνεται, γιὰ νὰ τοὺς ἐπαινέσουν. Ἢ ἄλλον μπορεῖ νὰ τὸν πᾶνε ἀκόμη καὶ στὸ δικαστήριο γιὰ χίλιες δραχμές, γιατὶ ξεκινᾶνε ἀπὸ μιὰ κοσμικὴ λογική, δῆθεν νὰ μὴν τοὺς θεωρήσουν κορόιδα. Μιὰ θρησκευόμενη γυναίκα μοῦ διηγήθηκε[8] ἕνα περιστατικό. Ἤθελε νὰ ἀγοράση ἕνα φορτιὸ ξύλα ἀπὸ μιὰ γιαγιά, ἡ ὁποία ἔκανε τρεῖς ὧρες δρόμο, γιὰ νὰ τὰ φέρη ἀπὸ τὸ δάσος στὸ χωριό. Ἐκείνη τὴν φορὰ μάλιστα εἶχε κάνει καὶ μισὴ ὥρα ἐπιπλέον, δηλαδὴ τρεισήμισι ὧρες, γιατὶ ἔκανε τὸν κύκλο τῆς στρατώνας, μὴν τὴν πιάση τὸ Δασαρχεῖο. «Πόσο κάνουν;», τὴν ρωτάει ἡ κυρία. «Δεκαπέντε δραχμές», λέει ἡ γιαγιά. «Ὄχι, εἶναι πολλά, τῆς λέει, ἕντεκα δραχμὲς τὰ παίρνω». «Ἔτσι, γιὰ νὰ μὴ μᾶς παίρνουν γιὰ κουτούς, μοῦ λέει, ἐμᾶς τοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους...». Τῆς ἔκανα μετὰ ἕνα ξεσκόνισμα. Δύο ζῶα εἶχε ἡ γιαγιὰ καὶ εἶχε χάσει δύο μέρες, γιὰ νὰ κερδίση εἴκοσι δύο δραχμές. Ἀντὶ νὰ τῆς ἔδινε καὶ ἕνα εἰκοσάρικο παραπάνω, τῆς ἔκανε ἑβραίικα παζάρια.

Ἡ ἐλεημοσύνη πολὺ βοηθάει τοὺς κεκοιμημένους

Ὁ πλοῦτος φέρνει τὴν καταστροφὴ στὸν ἄνθρωπο, ὅταν δὲν διανέμεται στοὺς φτωχοὺς γιὰ τὴν ψυχή μας καὶ γιὰ τὶς ψυχὲς τῶν πεθαμένων μας. Ἡ ἐλεημοσύνη στοὺς πονεμένους, χῆρες, ὀρφανὰ κ.λπ. πάρα πολὺ βοηθάει καὶ γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῶν κεκοιμημένων. Γιατί, ὅταν δίνη κανεὶς ἐλεημοσύνη γιὰ ἕναν κεκοιμημένο, οἱ ἄλλοι λένε: «Θεὸς σχωρέσ᾽ τον. Νὰ ἁγιάσουν τὰ κόκκαλά του». Ἂν τύχη κάποιος νὰ ἔχη ἀρρώστιες, νὰ μὴν μπορῆ νὰ δουλέψη, νὰ ἔχη χρέη, καὶ σὲ μιὰ τέτοια δύσκολη περίσταση τὸν βοηθήσης καὶ πῆς «πάρ᾽ τα γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ τάδε», θὰ πῆ καὶ αὐτός: «Θεὸς σχωρέσ᾽ τον, νὰ ἁγιάσουν τὰ κόκκαλά του!». Κάνουν δηλαδὴ καρδιακὴ προσευχὴ καὶ αὐτὸ εἶναι ποὺ βοηθάει πολὺ τοὺς κεκοιμημένους.

– Ὅταν κάποιας ὁ ἄνδρας πεθάνη ἀκοινώνητος, ἀνεξομολόγητος ἢ σκοτωθῆ τὸ παιδί της, τί ἄλλο μπορεῖ νὰ κάνη, γιὰ νὰ βοηθήση τὶς ψυχές τους;

---

[8] Τὸ 1958.

– Ὅσο μπορεῖ, νὰ γίνη ἡ ἴδια καλύτερη. Αὐτὸ φυσικὰ θὰ βοηθήση καὶ τὴν ἴδια, ἀλλὰ θὰ βοηθήση καὶ τὸν ἄνδρα της, γιατί, ἀφοῦ στεφανώθηκαν, ἔχει μερίδιο καὶ ἐκεῖνος ποὺ πέθανε. Αὐτὸ εἶναι τὸ κυριώτερο ἀπὸ ὅλα· νὰ γίνη καλύτερη. Ἀλλιῶς, μπορεῖ νὰ κάνη καὶ μιὰ καλωσύνη, ἀλλὰ νὰ ἔχη καὶ τὸν χαβᾶ της. Σοῦ λέει: «Ἔκανα τὰ καθήκοντά μου. Ἄλλο τί θέλεις νὰ κάνω;» καὶ μένει ἀδιόρθωτη ἢ καὶ χειροτερεύει.

Ἐλεημοσύνη «ἐν τῷ κρυπτῷ»[9]

– Γέροντα, μερικοὶ θεωροῦν φαρισαϊσμὸ τὸ νὰ πηγαίνη κανεὶς στὴν Ἐκκλησία καὶ νὰ ὑστερῇ στὴν ἀγάπη καὶ τὴν θυσία.

– Ἔ, ποῦ τὸ ξέρουν; Εἶναι σίγουροι γι᾽ αὐτό;

– Ἔτσι κρίνουν.

– Ὁ Χριστὸς τί εἶπε; «Νὰ κρίνετε»[10]; Ὁ ἄλλος μπορεῖ νὰ μὴ δίνη στὸν τσιγγάνο, γιατὶ ἔχει ὑπ᾽ ὄψιν του ἕναν ἄρρωστο ποὺ ἔχει μεγάλη ἀνάγκη καὶ θὰ βοηθήση ἐκεῖνον. Τὸν τσιγγάνο κάποιος περαστικὸς θὰ βρεθῇ νὰ τοῦ δώση κάτι, ἐνῶ ἐκεῖνον δὲν θὰ τοῦ δώση κανένας. Πῶς βγάζουν συμπεράσματα, χωρὶς νὰ ξέρουν; Φαρισαϊσμὸς εἶναι, ὅταν κάποιος κάνη τὴν καλωσύνη φανερά, γιὰ νὰ τὸν ἐπαινέσουν.

Θυμᾶμαι, ὅταν ἤμουν τὸ 1957 στὸ Ἰδιόρρυθμο[11], ἔδιναν γιὰ κάθε διακόνημα, ἀνάλογα μὲ τὸ πόσο δύσκολο ἦταν, μιὰ εὐλογία. Ἐπειδὴ τότε ὑπῆρχε στὰ μοναστήρια λειψανδρία, ἦταν μερικοὶ Πατέρες ποὺ εἶχαν δυνάμεις καὶ ἀναλάμβαναν πολλὰ διακονήματα καὶ ἔπαιρναν περισσότερες εὐλογίες, ἀλλὰ τὶς ἔδιναν. Ἦταν ἕνας μοναχὸς ποὺ τὸν ἔλεγαν «σπάγκο», γιατὶ δὲν ἔδινε. Ὅταν πέθανε αὐτὸς ὁ μοναχός, μαζεύτηκαν στὴν κηδεία του ταλαίπωροι ἄνθρωποι ἀπὸ ἐδῶ ἀπὸ τὴν Χαλκιδική, ἀπὸ τὴν Μεγάλη Παναγία, ἀπὸ τὸ Παλαιοχώρι, τὸ Νεοχώρι, καὶ τὸν ἔκλαιγαν. Αὐτοὶ εἶχαν βόδια καὶ κουβαλοῦσαν τὴν ξυλεία, τοὺς γρεντέδες, γιατὶ τότε ἡ μεταφορὰ γινόταν μὲ τὰ βόδια – μὴ βλέπης τώρα ποὺ γίνεται μὲ αὐτοκίνητα, μὲ τριαξονικά! Τί ἔκανε αὐτὸς ὁ καημένος; Μάζευε–μάζευε τὰ χρήματα ποὺ τοῦ ἔδιναν γιὰ τὰ διακονήματα ποὺ ἔκανε καί, ὅταν ἔβλεπε ἕναν οἰκογενειάρχη ποὺ εἶχε μόνον ἕνα βόδι ἢ ψοφοῦσε τὸ βόδι του, τοῦ ἀγόραζε ἕνα βόδι. Καὶ τότε τὸ νὰ ἀγοράσης ἕνα βόδι ἦταν μεγάλο πράγμα· στοίχιζε πέντε χιλιάδες δραχμές, ἀλλὰ τὰ χρήματα ἦταν γερά. Οἱ ἄλλοι Πατέρες ἔδιναν πέντε δραχμὲς στὸν ἕναν φτωχό, δέκα στὸν ἄλλον, κανένα εἰκοσάρικο στὸν ἄλλον, ἔκαναν δηλαδὴ τέτοιες καλωσύνες καὶ φαίνονταν. Ἐκεῖνος καθόλου δὲν φαινόταν, γιατὶ δὲν ἔδινε ὅπως ἔδιναν οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ τὰ μάζευε καὶ βοηθοῦσε μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο. Ἔτσι ὅλοι τὸν ἔλεγαν «σπάγκο, σπάγκο» καὶ πῆρε τὸ ὄνομα «σπάγκος», σπαγκοραμμένος δηλαδή! Καὶ τελικά, ὅταν πέθανε, μαζεύτηκαν οἱ καημένοι καὶ ἔκλαιγαν. «Μὲ ἔσωσε!», ἔλεγε ὁ ἕνας, «μὲ ἔσωσε!», ἔλεγε ὁ ἄλλος. Γιατὶ τότε, ἅμα εἶχε ἕνα βόδι κανείς, μετέφερε τὴν ξυλεία καὶ ἔτρεφε τὴν οἰκογένειά του. Τὰ ἔχασαν οἱ Πατέρες! Γι᾽ αὐτὸ λέω, ποῦ ξέρεις τί κάνει ὁ ἄλλος;

– Γέροντα, ὅταν κάνη ἐλεημοσύνη κανείς, ἀλλὰ νιώθη ἕνα κενό, τί φταίει;

---

[9] *Ματθ.* 6, 4.

[10] Βλ. *Ματθ.* 7, 1· *Λουκ.* 6, 37 καὶ *Ἰω.* 7, 24.

[11] Μονή, ὅπου οἱ μοναχοὶ συμβιώνουν χωρὶς κοινὸ ἡγούμενο καὶ ἀκολουθοῦν προσωπικὸ πρόγραμμα πνευματικῆς ζωῆς καὶ διατροφῆς.

– Νὰ προσέξη μήπως κινεῖται ἀπὸ ἀνθρωπαρέσκεια. Ὅταν ἔχη καθαρὰ κίνητρα, αἰσθάνεται χαρά. Σὲ μιὰ πόλη ξέρετε τί ἔκαναν μιὰ φορά; Μοῦ τὸ ἔλεγε ἕνας γνωστός μου εὐλαβὴς δικηγόρος. Πλησίαζαν Χριστούγεννα καὶ εἶπαν μερικοὶ Χριστιανοὶ νὰ μαζέψουν διάφορα πράγματα, νὰ τὰ κάνουν δέματα καὶ νὰ τὰ μοιράσουν στὴν πλατεία στοὺς φτωχοὺς – ἦταν τότε μετὰ τὴν Κατοχὴ ποὺ οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἀνάγκη. Τοὺς λέει ὁ δικηγόρος: «Ἀφοῦ ξέρουμε ποιοί εἶναι οἱ φτωχοί, καλύτερα νὰ τὰ δώσουμε ἀθόρυβα». «Ὄχι, τοῦ λένε, νὰ τὰ μοιράσουμε στὴν πλατεία εἰς δόξαν Θεοῦ, γιὰ νὰ δοῦν ὅτι ἐνδιαφερόμαστε». «Μὰ δὲν κάνει, τοὺς ξαναλέει αὐτός. Ποῦ τὸ βρήκατε γραμμένο νὰ γίνεται ἔτσι ἡ ἐλεημοσύνη;». Τὸ δικό τους ἐκεῖνοι· «εἰς δόξαν Θεοῦ...». Μὲ κανέναν τρόπο δὲν μποροῦσε νὰ τοὺς πείση. Ἀφοῦ εἶδε καὶ ἀπόκαμε, τοὺς ἄφησε. Συγκέντρωσαν λοιπὸν τὰ δέματα στὴν μεγάλη πλατεία τῆς πόλεως καὶ ἀνακοίνωσαν κιόλας ὅτι ἐκεῖ θὰ μοιράσουν δέματα. Τὸ ἔμαθαν ὅλοι καὶ ὅρμησαν κάτι ἄνθρωποι μπαμπάτσικοι, σὰν γορίλλες, καὶ μάζευαν–μάζευαν, τὰ ἅρπαξαν ὅλα. Καὶ ἔτσι πῆραν τὰ δέματα ὅσοι ἦταν βάρβαροι καὶ δὲν εἶχαν οὔτε ἀνάγκη, καὶ οἱ καημένοι οἱ φτωχοὶ ἔμειναν μὲ ἄδεια χέρια. Μόλις πῆγαν οἱ ὑπεύθυνοι νὰ ἀντιδράσουν, τοὺς ἔδωσαν καὶ ἕνα ξύλο γερὸ «εἰς... δόξαν Θεοῦ!». Βλέπετε πῶς λειτουργοῦν οἱ πνευματικοὶ νόμοι! Σὲ ἕναν κοσμικὸ δικαιολογεῖται καὶ νὰ ὑπερηφανευθῆ καὶ νὰ κάνη διαφήμιση, ἀλλὰ στοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους πῶς νὰ δικαιολογηθῆ;

– Γέροντα, ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ δὲν πιστεύουν, ἀλλὰ εἶναι πονόψυχοι καὶ κάνουν καλωσύνες.

– Ὅταν ἕνας κοσμικὸς δίνη ἀπὸ καθαρὴ διάθεση καὶ ὄχι ἀπὸ ἀνθρωπαρέσκεια, τότε ὁ Θεὸς δὲν θὰ τὸν ἀφήση, ἀλλὰ κάποτε θὰ μιλήση στὴν καρδιά του. Μοῦ διηγήθηκε μιὰ φορὰ ἕνας γνωστός μου ποὺ ζοῦσε στὴν Ἑλβετία τὸ ἑξῆς περιστατικό: Μιὰ πλούσια ἄθεη κυρία ἦταν τόσο πονόψυχη, ποὺ εἶχε φθάσει σὲ σημεῖο νὰ μοιράση ὅλη τὴν περιουσία της σὲ φτωχοὺς καὶ πονεμένους, καὶ στὸ τέλος ἔμεινε πάμφτωχη. Τότε, ὅσοι εἶχαν βοηθηθῆ, φρόντισαν νὰ μπῆ στὸ καλύτερο Γηροκομεῖο. Παρόλο ὅμως ποὺ ἔκανε τόσες καλωσύνες, παρέμενε ἄθεη. Πήγαιναν νὰ τῆς μιλήσουν γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ δὲν δεχόταν συζήτηση. Ἔλεγε πὼς ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο παρὰ ἕνας καλὸς ἄνθρωπος, ἕνας κοινωνικὸς ἐργάτης, καὶ ἄλλες τέτοιες θεωρίες. Ἴσως καὶ οἱ Χριστιανοὶ ποὺ εἶχε γνωρίσει νὰ μὴν τὴν εἶχαν βοηθήσει, γιὰ νὰ συγκινηθῆ ἀπὸ τὴν ζωή τους. «Κάνε προσευχὴ γι᾽ αὐτὴν τὴν ψυχή», μοῦ ἔλεγε ὁ φίλος μου. Πάντως ἔκανε πολλὴ προσευχὴ καὶ ἐκεῖνος γιὰ τὴν μεταστροφή της. Μετὰ ἀπὸ καιρὸ μοῦ εἶπε ὁ φίλος μου: «Μιὰ μέρα ποὺ πῆγα νὰ τὴν ἐπισκεφθῶ στὸ Γηροκομεῖο, τὴν βρῆκα ὁλότελα ἀλλαγμένη. "Πιστεύω, πιστεύω", φώναζε». Τῆς εἶχε συμβῆ ἕνα γεγονὸς ποὺ τὴν ἀλλοίωσε· ζήτησε μετὰ νὰ βαπτισθῆ.

«Τοῦτο ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ»[12]

– Γέροντα, ὅταν ἕνας δὲν ἔχη ἀνάγκη, ἀλλὰ προσποιῆται ὅτι ἔχει, πρέπει νὰ τὸν βοηθήσουμε;

[12] *Ρωμ.* 12, 20.

– Ὁ Χριστὸς εἶπε: «Νὰ δίνουμε σ᾽ αὐτὸν ποὺ μᾶς ζητάει, χωρὶς νὰ ἐξετάζουμε»[13]. Καὶ ἂν δὲν ἔχη ἀνάγκη αὐτὸς ποὺ σοῦ ζητάει, πάλι πρέπει νὰ τοῦ δώσης. Νὰ χαίρεσαι ποὺ θὰ τοῦ δώσης. Ὁ Θεὸς «*βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους*»[14], ἐμεῖς γιατί νὰ μὴ βοηθήσουμε τὸν πλησίον μας; Μήπως καὶ ἐμεῖς εἴμαστε ἄξιοι γιὰ ὅλα τὰ δῶρα ποὺ μᾶς δίνει ὁ Θεός; Ὁ Θεὸς «*οὐ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν*»[15]. Σοῦ ζητάει κάποιος φτωχὸς βοήθεια; Ἀκόμη καὶ ἂν ἀμφιβάλλης γιὰ τὴν κατάστασή του, πάλι νὰ τὸν βοηθήσης μὲ διάκριση, γιὰ νὰ μὴ σὲ πειράξῃ ὁ λογισμός. Εἶδες τί λέει ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ; «Καὶ ἔφιππος νὰ σοῦ ζητήση, νὰ τοῦ δώσης»[16]. Δὲν ξέρεις σὲ τί κατάσταση εἶναι. Ἐσὺ νὰ πιστεύης αὐτὸ ποὺ σοῦ λέει ὁ ἄλλος καὶ νὰ δίνης ἀνάλογα μὲ αὐτὸ ποὺ σοῦ ζητάει.

Ἐὰν ἔχουμε λ.χ. μόνο χίλιες δραχμὲς καὶ τὶς δώσουμε σὲ ἕναν φτωχὸ καὶ ἀνησυχήσουμε ποὺ δὲν ἔχουμε περισσότερα νὰ δώσουμε, τότε ἐκτὸς ἀπὸ τὴν εὐλογία (τὰ χρήματα ποὺ τοῦ δίνουμε), τοῦ βάζουμε στὴν συνείδησή του τὸν Χριστὸ καὶ τὴν καλὴ ἀνησυχία. Αὐτὴ ἡ πράξη μας θὰ τὸν ἀναστατώση, γιατὶ ὁ νοῦς του συνέχεια θὰ γυρίζη στὸν ἐλεήμονα ἐκεῖνον ποὺ τοῦ ἔδωσε μαζὶ μὲ τὸ χιλιάρικο καὶ τὴν πονεμένη του καρδιά, καὶ θὰ ἀναγκασθῆ νὰ τοῦ στείλη ἀνώνυμα τὰ χρήματα ποὺ τοῦ στέρησε ἢ καὶ ἀκόμη περισσότερα. Σ᾽ ἐμένα ἔχει συμβῆ ἕνα παρόμοιο γεγονός. Μιὰ φορὰ ποὺ βρέθηκα στὴν Θεσσαλονίκη μὲ σταμάτησε μιὰ γυναίκα – φαινόταν σὰν τσιγγάνα – καὶ μοῦ ζήτησε χρήματα γιὰ τὰ παιδιά της, γιατὶ εἶχε ἄρρωστο τὸν ἄνδρα της. Εἶχα μόνον ἕνα πεντακοσάρικο καὶ τῆς τὸ ἔδωσα. «Μὲ συγχωρῆς, τῆς εἶπα, δὲν ἔχω περισσότερα νὰ σοῦ δώσω. Ἂν θέλης, πάρε τὴν διεύθυνσή μου καὶ γράψε μου πῶς πάει ὁ ἄνδρας σου καὶ θὰ προσπαθήσω νὰ σοῦ στείλω ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος περισσότερα». Μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ ἔλαβα ἕνα γράμμα μὲ ἕνα πεντακοσάρικο ποὺ ἔγραφε: «Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὴν καλωσύνη σου· σοῦ ἐπιστρέφω τὰ χρήματα ποὺ μοῦ ἔδωσες». Ὅταν κανεὶς δίνη ἐλεημοσύνη μὲ πόνο, ὁ ζητιάνος καίγεται ἀπὸ τὴν ἀγάπη, τὸν Χριστό, καὶ θὰ ἀρχίση καὶ αὐτὸς νὰ μοιράζη καὶ νὰ μὴ μαζεύη. Ἀλλὰ καὶ νὰ τύχη ἀκόμη νὰ εἶναι πολὺ σκληρόκαρδος ὁ ζητιάνος καὶ νὰ μαζεύη, ὁ ἴδιος δὲν θὰ χαρῆ ὅσα μάζεψε, ἀλλὰ θὰ οἰκονομήση ὁ Θεὸς νὰ βροῦν τὰ χρήματα τὸν τόπο τους, καὶ σ᾽ αὐτὸν θὰ μείνη μόνον ἡ κούραση καὶ ἡ ταλαιπωρία γιὰ τὸν ἔρανο (νὰ τὸν ὀνομάσουμε ἔτσι) ποὺ ἔκανε γιὰ τοὺς ἄλλους.

– Γέροντα, δηλαδὴ πόσο πρέπει νὰ δίνη κανείς;

– Νὰ δίνη τόσο, ποὺ νὰ μὴν τὸν πειράζη ἡ συνείδησή του. Χρειάζεται διάκριση. Νὰ μὴ δίνη ἑκατὸ καὶ μετὰ στενοχωριέται ποὺ δὲν ἔδωσε πενῆντα. Πολλὴ προσοχὴ χρειάζεται, ὅταν κανεὶς ἔχη ἀγάπη μὲ πολὺ ἐνθουσιασμό. Καλὸ εἶναι νὰ φρενάρη τότε λίγο τὴν ἀγάπη του καὶ τὸν ἐνθουσιασμό του, γιὰ νὰ μὴ μετανοῆ ποὺ ἔδωσε πολλὰ σὲ ἕναν δυστυχισμένο, ἐνῶ ἔπρεπε λιγώτερα, καὶ ἔμεινε μὲ ἄδεια χέρια ὁ ἴδιος. Σιγὰ-σιγὰ θὰ ἀποκτήση πεῖρα καὶ θὰ δίνη ἀνάλογα μὲ τὴν αὐταπάρνηση ποὺ ἔχει.

– Γέροντα, ὅταν ὁ ἄλλος ζητᾶ πράγματα παράλογα, νὰ τοῦ τὰ δίνουμε;

---

[13] Βλ. *Ματθ.* 5, 42 καὶ *Λουκ.* 6, 30.

[14] *Ματθ.* 5, 45.

[15] *Ψαλμ.* 102, 10.

[16] Βλ. Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, *Οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι*, Λόγος ΚΓ΄, σ. 86.

– Ἐκεῖ χρειάζεται διάκριση καὶ ξανὰ διάκριση. Ὅταν ἕνας σοῦ ζητᾶ πράγματα, γιὰ νὰ τὰ καμαρώνη, δῶσ᾽ τα. Βλέπεις, ὁ Χριστὸς δὲν εἶπε στὸν Ἰούδα «τί Ἀπόστολος εἶσαι σύ; κόψε τὴν φιλαργυρία σου», ἀλλὰ τοῦ ἔδωσε καὶ τὸ ταμεῖο[17]. Ἐὰν ὅμως ἕνας σοῦ ζητᾶ π.χ. ἕνα κουτὶ μαρμελάδα ποὺ ἔχεις, καὶ ἐσὺ ξέρης ὅτι αὐτὸς ἔχει ἕνα κιούπι γεμάτο, ἐνῶ κάποιος ἄλλος δὲν ἔχει καθόλου καὶ ἔχει ἀνάγκη, τότε πὲς σ᾽ αὐτὸν ποὺ ἔχει καὶ ζητάει καὶ ἄλλο: «Ἂν θέλης, ἀδελφέ, δῶσε καὶ ἐσὺ λίγο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ἔχεις στὸν τάδε». Ἂν δὲν ὑπάρχη κάποιος ποὺ νὰ μὴν ἔχη, τότε δῶσ᾽ το, χωρὶς νὰ τοῦ πῆς τίποτε, μιὰ ποὺ σοῦ τὸ ζήτησε. Μπορεῖ ἀπὸ αὐτὸ τὸ δόσιμο, ἂν ὑπάρχη μιὰ χορδὴ εὐαισθησίας μέσα του, νὰ συγκινηθῆ καὶ νὰ διορθωθῆ.

Σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις δηλαδὴ συμβαίνει αὐτὸ ποὺ ἀναφέρει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Ὅταν ὁ ἐχθρός σου σοῦ κάνη κακὸ καὶ ἐσὺ τοῦ κάνης καλωσύνη, κάρβουνα ἀναμμένα συσσωρεύεις στὸ κεφάλι του». Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι τὸν καῖς, ἀλλά, ὅταν τοῦ κάνης καλωσύνη, τότε ἀρχίζει νὰ δουλεύη μέσα του ἡ ἀγάπη ποὺ εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ ἐνεργεῖ ἡ θεία Χάρις. Μετὰ ἀλλοιώνεται ὁ ἄνθρωπος, γιατὶ τὸν πειράζει ἡ συνείδηση, καίγεται δηλαδὴ ἀπὸ τὴν συνείδησή του. Δὲν εἶναι ὅμως σωστὸ νὰ κάνης τὸ καλό, γιὰ νὰ ἐλεγχθῆ ὁ ἄλλος καὶ νὰ συνετισθῆ, γιατὶ καὶ αὐτὸ ἀποδυναμώνει τὸ καλό, ἀλλὰ νὰ τὸ κάνης μὲ ἀγάπη. Ὅταν τὸν ἐκδικῆσαι μὲ τὸ καλό, ἀλλοιώνεται μὲ τὴν καλὴ ἔννοια καὶ διορθώνεται.

Ἦταν ἕνας μέθυσος στὴν Κόνιτσα, ποὺ εἶχε καὶ οἰκογένεια, καὶ τοῦ ἔδινα κάτι. Εἶχαν μάθει μερικοὶ ὅτι τὸν βοηθοῦσα τὸν καημένο, γιατὶ καὶ ὁ ἴδιος τὸ ἔλεγε, καὶ μοῦ εἶπαν: «Μὴν τοῦ δίνης· αὐτὸς πίνει». Ἐκεῖνος μοῦ ἔλεγε «δῶσ' μου γιὰ τὰ παιδιά μου», καὶ ἐγώ, ὅταν τοῦ ἔδινα, τοῦ ἔλεγα: «Πάρε αὐτὰ γιὰ τὰ παιδιά σου». Ἤξερα ὅτι πίνει, ἀλλὰ ἤξερα ὅτι αὐτὸς ὁ λόγος θὰ τὸν βοηθήση λίγο· θὰ πηγαίνη νὰ πίνη, ἀλλὰ θὰ σκέφτεται καὶ λίγο τὰ παιδιά του. Ἂν δὲν τοῦ ἔδινα, θὰ βασάνιζε τὴν γυναίκα του, γιατὶ θὰ τῆς ἔπαιρνε ἀπὸ τὰ χρήματα ποὺ ἔβγαζε ἐκείνη – πήγαινε ἡ καημένη καὶ ξενοδούλευε – καὶ θὰ ἔπινε, καὶ τὰ παιδιά του θὰ δυστυχοῦσαν πιὸ πολύ. Ὅταν ὅμως τοῦ ἔλεγα «πάρε γιὰ τὰ παιδιά σου», θυμόταν καὶ λίγο τὰ παιδιά του. Κατάλαβες; Τὸν πονοῦσα, καὶ αὐτὸ ἦταν πολὺ αἰσθητό· δούλευε μέσα του. Πολλοὶ ἔχουν βοηθηθῆ ἔτσι. Μερικοί, ἐπειδὴ τοὺς πείραζε ὕστερα ἡ συνείδηση, ἔστελναν τὰ χρήματα πίσω.

Ἐμεῖς μὲ τὴν λογική μας δὲν ἀφήνουμε τὸν Χριστὸ νὰ δουλέψη. Μάθετε τὸ σωστὸ Εὐαγγέλιο τώρα, ἂν θέλετε νὰ γίνετε ἄνθρωποι «Εὐαγγελικοί», ὄχι Προτεστάντες!

---

[17] Βλ. *Ἰω.* 12, 6.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ - ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΛΕΒΕΝΤΙΑ

«Ἡ ἀνώτερη χαρὰ βγαίνει ἀπὸ τὴν θυσία.
Μόνον ὅταν θυσιάζεται κανείς,
συγγενεύει μὲ τὸν Χριστό,
γιατὶ ὁ Χριστὸς εἶναι θυσία».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - Τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν[1]

Ὁ Ἀντίχριστος

Γέροντα, πέστε μας κάτι γιὰ τὸν Ἀντίχριστο.

– Ἂς ποῦμε μιὰ φορὰ γιὰ τὸν Χριστό... Ὅσο μποροῦμε νὰ εἴμαστε κοντὰ στὸν Χριστό. Ἂν εἴμαστε μὲ τὸν Χριστό, τὸν Ἀντίχριστο θὰ φοβηθοῦμε; Μήπως τὸ ἀντίχριστο πνεῦμα δὲν ὑπάρχει τώρα; Τὸ κακὸ οὕτως ἢ ἄλλως τὸ κάνει τὸ ἀντίχριστο πνεῦμα. Καὶ ἂν γεννηθῆ καὶ ἕνα ἀντίχριστο τέρας καὶ κάνη μερικὰ μπανταλά, θὰ γελοιοποιηθῆ στὸ τέλος. Θὰ συμβοῦν ὅμως γεγονότα πολλά. Ἴσως προλάβετε νὰ ζήσετε καὶ ἐσεῖς πολλὰ ἀπὸ τὰ σημεῖα ποὺ γράφει ἡ Ἀποκάλυψη. Σιγὰ-σιγὰ ἀρκετὰ ἀρχίζουν νὰ βγαίνουν. Φωνάζω ὁ ταλαίπωρος πρὶν ἀπὸ πόσα χρόνια! Εἶναι φοβερή, ἐξωφρενικὴ ἡ κατάσταση! Ἡ παλαβομάρα ἔχει ξεπεράσει τὰ ὅρια. Ἦρθε ἡ ἀποστασία καὶ μένει τώρα νὰ ἔρθη «*ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας*»[2]. Θὰ γίνη τρελλοκομεῖο. Μέσα στὴν ἀναμπουμπούλα ποὺ θὰ ἐπικρατῆ, θὰ ξεσηκωθῆ κάθε κράτος νὰ κάνη ὅ,τι τοῦ λέει ὁ λογισμός. Ὁ Θεὸς νὰ βάλη τὸ χέρι Του, τὰ συμφέροντα τῶν μεγάλων νὰ εἶναι τέτοια, ποὺ νὰ μᾶς βοηθήσουν. Κάθε λίγο θὰ ἀκοῦμε κάτι καινούργιο. Θὰ βλέπουμε νὰ γίνωνται τὰ πιὸ ἀπίθανα, τὰ πιὸ παράλογα πράγματα. Μόνον ποὺ τὰ γεγονότα θὰ περνᾶνε τάκα-τάκα.

Οἰκουμενισμός, κοινὴ ἀγορά, ἕνα κράτος μεγάλο, μιὰ θρησκεία στὰ μέτρα τους. Αὐτὰ εἶναι σχέδια διαβόλων. Οἱ Σιωνιστὲς ἑτοιμάζουν κάποιον γιὰ Μεσσία. Γι' αὐτοὺς ὁ Μεσσίας εἶναι βασιλιάς, δηλαδὴ θὰ κυβερνήση ἐδῶ στὴν γῆ. Οἱ Ἰεχωβάδες καὶ αὐτοὶ ἀποβλέπουν σὲ ἕναν βασιλιὰ ἐπίγειο. Θὰ παρουσιάσουν οἱ Σιωνιστὲς ἕναν, καὶ οἱ Ἰεχωβάδες θὰ τὸν δεχθοῦν. Θὰ ποῦν «αὐτὸς εἶναι». Θὰ γίνη μεγάλη σύγχυση. Μέσα στὴν σύγχυση αὐτὴ ὅλοι θὰ ζητοῦν ἕναν Μεσσία, γιὰ νὰ τοὺς σώση. Καὶ τότε θὰ παρουσιάσουν κάποιον ποὺ θὰ πῆ: «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἰμάμης, ἐγὼ εἶμαι ὁ πέμπτος Βούδδας, ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστὸς ποὺ περιμένουν οἱ Χριστιανοί, ἐγὼ εἶμαι αὐτὸς ποὺ περιμένουν οἱ Ἰεχωβάδες, ἐγὼ εἶμαι ὁ Μεσσίας τῶν Ἑβραίων». Πέντε «ἐγὼ» θὰ ἔχη!...

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὅταν λέη στὴν πρώτη ἐπιστολὴ «*Παιδία,... ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν...*»[3], δὲν ἐννοεῖ ὅτι καὶ ὁ ἀναμενόμενος Ἀντίχριστος θὰ εἶναι σὰν τοὺς διῶκτες Μαξιμιανοὺς καὶ Διοκλητιανούς, ἀλλὰ ὅτι ὁ Ἀντίχριστος θὰ εἶναι ὁ ἀναμενόμενος κατὰ κάποιον τρόπο ἐνσαρκωμένος διάβολος, ποὺ θὰ παρουσιασθῆ στὸν ἰσραηλιτικὸ λαὸ ὡς Μεσσίας καὶ θὰ πλανήση τὸν κόσμο. Ἔρχονται δύσκολα χρόνια· θὰ ἔχουμε δοκιμασίες μεγάλες. Θὰ ἔχουν μεγάλο διωγμὸ οἱ Χριστιανοί. Καὶ βλέπεις, οἱ ἄνθρωποι οὔτε κἂν καταλαβαίνουν ὅτι ζοῦμε στὰ σημεῖα τῶν καιρῶν, ὅτι προχωρεῖ τὸ σφράγισμα. Εἶναι σὰν νὰ μὴ συμβαίνη τίποτε. Γι᾿ αὐτὸ λέει ἡ Γραφὴ ὅτι θὰ πλανηθοῦν καὶ οἱ ἐκλεκτοί[4]. Ὅσοι δὲν θὰ ἔχουν καλὴ διάθεση, δὲν θὰ φωτισθοῦν καὶ θὰ πλανηθοῦν στὰ χρόνια

---

[1] Ὅσα ἀναφέρονται σ᾿ αὐτὸ τὸ κεφάλαιο ἔχουν εἰπωθῆ ἢ γραφῆ στὴν διάρκεια τῶν ἐτῶν 1981-1994.

[2] *Β΄ Θεσ.* 2, 3.

[3] *Α΄ Ἰω.* 2, 18.

[4] Βλ. *Ματθ.* 24, 24 καὶ *Μάρκ.* 13, 22.

τῆς ἀποστασίας. Γιατί, ὅποιος δὲν ἔχει τὴν θεία Χάρη, δὲν ἔχει πνευματικὴ διαύγεια, ὅπως καὶ ὁ διάβολος.

– Πιστεύουν, Γέροντα, οἱ Σιωνιστὲς τὰ περὶ Ἀντιχρίστου;

– Αὐτοὶ θέλουν νὰ κυβερνήσουν ὅλον τὸν κόσμο. Χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ πετύχουν τὸν σκοπό τους τὴν μαγεία καὶ τὸν σατανισμό. Τὴν σατανολατρία τὴν βλέπουν σὰν μιὰ δύναμη, ποὺ θὰ τοὺς βοηθήση στὰ σχέδιά τους. Πᾶνε δηλαδὴ νὰ κυβερνήσουν τὸν κόσμο μὲ σατανικὴ δύναμη. Τὸν Θεὸ δὲν Τὸν βάζουν στὸν λογαριασμό τους. Θὰ εὐλογηθοῦν ὅμως ἔτσι ἀπὸ τὸν Θεό; Μέσα ἀπὸ αὐτὸ ὁ Θεὸς θὰ βγάλη πολλὰ καλά. Οἱ ἄλλες σατανικὲς θεωρίες κράτησαν τοὐλάχιστον ἑβδομῆντα χρόνια· αὐτοὶ οὔτε ἑπτὰ χρόνια δὲν θὰ κρατήσουν.

– Γέροντα, ὅταν ἀκούω γιὰ τὸν Ἀντίχριστο, νιώθω ἕναν φόβο μέσα μου.

– Τί φοβᾶσαι; Πιὸ φοβερὸς θὰ εἶναι ἀπὸ τὸν διάβολο; Αὐτὸς εἶναι ἄνθρωπος. Ἐδῶ ἡ Ἁγία Μαρίνα ἔδερνε τὸν διάβολο καὶ ἡ Ἁγία Ἰουστίνα τόσους δαίμονες διέλυσε. Στὸ κάτω-κάτω ἐμεῖς δὲν ἤρθαμε νὰ βολευτοῦμε σ᾽ αὐτὸν τὸν κόσμο.

Ὁ ἐπίγειος βασιλιὰς τῶν Ἑβραίων

Σημεῖο ὅτι πλησιάζει ἡ ἐκπλήρωση τῶν προφητειῶν θὰ εἶναι τὸ γκρέμισμα τοῦ τεμένους τοῦ Ὀμὰρ στὰ Ἱεροσόλυμα. Θὰ τὸ γκρεμίσουν, γιὰ νὰ ἀνοικοδομήσουν τὸν Ναὸ τοῦ Σολομῶντος πού, ὅπως λένε, ἦταν χτισμένος σ' αὐτὴν τὴν θέση. Τελικὰ οἱ Σιωνιστὲς θὰ ἐγκαταστήσουν τὸν Ἀντίχριστο ἐκεῖ ὡς Μεσσία. Ἄκουσα ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἤδη ἑτοιμάζονται νὰ χτίσουν τὸν Ναὸ τοῦ Σολομῶντος.

– Γέροντα, οἱ Ἑβραῖοι, ἐνῶ διαβάζουν τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, πῶς δὲν πιστεύουν στὸν Χριστό;

– Δὲν πᾶς νὰ τὸ πῆς αὐτὸ στοὺς Ἑβραίους; Οἱ Ἑβραῖοι εἶχαν ἀνέκαθεν φανατισμό. Καταλαβαίνουν, ἀλλὰ εἶναι ὁ ἐγωισμὸς ποὺ τοὺς τυφλώνει. Ἂν πρόσεχαν λίγο, δὲν θὰ παρέμενε κανένας Ἑβραῖος.

– Αὐτὰ ποὺ διάβαζαν, πῶς τὰ ἑρμήνευαν;

– Πῶς τὰ ἑρμήνευαν καὶ πῶς τὰ ἑρμηνεύουν! Τὰ πνευματικὰ νοήματα τὰ κάνουν ὑλικά. Αὐτὸ λ.χ. ποὺ λέει ὁ Προφήτης Ἠσαΐας, «*ἐξανθήσει τὰ ἔρημα τοῦ Ἰορδάνου*»[5], νὰ δῆς πῶς τὸ ἑρμήνευσαν. Γιὰ νὰ δείξουν ὅτι ἄνθησε ἡ ἔρημος, γύρισαν κάποιον ποταμό, ἔκαναν πεζούλια, κήπους, φύτεψαν μπανανιές, λεμονιές, πορτοκαλλιές, ἔφτιαξαν ὅλο περιβόλια, ὁπότε λένε «ἄνθησε ἡ ἔρημος»! Ὅλα ἔτσι τὰ ἑρμηνεύουν. Ἐνῶ οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ Προφήτου ἀναφέρονται στὴν ἀναγέννηση τοῦ κόσμου μὲ τὸ Ἅγιο Βάπτισμα, μὲ τὸ λουτρὸ τῆς παλιγγενεσίας.

– Τώρα περιμένουν τὸν ἐπίγειο βασιλιά;

– Ναί, τὸν Ἀντίχριστο. Οἱ Ραββίνοι ξέρουν ὅτι ἦρθε ὁ Μεσσίας καὶ ὅτι Τὸν σταύρωσαν. Ἀφοῦ ἔχω μάθει ἀπὸ ἕνα πρόσωπο ὅτι, ὅταν ψυχορραγῆ ἕνας Ἑβραῖος, πάει ὁ Ραββῖνος καὶ τοῦ λέει στὸ αὐτί: «Ὁ Μεσσίας ἦρθε». Βλέπεις, τοὺς πειράζει ἡ συνείδηση, γιατὶ αἰσθάνονται ἐνοχή, ἀλλὰ δὲν ταπεινώνονται.

– Καὶ τί κερδίζουν ποὺ τὸ λένε ἐκείνη τὴν ὥρα;

---

[5] *Ἠσ.* 35, 2.

– Τίποτε· ἁπλῶς τὸ λένε, ἐπειδὴ τοὺς πειράζει ἡ συνείδηση, καὶ νομίζουν ὅτι, ἀφοῦ τὸ εἶπαν, εἶναι ἐντάξει!...

– Καὶ οἱ ἄλλοι δὲν ἀκοῦνε;

– Ὄχι, στὸ αὐτὶ τὸ λένε. Καὶ τὰ Ἑβραιόπουλα ἔχουν ἐπαναστατήσει ἐναντίον τῶν Ραββίνων. «Ὁ Μεσσίας, λένε, ἦρθε· ποιόν Μεσσία περιμένετε;». Στὴν Ἀμερικὴ μιὰ ὁμάδα νέων ποὺ ἀσχολοῦνται ἱστορικὰ μὲ τὴν Ἁγία Γραφὴ ἐκδίδουν ἕνα περιοδικό, στὸ ὁποῖο γράφουν: «Ὁ Μεσσίας ἦρθε. Σὲ ὅποιον δὲν πιστεύει ὅτι ἦρθε ὁ Μεσσίας θὰ στέλνουμε δωρεὰν τὸ περιοδικό, ὥσπου νὰ πιστέψη. Ὅποιος πιστεύει νὰ στέλνη συνδρομή, γιὰ νὰ τὸ στέλνουμε καὶ σὲ ἄλλους, νὰ πιστέψουν».

– Ἑβραῖοι εἶναι αὐτοί;

– Ναί, Ἑβραῖοι.

– Ἔγιναν Χριστιανοί;

– Ἒ τώρα, τὸ ὅτι πίστεψαν κάτι εἶναι.

– Μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν Ραββίνοι Κρυπτοχριστιανοί;

– Ραββίνοι νὰ εἶναι Κρυπτοχριστιανοί; Μένει Ραββίνος ὁ ἄλλος, ἅμα γίνη Χριστιανός; Δηλαδὴ νὰ διδάσκη στοὺς Ἑβραίους ὅτι δὲν ἦρθε ὁ Μεσσίας καί, ὅταν ψυχορραγοῦν, νὰ τοὺς λέη ὅτι ἦρθε ὁ Μεσσίας;

Σφράγισμα – 666

– Γέροντα, σὲ πόσο καιρὸ θὰ συμβοῦν αὐτὰ τὰ γεγονότα;

– Ἐξ αἰτίας σου καὶ ἐξ αἰτίας μου καθυστεροῦν, γιὰ νὰ ἀποκτήσουμε καλὴ πνευματικὴ κατάσταση. Μᾶς κάνει ὑπομονὴ ὁ Θεός, γιατί, ἂν συμβοῦν τώρα, ἐγὼ καὶ ἐσὺ θὰ πᾶμε χαμένοι. Δὲν ἀναφέρεται πουθενὰ στὴν διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ συγκεκριμένος χρόνος[6]. Λέει ὅμως ἡ Γραφὴ ὅτι τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν θὰ προειδοποιήσουν γιὰ τὴν ἔλευσή τους[7]. Νὰ εἴμαστε πάντα ἕτοιμοι καὶ θὰ τὰ δοῦμε, ὅταν θὰ πλησιάση ὁ καιρός. Τότε θὰ εἴμαστε πιὸ σίγουροι. «*Ὁ χρόνος ἀποκαλύψει καὶ ἡ πεῖρα τοῖς νήφουσι*»[8], λέει ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας Καισαρείας.

Ἔπεσε στὰ χέρια μου ἕνα βιβλίο ποὺ στὸ ἐξώφυλλο εἶχε τρία μεγάλα ἑξάρια! Ἔ, τοὺς ἀφιλότιμους! Τὸ κάνουν γιὰ νὰ παρουσιάσουν ὄμορφα τὸ ἕξι καὶ νὰ ἐξοικειωθῆ ὁ κόσμος μὲ αὐτό. Ἔτσι σιγὰ-σιγὰ θὰ ἔρθη καὶ τὸ σφράγισμα.

– Γέροντα, καὶ οἱ σοῦστες ποὺ ράβουν στὰ ροῦχα πουλιοῦνται πάνω σὲ κάτι χαρτιὰ ποὺ ἔχουν τὸν ἀριθμὸ 666.

– Βρὲ τὸν διάβολο! Στὶς πιστωτικὲς κάρτες τὸ ἔχουν βάλει ἀπὸ καιρό. Τώρα καὶ στὶς σοῦστες! Πολλοὶ τὸ 666 τὸ βάζουν σὰν φίρμα, γιὰ νὰ προτιμοῦν τὰ δικά τους προϊόντα. Ὁ ἕνας νὰ ὑποστηρίζη τὸν ἄλλο. Δηλαδὴ τὸ 666 νὰ παίρνη τὸ 666. Ἔχει γραφῆ ὅτι, ὅταν κυκλοφορήση ἡ παράσταση μὲ τὸ φίδι νὰ τρώη τὴν οὐρά του, θὰ σημαίνη ὅτι οἱ Ἑβραῖοι θὰ ἔχουν καταλάβει ὅλον τὸν κόσμο. Τώρα τὸ ἔχουν βάλει σὲ μερικὰ χαρτονομίσματα. Τὸ 666, τί Κίνα, τί Ἰνδία ἔχει πιάσει!

– Πῶς ξέρουν καὶ βάζουν αὐτὸν τὸν ἀριθμό, Γέροντα;

---

[6] Βλ. *Ματθ.* 24, 36· *Μάρκ.* 13, 32· *Πράξ.* 1, 7 καὶ *Α΄ Θεσ.* 5, 1.

[7] Βλ. *Ματθ.* 24, 29 κ.ἑ.· *Μάρκ.* 13, 24 κ.ἑ. καὶ *Λουκ.* 21, 25 κ.ἑ.

[8] Ἁγίου Ἀνδρέου Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας, *Ἑρμηνεία εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου*, κεφ. ΛΗ΄, *PG* 106, 340C.

– Ἤξερε ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τί θὰ κάνη ὁ διάβολος, ὅπως καὶ οἱ Προφῆτες προφήτευσαν ὅτι θὰ πωλήσουν τὸν Χριστὸ γιὰ «*τριάκοντα ἀργύρια*»[9], ὅτι θὰ Τὸν ποτίσουν ξίδι[10], θὰ διαμερίσουν τὰ ἱμάτιά Του[11]. Πρὶν ἀπὸ δύο χιλιάδες χρόνια ἔγραψε στὴν Ἀποκάλυψη ὅτι οἱ ἄνθρωποι θὰ σφραγίζωνται μὲ τὸν ἀριθμὸ 666. «*Ὁ ἔχων νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστί· καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ χξς΄*»[12]. Τὸ 666 γιὰ τοὺς Ἑβραίους εἶναι σύμβολο οἰκονομίας. Οἱ Ἑβραῖοι, ὅπως ἀναφέρεται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἐπέβαλαν μιὰ συγκεκριμένη φορολογία στὰ ἔθνη ποὺ ὑποδούλωσαν μὲ διάφορους πολέμους. Ἡ ἐτήσια φορολογία ἦταν 666 τάλαντα χρυσοῦ[13]. Τώρα, γιὰ νὰ ὑποτάξουν ὅλον τὸν κόσμο, βάζουν πάλι αὐτὸν τὸν παλιὸ φορολογικὸ ἀριθμό, ποὺ συνδέεται μὲ τὸ ἔνδοξο παρελθόν τους. Γι' αὐτὸ δὲν θέλουν νὰ τὸν ἀντικαταστήσουν μὲ ἄλλον ἀριθμό. Τὸ 666 δηλαδὴ εἶναι τὸ σύμβολο τοῦ μαμωνᾶ. Τὸ πῆραν ἀπὸ τὰ σταθμὰ τοῦ χρυσοῦ – δὲν ἤξεραν αὐτὸ ποὺ ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης στὴν Ἀποκάλυψη –, ἀλλὰ δὲν παύει νὰ εἶναι μαμωνᾶς. Τὸ Εὐαγγέλιο ὅμως λέει «ἢ Χριστὸ ἢ μαμωνᾶ». «*Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ*»[14].

Τὰ πράγματα προχωροῦν κανονικά. Στὴν Ἀμερικὴ τὰ σφραγισμένα σκυλιὰ ἐκπέμπουν μὲ τὸν πομπὸ καί, τάκ, τὰ βρίσκουν. Ἔτσι ξέρουν τὸ κάθε σκυλὶ ποῦ βρίσκεται. Ὅσα σκυλιὰ δὲν ἔχουν τὴν μάρκα τους καὶ εἶναι ἀδέσποτα τὰ σκοτώνουν μὲ ἀκτίνες λέιζερ. Μετὰ θὰ ἀρχίσουν νὰ σκοτώνουν καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Τόννους ψάρια ἔχουν σφραγίσει καὶ τὰ παρακολουθοῦν ἀπὸ τὸν δορυφόρο σὲ ποιό πέλαγος εἶναι! Τώρα πάλι παρουσιάσθηκε μιὰ ἀρρώστια, γιὰ τὴν ὁποία βρῆκαν ἕνα ἐμβόλιο ποὺ θὰ εἶναι ὑποχρεωτικὸ καί, γιὰ νὰ τὸ κάνη κανείς, θὰ τὸν σφραγίζουν. Πόσοι ἄνθρωποι ἐκεῖ εἶναι ἤδη σφραγισμένοι μὲ ἀκτίνες λέιζερ, ἄλλοι στὸ μέτωπο καὶ ἄλλοι στὸ χέρι! Ἀργότερα, ὅποιος δὲν θὰ εἶναι σφραγισμένος μὲ τὸν ἀριθμὸ 666 δὲν θὰ μπορῆ οὔτε νὰ πουλᾶ οὔτε νὰ ἀγοράζη ἢ νὰ παίρνη δάνειο, νὰ διορίζεται κ.λπ. Μοῦ λέει ὁ λογισμὸς ὅτι ὁ Ἀντίχριστος μὲ αὐτὸ τὸ σύστημα θέλησε νὰ πιάση ὅλον τὸν κόσμο καί, ἅμα δὲν εἶναι κανεὶς στὸ σύστημα, δὲν θὰ μπορῆ νὰ δουλέψη κ.λπ., εἴτε κόκκινος εἴτε μαῦρος εἴτε ἄσπρος, ὅλοι δηλαδή. Θὰ ἐπιβληθῆ ἔτσι μὲ ἕνα οἰκονομικὸ σύστημα ποὺ θὰ ἐλέγχη τὴν παγκόσμια οἰκονομία, καὶ μόνον ὅσοι θὰ ἔχουν δεχθῆ τὸ σφράγισμα, τὸ χάραγμα μὲ τὸν ἀριθμὸ 666, θὰ μποροῦν νὰ ἔχουν ἐμπορικὲς συναλλαγές.

Τί θὰ πάθουν ὅμως οἱ ἄνθρωποι ποὺ θὰ σφραγίζωνται!... Μοῦ ἔλεγε κάποιος εἰδικὸς ὅτι μὲ τὶς ἀκτίνες λέιζερ παθαίνει κανεὶς βλάβη. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ θὰ σφραγισθοῦν θὰ τραβοῦν τὶς ἀκτίνες τοῦ ἥλιου καὶ θὰ πάθουν τέτοια ζημιά, ποὺ θὰ μασοῦν τὴν γλῶσσα τους ἀπὸ τὸν πόνο[15]. Ὅσοι δὲν σφραγισθοῦν, θὰ περάσουν καλύτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους, γιατὶ ὁ Χριστὸς ὅσους δὲν σφραγισθοῦν θὰ τοὺς βοηθήση. Δὲν εἶναι μικρὸ πράγμα αὐτό!

– Γέροντα, πότε θὰ τοὺς βοηθήση; Μετά;

---

[9] Βλ. *Ζαχ*. 11, 1-13.
[10] Βλ. *Ψαλμ*. 68, 22.
[11] Βλ. *Ψαλμ*. 21, 19.
[12] *Ἀποκ*. 13, 18.
[13] Βλ. *Γ΄ Βασ*. 10, 14 καὶ *Β΄ Παραλ*. 9, 13.
[14] *Ματθ*. 6, 24.
[15] Βλ. *Ἀποκ*. 16, 10.

– Ὄχι, τότε.

– Ἀφοῦ, Γέροντα, δὲν θὰ μποροῦν νὰ πωλοῦν καὶ νὰ ἀγοράζουν, πῶς θὰ περάσουν καλύτερα;

– Νὰ δῇς, ὁ Θεὸς ξέρει ἕναν τρόπο, τὸν ξέρω καὶ ἐγὼ αὐτόν. Λοιπόν..., μὲ ἀπασχόλησε πολὺ αὐτὸ τὸ θέμα καὶ μοῦ ἔστειλε μετὰ τό... τηλεγράφημα. Ὁ Θεὸς πῶς μᾶς οἰκονομάει, πώ! πώ!

– Γέροντα, γιατί τὸ σφράγισμα λέγεται καὶ χάραγμα;

– Γιατὶ δὲν θὰ εἶναι ἐπιφανειακό. «Χαράσσω» τί θὰ πῇ; Δὲν θὰ πῇ τραβῶ βαθιὰ εὐθεῖες γραμμές, χαρακιές; Τὸ σφράγισμα θὰ εἶναι χάραγμα, ποὺ θὰ τὸ βάλουν πρῶτα σὲ ὅλα τὰ προϊόντα καὶ μετὰ θὰ ἐπιβάλουν νὰ γίνεται μὲ ἀκτίνες λέιζερ στὸ χέρι ἢ στὸ μέτωπο τῶν ἀνθρώπων. Σὲ ἕναν γιατρὸ ἀπὸ τὸ Τορόντο εἶχα πεῖ πρὶν ἀπὸ δύο χρόνια γιὰ τὸ σφράγισμα, καὶ τώρα, μοῦ εἶπε ἐκεῖνος, διάβασε σὲ μιὰ ἐφημερίδα ὅτι ἀντὶ γιὰ κάρτα ζητοῦν ἐντυπώματα[16] στὸ χέρι. Προχωροῦν ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι θὰ γίνη ἐκεῖνο καὶ ἐκεῖνο. Μερικὲς τηλεοράσεις πάλι ποὺ ἔχουν στείλει τελευταῖα στὴν Ἑλλάδα ἔχουν καὶ συσκευὴ ποὺ παρακολουθεῖ αὐτοὺς ποὺ βλέπουν τηλεόραση. Σὲ λίγο ὅσοι θὰ ἔχουν τηλεόραση θὰ βλέπουν στὴν τηλεόραση καὶ θὰ τοὺς βλέπουν! Δηλαδὴ θὰ παρακολουθοῦν καὶ θὰ παρακολουθοῦνται. Θὰ ἐλέγχουν οἱ ἄλλοι μὲ τὸ κομπιοῦτερ ὅλη τὴν ζωή τους, τί λένε, τί κάνουν, ὅλα. Βλέπεις τί δικτατορία σκέφθηκε ὁ διάβολος! Στὶς Βρυξέλλες ἔχουν ὁλόκληρο μέγαρο μὲ τὸ 666, ὅπου στεγάζουν τὸ κομπιοῦτερ. Αὐτὸ τὸ κομπιοῦτερ μπορεῖ νὰ ἐλέγξη δισεκατομμύρια ἀνθρώπους – ἕξι δισεκατομμύρια εἶναι σχεδὸν ὅλος ὁ κόσμος. Ἐξομολόγηση ὅλοι μὲ ἕνα κουμπί! Μερικοὶ Εὐρωπαῖοι ἀντέδρασαν, γιατὶ φοβοῦνται παγκόσμια δικτατορία. Ἐμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι ἀντιδροῦμε, γιατὶ δὲν θέλουμε τὸν Ἀντίχριστο, ἀλλὰ φυσικὰ οὔτε τὴν δικτατορία. Μᾶς περιμένουν γεγονότα, ἀλλὰ δὲν θὰ σταθοῦν αὐτὰ πολύ. Ὅσο ἐξαλείφθηκε ἡ Ὀρθοδοξία μὲ τὸν κομμουνισμό, τόσο θὰ ἐξαλειφθῇ καὶ τώρα.

Οἱ νέες ταυτότητες

– Γέροντα, εἶπε κάποιος: «Πῶς τὸ πεντοχίλιαρο ἔχει τὸ 666 καὶ τὸ χρησιμοποιοῦμε; Τὸ ἴδιο θὰ εἶναι καὶ ἡ ταυτότητα».

– Τὸ πεντοχίλιαρο εἶναι νόμισμα – καὶ ἡ λίρα τῆς Ἀγγλίας ἔχει ἐπάνω τὴν Βικτώρια· αὐτὸ δὲν μὲ πειράζει. «*Τὰ Καίσαρος Καίσαρι*»[17]. Ἐδῶ ὅμως εἶναι ἡ ταυτότητά μου, εἶναι κάτι προσωπικό· δὲν εἶναι νόμισμα. Ταυτότητα σημαίνει ὅ,τι καὶ ἡ λέξη· ταυτίζεται δηλαδὴ κανεὶς μ᾽ αὐτὰ ποὺ δηλώνει. Βάζουν τὸν διάβολο καὶ ὑπογράφω ὅτι τὸν ἀποδέχομαι. Πῶς νὰ τὸ κάνω αὐτό;

– Γέροντα, τί σχέση ἔχει αὐτὴ ἡ ταυτότητα μὲ τὸ σφράγισμα;

– Ἡ ταυτότητα δὲν εἶναι τὸ σφράγισμα· εἶναι ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ σφραγίσματος.

– Ὁ κόσμος, Γέροντα, ρωτάει τί νὰ κάνουν σχετικὰ μὲ τὶς νέες ταυτότητες.

– Ἐσεῖς καλύτερα, ὅταν σᾶς ρωτοῦν, νὰ τοὺς λέτε νὰ συμβουλεύωνται τοὺς Πνευματικούς τους καὶ νὰ κάνουν ὑπομονὴ νὰ δοῦν πῶς θὰ ἐνεργήσῃ ἡ Ἐκκλησία,

[16] Ὁ Γέροντας ἐννοεῖ τὴν παλαμοσκόπηση.

[17] *Ματθ*. 22, 21 καὶ *Μάρκ*. 12, 17.

γιατὶ πολλοὶ κάνουν ἐρωτήσεις, ἀλλὰ λίγοι καταλαβαίνουν τὶς ἀπαντήσεις. Ἀφοῦ ξεκάθαρα τὰ γράφω στὸ φυλλάδιο «Σημεῖα τῶν καιρῶν», ἂς ἐνεργήση ὁ καθένας ἀνάλογα μὲ τὴν συνείδησή του. Βέβαια μερικοὶ εἶπαν: «Ἔ, αὐτὰ εἶναι μιὰ γνώμη ἑνὸς καλογήρου· δὲν εἶναι ἡ θέση τῆς Ἐκκλησίας». Ἐγὼ ὅμως δὲν εἶπα δική μου γνώμη, ἀλλὰ διατύπωσα ἁπλὰ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Εὐαγγελίου, γιατὶ τὴν δική μας γνώμη πρέπει νὰ τὴν ὑποτάσσουμε στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἐκφράζεται μέσα στὸ Εὐαγγέλιο. Ἄλλοι, τὰ ἀντίθετα ἀπὸ ὅσα λέω, λένε ὅτι τὰ εἶπε ὁ πατὴρ Παΐσιος. Μερικοὶ πάλι ποὺ τὰ ἀκοῦν, ἀφοῦ εἶναι τόσο σοβαρὰ θέματα, δὲν ρωτοῦν ἂν εἶναι ἔτσι, ἂν πράγματι τὰ εἶπα, ἀλλὰ τὰ πιστεύουν. Ἐγὼ δὲν φοβᾶμαι· τὰ λέω ἔξω ἀπὸ τὰ δόντια. Ἔρχονται στὸ Καλύβι, πετᾶν ἑξάρια στὸ κουτί. Καλὰ αὐτά, τέλος πάντων! Μιὰ μέρα πέταξαν μιὰ πινακίδα ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα... Νόμιζα ὅτι ἦρθε κάποιος, δὲν μὲ βρῆκε καὶ ἔγραψε «ἀπουσιάζει», γιὰ νὰ τὸ δῆ καὶ κανεὶς ἄλλος. Κοιτάω μετά, τί νὰ δῶ! Εἶχε μιὰ βρισιά! Τέτοια βρισιὰ δὲν εἶχα ἀκούσει οὔτε κοσμικός. Θὰ φάη ἕνα σκούπισμα ὅλη αὐτὴ ἡ κατάσταση, ἀλλὰ θὰ περάσουμε μιὰ μπόρα. Ὁ κόσμος ἔχει ξεσηκωθῆ, καὶ ἐμεῖς πρέπει νὰ ξεσηκωθοῦμε μὲ πολλὴ προσευχή.

Ἄλλοι ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ θέμα τῶν ταυτοτήτων, ἄλλοι τὸ ἐκμεταλλεύονται καὶ δημιουργοῦν προβλήματα. Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ πάρη μιὰ θέση σωστή. Νὰ μιλήση, νὰ ἐξηγήση στοὺς πιστούς, γιὰ νὰ καταλάβουν ὅτι, ἂν πάρουν τὴν ταυτότητα, αὐτὸ θὰ εἶναι πτώση. Συγχρόνως νὰ ζητήση ἀπὸ τὸ κράτος τοὐλάχιστον νὰ μὴν εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ νέα ταυτότητα. Ἂν ἡ Ἐκκλησία λάβη μιὰ θέση σοβαρὴ καὶ σεβασθοῦν τὴν ἐλευθερία τῶν πιστῶν καὶ ὅποιος θέλει θὰ βγάλη νέα ταυτότητα, ὅποιος θέλει θὰ ἔχη τὴν παλιά, τότε θὰ τὴν πληρώσουν μόνο μερικὰ γερὰ καρύδια, γιατὶ οἱ ἄλλοι θὰ τοὺς πηγαίνουν κόντρα. Ὁ πολὺς κόσμος θὰ κάνη τὴν δουλειά του. Ὅσοι θὰ θέλουν νὰ ἐξυπηρετηθοῦν θὰ ἔχουν τὴν νέα καὶ οἱ ἄλλοι οἱ καημένοι, οἱ εὐλαβεῖς, θὰ ἔχουν τὴν παλιὰ ταυτότητα καὶ θὰ τοὺς ταλαιπωροῦν.

Τώρα, ἀφοῦ ὁ ὑπουργὸς ὑποσχέθηκε νὰ μὴ βάλη τὸ 666 στὶς ταυτότητες οὔτε ὁρατῶς οὔτε ἀοράτως, καὶ αὐτὸ κάτι εἶναι. Θὰ κάνουμε ὑπομονή, θὰ δείξουν τὰ πράγματα. Καὶ μόνον ποὺ λένε ὅτι δὲν βάζουν τὸ 666, εἶναι κάτι. Ἀρνοῦνται καὶ οἱ ἴδιοι. Ἂς δοῦμε τελικὰ τί θὰ βάλουν. Μέχρι ποὺ νὰ κυκλοφορήσουν οἱ νέες ταυτότητες, μπορεῖ νὰ ᾽ρθῆ καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Ὕστερα, δὲν εἶναι ὅτι σὲ εἴκοσι τέσσερις ὧρες θὰ πρέπη νὰ βγάλουν ὅλοι ταυτότητες. Ἂς βγοῦν οἱ πρῶτες· θὰ ἐξετασθοῦν καί, ἂν βγῆ ψεύτης ὁ ὑπουργός, θὰ εἶναι δίκαιος ὁ ἀγώνας. Ἂν τώρα συνεχίσουμε τὶς διαμαρτυρίες, ἐκεῖνοι θὰ ποῦν: «Νά, αὐτοὶ δημιουργοῦν ταραχές. Ἐνῶ δὲν τίθεται θέμα, φωνάζουν καὶ διαμαρτύρονται». Τὸ σκυλί, ἂν εἶναι καλὸς φύλακας, γαυγίζει, ὅταν ἔρχεται ὁ κλέφτης. Ὅταν ὁ κλέφτης φύγη, σταματάει. Ἂν συνεχίση νὰ γαυγίζη, τότε δὲν εἶναι καλὸς φύλακας.

– Γέροντα, εἶπαν ἀκόμη, ἐπειδὴ ἔχουμε ἀνεξιθρησκία, νὰ μὴν ἀναγράφεται τὸ θρήσκευμα στὶς νέες ταυτότητες.

– Ναί, αὐτοὺς δὲν τοὺς ἐνδιαφέρει, ἐμένα ὅμως μὲ ἐνδιαφέρει, γιατὶ εἶναι ἡ ταυτότητά μου. Γράφει ἀπὸ ποῦ εἶμαι καὶ τί εἶμαι. Ἂν δὲν μπῆ τὸ θρήσκευμα, θὰ δημιουργηθοῦν προβλήματα. Θὰ πάη λ.χ. ἕνας στὸ γραφεῖο γάμων. Ἂν λέη ἡ ταυτότητα «Ὀρθόδοξος» – ἄσχετα πόσων καρατιῶν εἶναι –, ἐντάξει. Ἂν ὅμως δὲν γράφη τὸ θρήσκευμα, πῶς θὰ τοῦ δώσουν ἄδεια γάμου; Γιὰ τὴν Ἐκκλησία αὐτὸ εἶναι

μπέρδεμα. Ἂν πάλι μπῆ τὸ θρήσκευμα προαιρετικά, θὰ εἶναι καὶ σὰν ὁμολογία. Ἡ Εὐρώπη εἶναι Εὐρώπη. Ἐδῶ εἶναι διαφορετικά.

Ὕπουλος τρόπος εἰσαγωγῆς τοῦ σφραγίσματος

Σιγὰ-σιγά, μετὰ τὴν κάρτα καὶ τὴν ταυτότητα, δηλαδὴ τὸ «φακέλωμα», θὰ προχωρήσουν πονηρὰ στὸ σφράγισμα. Μὲ διάφορα πονηρὰ μέσα θὰ κάνουν ἐκβιασμούς, γιὰ νὰ δέχωνται οἱ ἄνθρωποι τὸ σφράγισμα στὸ μέτωπο ἢ στὸ χέρι. Θὰ στριμώξουν τὰ πράγματα καὶ θὰ ποῦν: «Μόνο μὲ τὶς κάρτες θὰ κινῆσθε· τὰ χρήματα θὰ καταργηθοῦν». Θὰ δίνη κανεὶς τὴν κάρτα στὸ κατάστημα καὶ θὰ ψωνίζη, καὶ ὁ καταστηματάρχης θὰ παίρνη τὰ χρήματα ἀπὸ τὴν Τράπεζα. Ὅποιος δὲν θὰ ἔχη κάρτα, δὲν θὰ μπορῆ οὔτε νὰ πουλάη οὔτε νὰ ἀγοράζη. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος θὰ ἀρχίσουν νὰ διαφημίζουν «τὸ τέλειο σύστημα», τὸ σφράγισμα μὲ ἀκτίνες λέιζερ μὲ τὸ 666 στὸ χέρι ἢ στὸ μέτωπο, ποὺ δὲν θὰ διακρίνεται ἐξωτερικά. Συγχρόνως στὴν τηλεόραση θὰ δείχνουν ὅτι ὁ τάδε πῆρε τὴν κάρτα τοῦ τάδε καὶ τοῦ πῆρε τὰ χρήματα ἀπὸ τὴν Τράπεζα καὶ θὰ λένε συνέχεια: «Πιὸ σίγουρο εἶναι τὸ σφράγισμα μὲ ἀκτίνες λέιζερ στὸ χέρι ἢ στὸ μέτωπο, γιατὶ μόνον ὁ κάτοχος ξέρει τὸ νούμερό του. Τὸ σφράγισμα εἶναι τὸ τελειότερο σύστημα. Οὔτε τὸ κεφάλι μπορεῖ νὰ πάρη ὁ ἄλλος οὔτε τὸ χέρι οὔτε τὸ σφράγισμα τὸ βλέπει». Γι᾿ αὐτὸ ἀφήνουν τώρα τοὺς ληστές, τοὺς κακοποιούς, νὰ ὀργώνουν. Δεκαπέντε Κελλιὰ λήστεψαν ἐκεῖ γύρω στὶς Καρυές. Ἕναν τὸν σκότωσαν, γιὰ νὰ τὸν ληστέψουν. Ἔτσι θὰ βρῆ τότε εὐκαιρία ὁ καθένας νὰ καταπατήση καὶ νὰ πάρη ὅ,τι θέλει. Ἂς ποῦμε, ἂν θέλη νὰ καταπατήση ἕνα χωράφι, θὰ πῆ ὅτι ἦταν δῆθεν τοῦ παπποῦ του ἢ ὅτι τὸ εἶχε νοικιάσει κάποτε γιὰ βοσκοτόπι, ὁπότε ἄντε νὰ βρῆς ἄκρη. Θὰ ποῦν μετὰ οἱ ἁρμόδιοι: «Δυστυχῶς δὲν μποροῦμε νὰ τοὺς ἐλέγξουμε· ὁ ἔλεγχος μόνο μὲ τὸ κομπιοῦτερ μπορεῖ νὰ γίνη», καὶ θὰ προχωρήσουν στὸ σφράγισμα. Θὰ χτυπάη μετὰ τὸ κομπιοῦτερ, θὰ βλέπη ἂν εἶσαι σφραγισμένος, γιὰ νὰ σὲ ἐξυπηρετήση ἢ ὄχι.

Τὰ τριάμισι χρόνια[18] θὰ εἶναι δύσκολα καὶ θὰ τὴν πληρώσουν μερικοὶ ποὺ δὲν θὰ συμφωνήσουν μὲ αὐτὸ τὸ σύστημα. Γι' αὐτοὺς ὅλο καὶ κάποια αἰτία θὰ βρίσκουν καὶ θὰ τοὺς κλείνουν στὴν φυλακή. Μετὰ ἕναν χρόνο θὰ τοὺς πηγαίνουν σὲ ἄλλη πόλη γιὰ ἀνακρίσεις, γιὰ νὰ περάσουν ἀπὸ ἄλλο δικαστήριο· ἀπὸ τὴν μιὰ πόλη στὴν ἄλλη. Ὕστερα θὰ ποῦν: «Μᾶς συγχωρῆς, εἶσαι ἀθῶος. Ἂν ἤσουν σφραγισμένος, θὰ τὸ ἐλέγχαμε σὲ ἕνα λεπτό. Τώρα δὲν μποροῦμε νὰ κάνουμε τὸν ἔλεγχο».

– Γέροντα, θὰ μποροῦν νὰ ἐπιβάλουν μὲ τὴν βία τὸ σφράγισμα;

– Μέχρι ἐκεῖ ἡ... εὐγένειά τους δὲν θὰ φθάση! Θὰ εἶναι εὐγενεῖς, γιατὶ θὰ εἶναι... Εὐρωπαῖοι. Θὰ δείξουν ἀνωτερότητα. Δὲν θὰ βασανίζουν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ δὲν θὰ μπορῆ νὰ ζήση ὁ ἄνθρωπος, ἂν δὲν ἔχη τὸ σφράγισμα. Θὰ λένε: «Χωρὶς τὸ σφράγισμα ταλαιπωρεῖσθε! Ἂν τὸ δεχόσασταν, δὲν θὰ δυσκολευόσασταν». Οὔτε χρυσὰ νομίσματα οὔτε δολλάρια, ἂν ἔχη, θὰ μπορῆ νὰ τὰ χρησιμοποιῆ. Γι' αὐτό, ἂν φροντίση κανεὶς νὰ ζῆ ἀπὸ τώρα ἁπλά, λιτά, θὰ μπορῆ νὰ ζήση ἐκεῖνα τὰ χρόνια. Νὰ

---

[18] Βλ. *Δαν.* 9, 27· *Ἀποκ.* 12, 6 καὶ 13, 5. Βλ. ἐπίσης Ἁγίου Εἰρηναίου Λουγδούνων, *Ἔλεγχος καὶ ἀνατροπὴ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως εἰς βιβλία πέντε*, Βιβλίο Ε΄, Sources Chrétiennes 153, Paris 1969, σ. 323 καὶ 387.

ἔχη κανένα χωραφάκι, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ καλλιεργήση λίγο σιτάρι, πατάτες. Νὰ βάλη λίγα ἐλαιόδενδρα, καὶ τότε μὲ κανένα ζῶο, καμμιὰ κατσίκα, λίγες κόττες θὰ μπορῆ νὰ ἀντιμετωπίση τὶς ἀνάγκες τῆς οἰκογενείας του. Γιατὶ καὶ προμήθειες νὰ κάνης, δὲν ὠφελεῖ πολύ, ἀφοῦ καὶ τὰ τρόφιμα δὲν κρατοῦν· χαλοῦν γρήγορα. Φυσικά, τὸ στρίμωγμα θὰ διαρκέση λίγο, τρία-τριάμισι χρόνια[19]. Θὰ συντομευθοῦν οἱ ἡμέρες γιὰ τοὺς ἐκλεκτούς[20]. Δὲν θὰ καταλάβουν πότε θὰ περάσουν. Ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἀφήση ἀβοήθητο τὸν ἄνθρωπο.

– Γέροντα, σ' αὐτὰ τὰ δύσκολα χρόνια θὰ ἐπέμβη ὁ Χριστός;

– Ναί. Ἐδῶ, βλέπεις, σὲ ἕναν ἀδικημένο ποὺ ἔχει καλὴ διάθεση, ἐπειδὴ δικαιοῦται τὴν θεία βοήθεια, παρουσιάζονται πολλὲς φορὲς οἱ Ἅγιοι, ἡ Παναγία, ὁ Χριστός, γιὰ νὰ τὸν σώσουν, πόσο μᾶλλον τώρα ποὺ θὰ βρίσκεται σὲ τόσο δύσκολη κατάσταση ὁ καημένος ὁ κόσμος. Τώρα μιὰ μπόρα θὰ εἶναι, μιὰ μικρὴ κατοχὴ τοῦ ἀντιχρίστου σατανᾶ. Θὰ φάη μετὰ μιὰ σφαλιάρα ἀπὸ τὸν Χριστό, θὰ συγκλονισθοῦν ὅλα τὰ ἔθνη καὶ θὰ ἔρθη ἡ γαλήνη στὸν κόσμο γιὰ πολλὰ χρόνια. Αὐτὴν τὴν φορὰ θὰ δώση ὁ Χριστὸς μιὰ εὐκαιρία, γιὰ νὰ σωθῆ τὸ πλάσμα Του. Θὰ ἀφήση τὸ πλάσμα Του ὁ Χριστός; Θὰ παρουσιασθῆ στὸ ἀδιέξοδο τῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ τοὺς σώση ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ἀντιχρίστου. Θὰ ἐπιστρέψουν στὸν Χριστὸ καὶ θὰ ἔρθη μιὰ πνευματικὴ γαλήνη σὲ ὅλην τὴν οἰκουμένη γιὰ πολλὰ χρόνια. Μερικοὶ συνδυάζουν μὲ αὐτὴν τὴν ἐπέμβαση τοῦ Χριστοῦ τὴν Δευτέρα Παρουσία. Ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ τὸ πῶ. Ὁ λογισμὸς μοῦ λέει ὅτι δὲν θὰ εἶναι ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ἔρθη ὡς Κριτής, ἀλλὰ μιὰ ἐπέμβαση τοῦ Χριστοῦ, γιατὶ εἶναι τόσα γεγονότα ποὺ δὲν ἔχουν γίνει ἀκόμη. Θὰ ἐπέμβη ὁ Χριστός, θὰ δώση μιὰ σφαλιάρα σὲ ὅλο αὐτὸ τὸ σύστημα, θὰ πατάξη ὅλο τὸ κακὸ καὶ θὰ τὸ βγάλη σὲ καλὸ τελικά. Θὰ γεμίσουν οἱ δρόμοι προσκυνητάρια. Ἔξω τὰ λεωφορεῖα θὰ ἔχουν εἰκόνες. Θὰ πιστέψουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Θὰ σὲ τραβᾶν, γιὰ νὰ τοὺς πῆς γιὰ τὸν Χριστό! Ἔτσι θὰ κηρυχθῆ τὸ Εὐαγγέλιο σὲ ὁλόκληρη τὴν οἰκουμένη[21] καὶ τότε ὁ Χριστὸς θὰ ἔρθη ὡς Κριτὴς νὰ κρίνη τὸν κόσμο. Ἄλλο Κρίση, ἄλλο μία ἐπέμβαση τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ βοηθήση τὸ πλάσμα Του.

Σφράγισμα ἴσον ἄρνηση

Ἐνῶ ξεκάθαρα ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀναφέρει στὴν Ἀποκάλυψη γιὰ τὸ χάραγμα[22], μερικοὶ δὲν καταλαβαίνουν. Τί νὰ τοὺς πῆς; Ἀκούει δυστυχῶς κανεὶς ἕνα σωρὸ ἀνοησίες τοῦ μυαλοῦ ἀπὸ ὁρισμένους σημερινοὺς «Γνωστικούς». Ἕνας λέει: «Ἐγὼ θὰ δεχθῶ τὴν ταυτότητα μὲ τὸ 666 καὶ θὰ βάλω καὶ ἕναν σταυρό». Ἄλλος: «Ἐγὼ θὰ δεχθῶ τὸ σφράγισμα στὸ μέτωπο καὶ θὰ κάνω καὶ ἕναν σταυρὸ στὸ μέτωπο...» καὶ ἕνα σωρὸ παρόμοιες ἀνοησίες. Νομίζουν ὅτι θὰ ἁγιασθοῦν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, ἐνῶ αὐτὰ εἶναι πλάνες. Ἕνας δεσπότης μοῦ εἶπε: «Ἐγὼ ἐκεῖ ποὺ θὰ ὑπογράψω θὰ βάλω δίπλα ἕναν σταυρό. Δὲν Τὸν ἀρνοῦμαι τὸν Χριστό, ἁπλῶς ἐξυπηρετοῦμαι». «Ἐντάξει, τοῦ λέω, ἐσὺ εἶσαι δεσπότης καὶ βάζεις στὸ ὄνομά σου λόγῳ ἰδιότητος ἕναν σταυρό· ὁ

[19] ὅ.π.

[20] Βλ. *Ματθ.* 24, 22 καὶ *Μάρκ.* 13, 20.

[21] Ματθ. 24, 14 καὶ *Μάρκ.* 13, 10.

[22] Βλ. *Ἀποκ.* 13, 16 κ.ἑ.· 14, 9 κ.ἑ.· 16, 2 καὶ 20, 4.

ἄλλος εἶναι ἀρχιμανδρίτης καὶ βάζει καὶ αὐτὸς λόγῳ ἰδιότητος ἕναν σταυρό. Ὁ κόσμος τί θὰ κάνη;». Τὸ βρώμικο δὲν ἁγιάζεται. Τὸ καθαρὸ νερὸ δέχεται τὴν Χάρη καὶ γίνεται ἁγιασμός. Τὰ οὖρα δὲν γίνονται ἁγιασμός. Ἡ πέτρα μὲ θαῦμα γίνεται ψωμί. Ἡ ἀκαθαρσία δὲν δέχεται ἁγιασμό. Ἑπομένως, ὁ διάβολος, ὁ Ἀντίχριστος, ὅταν εἶναι στὴν ταυτότητά μας ἢ στὸ χέρι ἢ στὸ μέτωπό μας, μὲ τὸ σύμβολό του, δὲν ἁγιάζεται, ἂν βάλουμε καὶ ἕναν σταυρό. Ἔχουμε τὴν δύναμη τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τοῦ Ἁγίου Συμβόλου, τὴν θεία Χάρη τοῦ Χριστοῦ, μόνον ὅταν διατηροῦμε τὴν Χάρη τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, μὲ τὸ ὁποῖο ἀπαρνούμαστε τὸν σατανᾶ, συντασσόμαστε μὲ τὸν Χριστὸ καὶ δεχόμαστε τὸ ἅγιο Σφράγισμα· «*Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου*». Βλέπεις, προχωρᾶνε μὲ μιὰ λογική... Θὰ βάλουν δίπλα ἕναν σταυρό, καὶ ἐντάξει! Καὶ ἐνῶ βλέπουμε ὅτι ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἐξωτερικὰ ἀρνήθηκε τὸν Χριστό, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἦταν ἄρνηση[23], αὐτοὶ ἀρνοῦνται τὸ ἅγιο Σφράγισμα τοῦ Χριστοῦ ποὺ τοὺς δόθηκε στὸ Ἅγιο Βάπτισμα, μὲ τὸ νὰ δέχωνται τὴν σφραγίδα τοῦ Ἀντιχρίστου, καὶ λένε ὅτι ἔχουν μέσα τους τὸν Χριστό!!

– Γέροντα, ἂν κάποιος δεχθῆ τὸ σφράγισμα ἀπὸ ἄγνοια;

– Ἀπὸ ἀδιαφορία θὰ εἶναι. Τί ἄγνοια, ὅταν εἶναι ξεκάθαρα τὰ πράγματα; Καὶ νὰ μὴν ξέρη κανείς, πρέπει νὰ ἐνδιαφερθῆ, νὰ μάθη. Ἂν ποῦμε ὅτι δὲν ξέραμε, γι' αὐτὸ δεχθήκαμε τὸ σφράγισμα, θὰ μᾶς πῆ ὁ Χριστός: «*Ὑποκριταί, τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε γνῶναι;*»[24]. Ἔστω καὶ ἐν ἀγνοίᾳ του νὰ σφραγισθῆ κάποιος, χάνει τὴν θεία Χάρη καὶ δέχεται τὴν δαιμονικὴ ἐνέργεια. Βλέπεις, τὸ παιδάκι στὸ Ἅγιο Βάπτισμα, ὅταν ὁ ἱερεὺς τὸ βουτάη στὸ νερό, λαμβάνει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, χωρὶς ἐκεῖνο νὰ τὸ ξέρη καὶ μετὰ κατοικεῖ μέσα του ἡ θεία Χάρις.

Ἑρμηνεῖες τῶν προφητειῶν

– Γέροντα, μερικοὶ λένε: «Ὅ,τι εἶναι γραμμένο ἀπὸ τὸν Θεό, αὐτὸ θὰ γίνη. Τί νὰ μᾶς ἀπασχολῆ;».

– Ναί, τὸ λένε, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἔτσι, βρὲ παιδάκι μου! Καὶ ἐγὼ ἀκούω μερικοὺς νὰ λένε: «Οἱ Ἑβραῖοι δὲν εἶναι τόσο κουτοὶ νὰ προδοθοῦν μὲ τὸ 666, ἀφοῦ τὸ λέει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὴν Ἀποκάλυψη. Ἂν ἦταν, θὰ τὸ ἔκαναν μὲ πιὸ ἔξυπνο τρόπο, πιὸ κρυφά». Ἔ, καλὰ οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δὲν ἤξεραν τὴν Παλαιὰ Διαθήκη; Ὁ Ἄννας καὶ ὁ Καϊάφας δὲν ἤξεραν καλύτερα ἀπὸ ὅλους ὅτι ἔγραφε πὼς γιὰ «*τριάκοντα ἀργύρια*»[25] θὰ προδώσουν τὸν Χριστό; Γιατί δὲν ζητοῦσαν τριάντα ἕνα ἢ εἴκοσι ἐννέα ἀργύρια καὶ ζήτησαν «*τριάκοντα*»; Ἀλλὰ ἦταν τυφλωμένοι. Ἤξερε ὁ Θεὸς ὅτι ἔτσι θὰ γίνουν. Ὁ Θεὸς προγνωρίζει, δὲν προορίζει – μόνον οἱ Τοῦρκοι πιστεύουν στὸ γραμμένο, στὸ κισμέτ. Ὁ Θεὸς γνωρίζει ὅτι αὐτὸ θὰ γίνη ἔτσι, καὶ ὁ ἄνθρωπος τὸ κάνει ἀπὸ χαζομάρα. Δὲν εἶναι ὅτι ὁ Θεὸς ἔβγαλε μιὰ διαταγή, ἀλλὰ βλέπει τὴν κακία τῶν ἀνθρώπων ποὺ θὰ φθάση καὶ ὅτι ἡ γνώμη τους δὲν θὰ ἀλλάξη. Ὄχι ὅτι τὰ κανόνισε ἔτσι ὁ Θεός.

---

[23] Βλ. *Ματθ.* 26, 69-75· *Μάρκ.* 14, 66-72· *Λουκ.* 22, 54-62 καὶ *Ἰω.* 18, 16-18 καὶ 25-27.

[24] *Ματθ.* 16, 3.

[25] Βλ. *Ζαχ.* 11, 1-13.

Ἄλλοι ἀσχολοῦνται μὲ προφητεῖες καὶ κάνουν δικές τους ἑρμηνεῖες! Δὲν λένε τοὐλάχιστον «ἔτσι μοῦ λέει ὁ λογισμός», ἀλλὰ «ἔτσι εἶναι», καὶ λένε ἕνα σωρὸ δικές τους θεωρίες. Μερικοὶ πάλι τὰ ἑρμηνεύουν ὅπως θέλουν, γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὰ πάθη τους. Ὅπως αὐτὸ ποὺ ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Κύριλλος, «καλύτερα νὰ μὴ συμβοῦν τὰ σημεῖα τοῦ Ἀντιχρίστου στὴν ἐποχή μας»[26], ὁ ἄλλος ποὺ θέλει νὰ δικαιολογήση τὸν ἑαυτό του, τὴν δειλία του, λέει: «Ἄ, βλέπεις; Ὁ Ἅγιος Κύριλλος φοβήθηκε μήπως ἀρνηθῆ· ἐγὼ εἶμαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἅγιο Κύριλλο; Ἑπομένως, καὶ ἂν ἀρνηθῶ τὸν Χριστό, δὲν εἶναι τίποτε...»! Ἐνῶ ὁ Ἅγιος λέει νὰ μὴ συμβοῦν, γιὰ νὰ μὴ δοῦν τὰ μάτια του τὸν Ἀντίχριστο, ὄχι ὅτι φοβόταν. Βλέπεις ὁ διάβολος τί κάνει;

Δυστυχῶς, καὶ πάλι ὁρισμένοι «Γνωστικοὶ» φασκιώνουν τὰ πνευματικά τους τέκνα σὰν τὰ μωρά, δῆθεν γιὰ νὰ μὴ στενοχωριοῦνται. «Δὲν πειράζει αὐτό· δὲν εἶναι τίποτε. Ἀρκεῖ ἐσωτερικὰ νὰ πιστεύετε»! Ἢ λένε: «Μὴ μιλᾶτε γι᾽ αὐτὸ τὸ θέμα – γιὰ τὶς ταυτότητες, τὸ σφράγισμα –, γιὰ νὰ μὴ στενοχωριοῦνται οἱ ἄνθρωποι». Ἐνῶ, ἂν τοὺς ποῦν «νὰ προσπαθήσουμε νὰ ζοῦμε πιὸ πνευματικά, νὰ εἴμαστε κοντὰ στὸν Χριστό, καὶ μὴ φοβᾶστε τίποτε, στὸ κάτω-κάτω θὰ πᾶμε καὶ μάρτυρες», θὰ τοὺς προετοιμάσουν κάπως. Ἂν κανεὶς γνωρίση τὴν ἀλήθεια, προβληματίζεται καὶ ταρακουνιέται. Πονάει γιὰ τὴν σημερινὴ κατάσταση, προσεύχεται καὶ προσέχει νὰ μὴν πέση σὲ παγίδα.

Τώρα ὅμως τί γίνεται; Ἐκτὸς ποὺ δίνουν μερικοὶ δικές τους ἑρμηνεῖες, φοβοῦνται καὶ αὐτοὶ σὰν κοσμικοί, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἀνησυχοῦν πνευματικὰ καὶ νὰ βοηθοῦν τοὺς Χριστιανούς, βάζοντάς τους τὴν καλὴ ἀνησυχία, καὶ νὰ τοὺς τονώνουν στὴν πίστη, γιὰ νὰ νιώθουν θεϊκὴ παρηγοριά. Ἀπορῶ, δὲν τοὺς προβληματίζουν ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα ποὺ συμβαίνουν; Γιατί δὲν βάζουν ἔστω ἕνα ἐρωτηματικὸ γιὰ τὶς ἑρμηνεῖες τοῦ μυαλοῦ τους; Καὶ ἂν ἐπιβοηθοῦν τὸν Ἀντίχριστο γιὰ τὸ σφράγισμα, πῶς παρασύρουν καὶ ἄλλες ψυχὲς στὴν ἀπώλεια; Ἡ Γραφή, ὅταν λέη «... *ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς*»[27], ἐννοεῖ ὅτι θὰ πλανηθοῦν αὐτοὶ ποὺ τὰ ἑρμηνεύουν μὲ τὸ μυαλό.

Πίσω λοιπὸν ἀπὸ τὸ τέλειο σύστημα «κάρτας ἐξυπηρετήσεως», ἀσφαλείας κομπιοῦτερ, κρύβεται ἡ παγκόσμια δικτατορία, ἡ σκλαβιὰ τοῦ Ἀντιχρίστου. «... *Ἵνα δώσωσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν, καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ὧδε ἡ σοφία ἐστίν· ὁ ἔχων νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστί· καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ χξς΄*»[28].

---

[26] Ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, *Κατηχήσεις*, Κατήχηση Φωτιζομένων ΙΕ΄, κεφ. ΙΗ΄, ἔκδ. «Ἑτοιμασία», Καρέας 1991, σ. 319.

[27] *Μάρκ.* 13, 22.

[28] *Ἀποκ.* 13, 16–18.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Ἡ θυσία φέρνει τὴν χαρὰ

Στὴν ἐποχή μας σπανίζει ἡ θυσία

αλούρα εἶναι τὰ παιδιά», μοῦ εἶπε μιὰ γυναίκα ποὺ τὰ εἶχε ὅλα. Βαριέται νὰ ἔχη παιδιά! Ὅταν μιὰ μάνα σκέφτεται ἔτσι, εἶναι ἕνα ἄχρηστο πράγμα, γιατὶ οἱ μανάδες κανονικὰ ἔχουν ἀγάπη. Μπορεῖ μιὰ κοπέλα, πρὶν κάνη οἰκογένεια, νὰ τὴν ξυπνᾶ ἡ μάνα της στὶς δέκα ἡ ὥρα τὸ πρωί. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ὅμως ποὺ θὰ γίνη μάνα καὶ θὰ ἔχη νὰ ταΐζη τὸ παιδί της, νὰ τὸ πλένη, νὰ τὸ καθαρίζη, δὲν κοιμᾶται οὔτε τὴν νύχτα, γιατὶ παίρνει μπρὸς ἡ μηχανή. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχη θυσία, δὲν γκρινιάζει, δὲν βαριέται· χαίρεται. Ὅλη ἡ βάση ἐκεῖ εἶναι, νὰ ὑπάρχη πνεῦμα θυσίας. Αὐτὴ ἡ γυναίκα ἂν ἔλεγε «Θεέ μου, πῶς νὰ Σὲ εὐχαριστήσω; Δὲν μοῦ ἔδωσες μόνον παιδιὰ ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἀγαθά... Πόσοι ἄνθρωποι δὲν ἔχουν τίποτε καὶ ἐγὼ ἔχω τόσα σπίτια, ἔχω καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα μου περιουσία, ὁ ἄνδρας μου παίρνει μεγάλο μισθό, βγάζω καὶ δυὸ μισθοὺς ἀπὸ τὰ ἐνοίκια, καὶ δὲν ταλαιπωροῦμαι! Πῶς νὰ Σὲ εὐχαριστήσω, Θεέ μου; Δὲν τὰ ἄξιζα ἐγὼ αὐτὰ τὰ πράγματα», ἂν σκεφτόταν ἔτσι, θὰ ἔφευγε μὲ τὴν δοξολογία ἡ κακομοιριά. Καὶ μόνο δηλαδὴ ἂν εὐχαριστοῦσε τὸν Θεὸ μέρα-νύχτα, θὰ ἦταν ἀρκετό.

– Ἡ θυσία, Γέροντα, δίνει χαρά.

– Ὤ, χαρά! Αὐτὴν τὴν χαρὰ τῆς θυσίας δὲν τὴν γεύονται σήμερα οἱ ἄνθρωποι, γι᾿ αὐτὸ εἶναι βασανισμένοι. Δὲν ἔχουν ἰδανικὰ μέσα τους· βαριοῦνται ποὺ ζοῦν. Ἡ λεβεντιά, ἡ αὐταπάρνηση, εἶναι ἡ κινητήρια δύναμη στὸν ἄνθρωπο. Ἂν δὲν ὑπάρχη αὐτὴ ἡ δύναμη, ὁ ἄνθρωπος εἶναι βασανισμένος. Παλιά, στὰ χωριὰ πήγαιναν τὴν νύχτα νὰ ἀνοίξουν ἀθόρυβα κανέναν δρόμο, χωρὶς νὰ τοὺς δῆ κανείς, γιὰ νὰ τοὺς συγχωρᾶνε, ὅταν πεθάνουν. Τώρα σπάνια συναντᾶς αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας. Ἔβλεπα καὶ ἐκεῖ στὸ Ὄρος σὲ μιὰ λιτανεία τοὺς μοναχούς· περνοῦσαν κοντὰ ἀπὸ μιὰ βάτο καὶ σκάλωναν τὰ ἐπανωκαλύμμαυχά τους σ' ἕνα κλωνάρι. Κανεὶς δὲν τὸ ἔσπασε, γιὰ νὰ διευκολύνη καὶ τοὺς ἄλλους· ὅλοι ἔσκυβαν, γιὰ νὰ μὴ σκαλώσουν. Μετάνοια στὴν βάτο ἔβαζαν; Νὰ ἦταν τουλάχιστον ἡ Ἁγία Βάτος, θὰ ταίριαζε! Ἀλλὰ καθένας λέει: «Ἂς τὸ τακτοποιήση ὁ ἄλλος καὶ ἐγὼ ἂς κάνω τὴν δουλειά μου». Μὰ γιατί νὰ μὴν τὸ κάνης ἐσύ, ἀφοῦ τὸ εἶδες πρῶτος; Ἔτσι κάνουν οἱ κοσμικοὶ ποὺ δὲν πιστεύουν στὸν Θεό. Τί νὰ τὴν κάνω τέτοια ζωή; Χίλιες φορὲς νὰ πεθάνω. Σκοπὸς εἶναι ὁ καθένας νὰ σκέφτεται τὸν ἄλλον, τὸν πόνο τοῦ ἄλλου.

Ἔχει χάσει πιὰ τὸν ἔλεγχο ὁ κόσμος. Ἔχει φύγει τὸ φιλότιμο, ἡ θυσία, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Σᾶς ἔχω πεῖ μερικὲς φορὲς τότε μὲ τὴν κήλη σὲ τί κατάσταση ἤμουν ἐκεῖ στὸ Καλύβι... Ὅταν χτυποῦσε κάποιος τὸ καμπανάκι στὴν πόρτα, ἔβγαινα νὰ τοῦ ἀνοίξω, ἀκόμη καὶ μέσα στὰ χιόνια. Ἂν ὁ ἄλλος εἶχε σοβαρὰ προβλήματα, ἐνῶ προηγουμένως ἤμουν πεσμένος στὸ κρεββάτι, τότε οὔτε κἂν αἰσθανόμουν ὅτι πονοῦσα ἐγώ. Ἔπαιρνα καὶ νὰ τὸν κεράσω, καὶ μὲ τὸ ἕνα χέρι κερνοῦσα καὶ μὲ τὸ ἄλλο χέρι κρατοῦσα τὴν κήλη. Ὅση ὥρα συζητοῦσα, οὔτε κἂν ἀκουμποῦσα πουθενά, ἐνῶ πονοῦσα πολύ, γιὰ νὰ μὴν καταλάβη ὁ ἄλλος ὅτι πονάω. Ὅταν ἔφευγε ἐκεῖνος, σωριαζόμουν πάλι κάτω ἀπὸ τὸν πόνο. Δὲν εἶναι ὅτι προηγουμένως εἶχε περάσει ὁ πόνος, ὅτι εἶχα γίνει καλὰ μὲ θαῦμα, ἀλλὰ καταλάβαινα τὸν ἄλλον ποὺ πονοῦσε καὶ ξεχνοῦσα τὸν δικό μου πόνο. Τὸ θαῦμα γίνεται, ὅταν συμμετέχη κανεὶς στὸν πόνο τοῦ ἄλλου. Ὅλη ἡ βάση εἶναι τὸν ἄλλον νὰ τὸν νιώσης ἀδελφὸ καὶ νὰ τὸν πονέσης. Αὐτὸς

ὁ πόνος συγκινεῖ τὸν Θεὸ καὶ κάνει τὸ θαῦμα. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ποὺ νὰ συγκινῆ τὸν Θεὸ ὅσο ἡ ἀρχοντιά, δηλαδὴ ἡ θυσία. Ἀλλὰ στὴν ἐποχή μας σπανίζει ἡ ἀρχοντιά, γιατὶ μπῆκε ἡ φιλαυτία, τὸ συμφέρον. Σπάνια βρίσκεται κανένας ἄνθρωπος νὰ πῆ: «Ἂς δώσω τὴν σειρά μου στὸν ἄλλον καὶ ἂς καθυστερήσω ἐγώ». Λίγες εἶναι αὐτὲς οἱ ψυχὲς οἱ εὐλογημένες ποὺ σκέφτονται τὸν ἄλλον. Ἀκόμη καὶ στοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους ὑπάρχει ἕνα ἀντίθετο πνεῦμα, τὸ πνεῦμα τῆς ἀδιαφορίας.

Τὸ καλὸ εἶναι καλό, μόνον ὅταν αὐτὸς ποὺ τὸ κάνει θυσιάζη κάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ὕπνο, ἀνάπαυση κ.λπ. Γι᾽ αὐτὸ εἶπε ὁ Χριστὸς «*ἐκ τοῦ ὑστερήματος...*»[1]. Ὅταν εἶμαι ξεκούραστος καὶ κάνω τὸ καλό, αὐτὸ δὲν ἔχει ἀξία. Ὅταν ὅμως εἶμαι κουρασμένος καὶ ζητᾶ κάποιος π.χ. νὰ τοῦ δείξω τὸν δρόμο, καὶ τὸ κάνω, τότε ἔχει ἀξία. Ἤ, ὅταν εἶμαι χορτάτος ἀπὸ ὕπνο καὶ πάω νὰ ξενυχτήσω μὲ κάποιον ποὺ χρειάζεται βοήθεια, αὐτὸ δὲν ἔχει μεγάλη ἀξία. Ἐὰν μοῦ ἀρέση μάλιστα καὶ ἡ κουβέντα, μπορεῖ νὰ τὸ κάνω, γιὰ νὰ χαρῶ τὴν συντροφιά, νὰ διασκεδάσω λίγο. Ἐνῶ, ὅταν εἶμαι κουρασμένος καὶ κάνω μιὰ θυσία, γιὰ νὰ βοηθήσω τὸν ἄλλον, αἰσθάνομαι παραδεισένια χαρά. Τότε ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ μὲ βομβαρδίζει!

Ὅταν κανεὶς βαριέται ὄχι μόνο νὰ κάνη μιὰ ἐξυπηρέτηση, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ νὰ κάνη μιὰ δουλειὰ γιὰ τὸν ἑαυτό του, αὐτὸς κουράζεται καὶ μὲ τὴν ξεκούραση. Ἕνας ποὺ βοηθάει, ξεκουράζεται μὲ τὴν κούραση. Αὐτὸς ποὺ ἔχει πνεῦμα θυσίας, ἂν δῆ λ.χ. κάποιον ποὺ δὲν ἔχει σωματικὲς δυνάμεις νὰ δουλεύη καὶ νὰ κουράζεται, θὰ τοῦ πῆ «κάτσε λίγο νὰ ξεκουρασθῆς», καὶ θὰ κάνη ἐκεῖνος τὴν δουλειά. Ὁ ἀδύναμος θὰ ξεκουρασθῆ σωματικά, ὁ ἄλλος ὅμως θὰ νιώση πνευματικὴ ξεκούραση. Ὅ,τι κάνει κανείς, νὰ τὸ κάνη μὲ τὴν καρδιά του, ἀλλιῶς δὲν ἀλλοιώνεται πνευματικά. Ὅ,τι γίνεται μὲ τὴν καρδιά, δὲν κουράζει. Ἡ καρδιὰ εἶναι σὰν μιὰ μηχανὴ ποὺ φορτίζεται· ὅσο δουλεύει, τόσο φορτίζεται. Βλέπεις, τὰ ἁλυσοπρίονα, ὅταν βροῦν κούτσουρο μαλακό, κάνουν «βρού...» καὶ σταματοῦν· ὅταν ὅμως βροῦν κούτσουρο γερό, ζορίζονται ἐκεῖ πέρα, φορτίζονται καὶ δουλεύουν. Καὶ ὄχι μόνο στὸ νὰ δίνουμε, ἀλλὰ καὶ ὅταν πρόκειται νὰ πάρουμε κάτι, νὰ μὴ σκεφτώμαστε τὸν ἑαυτό μας, καὶ νὰ κοιτᾶμε πάντα τί ἀναπαύει καὶ τὴν ἄλλη ψυχή. Νὰ μὴν ὑπάρχη μέσα μας ἀπληστία, νὰ μὴν ἔχουμε τὸν λογισμὸ ὅτι δικαιούμαστε νὰ πάρουμε ὅσα θέλουμε, καὶ ἂς μὴ μείνη τίποτε γιὰ τὸν ἄλλον.

– Γέροντα, πάλι τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας μπαίνει.

– Μὰ στὴν πνευματικὴ ζωὴ ὅλη ἡ βάση ἐκεῖ εἶναι. Καὶ ξέρεις τί χαρὰ νιώθει ὁ ἄνθρωπος, ὅταν θυσιάζεται; Δὲν μπορεῖ νὰ ἐκφράση τὴν χαρὰ ποὺ νιώθει. Ἡ ἀνώτερη χαρὰ βγαίνει ἀπὸ τὴν θυσία. Μόνον ὅταν θυσιάζεται, συγγενεύει μὲ τὸν Χριστό, γιατὶ ὁ Χριστὸς εἶναι θυσία. Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ᾽δῶ ζῆ τὸν Παράδεισο ἢ τὴν κόλαση. Ὅποιος κάνει τὸ καλό, ἀγάλλεται, διότι ἀμείβεται μὲ θεϊκὴ παρηγοριά. Ὅποιος κάνει τὸ κακό, ὑποφέρει.

Ἡ δική μου ἀνάπαυση γεννιέται ἀπὸ τὴν ἀνάπαυση τοῦ ἄλλου

---

[1] *Λουκ.* 21, 4.

– Ἂν, Γέροντα, κάποιος δὲν ἔχῃ γευθῆ τὴν χαρὰ τῆς θυσίας, πῶς μπορεῖ νὰ φθάσῃ στὴν θυσία;

– Ἂν ἔρθῃ στὴν θέση τοῦ ἄλλου. Ὅταν ἤμουν στὸν στρατό, συχνὰ τὸ πολυβολεῖο ἦταν γεμάτο νερό· στὸν ἀσύρματο οἱ μπαταρίες ἤθελαν ἀλλαγὴ – καὶ ἦταν πολὺ δύσκολο, γιατὶ ἦταν φορτωμένη ἡ γραμμή. Βρεχόμουν μέχρι τὴν μέση· ἡ χλαίνη ἔσταζε. Προτιμοῦσα ὅμως νὰ κάνω μόνος μου τὴν δουλειά, γιὰ νὰ μὴν ταλαιπωρηθοῦν οἱ ἄλλοι, καὶ χαιρόμουν ποὺ τὸ ἔκανα. Ὁ διοικητὴς μοῦ ἔλεγε: «Εἶμαι ἀναπαυμένος καὶ ἥσυχος, ὅταν κάνῃς ἐσὺ τὴν δουλειά, ἀλλὰ σὲ λυπᾶμαι. Πὲς σὲ κάποιον ἄλλον νὰ πάῃ». «Ὄχι, χαίρομαι, κύριε διοικητά», τοῦ ἔλεγα. Στὴν διλοχία ἦταν ἀκόμη ἕνας ἀσυρματιστής, ἀλλὰ δὲν τὸν ἄφηνα στὶς ἐπιχειρήσεις νὰ κουβαλήσῃ οὔτε τὴν μπαταρία οὔτε τὸν ἀσύρματο, ἂν καὶ ἦταν βαριά, γιὰ νὰ μὴ βρεθῆ σὲ κίνδυνο. Μὲ παρακαλοῦσε ἐκεῖνος: «Γιατί δὲν μοῦ τὰ δίνεις;». «Ἐσὺ ἔχεις γυναίκα καὶ παιδιά, τοῦ ἔλεγα. Ἂν σκοτώσουν ἐσένα, θὰ δώσω λόγο στὸν Θεό». Ἔτσι ὁ Θεὸς μᾶς φύλαξε καὶ τοὺς δύο· δὲν ἄφησε νὰ σκοτωθῆ οὔτε ἐκεῖνος οὔτε ἐγώ.

Προτιμότερο εἶναι γιὰ ἕναν εὐαίσθητο ἄνθρωπο νὰ σκοτωθῆ ὁ ἴδιος μιὰ φορὰ ἀπὸ ἀγάπη, γιὰ νὰ προστατέψῃ τὸν πλησίον του, παρὰ νὰ ἀμελήσῃ ἢ νὰ δειλιάσῃ, καὶ ὕστερα νὰ σφάζεται συνέχεια ἀπὸ τὴν συνείδησή του σ' ὅλη του τὴν ζωή. Μιὰ φορά, στὸν ἀνταρτοπόλεμο, τότε μὲ τὶς ἐπιχειρήσεις, οἱ ἀντάρτες μᾶς εἶχαν ἀποκλείσει ἔξω ἀπὸ ἕνα χωριὸ καὶ οἱ στρατιῶτες θὰ ἔρριχναν κλῆρο, ποιός θὰ πάῃ στὸ χωριὸ γιὰ ἐφόδια. «Θὰ πάω ἐγώ», εἶπα. Ἂν πήγαινε κάποιος ἄπειρος ἢ ἀπρόσεκτος, μπορεῖ καὶ νὰ σκοτωνόταν καὶ θὰ μὲ ἔτυπτε μετὰ ἡ συνείδηση. «Καλύτερα, σκέφτηκα, νὰ σκοτωθῶ ἐγώ, παρὰ νὰ σκοτωθῆ ὁ ἄλλος καὶ νὰ μὲ σκοτώνῃ ἡ συνείδησή μου σὲ ὅλη μου τὴν ζωή. Πῶς θ᾽ ἀντέξω μετά; Θὰ μοῦ λέῃ ἡ συνείδησή μου: "Μποροῦσες νὰ τὸν γλυτώσῃς· γιατί δὲν τὸν γλύτωσες;"». Νήστευα κιόλας καὶ ἤμουν νηστικός..., τέλος πάντων. Ὁπότε μοῦ λέει ὁ διοικητής: «Καὶ ἐγὼ προτιμῶ νὰ πᾶς ἐσὺ ποὺ πιάνεις πουλιὰ στὸν ἀέρα, ἀλλὰ νὰ τρῶς, γιὰ νὰ ἔχῃς ἀντοχή». Πῆρα τὸ ὅπλο καὶ ξεκίνησα. Οἱ ἀντάρτες μὲ πέρασαν γιὰ δικό τους καὶ μὲ ἄφησαν νὰ περάσω. Πῆγα στὸ χωριό, ἀνέβηκα σὲ ἕνα διώροφο σπίτι. Μιὰ γριὰ ποὺ ἦταν ἐκεῖ μοῦ ἔδωσε ἐφόδια καὶ γύρισα πίσω στὴν διλοχία.

Τὴν μεγαλύτερη χαρὰ τὴν ἔνιωθα τὸν χειμώνα, ἐκεῖ μέσα στὰ χιόνια. Θυμᾶμαι, ξύπνησα ἕνα βράδυ· οἱ ἄλλοι κοιμόνταν. Τὸ χιόνι εἶχε σκεπάσει τὶς σκηνές. Πάω, πιάνω τὸν ἀσύρματο καὶ βγάζω τὸ χιόνι ἀπὸ τὶς τρύπες τοῦ ἀσυρμάτου· βλέπω δούλευε. Τρέχω στὸν διοικητὴ καὶ τοῦ τὸ λέω. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ εἴκοσι ἕξι κρυοπαγημένους ἔβγαλα μέσα ἀπὸ τὸ χιόνι μὲ τὸν κασμᾶ.

Ἐγὼ δὲν ἔκανα τίποτε γιὰ τὸν Χριστό. Ἂν τὸ 10% ἀπὸ ὅσα ἔκανα στὸν στρατὸ τὸ ἔκανα γιὰ τὸν Χριστό, τώρα θὰ ἔκανα θαύματα! Γι' αὐτὸ μετὰ στὴν καλογερικὴ ἔλεγα: «Στὸν στρατό, γιὰ τὴν πατρίδα ταλαιπωρήθηκα τόσο, γιὰ τὸν Χριστὸ τί κάνω;». Δηλαδὴ μπροστὰ στὴν ταλαιπωρία ποὺ πέρασα στὸν στρατό, στὴν καλογερικὴ αἰσθανόμουν σὰν νὰ ἤμουν βασιλόπουλο – ἄσχετα ἂν εἶχα ἢ δὲν εἶχα παξιμάδι. Γιατὶ στὶς ἐπιχειρήσεις ξέρεις τί νηστεία κάναμε; Τρώγαμε σπυρωτὸ χιόνι. Οἱ ἄλλοι ἔτρεχαν, ἔβρισκαν καὶ κάτι νὰ φᾶνε. Ἐγὼ μὲ τὸν ἀσύρματο δὲν μποροῦσα νὰ μετακινηθῶ. Μιὰ φορὰ δεκατρεῖς μέρες ἤμασταν νηστικοί. Μόνο μιὰ κουραμάνα καὶ μισὴ ρέγγα μᾶς εἶχαν μοιράσει. Νερὸ ἔπινα ἀπὸ τὶς πατημασιὲς τῶν ζώων. Καὶ δὲν ἦταν καὶ καθαρὸ βρόχινο ἀλλὰ λασπωμένο. Εἶχα πιεῖ μιά... πορτοκαλλάδα μιὰ φορά!

Εἶχα σκάσει γιὰ νερό. Εἶδα μιὰ πατημασιὰ ζώου γεμάτη κίτρινο νερό, ἤπια–ἤπια... Ὁπότε μετὰ στὴν καλογερική, ἀκόμη καὶ ζούδια νὰ εἶχε τὸ νερό, μοῦ φαινόταν μεγάλη εὐλογία. Ἔμοιαζε τοὐλάχιστον μὲ νερό.

Μιὰ φορά, ἕνα ἀπόγευμα, εἶχε κοπῆ ἡ ἕρπουσα γραμμή. Ἦταν Δεκέμβρης μήνας τοῦ 1948. Τὸ χιόνι πολύ. Στὶς 4 ἡ ὥρα τὸ ἀπόγευμα ἔρχεται διαταγὴ νὰ πᾶμε στὸ χωριό, δυὸ ὧρες μακριά, νὰ φτιάξουμε τὴν γραμμὴ καὶ νὰ γυρίσουμε πίσω. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲν εἶχε ἀκόμη οὔτε δυὸ ὧρες μέρα. Οἱ στρατιῶτες ἦταν σκοτωμένοι στὴν κούραση καὶ δὲν εἶχαν κουράγιο νὰ ξεκινήσουν. Καὶ ποῦ νὰ βρῆς τὴν γραμμὴ μὲ τόσο χιόνι!

– Δὲν ξέρατε, Γέροντα, τὸν δρόμο καὶ ποῦ ἦταν ἡ γραμμή;

– Ἔ, περίπου τὸν δρόμο τὸν ἤξερα, ἀλλὰ θὰ μᾶς ἔπιανε καὶ ἡ νύχτα. Τέλος πάντων, μοῦ ἔδωσαν μιὰ ὁμάδα καὶ ξεκινήσαμε. Στὴν ἀρχὴ ἀνοίξαμε μέσα στὸ στρατόπεδο μὲ τὸ φτυάρι τὸν δρόμο ἀπὸ τὸ χιόνι, καὶ ἔτσι προχωρήσαμε λίγο, γιὰ νὰ ἀναπαύσουμε τὸν διοικητή. Μετὰ λέω: «Προχωρᾶμε, γιατὶ πρέπει καὶ νὰ γυρίσουμε». Πήγαινα μπροστά, γιατὶ οἱ ἄλλοι ἦταν ὅλο ἀντίδραση. «Ἡ Ἑλλάδα ποτὲ δὲν πεθαίνει, ἀλλὰ πεθαίνουμε ἐμεῖς», μοῦ ἔλεγαν. Συνέχεια αὐτό! Προχωροῦσα, βούλιαζα μέσα στὸ χιόνι, μὲ τραβοῦσαν ἐπάνω· ξαναβούλιαζα, μὲ ξανατραβοῦσαν. Εἶχα καὶ ἕνα ξίφος καὶ τὸ κάρφωνα κάτω, γιὰ νὰ κάνω γείωση. Συνέχεια ἔπρεπε νὰ ἐλέγχω. Ἔμπαινα μπροστά. «Προχωρῆστε, τοὺς ἔλεγα· ἀπὸ ᾽δῶ δὲν περνοῦν ζῶα, γιὰ νὰ κόψουν τὴν γραμμή. Μόνο σὲ κανένα λάκκο ποὺ ἡ γραμμὴ εἶναι ἐναέριος, ἐκεῖ νὰ ἐλέγξουμε». Τελικὰ φθάσαμε σὲ ἕνα χωριὸ ποὺ εἶχε πεζούλια καί, καθὼς τὸ χιόνι εἶχε στοιβαχθῆ ἀπὸ τὸν ἀέρα, δὲν ξεχώριζες τίποτε. Ὅταν φθάσαμε στὰ πεζούλια, πέφτω μέσα στὸ χιόνι. Τρόμαξαν νὰ μὲ βγάλουν οἱ ἄλλοι. Ὕστερα σιγὰ-σιγὰ ἀπὸ τὸ ἕνα πεζούλι στὸ ἄλλο κατεβήκαμε ὅλοι – μὴν τὰ ρωτᾷς πῶς! – ἀργὰ τὸ βράδυ στὸ χωριό. Βρῆκα σὲ κάτι λάκκους σὲ ἕνα-δυὸ μέρη τὴν γραμμὴ κρεμασμένη, τὴν συνδέσαμε καὶ μπορέσαμε νὰ ἐπικοινωνήσουμε μὲ τὸν διοικητή. «Νὰ γυρίστε πίσω», μᾶς λέει ὁ διοικητής. Ἀλλὰ πῶς νὰ γυρίσουμε; Ἐκτὸς ποὺ ἦταν νύχτα, πῶς νὰ ἀνεβοῦμε τὰ πεζούλια; Κουτρουβάλα τὰ εἴχαμε κατεβῆ! Ποῦ νὰ βρῆς δρόμο; «Μὰ ἔτσι στὸν ἀνήφορο, πῶς νὰ γυρίσουμε; τοῦ λέω. Στὸν κατήφορο τέλος πάντων, κατεβήκαμε! Νὰ γυρίσουμε αὔριο τὸ πρωὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ χωριοῦ κάνοντας τὸν γύρο». «Τίποτε, λέει ὁ διοικητής, ἀπόψε». Εὐτυχῶς ἄκουσε ἕνας ὑπασπιστὴς τὸν διοικητὴ καὶ τὸν παρακάλεσε νὰ μᾶς ἀφήση νὰ μείνουμε τὴν νύχτα στὸ χωριό, καὶ ἔτσι μείναμε. Σὲ ἕνα σπίτι μᾶς ἔδωσαν δυὸ-τρεῖς τσέργες[2] καί, ἐπειδὴ εἶχα πουντιάσει – ὅπως ἔμπαινα μπροστὰ καὶ ἄνοιγα τὰ χιόνια, εἶχα γίνει τελείως μούσκεμα –, οἱ ἄλλοι μὲ λυπήθηκαν, γιατὶ κατὰ κάποιο τρόπο τὴν πλήρωσα ἐγὼ ποὺ τραβοῦσα μπροστά, καὶ μὲ ἔβαλαν στὴν μέση, γιὰ νὰ ζεσταθῶ. Τότε εἴχαμε φάει μόνον ἕνα κομμάτι κουραμάνα. Μεγαλύτερη χαρὰ δὲν θυμᾶμαι νὰ ἔχω νιώσει στὴν ζωή μου.

Ἀναγκάσθηκα νὰ σᾶς πῶ αὐτὰ τὰ παραδείγματα, γιὰ νὰ καταλάβετε τί θὰ πῆ θυσία. Δὲν σᾶς τὰ εἶπα ὅλα αὐτά, γιὰ νὰ μὲ χειροκροτήσετε, ἀλλὰ γιὰ νὰ καταλάβετε ἀπὸ ποῦ βγαίνει ἡ πραγματικὴ χαρά. Ἔπειτα στὸ γραφεῖο Διαβιβάσεων ὁ ἕνας μοῦ ἔλεγε ψέματα: «Ἔρχεται ὁ πατέρας μου καὶ πρέπει νὰ πάω νὰ τὸν δῶ. Σὲ παρακαλῶ, κάθησε λίγο στὴν θέση μου». Ὁ ἄλλος: «Ἦρθε ἡ ἀδελφή μου» – καὶ δὲν ἦταν οὔτε κἂν

[2] Τσέργα: μάλλινη χοντρὴ κουβέρτα, βελέντζα.

ἀδελφή του. Κάποιος ἄλλος κάτι ἄλλο, καὶ ἐγὼ καθόμουν συνέχεια στὴν ὑπηρεσία γιὰ τὸν ἕνα καὶ γιὰ τὸν ἄλλον καὶ θυσιαζόμουν. Ὕστερα σκούπιζα, καθάριζα, γιατὶ ἐκεῖ στὴν διμοιρία Διαβιβάσεων ἀπαγορευόταν νὰ μπαίνουν ἄλλοι. Οὔτε ἀξιωματικὸς ἀπὸ ἄλλη ὑπηρεσία δὲν μποροῦσε νὰ πάη μέσα, γιατὶ ἦταν καὶ καιρὸς πολέμου. Καθαρίστρια νὰ πάρουμε, δὲν μπορούσαμε. Ἔπαιρνα λοιπὸν τὴν σκούπα καὶ καθάριζα ὅλους τοὺς χώρους. Ἐκεῖ ἔμαθα νὰ σκουπίζω. «Ἐδῶ εἶναι μιὰ ὑπηρεσία, ἔλεγα, εἶναι, κατὰ κάποιο τρόπο, ἱερὸς χῶρος· δὲν κάνει νὰ εἶναι ἀκατάστατα». Οὔτε ὑποχρέωση εἶχα νὰ σκουπίσω οὔτε ἤξερα ἀπὸ σκούπισμα. Μήπως εἶχα πιάσει ποτὲ σκούπα στὸ σπίτι μου; Καὶ νὰ ἤθελα νὰ πιάσω σκούπα, θὰ μὲ σκότωνε στὸ ξύλο μὲ τὴν σκούπα ἡ ἀδελφή μου. «Καθαρίστρια» μὲ ἔλεγαν οἱ ἄλλοι, «αἰώνιο θύμα» μὲ ἔλεγαν. Δὲν τὰ λάμβανα ὑπ᾽ ὄψιν μου. Καὶ οὔτε γιὰ νὰ ἀκούσω τὸ «εὐχαριστῶ» τὸ ἔκανα. Ἀλλὰ τὸ ἔκανα ἀπὸ μέσα μου, γιατὶ τὸ ἔνιωθα ὡς ἀνάγκη καὶ τὸ χαιρόμουν.

– Δὲν σᾶς περνοῦσε, Γέροντα, καθόλου ἀριστερὸς λογισμός; Δὲν λέγατε λ.χ.: «Ὁ ἄλλος γυρίζει· δὲν πάει νὰ δῆ τὴν ἀδελφή του»;

– Ὄχι, δὲν μοῦ περνοῦσε λογισμός. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ μοῦ ἔλεγε ὁ ἄλλος «σὲ παρακαλῶ, μπορεῖς νὰ καθήσης λίγο», τελείωσε. Ἄλλος μοῦ ζητοῦσε χρήματα καὶ μοῦ ἔλεγε δῆθεν ὅτι τὰ ἤθελε γιὰ τὰ παιδιά του, καὶ αὐτὸς ὄχι μόνο δὲν ἔστελνε στὰ παιδιά του, ἀλλὰ ζητοῦσε καὶ ἀπὸ τὴν γυναίκα του χρήματα, νὰ ξοδεύη γιὰ τὸν ἑαυτό του. Κατάλαβες; Οὔτε τὸ ἔκανα, γιὰ νὰ μοῦ ποῦν «μπράβο»· τὸ αἰσθανόμουν ὡς ἀνάγκη. Ἐπειδὴ δὲν ἔβγαινα ἔξω, τὸ εἶχαν ἐκμεταλλευτῆ οἱ ἄλλοι καὶ μοῦ ἄφηναν ὅλη τὴν δουλειά. Ἔβγαζα ὅλη τὴν δουλειὰ τῆς διμοιρίας. Ἕνα σωρὸ σήματα διαβιβάσεων· νὰ βροντᾶνε συνέχεια οἱ θυρίδες. Εἶχα γίνει ἐρείπιο. Ἕνα διάστημα εἶχα συνέχεια τριάντα ἐννιάμισι πυρετὸ καὶ δὲν ἔλεγα σὲ κανέναν τίποτε. Ἔπειτα ἔπεσα πτῶμα ἀπὸ τὴν ὑπερκόπωση. Λιποθύμησα καὶ μὲ πέταξαν σὲ ἕνα φορεῖο. «Ἄντε Βενέδικτε[3], ἄκουσα νὰ λένε, θὰ σὲ πᾶμε μὲ τὸ φορεῖο γιὰ γενικὴ ἐπισκευὴ ἐκεῖ ποὺ φτιάχνουν τὰ χαλασμένα αὐτοκίνητα!» καὶ μὲ πῆγαν σὲ ἕνα νοσοκομεῖο. Καὶ ἐκεῖ ἐγκαταλελειμμένος – ποιός νὰ μοῦ δώση σημασία; ὅλοι κοιτοῦσαν τοὺς τραυματισμένους –, ἀλλὰ ἔνιωθα χαρά, τὴν χαρὰ αὐτὴ ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὴν θυσία. Γιατὶ ἀπὸ τὴν ἀνάπαυση τοῦ ἄλλου γεννιέται ἡ ἀνάπαυση ἡ δική μου.

Ὅσο ξεχνᾶμε τὸν ἑαυτό μας, τόσο μᾶς θυμᾶται ὁ Θεὸς

Ὅποιος ἔχει θυσία καὶ πίστη στὸν Θεό, δὲν ὑπολογίζει τὸν ἑαυτό του. Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν δὲν καλλιεργήση τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας, σκέφτεται μόνον τὸν ἑαυτό του καὶ θέλει ὅλοι νὰ θυσιάζωνται γι᾽ αὐτόν. Ἀλλὰ ὅποιος σκέφτεται μόνον τὸν ἑαυτό του, αὐτὸς ἀπομονώνεται καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀπομονώνεται καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸ – διπλὴ ἀπομόνωση –, ὁπότε δὲν δέχεται θεία Χάρη. Αὐτὸς εἶναι ἄχρηστος ἄνθρωπος. Καὶ νὰ δῆτε, αὐτὸν ποὺ σκέφτεται συνέχεια τὸν ἑαυτό του, τὶς δυσκολίες του κ.λπ., καὶ ἀνθρωπίνως κανεὶς δὲν θὰ τοῦ συμπαρασταθῆ σὲ μιὰ ἀνάγκη. Καλά, θεϊκὴ συμπαράσταση δὲν θὰ ἔχη, ἀλλὰ δὲν θὰ ἔχη καὶ ἀνθρώπινη. Μετὰ θὰ προσπαθῆ ἀπὸ ἐδῶ-ἀπὸ ἐκεῖ νὰ βοηθηθῆ. Θὰ βασανίζεται δηλαδή, γιὰ νὰ βοηθηθῆ ἀπὸ ἀνθρώπους,

---

[3] Βενέδικτος ὀνομαζόταν ὁ ἱεροκήρυκας τῆς περιοχῆς καὶ οἱ συστρατιῶτες τοῦ Γέροντα, ὅταν ἤθελαν νὰ τὸν πειράξουν, τὸν ἀποκαλοῦσαν «Βενέδικτο».

ἀλλὰ βοήθεια δὲν θὰ βρίσκη. Ἀντίθετα, ὅποιος δὲν σκέφτεται τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ σκέφτεται συνέχεια τοὺς ἄλλους, μὲ τὴν καλὴ ἔννοια, αὐτὸν τὸν σκέφτεται συνέχεια ὁ Θεός, καὶ μετὰ τὸν σκέφτονται καὶ οἱ ἄλλοι. Ὅσο ξεχνάει τὸν ἑαυτό του, τόσο τὸν θυμᾶται ὁ Θεός. Νά, μιὰ ψυχὴ φιλότιμη μέσα σὲ ἕνα Κοινόβιο θυσιάζεται, δίνεται κ.λπ. Αὐτό, νομίζετε, δὲν ἔχει πέσει στὴν ἀντίληψη τῶν ἄλλων; Μπορεῖ νὰ μὴν τὴν σκεφθοῦν οἱ ἄλλοι αὐτὴν τὴν ψυχὴ ποὺ δίνεται ὁλόκληρη καὶ δὲν σκέφτεται τὸν ἑαυτό της; Μπορεῖ νὰ μὴν τὴν σκεφθῆ ὁ Θεός; Μεγάλη ὑπόθεση! Ἐδῶ βλέπει κανεὶς τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ, πῶς ἐργάζεται ὁ Θεός.

Στὶς δυσκολίες δίνει ἐξετάσεις ὁ ἄνθρωπος. Ἐκεῖ φαίνεται ἂν ἔχη πραγματικὴ ἀγάπη, θυσία. Καὶ ὅταν λέμε ὅτι ἕνας ἔχει θυσία, ἐννοοῦμε ὅτι τὴν ὥρα τοῦ κινδύνου δὲν ὑπολογίζει τὸν ἑαυτό του καὶ σκέφτεται τοὺς ἄλλους. Βλέπεις, καὶ ἡ παροιμία λέει «ὁ καλὸς φίλος στὴν ἀνάγκη φαίνεται». Θεὸς φυλάξοι, ἂν λ.χ. τώρα ἔπεφταν βόμβες, θὰ φαινόταν ποιός σκέφτεται τὸν ἄλλον καὶ ποιός σκέφτεται τὸν ἑαυτό του. Ὅποιος ὅμως ἔχει μάθει νὰ σκέφτεται μόνον τὸν ἑαυτό του, σὲ μιὰ δυσκολία πάλι τὸν ἑαυτό του θὰ σκέφτεται, καὶ ὁ Θεὸς δὲν θὰ τὸν σκέφτεται αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο. Ὅταν ἀπὸ τώρα δὲν σκέφτεται κανεὶς τὸν ἑαυτό του ἀλλὰ σκέφτεται τοὺς ἄλλους, καὶ στὸν κίνδυνο τοὺς ἄλλους θὰ σκεφθῆ. Τότε ξεκαθαρίζουν ποιοί ἔχουν πραγματικὰ θυσία καὶ ποιοί εἶναι φίλαυτοι.

Ἂν δὲν ἀρχίση κανεὶς νὰ κάνη ἀπὸ τώρα καμμιὰ θυσία, νὰ θυσιάση μιὰ ἐπιθυμία, ἕναν ἐγωισμό, πῶς θὰ φθάση νὰ θυσιάση τὴν ζωή του σὲ μιὰ δύσκολη στιγμή; Ἂν τώρα σκέφτεται τὸν κόπο καὶ κοιτάη νὰ μὴν κοπιάση λίγο παραπάνω ἀπὸ ἕναν ἄλλο σὲ μιὰ δουλειά, πῶς θὰ φθάση στὴν κατάσταση νὰ τρέχη νὰ σκοτωθῆ αὐτός, γιὰ νὰ μὴ σκοτωθῆ ὁ ἄλλος; Ἂν τώρα γιὰ μικρὰ πράγματα σκέφτεται τὸν ἑαυτό του, τότε ποὺ θὰ κινδυνεύη ἡ ζωή του, πῶς θὰ σκεφθῆ τὸν ἄλλον; Τότε θὰ εἶναι πιὸ δύσκολα. Ἂν ἔρθουν δύσκολα χρόνια καὶ ἔχη λ.χ. ὁ διπλανός του πυρετὸ καὶ τὸν δῆ νὰ πέση στὸν δρόμο, θὰ τὸν ἀφήση καὶ θὰ φύγη. Θὰ πῆ: «Νὰ πάω νὰ ξαπλώσω, μὴν πέσω καὶ ἐγώ».

Στὸν πόλεμο παλεύει ἡ ζωὴ ἡ δική σου μὲ τὴν ζωὴ τοῦ ἄλλου. Λεβεντιὰ εἶναι νὰ τρέχη ὁ ἕνας νὰ γλυτώση τὸν ἄλλον. Ὅταν δὲν ὑπάρχη θυσία, ὁ καθένας πάει νὰ γλυτώση τὸν ἑαυτό του. Καὶ εἶναι παρατηρημένο· ὅποιος πάει στὸν πόλεμο νὰ ξεφύγη, τὸν βρίσκει ἐκεῖ ἡ ὀβίδα. Πάει δῆθεν νὰ γλυτώση καὶ σπάζει τὰ μοῦτρα του. Γι᾽ αὐτὸ νὰ μὴν κοιτάζη κανεὶς νὰ ξεφύγη, καὶ ἰδίως ὅταν αὐτὸ εἶναι εἰς βάρος τῶν ἄλλων. Θυμᾶμαι ἕνα περιστατικὸ ἀπὸ τὸν Ἀλβανικὸ πόλεμο. Ἕνας στρατιώτης εἶχε μιὰ πλάκα, γιὰ νὰ προστατεύη τὸ κεφάλι του. Ἐν τῷ μεταξὺ χρειάσθηκε νὰ πάη λίγο πιὸ πέρα καὶ τὴν ἀκούμπησε κάτω. Πάει ἀμέσως ὁ διπλανός του καὶ τὴν παίρνει. Σοῦ λέει: «Εὐκαιρία εἶναι, θὰ τὴν πάρω ἐγὼ τώρα». Τὴν ἴδια στιγμή, τάκ, πέφτει ὁ ὅλμος ἐπάνω του, τὸν διέλυσε. Αὐτὸς ἔβλεπε τὰ πυρὰ ποὺ ἔπεφταν καὶ πῆρε τὴν πλάκα, γιὰ νὰ γλυτώση· δὲν ὑπολόγισε τὸν ἄλλον ποὺ θὰ γύριζε πάλι. Σκέφθηκε μόνον τὸν ἑαυτό του καὶ δικαιολόγησε κάπως καὶ τὴν πράξη του: «Ἀφοῦ πῆγε λίγο πιὸ πέρα ὁ ἄλλος, μπορῶ νὰ τὴν πάρω τὴν πλάκα». Ναί, ἔφυγε, ἀλλὰ ἡ πλάκα ἦταν δική του. Ἕνας ἄλλος, ὅσο συνεχιζόταν ὁ πόλεμος, προσπαθοῦσε νὰ γλυτώση. Κανέναν δὲν ὑπολόγιζε. Οἱ ἄλλοι βοηθοῦσαν, αὐτὸς καθόταν στὸ σπίτι του. Κοίταζε μέχρι τὴν τελευταία ὥρα ποὺ δυσκόλεψαν τὰ πράγματα νὰ ξεφύγη. Ἀργότερα, ὅταν εἶχαν ἔρθει οἱ Ἄγγλοι, πῆγε στὸ στρατόπεδο, παρουσιάσθηκε στὸν Ζέρβα καί, ἐπειδὴ εἶχε καὶ

ἀμερικανικὴ ὑπηκοότητα, βρῆκε εὐκαιρία καὶ ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀμερική. Μόλις ὅμως ἔφθασε ἐκεῖ, πέθανε! Ἡ γυναίκα του ἡ καημένη ἔλεγε: «Πῆγε νὰ ξεφύγη ἀπὸ τὸν Θεό!». Αὐτὸς πέθανε, ἐνῶ ἄλλοι ποὺ πῆγαν καὶ στὸν πόλεμο ἔζησαν.

Ὅσοι πεθαίνουν παλληκαρίσια, δὲν πεθαίνουν

Θυμᾶμαι, στὸν στρατὸ τὸ σύνολο εἶχε ἕναν κοινὸ σκοπό. Προσπαθοῦσα ἐγώ, ἀλλὰ ἡ θυσία ὑπῆρχε καὶ στοὺς ἄλλους, ἄσχετα ἂν πίστευαν ἢ ὄχι στὴν ἄλλη ζωή. «Γιατί νὰ σκοτωθῆ ὁ ἄλλος; εἶναι οἰκογενειάρχης», ἔλεγαν, καὶ πήγαιναν αὐτοὶ σὲ μιὰ ἐπικίνδυνη ἐπιχείρηση. Ἡ θυσία ποὺ ἔκαναν αὐτοὶ εἶχε μεγαλύτερη ἀξία ἀπὸ τὴν θυσία ποὺ ἔκανε ἕνας πιστός. Ὁ πιστὸς πίστευε στὴν θεία δικαιοσύνη, στὴν θεία ἀνταπόδοση, ἐνῶ αὐτοὶ δὲν γνώριζαν ὅτι δὲν πάει χαμένη ἡ θυσία ποὺ ἔκαναν καὶ ὅτι θὰ ἔχουν νὰ λάβουν γι' αὐτὴν στὴν ἄλλη ζωή.

Στὴν Κατοχή, τότε μὲ τὸν Δαβάκη, οἱ Ἰταλοὶ εἶχαν κάνει συλλήψεις νέων ἀξιωματικῶν, τοὺς ἔβαλαν σὲ ἕνα καράβι καὶ τοὺς βούλιαξαν. Ὕστερα, τοὺς πρώτους ποὺ ἔπιασαν, τοὺς βασάνισαν, γιὰ νὰ μαρτυρήσουν ποιοί ἔχουν ὅπλα. Ἐκεῖ νὰ δῆτε κοσμικοὶ ἄνθρωποι τί θυσία ἔκαναν! Στὴν Κόνιτσα, κοντὰ στὸ σπίτι μας, ἐκεῖ ποὺ ἔχτισαν τώρα τὸν Ναὸ τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, πρῶτα ἦταν τζαμί. Τοὺς ἔκλειναν μέσα στὸ τζαμὶ καὶ τοὺς ἔδερναν ὅλη τὴν νύχτα μὲ βούρδουλα ποὺ εἶχε ἐπάνω κολτσίδες ὅλο ἀγκάθια ἢ μὲ καλώδια γδαρμένα· ἔβγαιναν ἔξω τὰ σύρματα, ἔδεναν καὶ στὴν ἄκρη μολύβια καὶ μ' αὐτὰ τοὺς χτυποῦσαν· καὶ αὐτὸ τὸ ἀτσαλένιο σύρμα πήγαινε καὶ ἔγδερνε τὸ δέρμα. Γιὰ νὰ μὴν ἀκούγωνται οἱ φωνές, τραγουδοῦσαν ἢ ἔβαζαν μουσική. Ἀπὸ 'δῶ βγῆκε τὸ «ξύλο μετὰ μουσικῆς». Τοὺς κρεμοῦσαν καὶ ἀνάποδα καὶ ἔβγαζαν οἱ καημένοι αἷμα ἀπὸ τὸ στόμα, ἀλλὰ δὲν μιλοῦσαν, γιατὶ σκέφτονταν: «Ἂν μαρτυρήσουμε ἐμεῖς – ἤξεραν ποιοί εἶχαν ντουφέκια –, ὕστερα θὰ χτυποῦν τὸν καθέναν, γιὰ νὰ μαρτυρήση». Γι' αὐτὸ οἱ πρῶτοι εἶπαν: «Ἂς πεθάνουμε ἐμεῖς, γιὰ νὰ τοὺς ἀποδείξουμε ὅτι δὲν ἔχουν οἱ ἄλλοι ντουφέκια». Καὶ ἦταν μερικοὶ ποὺ γιὰ μιὰ ὀκὰ ἢ γιὰ πέντε ὀκάδες ἀλεύρι ἔλεγαν ὅτι ὁ τάδε π.χ. ἔχει δύο ντουφέκια. Πεινοῦσε ὁ κόσμος καὶ πρόδιδαν τοὺς ἄλλους. Ὁπότε καὶ μερικοὶ Ἰταλοὶ ἀπὸ ἕνα τάγμα ποὺ ἦταν νόθα παιδιὰ καὶ ἦταν βάρβαροι μὲ ὅλα τὰ κόμπλεξ ποὺ εἶχαν, ἔβγαζαν τὸ ἄχτι τους. Ἔπαιρναν τὰ μικρὰ παιδιά, τὰ ἔβαζαν τὰ καημένα γυμνὰ πάνω στὴν μασίνα ποὺ ἔκαιγε καὶ τὰ πατοῦσαν νὰ καοῦν. Τὰ ἔκαιγαν, γιὰ νὰ μαρτυρήσουν οἱ γονεῖς ποῦ ἔχουν τὸ ντουφέκι. «Δὲν ἔχω, δὲν ἔχω», ἔλεγαν οἱ μεγάλοι καὶ ἐκεῖνοι ἔκαιγαν τὰ παιδάκια. Θέλω νὰ πῶ, ἐκεῖνοι προτίμησαν νὰ πεθάνουν, ἂν καὶ ἦταν κοσμικοὶ ἄνθρωποι, γιὰ νὰ μὴ φᾶνε καὶ οἱ ἄλλοι ξύλο ἢ γιὰ νὰ μὴν τοὺς σκοτώσουν. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἔσωσαν πολὺ κόσμο. Ἔτσι ἀπὸ μερικὰ παλληκάρια κρατήθηκε τὸ Ἔθνος!

Ὅσοι πεθαίνουν παλληκαρίσια, δὲν πεθαίνουν. Ἂν δὲν ὑπάρχη ἡρωισμός, δὲν γίνεται τίποτε. Καὶ νὰ ξέρετε, ὁ πιστὸς εἶναι καὶ γενναῖος. Ὁ Μακρυγιάννης ὁ καημένος τί τράβηξε! Καὶ σὲ τί χρόνια!

– «Κάπνισαν τὰ μάτια μου», λέει κάπου, Γέροντα.

– Ναί, κάπνισαν τὰ μάτια του. Ἀπὸ τὴν ἔνταση καὶ τὴν ἀγωνία ποὺ εἶχε, ἦταν σὰν νὰ ἔβγαζαν ὑδρατμοὺς τὰ μάτια του. Βρέθηκε σ᾽ ἐκείνη τὴν κατάσταση καὶ ἀπὸ πόνο καὶ ἀγάπη θυσιαζόταν συνέχεια. Δὲν σκέφθηκε, δὲν ὑπολόγισε ποτὲ τὸν ἑαυτό

του. Δὲν φοβήθηκε μὴν τὸν σκοτώσουν, ὅταν ἀγωνιζόταν γιὰ τὴν πατρίδα. Ὁ Μακρυγιάννης ζοῦσε πνευματικὲς καταστάσεις. Ἂν γινόταν καλόγερος, πιστεύω ὅτι ἀπὸ τὸν Ἅγιο Ἀντώνιο δὲν θὰ εἶχε μεγάλη διαφορά. Τρεῖς χιλιάδες μετάνοιες ἔκανε καὶ εἶχε καὶ τραύματα καὶ πληγές. Ἄνοιγαν οἱ πληγές του, ἔβγαιναν τὰ ἔντερά του, ὅταν ἔκανε μετάνοιες, καὶ τὰ ἔβαζε μέσα. Τρεῖς δικές μου μετάνοιες κάνουν μία δική του. Ἔβρεχε τὸ πάτωμα μὲ τὰ δάκρυά του. Ἐμεῖς, ἂν ἤμασταν στὴν θέση του, θὰ πηγαίναμε στὸ νοσοκομεῖο νὰ μᾶς ὑπηρετοῦν. Θὰ μᾶς κρίνουν οἱ κοσμικοί!

Ὅποιος δὲν ὑπολογίζει τὸν ἑαυτό τουδέχεται θεϊκὴ δύναμη

– Γέροντα, κινδυνεύσατε καμμιὰ φορὰ στὸν πόλεμο;

– Ὤ, μιὰ καὶ δυό; Τὰ σκέφτομαι τώρα πῶς βοηθοῦσε ὁ Θεὸς καὶ συγκλονίζομαι. Τότε δὲν τὰ σκεφτόμουν. Εἰδικὰ τὸν θάνατο δὲν τὸν σκεφτόμουν καθόλου. Ὅταν εἶσαι ἀποφασισμένος γιὰ τὸν θάνατο, δὲν φοβᾶσαι τίποτε. Ἡ ἀπόφαση γιὰ τὸν θάνατο ἰσοδυναμεῖ μὲ χίλιους φύλακες. Ὁ θάνατος εἶναι ἀσφάλεια. Στὸν πόλεμο οἱ ἱεροὶ λόχοι ἔχουν τὴν νεκροκεφαλή· εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ πεθάνουν. Ὅποιος δὲν ὑπολογίζει τὸν ἑαυτό του γιὰ τὸ καλὸ τοῦ ἄλλου ἢ γιὰ τὸ κοινὸ καλό, δέχεται μέσα του θεϊκὴ δύναμη. Καὶ νὰ δῆτε, ἂν κινηθῆ κανεὶς μὲ θυσία, ὁ Θεὸς τὸν σκεπάζει. Θυμᾶμαι, μιὰ φορὰ εἴχαμε ὀχυρωθῆ πίσω ἀπὸ ἕναν βράχο. Ἐγὼ εἶχα σκάψει ἕνα λακκάκι καὶ εἶχα κρυφτῆ λίγο. Ἔρχεται ὁ ἕνας καὶ μοῦ λέει «νὰ μπῶ κι ἐγώ»· ἔρχεται ὁ ἄλλος, μοῦ λέει «νὰ μπῶ κι ἐγώ». Τοὺς ἄφησα νὰ μποῦν, ἀφοῦ μοῦ τὸ ζητοῦσαν καὶ ἔμεινα ἐγὼ ἔξω. Τὸ βράδυ, ὅταν ἔπεφταν τὰ πολλὰ βλήματα, μὲ παίρνει ἕνα βλῆμα ξυστὰ στὸ κεφάλι. Φοροῦσα κουκούλα· δὲν φοροῦσα κράνος. «Παιδιά, φωνάζω, μὲ χτύπησε βλῆμα!». Πιάνω μὲ τὸ χέρι μου τὸ κεφάλι, δὲν βλέπω αἵματα· τὸ ξαναπιάνω, τίποτε. Τὸ βλῆμα εἶχε περάσει ξυστὰ ἀπὸ τὸ κεφάλι μου καὶ εἶχε κουρέψει μόνον ἀπὸ μπρὸς πρὸς τὰ πίσω τὰ μαλλιά μου καὶ εἶχε σχηματισθῆ μιὰ λωρίδα ἕξι πόντους φάρδος χωρὶς μαλλιά!

Ἐσεῖς δὲν περάσατε δύσκολα χρόνια, κατοχές, δὲν εἴδατε πόλεμο, ἐχθροὺς κ.λπ. – εὔχομαι νὰ μὴ δῆτε – καὶ οὔτε καταλαβαίνετε ἀπὸ αὐτά. Τὰ χρόνια ὅμως αὐτὰ εἶναι σὰν μιὰ χύτρα ποὺ βράζει καὶ σφυρίζει. Θέλει μιὰ σκληραγωγία, μιὰ παλληκαριὰ καὶ ἕναν ἀνδρισμό. Ἂν τυχὸν γίνη κάτι, κοιτάξτε μὴ βρεθῆτε τελείως ἀπροετοίμαστες. Νὰ ἑτοιμασθῆτε ἀπὸ τώρα, γιὰ νὰ μπορέσετε νὰ ἀντιμετωπίσετε μιὰ δυσκολία. Καὶ ὁ Χριστὸς τί εἶπε; «*Γίνεσθε ἕτοιμοι*»[4] δὲν εἶπε; Σήμερα ποὺ ζοῦμε σὲ τέτοια δύσκολα χρόνια, γιὰ ἕναν λόγο παραπάνω, τρεῖς φορὲς πρέπει νὰ εἴμαστε ἕτοιμοι. Δὲν εἶναι μόνον ὁ αἰφνίδιος θάνατος ποὺ μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίσουμε, εἶναι καὶ ἄλλοι κίνδυνοι. Νὰ φύγη λοιπὸν τὸ βόλεμα τοῦ ἑαυτοῦ μας. Νὰ δουλεύη τὸ φιλότιμο. Νὰ ὑπάρχη τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας.

Τώρα βλέπω σὰν νὰ εἶναι κάτι ποὺ πάει νὰ γίνη καὶ συνέχεια ἀναβάλλεται. Ὅλο ἀναβολὲς μικρές. Ποιός τὶς κάνει; Ὁ Θεὸς σπρώχνει; Ἄντε ἀκόμη ἕναν μήνα, δύο μῆνες!... Ἡ ὑπόθεση ἔτσι πάει[5]. Ἀλλά, ἐπειδὴ δὲν ξέρουμε τί μᾶς περιμένει, ὅσο

---

[4] *Ματθ.* 24, 44 καὶ *Λουκ.* 12, 40.

[5] Εἰπώθηκαν τὸν Νοέμβριο τοῦ 1984.

μπορεῖτε, νὰ καλλιεργήσετε τὴν ἀγάπη. Αὐτὸ εἶναι τὸ κυριώτερο ἀπ᾿ ὅλα: νὰ ἔχετε μεταξύ σας ἀγάπη ἀληθινή, ἀδελφική, ὄχι ψεύτικη. Πάντα, ὅταν ὑπάρχη τὸ καλὸ ἐνδιαφέρον, ὁ πόνος, ἡ ἀγάπη, ἐνεργεῖ κανεὶς σωστά. Ἡ καλωσύνη, ἡ ἀγάπη, εἶναι δύναμη. Ὅσο μπορεῖτε νὰ ἔχετε ἐχεμύθεια καὶ νὰ μὴν ξανοίγεσθε· ὁ ἕνας θὰ τὸ πῆ στὸν ἄλλον, καὶ ὁ ἄλλος στὸν ἄλλον, καὶ τί βγῆκε; Μπορεῖ ἀκόμη καὶ ἀπὸ μιὰ χαζομάρα νὰ κάνετε κακὸ καὶ νὰ χτυπήσετε μετὰ τὸ κεφάλι στὸν τοῖχο. Νὰ βλέπατε στὸν στρατὸ ἐχεμύθεια! Πρώτη δουλειά, ἂν κινδύνευες νὰ σὲ πιάσουν, ἦταν νὰ καταστρέψης τὰ διακριτικὰ στοιχεῖα. Ἔκοβες τὰ στοιχεῖα κομματάκια, γιὰ νὰ τὰ καταπιῆς. Μιὰ φορὰ ποὺ βρέθηκα σὲ δυσκολία, τὰ κατάπια. Γιατί, ἂν τὰ ἔπαιρναν οἱ ἀντάρτες, μάθαιναν ὅτι στὸ τάδε μέρος ὑπάρχει στρατός, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τροφὲς κ.λπ., ἔστελναν αὐτοὶ σῆμα στὸ κέντρο, ὁπότε ἐρχόταν ἡ ἀεροπορία καὶ ἔρριχνε σ᾿ αὐτοὺς τρόφιμα καὶ βομβάρδιζε τὸν στρατό. Κατάλαβες; Παρουσιάζονταν αὐτοὶ γιὰ στρατός. Ἂν σὲ ἔπιαναν καὶ ἤσουν ἀσυρματιστής, σοῦ ἔβγαζαν τὰ νύχια μὲ τὴν τανάλια, γιὰ νὰ μαρτυρήσης τὰ διακριτικά. Καὶ προτιμοῦσες νὰ σοῦ βγάλουν τὰ νύχια, παρὰ νὰ προδώσης. Τοῦ ἄλλου τοῦ ἔκαψαν τὶς μασχάλες, γιὰ νὰ παραδώση ἐπιστολή, καὶ δὲν ὁμολόγησε· ἔμεινε παράλυτος. Δὲν ὁμολόγησε, γι᾿ αὐτὸ καὶ ἔγινε ὁμολογητής. Γυναῖκες μετέφεραν μέσα στὰ σαμάρια ἔγγραφα ἀποφασισμένες νὰ πεθάνουν.

Ὁ θάνατος στὸν πόλεμο πολὺ ἐξιλεώνει, γιατὶ θυσιάζεται κανείς, γιὰ νὰ προστατεύση τοὺς ἄλλους. Ἐκεῖνοι ποὺ θυσιάζουν τὴν ζωή τους ἀπὸ καθαρὴ ἀγάπη, γιὰ νὰ προστατεύσουν τοὺς συνανθρώπους τους, μιμοῦνται τὸν Χριστό. Αὐτοὶ εἶναι οἱ μεγαλύτεροι ἥρωες, διότι τοὺς τρέμει ἀκόμη καὶ ὁ θάνατος, ἐπειδὴ ἀψηφοῦν τὸν θάνατο ἀπὸ ἀγάπη, καὶ ἔτσι κερδίζουν τὴν ἀθανασία, παίρνοντας τὸ κλειδὶ τῆς αἰωνιότητος κάτω ἀπὸ τὴν πλάκα τοῦ τάφου, καὶ προχωροῦν ἐλαφρὰ στὴν αἰώνια μακαριότητα.

Ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ μοναχοῦ εἶναι μιὰ θυσία

Τὸν μοναχὸ τὸν βοηθάει φυσιολογικὰ ὅλη ἡ ζωή του νὰ ἔχη τὴν ἀγάπη, τὴν θυσία. Ξεκίνησε νὰ πεθάνη γιὰ τὸν Χριστό. Ξεκίνησε δηλαδὴ γιὰ τὴν θυσία. Δὲν ἔχει καὶ ὑποχρεώσεις, γι᾿ αὐτὸ ἐπιβάλλεται ὁ μοναχὸς νὰ καλλιεργῆ τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας. Ὁ λαϊκὸς δὲν ξεκίνησε νὰ πεθάνη γιὰ τὸν Χριστό. Ὕστερα ἔχει καὶ ὑποχρεώσεις. Σκέφτεται τὴν οἰκογένειά του, τὰ παιδιά του, γι᾿ αὐτὸ ἔχει ἐλαφρυντικὰ καὶ δικαιολογεῖται. Π.χ. σὲ ἕναν πόλεμο, ἕνας ποὺ ἔχει οἰκογένεια πάει νὰ ἀποφύγη τὸν κίνδυνο, γιὰ νὰ μὴ μείνουν τὰ παιδιά του στὸν δρόμο. Δὲν ὑπολογίζει ὅτι, ἂν ἀποφύγη ἐκεῖνος, ἴσως σκοτωθῆ κάποιος ἄλλος ποὺ ἔχει καὶ ἐκεῖνος παιδιά. Τέλος πάντων, ἐκεῖ ὑπάρχει τοὐλάχιστον ἕνα ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν οἰκογένειά του. Σοῦ λέει: «Τὰ παιδιά μου νὰ μὴ μείνουν στὸν δρόμο». Μπορεῖ νὰ μὴν πιστεύη κιόλας στὴν ἄλλη ζωὴ καὶ πάει νὰ γλυτώση αὐτὴν τὴν ζωή.

– Δηλαδή, Γέροντα, ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ θυσιάζη συνέχεια τὸν ἑαυτό του.

– Κοίταξε, δὲν εἴπαμε ὅτι ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ μοναχοῦ εἶναι μιὰ θυσία; Ἔ, τί κάνουμε ἀλλιῶς; Ἂν χωλαίνη σ᾿ αὐτὸ τὸ θέμα ὁ μοναχός, τότε δὲν εἶναι μοναχός. Μετὰ τί πνευματικὰ νὰ πῆς; Δὲν χωρᾶνε τὰ πνευματικά, ὅταν δὲν ὑπάρχη θυσία. Ὅσα πνευματικὰ καὶ ἂν κάνη ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ὁ μοναχός, τίποτε δὲν εἶναι. Στὸ

Ἅγιον Ὄρος αὐτὰ τὰ πνευματικὰ τὰ λένε «κουκουσκιάχτικα». Δηλαδὴ δὲν μπορεῖ νὰ διώξη δαιμόνια ὁ καλόγερος ποὺ κάνει τέτοια πνευματικά· ἴσα–ἴσα τὰ κοράκια διώχνει. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος παίρνη στὰ ζεστὰ τὸν ἀγώνα ποὺ ἔχει νὰ κάνη σ' αὐτὴν τὴν ζωή, ὑπάρχει καὶ ἡ θεία φλόγα μέσα του. Ἅμα λείπη αὐτὴ ἡ θεία φλόγα, εἶναι ἄχρηστος. Αὐτὴ εἶναι ποὺ τοῦ δίνει χαρά, τοῦ δίνει παλληκαριά, τοῦ δίνει φιλότιμο. Εἶναι αὐτὸ ποὺ εἶπε ὁ Κύριος: «*Πῦρ ἦλθον βαλεῖν*»[6]. Ὅταν ὑπάρχη αὐτὸ τὸ θεῖο πῦρ, τότε καὶ ἡ ψαλμωδία καὶ ἡ προσευχή του εἴτε γιὰ τὸν ἑαυτό του εἴτε γιὰ τοὺς ἄλλους ἔχει ἀποτελέσματα. Ἰδίως ἡ γυναικεία καρδιά, ὅταν ἐξαγνισθῆ, ἔχει μεγάλη δύναμη. Καὶ στὴν προσευχὴ πολὺ προχωράει. Ραντὰρ γίνεται. Ὅποιος δὲν ἔχει φιλότιμο, θυσία, θὰ ἔχη ἢ κοσμικὴ χαρὰ ἢ κοσμικὴ στενοχώρια· ἀγαλλίαση πνευματικὴ δὲν μπορεῖ νὰ νιώση.

Γι' αὐτὸ λέω νὰ καλλιεργήσετε τὴν θυσία, τὴν ἀδελφοσύνη. Νὰ ἀποκτήση καθεμία κατάσταση πνευματική, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ τὰ βγάλη πέρα μόνη της σὲ μιὰ δύσκολη περίσταση. Ἂν δὲν ἔχη κανεὶς πνευματικὴ κατάσταση, δειλιάζει, ἐπειδὴ ἀγαπάει τὸν ἑαυτό του. Μπορεῖ καὶ τὸν Χριστὸ νὰ ἀρνηθῆ, νὰ Τὸν προδώση. Πρέπει νὰ εἶστε ἀποφασισμένες νὰ πεθάνετε. Ἐδῶ κοσμικοὶ ἄνθρωποι θυσιάζονται, ποὺ οὔτε καὶ στὸν Παράδεισο πιστεύουν. Ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι τίποτε δὲν πάει χαμένο καὶ ἡ θυσία μας ἔχει νόημα. Οἱ κοσμικοὶ νὰ ἔχουν ἄγνοια ἀπὸ ὅλα καὶ νὰ θυσιάζωνται, νὰ κινδυνεύουν, γιὰ νὰ προφυλάξουν τὸν ἄλλον, καὶ οἱ μοναχοὶ νὰ μὴ θυσιάζωνται; Ἐμεῖς ξεκινᾶμε γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ νὰ πεθάνουμε, ὑποχρεώσεις δὲν ἔχουμε, ἂν δὲν ἔχουμε καὶ θυσία, τότε τί κάνουμε; Θὰ μᾶς γελᾶν καὶ τὰ μυρμήγκια μετά! Εἶδες μυρμήγκια νὰ κοροϊδεύουν τοὺς ἀνθρώπους; Κοροϊδεύουν τοὺς τεμπέληδες!

– Γέροντα, ἐνδέχεται νὰ ἔχω προθυμία νὰ ἐξυπηρετῶ καὶ νὰ μὴν ἔχω ἁγνὰ ἐλατήρια;

– Αὐτὸ φαίνεται. Ὅταν δὲν εἶναι ἁγνὰ τὰ ἐλατήρια, ἡ ψυχὴ δὲν βρίσκει ἀνάπαυση. Ὁπότε τὸ καταλαβαίνει καὶ προσπαθεῖ νὰ τὰ ἐξαγνίση. Μοῦ ἔκανε ἐντύπωση μιὰ ψυχὴ ποὺ ἦρθε αὐτὲς τὶς μέρες. Ὅταν μαθαίνη ὅτι κάποιος εἶναι ἄρρωστος καὶ ὑποφέρει, δὲν μπορεῖ νὰ κοιμηθῆ, πονάει καὶ κλαίει. Καὶ ζῆ μέσα στὸν κόσμο. Τὸ εἶπε σὲ κάποιον καὶ τῆς εἶπε: «Μπορεῖ νὰ εἶναι τοῦ πειρασμοῦ». Γίνεται νὰ εἶναι αὐτὸ τοῦ πειρασμοῦ; Μόνον ὅταν τὸ κάνη κανεὶς ἐπιδεικτικά, μπορεῖ νὰ τὸν ξεγελάη ὁ πειρασμὸς καὶ νὰ ζῆ μιὰ λανθασμένη κατάσταση.

Νὰ βγάζετε τὸν ἑαυτό σας ἀπὸ τὶς ἐνέργειές σας. Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν βγαίνη ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, βγαίνει ἀπὸ τὴν γῆ. Κινεῖται σὲ ἄλλη ἀτμόσφαιρα. Ὅσο παραμένει στὸν ἑαυτό του, δὲν μπορεῖ νὰ γίνη οὐράνιος ἄνθρωπος. Δὲν γίνεται πνευματικὴ ζωὴ χωρὶς θυσία. Νὰ θυμᾶστε καὶ λίγο ὅτι ὑπάρχει θάνατος. Μιὰ ποὺ θὰ πεθάνουμε, νὰ μὴν προσέχουμε καὶ τόσο πολὺ τὸν ἑαυτό μας. Ὄχι νὰ μὴν προσέχουμε καὶ νὰ παθαίνουμε ζημιές, ἀλλὰ ὄχι νὰ προσκυνοῦμε καὶ τὴν ἀνάπαυση! Οὔτε λέω νὰ ρίχνη κανεὶς τὸν ἑαυτό του στοὺς κινδύνους, ἀλλὰ νὰ ἔχη λίγο ἡρωισμό, βρὲ παιδάκι μου! Οἱ ἥρωες μὲ τί παλληκαριὰ ἀντιμετώπιζαν στὸν ἀγώνα τὸν θάνατο! Μοῦ ἔλεγε ἕνας μοναχὸς ποὺ ἦταν μαζὶ μὲ τὸν Κονδύλη – ὁ Κονδύλης ἦταν πατριώτης, ἥρωας: Ὅταν οἱ Ἕλληνες μὲ τὸν πόλεμο στὴν Μικρὰ Ἀσία εἶχαν κάνει ἀποβίβαση κοντὰ στὴν Πόλη, ὁ Κονδύλης μέσα στὸ καράβι, μόλις εἶδε ἀπὸ μακριὰ τὴν Πόλη, ἔκανε σὰν τρελλός. «Βρὲ παιδιά, θὰ πεθάνουμε ποὺ θὰ πεθάνουμε, φώναζε. Τί σήμερα, τί αὔριο! Νὰ

---

[6] *Λουκ.* 12, 49.

πεθάνουμε παλληκαρίσια, βρὲ παιδιά! Ἂς πεθάνουμε ἥρωες γιὰ τὴν πατρίδα». Δὲν εἶχε ὑπομονὴ οὔτε νὰ προσεγγίσουν στὴν ξηρά. Ἀπὸ τὴν ἀγωνία, ἀπὸ τὴν λαχτάρα ποὺ εἶχε, δὲν εἶδε ὅτι τὸ καράβι δὲν εἶχε ἀκουμπήσει ἀκόμη στὴν ξηρά, πήδηξε καὶ ἔπεσε μέσα στὴν θάλασσα! Τόσο πολύ! Δὲν ἤξερε καὶ κολύμπι, ἔτρεξαν, τὸν ἔβγαλαν.

– Γέροντα, μᾶς εἴπατε νὰ προσπαθήσουμε νὰ μὴν εἶναι ὁ ἑαυτός μας σὲ κάθε μας ἐνέργεια. Πῶς θὰ γίνη αὐτό;

– Ἐσεῖς ὅλα ἕτοιμα τὰ θέλετε. Τί θὰ πῆ βγάζω τὸν ἑαυτό μου; Πότε βγάζω τὸν ἑαυτό μου; Πῶς θὰ βγάλουμε τὸν ἑαυτό μας ἀπὸ τὴν ἀγάπη μας; Πῶς θὰ λαμπικάρουμε τὴν ἀγάπη μας; Ὅσο δὲν ὑπολογίζω τὸν ἑαυτό μου, τόσο βγάζω τὸν ἑαυτό μου. Καὶ ὅταν κόβουμε τὸ θέλημα, τὴν ἀδυναμία, τὴν ἀνάπαυσή μας, καὶ τότε βγάζουμε τὸν ἑαυτό μας. Καὶ μὲ τὴν ὑπακοὴ καὶ μὲ τὴν σιωπὴ πολλὰ ἐξαφανίζονται ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας. Καὶ ὅταν δὲν ἔχη ἰδιοτέλεια ἡ ἀγάπη μας, πάλι βγάζουμε τὸν ἑαυτό μας, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχη καὶ θυσία ἡ ἀγάπη μας. Τὸ καταλαβαίνετε αὐτό; Μπορεῖ νὰ θέλη π.χ. μιὰ ψυχὴ νὰ πάη στὴν Γερόντισσα καὶ βλέπει μιὰ ἄλλη ἀδελφὴ ποὺ θέλει καὶ ἐκείνη νὰ πάη. Ἂν ἀμέσως παραχωρήση τὴν σειρά της, καὶ ἂς ξέρη ὅτι ἡ ἄλλη δὲν ἔχει θέματα, τότε ἔχει τὴν ὑπακοή, τὴν θυσία κ.λπ. Καὶ ὅταν μὲ ὅλη τὴν καρδιά της παραχωρήση τὴν θέση της καὶ δὲν μιλήση μὲ τὴν Γερόντισσα, σ' αὐτὴν θὰ μιλήση ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Νὰ τὸ αἰσθανθῆ ὅμως ὡς ἀνάγκη, νὰ τὸ λέη ἡ καρδιά της, ὄχι νὰ τὸ κάνη, ἐπειδὴ ἁπλῶς τὸ λένε οἱ Ἅγιοι Πατέρες. Ἔτσι λαμβάνει διπλὴ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Τότε ἡ μία βοηθιέται πνευματικὰ ἀνθρωπίνως, ἐνῶ ἡ ἄλλη βοηθιέται θεϊκά, ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν Χριστό.

Παρατηρῆστε καὶ κοσμικοὺς ποὺ παρουσιάζουν τέτοια θυσία ποὺ δὲν τὴν ἔχουν οὔτε μοναχοί. Στὸν κόσμο – μοῦ κάνει ἐντύπωση –, παρόλο ποὺ οἱ ἄνθρωποι μπορεῖ νὰ μὴν πιστεύουν, νὰ ἔχουν τὶς ἀδυναμίες τους, τὰ πάθη τους, πῶς τὰ οἰκονόμησε ὁ Θεὸς καὶ ἔχουν μαλακὴ καρδιά. Βλέπουν κάποιον ποὺ ἔχει ἀνάγκη, καὶ ἂς εἶναι ἄγνωστος, καὶ πᾶνε νὰ τοῦ προσφέρουν βοήθεια. Πολλοὶ ποὺ δὲν πιστεύουν οὔτε καὶ στὸν Παράδεισο, ἂν δοῦν ἕναν κίνδυνο, τρέχουν νὰ προλάβουν νὰ μὴ γίνη κακό, νὰ σκοτωθοῦν αὐτοί, γιὰ νὰ σωθοῦν ἄλλοι, νὰ δώσουν περιουσίες κ.λπ. Πρὶν ἀπὸ χρόνια, σὲ μιὰ βιοτεχνία κινδύνεψε νὰ τυλιχθῆ ἕνας ἐργάτης σὲ ἕνα μηχάνημα, καὶ ἐνῶ ἦταν τόσοι ἄνδρες, ἔτρεξε μιὰ γυναίκα νὰ τὸν γλυτώση. Οἱ ἄνδρες, ποὺ εἶχαν καὶ παλληκαριά, κοιτοῦσαν... Τὸν γλύτωσε τελικά, ἀλλὰ τυλίχτηκε ἐκείνη μὲ τὰ φορέματά της καὶ σκοτώθηκε. Μάρτυρας! Μεγάλη ὑπόθεση!

Τέτοιοι ἄνθρωποι δὲν σκέφτονται τὸν ἑαυτό τους· τὸν πετᾶνε ἔξω. Καὶ ὅταν τὸν πετᾶνε ἔξω, τότε πετιέται μέσα τους ὁ Χριστός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - Ἡ παλληκαριὰ γεννιέται ἀπὸ τὴν ἐμπιστοσύνη στὸν Θεὸ

Ἡ παλληκαριὰ δὲν ἔχει βαρβαρότητα

Τὰ ἀνδραγαθήματα τὰ κάνουν αὐτοὶ ποὺ ἔχουν παλληκαριά, μεγάλη καρδιὰ – ὄχι μεγάλο μπόι – καὶ εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ θυσιασθοῦν. Καὶ στὸν πόλεμο, ὅσοι ἔχουν παλληκαριά, ἐπειδὴ ἔχουν καλωσύνη, δὲν σκοτώνουν, γιατὶ ἡ παλληκαριὰ δὲν ἔχει βαρβαρότητα. Ρίχνουν γύρω-γύρω ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ καὶ τὸν ἀναγκάζουν νὰ παραδοθῆ. Ὁ καλὸς προτιμάει νὰ σκοτωθῆ ἐκεῖνος παρὰ νὰ σκοτώση. Καὶ ὅταν κανεὶς ἔχη τέτοια διάθεση, δέχεται θεϊκὲς δυνάμεις. Οἱ κακοὶ εἶναι φοβητσιάρηδες, ἄνανδροι, θρασύδειλοι· φοβοῦνται καὶ τὸν ἑαυτό τους καὶ τοὺς ἄλλους, γι' αὐτὸ ρίχνουν συνέχεια ἀπὸ φόβο. Τότε μὲ τὸν ἀνταρτοπόλεμο, ὅταν ὑπηρετοῦσα στὸν στρατό, εἴχαμε πάει μιὰ φορὰ σὲ ἕνα χωριό. «Δὲν εἶναι ἐδῶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς συμμορίτες, μᾶς εἶπαν· ἔχουν φύγει ὅλοι. Μόνο μιὰ τρελλὴ γυναίκα ἔμεινε». Ἕνας λοιπὸν τὴν εἶδε ἀπὸ μακριὰ καὶ ἔρριξε μιὰ–δυὸ ριπὲς μὲ τὸ ὁπλοπολυβόλο! Ἡ καημένη φώναξε «τί σᾶς ἔκανα;», καὶ ὕστερα ἔπεσε κάτω.

– Ἀπὸ τὸν φόβο του τὸ ἔκανε;

– Ναί, ἀπὸ τὸν φόβο του. Ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος θέλει τὴν εὔκολη λύση γιὰ τὸν ἑαυτό του. Γιὰ νὰ εἶναι σίγουρος, λέει: «Καλύτερα νὰ τὸν ξεκάνω τὸν ἐχθρό». Ὁ λιγώτερο φοβητσιάρης εἶναι καὶ λιγώτερο κακός. Θὰ κοιτάξη νὰ τὸν ἀχρηστέψη τὸν ἐχθρό, νὰ τοῦ σπάση λ.χ. τὸ πόδι, τὸ χέρι· δὲν θὰ τὸν ξεκάνη.

Ἄλλο ἀνδρισμός, λεβεντιά, καὶ ἄλλο κακότητα, ἐγκληματικότητα. Δὲν εἶναι ἀνδρισμὸς νὰ πιάνης τοὺς ἐχθρούς, τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ νὰ τοὺς σφάζης. Ἀνδρισμὸς θὰ πῆ νὰ πιάσω τὸν ἐχθρό, νὰ τοῦ σπάσω τὸ ντουφέκι καὶ μετὰ νὰ τὸν ἀφήσω ἐλεύθερο. Ὁ πατέρας μου ἔτσι ἔκανε. Ὅταν ἔπιανε τοὺς Τσέτες[1] ποὺ ἔκαναν ἐπιδρομὲς στὰ Φάρασα, ἔπαιρνε τὰ ντουφέκια τους, τὰ ἔσπαζε καὶ τοὺς ἔλεγε: «Εἶστε γυναῖκες· δὲν εἶστε ἄνδρες». Ὕστερα τοὺς ἄφηνε ἐλεύθερους. Μιὰ φορὰ ντύθηκε χανούμισσα, πῆγε στὸ λημέρι τους καὶ ζήτησε τὸν καπετάνιο. Προηγουμένως εἶχε συνεννοηθῆ μὲ τὰ παλληκάρια του, νὰ ἐπιτεθοῦν ἀμέσως μετὰ τὸ σύνθημα ποὺ θὰ τοὺς ἔδινε. Ὅταν οἱ Τσέτες τὸν πῆγαν στὸν καπετάνιο, τοῦ εἶπε: «Διῶξε τοὺς ἄνδρες σου, γιὰ νὰ μείνουμε μόνοι μας». Μόλις ἔμειναν οἱ δυό τους, τοῦ ἅρπαξε τὸ ντουφέκι, τὸ ἔσπασε καὶ τοῦ εἶπε: «Τώρα ἐσὺ εἶσαι γυναίκα· ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἐζνεπίδης[2]». Ἔδωσε τότε τὸ σύνθημα, ὅρμησαν τὰ παλληκάρια του καὶ ἔδιωξαν τοὺς Τσέτες ἀπὸ τὸ χωριό.

Γιὰ νὰ κάνη κανεὶς προκοπή, πρέπει νὰ ἔχη παλαβὴ φλέβα, μὲ τὴν καλὴ ἔννοια. Ἀνάλογα πῶς θὰ ἀξιοποιήση τὴν παλαβὴ φλέβα, θὰ γίνη ἢ ἅγιος ἢ ἥρωας. Ἂν ὅμως δὲν βοηθηθῆ καὶ παρασυρθῆ, μπορεῖ νὰ γίνη ἐγκληματίας. Ἕνας ποὺ δὲν ἔχει παλαβὴ φλέβα δὲν μπορεῖ νὰ γίνη οὔτε ἅγιος οὔτε ἥρωας. Γι᾽ αὐτὸ χρειάζεται νὰ πάρη μπρὸς μέσα μας ἡ μηχανή, νὰ δουλέψη ἡ καρδιά, ἡ παλληκαριά. Ἡ καρδιὰ πρέπει νὰ παλαβώση. Γνωρίζω πολλοὺς στρατιωτικοὺς ποὺ ἀποστρατεύθηκαν καὶ εἶναι ὅλο σκασίλα. Μερικοὶ θέλουν νὰ γίνη πόλεμος, γιὰ νὰ ἀσχοληθοῦν – τόσο πολύ! – ἐνῶ ἄλλος, μόλις τὸν καλοῦν γιὰ ἐπιστράτευση, τρέμει ἢ ἄλλος κάνει τὸν τρελλό,

---

[1] Τοῦρκοι ἀντάρτες.

[2] Τὸ ἐπώνυμο τοῦ Γέροντα.

γιὰ νὰ μὴν ὑπηρετήση. Πόσοι ἀπόστρατοι μοῦ λένε ὅτι θέλουν νὰ πᾶνε ἐπάνω στὴν Βοσνία νὰ πολεμήσουν. Δὲν ἔχουν ἀξιοποιήσει τὴν παλληκαριά τους στὴν πνευματικὴ ζωή, γι' αὐτό, ὅταν ἀκοῦν γιὰ πόλεμο, χαίρονται νὰ πᾶνε νὰ πολεμήσουν. Αὐτοὶ ποὺ ἔχουν τόση δύναμη, ἂν εἶχαν γνωρίσει τὴν πνευματικὴ ζωή, ξέρεις τί ἄσκηση, τί ἀγῶνες θὰ ἔκαναν; Ἅγιοι θὰ ἦταν.

Τί παλληκαριὰ ὑπῆρχε παλιὰ

– Γέροντα, μιὰ φορὰ μᾶς εἴχατε πεῖ κάτι γιὰ τὴν γιαγιά σας...

– Ἡ γιαγιά μου εἶχε πολλὴ παλληκαριά. Εἶχε πάντοτε μαζί της γιὰ ἀσφάλεια ἕνα γιαταγάνι! Βλέπεις, χήρα γυναίκα ἦταν, μὲ δυὸ παιδιά, πῶς νὰ τὰ βγάλη πέρα μὲ τοὺς Τούρκους! Δύσκολα χρόνια!... Τὴν φοβόνταν ὅλοι. Παλληκάρι! Μιὰ φορὰ ἕνας κλέφτης εἶχε πάει νὰ κλέψη σὲ ἕνα ἀμπέλι ποὺ ἦταν κοντὰ στὰ μνήματα. Γιὰ νὰ τὸν φοβηθοῦν, φόρεσε ἕνα πουκάμισο ἄσπρο μέχρι κάτω. Ὕστερα μπῆκε στὰ μνήματα, ἔτσι ὅπως ἦταν μὲ τὸ ἄσπρο πουκάμισο, καὶ γύριζε ἐκεῖ μέσα. Τότε ἔτυχε νὰ περάση ἀπὸ τὰ μνήματα ἡ γιαγιά μου. Ὁ κλέφτης, μόλις τὴν εἶδε, ξάπλωσε κάτω καὶ ἔκανε τὸν πεθαμένο, γιὰ νὰ τὴν φοβερίση, νὰ νομίση ὅτι εἶναι βρυκόλακας. Ἐκείνη ὅμως τὸν πλησίασε καὶ τοῦ εἶπε: «Ἐσένα, ἂν ἤσουν καλὸς ἄνθρωπος, θὰ σὲ εἶχε λειώσει τὸ χῶμα»! Γυρίζει μετὰ τὸ γιαταγάνι ἀπὸ τὴν ἀνάποδη καὶ ἀρχίζει νὰ τὸν δέρνη. Τὸν εἶχε σακατέψει. Οὔτε ἤξερε ποιός ἦταν. Ὕστερα ἄκουσε στὸ χωριὸ ὅτι ὁ τάδε εἶναι σακατεμένος καὶ ἔτσι ἔμαθε ποιός ἦταν.

Στὴν ἐποχή μας σπανίζουν τὰ παλληκάρια. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι νερόβραστοι. Γι᾽ αὐτό, Θεὸς φυλάξοι, ἂν γίνη ἕνας πόλεμος, ἄλλοι ἀπὸ φόβο θὰ πεθάνουν, ἄλλοι θὰ μείνουν στὸν δρόμο ἀπὸ μιὰ μικρὴ ταλαιπωρία, γιατὶ συνήθισαν στὴν καλοπέραση. Παλιά, τί παλληκαριὰ εἶχαν! Στὴν Μονὴ Φλαβιανῶν, στὴν Μικρὰ Ἀσία, εἶχαν πιάσει οἱ Τοῦρκοι ἕναν ἄνδρα καὶ τὸν ἔσφαξαν. Μετὰ εἶπαν στὴν γυναίκα του: «Ἢ θὰ ἀρνηθῆς τὸν Χριστὸ ἢ θὰ σφάξουμε καὶ τὰ παιδιά σου». «Τὸν ἄνδρα μου, τοὺς λέει ἐκείνη, τὸν πῆρε ὁ Χριστός, τὰ παιδιά μου τὰ ἐμπιστεύομαι στὸν Χριστὸ καὶ ἐγὼ τὸν Χριστὸ δὲν Τὸν ἀρνοῦμαι». Τί παλληκαριά! Ὅταν δὲν ὑπάρχη στὸν ἄνθρωπο ὁ Χριστός, πῶς νὰ ὑπάρχη αὐτὴ ἡ παλληκαριά; Σήμερα οἱ ἄνθρωποι χωρὶς Χριστὸ χτίζουν τὴν ζωή τους στὰ μπάζα.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἦταν καὶ οἱ μητέρες παλληκάρια καὶ τὰ παιδιὰ παλληκάρια. Στὴν Κόνιτσα, θυμᾶμαι, μιὰ γειτόνισσα ποὺ ἦταν σὲ ἐνδιαφέρουσα πῆγε μόνη της μιάμιση ὥρα μακριὰ ἀπὸ τὴν πόλη στὸ χωράφι καὶ τσάπιζε καλαμπόκια. Ἐκεῖ γέννησε τὸ παιδάκι, τὸ πῆρε στὴν ποδιά της καὶ γύρισε στὸ χωριό. «Ἔχω καὶ μωράκι», μᾶς εἶπε περνώντας ἀπὸ τὴν πόρτα μας. Ἦταν καὶ Κατοχή, δύσκολα χρόνια. Τώρα ὑπάρχουν γυναῖκες ποὺ ἀπὸ φόβο κάθονται ἕξι–ἑπτὰ μῆνες ξαπλωμένες, γιὰ νὰ γεννήσουν ἕνα παιδί. Ἄλλο ἐκεῖνες ποὺ ἔχουν λόγους ὑγείας.

Ὁ φυσικὸς φόβος εἶναι φρένο

– Γέροντα, φοβᾶμαι πολὺ καὶ σκέφτομαι σὲ μιὰ δύσκολη περίσταση τί θὰ κάνω. Ποῦ ὀφείλεται ὁ φόβος;

– Μπορεῖ κανεὶς καὶ ἀπὸ μικρὸς νὰ ἔχη πάθει κάτι καὶ γι' αὐτὸ νὰ φοβᾶται. Πολλὲς φορὲς μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ φυσικὸς ὁ φόβος, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἀπὸ ἔλλειψη πίστεως, ἀπὸ ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης στὸν Θεό. Ὁ φόβος ὅμως εἶναι καὶ φρένο, γιατὶ βοηθάει νὰ καταφύγη ὁ ἄνθρωπος στὸν Θεό. Φοβᾶται ὁ ἄνθρωπος καὶ ζητάει ἀπὸ κάπου νὰ πιασθῆ καὶ ἀναγκάζεται νὰ πιασθῆ ἀπὸ τὸν Θεό. Βλέπεις, στὰ θερμὰ μέρη ποὺ εἶναι ἄγριοι ἄνθρωποι, ἐκεῖ ὑπάρχουν τὰ ἄγρια ζῶα, τὰ μεγάλα θηρία, οἱ βόες κ.λπ., γιὰ νὰ ἀναγκασθοῦν οἱ ἄνθρωποι νὰ ζητήσουν βοήθεια ἀπὸ τὸν Θεό, νὰ καταφύγουν στὸν Θεό, καὶ νὰ βροῦν τὸν προσανατολισμό τους. Ἀλλιῶς, τί μποροῦσε νὰ τοὺς φρενάρη αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους; Ὅλα ὅσα ἔχει κάνει ὁ Θεὸς ἔχουν κάποιο νόημα.

– Αὐτοὶ ποὺ δὲν γνωρίζουν τὸν ἀληθινὸ Θεὸ καὶ ἀπὸ φόβο ζητοῦν βοήθεια, δέχονται βοήθεια;

– Κοίταξε, σηκώνουν τὸ κεφάλι τους πρὸς τὰ πάνω, καὶ αὐτὸ κάτι εἶναι. Καὶ γιὰ τὰ μικρὰ παιδιὰ εἶναι φρένο ὁ φόβος. Μερικὰ παιδιά, ἂν δὲν τὰ φοβερίσης καὶ λίγο, δὲν ἀκοῦν κανέναν, οὔτε τὴν μάνα οὔτε τὸν πατέρα. Καὶ ἐμένα, ὅταν ἤμουν μικρός, μοῦ ἔλεγαν «ὁ μπούμπουλος». Ὁ μικρὸς στὴν ἡλικία εἶναι φυσικὸ νὰ φοβᾶται. Ἀλλὰ ὅσο μεγαλώνει τὸ παιδάκι, ὡριμάζει τὸ μυαλὸ καὶ ὑποχωρεῖ ὁ φόβος. Ὁ φυσικὸς φόβος βοηθάει μόνο στὴν παιδικὴ ἡλικία. Ὅταν μεγαλώση ὁ ἄνθρωπος καὶ φοβᾶται ἀπὸ τὸ τίποτε, τότε εἶναι νὰ τὸν λυπᾶσαι! Ἔρχονται πνευματικοὶ ἄνθρωποι στὸ Καλύβι καὶ μοῦ λένε «νά, πέθανε κάποιος δίπλα μας καὶ ἀπὸ τότε φοβόμαστε συνέχεια», καὶ μὲ παρακαλοῦν νὰ κάνω προσευχὴ νὰ τοὺς φύγη ὁ φόβος. «Ἐδῶ ἄλλοι προσπαθοῦν νὰ ἔχουν μνήμη θανάτου, τοὺς λέω, καὶ ἐσύ, πέθανε ὁ ἄλλος δίπλα σου, καὶ θέλεις νὰ διώξης τὸν φόβο!».

Φυσικὸς φόβος ὑπάρχει λίγο παραπάνω καὶ στὶς γυναῖκες. Λίγες εἶναι οἱ γυναῖκες ποὺ δὲν φοβοῦνται. Αὐτὲς ὅμως μπορεῖ νὰ δημιουργήσουν καὶ προβλήματα στὴν οἰκογένεια, γιατὶ δὲν ὑποτάσσονται. Ὅπως καὶ ἕνας ποὺ δὲν εἶναι ἐκ φύσεως δειλὸς καὶ ἔχει μιὰ παλληκαριὰ μπορεῖ νὰ γίνη ἀναιδής. Εἶναι καὶ μερικὲς γυναῖκες ποὺ φοβοῦνται πάρα πολύ. Ὅταν μία γυναίκα ἔχη φυσικὴ φοβία καὶ ἀγωνισθῆ καὶ ἀποκτήση ἀνδρισμό, εἶναι μεγάλο πράγμα. Ἡ γυναίκα, ἐπειδὴ ἔχει θυσία στὴν φύση της, ἔχει καὶ πολλὴ αὐταπάρνηση, τὴν ὁποία δὲν ἔχει ὁ ἄνδρας, παρ' ὅλο τὸν ἀνδρισμὸ ποὺ ἔχει ἐκ φύσεως.

Ὅποιος δὲν φοβᾶται τὸν θάνατο, τὸν φοβᾶται ὁ θάνατος

– Γέροντα, πῶς φεύγει ὁ φόβος;

– Μὲ τὴν παλληκαριά. Ὅσο φοβᾶται κανείς, τόσο πιὸ πολὺ ἔρχεται ὁ πειρασμός. Αὐτὸς ποὺ ἔχει δειλία πρέπει νὰ προσπαθήση νὰ τὴν διώξη. Ἐγώ, ὅταν ἤμουν μικρός, φοβόμουν νὰ περάσω στὴν Κόνιτσα ἔξω ἀπὸ τὸ κοιμητήρι. Γι' αὐτὸ κοιμήθηκα τρία βράδυα στὸ κοιμητήρι καὶ ἔφυγε ὁ φόβος. Ἔκανα τὸν σταυρό μου καὶ ἔμπαινα μέσα – οὔτε φακὸ ἄναβα, μὴν πάθη κανεὶς καμμιὰ λαχτάρα. Ἂν δὲν ἀγωνισθῆ κανεὶς νὰ ἀνδρωθῆ καὶ ἂν δὲν ἀποκτήση τὴν πραγματικὴ ἀγάπη, σὲ μιὰ δύσκολη περίσταση θὰ τὸν κλαῖνε καὶ οἱ κουκουβάγιες.

– Μπορεῖ δηλαδή, Γέροντα, νὰ ἀσκηθῆ κανείς, ὥστε νὰ μὴ φοβᾶται;

– Νὰ χαίρεται νὰ πεθάνη αὐτός, γιὰ νὰ μὴν πεθάνουν ἄλλοι. Ἂν τοποθετηθῆ ἔτσι, τότε δὲν θὰ φοβᾶται τίποτε. Ἀπὸ τὴν πολλὴ καλωσύνη, τὴν ἀγάπη, τὴν αὐτοθυσία, γεννιέται ἡ παλληκαριά. Ἀλλὰ σήμερα οἱ ἄνθρωποι δὲν θέλουν νὰ ἀκοῦν γιὰ θάνατο. Ἔμαθα ὅτι αὐτοὶ ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὶς κηδεῖες κ.λπ. δὲν γράφουν τώρα «Γραφεῖο κηδειῶν» ἀλλὰ «Γραφεῖο τελετῶν», γιὰ νὰ μὴ θυμοῦνται οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατο. Ἂν ὅμως δὲν θυμοῦνται τὸν θάνατο, ζοῦν ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Αὐτοὶ ποὺ φοβοῦνται τὸν θάνατο καὶ ἀγαποῦν τὴν μάταιη ζωή, φοβοῦνται ἀκόμη καὶ τὰ μικρόβια καὶ βρίσκονται συνέχεια νικημένοι ἀπὸ τὴν δειλία, ποὺ τοὺς κρατάει πάντα στὴν πνευματικὴ νέκρα. Οἱ τολμηροὶ ἄνθρωποι ποτὲ δὲν φοβοῦνται τὸν θάνατο, γι' αὐτὸ καὶ ἀγωνίζονται μὲ φιλότιμο καὶ αὐταπάρνηση. Ἐπειδὴ βάζουν μπροστά τους τὸν θάνατο καὶ τὸν σκέφτονται καθημερινά, ἑτοιμάζονται πιὸ πνευματικὰ καὶ ἀγωνίζονται τολμηρότερα. Ἔτσι νικοῦν τὴν ματαιότητα καὶ ζοῦν ἀπὸ ἐδῶ στὴν αἰωνιότητα μὲ τὴν παραδεισένια χαρά. Καὶ στὸν πόλεμο, ὅποιος ἀγωνίζεται γιὰ τὰ ἰδανικά του, τὴν πίστη καὶ τὴν πατρίδα, νὰ κάνη τὸν σταυρό του καὶ νὰ μὴ φοβᾶται· βοηθάει ὁ Θεός. Ἂν κάνη τὸν σταυρό του καὶ ἀφήση τὴν ζωή του στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, Ἐκεῖνος θὰ κρίνη μετὰ ἂν πρέπη νὰ ζήση ἢ νὰ πεθάνη.

– Μπορεῖ νὰ μὴ φοβᾶται κανεὶς ἀπὸ ἀπερισκεψία;

– Αὐτὸ εἶναι πολὺ χειρότερο, γιατὶ σὲ κάποιον κίνδυνο θὰ πάθη ἕνα τράνταγμα καὶ θὰ τὰ πληρώση ὅλα μιὰ καὶ καλή. Ἐνῶ ἕνας ποὺ φοβᾶται καὶ λίγο, προσέχει καὶ δὲν ἐκτίθεται ἀπερίσκεπτα στοὺς κινδύνους. Νὰ εἶναι κανεὶς «βιαστής», ἀλλὰ νὰ ἔχη ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό, ὄχι στὸν ἑαυτό του.

Τὸ θάρρος εἶναι μεγάλη ὑπόθεση

Σὲ μιὰ ἀναμπουμπούλα μεγαλύτερη ζημιὰ γίνεται ἀπὸ τὸν πανικὸ ποὺ δημιουργεῖται. Σὲ ἕναν κίνδυνο τὸ κυριώτερο ἀπὸ ὅλα εἶναι νὰ μὴν τὰ χάνη κανείς. Βλέπεις, ἡ κλῶσσα τὰ βάζει μὲ τὸν ἀετὸ καὶ ὁρμάει ἐπάνω του! Καὶ ἡ γάτα πῶς τὰ βάζει μὲ τὸν σκύλο, γιὰ νὰ σώση τὰ γατάκια! Σηκώνει τὴν οὐρά της ψηλὰ σὰν κυπαρίσσι καὶ ἀρχίζει νὰ κάνη «κίχ!...». Τὰ παίζει ὅλα κορώνα–γράμματα, καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ δειλιάζη!

Νὰ μὴν πανικοβάλλεσθε. Ἰδίως οἱ γυναῖκες εὔκολα πανικοβάλλονται. Στὴν Κατοχή, θυμᾶμαι, ἔπρεπε κάποτε νὰ πᾶμε σὲ ἕνα μέρος δυὸ ὧρες ἔξω ἀπὸ τὴν Κόνιτσα. Τὰ παιδιὰ προχώρησαν μπροστά, βρῆκαν κράνη καὶ ροῦχα στρατιωτικὰ ἀπὸ Ἕλληνες στρατιῶτες, τὰ φόρεσαν καὶ πῆγαν σὲ ἕνα ἐξωκλήσι τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Εἶχα πάει καὶ ἐγὼ ἐκεῖ νὰ προσκυνήσω. Δεκαεπτὰ χρονῶν ἤμουν. Μόλις τὰ εἶδαν οἱ μανάδες ἀπὸ μακριά, ἄρχισαν νὰ φωνάζουν «ἦρθαν οἱ Ἰταλοί!» καὶ γύρισαν νὰ φύγουν. Δὲν ρίχνουν μιὰ ματιὰ νὰ δοῦν τί εἶναι. Κράνη ἑλληνικὰ φοροῦσαν τὰ παιδιά, καὶ αὐτὲς τὰ νόμισαν γιὰ Ἰταλοὺς καὶ ἔφευγαν φοβισμένες οἱ μανάδες ἀπὸ τὰ παιδιά τους!

Τὸ θάρρος εἶναι μεγάλη ὑπόθεση. Ἂν πῆς σὲ ἕναν ὑγιῆ ποὺ εἶναι φοβητσιάρης «κίτρινος εἶσαι· τί ἔχεις;», θὰ πάη στὸν γιατρό, ἐνῶ μπορεῖ νὰ ἦταν κίτρινος, γιατὶ εἶχε ξαγρυπνήσει ἢ τοῦ πονοῦσε τὸ δόντι κ.λπ. Ὁ Ἕλληνας ἢ θὰ τραβήξη μπροστὰ ἢ θὰ πανικοβληθῆ! Οἱ δειλοὶ εἶναι ἄχρηστο πράγμα. Στὸν πόλεμο τοὺς δειλοὺς δὲν τοὺς θέλουν καθόλου· δὲν τοὺς ἔχουν ἐμπιστοσύνη. Δὲν τοὺς παίρνουν σὲ ἐπίθεση στὴν

πρώτη γραμμή, γιὰ νὰ μὴ δημιουργήσουν προβλήματα. Ἕνας δειλὸς στρατιώτης, ἂν δὲν ξέρη τὸ στρατηγικὸ σχέδιο, μπορεῖ νὰ δημιουργήση τέτοιο πανικό, ποὺ νὰ διαλύση ὁλόκληρη μεραρχία. Ὁ φόβος μεγαλώνει καὶ τὴν φαντασία του καὶ μπορεῖ νὰ ἀρχίση νὰ φωνάζη «νά, ἔρχονται, ἔφθασαν, σφάζουν, φύγετε! ὤ, ποῦ θὰ πᾶμε, τόσο στρατὸ ἔχουν οἱ ἐχθροί! θὰ μᾶς φᾶνε!», ὁπότε θὰ κάνη πολλὴ ζημιά, γιατὶ εὔκολα ἐπηρεάζονται καὶ οἱ ἄλλοι. Ἕνας ὅμως ποὺ ἔχει παλληκαριά, ἂν δῆ τοὺς ἐχθρούς, θὰ πῆ «μυρμήγκια εἶναι αὐτά· δὲν εἶναι ἄνθρωποι!» καὶ τρέχουν μὲ θάρρος καὶ οἱ ἄλλοι! Γι᾽ αὐτὸ στὸν στρατὸ λένε καλύτερα πέντε γενναῖοι νὰ ἀντιμετωπίσουν μιὰ κατάσταση μὲ ψυχραιμία παρὰ εἴκοσι δειλοί.

– Γέροντα, σὲ ἕνα σύνολο σὲ μιὰ δύσκολη κατάσταση δὲν εἶναι τόσο οἱ ἐξωτερικοὶ κίνδυνοι, ὅσο οἱ ἐσωτερικοί.

– Ναί, ἔτσι εἶναι. Καὶ τὸ Σούλι δὲν θὰ μποροῦσαν οἱ Τοῦρκοι νὰ τὸ πάρουν, ἂν δὲν τὸ πρόδιδε ὁ Πήλιος Γούσης, ποὺ ἦταν μέσα ἀπὸ τὸ Σούλι. Ἀπὸ ἕνα κρυφὸ μονοπάτι τοὺς ὁδήγησε. Βλέπεις, πέντε χωριουδάκια ἦταν μονοιασμένα, ἑνωμένα, καὶ τὰ ἔβαζαν μὲ ὁλόκληρο Ἀλῆ-Πασᾶ, ποὺ εἶχε τὴν δύναμη νὰ τὰ βάζη μὲ τὸν Σουλτάνο[3]. Τὸ Σούλι ἦταν δίπλα στὸν Ἀλῆ-Πασᾶ καὶ ὅμως τὸν ἔφερναν σβούρα. Καὶ οἱ γυναῖκες πόσο δεμένες ἦταν μεταξύ τους καὶ τί παλληκαριὰ εἶχαν! Ἔπαιρναν καὶ αὐτὲς τὴν καραμπίνα!

Πειθαρχία

– Γέροντα, ὅταν κάπου ὑπάρχη συνήθως ἀπειθαρχία, μπορεῖ νὰ ὑπάρξη πειθαρχία σὲ μιὰ δύσκολη κατάσταση;

– Ὅταν γίνεται λ.χ. πυρκαγιά, δὲν κάνει καθένας ὅ,τι τοῦ κατεβαίνει. Περιμένουν ὅλοι νὰ πάρουν διαταγή. Αὐτὸς ποὺ ἔχει τὴν εὐθύνη παρακολουθεῖ καὶ λέει τί πρέπει νὰ γίνη. Ἀλλιῶς μπορεῖ νὰ δημιουργήσουν πανικὸ καί, ἀντὶ νὰ σβήσουν τὴν φωτιά, νὰ τὴν δυναμώσουν. Μιὰ φορὰ ἐπέστρεφα στὸ Ἅγιον Ὄρος. Ὅταν φθάσαμε μεταξὺ τῆς Μονῆς Βατοπαιδίου καὶ Παντοκράτορος, ἄρχισε νὰ φυσάη βορειοανατολικὸς ἄνεμος καὶ σηκώθηκε φουρτούνα. Ὁ καραβοκύρης πήγαινε τὸ μοτὲρ κόντρα στὸ κύμα, γιατὶ διαφορετικὰ θὰ βουλιάζαμε. Ἕνας Ἱερισσιώτης φοβητσιάρης, ποὺ δὲν ἤξερε οὔτε ἀπὸ καράβι οὔτε ἀπὸ θάλασσα – μουλάρια εἶχε –, ἔβαλε τὶς φωνές: «Τί κάνεις, θὰ μᾶς πνίξης! Δὲν βλέπετε; Στὴν Καβάλα θὰ μᾶς πάη!». Τότε ξεσηκώθηκαν καὶ ἄλλοι καὶ ἔπεσαν ἐπάνω στὸν καραβοκύρη. «Ἀφῆστε με, ἔλεγε ὁ καημένος, ξέρω ἐγὼ τὴν δουλειά μου». Εὐτυχῶς ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐπιβάτες ἦταν ναυτικὸς καὶ τοὺς καθησύχασε: «Ἀφῆστε τον, ξέρει αὐτός. Κόβει τὸ κύμα ἔτσι ποὺ πάει». Ἂν δὲν ἦταν ἐκεῖνος, θὰ βούλιαζε τὸ μοτέρ, γιατὶ οἱ ἄλλοι δὲν ἄφηναν τὸν καραβοκύρη νὰ κάνη τὴν δουλειά του. Βλέπεις, ἕνας ἦταν φοβητσιάρης, δημιούργησε πανικό, ξεσηκώθηκαν ὅλοι μέσα στὸ πλοῖο καὶ θὰ τὸ βούλιαζαν. Ὕστερα, γιὰ τέτοιες περιπτώσεις ὑπάρχει πάντοτε καὶ ὁ δεύτερος μηχανικὸς πού, ἂν ὁ πρῶτος εἶναι ζαλισμένος, θὰ πιάση ἐκεῖνος τὸ τιμόνι.

---

[3] (Τουρκικὰ Sultan=ἡγεμών). Τίτλος ἀρχικὰ τῶν ἡγετῶν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἐν συνεχείᾳ κάθε μουσουλμανικῆς χώρας.

Οἱ Ἕλληνες δὲν πειθαρχοῦν εὔκολα. Οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ πιστεύουν στὸ ἀλάθητο τοῦ πάπα. Ἐμεῖς πιστεύουμε στὸν λογισμό μας καὶ ἔχουμε ὅλοι τό... ἀλάθητο! Γιατί λένε ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἔχουν καλὴ πολιτική; Ἐπειδὴ λίγοι Τοῦρκοι εἶναι μυαλωμένοι καὶ οἱ περισσότεροι κοιμισμένοι· γίνονται λοιπὸν ἀρχηγοὶ οἱ λίγοι ποὺ εἶναι μυαλωμένοι καὶ οἱ ἄλλοι ὑπακούουν φυσιολογικά. Οἱ Ἕλληνες, ἐπειδὴ σχεδὸν ὅλοι ἔχουν πολὺ μυαλό, θέλουν ὅλοι νὰ κυβερνοῦν, νὰ διατάζουν, καὶ δύσκολα ὑποτάσσονται. Καὶ οἱ Ἰταλοὶ ἔλεγαν: «Στοὺς δέκα Ἕλληνες οἱ πέντε θέλουν νὰ κάνουν κουμάντο»!

Ἂς ὑποθέσουμε ὅτι θέλουμε νὰ πᾶμε κάπου· μπορεῖ ἕνας νὰ ξέρη ἕνα μονοπάτι ποὺ εἶναι λίγο συντομώτερο, ὁ ἄλλος νὰ ξέρη ἕνα ἄλλο ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ὁ ἄλλος κάποιο ἄλλο, καὶ νὰ ἀρχίση ὁ ἕνας νὰ ἐπιμένη «ὄχι, νὰ πᾶμε ἀπὸ ἐδῶ, εἶναι καλύτερα», ὁ ἄλλος «ὄχι, νὰ πᾶμε ἀπὸ ἐκεῖ», καὶ τελικά, ἂν δὲν διατάζη ἕνας, μπορεῖ νὰ περάσουν ὧρες, μέρες, χωρὶς νὰ ξεκινήσουν καὶ νὰ βρίσκωνται στὸν ἴδιο τόπο. Ἂν ὅμως διατάζη κάποιος καὶ πῆ «ἀπὸ ᾽κεῖ θὰ πᾶμε», ἐπειδὴ ξέρει ἐκεῖνον τὸν δρόμο, ἔστω καὶ ἂν εἶναι μακρύτερος, θὰ φθάσουν κάποτε. Ἂν φυσικὰ αὐτὸς ποὺ διατάζει ξέρη τὸν συντομώτερο δρόμο, αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερο. Ἀλλά, ἔστω καὶ ἂν ξέρη τὸν μακρύτερο, πάλι θὰ φθάσουν μὲ τὴν διαταγή.

Ὁ Θεὸς τὴν διάθεση βλέπει καὶ βοηθάει

– Ἂν τὰ χρόνια μας ζητήσουν κάτι παραπάνω καὶ δὲν ἔχης πνευματικὴ κατάσταση ἀλλὰ μόνο διάθεση, θὰ μπορέσης νὰ σταθῆς;

– Πῶς δὲν θὰ μπορέσης; Ὁ Θεὸς τὴν διάθεση τοῦ ἀνθρώπου βλέπει καὶ βοηθάει. Ὕστερα, συχνά, σὲ δύσκολες στιγμές, καὶ ἄνθρωποι ποὺ δὲν φαίνονται γιὰ παλληκάρια, δείχνουν μεγάλη παλληκαριά. Νά, θυμᾶμαι, στὸν στρατὸ ἦταν ἕνας ὑπολοχαγὸς ποὺ ποτὲ δὲν εἶχε δείξει οὔτε θυσία οὔτε παλληκαριά. Μιὰ φορὰ ποὺ κινδυνεύαμε νὰ μᾶς πιάσουν οἱ ἀντάρτες, εἶχε σταθῆ σὲ ἕνα ἐξωκλήσι καὶ μὲ ἕνα αὐτόματο τοὺς καθήλωσε, μέχρι νὰ ὀπισθοχωρήσουμε, καὶ σωθήκαμε. Στάθηκε ἐκεῖ καὶ ἔρριχνε μὲ τὸ πολυβόλο, πάνω–κάτω, ἀριστερὰ–δεξιά, καὶ δὲν τοὺς ἄφηνε νὰ περάσουν. Στὸ τέλος ἔφυγε, γιὰ νὰ μὴν τὸν δοῦμε. Καὶ ὕστερα, οὔτε κἂν εἶπε «ἐγὼ τοὺς καθυστέρησα καὶ μπορέσατε νὰ σωθῆτε...», γιὰ νὰ καμαρώση κ.λπ. Λέγαμε ὅλοι «ἕνα αὐτόματο μᾶς ἔσωσε», ἔλεγε καὶ αὐτός: «Ἕνα αὐτόματο μᾶς ἔσωσε». Ἀφοῦ ὅλοι ἔλεγαν ἔτσι, ἔλεγε καὶ αὐτὸς τὰ ἴδια. Καὶ τελικὰ εἴδαμε ὅτι ὁ τάδε ἦταν στὴν μονάδα, ὁ τάδε ἦταν, ἐκεῖνος μόνον ἀπουσίαζε καὶ ἐξακριβώσαμε ὅτι αὐτὸς ἦταν. Ἂν τὸν ἔπιαναν οἱ ἀντάρτες, ξέρεις τί θὰ τραβοῦσε; Θὰ ἔβγαζαν ὅλο τὸ ἄχτι τους ἐπάνω του· δὲν θὰ τοῦ τὸ χάριζαν. Σοῦ λέει: «Ἐσὺ μᾶς ἔκανες τόση ζημιά· ἔλα ἐδῶ, νὰ σοῦ βγάλουμε τὰ νύχια μὲ τὴν πένσα». Κοσμικὸς ἄνθρωπος καὶ νὰ κάνη τέτοια θυσία! Θυσιάσθηκε, γιατὶ αὐτὸς κινδύνευσε περισσότερο ἀπὸ ὅλους μας. Ἐσεῖς βάζετε τὸν ἑαυτό σας σὲ τέτοια θυσία; Ἐκεῖνος οὔτε Πατερικὰ διάβαζε οὔτε ἀπὸ πνευματικὰ ἤξερε... Τὸν γνώριζα, εἶχε μιὰ ἁπλότητα, μιὰ τιμιότητα. Καὶ ἦταν ἄλλοι ποὺ ἔβρισκαν κανέναν σκοτωμένο ἀντάρτη, τοῦ ἔκοβαν τὸ κεφάλι καὶ τὸ γύριζαν στὸ χωριὸ καὶ ἔκαναν τὸν παλληκαρᾶ! Γι' αὐτὸ δὲν φθάνει νὰ ἔχη κανεὶς μόνον παλληκαριά, πρέπει νὰ ἔχη καὶ τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας, γιὰ νὰ ἔχη ἀντίκρισμα ἡ παλληκαριά.

Νὰ ἀντιμετωπίζουμε πνευματικὰ τοὺς κινδύνους

Στὶς κρίσιμες στιγμὲς χρειάζεται πάντα ἑτοιμότητα καὶ παλληκαριά. Στὴν Κατοχὴ οἱ Ἰταλοὶ ἔπαιρναν πέντε-ἕξι ζῶα καὶ ἔρχονταν στὸ χωράφι μας καὶ τὰ φόρτωναν πεπόνια. Μιὰ φορὰ τοὺς λέω: «Αὐτὰ τὰ πεπόνια τὰ ἔχουμε κρατήσει γιὰ σπόρο· ἐκεῖνα πάρτε τα». Σηκώνει τὸν βούρδουλα ὁ Ἰταλὸς καὶ μοῦ λέει: «Τὸ βλέπεις αὐτό;». Ἔπιασα καὶ ἐγὼ τὸν βούρδουλα καὶ τὸν κοίταζα... «Μπόνε!», τοῦ λέω. Δηλαδὴ «καλός!». Τάχα ὅτι μοῦ τὸ ἔδειξε νὰ τοῦ πῶ ἂν εἶναι ὄμορφος! Ἔσπασε ὁ θυμός του· γέλασε καὶ ἔφυγε! Θυμᾶμαι καὶ ἕνα περιστατικὸ τότε μὲ τὸν ἀνταρτοπόλεμο. Πῆγαν μιὰ φορὰ δύο στρατιῶτες σὲ ἕνα μποστάνι νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸν νοικοκύρη νὰ φᾶνε κανένα πεπόνι, καμμιὰ ντομάτα. Ἄφησαν τὰ ντουφέκια τους στὴν ἄκρη καὶ προχώρησαν. Ὁ νοικοκύρης, μόλις τοὺς εἶδε ἀπὸ μακριά, πῆρε τὸ ντουφέκι νὰ τοὺς χτυπήση. Ἁρπάζει τότε ὁ ἕνας στρατιώτης μιὰ ντομάτα κόκκινη καὶ φωνάζει: «Ἄσ' το τὸ ὅπλο, γιατὶ θὰ σοῦ τὴν φυσήξω τὴν χειροβομβίδα!». Ἀφήνει ἐκεῖνος τὸ ὅπλο καὶ σηκώνεται καὶ φεύγει!

– Τί ἑτοιμότητα καὶ παλληκαριά!

– Ἕνας ἄλλος στρατιώτης εἶχε κρεμάσει τὴν κάπα του κάπου μακριὰ σὲ μιὰ γκορτσιά[4]. Σὲ λίγο κατέβηκε ἕνας ἀντάρτης ἀπὸ τὸ βουνὸ καὶ θὰ τὸν ἔπιανε. «Ἀρχηγέ, τί νὰ τὸν κάνω αὐτόν;», φώναξε ἐκεῖνος γυρίζοντας πρὸς τὴν κάπα. Καὶ ὕστερα, σὰν νὰ τοῦ ἔκανε νόημα ὁ ἀρχηγός, εἶπε στὸν ἀντάρτη: «Φέρε τὸ ντουφέκι ἐδῶ!». Τοῦ τὸ ἅρπαξε καὶ τὸν ἀφόπλισε.

– Ἀρχηγός, Γέροντα, ἦταν ἡ κάπα;

– Ναί, ἡ κάπα! Βλέπεις, ἕνας ἦταν, μόνον τὴν κάπα εἶχε, καὶ τὸν ἄλλον τὸν ἀφόπλισε! Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο εἶχε μαζέψει ἕνα σωρὸ ντουφέκια ἀπὸ τοὺς ἀντάρτες. Θέλει παλληκαριά! Θυμᾶμαι καὶ ἕναν Ρῶσο μοναχὸ στὸ Ἅγιον Ὄρος· ὅταν πῆγαν νὰ τὸν ληστέψουν οἱ κλέφτες, τὴν στιγμὴ ποὺ ἀνέβαιναν στὸν τοῖχο, βγῆκε ἀπὸ πάνω καὶ φώναξε: «Τί θέλετε, μὲ τὸ ἑξάσφαιρο ἢ μὲ τὸ δωδεκάσφαιρο νὰ σᾶς χτυπήσω;». Τὸ ἔβαλαν ἐκεῖνοι στὰ πόδια. Ἕνας ἄλλος, ὅταν πῆγαν κλέφτες στὸ Κελλί του, πῆρε τὸ τηγάνι καὶ ἔκανε πὼς τηλεφωνοῦσε: «Ναί, κλέφτες ἦρθαν κ.λπ.!». Νόμιζαν ὅτι εἰδοποιεῖ καὶ ἔφυγαν. Κάποτε πάλι ἕνας πολὺ εὔσωμος, σὰν γίγαντας, ἅρπαξε ἕναν τσομπάνο ἀπὸ τὸν λαιμό, γιὰ νὰ τὸν πνίξη. Ὁ τσομπάνος, ὁ καημένος, τέντωσε τὰ μάτια του ἀπὸ τὸν φόβο, ὁπότε τοῦ λέει ἐκεῖνος: «Τί μὲ κοιτᾶς ἄγρια;». «Σκέφτομαι σὲ ποιά κορυφὴ νὰ σὲ πετάξω», τοῦ λέει ὁ τσομπάνος. Ὁ ἄλλος φοβήθηκε καὶ τὸν ἄφησε!

Γι᾽ αὐτὸ λέω νὰ μὴν τὰ χάνη κανείς. Νὰ κρατάη τὴν ψυχραιμία του καὶ νὰ δουλεύη τὸ μυαλό. Γιατί, ἂν δὲν δουλεύη τὸ μυαλό, καὶ μόνον ἀπὸ χαζομάρα μπορεῖ ἀκόμη καὶ νὰ προδώση. Ὁτιδήποτε συμβαίνει, πρέπει νὰ προσευχηθῆ, νὰ σκεφθῆ καὶ νὰ ἐνεργήση. Τὸ καλύτερο εἶναι νὰ προσπαθῆ μὲ πνευματικὸ τρόπο νὰ ἀντιμετωπίζη μιὰ δύσκολη κατάσταση. Σήμερα ὅμως λείπουν καὶ οἱ δυὸ παλληκαριές· οὔτε πνευματικὴ παλληκαριὰ ὑπάρχει, ἡ ὁποία γεννιέται ἀπὸ τὴν ἁγιότητα καὶ τὴν παρρησία στὸν Θεό, γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθῆ μιὰ δυσκολία μὲ πνευματικὸ τρόπο, οὔτε φυσικὴ παλληκαριὰ ὑπάρχει, ὥστε νὰ μὴ δειλιάση κανεὶς σὲ ἕναν κίνδυνο. Πρέπει νὰ

---

[4] Ἄγρια ἀχλαδιά.

ἔχη κανεὶς πολλὴ ἁγιότητα, γιὰ νὰ φρενάρη ἕνα μεγάλο κακό, ἀλλιῶς ποῦ νὰ στηριχθῆ; Μιὰ ψυχὴ σὲ ἕνα μοναστήρι ἂν ἔχη πνευματικὴ παλληκαριά, νὰ δῆς, τὸν ἄλλον ποὺ ἔρχεται μὲ κακὸ σκοπὸ θὰ τὸν καθηλώνη μὲ τὸ ἕνα πόδι μέσα ἀπὸ τὴν μάνδρα καὶ μὲ τὸ ἄλλο ἀπ᾽ ἔξω[5]! Θὰ τὸν χτυπάη στὸ κεφάλι μὲ πνευματικὸ τρόπο, μὲ τὸ κομποσχοίνι, μὲ τὴν εὐχή, καὶ ὄχι μὲ τὸ πιστόλι. Λίγη προσευχὴ θὰ κάνη, καὶ ὁ ἄλλος θὰ μένη ἐκεῖ ἔξω ἀκίνητος! Θὰ μένη γιά... σκοπός! Μιὰ ψυχή, ἂν ἔχη πνευματικὴ κατάσταση, καὶ τὸ κακὸ θὰ φρενάρη καὶ τὸν κόσμο θὰ βοηθήση, καὶ γιὰ τὸ μοναστήρι θὰ εἶναι ἀσφάλεια. Οἱ Μυροφόρες δὲν ὑπολόγισαν τίποτε, γιατὶ εἶχαν πνευματικὴ κατάσταση καὶ ἐμπιστεύθηκαν στὸν Χριστό. Ἂν δὲν εἶχαν πνευματικὴ κατάσταση, ποῦ θὰ ἐμπιστεύονταν, γιὰ νὰ κάνουν αὐτὸ ποὺ ἔκαναν;

Στὴν πνευματικὴ ζωὴ καὶ ὁ πιὸ δειλὸς μπορεῖ νὰ ἀποκτήση πολὺ ἀνδρισμό, ἂν ἐμπιστευθῆ τὸν ἑαυτό του στὸν Χριστό, στὴν θεία βοήθεια. Μπορεῖ νὰ πάη στὴν πρώτη γραμμὴ νὰ πολεμήση καὶ νὰ νικήση. Ἐνῶ οἱ καημένοι οἱ ἄνθρωποι ποὺ θέλουν νὰ κάνουν τὸ κακό, καὶ παλληκαριὰ νὰ ἔχουν, φοβοῦνται, διότι αἰσθάνονται τὴν ἐνοχή τους καὶ μόνο στὴν βαρβαρότητά τους στηρίζονται. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἔχει θεϊκὲς δυνάμεις, ἔχει καὶ τὸ δίκαιο μὲ τὸ μέρος του. Βλέπεις, ἕνα κουταβάκι κάνει «γὰβ-γὰβ» καὶ φεύγει ὁ λύκος, γιατὶ αἰσθάνεται ἐνοχή. Οἰκονόμησε ὁ Θεὸς καὶ ὁ λύκος νὰ φοβᾶται ἀπὸ ἕνα κουταβάκι, γιατὶ αὐτὸ ἔχει δικαιώματα στὸ σπίτι τοῦ νοικοκύρη του, – πόσο μᾶλλον ὁ ἄνθρωπος ποὺ πάει νὰ κάνη κακὸ μπροστὰ στὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔχει Χριστὸ μέσα! Γι' αὐτὸ μόνον τὸν Θεὸ νὰ φοβώμαστε, ὄχι τοὺς ἀνθρώπους, ὅσο κακοὶ καὶ νὰ εἶναι. Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν πιὸ δειλὸ τὸν κάνει παλληκάρι. Ὅσο ἑνώνεται κανεὶς μὲ τὸν Θεό, τόσο δὲν φοβᾶται τίποτε.

Ὁ Θεὸς θὰ βοηθήση στὶς δυσκολίες. Ἀλλὰ γιὰ νὰ δώση ὁ Θεὸς τὴν θεϊκὴ δύναμη, πρέπει καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ δώση αὐτὸ τὸ λίγο ποὺ μπορεῖ.

[5] Βλ. Γέροντος Παϊσίου Ἁγιορείτου, *Ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος ὁ Καππαδόκης*, Θεσσαλονίκη 1987, σ. 92-93.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - Τὸ μαρτύριο γιὰ τὸν πιστὸ εἶναι πανηγύρι

Πρέπει νὰ πέσουν μερικοί, γιὰ νὰ σωθῆ ἡ κατάσταση

Δύσκολα χρόνια!... Θὰ περάσουμε τράνταγμα. Ξέρετε τί θὰ πῆ τράνταγμα; Ἂν δὲν ἔχετε λίγη κατάσταση πνευματική, δὲν θὰ ἀντέξετε. Θεὸς φυλάξοι, θὰ φθάσουμε νὰ ἔχουμε ἀκόμη καὶ ἄρνηση πίστεως. Κοιτάξτε νὰ ἀδελφωθῆτε, νὰ ζήσετε πνευματικά, νὰ γαντζωθῆτε στὸν Χριστό. Ἂν γαντζωθῆτε στὸν Χριστό, δὲν θὰ φοβᾶστε οὔτε διαβόλους οὔτε μαρτύρια. Οἱ ἄνθρωποι στὸν κόσμο ἔχουν ἀπὸ πολλὲς πλευρὲς στριμώγματα, φόβους. Ἀλλά, ὅταν κανεὶς εἶναι κοντὰ στὸν Χριστό, τί νὰ φοβηθῆ; Θυμᾶστε τὸν Ἅγιο Κήρυκο[1]; Τριῶν χρονῶν ἦταν καί, ὅταν πῆγε νὰ τόν... κατηχήση ὁ τύραννος, τοῦ ἔδωσε μιὰ κλωτσιά. Διαβάστε Συναξάρια. Τὰ Συναξάρια πολὺ βοηθοῦν, γιατὶ συνδέεται κανεὶς μὲ τοὺς Ἁγίους καὶ φουντώνει μέσα του ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ διάθεση γιὰ θυσία.

Αὐτὴ ἡ ζωὴ δὲν εἶναι γιὰ βόλεμα. Θὰ πεθάνουμε ποὺ θὰ πεθάνουμε, τοὐλάχιστον νὰ πεθάνουμε σωστά! Μιὰ ποὺ δὲν κάνουμε τίποτε ἄλλο, ἂν μᾶς ἀξιώση ὁ Θεὸς γιὰ ἕνα μαρτύριο, καλὰ δὲν θὰ εἶναι; Μιὰ μέρα ἦρθε στὸ Καλύβι ἕνας βουρδουνάρης[2] μὲ κλάματα καὶ μοῦ εἶπε: «Μὴ μείνης μόνος σου ἀπόψε. Σκέφτονται νὰ σὲ σκοτώσουν». «Ποιοί;», τοῦ λέω. «Εἶναι πέντε-ἕξι», μοῦ λέει. Συνόδευε πέντε-ἕξι ἀθέους. Ποιός ξέρει τί προγράμματα εἶχαν γιὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Τὸν πέρασαν γιὰ χαζούλη καὶ μιλοῦσαν μπροστά του. Μόλις τ᾽ ἄκουσε ἐκεῖνος, ἦρθε καὶ μοῦ τὸ εἶπε. Τὸ βράδυ, ὅταν ξάπλωσα, ἄκουσα κουδουνάκι ἀπὸ σκυλί. Κοιτάω ἀπὸ τὸ παράθυρο καὶ βλέπω τρία παλληκάρια. «Ἄνοιξε, ρὲ Παπποῦ», φωνάζουν. «Ἔ, παλληκάρια, τί θέλετε τέτοια ὥρα καὶ γυρίζετε; Δὲν ἔχετε μυαλό; Θὰ σᾶς πάρουν γιὰ ὕποπτους, τοὺς λέω. Τοὺς ἄλλους τοὺς ἔβαλαν φυλακή. Ὄρεξη γιὰ κουβέντες δὲν ἔχω». «Νὰ ᾽ρθοῦμε αὔριο; τί ὥρα;». «Ἐσεῖς ἐλᾶτε αὔριο ὅ,τι ὥρα θέλετε κι ἐγώ, ἂν μπορῶ, θὰ σᾶς δῶ». Τοὺς ἔδιωξα. Βλέπω ὅτι τὸ φῶς τοῦ φακοῦ δὲν συνέχισε. Εἶχαν σταματήσει πιὸ πάνω. Σηκώθηκα, ντύθηκα, ἔβαλα τὸ σχῆμα μου καὶ τοὺς περίμενα· εἶχα μιὰ εἰρήνη μέσα μου! Τὴν ἄλλη μέρα ἦρθαν τρεῖς τριάδες, ἀλλὰ δὲν ἦταν κανεὶς ἀπὸ ἐκείνους. Φυσικὰ σὲ μένα ξέρουν ὅτι χρήματα δὲν θὰ βροῦν νὰ πάρουν, γιατὶ δὲν ἔχω. Μόνο γιὰ πνευματικὰ θέματα τὰ βάζουν μαζί μου.

Μιὰ ἄλλη φορὰ ἦρθε ἕνας στὸ Καλύβι ποὺ ἦταν σωματώδης σὰν γορίλλας καὶ κάθησε σὲ μιὰ ἄκρη. Ἐκείνη τὴν ὥρα ἔλεγα σὲ μιὰ παρέα: «Βρέ, μόνο γιὰ παρελάσεις εἶστε, ὄχι γιὰ μάχες. Θυσιάσθηκε ὁ Χριστός. Ἔχουμε Ὀρθοδοξία. Μαρτύρησαν Ἅγιοι ποὺ μᾶς βοηθοῦν ἀκόμη. Ἂν δὲν εἶχαν πέσει αὐτοί, ποιός ξέρει τί θὰ ἤμασταν». Ὅλα αὐτὰ τὸν εἶχαν ἐξοργίσει. Ἐρχόταν, ἔφευγε ὁ κόσμος, αὐτὸς καθόταν ἐκεῖ· εἶχε τὸν σκοπό του. Ἦταν ἕνα κρύο πράγμα. Τελικὰ ἔφυγαν καὶ οἱ τελευταῖοι. «Νύχτωσε, τοῦ λέω, ἄντε, ποῦ θὰ πᾶς;». «Δὲν μὲ ἀπασχολεῖ τὸ θέμα», μοῦ λέει. «Μὲ ἀπασχολεῖ ἐμένα, τοῦ λέω, ἄντε νὰ πᾶς». Ὁρμάει τότε ἐπάνω μου καὶ μὲ ἁρπάζει ἀπὸ τὸν λαιμό. «Ἔ, βρὲ σύ, μὲ τοὺς θεούς σου», μοῦ λέει. Ὅταν ἄκουσα νὰ μοῦ λέη «τοὺς θεούς σου»,

---

[1] Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται στὶς 15 Ἰουλίου.

[2] Ἀπὸ τὴν λατινικὴ λέξη burdo -onis (ἡμίονος, νεαρὸ μουλάρι), ὁ σταυλάρχης καὶ εἰδικώτερα ὁ φύλακας τῶν ἡμιόνων.

ἔνιωσα σὰν νὰ ἔβρισε τὸν Θεό. Τί, εἰδωλολάτρης εἶμαι ἐγώ; «Ποιούς θεούς, βρὲ ἀθεόφοβε; τοῦ λέω. Ἐγὼ ἕναν Τριαδικὸ Θεὸ λατρεύω. Ἄντε φύγε ἀπὸ ᾽δῶ!» Τοῦ ἔδωσα μιὰ σπρωξιά, σωριάστηκε κάτω καὶ μαζεύτηκε κουβάρι. Πῶς βγῆκε ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ ἐγὼ δὲν κατάλαβα. «Ἂν μὲ κρεμάσουν ἀνάποδα, σκέφθηκα, γιὰ νὰ μὲ βασανίσουν, θὰ πάη ἡ κήλη[3] στὴν θέση της»! Αὐτὸς εἶχε καθήσει στὸ τέλος, γιατί, φαίνεται, ἤθελε νὰ μὲ ξεκάνη, ἀφοῦ μ᾽ ἅρπαξε ἀπὸ τὸν λαιμὸ νὰ μὲ πνίξη.

Ὅποιος ἀποφασίση τὸν θάνατο δὲν φοβᾶται τίποτε

Σήμερα, γιὰ νὰ μπορέση ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀντιμετωπίση τὶς δυσκολίες ποὺ συναντᾶ, πρέπει νὰ ἔχη μέσα του τὸν Χριστό, ἀπὸ τὸν ὁποῖο θὰ παίρνη θεία παρηγοριά, γιὰ νὰ ἔχη κάποια αὐταπάρνηση. Ἀλλιῶς σὲ μιὰ δύσκολη στιγμὴ τί θὰ γίνη; Διάβασα κάπου ὅτι ὁ Ἀβδοὺλ-Πασᾶς[4] εἶχε πάρει πεντακόσιους νέους ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἄλλοι ἀπὸ αὐτοὺς ἦταν δόκιμοι καὶ ἄλλοι εἶχαν πάει ἐκεῖ, γιὰ νὰ κρυφτοῦν. Τότε φαίνεται μὲ τὴν Ἐπανάσταση κατέφευγαν στὸ Ἅγιον Ὄρος, γιὰ νὰ γλυτώσουν, ἐπειδὴ οἱ Τοῦρκοι μάζευαν νέα παιδιά, νὰ τὰ κάνουν Γενίτσαρους. Ὁ Ἀβδοὺλ-Πασᾶς τοὺς νέους ποὺ ἔπαιρνε, ἂν δὲν ἀρνιόνταν τὸν Χριστό, τοὺς κρεμοῦσε στὸν Πύργο, στὴν Οὐρανούπολη. Ἀπὸ τόσους ποὺ πῆρε ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος μόνον πέντε μαρτύρησαν, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἀρνήθηκαν τὸν Χριστὸ καὶ ἔγιναν Γενίτσαροι. Χρειάζεται παλληκαριά· δὲν εἶναι παῖξε-γέλασε. Ἂν ἔχη κανεὶς κακομοιριά, φιλαυτία, δὲν ἔχει θεϊκὴ δύναμη μέσα του, καὶ τότε πῶς νὰ ἀντιμετωπίση μιὰ τέτοια δυσκολία;

Μοῦ ἔκανε ἐντύπωση αὐτὸ ποὺ μοῦ εἶπε ἕνας ἐπίσκοπος ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο. Τοῦ εἶχα πεῖ: «Μὰ τί κατάσταση εἶναι αὐτή; Ἀπὸ τὴν μιὰ ὁ Οἰκουμενισμός, ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ Σιωνισμός, ὁ σατανισμός!... Σὲ λίγο θὰ προσκυνοῦμε τὸν διάβολο μὲ τὰ δυὸ κέρατα ἀντὶ γιὰ τὸν δικέφαλο ἀετό». «Σήμερα, μοῦ λέει, δύσκολα βρίσκεις ἐπισκόπους σὰν τὸν ἐπίσκοπο Καισαρείας Παΐσιο τὸν Β΄[5]». Ὁ Παΐσιος ὁ Β΄ τί ἔκανε; Πήγαινε στὸν Σουλτάνο γιὰ τὰ αἰτήματά του μὲ ἕνα σχοινὶ δεμένο στὴν μέση, ἀποφασισμένος δηλαδὴ νὰ τὸν κρεμάσουν οἱ Τοῦρκοι. Σὰν νὰ ἔλεγε στὸν Σουλτάνο: «Μὴν ψάχνης σχοινὶ καὶ χασομερᾶς· ἅμα θέλης νὰ μὲ κρεμάσης, ἕτοιμο τὸ ἔχω τὸ σχοινί». Γιὰ τὰ δύσκολα θέματα αὐτὸν ἔστελναν στὸν Σουλτάνο. Πολλὲς φορὲς γλύτωσε τὸ Πατριαρχεῖο σὲ δύσκολες περιστάσεις. Στὰ γεράματά του τὸν ἔβαζαν ἐπάνω σὲ ἕνα ἄλογο, μέσα σὲ ἕνα κοφίνι, ἔβαζαν καὶ ἕνα ἄλλο κοφίνι μὲ βάρος ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ καὶ τὸν πήγαιναν στὴν Πόλη. Μιὰ φορὰ οἱ Τοῦρκοι εἶχαν βγάλει ἕνα φιρμάνι νὰ ἐπιστρατεύωνται οἱ Ἕλληνες στὸν τουρκικὸ στρατό. Οἱ Χριστιανοὶ δυσκολεύονταν νὰ ὑπηρετοῦν μαζὶ μὲ τοὺς Τούρκους, γιατὶ δὲν μποροῦσαν νὰ ἐκτελοῦν τὰ θρησκευτικά τους καθήκοντα. Οἱ Ρῶσοι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχαν πεῖ τότε στοὺς Τούρκους νὰ μὴν ἐμποδίζουν τοὺς Ἕλληνες νὰ τηροῦν τὰ χριστιανικά τους καθήκοντα. Κάλεσε ὁ

---

[3] Τὸ περιστατικὸ ἔγινε τὸ 1987, ὅταν ὁ Γέροντας ὑπέφερε ἀπὸ κήλη.

[4] Ὁ Μεχμὲτ Ἀμὶν Ἀβδουλὰχ Πασᾶς ἦταν διοικητὴς τῆς Θεσσαλονίκης τὰ ἔτη 1821-1823.

[5] Μητροπολίτης Καισαρείας, γεννήθηκε στὰ Φάρασα τῆς Καππαδοκίας τὸ 1777. Σπούδασε στὴν Ἱερατικὴ Σχολὴ τῶν Φλαβιανῶν τοῦ Τιμίου Προφήτου Προδρόμου καὶ ἀργότερα στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου χειροτονήθηκε διάκονος καὶ ἱερέας. Τὸ 1832 χειροτονήθηκε Μητροπολίτης Καισαρείας καὶ ἀγωνίσθηκε θαρραλέα γιὰ τὴν διάσωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς ἐπαρχίας του.

Πατριάρχης τὸν Παΐσιο καὶ τὸν ἔστειλε στὸν Σουλτάνο. Παρουσιάσθηκε τότε ἐκεῖνος στὸν Σουλτάνο πάλι μὲ ἕνα σχοινὶ δεμένο στὴν μέση. Τοῦ λέει ὁ Σουλτάνος: «Οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ ἐπιστρατεύωνται, γιὰ νὰ ὑπηρετοῦν τὴν πατρίδα». Τότε ὁ Παΐσιος τοῦ λέει: «Ναί, κι ἐγὼ συμφωνῶ νὰ ἐπιστρατεύωνται οἱ Ἕλληνες, γιατὶ αὐτὰ τὰ μέρη εἶναι ἀπὸ παλιὰ τῶν γκιαούρηδων. Ἐπειδὴ ὅμως ἔχουμε διαφορετικὴ θρησκεία, πρέπει νὰ ἔχουν ξεχωριστὸ στρατόπεδο, νὰ εἶναι χωριστὸς στρατὸς καὶ νὰ ἔχουν δικούς τους ἀξιωματικοὺς κ.λπ., γιὰ νὰ ἐκτελοῦν καὶ τὰ θρησκευτικά τους καθήκοντα. Δὲν μποροῦν νὰ κάνουν μαζὶ μ' ἐσᾶς προσευχή· ἐσεῖς νὰ ἔχετε ραμαζάνι[6] καὶ 'μεῖς τὰ Φῶτα»! Σκέφθηκε ὁ Σουλτάνος: «Νὰ ὁπλισθοῦν οἱ Χριστιανοί; Εἶναι ἐπικίνδυνο». «Ὄχι, ὄχι, καλύτερα νὰ μὴν ἐπιστρατεύωνται», τοῦ ἀπαντάει. Μιὰ ἄλλη φορὰ οἱ Ἀρμένιοι ζήτησαν ἀπὸ τὸν Σουλτάνο νὰ τοὺς δώση τὸ Μπαλουκλῆ καὶ κατάφεραν νὰ πάρουν τὴν ἔγκρισή του. Μετὰ πῆγε ὁ Παΐσιος στὸν Σουλτάνο νὰ συζητήση αὐτὸ τὸ θέμα. «Τὸ Μπαλουκλῆ, τοῦ λέει ὁ Σουλτάνος, εἶναι περιουσία τῶν παππούδων τῶν Ἀρμενίων καὶ πρέπει νὰ τὸ πάρουν οἱ Ἀρμένιοι». «Ναί, τοῦ λέει ὁ Παΐσιος, πρέπει νὰ τὸ πάρουν, γιατί, ὅταν γνωρίζουμε ὅτι ἕνας τόπος εἶναι περιουσία τῶν παππούδων μας, πρέπει νὰ τὸν παίρνουμε. Δῶστε μου ἕνα ἔγγραφο νὰ ὑπογράψω καὶ ἐγὼ γιὰ τὸ Μπαλουκλῆ, γιατὶ ἦρθα ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Πατριαρχείου». Ὑπέγραψε καὶ αὐτός. Ὕστερα βγάζει ἕνα φλουρὶ κωνσταντινάτο[7] καὶ λέει: «Νὰ πάρουν λοιπὸν οἱ Ἀρμένιοι τὸ Μπαλουκλῆ, ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς πρέπει νὰ πάρουμε τὴν Ἁγια-Σοφιά, γιατὶ εἶναι δική μας· εἶναι τῶν παππούδων μας καὶ πρέπει νὰ μᾶς τὴν δώσετε», καὶ δείχνει τὸ κωνσταντινάτο φλουρί! Εἶχε πάρει μαζί του καὶ ἕναν ἀπὸ τοὺς ἀξιωματούχους Ρώσους ποὺ εἶχαν ἔρθει τότε στὴν Πόλη μὲ ἕνα καράβι, γιὰ νὰ ἔχη καὶ μάρτυρα. Ὁπότε ὁ Σουλτάνος βρέθηκε σὲ δύσκολη θέση καὶ ἀνακάλεσε τὴν ἀπόφαση γιὰ τὸ Μπαλουκλῆ. «Ὄχι, ὄχι, εἶναι δικό σας τὸ Μπαλουκλῆ», τοῦ εἶπε ὁ Σουλτάνος. Γιατὶ ἢ ἔπρεπε νὰ ἀνακαλέση τὴν ἀπόφαση γιὰ τὸ Μπαλουκλῆ ἢ νὰ δώση στοὺς Ἕλληνες τὴν Ἁγια-Σοφιά. Βλέπετε πῶς τοὺς ἔφερνε σβούρα; Κι αὐτό, γιατὶ εἶχε ἀποφασίσει τὸν θάνατο. Ἂν δὲν ἀποφασίση κανεὶς τὸν θάνατο, τίποτε δὲν γίνεται. Ὅλα ἀπὸ ᾽κεῖ ξεκινοῦν.

Ἡ ἄρνηση πίστεως μὲ μαρτύριο ἐξιλεωνόταν

Σήμερα οἱ πιὸ πολλοὶ θέλουν νὰ βγάζουν οἱ ἄλλοι τὸ φίδι ἀπὸ τὴν τρύπα. Ἐντάξει, δὲν τὸ βγάζουν αὐτοί, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἂς ποῦν «προσέξτε· μήπως εἶναι κανένα φίδι ἐκεῖ πέρα;», ὥστε νὰ προβληματισθῆ ὁ ἄλλος. Ὅμως οὔτε αὐτὸ τὸ κάνουν. Ἂν ἤμασταν ἐμεῖς στὰ χρόνια τῶν Μαρτύρων, μὲ τὸν ὀρθολογισμὸ ποὺ ἔχουμε, θὰ λέγαμε: «Τὸν Θεὸ Τὸν ἀρνοῦμαι ἀπ᾽ ἔξω – ὄχι ἀπὸ μέσα μου –, γιατὶ ἔτσι θὰ μοῦ δώσουν τὴν τάδε θέση καὶ θὰ βοηθάω καὶ κανέναν φτωχό». Τότε λιβάνι νὰ

---

[6] Λέξη τουρκική. Ὁ ἔνατος μήνας τοῦ Μουσουλμανικοῦ ἡμερολογιακοῦ ἔτους, κατὰ τὸν ὁποῖο τηρεῖται ἀπὸ τοὺς πιστοὺς τοῦ Ἰσλὰμ αὐστηρότατη νηστεία (πλήρης ἀποχὴ ἀπὸ φαγητό, ποτό, κάπνισμα κ.λπ.) ἀπὸ τὸ πρωὶ μέχρι τὸ βράδυ κάθε ἡμέρας. Οἱ ἀπαγορεύσεις δὲν ἰσχύουν ἀπὸ τὴν δύση μέχρι τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.

[7] Χρυσὸ νόμισμα ποὺ παρίστανε τὸν Ἅγιο Κωνσταντῖνο καὶ τὴν Ἁγία Ἑλένη καὶ τὸ φοροῦσαν ὡς κόσμημα ἢ ὡς φυλαχτό.

ἔρριχναν στὴν φωτιὰ τῶν εἰδώλων, ἡ Ἐκκλησία δὲν τοὺς κοινωνοῦσε· ἦταν μετὰ «προσκλαίοντες»[8]. Αὐτοὶ ποὺ ἀρνιόνταν τὸν Χριστό, ἔπρεπε μὲ μαρτύριο νὰ ἐξιλεωθοῦν. Ἤ, στὴν ἐποχὴ τῆς Εἰκονομαχίας, τοὺς ἔλεγαν νὰ κάψουν ἢ νὰ πετάξουν τὶς εἰκόνες, καὶ αὐτοὶ προτιμοῦσαν νὰ μαρτυρήσουν παρὰ νὰ τὶς πετάξουν. Ἐμεῖς, ἂν μᾶς ἔλεγαν νὰ πετάξουμε μιὰ εἰκόνα, θὰ λέγαμε: «Ἂς τὴν πετάξω αὐτή· εἶναι τῆς Ἀναγεννήσεως. Θὰ κάνω ἀργότερα μιὰ βυζαντινή».

– Γέροντα, τοὺς Κρυπτοχριστιανοὺς πῶς τοὺς δέχεται ἡ Ἐκκλησία; Δὲν ἀρνήθηκαν τὸν Χριστό;

– Ὅπου ὑπάρχουν πραγματικοὶ Κρυπτοχριστιανοί, αὐτοὶ δὲν ἐξωμότησαν. Ἀπὸ τὰ εἴκοσι ἑπτὰ χωριὰ λ.χ. ποὺ ἀνῆκαν στὴν ἐπαρχία τῶν Φαράσων τῆς Καππαδοκίας, ὅταν τὰ ἔκαψαν οἱ Τοῦρκοι, μερικοὶ ἔφυγαν καὶ πῆγαν σὲ μακρινὰ μέρη. Ἐκεῖ δὲν ἤξεραν οἱ ἄλλοι ὅτι εἶναι Χριστιανοί· νόμιζαν ὅτι εἶναι Μουσουλμάνοι. Οὔτε παρουσιάσθηκε καμμιὰ περίπτωση νὰ ρωτήσουν κάποιον ἀπὸ αὐτοὺς «εἶσαι Χριστιανός;», γιὰ νὰ πῆ «ναί, εἶμαι Χριστιανὸς» ἢ «ὄχι, εἶμαι Μουσουλμάνος». Αὐτοὶ εἶναι οἱ Κρυπτοχριστιανοί. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ὅμως ποὺ θὰ πιάσουν ἕναν καὶ τοῦ ποῦν «μάθαμε ὅτι εἶσαι Χριστιανός», αὐτὸς θὰ πῆ «ναί, εἶμαι Χριστιανός», δὲν θὰ πῆ ὅτι εἶναι Μουσουλμάνος. Καὶ στοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους ὑπῆρχαν Χριστιανοὶ ποὺ βαπτίζονταν κρυφὰ καὶ οἱ ἄλλοι εἶχαν τὴν ἐντύπωση ὅτι δὲν ἦταν Χριστιανοί. Ὅταν ὅμως χρειαζόταν, ὁμολογοῦσαν. Ὁ Ἅγιος Σεβαστιανὸς λ.χ. ἦταν στρατηγός, εἶχε βαπτισθῆ Χριστιανὸς καὶ νόμιζαν ὅτι εἶναι εἰδωλολάτρης, ἐνῶ ἦταν Χριστιανός. Κρυφὰ βοηθοῦσε πολὺ θετικὰ τοὺς Χριστιανούς. Ὅταν ὅμως κατάλαβαν ὅτι εἶναι Χριστιανός, ὁμολόγησε καὶ μαρτύρησε.

Σὲ ἕνα τουρκικὸ χωριὸ ἦταν πολλοὶ Κρυπτοχριστιανοί, καὶ ὁ πρόεδρος ἦταν παπᾶς. Παπα-Γιώργη τὸν ἔλεγαν, Χασὰν τὸν φώναζαν. Κάποτε πῆγαν καὶ τὸν εἰδοποίησαν ὅτι στὸ τάδε μέρος, σὲ μιὰ κατακόμβη, εἶναι κρυμμένοι Χριστιανοί. «Θὰ πάω νὰ δῶ, τοὺς εἶπε· μὴν ἀνησυχῆτε». Παίρνει τοὺς ἀνθρώπους του, πηγαίνει καὶ βρίσκει ἐκεῖ τοὺς Χριστιανοὺς ὅλους μαζεμένους. Προχωράει στὴν Ὡραία Πύλη, ξεκρεμάει τὸ πετραχήλι, τὸ φοράει καὶ τοὺς ἔκανε καὶ Ἑσπερινό! Τοὺς εἶπε μετὰ «νὰ λάβετε μέτρα» καὶ στοὺς ἄλλους εἶπε: «Δὲν ἦταν τίποτε· διαδόσεις εἶναι». Αὐτοὶ δὲν εἶναι ἐξωμότες. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ὅμως ποὺ ὑποψιασθοῦν κάποιον καὶ τοῦ ποῦν «ἕ, ἐσένα σὲ εἴδαμε ὅτι ἔκανες σταυρό, εἶσαι Χριστιανὸς» καὶ πῆ «ὄχι, εἶμαι Μουσουλμάνος», τότε ἀρνεῖται.

Μαρτύριο καὶ ταπείνωση

Αὐτὸς ποὺ θὰ ἀξιωθῆ νὰ μαρτυρήση, πρέπει νὰ ἔχη πολλὴ ταπείνωση καὶ νὰ ἀγαπάη πολὺ τὸν Χριστό. Ἂν προχωρήση ἐγωιστικὰ στὸ μαρτύριο, θὰ τὸν ἐγκαταλείψη ἡ Χάρις. Θυμᾶσθε, ὁ Σαπρίκιος[9] ποὺ ἔφθασε μέχρι τὸ μαρτύριο καὶ ὅμως ἀρνήθηκε τὸν Χριστό; «Γιατί μὲ φέρατε ἐδῶ;», εἶπε στοὺς δημίους. «Καλά, δὲν εἶσαι

---

[8] Οἱ «προσκλαίοντες» ἔμεναν στὰ προπύλαια τοῦ Ναοῦ, ἔξω ἀπὸ τὸν νάρθηκα, καὶ παρακολουθοῦσαν τοὺς πιστοὺς ποὺ εἰσέρχονταν νὰ δέωνται γι᾽ αὐτοὺς στὸν Κύριο (Βλ. *Πηδάλιον*, κανὼν ΙΓ').

[9] Βλ. Ἁγίου Νικοδήμου Ἁγιορείτου, *Συναξαριστὴς τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ*, ἐκδ. Ὀρθοδόξου Κυψέλης, Θεσσαλονίκη 1982, τόμος Γ΄, σ. 239-241.

Χριστιανός;», τοῦ λένε. «Ὄχι», ἀπαντᾶ. Καὶ ἦταν ἱερέας! Μοῦ λέει ὁ λογισμὸς ὅτι πήγαινε νὰ μαρτυρήση ἐγωιστικὰ καὶ ὄχι ταπεινά· δὲν πήγαινε στὸ μαρτύριο γιὰ τὴν πίστη του, γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, γι' αὐτὸ τὸν ἐγκατέλειψε ἡ Χάρις. Γιατί, ὅταν κινῆται κανεὶς ἐγωιστικά, δὲν δέχεται τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ ἑπόμενο εἶναι σὲ μιὰ δυσκολία νὰ ἀρνηθῆ τὸν Χριστό.

– Γέροντα, πολλὲς φορὲς λέμε ὅτι σὲ δύσκολες ὧρες ὁ Θεὸς θὰ δώση δύναμη.

– Ὁ Θεὸς θὰ δώση δύναμη σὲ ἕναν ταπεινὸ ἄνθρωπο ποὺ ἔχει καθαρὴ καρδιά, ποὺ ἔχει καλὴ διάθεση. Ἂν δῆ ὁ Θεὸς πραγματικὰ καλὴ διάθεση, ταπείνωση, θὰ δώση πολλὴ δύναμη. Δηλαδὴ θὰ ἐξαρτηθῆ ἀπὸ τὴν διάθεση τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ τοῦ δώση δύναμη ὁ Θεός.

– Γέροντα, εἴπατε νὰ ἔχη ταπείνωση καὶ καλὴ διάθεση ὁ ἄνθρωπος. Μπορεῖ νὰ ἔχη ὑπερηφάνεια καὶ καλὴ διάθεση;

– Ὅταν λέμε ταπείνωση, ἐννοοῦμε τοὐλάχιστον στὸ θέμα αὐτὸ τοῦ μαρτυρίου νὰ ἔχη ταπείνωση. Μπορεῖ νὰ ἔχη ὑπερηφάνεια, ἀλλὰ τότε νὰ ταπεινωθῆ καὶ νὰ πῆ: «Θεέ μου, εἶμαι ὑπερήφανος· τώρα ὅμως δῶσ᾽ μου λίγη δύναμη νὰ μαρτυρήσω γιὰ τὴν ἀγάπη Σου καὶ νὰ ἐξοφλήσω τὶς ἁμαρτίες μου». Ὁπότε, ἂν ἔχη ταπεινὴ διάθεση καὶ πηγαίνη στὸ μαρτύριο μὲ μετάνοια, τότε δίνει πολλὴ Χάρη ὁ Θεός. Νὰ μὴν πάη δηλαδὴ μὲ ὑπερήφανη διάθεση, μὲ τὸν λογισμὸ ὅτι θὰ γίνη μάρτυρας καὶ θὰ τοῦ γράψουν μετὰ τὸ συναξάρι καὶ ἀκολουθία, θὰ τοῦ κάνουν εἰκόνα μὲ φωτοστέφανο. Μοῦ εἶπε κάποιος: «Κάνε προσευχή, Πάτερ, νὰ φθάσω μέχρι πέμπτου οὐρανοῦ». «Καλά, τοῦ λέω, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔφθασε στὸν τρίτο οὐρανό[10], ἐσὺ ζητᾶς νὰ φθάσης στὸν πέμπτο;». «Γιατί, μοῦ λέει, δὲν γράφει νὰ ζητᾶμε τὰ "*κρείττονα*";»[11]. Ἀκοῦς ἐκεῖ κουβέντα! Πάντως, ἂν πάη κανεὶς στὸ μαρτύριο, γιὰ νὰ ἔχη δόξα στὸν Παράδεισο, καλύτερα νὰ μὴ σκεφθῆ νὰ μαρτυρήση. Ἕνας γνήσιος, ἕνας σωστὸς Χριστιανός, ἂν ἤξερε ὅτι καὶ στὸν Παράδεισο ποὺ θὰ πάη θὰ ἔχη πάλι βάσανα, θὰ ἔχη μαρτύρια, πάλι θὰ λαχταροῦσε νὰ πάη ἐκεῖ. Δὲν πρέπει νὰ σκεφτώμαστε ὅτι, ἂν ὑποφέρουμε κάτι ἐδῶ στὴν γῆ, θὰ εἴμαστε καλύτερα ἐκεῖ στὸν Οὐρανό. Νὰ μὴν πᾶμε ἔτσι μπακαλίστικα. Ἐμεῖς θέλουμε τὸν Χριστό. Ἂς ὑπάρχη μαρτύριο, ἂς μαρτυροῦμε κάθε μέρα, ἂς μᾶς δέρνουν κάθε μέρα, καὶ δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς τὴν ἡμέρα· δὲν μᾶς ἀπασχολεῖ. Τὸ μόνο ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ εἶναι νὰ εἴμαστε μὲ τὸν Χριστό.

– Μπορεῖ, Γέροντα, ἕνας νὰ ζῆ ράθυμα καί, ὅταν χρειασθῆ, νὰ ὁμολογήση θαρρετά;

– Γιὰ νὰ τὸ κάνη κανεὶς αὐτό, ἡ καρδιά του πρέπει νὰ ἔχη μέσα καλωσύνη, θυσία. Γι' αὐτὸ εἶπα νὰ καλλιεργηθῆ ἡ ἀρχοντιά, τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας. Ὁ ἕνας νὰ θυσιάζεται γιὰ τὸν ἄλλο. Βλέπεις τὸν Ἅγιο Βονιφάτιο καὶ τὴν Ἁγία Ἀγλαΐδα[12]; Εἶχαν τὴν ἐλεεινὴ ἐκείνη ζωὴ στὴν Ρώμη, ἀλλὰ μόλις κάθονταν νὰ φᾶνε, ὁ νοῦς τους πήγαινε στοὺς φτωχούς. Ἔτρεχαν νὰ δώσουν πρῶτα φαγητὸ στοὺς φτωχοὺς καὶ ὕστερα ἔτρωγαν αὐτοί. Παρόλο ποὺ ἦταν κυριευμένοι ἀπὸ πάθη, εἶχαν καλωσύνη καὶ πονοῦσαν τοὺς φτωχούς. Εἶχαν θυσία, γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς τοὺς βοήθησε. Καὶ ἡ Ἀγλαΐδα, ἂν καὶ ζοῦσε ἁμαρτωλὴ ζωή, ἀγαποῦσε τοὺς ἁγίους Μάρτυρες καὶ ἐνδιαφερόταν γιὰ

---

[10] Βλ. *Β΄ Κορ*. 12, 12.

[11] Βλ. *Α΄ Κορ*. 12, 31.

[12] Ὁ Ἅγιος Βονιφάτιος ἦταν δοῦλος τῆς Συγκλητικῆς Ἀγλαΐδος, ἀλλὰ καὶ δοῦλος στὸν ἔρωτα τῆς κυρίας του.

τὰ ἅγια Λείψανα. Εἶπε στὸν Βονιφάτιο νὰ πάη μὲ ἄλλους ὑπηρέτες της στὴν Μικρὰ Ἀσία, γιὰ νὰ πληρώση καὶ νὰ μαζέψη τὰ ἅγια Λείψανα τῶν Μαρτύρων καὶ νὰ τὰ μεταφέρη στὴν Ρώμη. Κι ἐκεῖνος τῆς εἶπε χαμογελώντας: «Ἂν σοῦ φέρουν καὶ τὸ δικό μου λείψανο, θὰ τὸ δεχθῆς;». «Μὴν ἀστειεύεσαι μ᾽ αὐτά», τοῦ λέει ἐκείνη. Τελικά, ὅταν ἔφθασε στὴν Ταρσὸ καὶ πῆγε στὸ ἀμφιθέατρο, γιὰ νὰ ἀγοράση τὰ ἅγια Λείψανα, παρακολούθησε τὰ μαρτύρια τῶν Χριστιανῶν καὶ ἀμέσως συγκλονίσθηκε ἀπὸ τὴν καρτερία τους. Ἔτρεξε, ἀσπάσθηκε τὰ δεσμὰ καὶ τὶς πληγές τους καὶ τοὺς ζήτησε νὰ προσευχηθοῦν, γιὰ νὰ τὸν ἐνισχύση ὁ Χριστὸς νὰ ὁμολογήση δημόσια ὅτι εἶναι Χριστιανός. Μαρτύρησε λοιπὸν καὶ αὐτὸς στὸ ἀμφιθέατρο καὶ οἱ σύντροφοί του ἀγόρασαν τὸ Λείψανό του καὶ τὸ μετέφεραν στὴν Ρώμη, ὅπου Ἄγγελος Κυρίου εἶχε πληροφορήσει τὴν Ἀγλαΐδα γιὰ τὸ γεγονός. Ἔτσι ἔγινε ἐκεῖνο ποὺ χαριτολογώντας εἶχε προφητεύσει ὁ Βονιφάτιος, πρὶν φύγη ἀπὸ τὴν Ρώμη. Ὕστερα ἐκείνη, ἀφοῦ μοίρασε τὴν περιουσία της, ἔζησε μὲ ἄσκηση καὶ πτωχεία ἀκόμη δεκαπέντε χρόνια καὶ ἁγίασε[13]. Βλέπετε, δὲν εἶχαν βοηθηθῆ, γι᾽ αὐτὸ εἶχαν παρασυρθῆ στὸ κακὸ καὶ εἶχαν παρεκτραπῆ. Εἶχαν ὅμως πνεῦμα θυσίας καὶ ὁ Θεὸς δὲν τοὺς ἄφησε.

Τί λεβεντιὰ εἶχαν οἱ Ἅγιοι

– Γέροντα, σκέφτομαι ὅτι, ἂν ἔβλεπα τὸν τροχὸ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, θὰ πέθαινα ἀπὸ τὸν φόβο μου!

– Ἄμα πέθαινες, πρὶν σὲ ἀνεβάσουν στὸν τροχό, καλὰ θὰ ἦταν· θὰ ἦταν εὐλογία ἀπὸ τὸν Θεό. Ἀλλὰ ἂν τυχὸν ἀνέβαινες ἐκεῖ καὶ δυσκολευόσουν, ἐκεῖνο θὰ ἦταν τὸ βάσανο. Οἱ Μάρτυρες εἶχαν καλὴ διάθεση, βοηθοῦσε καὶ ὁ Χριστὸς καὶ ἄντεχαν στοὺς πόνους.

Τί ἀγάπη εἶχαν οἱ ἅγιοι Μάρτυρες γιὰ τὸν Χριστό, τί λεβεντιά! Ἡ Ἁγία Σολομονὴ μὲ τὰ ἑπτὰ παιδιά της[14], ἕνας-ἕνας, μαρτύρησαν ὅλοι. Ὁ Ἅγιος Λογγῖνος[15] ἔκανε τραπέζι σ' αὐτοὺς ποὺ πῆγαν νὰ τὸν συλλάβουν καὶ τοὺς φιλοξένησε. Ἐκεῖνοι βιάζονταν νὰ τοὺς δείξη ποιός εἶναι ὁ Λογγῖνος, γιὰ νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν καὶ ἐκεῖνος τοὺς ἔλεγε: «Θὰ σᾶς τὸν δείξω!». Ὅταν τοὺς εἶπε ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος, ἐκεῖνοι δίστασαν, ἀλλὰ ὁ Ἅγιος Λογγῖνος τοὺς παρακάλεσε νὰ ἐκτελέσουν τὴν ἐντολὴ ποὺ εἶχαν, καὶ ἔτσι τὸν ἀποκεφάλισαν. Καὶ ὁ Ἅγιος Γεδεὼν ὁ Καρακαλληνὸς[16] τί καρτερία εἶχε! «Πάρτε τὸ χέρι, εἶπε στοὺς δημίους, πάρτε καὶ τὸ πόδι, πάρτε καὶ τὴν μύτη. Γιὰ νὰ μὴν τὰ πολυλογῶ, πάρτε τα ὅλα!». Φοβερό! Ἀλλά, γιὰ νὰ φθάση ὁ ἄνθρωπος σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, πρέπει νὰ μὴν ἀγαπάη τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ ἀγαπάη τὸν Θεό. Ἡ μητέρα μπαίνει μέσα στὴν φωτιά, γιὰ νὰ σώση τὸ παιδί της. Ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη της εἶναι ἰσχυρότερη ἀπὸ τὸ κάψιμο τῆς φωτιᾶς, δὲν καταλαβαίνει πόνο. Ἡ ἀγάπη γιὰ τὸ παιδί της σκεπάζει τὸν πόνο. Πόσο μᾶλλον ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν Χριστό!

Γιὰ τὸν Ἅγιο ποὺ προχωρεῖ στὸ μαρτύριο, ἡ ἀγάπη του γιὰ τὸν Χριστὸ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὸν πόνο, γι' αὐτὸ καὶ τὸν ἐξουδετερώνει. Τὸ μαχαίρι τοῦ δημίου τὸ ἔνιωθαν οἱ Μάρτυρες γλυκύτερο καὶ ἀπὸ τὸ δοξάρι τοῦ βιολιοῦ. Ὅταν φουντώση ἡ

---

[13] Ἡ μνήμη τους ἑορτάζεται στὶς 19 Δεκεμβρίου.
[14] Ἡ μνήμη τους ἑορτάζεται τὴν 1η Αὐγούστου.
[15] Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται στὶς 16 Ὀκτωβρίου.
[16] Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται στὶς 30 Δεκεμβρίου.

ἀγάπη γιὰ τὸν Χριστό, τότε τὸ μαρτύριο εἶναι πανηγύρι· ἡ φωτιὰ ἀνακουφίζει καλύτερα ἀπὸ λουτρό, γιατὶ τὸ κάψιμο χάνεται ἀπὸ τὸ κάψιμο τῆς θείας ἀγάπης. Τὸ γδάρσιμο εἶναι χάιδεμα. Ὁ θεῖος ἔρωτας παίρνει τὴν καρδιά, παίρνει καὶ τὸ μυαλό, καὶ τρελλαίνεται ὁ ἄνθρωπος. Δὲν καταλαβαίνει οὔτε πόνο οὔτε τίποτε, γιατὶ ὁ νοῦς του εἶναι στὸν Χριστὸ καὶ πλημμυρίζει ἡ καρδιά του ἀπὸ χαρά. Πόσοι Ἅγιοι πήγαιναν στὸ μαρτύριο καὶ ἔνιωθαν τέτοια χαρά, λὲς καὶ πήγαιναν σὲ πανηγύρι! Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος[17] ἔτρεχε στὸ μαρτύριο καὶ φώναζε: «Ἀφῆστε με νὰ μαρτυρήσω, ἀφῆστε με νὰ μὲ φᾶνε τὰ θηρία». Τὴν χαρὰ ποὺ ἔνιωθε ἐκεῖνος δὲν τὴν αἰσθάνεται οὔτε ἕνας νεαρὸς ἐρωτευμένος ποὺ λέει: «Θέλω αὐτὴν νὰ παντρευτῶ καὶ δὲν ὑπολογίζω κανέναν, οὔτε μάνα οὔτε πατέρα». Ἀπὸ τὴν τρέλλα τοῦ ἐρωτευμένου μεγαλύτερη ἦταν ἡ «τρέλλα» τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου.

Ὅλοι οἱ Ἅγιοι ἀγωνίσθηκαν γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἅγιοι Μάρτυρες ἔχυσαν τὸ αἷμα τους, οἱ Ὅσιοι Πατέρες ἔχυσαν ἱδρῶτες καὶ δάκρυα, ἔκαναν πνευματικὰ πειράματα στὸν ἑαυτό τους, σὰν καλοὶ βοτανολόγοι, ταλαιπωρήθηκαν οἱ ἴδιοι ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, τὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ μᾶς ἀφήσουν τὶς πνευματικές τους συνταγές. Ἔτσι προλαβαίνουμε τὸ κακὸ ἢ θεραπεύουμε μιὰ πνευματικὴ ἀρρώστια μας καὶ ἀποκτᾶμε ὑγεία καί, ἐὰν φιλοτιμηθοῦμε νὰ τοὺς μιμηθοῦμε στοὺς ἀγῶνες, μποροῦμε ἀκόμη καὶ νὰ ἁγιάσουμε.

Δὲν συγκρίνονται, φυσικά, ὅλοι οἱ ἀγῶνες τῶν Ὁσίων, οἱ νηστεῖες, οἱ ἀγρυπνίες κ.λπ., οὔτε καὶ τὰ βασανιστήρια ὅλων τῶν ἁγίων Μαρτύρων μὲ τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου μας, διότι ὅλους τοὺς βοηθοῦσε ὁ Χριστὸς θεϊκά, καὶ γλυκαίνονταν οἱ πόνοι τους ἀπὸ τὴν μεγάλη Του ἀγάπη. Στὸν ἑαυτό Του ὅμως ὁ Χριστὸς δὲν χρησιμοποίησε καθόλου τὴν θεϊκή Του δύναμη καὶ ὑπέφερε τὸν πολὺ πόνο στὸ εὐαίσθητο Σῶμα Του ἀπὸ τὴν πολλὴ ἀγάπη πρὸς τὸ πλάσμα Του. Αὐτὴν τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο ἐὰν αἰσθανθῆ κανείς, τότε μόνο θὰ εἶναι καὶ ἐσωτερικὰ πραγματικὰ ἄνθρωπος. Ἀλλιῶς θὰ εἶναι πιὸ ἀναίσθητος καὶ ἀπὸ τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ὁ ἥλιος αἰσθάνθηκε τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου καὶ σκοτείνιασε, γιατὶ δὲν ἄντεχε νὰ τὸ βλέπη. Ἡ γῆ, καὶ αὐτὴ τρόμαξε, ὅταν τὸ εἶδε. Οἱ πέτρες, καὶ αὐτὲς κομματιάσθηκαν. Οἱ τάφοι, καὶ αὐτοὶ σείσθηκαν τόσο δυνατά, ποὺ ξύπνησαν πολλοὺς κεκοιμημένους ἀπὸ χρόνια καὶ τοὺς ἔβγαλαν ἔξω νὰ διαμαρτυρηθοῦν γιὰ τὴν ἀχάριστη αὐτὴ συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Εὐεργέτη καὶ Λυτρωτή τους Θεό.

Μοναχὸς καὶ μαρτύριο

– Γέροντα, ὅταν δὲν κάνη κανεὶς τὴν πνευματικὴ ἐργασία ποὺ πρέπει, θὰ ἔχη τὴν πίστη, ἂν ἔρθη μιὰ δύσκολη ὥρα, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ τὸν βοηθήση, γιὰ νὰ Τὸν ἐπικαλεσθῆ; Μήπως ἐπαναπαυόμαστε στὸν λογισμὸ ὅτι τότε θὰ βοηθήση ὁ Θεός, γιὰ νὰ ἀποφύγουμε τὸν κόπο τῆς προετοιμασίας;

– Νὰ ἑτοιμασθοῦμε. Ἂν δὲν σπείρη κανείς, πῶς νὰ δώση ὁ Θεὸς νὰ γίνουν καλὰ τὰ σιτάρια του; Πρέπει νὰ σπείρη ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀνάλογα μὲ τὸ τί θὰ σπείρη, ὁ Θεὸς θὰ δώση. Καὶ στὸν στρατὸ λένε «ἔσο ἕτοιμος».

---

[17] Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται στὶς 20 Δεκεμβρίου.

– Γέροντα, πῶς θὰ ἑτοιμασθοῦμε;

– Πότε εἶναι ἕτοιμος κανείς; Ὅταν εἶναι ἐπιφυλακὴ ὁ στρατός, οἱ στρατιῶτες εἶναι συνέχεια ἕτοιμοι, μὲ τὰ ἄρβυλα, μὲ τὰ ὅπλα τους, μὲ τὶς σφαῖρες, περιμένουν διαταγή.

– Πόσο μπορεῖ νὰ κρατήση αὐτὴ ἡ ἐπιφυλακή;

– Ἀνάλογα. Ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε ἕτοιμος, καὶ τότε δὲν φοβᾶται τίποτε. Τί νὰ φοβηθῆ; Τὸν θάνατο; Αὐτὸς θὰ τοῦ ἀνοίξη τὴν πόρτα τοῦ Παραδείσου, γιατὶ κάτω ἀπὸ τὴν πλάκα τοῦ τάφου εἶναι κρυμμένο τὸ κλειδὶ τῆς αἰωνιότητος. Ἄλλωστε ὁ μοναχός, ὅποτε καὶ ἂν πεθάνη, ἐν μετανοίᾳ βρίσκεται. Ἡ φυγή του ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ τὸ σχῆμα του αὐτὸ δηλώνουν. Μετανοεῖ καὶ προχωρεῖ νὰ κάνη λεπτὴ πνευματικὴ ἐργασία. Ὅσο αὐξάνει ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν Θεὸ καὶ τὸν πλησίον, τόσο ἐλαττώνεται ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν ἑαυτό του, καὶ δὲν τὸν ὑπολογίζει. Καὶ τότε ἰσχύει ἐκεῖνο ποὺ γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ μὲ χωρίση ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ»[18].

Τοὺς κοσμικοὺς ἡ σκέψη τοῦ μαρτυρίου τοὺς ἀναγκάζει νὰ καταφεύγουν στὸν Θεὸ καὶ νὰ λένε ἀπὸ φόβο «Χριστέ μου, Παναγία μου», ἐνῶ ὁ μοναχὸς θέλει νὰ εἶναι συνέχεια κοντὰ στὸν Θεό, γιατὶ Τὸν ἀγαπάει. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς κάνουν τὸ καλό, γιατὶ φοβοῦνται νὰ μὴν πᾶνε στὴν κόλαση. Ὁ μοναχὸς ὅμως κάνει τὸ καλὸ ἀπὸ εὐγνωμοσύνη, γιὰ νὰ εὐχαριστήση τὸν Εὐεργέτη του Θεό.

– Γέροντα, πῶς θὰ νιώσω τὸ μαρτύριο καὶ τὴν ἄσκηση;

– Γιὰ νὰ νιώσης καὶ ἐσὺ λίγο τί θὰ πῆ μαρτύριο, νὰ δέχεσαι ἔστω μὲ χαρὰ τὴν περιφρόνηση. Καὶ ἂν θέλης νὰ νιώσης καὶ λίγο τὴν ἄσκηση, μιὰ ποὺ δὲν μπορεῖς νὰ νηστέψης σαράντα ἡμέρες, ὅπως ὁ Χριστός, νήστεψε καὶ ἐσὺ ἔστω μία Τετάρτη ποὺ Τὸν πρόδωσαν καὶ μία Παρασκευὴ[19] ποὺ Τὸν σταύρωσαν. Ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ μαρτυρήσουν γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει μαρτύριο, μποροῦν τὴν ἀγάπη τους αὐτή, ἀπὸ τὴν ὁποία καίγονται, νὰ τὴν ἐκδηλώσουν μὲ ἄσκηση σωματικὴ γιὰ τὶς ψυχὲς τῶν κεκοιμημένων ποὺ καίγονται, γιὰ νὰ βροῦν λίγη ἀνάπαυση. Ὅπως τὸ μαρτύριο εἶναι πανηγύρι, ἔτσι καὶ ἡ ἄσκηση εἶναι πανηγύρι, γιατὶ ἀποφεύγει κανεὶς ὅλη τὴν ἀνθρώπινη παρηγοριὰ καὶ βρίσκει τὴν θεία.

Οἱ ἅγιοι Μάρτυρες ἔνιωθαν μεγάλη χαρὰ ποὺ τοὺς δινόταν ἡ εὐκαιρία νὰ μαρτυρήσουν. Ἀπὸ τὸ μαρτύριο ξεκίνησε ὁ ἀσκητισμὸς στὴν πνευματικὴ ζωή. Ὅταν ἀνέλαβε τὴν ἐξουσία ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ἔβγαλε τοὺς Χριστιανοὺς ἀπὸ τὶς φυλακὲς – γιατὶ τοὺς εἶχαν ἐκεῖ, γιὰ νὰ τοὺς τελειώσουν – ἄλλους σακατεμένους κ.λπ., καὶ σταμάτησαν τὰ μαρτύρια. Ἀλλὰ ἐκεῖνοι ποὺ περίμεναν στὶς φυλακὲς μὲ χαρὰ τὴν σειρά τους, γιὰ νὰ μαρτυρήσουν, ὅταν ἐλευθερώθηκαν, πολὺ στενοχωρήθηκαν ποὺ τοὺς χάλασε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος τὴν δουλειά. Ἐκεῖ ποὺ περίμεναν τὸ μαρτύριο μὲ χαρά, βρέθηκαν ἐλεύθεροι. Ὁπότε, ἀπὸ τὴν ἀγάπη τους πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὴν φλόγα ποὺ εἶχαν νὰ μαρτυρήσουν, πῆραν τὰ βουνά. Γι᾽ αὐτὸ τὰ μαρτύρια ποὺ θὰ τοὺς ἔκανε ὁ Διοκλητιανός, ὁ Μαξιμιανός, τὰ ἔκαναν μόνοι τους στὸν ἑαυτό τους μὲ τὴν ἄσκηση. Ἄλλος πήγαινε καὶ κρεμιόταν μὲ σχοινιὰ ἀπὸ τὰ χέρια σὲ κανένα δένδρο· προσευχόταν μὲ πόνο, ἀλλὰ ἀγαλλόταν θεϊκά. Ἄλλος

---

[18] Βλ. *Ρωμ*. 8, 35.

[19] Νὰ ἀπέχη δηλαδὴ ἀπὸ φαγητὸ καὶ νερὸ ὅλη τὴν ἡμέρα.

δενόταν γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. «Ἔτσι θὰ μὲ ἔδενε, ἔλεγε, ὁ Διοκλητιανός»! Καὶ ἔνιωθαν μεγάλη χαρὰ ποὺ βασάνιζαν τὸν ἑαυτό τους. Ξεκίνησαν οἱ πρῶτοι μὲ αὐτὴν τὴν θεία τρέλλα, τὴν θεία παλαβομάρα, καὶ δόθηκαν στὴν ἄσκηση γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ καὶ μετὰ τοὺς μιμήθηκαν στὴν ἄσκηση καὶ ἄλλοι. Ἔτσι μπῆκε ὁ ἀσκητισμὸς στὴν θρησκεία μας. Ἄλλοι πάλι πιό... παλαβοὶ εἶπαν «εἴμαστε πρόβατα τοῦ Χριστοῦ!» καὶ ἔτρωγαν μόνο χορτάρι ἀπὸ τὴν γῆ. Αὐτοὶ ἦταν οἱ λεγόμενοι «βοσκοί». Ζοῦσαν τόσο ἔντονα τὶς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δική τους μηδαμινότητα, ποὺ ἔλεγαν: «Εἶμαι ζῶο ἀχάριστο, σὲ ὅλη μου τὴν ζωὴ θὰ τρώω χόρτα», καὶ ἔτσι ἔκαναν. Ἔτρωγαν χόρτα καὶ χαίρονταν. Φτερούγιζε ἡ καρδιά τους ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστό. «Πρόβατο τοῦ Χριστοῦ, ἔλεγαν, δὲν εἶμαι; Θὰ τρώω χόρτα»[20]. Ἀργότερα ὅμως τὸ ἀπαγόρευσε ἡ Ἐκκλησία, γιατὶ οἱ κυνηγοὶ πολλοὺς τοὺς περνοῦσαν γιὰ ἄγρια ζῶα καὶ τοὺς σκότωναν.

Σήμερα αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ τὰ καταλάβουν οἱ ἄνθρωποι· τὰ θεωροῦν ἀνοησίες! «Γιατί νὰ τρώω χόρτο σὰν τὸ ζῶο;», λένε ἢ «γιὰ ποιό σκοπὸ νὰ κρεμιέμαι ἔτσι καὶ νὰ ταλαιπωρῶ τὸ σῶμα μου;». Εἶδες ὅμως τί λέει ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ; «Μακάρι νὰ μᾶς ἀξιώση ὁ Θεὸς νὰ κάνουμε τέτοιες ἀταξίες»[21], νὰ φθάσουμε σ᾽ αὐτὴν τὴν πνευματικὴ ἀταξία.

---

[20] Πρβ. Σωζόμενος, *PG* 67, 1395 κ.έ.· Εὐάγριος *PG* 86, 2480Β· Μόσχος *PG* 87, 2868Β καὶ Λεόντιος *PG* 93, 1688C.

[21] Βλ. Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, *Οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι*, Λόγος ΚΔ΄, σ. 90-91.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ - ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ

«Ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ δὲν ἐμποδίζεται
οὔτε ἀπὸ ἀνθρώπους οὔτε ἀπὸ δαίμονες.
Δὲν εἶναι τίποτε δύσκολο
γιὰ τὸν Θεὸ οὔτε γιὰ ἕναν Ἅγιο.
Τὸ ἐμπόδιο σ' ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους
εἶναι ἡ ὀλιγοπιστία,
μὲ τὴν ὁποία ἐμποδίζουμε
τὶς μεγάλες θεῖες δυνάμεις
νὰ μᾶς πλησιάσουν».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - Ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο

«Ζητεῖτε πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»[1]

Γέροντα, ὁ Ἀββᾶς Μακάριος λέει ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς δίνει τὰ οὐράνια ἀγαθά[2], καὶ αὐτὸ τὸ πιστεύουμε. Πρέπει νὰ πιστεύουμε ὅτι θὰ μᾶς δώση καὶ τὰ ἐπίγεια, ποὺ δὲν εἶναι τόσο σημαντικά;

– Ποιά ἐπίγεια;

– Ὅ,τι μᾶς χρειάζεται.

– Ναί, καλὰ τὸ εἶπες. Ὁ Θεὸς ἀγαπάει τὸ πλάσμα Του, τὴν εἰκόνα Του, καὶ τὸ φροντίζει γι᾿ αὐτὰ ποὺ τοῦ χρειάζονται.

– Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ πιστεύη ὁ καθένας καὶ νὰ μὴν ἀνησυχῆ;

– Ἂν δὲν τὸ πιστεύη καὶ παλεύη μόνος του νὰ τὰ ἀποκτήση, θὰ ταλαιπωρῆται. Μὰ καὶ ἂν ὁ Θεὸς δὲν δώση αὐτὰ τὰ ἐπίγεια, τὰ ὑλικὰ πράγματα, δὲν θὰ στενοχωρηθῆ ὁ ἄνθρωπος ποὺ ζῆ πνευματικά. Ἂν ζητᾶμε πρῶτα τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη μέριμνά μας, ὅλα τὰ ἄλλα θὰ μᾶς δοθοῦν. Θὰ ἀφήση ὁ Θεὸς τὸ πλάσμα Του; Τὸ μάννα ποὺ ἔρριχνε ὁ Θεὸς καθημερινὰ στοὺς Ἰσραηλίτες στὴν ἔρημο, ἂν τὸ κρατοῦσαν γιὰ τὴν ἄλλη μέρα, σάπιζε[3]. Ἔτσι τὰ οἰκονόμησε ὁ Θεός, γιὰ νὰ ἔχουν ἐμπιστοσύνη στὴν θεία πρόνοια.

Ἀκόμη τὸ «ζητεῖτε πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» δὲν τὸ ἔχουμε καταλάβει. Ἢ πιστεύουμε ἢ δὲν πιστεύουμε. Ὅταν πῆγα νὰ μείνω στὸ Σινᾶ, δὲν εἶχα τίποτε. Δὲν σκέφθηκα ὅμως καθόλου τί θὰ γίνω στὴν ἔρημο μέσα σὲ ἄγνωστους ἀνθρώπους, τί θὰ φάω, πῶς θὰ ζήσω. Τὸ ἀσκητήριο τῆς Ἁγίας Ἐπιστήμης, ὅπου θὰ ἔμενα, ἦταν χρόνια ἐγκαταλελειμμένο, ἀκατοίκητο. Ἐπειδὴ δὲν ἤθελα νὰ ἐπιβαρύνω τὸ μοναστήρι, δὲν ζήτησα τίποτε. Μοῦ ἔφεραν λίγο ψωμὶ ἀπὸ τὸ μοναστήρι καὶ τὸ γύρισα πίσω. Γιατί νὰ ἀνησυχήσω, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶπε: «Ζητεῖτε πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»; Τὸ νερὸ καὶ αὐτὸ ἦταν ἐλάχιστο. Οὔτε ἐργόχειρο ἤξερα, γιὰ νὰ πῆς πὼς θὰ δούλευα καὶ θὰ ἔβγαζα τὸ ψωμί μου. Τὸ μόνο ἐργαλεῖο ποὺ εἶχα ἦταν ἕνα ψαλίδι. Τὸ χώρισα στὰ δύο, τὸ ἀκόνισα σὲ μιὰ πέτρα, πῆρα καὶ ἕνα ξύλο καὶ ἄρχισα νὰ φτιάχνω ξυλόγλυπτα εἰκονάκια. Δούλευα καὶ ἔλεγα καὶ τὴν εὐχή. Γρήγορα ἐξασκήθηκα.Ἔφτιαχνα συνέχεια τὸ ἴδιο σχέδιο, καὶ τὴν δουλειὰ ποὺ θὰ ἔκανα σὲ πέντε μέρες, τὴν ἔκανα σὲ ἕντεκα ὧρες, καὶ ὄχι μόνο δὲν στερήθηκα, ἀλλὰ βοηθοῦσα καὶ τὰ Βεδουϊνάκια. Γιὰ ἕνα διάστημα ἔκανα ἐργόχειρο ἀρκετὲς ὧρες τὴν ἡμέρα. Ὕστερα εἶχα φθάσει σὲ μιὰ κατάσταση ποὺ δὲν ἤθελα νὰ κάνω ἐργόχειρο, ἀλλὰ ἔβλεπα καὶ τὴν ἀνάγκη ποὺ εἶχαν τὰ Βεδουϊνάκια. Ἕνα σκουφὶ καὶ ἕνα ζευγάρι πέδιλα νὰ τοὺς ἔδινες, ἦταν γι᾿ αὐτὰ πολὺ μεγάλη εὐλογία... Μοῦ πέρασε λοιπὸν ὁ λογισμός: «Ἦρθα ἐδῶ, γιὰ νὰ βοηθῶ τοὺς Βεδουΐνους ἢ γιὰ νὰ κάνω προσευχὴ γιὰ ὅλον τὸν κόσμο;». Ἔτσι ἀποφάσισα νὰ περιορίσω τὴν δουλειά, γιὰ νὰ εἶμαι πιὸ ἀπερίσπαστος καὶ νὰ προσεύχωμαι περισσότερο. Καὶ μήπως περίμενα ἀπὸ πουθενὰ

---

[1] Ματθ. 6, 33.

[2] Βλ. Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, *Ὁμιλίαι Πνευματικαί*, *PG* 34, 460D–461A καὶ 465D–468A.

[3] Βλ. *Ἔξ.* 16, 19-20.

βοήθεια; Οἱ Βεδουΐνοι δὲν εἶχαν οἱ ἴδιοι νὰ φᾶνε. Τὸ μοναστήρι ἦταν μακριά. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἔρημος. Τὴν ἴδια μέρα ὅμως ποὺ περιόρισα τὴν δουλειά, γιὰ νὰ διαθέσω περισσότερο χρόνο στὴν προσευχή, ἔρχεται κάποιος καὶ μὲ βρίσκει ἔξω ἀπὸ τὸ ἀσκητήριο καὶ μοῦ λέει: «Νά, πάρε αὐτὲς τὶς ἑκατὸ λίρες, γιὰ νὰ βοηθᾶς τὰ Βεδουϊνάκια καὶ νὰ μὴ βγαίνης ἀπὸ τὸ πρόγραμμά σου καὶ νὰ προσεύχεσαι»! Δὲν ἄντεξα. Τὸν ἄφησα μόνον του γιὰ ἕνα τέταρτο καὶ πῆγα λίγο μέσα. Μοῦ εἶχε δημιουργήσει τέτοια κατάσταση ἡ πρόνοια καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ συγκρατήσω τὰ δάκρυά μου. Βλέπεις πῶς ὁ Θεὸς οἰκονομάει, ὅταν ὑπάρχη ἡ καλὴ διάθεση; Γιατὶ ἐγὼ πόσα θὰ τοὺς ἔδινα; Ἔδινα σὲ ἕνα, ἐρχόταν τὸ ἄλλο, «ἐμένα δὲν μοῦ ἔδωσες, Πάτερ!», ἔλεγε, ὕστερα ἐρχόταν ἄλλο, «ἐμένα δὲν μοῦ ἔδωσες, Πάτερ!».

– Γιατί, Γέροντα, ἐνῶ πολλὲς φορὲς ἔχουμε νιώσει τὴν παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ, δὲν βλέπουμε τὴν πρόνοιά Του γιὰ μᾶς;

– Εἶναι παγίδα τοῦ διαβόλου. Ὁ διάβολος ρίχνει στάχτη στὰ μάτια τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ μὴ δῆ τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Γιατί, ὅταν δῆ ὁ ἄνθρωπος τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, θὰ μαλακώση ἡ γρανιτένια καρδιά του, θὰ γίνη εὐαίσθητη καὶ θὰ ξεσπάση σὲ δοξολογία, καὶ αὐτὸ δὲν συμφέρει στὸν διάβολο.

Ὁ ἄνθρωπος συχνὰ κανονίζει χωρὶς τὸν Θεὸ

Κάποιος εἶχε κάνει μιὰ μονάδα ἰχθυοτροφείου καὶ ὅλη μέρα ἔλεγε «δόξα σοι ὁ Θεός», γιατὶ ἔβλεπε συνέχεια τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Μοῦ ἔλεγε ὅτι τὸ ψαράκι, ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ θὰ γονιμοποιηθῆ καὶ εἶναι μικρὸ σὰν τὸ κεφαλάκι τῆς καρφίτσας, ἔχει καὶ ἕνα σακκουλάκι μὲ ὑγρό, γιὰ νὰ τρέφεται, μέχρι νὰ μεγαλώση καὶ νὰ μπορῆ νὰ πιάνη κανέναν μικροοργανισμὸ ἀπὸ τὸ νερό. Τοῦ ἔχει δηλαδὴ καὶ τὴν «κομπάνια»[4] του ὁ Θεός! Καὶ ἂν γι' αὐτὰ προνοῆ ὁ Θεός, πόσο μᾶλλον γιὰ τὸν ἄνθρωπο! Ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος συχνὰ κανονίζει καὶ ἀποφασίζει γιὰ ὅλα χωρὶς τὸν Θεό. «Θὰ κάνω, λέει, δύο παιδιά». Τὸν Θεὸ δὲν Τὸν βάζει στὸν λογαριασμό. Γι᾽ αὐτὸ καὶ γίνονται τόσα ἀτυχήματα καὶ σκοτώνονται τόσα παιδιά. Ἔχουν οἱ περισσότεροι δυὸ παιδιά, τὸ ἕνα χτυπάει μὲ τὸ αὐτοκίνητο, τὸ ἄλλο ἀρρωσταίνει καὶ πεθαίνει, καὶ δὲν ἔχουν μετὰ κανένα παιδί.

Ὅταν οἱ γονεῖς, οἱ συνδημιουργοὶ τοῦ Θεοῦ, δυσκολεύωνται, μετὰ ἀπὸ τὶς προσπάθειες ποὺ κάνουν νὰ οἰκονομήσουν τὰ παιδιά τους, πρέπει ταπεινὰ νὰ ζητήσουν καὶ τὴν βοήθεια τοῦ Μεγάλου Δημιουργοῦ ἁπλώνοντας τὰ χέρια τους πρὸς τὰ πάνω. Τότε χαίρεται καὶ ὁ Θεὸς ποὺ βοηθάει, χαίρεται καὶ ὁ ἄνθρωπος ποὺ βοηθιέται. Τὸ διάστημα ποὺ ἤμουν στὴν Μονὴ Στομίου, γνώρισα ἕναν πολύτεκνο οἰκογενειάρχη ποὺ ἦταν ἀγροφύλακας σὲ ἕνα χωριὸ τῆς Ἠπείρου, ἀπόσταση τεσσερισήμισι ὧρες μὲ τὰ πόδια ἀπὸ τὴν Κόνιτσα, ὅπου ἔμενε ἡ οἰκογένειά του. Εἶχε ἐννέα παιδιά. Ἐπειδὴ ὁ δρόμος γιὰ τὸ χωριὸ περνοῦσε ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι, ὁ ἀγροφύλακας αὐτὸς ἐρχόταν, καὶ ὅταν πήγαινε στὴν ὑπηρεσία του, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπέστρεφε. Ὅποτε ἐπέστρεφε ἀπὸ τὸ χωριό, γιὰ νὰ πάη στὸ σπίτι του, μὲ παρακαλοῦσε νὰ ἀνάψη ὁ ἴδιος τὰ κανδήλια. Ἂν καὶ ἔχυνε κάτω λάδια, τὸν ἄφηνα νὰ

[4] Κομπάνια: ἐφοδιασμὸς μὲ τρόφιμα.

τὰ ἀνάβη· προτιμοῦσα νὰ καθαρίσω μετὰ τὶς πλάκες τοῦ Ναοῦ, παρὰ νὰ τὸν λυπήσω. Ὅταν ἔφευγε ἀπὸ τὸ μοναστήρι, τριακόσια μέτρα περίπου πιὸ ἔξω, ἔρριχνε πάντα μιὰ ντουφεκιά! Αὐτὸ δὲν μποροῦσα νὰ τὸ ἐξηγήσω, γι' αὐτὸ ἀποφάσισα νὰ τὸν παρακολουθήσω ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ θὰ ἔμπαινε μέσα στὸν Ναὸ μέχρι νὰ πάρη τὸν δρόμο γιὰ τὴν Κόνιτσα. Ἄναβε λοιπὸν πρῶτα τὰ κανδήλια μέσα στὸν Ναὸ καὶ ὕστερα ἔβγαινε στὸν νάρθηκα. Ἀφοῦ ἄναβε καὶ ἐκεῖ τὴν κανδήλα ποὺ ἦταν πάνω ἀπὸ τὴν εἴσοδο, μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, βουτοῦσε τὸ δάκτυλό του στὴν κανδήλα, γονάτιζε, ἅπλωνε τὰ χέρια του πρὸς τὴν εἰκόνα καὶ ἔλεγε: «Παναγία μου, ἐννιὰ παιδιὰ ἔχω· οἰκονόμησέ τα λίγο κρέας». Ἄλειφε στὴν συνέχεια τὸ στόχαστρο στὴν κάννη τοῦ ντουφεκιοῦ μὲ τὸ λαδάκι ποὺ εἶχε στὸ δάκτυλο, καὶ ἔφευγε. Τριακόσια μέτρα ἔξω ἀπὸ τὴν μονή, ὅπου ὑπῆρχε μιὰ μουριά, τὸν περίμενε ἕνα ἀγριοκάτσικο. Ἔρριχνε, ὅπως ἀνέφερα, μιὰ ντουφεκιά, τὸ σκότωνε, τὸ κατέβαζε κάτω σὲ μιὰ σπηλιά, τὸ ἔγδερνε καὶ τὸ πήγαινε στὰ παιδιά του. Αὐτὸ γινόταν κάθε φορὰ ποὺ θὰ ἐπέστρεφε ἀπὸ τὴν δουλειά του. Θαύμασα τὴν πίστη τοῦ ἀγροφύλακα καὶ τὴν πρόνοια τῆς Παναγίας. Μετὰ ἀπὸ εἴκοσι πέντε χρόνια ἦρθε καὶ μὲ βρῆκε στὸ Ἅγιον Ὄρος. Κάποια στιγμὴ τὸν ρώτησα αὐθόρμητα: «Τί κάνουν τὰ παιδιά σου; Ποῦ βρίσκονται;». Καὶ ἐκεῖνος ἅπλωσε πρῶτα τὸ χέρι του πρὸς τὸν Βορρᾶ καὶ εἶπε «ἄλλα στὴν Γερμανία» καὶ μετὰ ἅπλωσε τὸ χέρι του πρὸς τὸν Νότο καὶ εἶπε «καὶ ἄλλα στὴν Αὐστραλία· δόξα τῷ Θεῷ ἔχουν τὴν ὑγειά τους». Διατηροῦσε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος καὶ τὴν πίστη του, ἀλλὰ καὶ τὸν ἑαυτό του ἁγνὸ ἀπὸ ἄθεες ἰδεολογίες, γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς δὲν τὸν ἄφησε.

Εὐλογίες τῆς θαυμαστῆς πρόνοιας τοῦ Θεοῦ

– Μερικὲς φορές, Γέροντα, ἔχω μιὰ ἐπιθυμία, καὶ ὁ Θεὸς μοῦ τὴν ἐκπληρώνει, χωρὶς νὰ Τοῦ τὸ ζητήσω. Πῶς γίνεται αὐτό;

– Οἰκονομάει ὁ Θεός. Βλέπει τὶς ἀνάγκες, τὶς ἐπιθυμίες μας, καί, ὅταν κάτι εἶναι γιὰ τὸ καλό μας, μᾶς τὸ δίνει. Ὅταν κανεὶς χρειάζεται σὲ κάτι βοήθεια, ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Παναγία βοηθοῦν. Ρωτοῦσαν τὸν Γέροντα Φιλάρετο[5]: «Τί θέλεις, Γέροντα, νὰ σὲ οἰκονομήσουμε;». «Ὅ,τι θέλω ἡ Παναγία θὰ τὸ στείλη», ἀπαντοῦσε ἐκεῖνος. Καὶ ἔτσι γινόταν. Ὅταν ἐμπιστευώμαστε τὸν ἑαυτό μας στὸν Θεό, ὁ Καλὸς Θεὸς μᾶς παρακολουθεῖ καὶ μᾶς οἰκονομάει. Σὰν καλὸς οἰκονόμος δίνει στὸν καθένα μας ὅ,τι τοῦ χρειάζεται καὶ μᾶς φροντίζει ἀκόμη καὶ σὲ λεπτομέρειες γιὰ τὶς ὑλικὲς ἀνάγκες μας. Καὶ γιὰ νὰ καταλάβουμε τὴν φροντίδα Του, τὴν πρόνοιά Του, μᾶς δίνει ἀκριβῶς ὅ,τι μᾶς χρειάζεται. Νὰ μὴν περιμένης ὅμως πρῶτα νὰ σοῦ δώση ὁ Θεός, ἀλλὰ ἐσὺ νὰ δώσης ὅλο τὸν ἑαυτό σου στὸν Θεό. Γιατί, ἐὰν ζητᾶς συνέχεια ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ δὲν ἀφήνης τὸν ἑαυτό σου μὲ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό, αὐτὸ δείχνει ὅτι ἔχεις δικό σου σπίτι καὶ ἀποξενώνεσαι ἀπὸ τὶς αἰώνιες οὐράνιες Μονές. Ὅσοι ἄνθρωποι τὰ δίνουν ὅλα στὸν Θεὸ καὶ δίνονται ὁλόκληροι σ᾽ Αὐτόν, στεγάζονται κάτω ἀπὸ τὸν μεγάλο τροῦλλο τοῦ Θεοῦ καὶ προστατεύονται ἀπὸ τὴν θεία Του πρόνοια. Ἡ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεὸ εἶναι μιὰ συνεχὴς μυστικὴ προσευχή, ποὺ φέρνει ἀθόρυβα τὶς δυνάμεις τοῦ

[5] Βλ. Γέροντος Παϊσίου Ἁγιορείτου, *Ἁγιορεῖται Πατέρες καὶ Ἁγιορείτικα*, σ. 86.

Θεοῦ ἐκεῖ ποὺ χρειάζονται καὶ τὴν ὥρα ποὺ χρειάζονται, καὶ τότε τὰ φιλότιμα παιδιά Του Τὸν δοξολογοῦν συνέχεια μὲ πολλὴ εὐγνωμοσύνη.

Ὁ Παπα-Τύχων, ὅταν εἶχε πάει στὸ Καλύβι τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, δὲν εἶχε Ναό, ἂν καὶ τοῦ ἦταν ἀπαραίτητος. Οὔτε χρήματα εἶχε γιὰ νὰ φτιάξῃ, παρὰ μόνο μεγάλη πίστη στὸν Θεό. Μιὰ μέρα προσευχήθηκε καὶ ξεκίνησε γιὰ τὶς Καρυές, μὲ τὴν πίστη ὅτι ὁ Θεὸς θὰ τοῦ οἰκονομοῦσε τὰ χρήματα ποὺ χρειαζόταν, γιὰ νὰ φτιάξῃ τὸν Ναό. Πρὶν φθάσῃ ἀκόμη στὶς Καρυές, τὸν φώναξε ἀπὸ μακριὰ ὁ δικαῖος[6] τῆς Σκήτης τοῦ Προφήτη Ἠλία. Ὅταν πλησίασε ὁ Παπα-Τύχων, ὁ δικαῖος τοῦ εἶπε: «Κάποιος καλὸς Χριστιανὸς ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ μοῦ ἔστειλε αὐτὰ τὰ δολλάρια, γιὰ νὰ τὰ δώσω σὲ κανέναν ἀσκητὴ ποὺ δὲν ἔχει Ναό. Ἐσὺ δὲν ἔχεις Ναό· πάρ' τα καὶ φτιάξε». Δάκρυσε ὁ Παπα-Τύχων ἀπὸ συγκίνηση καὶ εὐγνωμοσύνη στὸν Καλὸ Θεὸ πού, σὰν καρδιογνώστης ποὺ εἶναι, εἶχε φροντίσει γιὰ τὸν Ναό, πρὶν ἀκόμη ἐκεῖνος Τὸν παρακαλέσῃ, ὥστε νὰ τοῦ ἔχῃ ἕτοιμα τὰ χρήματα, ὅταν θὰ τοῦ τὰ ζητοῦσε[7].

Ὅταν κανεὶς ἀφήνεται στὸν Θεό, ὁ Θεὸς δὲν τὸν ἀφήνει. Καὶ πράγματι, ἂν χρειασθῇ αὔριο στὶς δέκα ἡ ὥρα κάτι, ὅταν δὲν εἶναι παράλογο καὶ εἶναι ἀνάγκη πραγματική, ἐννιὰ καὶ σαράντα πέντε λεπτὰ ἢ ἐννιὰ καὶ μισὴ θὰ τὸ ἔχῃ ἕτοιμο ὁ Θεός, γιὰ νὰ σοῦ τὸ δώσῃ. Π.χ. σοῦ χρειάζεται ἕνα κύπελλο στὶς ἐννιὰ ἡ ὥρα. Στὶς ἐννιὰ παρὰ πέντε σοῦ ἔρχεται τὸ κύπελλο. Σοῦ χρειάζονται πεντακόσιες δραχμές. Τὴν ὥρα ποὺ τὶς θέλεις ἔρχονται ἀκριβῶς πεντακόσιες δραχμές· οὔτε πεντακόσιες δέκα οὔτε τετρακόσιες ἐνενῆντα. Ἔχω παρατηρήσει ὅτι, ἂν μοῦ χρειασθῇ λ.χ. κάτι αὔριο, ὁ Θεὸς τὸ ἔχει προνοήσει ἀπὸ σήμερα· πρὶν δηλαδὴ τὸ σκεφθῶ ἐγώ, τὸ ἔχει σκεφθῆ ὁ Θεὸς πιὸ νωρὶς καὶ τὸ παρουσιάζει τὴν ὥρα ποὺ τὸ χρειάζομαι. Γιατὶ ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ἔρχεται, γιὰ νὰ φθάσῃ σ' ἐμένα ἀκριβῶς τὴν ὥρα ποὺ τὸ χρειάζομαι, βλέπω πόσος χρόνος ἀπαιτεῖται. Ἄρα ὁ Θεὸς τὸ φρόντισε νωρίτερα.

Ὅταν ἀπὸ φιλότιμο κάνουμε τὸν Θεὸ νὰ χαίρεται μὲ τὴν ζωή μας, τότε Ἐκεῖνος δίνει ἄφθονες τὶς εὐλογίες Του στὰ φιλότιμα παιδιά Του, τὴν ὥρα ποὺ τὶς χρειάζονται. Ὅλη ἡ ζωὴ μετὰ περνάει μὲ εὐλογίες τῆς θείας πρόνοιας. Μπορῶ ὧρες νὰ σᾶς λέω παραδείγματα ἀπὸ τὴν θαυμαστὴ πρόνοια τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν ἤμουν στὸν πόλεμο, στὶς ἐπιχειρήσεις, εἶχα ἕνα Εὐαγγέλιο καὶ τὸ ἔδωσα σὲ κάποιον. Μετὰ ἔλεγα: «Ἄχ, νὰ εἶχα ἕνα Εὐαγγέλιο, πόσο θὰ μὲ βοηθοῦσε!». Τὰ Χριστούγεννα μᾶς εἶχαν στείλει πάνω στὸ βουνὸ διακόσια δέματα ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι. Ἀπὸ τὰ διακόσια δέματα, μόνο στὸ δικό μου δέμα ὑπῆρχε ἕνα Εὐαγγέλιο! Ἦταν παλιὸ Εὐαγγέλιο, εἶχε καὶ χάρτη τῆς Παλαιστίνης. Στὸ δέμα ὑπῆρχε καὶ ἕνα σημείωμα ποὺ ἔγραφε: «Ἂν χρειάζεσαι καὶ ἄλλα βιβλία, γράψε μας νὰ σοῦ στείλουμε». Ἀργότερα, στὴν Μονὴ Στομίου, χρειάσθηκα μιὰ φορὰ ἕνα κανδήλι γιὰ τὸν Ναό. Ἕνα πρωί, χαράματα, κατέβηκα στὴν Κόνιτσα. Τὴν ὥρα ποὺ περνοῦσα ἔξω ἀπὸ ἕνα σπίτι, ἀκούω μιὰ κοπέλα νὰ λέῃ στὸν πατέρα της: «Πατέρα, ὁ καλόγερος!». Τότε ἐκεῖνος ἦρθε καὶ μοῦ εἶπε: «Πάτερ, ἔταξα ἕνα κανδήλι στὴν Παναγία· πάρε αὐτὰ τὰ χρήματα νὰ τὸ ἀγοράσῃς», καὶ μοῦ δίνει πεντακόσιες δραχμές, ἀκριβῶς ὅσο ἔκανε τὸ 1958 ἕνα κανδήλι. Ἀλλὰ καὶ τώρα, ὅταν κάτι χρειάζωμαι, τὰ οἰκονομάει ἀμέσως ὁ Θεός. Θέλω

[6] Ὁ Γέροντας μιᾶς Καλύβης, στὸν ὁποῖο ἀνατίθεται κάθε χρόνο ἡ διοίκηση τῆς Σκήτης καὶ ἡ φροντίδα τοῦ Κυριακοῦ (τοῦ κυρίως Ναοῦ τῆς Σκήτης) καὶ τῶν προσκυνητῶν.

[7] Βλ. Γέροντος Παϊσίου Ἁγιορείτου, *Ἁγιορεῖται Πατέρες καὶ Ἁγιορείτικα*, σ. 18-19.

λ.χ. νὰ κόψω ξύλα καὶ δὲν μπορῶ. Τότε οἰκονομοῦνται τάκα–τάκα τὰ ξύλα. Πρὶν ἔρθω ἐδῶ, ἔλαβα ἕνα δέμα ποὺ εἶχε μέσα πενῆντα χιλιάδες δραχμές, ἀκριβῶς ὅσα χρειαζόμουν. Ἔδωσα μία εἰκόνα τοῦ «Ἄξιόν ἐστιν» σὲ κάποιον εὐλογία, τὴν ἄλλη μέρα μοῦ φέρνουν μία τῆς «Πορταΐτισσας!». Φέτος[8] τὸ καλοκαίρι, πρὶν βρέξη, δὲν εἶχα καθόλου νερό. Τώρα ποὺ ἔβρεξε λίγο, μαζεύω ἑνάμισι κουτὶ τὴν ἡμέρα. Ἡ στέρνα ἔχει περσινὸ νερό, καὶ αὐτὴ εἶναι χάλια. Πῶς τὰ οἰκονομάει ὅμως ὁ Θεός! Ἔχω ἕνα βαρέλι μὲ νερό. Τόσοι ἄνθρωποι ποὺ ἔρχονται κάθε μέρα πίνουν, πλένονται, γιατὶ εἶναι καὶ ἱδρωμένοι, καὶ ἡ στάθμη κατεβαίνει μόνον τέσσερα-πέντε δάκτυλα! Ἑκατὸν πενῆντα-διακόσιοι ἄνθρωποι νὰ βολεύωνται καὶ νὰ μὴν ἀδειάζη τὸ βαρέλι! Ἄλλοι ἀνοίγουν πολὺ τὴν κάννουλα τῆς βρύσης, ἄλλοι τὴν ξεχνοῦν ἀνοιχτὴ καὶ τρέχει, καὶ ὅμως τὸ νερὸ δὲν τελειώνει!

Νὰ ἀφεθοῦμε στὴν θεία πρόνοια

Ὅποιος παρακολουθεῖ τὶς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ, μαθαίνει νὰ ἐξαρτᾶ τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν θεία πρόνοια. Νιώθει μετὰ σὰν τὸ μωρὸ στὴν κούνια πού, ἂν τὸ ἀφήση γιὰ λίγο ἡ μητέρα του, ἀρχίζει νὰ κλαίη, μέχρι νὰ τρέξη πάλι κοντά του. Ἂν ἀφεθῆ κανεὶς στὸν Θεό, εἶναι μεγάλη ὑπόθεση. Ὅταν πρωτοπῆγα στὴν Ἱερὰ Μονὴ Στομίου, δὲν εἶχα ποῦ νὰ μείνω. Ὅλο τὸ μοναστήρι ἦταν γεμάτο μπάζα. Βρῆκα μιὰ γωνιὰ κοντὰ στὴν μάνδρα, ἔβαλα κάτι ἀπὸ πάνω, γιὰ νὰ τὴν σκεπάσω λίγο, καὶ ἐκεῖ περνοῦσα τὰ βράδυα καθιστός, γιατὶ δὲν χωροῦσα νὰ ξαπλώσω. Μιὰ μέρα ἦρθε ἕνας γνωστός μου ἱερομόναχος καὶ μοῦ λέει: «Καλά, πῶς μένεις ἐδῶ;». «Γιατί, τοῦ λέω, οἱ κοσμικοὶ εἶχαν περισσότερα ἀπὸ μᾶς; Ὅταν εἶπαν στὸν Κανάρη, τότε ποὺ ζήτησε δάνειο, "δὲν ἔχεις Πατρίδα", ἐκεῖνος εἶπε: "Θὰ ἀποκτήσουμε Πατρίδα". Ἂν κοσμικὸς ἄνθρωπος εἶχε τέτοια πίστη, ἐμεῖς νὰ μὴν ἔχουμε ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό; Ἀφοῦ ἡ Παναγία οἰκονόμησε νὰ βρεθῶ ἐδῶ, δὲν θὰ φροντίση γιὰ τὸ μοναστήρι της, ὅταν ἔρθη ἡ ὥρα;». Καὶ πράγματι, πῶς τὰ οἰκονόμησε σιγὰ-σιγὰ ὅλα ἡ Παναγία! Θυμᾶμαι, ὅταν ἔρριχναν οἱ μάστορες τὸ μπετόν, γιὰ νὰ φτιάξουν τὴν πλάκα στὰ κελλιὰ ποὺ εἶχαν καῆ, δὲν ἔφθασαν τὰ τσιμέντα. Ὑπολειπόταν τὸ ἕνα τρίτο, γιὰ νὰ τελειώση ἡ πλάκα. Ἔρχονται οἱ μάστορες καὶ μοῦ λένε: «Τὰ τσιμέντα τελειώνουν. Νὰ ἀραιώσουμε τὸ μπετόν, γιὰ νὰ φθάση γιὰ ὅλη τὴν πλάκα». «Ὄχι, τοὺς λέω, συνεχίστε κανονικά». Νὰ φέρουμε ἄλλα δὲν γινόταν, γιατὶ τὰ ζῶα ἦταν στὸν κάμπο. Ἔπρεπε νὰ πᾶνε οἱ μάστορες δυὸ ὧρες ὣς τὴν Κόνιτσα καὶ δυὸ ὧρες ὣς τὸν κάμπο, στὰ χωράφια, γιὰ νὰ βροῦν ζῶα. Πότε νὰ πᾶνε, πότε νὰ γυρίσουν. Ὕστερα, οἱ ἄνθρωποι εἶχαν τὶς δουλειές τους· δὲν μποροῦσαν νὰ ἔρθουν ἄλλη μέρα. Βλέπω, εἶχαν ρίξει τὰ δύο τρίτα τῆς πλάκας. Μπῆκα στὸ ἐκκλησάκι καὶ λέω: «Τί θὰ γίνη τώρα, Παναγία μου; Σὲ παρακαλῶ, βοήθησέ μας». Μετὰ βγῆκα ἔξω...

– Καὶ τί ἔγινε, Γέροντα;

– Καὶ ἡ πλάκα τελείωσε καὶ τὰ τσιμέντα περίσσεψαν!

– Οἱ μάστορες τὸ κατάλαβαν;

---

[8] Εἰπώθηκε τὸ καλοκαίρι τοῦ 1990.

– Πῶς δὲν τὸ κατάλαβαν. Εἶναι μερικὲς φορὲς πολὺ μεγάλη ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας!

Ὁ Θεὸς ἀξιοποιεῖ τὰ πάντα γιὰ τὸ καλὸ

– Γέροντα, μερικὲς φορὲς ξεκινᾶμε νὰ κάνουμε μιὰ δουλειὰ καὶ παρουσιάζονται ἕνα σωρὸ ἐμπόδια. Πῶς θὰ καταλάβουμε ἂν τὰ ἐμπόδια εἶναι ἀπὸ τὸν Θεό;

– Νὰ ἐξετάσουμε ἂν φταῖμε ἐμεῖς. Ἂν δὲν φταῖμε, τὸ ἐμπόδιο θὰ εἶναι ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ τὸ καλό μας. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει κανεὶς νὰ στενοχωριέται, ἂν δὲν ἔγινε ἡ δουλειὰ ἢ ἂν καθυστέρησε νὰ τελειώση. Μιὰ φορὰ κατέβαινα βιαστικὸς ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Μονὴ Στομίου, νὰ πάω στὴν Κόνιτσα γιὰ μιὰ ἐπείγουσα δουλειά. Σὲ ἕνα δύσκολο σημεῖο τοῦ δρόμου – Γολγοθᾶ τὸ ἔλεγα – συνάντησα ἕναν γνωστὸ τοῦ μοναστηριοῦ, τὸν μπαρμπα-Ἀναστάση, μὲ τρία ζῶα φορτωμένα. Ἀπὸ τὴν πολλὴ ἀνηφόρα εἶχαν ἀναποδογυρισθῆ τὰ σαμάρια τους καὶ ἕνα ζῶο ἦταν κοντὰ στὸν γκρεμὸ καὶ κόντευε νὰ πέση κάτω. «Ὁ Θεὸς σ' ἔστειλε, Πάτερ», μοῦ εἶπε ὁ μπαρμπα-Ἀναστάσης. Τὸν βοήθησα νὰ τὰ ξεφορτώσουμε καὶ νὰ τὰ ξαναφορτώσουμε, τὰ βάλαμε καὶ στὸν δρόμο καὶ τὸν ἄφησα. Ὅταν προχώρησα ἀρκετά, ἔφθασα σὲ ἕνα σημεῖο ὅπου μόλις πρὶν λίγο εἶχε γίνει κατολίσθηση σὲ μῆκος τριακόσια μέτρα καὶ εἶχε φαγωθῆ τὸ μονοπάτι. Δένδρα καὶ πέτρες εἶχαν κατεβῆ στὸ ποτάμι. Ἂν δὲν καθυστεροῦσα, θὰ βρισκόμουν ἐκεῖ τὴν ὥρα ἀκριβῶς ποὺ ἔγινε ἡ κατολίσθηση. «Μπαρμπα-Ἀναστάση, εἶπα, μ᾽ ἔσωσες. Ὁ Θεὸς σ᾽ ἔστειλε».

Ὁ Χριστὸς ἀπὸ ψηλὰ βλέπει τὸν καθένα μας πῶς ἐνεργεῖ καὶ ξέρει πῶς καὶ πότε θὰ ἐνεργήση γιὰ τὸ καλό μας. Ξέρει πῶς καὶ ποῦ θὰ μᾶς ὁδηγήση, ἀρκεῖ ἐμεῖς νὰ ζητοῦμε βοήθεια, νὰ τοῦ λέμε τὶς ἐπιθυμίες μας καὶ νὰ ἀφήνουμε Ἐκεῖνον ὅλα νὰ τὰ κανονίζη. Ἐγώ, ὅταν ἤμουν στὴν Ἱερὰ Μονὴ Φιλοθέου, ἤθελα νὰ πάω στὴν ἔρημο· σκεφτόμουν νὰ φύγω σὲ ἕνα ἐρημονήσι. Εἶχα συμφωνήσει μάλιστα μὲ ἕναν βαρκάρη νὰ ἔρθη νὰ μὲ πάη, ἀλλὰ τελικὰ δὲν ἦρθε. Ἦταν οἰκονομία Θεοῦ, γιατὶ ἤμουν ἀκόμη ἄπειρος καὶ θὰ πάθαινα μεγάλη ζημιὰ στὸ ἐρημονήσι· θὰ μὲ ἀφάνιζαν οἱ δαίμονες. Ἀφοῦ δὲν μπόρεσα νὰ πάω ἐκεῖ, στράφηκα πρὸς τὰ Κατουνάκια. Ἀγάπησα τὴν ἔρημο τῶν Κατουνακίων καὶ προσευχόμουν καὶ ἑτοιμαζόμουν νὰ πάω ἐκεῖ. Ἤθελα νὰ ἀσκητέψω κοντὰ στὸν Γερο-Πέτρο[9], ἕναν πολὺ πνευματικὸ Πατέρα. Μοῦ συνέβη ὅμως ἕνα γεγονὸς ποὺ μὲ ἀνάγκασε νὰ πάω στὴν Κόνιτσα καὶ ὄχι στὰ Κατουνάκια. Ἕνα βράδυ μετὰ τὸ Ἀπόδειπνο εἶχα ἀποσυρθῆ στὸ κελλί μου καὶ προσευχόμουν ὡς ἀργά. Κατὰ τὶς ἕνδεκα τὴν νύχτα ξάπλωσα νὰ ἡσυχάσω λίγο. Μιάμιση ἡ ὥρα ξύπνησα μὲ τὸ σήμαντρο τῆς μονῆς ποὺ μᾶς καλοῦσε στὸν Ναό. Ἔκανα νὰ σηκωθῶ, ἀλλὰ ἦταν ἀδύνατο. Μιὰ ἀόρατη δύναμη μὲ κρατοῦσε ἀκίνητο. Κατάλαβα ὅτι κάτι συμβαίνει. Ἔμεινα καθηλωμένος στὸ κρεββάτι μέχρι τὶς δώδεκα τὸ μεσημέρι. Μποροῦσα νὰ προσεύχωμαι, νὰ σκέφτωμαι, ἀλλὰ δὲν μποροῦσα νὰ κινηθῶ καθόλου. Ἐνῶ βρισκόμουν σ' αὐτὴν τὴν κατάσταση, εἶδα σὰν σὲ τηλεόραση ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ τὰ Κατουνάκια καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν Μονὴ Στομίου στὴν Κόνιτσα. Ἐγὼ μὲ λαχτάρα γύρισα τὰ μάτια μου πρὸς τὰ Κατουνάκια. Μιὰ φωνὴ τότε – ἦταν τῆς Παναγίας – μοῦ

---

[9] Βλ. Γέροντος Παϊσίου Ἁγιορείτου, *Ἁγιορεῖται Πατέρες καὶ Ἁγιορείτικα*, σ. 64-73.

εἶπε καθαρά: «Δὲν θὰ πᾶς στὰ Κατουνάκια· θὰ πᾶς στὴν Μονὴ Στομίου». «Παναγία μου, ἐγὼ ἔρημο Σοῦ ζητοῦσα καὶ Ἐσὺ μὲ στέλνεις στὸν κόσμο;», εἶπα. Ἄκουσα ξανὰ τὴν ἴδια φωνὴ νὰ μοῦ λέη αὐστηρά: «Θὰ πᾶς νὰ συναντήσης τὸ τάδε πρόσωπο, τὸ ὁποῖο θὰ σὲ βοηθήση πολύ». Ἀμέσως λύθηκα ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἀόρατο δέσιμο καὶ πλημμύρισε ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὴν θεία Χάρη. Μετὰ πῆγα καὶ τὸ εἶπα στὸν Πνευματικό. «Αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μοῦ εἶπε ὁ Πνευματικός. Μὴν κάνης ὅμως λόγο γιὰ τὸ γεγονός. Πὲς πὼς γιὰ λόγους ὑγείας – ἔβγαζα αἷμα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ – θὰ χρειασθῆ νὰ βγῆς ἀπὸ τὸ Ὄρος καὶ πήγαινε». Ἄλλο ἤθελα ἐγώ, ἀλλὰ ὁ Θεὸς εἶχε τὸ σχέδιό Του. Σκέφθηκα ὅτι ἦταν θέλημα Θεοῦ νὰ ἀνακαινίσω αὐτὸ τὸ μοναστήρι, καὶ ἔτσι θὰ ἐκπληρωνόταν καὶ ἕνα τάμα ποὺ εἶχα κάνει στὴν Παναγία, ὅταν ὑπηρετοῦσα στὸν στρατό, τότε μὲ τὸν πόλεμο. «Παναγία μου, εἶχα πεῖ τότε, βοήθησέ με νὰ γίνω καλόγερος καὶ θὰ δουλέψω τρία χρόνια νὰ Σοῦ φτιάξω πάλι τὸ καμένο Σου μοναστήρι». Ὅπως ἀποδείχθηκε ὅμως ἐκ τῶν ὑστέρων, ὁ κύριος λόγος ποὺ ἡ Παναγία μὲ ἔστειλε ἐκεῖ ἦταν, γιὰ νὰ βοηθηθοῦν οἱ ὀγδόντα οἰκογένειες ποὺ εἶχαν γίνει προτεσταντικὲς νὰ ἐπιστρέψουν στὴν Ὀρθοδοξία.

Ὁ Θεὸς συχνὰ ἐπιτρέπει νὰ γίνη αὐτὸ ποὺ εἶναι γιὰ τὸ συμφέρον τῶν πολλῶν. Δὲν κάνει ποτὲ ἕνα καλὸ μόνο του, ἀλλὰ τρία-τέσσερα καλὰ μαζί. Οὔτε ποτὲ ἐπιτρέπει νὰ γίνη ἕνα κακό, ἐὰν δὲν βγοῦν ἀπὸ αὐτὸ πολλὰ καλά. Ὅλα τὰ ἀξιοποιεῖ γιὰ ὄφελός μας, καὶ τὰ στραβὰ καὶ τὰ ἐπικίνδυνα. Τὸ καλὸ μὲ τὸ κακὸ εἶναι ἀνακατεμένα· καλὰ θὰ ἦταν νὰ εἶναι χωρισμένα, ἀλλὰ μπαίνουν τὰ προσωπικὰ συμφέροντα καὶ ἀνακατεύονται. Ὁ Θεὸς ὅμως καὶ αὐτὸ τὸ μπερδεμένο τὸ ἀξιοποιεῖ. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ πιστεύουμε ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει νὰ γίνεται μόνον ὅ,τι μπορεῖ νὰ βγῆ σὲ καλό, γιατὶ ἀγαπᾶ τὸ πλάσμα Του. Μπορεῖ λ.χ. νὰ ἐπιτρέψη ἕναν μικρὸ πειρασμό, γιὰ νὰ μᾶς προστατέψη ἀπὸ ἕναν μεγαλύτερο. Μιὰ φορὰ στὸ Ἅγιον Ὄρος ἕνας λαϊκὸς πῆγε σὲ κάποιο πανηγύρι σὲ ἕνα μοναστήρι. Ἤπιε λίγο καὶ μέθυσε. Ὅταν ἔφυγε ἀπὸ τὸ μοναστήρι, ἔπεσε κάτω, καὶ καθὼς χιόνιζε, τὸν σκέπασε τὸ χιόνι. Ἀπὸ τὴν σπιρτάδα ποὺ εἶχε ἡ ἀναπνοή του ἄνοιξε μιὰ τρύπα στὸ χιόνι. Κάποια στιγμὴ περνοῦσε ἕνας ἀπὸ ἐκεῖ καὶ εἶδε τὴν τρύπα. «Τί εἶναι 'δῶ, πηγή;», ἀναρωτήθηκε. Χτυπάει μὲ τὸ μπαστούνι, «ὤχ!» φώναξε ὁ μεθυσμένος, καὶ ἔτσι οἰκονόμησε ὁ Θεὸς νὰ σωθῆ.

Οἱ εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ ραγίζουν τὴν καρδιὰ

– Γέροντα, τί θέλει ἀπὸ ἐμᾶς ὁ Θεός;

– Ὁ Θεὸς ἀπὸ ἐμᾶς θέλει τὴν προαίρεσή μας, τὴν ἀγαθή μας διάθεση, ποὺ θὰ τὴν ἐκδηλώνουμε μὲ τὸν ἔστω καὶ λίγο φιλότιμο ἀγώνα μας, καὶ τὴν συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητός μας. Ὅλα τὰ ἄλλα τὰ δίνει Ἐκεῖνος. Δὲν χρειάζονται μπράτσα στὴν πνευματικὴ ζωή. Νὰ ἀγωνιζώμαστε ταπεινά, νὰ ζητοῦμε τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ Τὸν εὐγνωμονοῦμε γιὰ ὅλα. Αὐτὸς ποὺ ἐγκαταλείπεται στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, χωρὶς κανένα δικό του σχέδιο, περνᾶ στὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ. Ὅσο ὁ ἄνθρωπος εἶναι γαντζωμένος στὸν ἑαυτό του, μένει πίσω· δὲν προχωράει πνευματικά, γιατὶ ἐμποδίζει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Γιὰ νὰ προκόψη, χρειάζεται πολλὴ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό.

Ὁ Θεὸς κάθε στιγμὴ χαϊδεύει μὲ τὴν ἀγάπη Του τὶς καρδιὲς ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἐμεῖς δὲν τὸ καταλαβαίνουμε, γιατὶ οἱ καρδιές μας ἔχουν πιάσει

πουρί. Ὅταν καθαρίση τὴν καρδιά του ὁ ἄνθρωπος, συγκινεῖται, διαλύεται, τρελλαίνεται, γιατὶ βλέπει τὶς εὐεργεσίες, τὶς καλωσύνες τοῦ Θεοῦ, ποὺ ὅλους τοὺς ἀγαπᾶ τὸ ἴδιο. Γι᾿ αὐτοὺς ποὺ ταλαιπωροῦνται, πονάει· γι᾿ αὐτοὺς ποὺ ζοῦν πνευματικὴ ζωή, χαίρεται. Εἶναι ἀρκετὸ καὶ μόνον οἱ εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ, ἐὰν τὶς σκεφθῆ μιὰ φιλότιμη ψυχή, νὰ τὴν τινάξουν στὸν ἀέρα· πόσο μᾶλλον, ἐὰν σκεφθῆ καὶ τὶς πολλές της ἁμαρτίες καὶ τὴν πολλὴ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ! Ὅταν βλέπη ὁ ἄνθρωπος τὴν φροντίδα τοῦ Θεοῦ, ἂν ἔχουν καθαρίσει τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του, αἰσθάνεται καὶ ζῆ ὅλη τὴν θεία πρόνοια μὲ τὴν ξεφλουδισμένη εὐαίσθητη καρδιά του καὶ διαλύεται πιὰ ἀπὸ εὐγνωμοσύνη· παλαβώνει μὲ τὴν καλὴ ἔννοια. Γιατὶ οἱ δωρεὲς τοῦ Θεοῦ, ὅταν ὁ ἄνθρωπος τὶς αἰσθάνεται, δημιουργοῦν ρωγμὴ στὴν καρδιά του, τὴν ραγίζουν. Ἔπειτα, καθὼς τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ χαϊδεύει τὴν φιλότιμη καρδιά του καὶ ἐγγίζει τὴν ρωγμή, τινάζεται ἐσωτερικὰ ὁ ἄνθρωπος καὶ μεγαλώνει ἡ εὐγνωμοσύνη του πρὸς τὸν Θεό. Ὅσοι ἀγωνίζονται καὶ συναισθάνονται τὴν ἁμαρτωλότητά τους καὶ τὶς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ καὶ ἐμπιστεύονται τὸν ἑαυτό τους στὴν μεγάλη Του εὐσπλαγχνία, ἀνεβάζουν τὴν ψυχή τους στὸν Παράδεισο μὲ πολλὴ σιγουριὰ καὶ μὲ λιγώτερο κόπο σωματικό.

Εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ γιὰ τὸ λίγο καὶ γιὰ τὸ πολὺ

Μερικοὶ λένε «πιστεύω ὅτι ὁ Θεὸς θὰ μὲ βοηθήση», καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη προσπαθοῦν νὰ μαζεύουν χρήματα, γιὰ νὰ μὴ στερηθοῦν τίποτε. Αὐτοὶ ἐμπαίζουν τὸν Θεό, γιατὶ δὲν ἐμπιστεύονται τὸν ἑαυτό τους στὸν Θεὸ ἀλλὰ στὰ χρήματα. Ἂν δὲν παύσουν νὰ ἀγαποῦν τὰ χρήματα καὶ νὰ στηρίζουν σ᾿ αὐτὰ τὴν ἐλπίδα τους, δὲν θὰ μπορέσουν νὰ στηρίξουν τὴν ἐλπίδα τους στὸν Θεό. Δὲν λέω νὰ μὴν ἔχουν οἱ ἄνθρωποι μιὰ οἰκονομία στὴν ἄκρη γιὰ ὥρα ἀνάγκης, ἀλλὰ νὰ μὴ στηρίζουν τὴν ἐλπίδα τους στὰ χρήματα καὶ δίνουν σ' αὐτὰ τὴν καρδιά τους, γιατὶ ἔτσι ξεχνοῦν τὸν Θεό. Ὅποιος κάνει σχέδια δικά του, χωρὶς νὰ ἐμπιστεύεται στὸν Θεό, καὶ λέει μετὰ ὅτι ἔτσι θέλει ὁ Θεός, αὐτὸς εὐλογεῖ τὸ ἔργο του ταγκαλακίστικα καὶ συνέχεια βασανίζεται. Δὲν ἔχουμε καταλάβει τὴν δύναμη καὶ τὴν καλωσύνη τοῦ Θεοῦ. Δὲν Τὸν ἀφήνουμε νοικοκύρη νὰ μᾶς κυβερνάη, γι' αὐτὸ ταλαιπωρούμαστε.

Στὸ Σινᾶ, ἐκεῖ στὸ ἀσκητήριο τῆς Ἁγίας Ἐπιστήμης ὅπου ἔμενα, τὸ νερὸ ἦταν ἐλάχιστο. Μιὰ–μιὰ σταγόνα ἔτρεχε ἀπὸ ἕναν βράχο μέσα σὲ μιὰ σπηλιά, καμμιὰ εἰκοσαριὰ μέτρα μακριὰ ἀπὸ τὸ ἀσκητήριο. Εἶχα κάνει μιὰ στερνίτσα καὶ μάζευα τρία κιλὰ νερὸ τὸ εἰκοσιτετράωρο. Ὅταν πήγαινα νὰ πάρω νερό, ἔβαζα τὸ τενεκάκι νὰ γεμίση καὶ ἔλεγα τοὺς Χαιρετισμοὺς τῆς Παναγίας. Ἔβρεχα μὲ τὸ χέρι μου λιγάκι μόνον τὸ μέτωπο, γιατὶ αὐτὸ μὲ βοηθοῦσε – μοῦ τὸ εἶχε πεῖ ἕνας γιατρὸς νὰ τὸ κάνω – ἔπαιρνα λίγο νερό, γιὰ νὰ ἔχω νὰ πιῶ, μάζευα καὶ λίγο σὲ ἕνα τενεκάκι γιὰ τὰ πουλάκια καὶ τὰ ποντικάκια ποὺ εἶχε τὸ ἀσκητήριο. Αὐτὸ τὸ νερὸ ἦταν καὶ γιὰ νὰ πλύνω ἕνα ροῦχο κ.λπ. Τί χαρά, τί εὐγνωμοσύνη ἔνιωθα γι᾿ αὐτὸ τὸ λίγο νερὸ ποὺ εἶχα! Δοξολογία, γιατὶ εἶχα νερό! Ὅταν ἦρθα στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἔμεινα γιὰ λίγο καιρὸ στὴν Σκήτη τῶν Ἰβήρων, ἐπειδὴ ἐκεῖ εἶναι προσήλιο τὸ μέρος, εἶχε πολὺ νερό. Εἶχε μιὰ στέρνα ποὺ ξεχείλιζε καὶ τὸ νερὸ ἔτρεχε ἀπ' ἔξω. Οὔ, ἔπλενα καὶ τὰ πόδια καὶ τὸ κεφάλι..., ἀλλὰ εἶχα ξεχασθῆ. Στὸ Σινᾶ βούρκωναν τὰ μάτια μου ἀπὸ εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ λίγο νερό, ἐνῶ στὴν Σκήτη ξεχάσθηκα ἀπὸ τὴν ἀφθονία τοῦ

νεροῦ. Γι᾿ αὐτὸ ἔπειτα πῆγα καὶ ἔμεινα καμμιὰ ὀγδονταριὰ μέτρα πιὸ μακριὰ καὶ εἶχα μιὰ στέρνα μικρή. Πῶς χάνεται, πῶς ξεχνιέται κανεὶς μὲ τὴν ἀφθονία!

Πρέπει νὰ ἀφήσουμε ἐν λευκῷ τὸν ἑαυτό μας στὴν θεία πρόνοια, στὸ θεῖο θέλημα, καὶ ὁ Θεὸς θὰ μᾶς φροντίση. Ἕνας μοναχὸς πῆγε ἕνα ἀπόγευμα νὰ διαβάση τὸν Ἑσπερινὸ σὲ μιὰ κορυφή. Στὸν δρόμο βρῆκε ἕνα ἄσπρο μανιτάρι καὶ εὐχαρίστησε τὸν Θεὸ γιὰ τὸ σπάνιο εὕρημά του. Στὸν γυρισμὸ θὰ τὸ ἔκοβε καὶ θὰ περνοῦσε μὲ αὐτὸ τὸ βράδυ. «Ἐὰν μὲ ρωτήσουν οἱ κοσμικοὶ ἂν τρώω κρέας, εἶπε μὲ τὸν λογισμό του, μπορῶ νὰ τοὺς πῶ πὼς τρώω κάθε φθινόπωρο»! Στὴν ἐπιστροφὴ βρῆκε μισὸ τὸ μανιτάρι – κάποιο ζῶο θὰ τὸ εἶχε πατήσει – καὶ εἶπε: «Φαίνεται, τόσο ἔπρεπε νὰ φάω». Τὸ πῆρε καὶ εὐχαρίστησε τὸν Θεὸ γιὰ τὴν πρόνοιά Του, γιὰ τὸ μισὸ μανιτάρι. Πιὸ κάτω βρῆκε ἕνα ἄλλο μισὸ μανιτάρι καὶ ἔσκυψε νὰ τὸ πάρη, γιὰ νὰ συμπληρώση τὸ βραδινό του, ἀλλά, ἐπειδὴ ἦταν χαλασμένο – ἴσως νὰ ἦταν δηλητηριῶδες –, τὸ ἄφησε καὶ εὐχαρίστησε πάλι τὸν Θεὸ ποὺ τὸν φύλαξε ἀπὸ δηλητηρίαση. Πῆγε στὴν Καλύβη του καὶ πέρασε τὸ βράδυ μὲ τὸ μισὸ μανιτάρι. Τὴν ἄλλη μέρα, ὅταν βγῆκε ἀπὸ τὴν Καλύβη του, ἀντίκρισε ἕνα θέαμα! Ὅλος ὁ τόπος ἦταν γεμάτος ἀπὸ ὡραῖα μανιτάρια, καὶ εὐχαρίστησε τὸν Θεό. Βλέπετε, εὐχαρίστησε τὸν Θεὸ καὶ γιὰ τὸ ὁλόκληρο καὶ γιὰ τὸ μισό, καὶ γιὰ τὸ καλὸ καὶ γιὰ τὸ χαλασμένο, καὶ γιὰ τὸ ἕνα καὶ γιὰ τὰ πολλά. Εὐχαριστία γιὰ ὅλα.

Ὁ Καλὸς Θεὸς μᾶς δίνει ἄφθονες εὐλογίες καὶ ἐνεργεῖ πάντα γιὰ τὸ καλό μας. Ὅλα τὰ ἀγαθὰ ποὺ ἔχουμε εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ. Ὅλα τὰ ἔκανε, γιὰ νὰ ἐξυπηρετοῦν τὸ πλάσμα Του, τὸν ἄνθρωπο, καὶ νὰ θυσιάζωνται γι' αὐτόν, ἀπὸ ζῶα καὶ πτηνά, μικρὰ καὶ μεγάλα, μέχρι φυτά, – ἀκόμη καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς θυσιάσθηκε, γιὰ νὰ λυτρώση τὸν ἄνθρωπο. Ἂς μὴν ἀδιαφοροῦμε γιὰ ὅλα αὐτὰ καὶ Τὸν πληγώνουμε μὲ τὴν μεγάλη μας ἀχαριστία καὶ ἀναισθησία, ἀλλὰ νὰ Τὸν εὐχαριστοῦμε καὶ νὰ Τὸν δοξολογοῦμε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Ἡ πίστη καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεὸ

Νὰ πιστέψουμε φιλότιμα στὸν Θεὸ

Γέροντα, στενοχωριέμαι γιὰ τοὺς λογισμοὺς ἀπιστίας ποὺ ἔχω.

– Τὸ ὅτι στενοχωριέσαι καὶ δὲν τοὺς δέχεσαι, σημαίνει ὅτι αὐτοὶ οἱ λογισμοὶ εἶναι ἀπὸ τὸν πονηρό. Μερικὲς φορὲς ὁ Χριστὸς ἐπιτρέπει νὰ ἔχουμε λογισμοὺς ἀμφιβολίας ἢ ἀπιστίας, γιὰ νὰ δῆ τὴν διάθεση καὶ τὸ φιλότιμό μας. Ὁ δικός μας ὅμως Θεὸς δὲν εἶναι μύθος ὅπως ὁ Δίας, ὁ Ἀπόλλων κ.λπ. Ἡ θρησκεία μας εἶναι ἀληθινή, ζωντανή. Ἔχουμε νέφος Ἁγίων, ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος[1], οἱ ὁποῖοι γνώρισαν τὸν Χριστό, Τὸν ἔζησαν ἀπὸ κοντὰ καὶ θυσιάσθηκαν γι᾽ Αὐτόν. Καὶ στὴν ἐποχή μας ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἀφιερωμένοι στὸν Θεὸ ποὺ ζοῦν οὐράνιες καταστάσεις καὶ ἔχουν ἐπαφὴ μὲ Ἀγγέλους, μὲ Ἁγίους, ἀκόμη καὶ μὲ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία. Καὶ θὰ σοῦ πῶ κάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου, γιὰ νὰ σὲ βοηθήσω. Βλέπεις, γίνομαι καὶ ἐγώ... αἱμοδότης· φανερώνω ὁρισμένα γεγονότα, γιὰ νὰ βοηθήσω. Ὅπου βλέπω θησαυρισμένη γνώση καὶ παραγκωνισμένη πίστη, τὴν πίστη θέλω νὰ ἐνισχύσω, γι᾽ αὐτὸ καὶ λέω μερικὰ γεγονότα πίστεως.

Ὅταν ἤμουν μικρός, στὴν Κόνιτσα, διάβαζα πολλοὺς βίους Ἁγίων καὶ ἔδινα καὶ στὰ ἄλλα παιδιὰ νὰ διαβάσουν ἢ τὰ μάζευα καὶ διαβάζαμε μαζί. Θαύμαζα τὴν μεγάλη ἄσκηση καὶ τὶς νηστεῖες ποὺ ἔκαναν οἱ Ἅγιοι καὶ προσπαθοῦσα νὰ κάνω καὶ ἐγὼ ὅ,τι ἔκαναν ἐκεῖνοι. Ἀπὸ τὴν νηστεία ὁ λαιμός μου εἶχε γίνει σὰν τὸ κοτσάνι ἀπὸ τὸ κεράσι. Τὰ παιδιὰ μὲ πείραζαν. «Θὰ πέση τὸ κεφάλι σου!», μοῦ ἔλεγαν. Τί τραβοῦσα! Τέλος πάντων. Ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὁ μεγάλος μου ἀδελφός, ἐπειδὴ ἀρρώσταινα ἀπὸ τὶς νηστεῖες καὶ φοβόταν μήπως δὲν τελειώσω τὸ σχολεῖο, μοῦ ἔπαιρνε τὰ Συναξαράκια τῶν Ἁγίων ποὺ διάβαζα. Μετὰ τὰ ἔκρυβα στὸ δάσος, στὸ ἐξωκλήσι τῆς Ἁγίας Βαρβάρας, καὶ πήγαινα ἐκεῖ κρυφὰ καὶ διάβαζα. Μιὰ μέρα κάποιος γείτονας, ὀνόματι Κώστας, εἶπε στὸν ἀδελφό μου: «Θὰ τὸν κάνω ἐγὼ νὰ ἀλλάξη μυαλό, νὰ πετάξη αὐτὰ τὰ βιβλία ποὺ διαβάζει καὶ νὰ ἀφήση καὶ τὶς νηστεῖες καὶ τὶς προσευχές». Μὲ βρῆκε λοιπὸν – ἤμουν περίπου δεκαπέντε χρονῶν τότε – καὶ ἄρχισε νὰ μοῦ λέη τὴν θεωρία τοῦ Δαρβίνου. Ἔλεγε-ἔλεγε, ὥσπου μὲ ζάλισε. Ἔτσι ὅπως ἤμουν ζαλισμένος, πῆγα κατ᾽ εὐθεῖαν στὸ δάσος, στὸ ἐξωκλήσι τῆς Ἁγίας Βαρβάρας. Μπῆκα μέσα καὶ ἄρχισα νὰ παρακαλῶ τὸν Χριστό. «Χριστέ μου, ἂν ὑπάρχης, νὰ μοῦ παρουσιασθῆς», ἔλεγα καὶ ἔκανα συνέχεια γιὰ πολλὴ ὥρα μετάνοιες. Ἦταν καλοκαίρι. Ὁ ἱδρώτας ἔτρεχε, εἶχα γίνει μούσκεμα· εἶχα ἀποκάμει τελείως. Ἀλλὰ οὔτε εἶδα οὔτε ἄκουσα τίποτε. Οὔτε ὁ Θεὸς νὰ μὲ οἰκονομήση λίγο, ἔστω μὲ ἕνα μικρὸ σημεῖο, κάποιον κρότο, κάποια σκιά· παιδὶ ἤμουν στὸ κάτω-κάτω. Καὶ ἂν τὸ ἔβλεπε κανεὶς ἀνθρωπίνως ἢ μὲ τὴν λογική, θὰ ἔλεγε: «Κρίμα, Θεέ μου, τὸ ταλαίπωρο! Ἀπὸ ἕντεκα χρονῶν ἀνέβαινε στὰ βράχια, ἔκανε τέτοια ἄσκηση, καὶ τώρα περνάει μιὰ κρίση. Τὸ ζάλισε ὁ ἄλλος μὲ κάτι ἀνόητες θεωρίες. Μέσα στὸ σπίτι ἔχει δυσκολίες ἀπὸ τὸν ἀδελφό του. Ἔφυγε στὸ δάσος, γιὰ νὰ Σοῦ ζητήση βοήθεια...». Ὅμως τίποτε-τίποτε-τίποτε! Ἀποκαμωμένος ἀπὸ τὶς πολλὲς μετάνοιες κάθησα λίγο κάτω. Τότε

---

[1] Βλ. *Ἑβρ.* 12, 1.

σκέφθηκα: «Καλά, ὅταν ρώτησα τὸν Κώστα τί γνώμη ἔχει ἐκεῖνος γιὰ τὸν Χριστό, τί μοῦ εἶπε; "Ἦταν ὁ πιὸ καλός, ὁ πιὸ δίκαιος ἄνθρωπος, μοῦ εἶχε πεῖ, καί, ἐπειδὴ κήρυττε δικαιοσύνη, θίχτηκαν τὰ συμφέροντα τῶν Φαρισαίων καὶ Τὸν σταύρωσαν ἀπὸ φθόνο"». Τότε εἶπα: «Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἦταν τόσο καλὸς ἄνθρωπος, τόσο δίκαιος, καὶ δὲν εἶχε παρουσιασθῆ ποτὲ ἄλλος ὅμοιός Του, καὶ οἱ ἄλλοι ἀπὸ φθόνο καὶ κακία Τὸν θανάτωσαν, ἀξίζει γι᾽ Αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο νὰ κάνω περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἔκανα, ἀκόμη καὶ νὰ πεθάνω». Μόλις τὸ ἀντιμετώπισα ἔτσι, παρουσιάσθηκε ὁ Χριστὸς μέσα σὲ πολὺ φῶς – ἔλαμψε τὸ ἐκκλησάκι – καὶ μοῦ εἶπε: «*Ἐγώ εἰμι ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται*»[2]. Τὰ λόγια αὐτὰ διάβαζα καὶ στὸ ἀνοιχτὸ Εὐαγγέλιο, τὸ ὁποῖο κρατοῦσε στὸ ἕνα χέρι. Μοῦ ἔκανε τέτοια ἀλλοίωση ἐσωτερική, ποὺ ἔλεγα συνέχεια: «Ἔλα τώρα ἐδῶ, Κώστα, νὰ τὰ ποῦμε, ἂν ὑπάρχῃ ἢ δὲν ὑπάρχῃ Θεός». Βλέπεις, ὁ Χριστός, γιὰ νὰ παρουσιασθῆ, περίμενε τὴν δική μου φιλότιμη ἀντιμετώπιση. Καὶ ἂν ἀπὸ ἕνα παιδὶ ζητᾶ τὴν φιλότιμη ἀντιμετώπιση, πόσο μᾶλλον ἀπὸ ἕναν μεγάλο;

– Μερικοί, Γέροντα, ἀμφισβητοῦν ὅλη τὴν θεία Οἰκονομία.

– Μὰ πῶς μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ παραμύθι ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία μὲ τὸν Χριστό; Τόσα ποὺ διαβάζουμε στοὺς Προφῆτες ποὺ ἔζησαν ἑπτακόσια χρόνια πρὸ Χριστοῦ καὶ μιλοῦν μὲ τόσες λεπτομέρειες γιὰ τὸν Χριστό, αὐτὸ δὲν τοὺς προβληματίζει; Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἀναφέρει ἀκριβῶς ἀκόμη καὶ γιὰ πόσα χρήματα θὰ προδώσουν τὸν Χριστό[3]. Ὕστερα λέει ὅτι τὰ χρήματα αὐτὰ δὲν θὰ τὰ βάλουν οἱ Ἑβραῖοι στὸ ταμεῖο τοῦ Ναοῦ, γιατὶ θὰ εἶναι ἀντίτιμο αἵματος, ἀλλὰ θὰ ἀγοράσουν ἕνα χωράφι, γιὰ νὰ θάβουν τοὺς ξένους[4]. Ἐκπληρώθηκε ἡ προφητεία τοῦ Προφήτη Ζαχαρία κ.ἄ. Τόσο ξεκάθαρα πράγματα! Μέχρι τέτοιο σημεῖο λεπτομέρειες! Ἀκόμη καὶ γιὰ τὰ ἱμάτιά Του ἀναφέρει τί θὰ γίνουν[5]! Καὶ ὅλα αὐτὰ λέχθηκαν τόσα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν Γέννηση τοῦ Χριστοῦ. Πῶς λοιπὸν ἐγὼ νὰ φέρω λογισμὸ ἀπιστίας; Βλέπουμε ὕστερα τὸν Ἀπόστολο Παῦλο! Διώκτης ἦταν. Πήγαινε στὴν Δαμασκὸ γιὰ ἄλλον σκοπό. Τοῦ παρουσιάζεται ὁ Χριστὸς καὶ τοῦ λέει: «*Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις;*». «Ποιός εἶσαι, κύριε;», ρωτάει ἐκεῖνος. «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστός, ποὺ ἐσὺ καταδιώκεις». Καὶ μετὰ πληροφορεῖ τὸν Ἀνανία ὁ Χριστὸς καὶ τὸν βαπτίζει[6]! Καὶ στὴν συνέχεια πόσο ταλαιπωρήθηκε, πόσο ἀγωνίσθηκε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, γιὰ νὰ κηρύξῃ σὲ ὅλα τὰ ἔθνη! Ὕστερα πόσοι Μάρτυρες! Ἕντεκα ἑκατομμύρια Μάρτυρες! Αὐτοὶ ὅλοι χαμένο τὸ εἶχαν; Πῶς νὰ τὰ ξεχάσῃ κανεὶς ὅλα αὐτά; Ἂν διαβάσῃ λίγο τὸ Εὐαγγέλιο, μπορεῖ νὰ μὴν πιστέψῃ; Καὶ ἂν ὑπῆρχαν μερικὲς λεπτομέρειες ἀκόμη, αὐτὸ πολὺ θὰ βοηθοῦσε νὰ πιστέψουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς σκόπιμα δὲν τὸ ἐπέτρεψε, γιὰ νὰ κοσκινισθοῦν οἱ ἄνθρωποι, γιὰ νὰ δῆ πόσοι Τὸν ἀγαποῦν, πόσοι θυσιάζονται γι᾽ Αὐτόν, χωρὶς νὰ περιμένουν θαύματα κ.λπ. Ἕναν φιλότιμο ἄνθρωπο, νομίζω, δὲν τὸν ἀγγίζουν, δὲν τὸν ἐπηρεάζουν ὅσα βλάσφημα καὶ ἂν ἀκούσῃ.

Πρέπει νὰ πιστέψῃ κανεὶς στὸν Θεὸ φιλότιμα, ὄχι νὰ θέλῃ θαῦμα, γιὰ νὰ πιστέψῃ. Ὅταν βλέπω μεγάλους νὰ μοῦ ζητοῦν νὰ δοῦν κανένα θαῦμα, γιὰ νὰ

---

[2] *Ἰω.* 11, 25-26.

[3] Βλ. *Ζαχ.* 11, 1-13.

[4] Πρβ. *Ἰερ.* 18, 2 καὶ 39, 9· *Ματθ.* 27, 7-9.

[5] Βλ. *Ψαλμ.* 21, 19.

[6] Βλ. *Πράξ.* 9, 1-18.

πιστέψουν, ξέρεις πῶς γίνομαι; Νὰ ἦταν μικροί, θὰ εἶχαν κάποια δικαιολογία λόγῳ τῆς ἡλικίας· ἀλλὰ αὐτοὶ νὰ μὴν ἔχουν κάνει τίποτε γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ νὰ λένε «νὰ δοῦμε κάτι, γιὰ νὰ πιστέψουμε», αὐτὸ εἶναι πολὺ φθηνὸ πράγμα. Μήπως, καὶ θαῦμα νὰ δοῦν, θὰ βοηθηθοῦν; Θὰ ποῦν ὅτι εἶναι μαγεία κ.λπ.

«Πρόσθες ἡμῖν πίστιν»[7]

– Γέροντα, τί διέκρινε μερικοὺς Ἁγίους, παλαιοὺς καὶ νέους, καὶ ἤξεραν πότε θὰ πεθάνουν, πότε θὰ γίνη τὸ τάδε γεγονὸς κ.λπ.;

– Τὸ πολὺ φιλότιμο, ἡ μεγάλη ἁπλότητα, ἡ ταπείνωση καὶ ἡ πίστη. Δὲν ἔβαζαν στὴν ζωή τους τὴν λογικὴ ποὺ κλονίζει τὴν πίστη. Μεγάλο πράγμα ἡ πίστη! Βλέπετε, καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος μὲ τὴν πίστη βάδισε πάνω στὰ κύματα. Μόλις ὅμως μπῆκε ἡ λογική, ἄρχισε νὰ βουλιάζη[8]. Σᾶς ἔχω πεῖ γιὰ τὸν πατέρα Χαράλαμπο[9] ποὺ ζοῦσε πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια στὴν Μονὴ Κουτλουμουσίου; Ἦταν πολὺ ἁπλός, ἐργατικὸς καὶ πνευματικὸς μοναχός. Ὅταν γέρασε, μιὰ βαρειὰ γρίππη τὸν ἔρριξε στὸ κρεββάτι καὶ ὁ γιατρὸς εἶπε στοὺς Πατέρες νὰ μὴν ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ κοντά του, γιατὶ σὲ λίγη ὥρα θὰ τελειώση ἡ ζωή του. Ὁ πατὴρ Χαράλαμπος, ὅταν τὸ ἄκουσε κάτω ἀπὸ τὶς κουβέρτες, ἀπάντησε: «Τί λές; Ἐγὼ δὲν πεθαίνω, ἐὰν δὲν ἔρθη τὸ Πάσχα νὰ πῶ τὸ "*Χριστὸς Ἀνέστη*"». Πράγματι, πέρασαν δύο μῆνες σχεδόν, ἦρθε τὸ Πάσχα, εἶπε τὸ «*Χριστὸς Ἀνέστη*», κοινώνησε καὶ μετὰ ἀναπαύθηκε. Τὸ φιλότιμο αὐτὸ ἁπλὸ γεροντάκι εἶχε γίνει πραγματικὸ παιδὶ τοῦ Θεοῦ καὶ μαζὶ μὲ τὸν Θεὸ καθόρισε τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του!

– Γέροντα, ἡ πίστη πῶς δυναμώνει;

– Μὲ τὴν προσευχὴ δυναμώνει ἡ πίστη. Ἕνας ἄνθρωπος ποὺ δὲν καλλιέργησε τὴν πίστη του ἀπὸ μικρός, ἀλλὰ ἔχει διάθεση, μπορεῖ νὰ τὴν καλλιεργήση μὲ τὴν προσευχή, ζητώντας ἀπὸ τὸν Χριστὸ νὰ τοῦ προσθέση πίστη. Νὰ παρακαλοῦμε τὸν Χριστὸ νὰ μᾶς προσθέση πίστη καὶ νὰ μᾶς τὴν αὐξήση. Στὸν Χριστὸ τί εἶπαν οἱ Ἀπόστολοι; «*Πρόσθες ἡμῖν πίστιν*» δὲν εἶπαν; Ὅταν λὲς «*πρόσθες*», σημαίνει ὅτι ἐμπιστεύεσαι τὸν ἑαυτό σου στὸν Θεό. Γιατί, ἂν δὲν ἐμπιστεύεται κανεὶς τὸν ἑαυτό του στὸν Θεό, τί νὰ τοῦ προσθέση ὁ Θεός; Ζητᾶμε ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ μᾶς προσθέση πίστη, ὄχι γιὰ νὰ κάνουμε θαύματα, ἀλλὰ γιὰ νὰ Τὸν ἀγαπήσουμε περισσότερο.

Γιὰ νὰ αὐξηθῆ ἡ πίστη στὸν Θεό, ὅλα βοηθοῦν· καὶ τὰ λουλούδια καὶ οἱ ἀκρίδες καὶ τὰ ἀστέρια καὶ οἱ κεραυνοὶ ἀκόμη. Ὅλοι τὰ βλέπουμε αὐτά, ἀλλὰ ὅλοι δὲν βοηθιόμαστε, γιατὶ δεχόμαστε τὰ «τηλεγραφήματα», τοὺς λογισμοὺς ποὺ μᾶς φέρνει ὁ ἐχθρός. Π.χ. ἂν δὲν ὑπῆρχε τὸ ἁλάτι, θὰ βρωμοῦσε ἡ θάλασσα. Ὅποιος ὅμως τὸ ἐξετάζει στὸ ἐργαστήρι του, χωρὶς πίστη, δὲν βοηθιέται, γιατὶ δὲν καθάρισε τὴν καρδιά του ἀπὸ τὰ ἅλατα. Ἂν ἐργασθῆ κανεὶς μὲ φιλότιμο, μὲ καλὸ λογισμό, ἀκόμη καὶ τὰ πιὸ ἀνάποδα τὰ βλέπει μὲ ἄλλο μάτι, μὲ θεῖο φωτισμό, καὶ δοξάζει τὸν Θεό.

Ὅλα νὰ μᾶς ἀνεβάζουν στὸν Θεὸ

---

[7] *Λουκ.* 17, 5.

[8] Βλ. *Ματθ.* 14, 30.

[9] Βλ. Γέροντος Παϊσίου Ἁγιορείτου, *Ἁγιορεῖται Πατέρες καὶ Ἁγιορείτικα*, σ. 10-11.

– Γέροντα, μᾶς ἔχετε πεῖ ὅλα νὰ μᾶς ἀνεβάζουν πρὸς τὰ πάνω, πρὸς τὸν Θεό. Πῶς θὰ τὸ πετύχουμε αὐτό;

– Ὅταν τὰ ἀξιοποιῆτε ὅλα πρὸς τὸ καλό. Ὅλα ἂν τὰ στρέψη στὰ πνευματικὰ κανείς, ξέρετε τί πνευματικὸ κέρδος βγάζει καὶ τί πνευματικὴ πεῖρα ἀποκτάει; Πιάνεις λ.χ. τὸ τσιμέντο, μπορεῖς νὰ βρῆς τὸν Θεό! Πιάνεις τὸ τοῦβλο, μπορεῖς νὰ πιάσης τὸν Θεό! Πιάνεις αὐτό, νὰ πιάσης τὸν Θεό! Πιάνεις ἐκεῖνο, νὰ πιάσης τὸν Θεό! Πιάνεις τὸ ἄλλο, νὰ πιάσης τὸν Θεό! Ναί, μὲ ὅλα νὰ πιάνετε τὸν Θεό! Ἂν δὲν δουλεύη κανεὶς ἔτσι, ἂν μέσα ἀπὸ ὅλα δὲν βλέπη τὸν Θεό, βάλ᾽ τον μέσα στὴν Ἐκκλησία, θὰ εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεό. Δῶσ᾽ του ψαλτικὰ νὰ ψάλη, θὰ εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεό. Δῶσ᾽ του βιβλίο πνευματικὸ νὰ διαβάση, πάλι θὰ εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεό. Ὅ,τι πνευματικὸ κι ἂν τοῦ δώσης νὰ κάνη, δὲν τὸν πάει στὸν Θεό.

Καθένας, ὁτιδήποτε βλέπει, ὁτιδήποτε φτιάχνει, εἴτε ράβει εἴτε κεντάει, ὅλα νὰ τὰ ἀξιοποιῆ πνευματικά. Λουλούδια βλέπει; Εἶδε τὸν Θεό. Γουρούνια βλέπει; Ναί, βρὲ παιδί, πάλι εἶδε τὸν Θεό! Θὰ πῆς: «Ἀπὸ τὸ γουρούνι μπορῶ νὰ δῶ τὸν Θεό;». Ναί, ἀπὸ τὸ γουρούνι. Βλέπεις πῶς τὸ ἔχει κάνει ὁ Καλὸς Θεός! Τοῦ ἔχει δώσει ἕνα ρύγχος, νὰ σκάβη στὸ χῶμα καὶ νὰ βρίσκη τοὺς βολβοὺς μέσα στὴν γῆ, χωρὶς νὰ βλέπη. Ἡ μύτη του νὰ εἶναι ἔτσι, ποὺ νὰ μὴν κόβεται, ὅταν συναντάη ξυράφια, γυαλιά, ἀγκάθια κ.λπ.! Ὄχι μόνον ὅταν βλέπη κανεὶς ἕνα ὄμορφο καὶ εὐωδιαστὸ λουλούδι, νὰ λέη «μὲ τί σοφία τὸ δημιούργησε ὁ Θεός!», ἀλλὰ καὶ ὅταν βλέπη τὸ γουρούνι, καὶ ἐκεῖ νὰ βλέπη τὸν Θεό! Καὶ ἂν σκεφθῶ ὅτι ὁ Θεὸς μποροῦσε νὰ μὲ κάνη γουρούνι καὶ μὲ ἔκανε ἄνθρωπο! Σᾶς φαίνεται παράξενο; Δὲν μποροῦσε νὰ μᾶς εἶχε κάνει γουρούνια ὁ Θεός; Οἱ κυνηγοὶ τραυματίζουν τὸ ἀγριογούρουνο καὶ πολλὲς φορὲς δὲν τὸ βρίσκουν. Πᾶνε μετὰ τὰ ἀγρίμια καὶ τὸ τρῶνε τὸ καημένο ζωντανό! Ἰατρικὴ περίθαλψη δὲν ἔχει καὶ βασανίζεται, παρόλο ποὺ τὸν Δημιουργό του δὲν Τὸν ἔχει πληγώσει. Ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸν Δημιουργό του Τὸν ἔχει πληγώσει καὶ Τὸν πληγώνει συνέχεια καὶ ἔχει καὶ ἀχαριστία πολλὲς φορές. Γι' αὐτὸ λέω νὰ δουλεύετε σωστά. Πόσο καλὰ τὰ ἔκανε ὅλα ὁ Θεός! Τί δύναμη δίνει ὁ Θεὸς καὶ στὰ ζῶα! Λέει ὁ γιατρός: «Γιὰ νὰ ἔχης γεροὺς μῦς, νὰ τρῶς κρέας». Καὶ βλέπεις, οἱ ταῦροι χόρτο τρῶνε, οἱ καημένοι, καὶ ὅμως ἔχουν κάτι... μπράτσα! Ἐκεῖ δὲν βλέπεις τὸν Θεό; Μόνο μὲ χόρτο δηλαδὴ ποὺ τρῶνε τοὺς δυναμώνει ὁ Θεός. Πόσο μᾶλλον τὸν ἄνθρωπο! Τὸ καταλάβατε;

Ὅταν κανεὶς δουλεύη μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, φθάνει σὲ μιὰ κατάσταση νὰ βοηθιέται ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς Ἁγίους ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλούς. Ὁ Ἅγιος μᾶς ἐνισχύει μὲ τὸ ἅγιο παράδειγμά του. Ὁ ἁμαρτωλὸς μᾶς συγκρατεῖ μὲ τὴν πτώση του, μᾶς βάζει χαλινό· μᾶς φρενάρει, ὄχι γιὰ νὰ μὴν ξεπέσουμε στὰ μάτια τῶν ἄλλων, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ λυπήσουμε τὸν Θεό.

Ἡ δύναμη τῆς πίστεως

– Γέροντα, ποιό εἶναι τὸ σφράγισμα τοῦ Ἀρνίου;

– Τὸ Ἀρνίο ποιό εἶναι;

– Ὁ Χριστός.

– Τὸ σφράγισμά Του ποιό εἶναι; Ὅταν ὁ Χριστιανὸς βαπτίζεται, τὸν σφραγίζει ὁ ἱερεὺς σταυρωτὰ στὸ μέτωπο μὲ τὸ ἅγιο Μύρο λέγοντας: «*Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου*». Ὕστερα, κάθε φορὰ ποὺ κάνει τὸν σταυρό του ὁ Χριστιανός, προσκυνάει τὸ σωτήριο Πάθος τοῦ Κυρίου καὶ ἐπικαλεῖται τὴν δύναμη τοῦ Σταυροῦ, ποὺ εἶναι ἡ δύναμη τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ μας. Ὅταν λέμε «*Σταυρὲ τοῦ Χριστοῦ, σῶσον ἡμᾶς τῇ δυνάμει σου*», ἐπικαλούμαστε τὴν δύναμη τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου. Γι᾽ αὐτὸ ἔχει μεγάλη δύναμη ὁ Σταυρός. Ἂν λ.χ. βρέχη καὶ πέφτουν κεραυνοί, μπορεῖ ἕναν μεγάλο σιδερένιο σταυρὸ σὲ ἕνα καμπαναριὸ νὰ τὸν χτυπήση ὁ κεραυνός. Ἂν ὅμως εἶναι ἐκεῖ κάτω ἕνας Χριστιανὸς ποὺ ἔχει ἕνα τόσο μικρὸ σταυρουδάκι καὶ πῆ «*Σταυρὲ τοῦ Χριστοῦ, σῶσόν με τῇ δυνάμει σου*», δὲν τὸν χτυπάει ὁ κεραυνός. Ἐκεῖ λειτουργοῦν οἱ φυσικοὶ νόμοι καὶ πέφτει ὁ κεραυνὸς πάνω στὸν σταυρὸ καὶ τὸν ρίχνει κάτω. Ἐδῶ φυλάει τὸν πιστὸ ἕνα τόσο δὰ σταυρουδάκι, γιατὶ ἐπικαλέσθηκε τὴν δύναμη τοῦ Σταυροῦ.

– Γέροντα, γιατί, ἐνῶ ζητῶ κάτι μὲ πίστη, δὲν τὸ δίνει ὁ Θεός;

– Πιστεύεις, ζητᾶς, ἀλλά, ἂν δὲν ἔχης ταπείνωση ἢ ἔχης προδιάθεση ὑπερηφανείας, δὲν δίνει ὁ Θεός. Μπορεῖ νὰ ἔχη κανεὶς πίστη ὄχι μόνο σὰν ἕναν «*κόκκον σινάπεως*»[10] ἀλλὰ καὶ σὰν ἕνα κιλὸ σινάπι. Ἐὰν ὅμως δὲν ἔχη καὶ ἀνάλογη ταπείνωση, δὲν ἐνεργεῖ ὁ Θεός, γιατὶ δὲν θὰ τὸν ὠφελήση. Ὅταν ὑπάρχη ὑπερηφάνεια, δὲν ἐνεργεῖ ἡ πίστη.

Ὅταν κανεὶς πορεύεται στὴν ζωή του μὲ πίστη, χωρὶς ἀμφιβολία, καὶ ζητάη τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, θὰ ἔχη σιγὰ-σιγὰ στὴν ἀρχὴ γεγονότα μικρὰ καὶ ὕστερα μεγαλύτερα, καὶ θὰ γίνη πιὸ πιστός. Ζώντας τὰ θεῖα μυστήρια ἀπὸ κοντά, γίνεται θεολόγος, διότι δὲν τὰ πιάνει μὲ τὸ μυαλό, ἀλλὰ τὰ ζῇ στὴν πραγματικότητα. Ἡ πίστη του συνέχεια αὐξάνει, γιατὶ κινεῖται σὲ ἄλλο χῶρο, μὲ θεῖα γεγονότα. Γιὰ νὰ ζήση ὅμως κανεὶς τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ ἀπεκδυθῆ τὸν παλαιό του ἄνθρωπο, νὰ ἐπανέλθη κατὰ κάποιον τρόπο στὴν κατάσταση πρὸ τῆς πτώσεως. Νὰ ἔχη ἀθωότητα καὶ ἁπλότητα, γιὰ νὰ εἶναι ἡ πίστη του ἀκλόνητη καὶ νὰ πιστεύη ἀπόλυτα ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε ποὺ νὰ μὴν μπορῆ νὰ τὸ κάνη ὁ Θεός. Τότε, ὅταν ἀκούη γιὰ ἕναν ἄνθρωπο ποὺ δὲν πιστεύει ἢ ἀμφιβάλλει γιὰ μερικὰ πράγματα ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ξέρετε πόσο ὑποφέρει;

– Γέροντα, ὅταν πιστεύη κανείς, μπορεῖ μὲ τὴν προσευχή του νὰ ἀλλάξη τὴν πορεία μιᾶς καταστάσεως;

– Ἂν ἔχη μεγάλη πίστη, πολλὰ πράγματα μπορεῖ νὰ ἀλλάξη. Ἀκόμη καὶ μέσα σὲ χείμαρρο ἂν ἔχη χτίσει τὸ σπίτι του καὶ ὁ χείμαρρος κατεβάση πολὺ νερό, ἂν πιστεύη πολὺ καὶ παρακαλέση μὲ θέρμη τὸν Θεό, ὁ χείμαρρος θὰ γυρίση ἀνάποδα. Πρέπει ὅμως νὰ ἔχη τέτοια πίστη πού, ἂν ἀκούση, ἂς ὑποθέσουμε, ὅτι ἔγινε θαῦμα, ἄδειασε ἡ θάλασσα καὶ τὴν ὀργώνουν μὲ τρακτὲρ καὶ κουβαλοῦν τὰ ψάρια μὲ φορτηγά, νὰ τὸ πιστέψη. Οὔτε κἂν θὰ πάη νὰ δῆ. Ἀκόμη καὶ σὲ ἑκατὸ μέτρα ἀπόσταση νὰ μένη ἀπὸ τὴν θάλασσα καὶ νὰ μὴν τὴν βλέπη ἀπὸ ᾽κεῖ ποὺ βρίσκεται, δὲν πάει νὰ διαπιστώση ἂν εἶναι ἀλήθεια, γιατὶ δὲν ἀμφιβάλλει. Ξέρει ὅτι ὅλα εἶναι δυνατὰ γιὰ τὸν Θεό, ὅτι ἡ θεία δύναμη δὲν περιορίζεται, καὶ γι᾽ αὐτὸ δὲν ἐνδιαφέρεται

---

[10] *Ματθ.* 17, 20 καὶ *Λουκ.* 17, 6.

παραπάνω. Τόση πίστη ἔχει. Μόνον ὁ ἀληθινὰ πιστὸς ζῇ ἀληθινὰ καὶ εἶναι πραγματικὰ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεὸ ἔχει μητέρα τὴν πίστη

– Γέροντα, νιώθω μιὰ ἀνασφάλεια, ἔχω ἄγχος.

– Ἀσφαλίσου, βρὲ παιδάκι μου, στὸν Θεό. Μόνον τὴν ἀσφάλεια τοῦ αὐτοκινήτου ξέρεις; Τὴν ἀσφάλεια τοῦ Θεοῦ δὲν τὴν ξέρεις; Κάνε τὸν σταυρό σου καί, πρὶν κάνης ὁτιδήποτε, πές: «Χριστέ μου, Παναγία μου, βοήθησέ με». Ὑπάρχει μεγαλύτερη ἀσφάλεια ἀπὸ τὴν ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό; Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐμπιστεύεται τὸν ἑαυτό του στὸν Θεό, δέχεται συνέχεια ἀπὸ τὸν Θεὸ βενζίνη «σοῦπερ» καὶ τὸ πνευματικό του ὄχημα δὲν σταματάει ποτέ· τρέχει συνέχεια. Ὅσο μπορεῖς, νὰ προσέχης, νὰ προσεύχεσαι καὶ νὰ ἐμπιστεύεσαι στὸν Θεό, καὶ Ἐκεῖνος θὰ σὲ βοηθήση σὲ κάθε σου δυσκολία. Ἁπλοποίησε τὴν ζωή σου μὲ τὴν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό, γιὰ νὰ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ τὸ ἄγχος καὶ τὴν ἀγωνία.

– Γέροντα, ὅταν μοῦ λένε νὰ κάνω κάτι, ξεκινῶ πάντα μὲ ἕναν φόβο καὶ ἕναν δισταγμό, καὶ τελικὰ μπορεῖ ἀπὸ τὸν φόβο μου νὰ μὴν τὸ κάνω ὅπως πρέπει.

– Νὰ κάνης τὸν σταυρό σου, καλό μου παιδί, καὶ νὰ τὸ κάνης αὐτὸ ποὺ σοῦ λένε. Ἂν πῇς «*Δι᾿ εὐχῶν τῶν Ἁγίων Πατέρων ἡμῶν*», τόσοι Ἅγιοι εἶναι, ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς δὲν θὰ σὲ βοηθήση; Νὰ μὴ χάνης ποτὲ τὴν ἐμπιστοσύνη σου στὸν Θεό. Μὴ σφίγγεσαι μὲ τὴν στενή σου ἀνθρώπινη λογικὴ καὶ βασανίζεσαι καὶ ἐμποδίζεις τὴν θεία βοήθεια. Ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ τῆς ἐργασίας σου στὸν Θεό, μετὰ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη συνετὴ ἐνέργειά σου, πολὺ θὰ σὲ βοηθήση, ἀλλὰ θὰ βοηθήση καὶ τοὺς ἄλλους. Εἶναι μεγάλο πράγμα ἡ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό. Μιὰ φορὰ ἦταν νὰ μοῦ πάρουν αἷμα. Ἦταν τέσσερις γιατρέσσες. Ἔρχεται ἡ πρώτη, μὲ παίδεψε· δὲν μπόρεσε νὰ βρῇ φλέβα. Ἔρχεται ἡ δεύτερη, τὰ ἴδια. Ἔρχεται ἡ τρίτη, ποὺ ἦταν καὶ εἰδικευμένη σὲ αὐτό, τίποτε. Ἐκείνη τὴν ὥρα περνοῦσε καὶ ἡ τέταρτη γιατρέσσα. Εἶδε ποὺ μὲ παίδευαν καὶ ἦρθε νὰ δοκιμάση καὶ αὐτή. Ἔκανε πρῶτα τὸν σταυρό της καὶ ἀμέσως βρῆκε φλέβα, γιατὶ ζήτησε τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἄλλες κατὰ κάποιον τρόπο εἶχαν ἐμπιστοσύνη μόνο στὸν ἑαυτό τους.

Μεγάλη ὑπόθεση νὰ ἀφήνεται κανεὶς στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ! Οἱ ἄνθρωποι βάζουν στόχους καὶ προσπαθοῦν νὰ τοὺς ἐπιτύχουν, χωρὶς νὰ ἀφουγκράζωνται ποιό εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ χωρὶς νὰ συμμορφώνωνται πρὸς αὐτό. Πρέπει νὰ ἀφεθοῦμε μὲ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεὸ νὰ κατευθύνη τὰ πράγματα καὶ ἐμεῖς νὰ κάνουμε τὸ χρέος μας μὲ φιλότιμο. Ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐμπιστευθῇ στὸν Θεό, ὥστε νὰ ἐγκαταλείψη τελείως τὸν ἑαυτό του στὰ χέρια Του, θὰ βασανίζεται. Οἱ ἄνθρωποι συνήθως καταφεύγουν πρῶτα στὴν ἀνθρώπινη παρηγοριὰ καί, ὅταν ἀπογοητευθοῦν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, τότε καταφεύγουν στὸν Θεό. Ἂν ὅμως θέλουμε νὰ μὴ βασανιζώμαστε, νὰ ζητοῦμε τὴν θεία παρηγοριά, γιατὶ αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ μόνη ἀληθινὴ παρηγοριά. Δὲν φθάνει ἡ πίστη[11] στὸν Θεό· χρειάζεται καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό. Ἡ ἐμπιστοσύνη

---

[11] Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ πίστη ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀποδοχῆς ἁπλῶς τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία δὲν ἀρκεῖ γιὰ τὴν ἐν Χριστῷ ζωή.

στὸν Θεὸ ἑλκύει τὴν βοήθειά Του. Ὁ Χριστιανὸς πιστεύει καὶ ἐμπιστεύεται τὸν ἑαυτό του στὸν Θεὸ μέχρι θανάτου, καὶ τότε βλέπει καθαρὰ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ ποὺ τὸν σώζει.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέει ὅτι πίστη εἶναι νὰ πιστεύουμε στὰ μὴ βλεπόμενα, ὄχι ἁπλῶς στὰ βλεπόμενα[12]. Ὅταν ἀναθέτουμε τὸ μέλλον μας στὸν Θεό, Τὸν ὑποχρεώνουμε νὰ μᾶς βοηθήση. Ἡ ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ ἔχει μητέρα τὴν πίστη, μὲ τὴν ὁποία προσεύχεται κανεὶς μυστικὰ καὶ ἀπολαμβάνει τοὺς καρποὺς τῆς ἐλπίδος. Εἶναι μία συνεχὴς προσευχὴ καὶ φέρνει θεῖα ἀποτελέσματα τὴν ὥρα ποὺ πρέπει. Τότε φυσικὰ ὁ ἄνθρωπος ζῆ ἀγγελικὴ ζωὴ καὶ ξεσπάει σὲ δοξολογία: «*Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος Κύριος Σαβαώθ*»[13]. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ κάνη τὴν ζωή του παραδεισένια, ἐὰν ἔχη ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό, Τὸν δοξάζη γιὰ ὅλα καὶ δέχεται νὰ τὸν κυβερνάη σὰν καλὸς Πατέρας. Διαφορετικά, κάνει τὴν ζωή του κόλαση. Εἶναι μεγάλο πράγμα νὰ νιώθη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τούτη τὴν ζωὴ ἕνα μέρος τῆς χαρᾶς τοῦ Παραδείσου.

– Γέροντα, ὅσον ἀφορᾶ στὴν σωματικὴ ἢ τὴν ψυχικὴ ὑγεία, μέχρι ποιό σημεῖο πρέπει νὰ ἀφήνη κανεὶς τὸν ἑαυτό του στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ;

– Ἐμπιστεύεται κανεὶς πρῶτα τὸν Θεό, καὶ μετὰ ἀπὸ τὸν Θεό, θὰ ἐμπιστευθῆ καὶ τὸν κατάλληλο ἄνθρωπο.

Πίστη καὶ ἀγάπη

– Γέροντα, τί σχέση ὑπάρχει ἀνάμεσα στὴν πίστη καὶ τὴν ἀγάπη;

– Πρῶτα εἶναι ἡ πίστη καὶ μετὰ ἔρχεται ἡ ἀγάπη. Πρέπει νὰ πιστεύη κανείς, γιὰ νὰ ἀγαπάη. Δὲν μπορεῖ νὰ ἀγαπήση κάτι ποὺ δὲν τὸ πιστεύει. Γι' αὐτό, γιὰ νὰ ἀγαπήσουμε τὸν Θεό, πρέπει νὰ πιστέψουμε στὸν Θεό. Ἀνάλογη μὲ τὴν πίστη ποὺ ἔχει κανεὶς εἶναι καὶ ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ θυσία γιὰ τὸν Θεὸ καὶ τὸν πλησίον. Ἡ θερμὴ πίστη στὸν Θεὸ γεννάει τὴν θερμὴ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, τὸν συνάνθρωπό μας. Καὶ ἀπὸ τὴν ὑπερχείλιση τῆς ἀγάπης μας – ποὺ δὲν χωράει στὴν καρδιὰ καὶ χύνεται ἔξω – ποτίζονται καὶ τὰ καημένα τὰ ζῶα. Πιστεύουμε πολύ, ἀγαπᾶμε πολύ. Ἂν ἡ πίστη μας εἶναι χλιαρή, καὶ ἡ ἀγάπη μας θὰ εἶναι χλιαρή. Ἂν ἡ πίστη μας εἶναι θερμή, καὶ ἡ ἀγάπη μας θὰ εἶναι θερμή.

Ἡ πίστη μας πρέπει νὰ ἔχη φιλότιμο καὶ ἀπὸ ᾿κεῖ ξεκινάει ὁ φιλότιμος ἀγώνας. Καὶ ὅσο ἀγωνίζεται κανεὶς φιλότιμα, τόσο αὐξάνει καὶ ἡ πίστη, αὐξάνει καὶ ἡ ἀγάπη. Πολὺ βοηθάει στὸν φιλότιμο αὐτὸν ἀγώνα νὰ σκέφτεται ὁ ἄνθρωπος τὶς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ. Ἕνας ποὺ ἔχει φιλότιμο δὲν σκέφτεται ἂν ὑπάρχη ἢ δὲν ὑπάρχη Παράδεισος, ἀλλὰ ἀγωνίζεται, γιατὶ πιστεύει στὸν Θεὸ καὶ Τὸν ἀγαπάει. Ἐνῶ ἕνας ποὺ δὲν ἔχει φιλότιμο, θὰ ἀρχίση νὰ σκέφτεται: «Καὶ γιατί νὰ ἀγωνισθῶ; Ἄραγε ὑπάρχει Παράδεισος; Ὑπάρχει Κρίση;». Καὶ ὅταν κανεὶς εἶναι ἀχάριστος, ὅ,τι καὶ νὰ τὸν κάνης, ἀχάριστος θὰ εἶναι. Ὁ φιλότιμος καὶ στοὺς πειρασμοὺς δοξολογεῖ τὸν Θεό, καὶ σιγὰ-σιγὰ φθάνει νὰ εὐγνωμονῆ συνέχεια τὸν Θεό, ὁπότε ἔρχεται ἡ θεία ἀλλοίωση στὴν ψυχή του καὶ χαίρεται συνέχεια καὶ ἀγάλλεται. Ἄλλος καὶ πειρασμοὺς μπορεῖ νὰ μὴν ἔχη, ἀλλὰ μόνον εὐλογίες, καὶ ποτὲ νὰ μὴν εἶναι εὐχαριστημένος.

---

[12] Βλ. *Ἑβρ*. 11, 1.

[13] *Ἡσ*. 6, 3.

Μετὰ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ ἔρχεται ἡ θυσία. Καὶ ὅταν ὑπάρχη θυσία χωρὶς ἰδιοτέλεια, τότε ἀρχίζει κανεὶς νὰ ἔχη καὶ θεῖα γεγονότα. Νὰ κάνω μιὰ θυσία ὄχι γιὰ τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ γιὰ τὸν Θεὸ ποὺ ἔφτιαξε αὐτὸ τὸ σύμπαν καὶ μᾶς δίνει τόσες εὐλογίες. Βλέπεις, οἱ εἰδωλολάτρες ποὺ θεοποιοῦσαν τὴν φύση, λάτρευαν τὸν ἥλιο, τὰ ποτάμια καὶ ἔφθαναν νὰ θυσιασθοῦν γι᾽ αὐτή τους τὴν πίστη. Ἂν λοιπὸν ἐκεῖνοι θυσιάζονταν γιὰ τὴν δημιουργία, πόσο μᾶλλον ἐμεῖς πρέπει νὰ θυσιασθοῦμε γιὰ τὸν Δημιουργό!

Οἱ ἄνθρωποι δὲν πιστεύουν καὶ γι᾽ αὐτὸ δὲν θυσιάζονται. Ὅλη ἡ ἀδιαφορία ἀπὸ ᾽κεῖ ξεκινάει. Ἄλλος βρίζει τὰ θεῖα, ἄλλος μισοπιστεύει καὶ ταλαιπωρεῖται. Γιὰ νὰ χαίρεται πραγματικὰ κανείς, πνευματικά, πρέπει νὰ πιστεύη καὶ νὰ ἀγαπάη.

«Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδὲν»[14]

Ὁ ἄνθρωπος, ἂν θέλη νὰ μὴ βασανίζεται, πρέπει νὰ πιστέψη στὸ «*χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν*», ποὺ εἶπε ὁ Χριστός. Νὰ ἀπελπισθῆ δηλαδὴ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του μὲ τὴν καλὴ ἔννοια καὶ νὰ πιστέψη στὴν δύναμη τοῦ Θεοῦ. Ὅταν κανεὶς ἀπελπισθῆ μὲ τὴν καλὴ ἔννοια ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, τότε βρίσκει τὸν Θεό. «*Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου εἰς σὲ ἀνατίθημι*»[15]. Ἀκόμη καὶ οἱ πιὸ πνευματικοὶ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν ἐξασφαλίσει τὴν ζωή τους, γι' αὐτὸ καὶ κρατοῦν συνέχεια τὸν ἑαυτό τους στὴν ἀσφάλεια τοῦ Θεοῦ, ἐλπίζουν στὸν Θεὸ καὶ ἀπελπίζονται μόνον ἀπὸ τὸ «ἐγώ» τους, διότι τὸ «ἐγὼ» φέρνει στὸν ἄνθρωπο ὅλη τὴν πνευματικὴ δυστυχία.

Ἡ αὐτοπεποίθηση εἶναι ὁ μεγαλύτερος καὶ χειρότερος ἐχθρός μας, γιατὶ μᾶς τινάζει ξαφνικὰ ἀλύπητα στὸν ἀέρα καὶ μᾶς ἀφήνει δυστυχισμένους στοὺς δρόμους. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχη αὐτοπεποίθηση, δένεται καὶ δὲν μπορεῖ νὰ κάνη τίποτε ἢ παλεύει μόνος του. Τότε ἑπόμενο εἶναι νὰ νικηθῆ ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ ἢ νὰ ἀποτύχη καὶ νὰ συντριβῆ τὸ «ἐγώ» του. Ὁ Καλὸς Θεὸς πολλὲς φορὲς οἰκονομάει πολὺ σοφὰ νὰ δοῦμε καὶ τὴν θεία Του ἐπέμβαση καὶ τὴν ἀποτυχία ποὺ εἴχαμε μὲ τὴν αὐτοπεποίθησή μας. Ὅταν κανεὶς παρακολουθῆ καὶ ἐξετάζη κάθε γεγονὸς ποὺ συμβαίνει στὴν ζωή του, ἀποκτάει πεῖρα, προσέχει καὶ ἔτσι προοδεύει.

Ὁ Χριστὸς ζητοῦσε πρῶτα τὴν πίστη στὴν δύναμη τοῦ Θεοῦ καὶ ὕστερα ἔκανε τὸ θαῦμα. «Ἂν πιστεύης στὴν δύναμη τοῦ Θεοῦ, θὰ γιατρευθῆς»[16], ἔλεγε. Ὄχι ὅπως λένε λανθασμένα μερικοὶ σήμερα: «Ὁ ἄνθρωπος ἔχει δυνάμεις, καὶ ἂν πιστεύη στὶς δυνάμεις του, μπορεῖ νὰ κάνη τὰ πάντα. "Νὰ πιστεύης" δὲν λέει καὶ τὸ Εὐαγγέλιο; Συμφωνοῦμε ἑπομένως». Ναί, ὁ Χριστὸς ἔλεγε «*πιστεύεις;*», ἀλλὰ ἐννοοῦσε: «Πιστεύεις στὸν Θεό; Πιστεύεις ὅτι μπορεῖ ὁ Θεός;». Ζητοῦσε τὴν διαβεβαίωση τοῦ ἀνθρώπου ὅτι πιστεύει στὸν Θεό, καὶ τότε βοηθοῦσε. Πουθενὰ τὸ Εὐαγγέλιο δὲν λέει νὰ πιστεύω στὸν ἐγωισμό μου, ἀλλὰ νὰ πιστεύω στὸν Θεό, ὅτι μπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ μὲ βοηθήση, νὰ μὲ θεραπεύση. Αὐτοὶ ὅμως τὰ παίρνουν ἀνάποδα καὶ λένε: «Ὁ ἄνθρωπος ἔχει δυνάμεις καὶ πρέπει νὰ πιστεύη στὸν ἑαυτό του». Τὸ νὰ πιστεύη κανεὶς στὸν ἑαυτό του ἔχει ἢ ἐγωισμὸ ἢ δαιμονισμό.

---

[14] *Ἰω.* 15, 5.

[15] Θεοτοκίο β΄ ἤχου.

[16] Βλ. *Ματθ.* 9, 29 καὶ *Μάρκ.* 9, 23.

– Γέροντα, αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, ὅταν γίνεται ἕνα θαῦμα, λένε ὅτι αὐτὸ συνέβη, ἐπειδὴ πίστευε ὁ ἄνθρωπος ὅτι θὰ γίνη.

– Πίσω ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐγωιστικὴ τοποθέτηση κρύβεται ἡ ἐνέργεια τοῦ διαβόλου. Μπλέκουν αὐτὸ ποὺ εἶπε ὁ Χριστὸς «*πιστεύεις;*» μὲ τὸ δικό τους «πιστεύω». Ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινάει καὶ ὅλος αὐτὸς ὁ δαιμονισμὸς ποὺ ὑπάρχει στὸν κόσμο. Σοῦ λένε μετὰ «νὰ μὴ σέβεσαι οὔτε μεγάλο οὔτε μικρό, γιὰ νὰ ἀποκτήσης προσωπικότητα». Γι᾽ αὐτὸ ἀκοῦς κάτι συνθήματα: «Πάτησέ τους, σύντριψέ τους, γιὰ νὰ πετύχης». Ὁ σεβασμὸς θεωρεῖται κατεστημένο καὶ ὁ διάβολος θριαμβεύει. Ἐδῶ ἕνα παιδί, λίγο ἂν μιλήση μὲ ἀναίδεια στοὺς γονεῖς ἢ στοὺς μεγαλυτέρους, τὸ ἐγκαταλείπει ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ δέχεται ἐπιδράσεις δαιμονικές, πόσο μᾶλλον νὰ τὸ κάνη «τυπικὸ» αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος!

– Γέροντα, ὅταν κάποιος λέη ὅτι πιστεύει στὸν Θεό, ἀλλὰ δὲν πιστεύη ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς προστατεύει;

– Τότε κάνει τὸν ἑαυτό του θεό. Πῶς πιστεύει στὸν Θεό;

– Κάνει κάθε πρωὶ τὸν σταυρό του κ.λπ.

– Αὐτὸς λέει: «Πιστεύω στὸν Θεό, ἀλλὰ ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε μυαλό, γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ κάνουμε ὅ,τι θέλουμε». Ἢ λέει: «Εἶμαι θεός. Ἡ Γραφὴ δὲν λέει "*θεοί ἐστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες*"[17];». Δὲν σκέφτεται ὅτι γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς κατὰ χάριν θεός, πρέπει νὰ ἔχη Χάρη Θεοῦ· ἀλλὰ μὲ τὸ μυαλό του κάνει τὸν ἑαυτό του θεό. Ἄλλο νὰ ἔχη Χάρη Θεοῦ καὶ νὰ γίνη κατὰ χάριν θεός, καὶ ἄλλο νὰ κάνη τὸν ἑαυτό του θεό. Αὐτὸ εἶναι τὸ μπέρδεμα: Τὸν ἑαυτό του τὸν κάνει θεὸ καὶ τελικὰ καταλήγει νὰ εἶναι ἄθεος.

Θὰ ἔρθη καιρὸς ποὺ ὅλοι θὰ πιστέψουν

– Γέροντα, πῶς συμβαίνει ἄνθρωποι πιστοὶ νὰ φθάνουν στὴν ἀθεΐα;

– Στὸ θέμα αὐτὸ μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν δύο περιπτώσεις. Στὴν μία περίπτωση μπορεῖ νὰ ἦταν κανεὶς πολὺ πιστός, νὰ ἐνήργησε ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ στὴν ζωή του μὲ πολλὰ χειροπιαστὰ γεγονότα, καὶ ὕστερα νὰ ἔφθασε σὲ μιὰ θόλωση στὸ θέμα τῆς πίστεως. Αὐτὸ συμβαίνει, ὅταν λ.χ. κάνη κανεὶς ἄσκηση ἀδιάκριτη μὲ ἐγωισμό, πιάνη δηλαδὴ ξερὰ τὴν πνευματικὴ ζωή. «Τί ἔκανε ὁ τάδε Ἅγιος; λέει, θὰ τὸ κάνω καὶ ἐγώ», καὶ ἀρχίζει νὰ κάνη μιὰ ἀδιάκριτη ἄσκηση. Σιγὰ-σιγὰ ὅμως, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβη, δημιουργεῖται μέσα του μιὰ ψευδαίσθηση ὅτι, ἂν δὲν ἔφθασε στὰ μέτρα τοῦ τάδε Ἁγίου, κάπου ἐκεῖ κοντὰ πρέπει νὰ εἶναι. Ἔτσι συνεχίζει τὴν ἄσκηση. Ἀλλά, ἐνῶ πρὶν ἀπὸ αὐτὸν τὸν λογισμὸ τὸν βοηθοῦσε ἡ θεία Χάρις, τώρα ἀρχίζει νὰ τὸν ἐγκαταλείπη. Γιατί, τί δουλειὰ ἔχει μὲ τὴν ὑπερηφάνεια ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ; Ὁπότε δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ κάνη τὴν ἄσκηση ποὺ ἔκανε προηγουμένως καὶ ζορίζει τὸν ἑαυτό του. Μὲ τὸ ζόρισμα ὅμως δημιουργεῖται ἄγχος. Ἔρχεται καὶ ἡ ὑπερηφάνεια ποὺ εἶναι μιὰ ἀντάρα καὶ τοῦ δημιουργεῖ μιὰ θόλωση. Καὶ ἐνῶ εἶχε κάνει τόσα καὶ εἶχε ἐνεργήσει ἡ θεία Χάρις καὶ εἶχε γεγονότα, ἀρχίζει σιγὰ-σιγὰ νὰ ἔχη λογισμοὺς ἀπιστίας καὶ νὰ ἀμφιβάλλη γιὰ τὴν ὕπαρξη τοῦ Θεοῦ.

---

[17] *Ψαλμ.* 81, 6.

Ἡ δεύτερη περίπτωση εἶναι, ὅταν θελήση ἕνας ἀγράμματος νὰ ἀσχοληθῆ μὲ τὸ δόγμα. Ἔ, αὐτὸς δὲν εἶναι καλά! Ἄλλο νὰ ρίξη μιὰ ματιά, γιὰ νὰ γνωρίση τὸ δόγμα. Ἀλλὰ καὶ ἕνας μορφωμένος ἂν πάη ὑπερήφανα νὰ ἀσχοληθῆ μὲ τὸ δόγμα, καὶ αὐτόν, ἐπειδὴ ἔχει ὑπερηφάνεια, θὰ τὸν ἐγκαταλείψη ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ ἀρχίση νὰ ἔχη ἀμφιβολίες. Δὲν μιλάω φυσικὰ γιὰ ἕναν ποὺ ἔχει εὐλάβεια. Αὐτὸς καὶ μορφωμένος νὰ μὴν εἶναι, μπορεῖ νὰ ρίξη μιὰ ματιὰ μὲ διάκριση, μέχρι ἐκεῖ ποὺ μπορεῖ νὰ ἐξετάση, καὶ νὰ κατανοήση τὸ δόγμα. Ἀλλὰ ἕνας ποὺ δὲν ἔχει πνευματικότητα καὶ πάει νὰ ἀσχοληθῆ μὲ τὰ δογματικά, αὐτός, καὶ ἂν πίστευε λίγο, μετὰ δὲν θὰ πιστεύη καθόλου.

– Γέροντα, ἡ ἀπιστία ἔχει ἐξαπλωθῆ πολὺ στὴν ἐποχή μας.

– Ναί, ἀλλὰ συχνὰ βλέπει κανεὶς καὶ σ᾽ αὐτοὺς ἀκόμη ποὺ λένε ὅτι δὲν πιστεύουν στὸν Θεὸ νὰ ὑπάρχη μέσα τους κρυμμένη λίγη πίστη. Μιὰ φορὰ μοῦ εἶπε ἕνα παλληκάρι: «Δὲν πιστεύω ὅτι ὑπάρχει Θεός». «Ἔλα πιὸ κοντά, τοῦ εἶπα. Ἀκοῦς τὸ ἀηδόνι ποὺ κελαηδάει; Ποιός τοῦ ἔδωσε τὸ χάρισμα αὐτό;». Τὸ καημένο ἕνα κι ἕνα συγκινήθηκε. Ἔφυγε ἐκείνη ἡ σκληράδα τῆς ἀπιστίας καὶ ἄλλαξε τὸ προσωπάκι του. Ἄλλη φορὰ εἶχαν ἔρθει δύο ἐπισκέπτες στὸ Καλύβι. Ἦταν περίπου σαράντα πέντε χρονῶν καὶ ζοῦσαν πολὺ κοσμικὴ ζωή. Ὅπως ἐμεῖς οἱ μοναχοὶ λέμε «ἀφοῦ εἶναι μάταιη αὐτὴ ἡ ζωή, τὰ ἀρνούμαστε ὅλα», ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι, ἀπὸ τὴν ἀντίθετη πλευρά, εἶπαν «δὲν ὑπάρχει ἄλλη ζωὴ» καί, ὅταν ἦταν νέοι, ἄφησαν τὶς σπουδές τους καὶ ρίχτηκαν στὴν κοσμικὴ ζωή. Ἔφθασαν σὲ σημεῖο νὰ γίνουν ψυχικὰ καὶ σωματικὰ ράκη. Ὁ πατέρας τοῦ ἑνὸς πέθανε ἀπὸ τὴν στενοχώρια. Ὁ ἄλλος κατέστρεψε τὴν περιουσία τῆς μάνας του καὶ τὴν ἔκανε καρδιακιά. Μετὰ ἀπὸ τὴν συζήτηση ποὺ κάναμε, εἶδαν τὰ πράγματα ἀλλιῶς. «Ἐμεῖς ἀχρηστευθήκαμε», ἔλεγαν. Ἔδωσα στὸν ἕναν μιὰ εἰκόνα γιὰ τὴν μάνα του. Πῆγα νὰ δώσω καὶ στὸν ἄλλο μία εἰκόνα, ἀλλὰ δὲν τὴν ἔπαιρνε. «Δῶσε μου ἕνα σανιδάκι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ πριονίζεις, μοῦ λέει. Δὲν πιστεύω στὸν Θεό· στοὺς Ἁγίους πιστεύω». Τότε τοῦ εἶπα: «Ἢ καθρέφτης εἶναι κανεὶς ἢ καπάκι ἀπὸ κονσερβοκούτι, ἂν δὲν πέσουν οἱ ἀκτίνες τοῦ ἥλιου ἐπάνω του, δὲν γυαλίζει. Οἱ Ἅγιοι ἔλαμψαν μὲ τὶς ἀκτίνες τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὰ ἀστέρια παίρνουν φῶς ἀπὸ τὸν ἥλιο».

Τοὺς καημένους τοὺς νέους τοὺς ζαλίζουν μὲ διάφορες θεωρίες. Εἶχα προσέξει ἐκεῖ στὸ Καλύβι ὅτι συνήθως δύο μαρξιστὲς πενηντάρηδες ἔμπαιναν στὰ γκροὺπ τῶν νέων, γιὰ νὰ τοὺς ζαλίζουν. Οἱ μαρξιστὲς δὲν πιστεύουν καί, ὅταν πᾶς νὰ τοὺς ἀποδείξης τὴν ὕπαρξη τοῦ Θεοῦ, κρίνουν τὸν Θεὸ καὶ εἶναι ὅλο ἐρωτήσεις· «γιατί αὐτό, γιατί ἐκεῖνο κ.λπ.». Ὁ Προφήτης Ἠσαΐας λέει ὅτι αὐτοὶ ποὺ δὲν θέλουν νὰ σωθοῦν, δὲν καταλαβαίνουν[18]. Μιὰ φορὰ τοὺς εἶπα: «Βλέπετε τὰ ἀστέρια; Αὐτὰ δὲν εἶναι βιδωμένα· κάποιος τὰ κρατᾶ στὸ στερέωμα. Γιὰ τὸν Χριστό, ὅσα εἶπαν οἱ Προφῆτες ἐκπληρώθηκαν. Ἔχουμε τόσους Μάρτυρες, ποὺ ἦταν πρὶν πολὺ ἄπιστοι, δήμιοι, εἰδωλολάτρες, καὶ μετὰ πίστεψαν στὸν Χριστὸ καὶ μαρτύρησαν. Μερικοὺς τοὺς ἔκοβαν τὴν γλῶσσα, γιὰ νὰ μὴ μιλᾶνε γιὰ τὸν Χριστό, καὶ μὲ κομμένη γλῶσσα μιλοῦσαν καλύτερα! Κάθε μέρα ἔχουμε τόσους Ἁγίους ποὺ ἑορτάζουν! Εἶναι ζωντανὴ ἡ παρουσία τῶν Ἁγίων. Καὶ ὅταν ἀκόμη ἐμεῖς δὲν τοὺς βρίσκουμε, ἐκεῖνοι μᾶς βρίσκουν! Πολλοὶ ἀσκητὲς στὴν ἔρημο, ποὺ δὲν ἔχουν ἡμερολόγιο καὶ δὲν ξέρουν ποιός Ἅγιος γιορτάζει, λένε «*Ἅγιοι τῆς ἡμέρας, πρεσβεύσατε ὑπὲρ ἡμῶν*» καὶ

---

[18] Πρβ. *Ἠσ*. 6, 9-10.

παρουσιάζονται οἱ Ἅγιοι καὶ τοὺς φανερώνουν καὶ τὸ ὄνομά τους· καὶ μάλιστα εἶναι Ἅγιοι μὲ δύσκολα ὀνόματα. Κοιτᾶνε ὕστερα οἱ ἀσκητὲς τὸ ἡμερολόγιο καὶ βλέπουν ὅτι γιορτάζουν ἐκείνη τὴν ἡμέρα οἱ Ἅγιοι ποὺ τοὺς παρουσιάσθηκαν[19]. Αὐτὸ πῶς τὸ βλέπετε;». Μετὰ μοῦ εἶπαν: «Γιατί πᾶνε οἱ Ἅγιοι στοὺς καλογήρους καὶ δὲν πᾶνε νὰ βοηθήσουν τὸν λαὸ ποὺ ἔχει ἀνάγκη;». «Μὲ τί ἤρθατε ἐδῶ, παλληκάρια; τὰ ρώτησα· μὲ τὸ ἀεροπλάνο;». «Ὄχι, μὲ τὸ αὐτοκίνητο», μοῦ λένε. «Ἐντάξει· στὸν δρόμο ποὺ ἐρχόσασταν, πόσα προσκυνητάρια εἴδατε; Αὐτὰ δὲν φύτρωσαν μὲ τὰ πρωτοβρόχια. Βοηθήθηκαν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τοὺς Ἁγίους καὶ ἀπὸ εὐλάβεια τὰ ἔφτιαξαν, καὶ ἀνάβουν καὶ τὰ κανδήλια. Οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, ὅσο πετοῦν τὰ ὑλικά, τόσο ἀνεβαίνουν. Οἱ ὑλιστές, καὶ αὐτοὶ κάτι ἀπολαμβάνουν· φτιάχνουν π.χ. τόσα κύπελλα, παίρνουν τόσα χρήματα· ἅμα φτιάξουν περισσότερα, παίρνουν περισσότερα. Ἐσεῖς μόνον τὴν προπαγάνδα κάνετε καὶ σταματᾶτε ἐκεῖ· δὲν ἔχετε τίποτε νὰ ἀπολαύσετε. Εἶστε οἱ πιὸ ταλαίπωροι, διότι, ὅταν πετύχετε αὐτὸ ποὺ θέλετε, δὲν θὰ ἔχετε κανένα ἄλλο ἰδανικό, μόνον τὸ βάσανο τῆς μαρξιστικῆς σκλαβιᾶς». Στὸ τέλος μοῦ εἶπαν: «Εἶσαι πολὺ καλὸς ἄνθρωπος, δίκαιος, σοφός...».

Πάντως εἴτε τὸ θέλουν οἱ ἄνθρωποι εἴτε δὲν τὸ θέλουν, θὰ ἔρθη καιρὸς ποὺ ὅλοι θὰ πιστέψουν, γιατὶ θὰ φθάσουν σὲ ἀδιέξοδο καὶ θὰ ἐπέμβη ὁ Χριστός.

---

[19] Στὶς 3-6-1979, ἐπειδὴ ὁ Γέροντας δὲν θυμόταν ποιὸς Ἅγιος γιόρταζε ἐκείνη τὴν ἡμέρα καὶ δὲν ἔβρισκε τὰ γυαλιά του, γιὰ νὰ δῆ στὸ ἡμερολόγιο – μόλις τότε εἶχε ἐγκατασταθῆ στὸ Καλύβι «Παναγούδα» καὶ ἀκόμη δὲν εἶχε τακτοποιηθῆ –, ἔκανε κομποσχοίνι λέγοντας «Ἅγιοι τῆς ἡμέρας, πρεσβεύσατε ὑπὲρ ἡμῶν». Τότε τὸν ἐπισκέφθηκε ὁ Ἅγιος Λουκιλλιανὸς ποὺ γιορτάζει ἐκείνη τὴν ἡμέρα καὶ τοῦ ἐπανέλαβε τρεῖς φορὲς τὸ δύσκολο ὄνομά του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - Ὅπου δὲν φθάνει ὁ ἄνθρωπος, βοηθάει ὁ Θεὸς

Ὁ Θεὸς βοηθάει σὲ ὅ,τι δὲν γίνεται ἀνθρωπίνως

Τί καπνὸς εἶναι ἐκεῖ;

– Κάτι καῖμε, Γέροντα.

– Βάλατε φωτιὰ μὲ τέτοιον ἀέρα;

– Γέροντα, ἔβρεξε τὸ πρωί.

– Ἔστω καὶ νὰ ἔβρεξε καὶ κατακλυσμὸ νὰ ἔκανε, ἂν σηκωθῆ μετὰ ἕνας ἀέρας, γίνεται τέτοια ξηρασία, ποὺ ὅλα γίνονται σὰν μπαρούτι! «Ἔβρεξε», σοῦ λέει ἡ ἄλλη! Παλιότερα εἶχε πιάσει φωτιὰ ἐκεῖ κάτω ἀπὸ χαζομάρα σας· τὸ ξεχάσατε; Ὅταν κανεὶς ρεζιλευθῆ μιὰ φορά, πρέπει στὴν συνέχεια νὰ εἶναι πολὺ προσεκτικός. Ὁ Θεὸς βοηθάει ἐκεῖ ποὺ πρέπει, ἐκεῖ ποὺ δὲν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐνεργήση ἀνθρωπίνως· δὲν θὰ βοηθήση τὴν χαζομάρα μας. Ρεζιλεύουμε ἔτσι καὶ τοὺς Ἁγίους.

– Γέροντα, καταλαβαίνει κανεὶς πάντοτε μέχρι ποιό σημεῖο πρέπει νὰ ἐνεργῆ ἀνθρωπίνως;

– Κατ᾽ ἀρχὰς αὐτὸ φαίνεται.Ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχε διάθεση νὰ κάνη αὐτὸ ποὺ μποροῦσε νὰ κάνη καὶ δὲν τὸ ἔκανε, γιατὶ κάτι τὸν ἐμπόδισε, ὁ Θεὸς θὰ τὸν βοηθήση σὲ μιὰ δύσκολη στιγμή. Ἂν ὅμως δὲν εἶχε διάθεση, ἐνῶ εἶχε κουράγιο, ὁ Θεὸς δὲν θὰ βοηθήση. Σοῦ λένε λ.χ. νὰ βάζης τὸ βράδυ τὸν σύρτη στὴν πόρτα καὶ ἐσὺ δὲν τὸν βάζεις, γιατὶ βαριέσαι, καὶ λὲς ὅτι θὰ φυλάξη ὁ Θεός. Δὲν εἶναι ὅτι ἔχεις ἐμπιστοσύνη στὸν Θεὸ καὶ δὲν βάζεις τὸν σύρτη, ἀλλὰ δὲν τὸν βάζεις, γιατὶ βαριέσαι. Πῶς νὰ βοηθήση τότε ὁ Θεός; Νὰ βοηθήση δηλαδὴ τὸν τεμπέλη; Ὅταν λέω σὲ ἕναν νὰ βάλη τὸν σύρτη καὶ δὲν τὸν βάζη, καὶ μόνο γιὰ τὴν παρακοή του θέλει τιμωρία.

Ὅ,τι μπορεῖ νὰ κάνη κανεὶς ἀνθρωπίνως, πρέπει νὰ τὸ κάνη καὶ ὅ,τι δὲν μπορεῖ, νὰ τὸ ἀφήνη στὸν Θεό. Καὶ ἂν κάνη λίγο περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι μπορεῖ, ὄχι ὅμως ἀπὸ ἐγωισμὸ ἀλλὰ ἀπὸ φιλότιμο, γιατὶ νομίζει ὅτι δὲν ἐξήντλησε αὐτὸ ποὺ μπορεῖ νὰ κάνη ἀνθρωπίνως, πάλι τὸ βλέπει ὁ Θεὸς καὶ συγκινεῖται. Ὁ Θεός, γιὰ νὰ βοηθήση, θέλει καὶ τὴν δική μας προσπάθεια. Βλέπεις, ὁ Νῶε ἑκατὸ χρόνια παιδευόταν νὰ φτιάξη τὴν Κιβωτό. Πριόνιζαν τὰ ξύλα μὲ ξύλινα πριόνια. Ἔβρισκαν ἄλλα ξύλα πιὸ σκληρὰ καὶ τὰ ἔφτιαχναν πριόνια. Δὲν μποροῦσε τάχα νὰ κάνη κάτι ὁ Θεός, ὥστε νὰ τελειώση γρήγορα ἡ Κιβωτός; Τοὺς εἶπε ὅμως πῶς νὰ τὴν φτιάξουν καὶ μετὰ τοὺς ἔδινε δυνάμεις[1]. Γι' αὐτὸ νὰ κάνουμε ὅ,τι μποροῦμε ἐμεῖς, γιὰ νὰ κάνη καὶ ὁ Θεὸς ὅ,τι ἐμεῖς δὲν μποροῦμε.

Ἦρθε κάποιος στὸ Καλύβι καὶ μοῦ εἶπε: «Γιατί οἱ καλόγεροι κάθονται ἐδῶ καὶ δὲν πᾶνε στὸν κόσμο, νὰ βοηθήσουν τὸν λαό;». «Ἂν πήγαιναν ἔξω στὸν κόσμο, νὰ βοηθήσουν τὸν λαό, τοῦ εἶπα, θὰ ἔλεγες γιατί οἱ καλόγεροι γυρίζουν στὸν κόσμο. Τώρα ποὺ δὲν πᾶνε, λὲς γιατί δὲν πᾶνε». Ὕστερα μοῦ λέει: «Γιατί οἱ καλόγεροι πηγαίνουν στοὺς γιατροὺς καὶ δὲν τοὺς βοηθάει ὁ Χριστός τους καὶ ἡ Παναγία τους νὰ γίνουν καλά;». «Αὐτὴν τὴν ἐρώτηση, τοῦ λέω, μοῦ τὴν ἔκανε καὶ ἕνας Ἑβραῖος γιατρός». «Αὐτὸς δὲν εἶναι Ἑβραῖος», μοῦ λέει ἕνας ποὺ ἦταν μαζί του. «Δὲν ἔχει σημασία ποὺ δὲν εἶναι Ἑβραῖος, τοῦ λέω. Αὐτὴ ἡ ἐρώτηση Ἑβραίου εἶναι. Καὶ θὰ σᾶς

---

[1] Βλ. *Γέν*. 6, 13 κ.έ.

πῶ τὴν ἀπάντηση ποὺ ἔδωσα στὸν Ἑβραῖο, ἀφοῦ εἶναι ὅμοια ἡ περίπτωση. "Ἐσύ, σὰν Ἑβραῖος ποὺ εἶσαι, τοῦ εἶπα, ἔπρεπε νὰ ξέρης ἀπ' ἔξω τὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Ἐκεῖ στὸν Προφήτη Ἠσαΐα ἀναφέρει ὅτι ὁ Θεὸς χάρισε στὸν βασιλιὰ Ἐζεκία, ἐπειδὴ ἦταν πολὺ καλός, ἀκόμη δεκαπέντε χρόνια ζωῆς. Ἔστειλε τὸν Προφήτη Ἠσαΐα καὶ εἶπε στὸν βασιλιά: Ὁ Θεὸς σοῦ χαρίζει ἀκόμη δεκαπέντε χρόνια ζωῆς, γιατὶ διέλυσες τὰ ἄλση τῶν εἰδωλολατρῶν. Καὶ γιὰ τὴν πληγή σου – ὁ βασιλιὰς εἶχε καὶ μιὰ πληγὴ – εἶπε ὁ Θεὸς νὰ βάλης ἐπάνω μιὰ τσαπέλλα[2] σύκα, καὶ θὰ γίνης καλά! Ἀφοῦ ὁ Θεὸς τοῦ χάρισε δεκαπέντε χρόνια ζωῆς, δὲν μποροῦσε νὰ θεραπεύση καὶ ἐκείνη τὴν πληγή; Ἐκείνη ὅμως γιατρευόταν μὲ μιὰ τσαπέλλα σύκα"»[3]. Πράγματα ποὺ γίνονται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴν τὰ ζητᾶμε ἀπὸ τὸν Θεό. Νὰ ταπεινωνώμαστε στοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ ζητᾶμε τὴν βοήθειά τους.

Μέχρις ἑνὸς σημείου θὰ ἐνεργήση ὁ ἄνθρωπος ἀνθρωπίνως καὶ μετὰ θὰ ἀφεθῆ στὸν Θεό. Εἶναι ἐγωιστικὸ νὰ προσπαθῆ νὰ βοηθήση κανεὶς σὲ κάτι ποὺ δὲν γίνεται ἀνθρωπίνως. Σὲ πολλὲς περιπτώσεις ποὺ ἐπιμένει ὁ ἄνθρωπος νὰ βοηθήση, βλέπω ὅτι εἶναι ἀπὸ ἐνέργεια τοῦ πειρασμοῦ, γιὰ νὰ τὸν ἀχρηστέψη. Ἐγώ, ὅταν βλέπω ὅτι δὲν βοηθιέται μιὰ κατάσταση ἀνθρωπίνως – λίγο–πολὺ καταλαβαίνω μέχρι ποιό σημεῖο μπορεῖ νὰ βοηθήση ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀπὸ ποιό σημεῖο καὶ μετὰ πρέπει νὰ τ᾿ ἀφήση στὸν Θεό –, τότε ὑψώνω τὰ χέρια στὸν Θεό, ἀνάβω καὶ δυὸ λαμπάδες, ἀφήνω τὸ πρόβλημα στὸν Θεὸ καὶ ἀμέσως τακτοποιεῖται. Ὁ Θεὸς ξέρει ὅτι δὲν τὸ κάνω ἀπὸ τεμπελιά.

Γι᾿ αὐτό, ὅταν μᾶς ζητοῦν βοήθεια, πρέπει νὰ διακρίνουμε καὶ νὰ βοηθοῦμε σὲ ὅσα μποροῦμε. Σὲ ὅσα ὅμως δὲν μποροῦμε, νὰ βοηθοῦμε ἔστω μὲ μιὰ εὐχὴ ἢ μὲ τὸ νὰ τὰ ἀναθέτουμε μόνο στὸν Θεό· καὶ αὐτὸ εἶναι μιὰ μυστικὴ προσευχή.

Ὁ Θεὸς φροντίζει πάντα γιὰ τὸ καλό μας

Ὁ Θεὸς εἶναι φύσει ἀγαθὸς καὶ γιὰ τὸ καλό μας φροντίζει πάντα, καὶ ὅταν τοῦ ζητήσουμε κάτι, θὰ μᾶς τὸ δώση, ἐὰν εἶναι γιὰ τὸ καλό μας. Ὅ,τι εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς μας καὶ γιὰ τὴν σωματική μας συντήρηση, ὁ Θεὸς θὰ μᾶς τὸ δώση πλουσιοπάροχα καὶ θὰ ἔχουμε τὴν εὐλογία Του. Ὅ,τι μᾶς στερεῖ, εἴτε γιὰ νὰ μᾶς δοκιμάση εἴτε γιὰ νὰ μᾶς προφυλάξη, ὅλα νὰ τὰ δεχώμαστε μὲ χαρά, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ μελετοῦμε, γιὰ νὰ ὠφελούμαστε. Ξέρει πότε καὶ πῶς νὰ οἰκονομάη τὸ πλάσμα Του. Βοηθάει μὲ τὸν τρόπο Του τὴν ὥρα ποὺ χρειάζεται. Πολλὲς φορὲς ὅμως τὸ ἀδύνατο πλάσμα Του ἀδημονεῖ, γιατὶ τὸ θέλει ἐκείνη τὴν ὥρα ποὺ τὸ ζητάει, σὰν τὸ μικρὸ παιδὶ ποὺ ζητάει τὸ κουλούρι ἀπὸ τὴν μάνα του ἄψητο καὶ δὲν κάνει ὑπομονὴ νὰ ψηθῆ. Ἐμεῖς θὰ ζητᾶμε, θὰ κάνουμε ὑπομονὴ καὶ ἡ Καλή μας Μητέρα ἡ Παναγία, ὅταν εἶναι ἕτοιμο, θὰ μᾶς τὸ δώση.

– Γέροντα, οἱ Ἅγιοι πότε βοηθοῦν;

– Ὅποτε χρειάζεται νὰ βοηθήσουν, ὄχι ὅποτε νομίζουμε ἐμεῖς ὅτι χρειάζεται νὰ βοηθήσουν. Βοηθοῦν δηλαδή, ὅταν αὐτὸ μᾶς ὠφελῆ. Κατάλαβες; Ἕνα παιδὶ π.χ. ζητάει ἀπὸ τὸν πατέρα του μοτοσακό, ἀλλὰ ὁ πατέρας του δὲν τοῦ παίρνει. Τὸ παιδὶ

---

[2] Ἀρμαθιὰ ἀπὸ ξερὰ σύκα περασμένα σὲ νῆμα ἢ βοῦρλο.

[3] Βλ. *Ἠσ*. 38, 4 κ.έ.

τοῦ λέει: «Τὸ θέλω τὸ μοτοσακό, γιατὶ κουράζομαι νὰ πηγαίνω μὲ τὰ πόδια, παιδεύομαι». Ὁ πατέρας του ὅμως δὲν τοῦ παίρνει μοτοσακό, γιατὶ φοβᾶται μὴ σκοτωθῆ. «Θὰ σοῦ πάρω ἀργότερα αὐτοκίνητο», τοῦ λέει. Βάζει λοιπὸν χρήματα στὴν Τράπεζα καί, ὅταν μαζευτοῦν, θὰ τοῦ πάρη αὐτοκίνητο. Ἔτσι καὶ οἱ Ἅγιοι ξέρουν πότε πρέπει νὰ μᾶς βοηθήσουν.

– Γέροντα, τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ πῶς τὸ νιώθουμε;

– Τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ θεία παρηγοριὰ ποὺ νιώθουμε μέσα μας. Τὰ φέρνει ἔτσι ὁ Θεός, ὥστε νὰ μὴν ἀναπαυώμαστε στὴν ἀνθρώπινη παρηγοριὰ καὶ νὰ καταφεύγουμε στὴν θεία. Βλέπεις, οἱ Ἕλληνες λ.χ. τῆς Αὐστραλίας, ἐπειδὴ βρέθηκαν τελείως μόνοι τους, πλησίασαν τὸν Θεὸ περισσότερο ἀπὸ ἄλλους ξενιτεμένους, ὅπως τῆς Γερμανίας, ποὺ ἦταν πιὸ κοντὰ στὴν πατρίδα καὶ βρῆκαν ἐκεῖ καὶ ἄλλους Ἕλληνες. Ἡ δυσκολία πολὺ τοὺς βοήθησε νὰ γαντζωθοῦν στὸν Θεό. Ὅλοι ξεκίνησαν μὲ μιὰ βαλίτσα, βρέθηκαν μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα, μακριὰ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς· ἔπρεπε νὰ βροῦν δουλειά, νὰ βροῦν δάσκαλο γιὰ τὰ παιδιά τους κ.λπ., χωρὶς βοήθεια ἀπὸ πουθενά. Γι᾽ αὐτὸ στράφηκαν στὸν Θεὸ καὶ κράτησαν τὴν πίστη τους. Ἐνῶ στὴν Εὐρώπη οἱ Ἕλληνες ποὺ δὲν εἶχαν αὐτὲς τὶς δυσκολίες, δὲν ἔχουν αὐτὴν τὴν σχέση μὲ τὸν Θεό.

«Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν»[4]

– Γέροντα, γιατί πρέπει νὰ ζητᾶμε ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ μᾶς βοηθάη, ἀφοῦ ξέρει τὶς ἀνάγκες μας;

– Γιατὶ ὑπάρχει ἐλευθερία. Καὶ μάλιστα, ὅταν πονᾶμε γιὰ τὸν πλησίον μας καὶ Τὸν παρακαλοῦμε νὰ τὸν βοηθήση, πολὺ συγκινεῖται ὁ Θεός, γιατὶ τότε ἐπεμβαίνει, χωρὶς νὰ παραβιάζεται τὸ αὐτεξούσιο. Ὁ Θεὸς ἔχει ὅλη τὴν καλὴ διάθεση νὰ βοηθήση τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ὑποφέρουν. Γιὰ νὰ τοὺς βοηθήση ὅμως, πρέπει κάποιος νὰ Τὸν παρακαλέση. Γιατί, ἂν βοηθήση κάποιον, χωρὶς κανεὶς νὰ Τὸν παρακαλέση, τότε ὁ διάβολος θὰ διαμαρτυρηθῆ καὶ θὰ πῆ: «Γιατί τὸν βοηθᾶς καὶ παραβιάζεις τὸ αὐτεξούσιο; Ἀφοῦ εἶναι ἁμαρτωλός, ἀνήκει σ᾽ ἐμένα». Ἐδῶ βλέπει κανεὶς καὶ τὴν μεγάλη πνευματικὴ ἀρχοντιὰ τοῦ Θεοῦ, ποὺ οὔτε στὸν διάβολο δίνει τὸ δικαίωμα νὰ διαμαρτυρηθῆ. Γι' αὐτὸ θέλει νὰ Τὸν παρακαλοῦμε, γιὰ νὰ ἐπεμβαίνη – καὶ θέλει ὁ Θεὸς νὰ ἐπεμβαίνη ἀμέσως, ἂν εἶναι γιὰ τὸ καλό μας –, καὶ νὰ βοηθάη τὰ πλάσματά Του ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες τους. Γιὰ τὸν κάθε ἄνθρωπο ἐνεργεῖ ξεχωριστά, ὅπως συμφέρει στὸν καθέναν καλύτερα.

Ὁ Θεὸς λοιπὸν ἀλλὰ καὶ οἱ Ἅγιοι γιὰ νὰ βοηθήσουν, πρέπει ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος νὰ τὸ θέλη καὶ νὰ τὸ ζητᾶ, ἀλλιῶς δὲν ἐπεμβαίνουν. Ὁ Χριστὸς ρώτησε τὸν παράλυτο: «*Θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;*»[5]. Ἂν δὲν θέλη ὁ ἄνθρωπος, τὸ σέβεται ὁ Θεός. Ἂν κάποιος δὲν θέλη νὰ πάη στὸν Παράδεισο, ὁ Θεὸς δὲν τὸν παίρνει. Ἐκτὸς ἂν ἦταν ἀδικημένος καὶ εἶχε ἄγνοια, ὁπότε δικαιοῦται τὴν θεία βοήθεια. Διαφορετικά, δὲν θέλει νὰ ἐπέμβη ὁ Θεός. Ζητᾶ κανεὶς βοήθεια, καὶ ὁ Θεὸς καὶ οἱ Ἅγιοι τὴν δίνουν. Μέχρι νὰ

---

[4] *Ματθ.* 7, 7.

[5] *Ἰω.* 5, 6.

ἀνοιγοκλείσης τὰ μάτια σου, ἔχουν κιόλας βοηθήσει. Μερικὲς φορὲς δὲν προλαβαίνεις οὔτε νὰ τὰ ἀνοιγοκλείσης· τόσο γρήγορα βρίσκεται ὁ Θεὸς δίπλα σου.

«Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται», λέει ἡ Γραφή. Ἂν δὲν ζητᾶμε βοήθεια ἀπὸ τὸν Θεό, θὰ σπάζουμε τὰ μοῦτρα μας. Ἐνῶ, ὅταν ζητᾶμε τὴν θεία βοήθεια, ὁ Χριστὸς μᾶς δένει μὲ ἕνα σχοινάκι μὲ τὴν Χάρη Του καὶ μᾶς συγκρατεῖ. Φυσάει ὁ ἀέρας ἀπὸ ἐδῶ-ἐκεῖ, ἀλλά, ἐπειδὴ εἴμαστε δεμένοι, δὲν κινδυνεύουμε. Ὅταν ὅμως ὁ ἄνθρωπος δὲν καταλαβαίνη ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ποὺ τὸν κρατάει, λύνεται πλέον ἀπὸ τὸ σχοινάκι καὶ τὸν χτυποῦν οἱ ἄνεμοι ἀπὸ ᾽δῶ καὶ ἀπὸ ᾽κεῖ καὶ ταλαιπωρεῖται.

Νὰ ξέρετε, μόνον τὰ πάθη καὶ οἱ ἁμαρτίες εἶναι δικές μας. Ὅ,τι καλὸ κάνουμε εἶναι ἀπὸ τὸν Θεό, ὅ,τι ἀνοησίες κάνουμε εἶναι δικές μας. Λίγο ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ νὰ μᾶς ἀφήση, τίποτε δὲν μποροῦμε νὰ κάνουμε. Ὅπως στὴν φυσικὴ ζωή, λίγο τὸ ὀξυγόνο νὰ μᾶς πάρη ὁ Θεός, ἀμέσως θὰ πεθάνουμε, ἔτσι καὶ στὴν πνευματικὴ ζωή, λίγο ἂν μᾶς ἀφαιρέση τὴν θεία Χάρη, πάει, χαθήκαμε. Μιὰ φορὰ ἔνιωθα στὴν προσευχὴ μιὰ ἀγαλλίαση. Ὧρες στεκόμουν ὄρθιος καὶ δὲν ἔνιωθα καθόλου κούραση. Ὅσο προσευχόμουν, ἔνιωθα μιὰ γλυκειὰ ξεκούραση, κάτι ποὺ δὲν μπορῶ νὰ τὸ ἐκφράσω. Ὕστερα μοῦ πέρασε ἕνας λογισμὸς ἀνθρώπινος: ἐπειδὴ μοῦ λείπουν δυὸ πλευρὰ καὶ εὔκολα κρυώνω, σκέφθηκα, γιὰ νὰ μὴ χάσω αὐτὴν τὴν κατάσταση καὶ νὰ προχωρήσω ὅσο πάει, νὰ πάρω ἕνα σάλι, νὰ τυλιχθῶ, μήπως ἀργότερα κρυώσω. Μόλις δέχθηκα αὐτὸν τὸν λογισμό, ἀμέσως σωριάσθηκα κάτω. Ἔμεινα πεσμένος κάτω μισὴ ὥρα περίπου καὶ μετὰ μπόρεσα νὰ σηκωθῶ νὰ πάω στὸ κελλὶ νὰ ξαπλώσω. Προηγουμένως, ὅσο προχωροῦσα στὴν προσευχή, ἔνιωθα σὰν ἕνα πούπουλο, ἕνα ἐλάφρωμα, μιὰ ἀγαλλίαση, ποὺ δὲν ἐκφράζεται. Μόλις ὅμως δέχθηκα αὐτὸν τὸν λογισμό, σωριάσθηκα κάτω. Ἂν ἔφερνα ἕναν ὑπερήφανο λογισμὸ καὶ ἔλεγα λ.χ. «ζήτημα εἶναι, ἂν ὑπάρχουν δύο-τρεῖς σὲ τέτοια κατάσταση», τότε εἶναι ποὺ θὰ πάθαινα ζημιά. Σκέφθηκα ἀνθρώπινα, ὅπως σκέφτεται ὁ κουτσὸς νὰ πάρη τὰ δεκανίκια του, ὄχι δαιμονικά. Ἦταν ἕνας φυσικὸς λογισμός, ἀλλὰ καὶ πάλι εἶδες τί ἔπαθα.

Τὸ μόνο ποὺ ἔχει ὁ ἄνθρωπος εἶναι μιὰ διάθεση καὶ ἀνάλογα μὲ αὐτὴν τὸν βοηθάει ὁ Θεός. Γι' αὐτὸ λέω, ὅσα ἀγαθὰ ἔχουμε εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ. Τὰ ἔργα μας εἶναι μηδὲν καὶ οἱ ἀρετές μας εἶναι μία συνέχεια ἀπὸ μηδενικά. Ἐμεῖς θὰ προσπαθοῦμε νὰ προσθέτουμε συνέχεια μηδενικὰ καὶ νὰ παρακαλοῦμε τὸν Χριστὸ νὰ βάλη τὴν μονάδα στὴν ἀρχή, γιὰ νὰ γίνουμε πλούσιοι. Ἐὰν δὲν βάλη τὴν μονάδα ὁ Χριστὸς στὴν ἀρχή, χαμένος ὁ κόπος μας.

Ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ προσελκύεται μὲ τὴν ταπείνωση

– Γέροντα, ἔχω δυσκολίες στὸν ἀγώνα μου.

– Ζητᾶς βοήθεια ἀπὸ τὸν Χριστὸ ἢ παλεύεις μόνη σου; Τὴν ἀδυναμία σου τὴν εἶπες στὸν Χριστό; Ἐσὺ δὲν ταπεινώνεσαι, δὲν ζητᾶς βοήθεια ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ μετὰ λές: «Ἔχω δυσκολίες στὸν ἀγώνα μου». Ἂν ταπεινώνεται κανεὶς καὶ ζητᾶ λίγη βοήθεια ἀπὸ τὸν Χριστό, Ἐκεῖνος βοηθάει. Πολλὲς φορὲς ὁ ἄνθρωπος καταβάλλει μιὰ ἐγωιστικὴ προσπάθεια, γι᾽ αὐτὸ δὲν βοηθάει ὁ Χριστός. Πέταξε τὸν ἑαυτό σου, μὴν τὸν ὑπολογίζης, καὶ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ θὰ κατοικήση μέσα σου. Ἐμεῖς θέλουμε νὰ

ἀποκτήσουμε ἁγιότητα μὲ μαγικὸ τρόπο. Σὲ λανθασμένη ὅμως κατάσταση δὲν βοηθάει ὁ Θεός. Ἔστω καὶ λίγο ἂν μπαίνη ἡ ἰδιοτέλεια, ἐμποδίζεται ἡ θεία βοήθεια.

– Ὅταν ἔχω διάθεση νὰ διορθωθῶ, δὲν θὰ μὲ βοηθήση ὁ Θεὸς νὰ καταλάβω μιὰ ἀδυναμία μου;

– Γιὰ νὰ βοηθήση ὁ Θεός, πρέπει νὰ ὑπάρχη διάθεση γιὰ ἀγώνα. Καὶ ὅταν λέμε διάθεση γιὰ ἀγώνα, ἐννοοῦμε νὰ καταβάλλη κανεὶς λίγη προσπάθεια νὰ ξεπεράση τὴν ἀδυναμία του. Λίγη καθαρὴ διάθεση ἂν δῆ ὁ Θεός, πλούσια βοηθάει τὸν ἄνθρωπο, πλούσια στέλνει τὴν Χάρη Του. Μπαίνει ὁ ἄνθρωπος μέσα στὸ κανάλι τοῦ Θεοῦ.

– Γέροντα, μέχρι ποιό σημεῖο μᾶς βοηθάει ὁ Θεὸς στὸν πνευματικὸ ἀγώνα;

– Μέχρι ἐκεῖ ποὺ βοηθᾶμε ἐμεῖς τὸν Θεὸ νὰ μᾶς βοηθήση. Ὅταν ζητᾶτε κάτι ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ γιὰ πολὺ καιρὸ δὲν δίνη βοήθεια, νὰ ξέρετε ὅτι θὰ ὑπάρχη ὑπερηφάνεια. Ἂν ἔχουμε πάθη, π.χ. γαστριμαργία, φλυαρία, θυμό, φθόνο κ.λπ., καὶ παράλληλα ἔχουμε καὶ ὑπερηφάνεια, ὁ Θεὸς δὲν βοηθάει, γιατὶ ἐμποδίζουμε τὴν θεία Χάρη. Καὶ μόνον προδιάθεση ὑπερηφανείας νὰ ἔχουμε μέσα μας, ἐμποδίζουμε τὸν Θεὸ νὰ μᾶς βοηθήση, ἔστω κι ἂν ἀγωνιζώμαστε καὶ προσευχώμαστε ἴσως καὶ περισσότερο ἀπ᾽ ὅ,τι χρειάζεται. Ἀδύνατο εἶναι νὰ μὴ βοηθήση ὁ Θεός, ἂν δὲν ὑπάρχη φόβος νὰ τὸ πάρη ἐπάνω του ὁ ἄνθρωπος. Μόλις φύγη ἡ προδιάθεση ὑπερηφανείας καὶ λάβη τὴν ψυχική του ὑγεία ὁ ἄνθρωπος, τότε θὰ τὸν ἀπαλλάξη ἀμέσως ἀπὸ τὸ πάθος ποὺ τὸν βασανίζει, καὶ θὰ τὸν ἀνταμείψη καὶ γιὰ τὸν παραπανήσιο του ἀγώνα. Γι' αὐτό, γιὰ νὰ βοηθηθοῦμε, πρέπει νὰ βοηθήσουμε τὸν Θεὸ μὲ τὸ ταπεινό μας φρόνημα. Νὰ ποῦμε: «Τέτοιος ἄχρηστος εἶμαι, Θεέ μου, Σὲ παρακαλῶ, συγχώρεσέ με καὶ βοήθησέ με». Τότε βοηθάει ὁ Θεός, γιατὶ δικαιοῦται τὴν βοήθεια ἡ ψυχή, ἐπειδὴ ἀφέθηκε στὰ χέρια Του μὲ καλὴ καὶ ταπεινὴ διάθεση.

Πρέπει νὰ πιστεύουμε ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Παναγία μᾶς προστατεύουν καὶ μᾶς βοηθοῦν πάντοτε, ἀρκεῖ νὰ ἔχουμε ταπεινὸ φρόνημα. Ὁ Θεός μας δὲν εἶναι κουφός, νὰ μὴ μᾶς ἀκούη, οὔτε τυφλός, νὰ μὴ μᾶς βλέπη, ὅπως ὁ Βάαλ[6].

Βοήθεια στὶς ἀρχὲς τοῦ πνευματικοῦ ἀγώνα

– Γέροντα, ὁ Θεὸς βοηθάει τὸν ἄνθρωπο πιὸ πολὺ στὶς ἀρχὲς τοῦ πνευματικοῦ του ἀγώνα;

– Ναί, στὰ πρῶτα βήματα τῆς πνευματικῆς ζωῆς ὁ Θεὸς βοηθάει πολὺ τὸν ἄνθρωπο, ὅπως οἱ γονεῖς προστατεύουν τὰ παιδιὰ πιὸ πολύ, ὅταν εἶναι μικρά. Ὅσο μεγαλώνουν, δὲν τὰ προστατεύουν τόσο, γιατὶ τὰ παιδιὰ ἀρχίζουν νὰ χρησιμοποιοῦν τὸ μυαλό τους. Ὁ ἄνθρωπος στὴν ἀρχὴ τοῦ ἀγώνα του νιώθει ἔντονα τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Ὕστερα ὁ Θεὸς τὸν ἀφήνει λίγο, γιὰ νὰ ἀγωνισθῆ καὶ νὰ ἀνδρωθῆ. Ἐγὼ φύτεψα λίγες ντοματιές. Στὴν ἀρχὴ τὶς πότιζα κάθε μέρα· μετὰ τὶς ἄφησα. Ὅταν ἔφθασαν νὰ κιτρινίζουν τὰ φύλλα τους, τότε τὶς πότισα. Ὅσο ἔμεναν ἀπότιστες, ζορίστηκαν καὶ ἀναγκάσθηκαν νὰ ρίξουν βαθιὰ τὶς ρίζες τους, γιὰ νὰ βροῦν ὑγρασία, καὶ ἔδεσαν καὶ καρπό. Ἂν τὶς πότιζα συνέχεια, μόνο θὰ ψήλωναν καὶ οἱ ρίζες τους θὰ ἔμεναν στὴν ἐπιφάνεια.

---

[6] Βλ. *Γ΄ Βασ*. 18, 26.

– Εἴπατε, Γέροντα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος στὴν ἀρχὴ τοῦ ἀγώνα του αἰσθάνεται τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ ὕστερα τὸν ἐγκαταλείπει λίγο ἡ θεία Χάρις.

– Ναί, παίρνει τὴν Χάρη Του ὁ Θεός, γιὰ νὰ ταπεινωθῆ ὁ ἄνθρωπος καὶ γιὰ νὰ καταλάβη τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

– Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ δὲν εἶναι λίγο ὀδυνηρή;

– Ὄχι, γιατὶ δὲν τὸν ἐγκαταλείπει τελείως ὁ Θεός. Ὅταν ἀρχίζη ὁ ἄνθρωπος νὰ δουλεύη πνευματικά, τοῦ δίνει ὁ Θεὸς π.χ. καμμιά... σοκολάτα. Ἀρχίζει ἔτσι σιγὰ-σιγὰ καὶ μαθαίνει νὰ δουλεύη τρώγοντας καὶ καμμιά... σοκολάτα. Ἀλλά, ὅταν δὲν τοῦ δίνη ὁ Θεὸς σοκολάτα καὶ αὐτὸς σταματάη νὰ δουλεύη καὶ λέη «πρῶτα ἔτρωγα σοκολάτες, τώρα δὲν τρώω καμμία, ὢχ τί ἔπαθα!», δὲν κάνει προκοπή. Πρέπει δηλαδὴ νὰ τὸ χαίρεται αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος. Νὰ μὴ θέλουμε εὔκολα νὰ μᾶς βοηθάη ὁ Χριστός· νὰ μὴ ζητᾶμε οἰκονομίες, γιατὶ τότε θὰ εἴμαστε ἀδόκιμοι, ἀνεκπαίδευτοι. Καὶ στὸν στρατό, ὅσοι ἐκπαιδεύονται καλά, αὐτοὶ δὲν σκοτώνονται. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος βοηθιέται συνέχεια, τελικὰ δὲν βοηθιέται. Ἐμένα μὲ συγκινεῖ ποὺ δὲν βοηθάει συνέχεια ὁ Χριστός. Νιώθω σὰν νὰ εἶμαι μαθητὴς καὶ οἱ καθηγητὲς ἔχουν ἀπὸ τοὺς μαθητὲς ἀπαιτήσεις. Καὶ γιὰ νὰ περάση κανεὶς στὶς πνευματικὲς ἐξετάσεις, εἶναι δύσκολο· χρειάζεται συνεχῆ παρακολούθηση τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ βία, ἀλλὰ ἔτσι προοδεύει πνευματικά. Μήπως εἶναι δύσκολο στὸν Θεὸ νὰ βοηθάη συνέχεια τὸν κάθε ἄνθρωπο; Ἀλλὰ δὲν βοηθιέται μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ ἄνθρωπος. Ἕνα παιδὶ κακομαθημένο, ποὺ τοῦ δίνουν οἱ γονεῖς του συνέχεια σοκολάτες καὶ θέλει ὅλο νὰ τοῦ δίνουν, θὰ γίνη τεμπέλικο, κακορρίζικο, κακομοίρικο. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἂν δέχεται συνέχεια τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ κοπιάζη ὁ ἴδιος, δὲν θὰ ὡριμάση ποτὲ πνευματικά. Γι᾽ αὐτό, ἐνῶ στὴν ἀρχὴ τῆς πνευματικῆς ζωῆς ὁ Θεὸς βοηθάει τὸν ἄνθρωπο, μετὰ σιγὰ-σιγὰ τραβιέται, γιὰ νὰ καταλάβη ὁ ἄνθρωπος ὅτι πρέπει καὶ ὁ ἴδιος νὰ κάνη ὅ,τι μπορεῖ. Νά, τὸ μικρὸ παιδάκι δὲν τὸ κρατοῦν συνέχεια οἱ γονεῖς ἀπὸ τὸ χεράκι, γιὰ νὰ περπατήση· τὸ ἀφήνουν καὶ λίγο νὰ περπατήση μόνο του καί, μόλις πάη νὰ πέση, τάκ, τὸ πιάνουν. Μετὰ καταλαβαίνει τὸ παιδὶ ὅτι οἱ δικές του δυνάμεις ἀρκοῦν μόνο γιὰ νὰ περπατάη πιασμένο ἀπὸ τὴν κουπαστή! Ἂν τὸ παιδάκι περπατάη, μόνον ὅταν τὸ κρατᾶνε ἀπὸ τὸ χέρι, καί, ὅταν τὸ ἀφήνουν, δὲν πιάνεται ἀπὸ τὴν κουπαστή, γιὰ νὰ περπατήση καὶ σιγὰ-σιγὰ νὰ δυναμώση, ἀλλὰ κάθεται κάτω, τότε δὲν θὰ μάθη ποτὲ νὰ περπατάη, γιατὶ δὲν ἔκανε αὐτὸ ποὺ μποροῦσε.

– Αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος ὅτι πρῶτα εἶχε τὴν θεία βοήθεια καὶ ὕστερα δὲν τὴν ἔχει;

– Ἂν δὲν παρακολουθῆ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτό του, τίποτε δὲν αἰσθάνεται.

Οἱ θεῖες δυνάμεις εἶναι παντοδύναμες

– Γέροντα, πολλοὶ ἀνησυχοῦν· τί θὰ γίνη μὲ τὸ ἕνα θέμα, τί θὰ γίνη μὲ τὸ ἄλλο.

– Κοίταξε νὰ δῆς· τώρα ὁ Θεός, καὶ νὰ ἤθελε νὰ μᾶς ἀφήση, δὲν μπορεῖ.

– Τί ἐννοεῖτε, Γέροντα;

– Νά, οἱ γονεῖς ὅταν φέρνουν ἕνα παιδάκι στὸν κόσμο, ὅσο ἀγωνίζονται νὰ τὸ μεγαλώσουν, τόσο περισσότερο τὸ ἀγαποῦν καὶ τὸ πονοῦν. Ἔτσι καὶ ὁ Θεός, μᾶς ἔφερε στὸν κόσμο, ἀγωνίσθηκε κατὰ κάποιον τρόπο, μᾶς μεγάλωσε, κουράσθηκε νὰ μᾶς κάνη ὅ,τι μᾶς ἔκανε. Τώρα, καὶ νὰ θέλη νὰ μᾶς ἀφήση, δὲν μπορεῖ, γιατὶ μᾶς

πονάει, ἀρκεῖ ἐμεῖς νὰ ἔχουμε λίγο φιλότιμο. Ἂν ἔχουμε λίγο φιλότιμο, δὲν θὰ χάσουμε τὸν Παράδεισο.

– Γέροντα, εἴπατε ὅτι ὁ Καλὸς Θεὸς δὲν θὰ μᾶς ἀφήση...

– Ναί, ὁ Θεὸς ποτὲ δὲν μᾶς ἀφήνει· ἐμεῖς Τὸν ἀφήνουμε. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῆ πνευματικά, δὲν δικαιοῦται τὴν θεία βοήθεια. Ὅταν ὅμως ζῆ πνευματικὰ καὶ εἶναι κοντὰ στὸν Θεό, τὴν δικαιοῦται. Τότε, ἂν συμβῆ κάτι καὶ πεθάνη, εἶναι ἕτοιμος γιὰ τὴν ἄλλη ζωή, ὁπότε εἶναι κερδισμένος καὶ σ' αὐτὴν τὴν ζωὴ καὶ στὴν ἄλλη.

Ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ δὲν ἐμποδίζεται οὔτε ἀπὸ ἀνθρώπους οὔτε ἀπὸ δαίμονες. Δὲν εἶναι τίποτε δύσκολο γιὰ τὸν Θεὸ οὔτε γιὰ ἕναν Ἅγιο. Τὸ ἐμπόδιο σ᾽ ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἡ ὀλιγοπιστία, μὲ τὴν ὁποία ἐμποδίζουμε τὶς μεγάλες θεῖες δυνάμεις νὰ μᾶς πλησιάσουν. Καὶ ἐνῶ ὑπάρχει τόσο μεγάλη δύναμη δίπλα μας, ἐμεῖς, ἐπειδὴ ὑπάρχει μέσα μας σὲ μεγάλο βαθμὸ τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο, δὲν μποροῦμε νὰ καταλάβουμε τὸ θεῖο, ποὺ ξεπερνάει ὅλου τοῦ κόσμου τὶς ἀνθρώπινες δυνάμεις, γιατὶ οἱ θεῖες δυνάμεις εἶναι παντοδύναμες.

Καθόμαστε πολλὲς φορὲς ἄδικα, ὧρες ὁλόκληρες, γιὰ νὰ βροῦμε μόνοι μας λύση σὲ ἕνα θέμα, χρησιμοποιώντας ὅλη τὴν ἀπειρία μας. Τὸ κεφάλι μας γίνεται κουδούνι, τὰ μάτια μας τσούζουν, ὁ ὕπνος δὲν μᾶς πιάνει, γιατὶ μᾶς ἔχει πιάσει τὸ ταγκαλάκι μὲ ἐπίμονες σκέψεις. Τελικὰ βρίσκουμε μία λύση, ἀλλὰ μετὰ ὁ Θεὸς μᾶς βρίσκει ἄλλη, καλύτερη λύση, ποὺ δὲν τὴν εἴχαμε σκεφθῆ ἐμεῖς, καὶ μᾶς μένουν ὁ πονοκέφαλος καὶ τὰ ξενύχτια. Ὅσο καὶ ἂν εἶναι σωστὴ ἡ δική μας σκέψη, ὅταν δὲν εἶναι ὁ Θεὸς μπροστά, τὸ κεφάλι κουράζεται καὶ ἔρχεται πονοκέφαλος, ἐνῶ ἡ προσευχὴ μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη στὸν Θεὸ ξεκουράζει. Γι' αὐτὸ ἂς ἀφήνουμε μὲ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεὸ τὰ δυσκολοκατόρθωτα ἀνθρωπίνως καὶ νὰ μὴ στηριζώμαστε στὶς δικές μας ἀνθρώπινες προσπάθειες, καὶ Ἐκεῖνος θὰ κάνη ὅ,τι εἶναι καλύτερο.

Καὶ πάντα γιὰ καθετὶ ποὺ σκέφτεσθε νὰ κάνετε, νὰ λέτε «ἂν θέλη ὁ Θεός», μὴν πάθετε καὶ ἐσεῖς ὅ,τι ἔπαθε κάποιος μιὰ φορά. Εἶχε ἀποφασίσει νὰ πάη στὸ ἀμπέλι του γιὰ δουλειά. «Αὔριο πρωὶ-πρωί, λέει στὴν γυναίκα του, θὰ πάω στὸ ἀμπέλι». «Ἂν θέλη ὁ Θεός, θὰ πᾶς», τοῦ λέει ἐκείνη. «Θέλει-δὲν θέλει ὁ Θεός, λέει ἐκεῖνος, ἐγὼ θὰ πάω». Τὴν ἄλλη μέρα ξεκίνησε νύχτα. Στὸν δρόμο ἐν τῷ μεταξὺ πιάνει τέτοιος κατακλυσμός, ποὺ ἀναγκάσθηκε νὰ γυρίση πίσω. Δὲν εἶχε φέξει ἀκόμη. Χτυπάει τὴν πόρτα. «Ποιός εἶναι;», ρωτάει ἡ γυναίκα του. «Ἂν θέλη ὁ Θεός, λέει ἐκεῖνος, ὁ ἄνδρας σου εἶμαι»!...

Ἀγαθὴ διάθεση

– Γέροντα, τί θὰ γίνουν οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν καλωσύνη, ἀλλὰ δὲν πιστεύουν;

– Νομίζεις ὅτι δὲν πιστεύουν; Ἀλλὰ ἂς ποῦμε ὅτι δὲν πιστεύουν. Ὅταν ἦταν μικροί, ἡ μάνα τους δὲν τοὺς κοινωνοῦσε; Ἀλλὰ καὶ νὰ μὴν τοὺς κοινωνοῦσε, δὲν βαφτίσθηκαν, δὲν μυρώθηκαν; Δὲν εἶναι γεννημένοι ἀπὸ ὀρθόδοξες καὶ βαφτισμένες μάνες; Ἔ, αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν καλωσύνη, θὰ δῆς, ὁ Καλὸς Θεὸς θὰ τοὺς βολέψη μὲ κάποιο τρόπο, εἴτε μὲ δοκιμασίες εἴτε μὲ μιὰ ἀρρώστια εἴτε μὲ ταλαιπωρίες εἴτε μὲ ἕναν σεισμὸ εἴτε μὲ ἕναν κεραυνὸ εἴτε μὲ ἕναν κατακλυσμὸ εἴτε μὲ ἕναν λόγο κ.λπ., καὶ τελικὰ θὰ τοὺς πάη στὸν Παράδεισο. Πολλὲς φορὲς ἴσως

παρουσιασθῆ καὶ ἕνας Ἅγιος ἢ ἕνας Ἄγγελος σὲ ἕναν τέτοιο ἄνθρωπο, παρόλο ποὺ δὲν δικαιοῦται αὐτὴν τὴν μεγάλη εὐλογία. Μπορεῖ ὅμως νὰ τὸ κάνη καὶ αὐτὸ ὁ Χριστός, ἀφοῦ πρῶτα χρησιμοποιήση ὅλα τὰ ἄλλα. Ἀλλὰ συχνὰ τί παθαίνουν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί; Πηγαίνει ὁ διάβολος καὶ τοὺς ξεγελάει καὶ πολλοί, οἱ καημένοι, πλανιοῦνται, γιατὶ ἀρχίζει ὁ διάβολος νὰ τοὺς λέη: «Ἄ, ἐσένα ὁ Θεὸς σοῦ ἔδειξε τέτοιο μεγάλο θαῦμα, γιατὶ μπορεῖς νὰ σώσης τὸν κόσμο». Καὶ ὁ ταλαίπωρος δὲν λέει: «Θεέ μου, πῶς νὰ Σὲ εὐχαριστήσω; ἐγὼ δὲν ἤμουν ἄξιος γιὰ τέτοια χάρη». Ἀντὶ δηλαδὴ νὰ νιώση συντριβή, δέχεται τοὺς λογισμοὺς ποὺ τοῦ φέρνει ὁ διάβολος καὶ ὑπερηφανεύεται. Μετὰ ξαναπηγαίνει ὁ διάβολος καὶ τοῦ στήνει «τηλεόραση», τοῦ δείχνει Ἀγγέλους, Ἁγίους, καὶ τοῦ λέει: «Ἐσὺ θὰ σώσης τὴν οἰκουμένη». Ἂν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος συνέλθη, πάλι ὁ Καλὸς ὁ Θεὸς θὰ τὸν βοηθήση.

Πάντως νὰ μὴν ξεχνᾶμε ὅτι ὅλοι ἔχουμε κληρονομιὰ ἀπὸ τὸν Θεό, γι᾽ αὐτὸ σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους στὸ βάθος ὑπάρχει καλωσύνη. Ὁ διάβολος ὅμως ὅλα τὰ μολύνει. Μερικοὶ τώρα ἔχουν διατηρήσει αὐτὴν τὴν κληρονομιά, τὴν καλωσύνη, ἔστω καὶ ἂν δὲν ζοῦν κοντὰ στὴν Ἐκκλησία. Ἔ, αὐτοὺς θὰ τοὺς βολέψη ὁ Θεός. Γι' αὐτό, ὅταν βλέπετε ἕναν ἄνθρωπο νὰ ἔχη παρασυρθῆ καὶ νὰ ἔχη ἁμαρτωλὴ ζωή, ἀλλὰ νὰ εἶναι πονόψυχος – βλέπει λ.χ. ἕναν ἄρρωστο καὶ ραγίζει ἡ καρδιά του, ἕναν φτωχὸ καὶ τὸν βοηθάει – ἀπὸ ᾽κεῖ νὰ καταλάβετε ὅτι αὐτὸν δὲν θὰ τὸν ἀφήση ὁ Θεός, θὰ τὸν βοηθήση. Καὶ ὅταν βλέπετε ἕναν ἄνθρωπο ἀπομακρυσμένο ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ εἶναι σκληρός, ἄσπλαγχνος κ.λπ., τότε πρέπει νὰ κάνετε μέρα-νύχτα προσευχή, νὰ κάνη «ἀποβίβαση» ὁ Θεὸς στὴν καρδιά του, γιὰ νὰ πάρη στροφή.

Τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄβυσσος. Ἕνα πράγμα ξέρω: ὅσοι ζοῦν κοσμικὴ ζωή, γιατὶ δὲν βοηθήθηκαν, ἀλλὰ παρασύρθηκαν ἢ καὶ σπρώχθηκαν στὸ κακό, ἐνῶ εἶχαν καλὴ διάθεση, αὐτοὶ συγκινοῦν τὸν Θεὸ καὶ ὁ Θεὸς θὰ τοὺς βοηθήση. Θὰ χρησιμοποιήση διάφορους τρόπους, νὰ βροῦν τὸν δρόμο τους· δὲν θὰ τοὺς ἀφήση. Ἀκόμη καὶ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου θὰ τοὺς οἰκονομήση νὰ βρίσκωνται σὲ καλὴ κατάσταση.

ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ - ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΟΠΛΑ

«Ὅταν πονάη κανεὶς
γιὰ τὴν σημερινὴ κατάσταση
ποὺ ἐπικρατεῖ στὸν κόσμο
καὶ προσεύχεται,
τότε βοηθιοῦνται οἱ ἄνθρωποι,
χωρὶς νὰ παραβιάζεται τὸ αὐτεξούσιο».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - Ἡ προσευχή, ὅπλο ἰσχυρὸ

Χρειάζεται πολλὴ προσευχὴ

Παλιά, γιὰ νὰ κάνη κάτι κανείς, ἂν ἦταν κοσμικὸς ἄνθρωπος, θὰ σκεφτόταν. Ἂν ἦταν πνευματικὸς ἄνθρωπος, θὰ σκεφτόταν καὶ θὰ προσευχόταν. Στὴν ἐποχή μας ἀκόμη καὶ «πνευματικοὶ» ἄνθρωποι ὄχι μόνο δὲν προσεύχονται, ἀλλὰ οὔτε σκέφτονται. Καὶ μάλιστα, συχνὰ πρόκειται γιὰ σοβαρὰ θέματα, καὶ αὐτοὶ κάνουν πρόβες μὲ τὸν κόσμο. Σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις, πρὶν ἐνεργήσουμε, νὰ λέμε: «Σκέφθηκα γι᾿ αὐτό; Προσευχήθηκα γι᾿ αὐτό;». Ὅταν κανεὶς ἐνεργῆ, χωρὶς νὰ σκεφθῆ καὶ χωρὶς νὰ προσευχηθῆ, ἐνεργεῖ σατανικά. Καὶ βλέπεις, συχνὰ πολλοὶ Χριστιανοὶ μὲ τὸν τρόπο ποὺ ἐνεργοῦν, δὲν ἀφήνουν τὸν Θεὸ νὰ ἐπέμβη. Νομίζουν ὅτι αὐτοὶ θὰ τὰ καταφέρουν ὅλα μόνοι τους. Ἐνῶ ἀκόμη καὶ ὁ ἄπιστος λέει «ἔχει ὁ Θεός», αὐτοὶ δὲν τὸ λένε. Τὰ βάζει λ.χ. κάποιος μὲ τὸν καρνάβαλο, ἐνῶ μπορεῖ νὰ κάνη προσευχὴ καὶ νὰ ρίξη ὁ Θεὸς τέτοιο χαλάζι, ποὺ νὰ σκορπίσουν ὅλοι καὶ νὰ ματαιωθῆ κάθε ἐκδήλωση. Ἢ, ἂς ὑποθέσουμε, μερικοὶ κατηγοροῦν ἕναν δεσπότη καὶ οἱ ἄλλοι καταφεύγουν στὸ Συμβούλιο Ἐπικρατείας. Ἀλλὰ οὔτε ἐκεῖ σταματοῦν. Διαδηλώσεις, φασαρίες, ἄρθρα στὶς ἐφημερίδες... Συνέχεια ἀνθρώπινες προσπάθειες καὶ δὲν ἀφήνουν τὸν Θεὸ νὰ ἐνεργήση. Δὲν καταφεύγουν στὴν προσευχή, ὥστε νὰ ἀπαντήση ὁ Θεὸς διὰ τῆς προσευχῆς. Μὲ τὴν ταπείνωση καὶ τὴν προσευχὴ διορθώνονται ὅλα τὰ ἀδιόρθωτα.

Σήμερα ζοῦμε σὲ χρόνια Ἀποκαλύψεως. Δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι κανεὶς Προφήτης γιὰ νὰ τὸ καταλάβη. Τὰ πράγματα προχωροῦν τὰκ–τάκ. Τί μᾶς περιμένει δὲν ξέρουμε. Ὅλη αὐτὴ ἡ κατάσταση ποὺ ἐπικρατεῖ, τὸ δείχνει. Γι' αὐτό, γιὰ ἕναν λόγο παραπάνω τώρα, πρέπει νὰ στηριχθοῦμε πιὸ πολὺ στὴν προσευχὴ καὶ νὰ πολεμήσουμε τὸ κακὸ μὲ τὴν προσευχή. Ἡ μόνη λύση αὐτὴ εἶναι. Νὰ παρακαλοῦμε τὸν Θεὸ νὰ λυπηθῆ τὰ πλάσματά Του – ἂν καὶ δὲν εἴμαστε γιὰ νὰ μᾶς λυπηθῆ. Δὲν θὰ βρεθῆ ἄκρη. Καθένας ὅ,τι τοῦ λέει ὁ λογισμὸς θὰ κάνη. Θὰ γίνη αὐτὸ ποὺ λέει ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς: «Θὰ περπατᾶς ὥρα, γιὰ νὰ βρῆς ἄνθρωπο· καὶ ὅσοι ζήσουν, θὰ τρῶνε μὲ χρυσὰ κουτάλια». Μερικοὶ βέβαια ἔχουν τὸν λογισμό: «Ἀφοῦ οἱ προφητεῖες θὰ ἐκπληρωθοῦν ὁπωσδήποτε, τί θὰ ὠφελήση ἡ προσευχή;». Ὁ Θεὸς βλέπει ὅτι ἔτσι θὰ ἐξελιχθοῦν τὰ πράγματα, ἀλλὰ ἐμεῖς κάνουμε προσευχή, γιὰ νὰ εἶναι πιὸ ἀνώδυνο ἕνα κακὸ καὶ νὰ μὴν πάρη ἔκταση. Γι' αὐτὸ λέει καὶ στὸ Εὐαγγέλιο ὅτι γιὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς θὰ κολοβωθοῦν οἱ ἡμέρες[1]. Σὲ ἕναν πόλεμο λ.χ. μὲ τὴν δύναμη τῆς προσευχῆς γίνεται ἕνα θαῦμα, σώζονται περισσότεροι, ὑπάρχουν λιγώτερα θύματα, ὁπότε βοηθιοῦνται πνευματικὰ οἱ ἄνθρωποι, πιστεύουν καὶ ἀλλοιώνονται μὲ τὴν καλὴ ἔννοια.

Τὰ πράγματα εἶναι σοβαρά. Καὶ μέχρι τώρα ποὺ δὲν τινάχθηκε ὁ κόσμος στὸν ἀέρα, θαῦμα εἶναι. Ὁ Θεὸς νὰ βάλη τὸ χέρι Του, γιατὶ ὅλος ὁ κόσμος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τρία-τέσσερα ἄτομα. Κρέμεται ἡ τύχη τοῦ κόσμου στὰ χέρια μερικῶν παλαβῶν. Λέει μιὰ παροιμία: «Τὰ ἄλογα κλωτσοῦν καὶ τὰ κοτόπουλα ψοφοῦν». Ἔτσι εἶναι. Τὰ μεγάλα κράτη ὅταν πιάνωνται, τὰ μικρὰ τὰ καημένα ἀδικοῦνται. Κλωτσιοῦνται τὰ

---

[1] Βλ. *Ματθ.* 24, 22 καὶ *Μάρκ.* 13, 20.

μεγάλα καὶ καταστρέφονται τὰ μικρά. Χρειάζεται πολλὴ προσευχή, πολλὴ προσευχή, γιὰ νὰ φωτίση ὁ Θεὸς τοὺς μεγάλους, γιατί, ἂν θέλουν, μποροῦν νὰ καταστρέψουν τὸν κόσμο. Ξέρει ὁ Θεὸς πολὺ εὔκολα καὶ σ' αὐτοὺς νὰ δώση λίγη φώτιση. Ἂν ὁ Θεὸς φωτίση, βγάζει ἕνας μιὰ διαταγὴ καὶ ἀλλάζουν ὅλα.

Αἰτήματα στὴν προσευχὴ

– Γέροντα, ἂν εἶναι εὐλογημένο, νὰ μᾶς λέγατε μερικὰ θέματα, γιὰ τὰ ὁποῖα ἰδιαίτερα πρέπει νὰ προσευχώμαστε.

– Νὰ παρακαλοῦμε κατ' ἀρχὰς ἡ προσευχή μας νὰ ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἔρθουν σὲ θεοσέβεια ὅσοι ζοῦν καὶ ὅσοι θὰ ζήσουν. Ἐγὼ στὴν προσευχή μου λέω «*Παράτεινον τὸ ἔλεός Σου τοῖς γινώσκουσί Σε*» καὶ προσθέτω «*καὶ τοῖς μὴ γινώσκουσί Σε*». Ἀκόμη λέω «*Κύριε, σῶσον τοὺς ἀσεβεῖς*». (Βέβαια ἡ Ἐκκλησία καλὰ κανόνισε νὰ λέη «*Κύριε, σῶσον τοὺς εὐσεβεῖς...*», γιατὶ μπορεῖ νὰ βρίζουν οἱ ἀσεβεῖς, ἐπειδὴ προσεύχονται γι᾽ αὐτούς). Ὅταν πάλι ὁ ἱερεὺς λέη «*Ὑπὲρ τῶν ἐντειλαμένων ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν*», προσθέτω καὶ «*ὑπὲρ τῶν μὴ ἐντειλαμένων*». Γιατὶ πρέπει νὰ προσευχώμαστε καὶ γι᾽ αὐτοὺς ποὺ μᾶς ζήτησαν νὰ προσευχηθοῦμε, ἀλλὰ καὶ γι᾽ αὐτοὺς ποὺ δὲν μᾶς ζήτησαν, καὶ γιὰ τοὺς γνωστοὺς καὶ γιὰ τοὺς ἀγνώστους. Τόσες χιλιάδες ἄνθρωποι ὑπάρχουν ποὺ ἔχουν μεγαλύτερη ἀνάγκη καὶ σοβαρώτερα προβλήματα ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ μᾶς ζήτησαν νὰ προσευχηθοῦμε. Νὰ κάνουμε προσευχὴ καὶ γιὰ ὅσους ἔχουν ἀδικηθῆ, νὰ φανῆ τὸ δίκαιο· νὰ δοθῆ χάρη στοὺς φυλακισμένους, νὰ πιάση τόπο ἡ ταλαιπωρία ποὺ πέρασαν καὶ νὰ βοηθηθοῦν.

Ὅταν βάζω ξύλα στὴν φωτιά, δοξολογῶ τὸν Θεὸ καὶ λέω: «Ζέστανε, Θεέ μου, ὅσους δὲν ἔχουν ζεστασιά». Ὅταν πάλι καίω τὰ γράμματα ποὺ μοῦ στέλνουν – τὰ διαβάζω καὶ μετὰ τὰ καίω, γιατὶ ἔχουν καὶ θέματα ἀπόρρητα καὶ ἐξομολογήσεις –, λέω: «Νὰ τοὺς κάψη ὁ Θεὸς ὅλα τὰ κουσούρια. Νὰ τοὺς βοηθάη νὰ ζοῦν πνευματικὰ καὶ νὰ τοὺς ἁγιάζη». Ἀκόμη συνηθίζω νὰ ζητῶ ἀπὸ τοὺς Ἁγίους νὰ προστατεύουν τοὺς ἀνθρώπους ποὺ φέρουν τὸ ὄνομά τους καὶ ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Πάντες νὰ προστατεύουν αὐτοὺς ποὺ δὲν ἔχουν προστάτη Ἅγιο.

– Γέροντα, τί εἶναι καλύτερα, νὰ ζητῶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ γενικὰ ἢ νὰ ἀναφέρω καὶ συγκεκριμένα αἰτήματα σύμφωνα μὲ τὸ «*Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν*»[2];

– Νὰ προσεύχεσαι γενικὰ καὶ νὰ λὲς «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησον τοὺς πάσχοντας σωματικὰ καὶ ψυχικά». Σ᾽ αὐτὴν τὴν εὐχὴ περιλαμβάνονται καὶ οἱ κεκοιμημένοι. Ἂν σοῦ ἔρχεται στὸν νοῦ ἕνα συγγενικό σου πρόσωπο, πὲς καὶ μιὰ εὐχὴ γι᾽ αὐτό, «... ἐλέησον τὸν δοῦλόν Σου τάδε», καὶ πέρασε ἀμέσως στὴν γενικὴ εὐχὴ γιὰ ὅλον τὸν κόσμο, «... ἐλέησον τὸν κόσμον Σου ἅπαντα». Μπορεῖς νὰ φέρνης στὸν νοῦ σου ἕναν συγκεκριμένο ἄνθρωπο ποὺ ἔχει ἀνάγκη, νὰ προσεύχεσαι λίγο γι' αὐτὸν καὶ μετὰ νὰ λὲς «*Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησον ἡμᾶς*» καὶ νὰ πονᾶς γιὰ ὅλους, γιὰ νὰ μὴ φεύγη ἡ... ἁμαξοστοιχία μὲ ἕναν ἐπιβάτη. Νὰ μὴ σκαλώνουμε σὲ ἕνα πρόσωπο καὶ μετὰ δὲν μποροῦμε νὰ βοηθήσουμε μὲ τὴν προσευχὴ οὔτε τὸν ἑαυτό μας οὔτε τοὺς ἄλλους. Ὅταν προσεύχεσαι λ.χ. γιὰ ἕναν καρκινοπαθῆ, νὰ προσεύχεσαι γιὰ ὅλους

[2] *Ματθ.* 7, 7.

τοὺς καρκινοπαθεῖς καὶ νὰ λὲς καὶ μιὰ εὐχὴ γιὰ τοὺς κεκοιμημένους. Ἢ βλέπεις ἕναν δυστυχισμένο· νὰ πηγαίνη ἀμέσως ὁ νοῦς σου σὲ ὅλους τοὺς δυστυχισμένους καὶ νὰ προσεύχεσαι γι' αὐτούς. Νά, θυμᾶμαι, μικρὸς εἶχα δεῖ ἕναν ζητιάνο ποὺ πέθανε ἔξω ἀπὸ ἕνα τούρκικο σπίτι, δέκα μέτρα μακριὰ ἀπὸ τὸ δικό μας. Πέτρο τὸν ἔλεγαν. Τὸν βρῆκε τὸ πρωὶ ἡ Τουρκάλα πεσμένον ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι της καὶ τὸν σκουντοῦσε νὰ σηκωθῇ· τότε κατάλαβε ὅτι εἶχε πεθάνει. Ἀκόμη τὸν μνημονεύω. Πόσοι τέτοιοι «Πέτροι» ὑπάρχουν στὸν κόσμο! Ὅταν πηγαίνη κανεὶς σὲ εἰδικὰ θέματα καὶ σκέφτεται ὅτι ὑποφέρουν οἱ συνάνθρωποί μας, βοηθιέται, γιατὶ κεντιέται ἡ καρδιά. Ἔτσι, μὲ πονεμένη καρδιὰ ἀπὸ τὰ εἰδικὰ θέματα πηγαίνει καὶ στὰ γενικά, καὶ βοηθάει περισσότερο μὲ τὴν καρδιακὴ προσευχή.

Καλὰ εἶναι ὁ μοναχὸς νὰ μοιράζη τὴν προσευχή του σὲ τρία μέρη: γιὰ τὸν ἑαυτό του, γιὰ ὅλο τὸν κόσμο καὶ γιὰ τοὺς κεκοιμημένους. Ἂν καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, παρόλο ποὺ φαίνεται δίκαιη ἡ μοιρασιά, πάλι γιὰ τὸν ἑαυτό του φροντίζει περισσότερο, γιατὶ ὁ ἑαυτός του εἶναι ἕνας, ἐνῶ οἱ ζῶντες καὶ οἱ κεκοιμημένοι εἶναι δισεκατομμύρια.

– Γέροντα, στὸ διακόνημα εὔχομαι συνήθως μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό μου.

– Δὲν εἶναι σωστὸ αὐτό. Ὅταν στὸ κελλὶ εὔχεσαι γιὰ τὸν ἑαυτό σου καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ κελλὶ πάλι γιὰ τὸν ἑαυτό σου, τότε πῶς θὰ κεντηθῇ ἡ καρδιά; Ὅταν μπῇ ἡ ἀγάπη, ὁ πόνος, ἡ θυσία, μπαίνει ἕνα ἀνώτερο ἐνδιαφέρον καὶ ἡ καρδιὰ γλυκαίνεται. Ἔτσι δὲν ξεχνάει κανεὶς τὴν εὐχὴ τὴν ὥρα τῆς ἐργασίας. Βοηθιέται τότε καὶ ὁ κόσμος θετικά, βοηθιέται καὶ ὁ ἴδιος ποὺ προσεύχεται καὶ νιώθει πνευματικὴ χαρά. Νὰ κάνης τὸ διακόνημά σου καὶ νὰ λὲς «*Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησον ἡμᾶς*», γιὰ νὰ βοηθιοῦνται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Στὸ «*ἐλέησον ἡμᾶς*» συμπεριλαμβάνονται ὅλοι. Ἀκόμη καὶ οἱ πέντε-ἕξι μεγάλοι – πόσοι εἶναι αὐτοὶ – ἀπὸ τοὺς ὁποίους κρέμεται ἡ τύχη ὅλου τοῦ κόσμου. Νὰ δουλεύης καὶ νὰ εὔχεσαι γι' αὐτοὺς ποὺ δουλεύουν. Αὐτὴ ἡ εὐχὴ πιάνει καὶ αὐτοὺς ποὺ ἐργάζονται σωματικὰ καὶ αὐτοὺς ποὺ ἐργάζονται πνευματικά. Γιατὶ εἶναι πολλοὶ αὐτοὶ ποὺ δουλεύουν, καὶ μάλιστα δουλεύουν πολύ. Ἄλλοι ἐργάζονται γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας. Ἄλλοι ἐργάζονται γιὰ τὸ κακό· ξενυχτοῦν μελετώντας πῶς νὰ καταστρέψουν τὸν κόσμο. Ἄλλοι κάνουν συνέδρια καὶ προσπαθοῦν νὰ βροῦν τρόπο νὰ ἐμποδίσουν τοὺς προηγούμενους νὰ κάνουν κακό. Ἄλλοι πάλι δουλεύουν μερόνυχτα, ξενυχτοῦν, γιὰ νὰ βροῦν λύσεις στὰ γενικὰ προβλήματα. Νὰ εὔχεσαι ὁ Θεὸς νὰ φωτίση καὶ τοὺς κακοὺς νὰ κάνουν λιγώτερο κακὸ ἢ νὰ ἀποτρέψη τελείως τὸ κακό. Νὰ φωτίση καὶ τοὺς καλούς, γιὰ νὰ βοηθοῦν τὸν κόσμο. Νὰ εὔχεσαι καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ δουλέψουν καὶ δὲν μποροῦν νὰ δουλέψουν, γιατὶ εἶναι ἄρρωστοι. Καὶ γιὰ τοὺς ὑγιεῖς ποὺ δὲν βρίσκουν δουλειά, ἐνῶ ἔχουν ἀνάγκη. Νὰ σκέφτεσαι διάφορες περιπτώσεις καὶ νὰ προσεύχεσαι γι' αὐτές. Ὅταν ὁ νοῦς πάη σὲ ὅλους αὐτούς, κεντιέται ἡ καρδιὰ ἀπὸ τὸν πόνο καὶ ἡ εὐχὴ γίνεται καρδιακή. Τόσοι ἄνθρωποι ἔχουν ἀνάγκη στὴν διάρκεια ὅλης τῆς ἡμέρας! Νὰ μὴ γίνεται σπατάλη στὸν χρόνο. Ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ δὲν ἔχει μεγάλη ἀνάγκη γιὰ προσευχὴ – ἄσχετα ἂν αὐτὸς νομίζη ὅτι ἔχει – προχωρεῖ κανεὶς καὶ σκέφτεται ὅλους ἐκείνους ποὺ ἔχουν μεγαλύτερη ἀνάγκη. Τότε βοηθιέται καὶ αὐτὸς ποὺ νόμιζε ὅτι ἔχει ἀνάγκη, γιατὶ ἔγινε ἀφορμὴ νὰ προσευχηθῇ ὁ ἄλλος γιὰ πολλούς.

Βοήθεια μὲ τὴν προσευχὴ

– Γέροντα, ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος λέει: «*Πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη*»[3]. Πῶς ἐννοεῖται τὸ «*ἐνεργουμένη*»;

– Νὰ θέλη καὶ αὐτὸς ποὺ ζητᾶ τὴν προσευχὴ νὰ βοηθηθῆ, νὰ σωθῆ, καὶ νὰ ἀγωνίζεται. Γιὰ νὰ βοηθηθῆ δηλαδὴ κανεὶς ἀπὸ τὴν προσευχὴ «*δικαίου*» ἀνθρώπου, χρειάζεται νὰ ἔχη καλὴ διάθεση. Ἡ εὐχὴ ποὺ γίνεται μὲ τὴν καρδιὰ εἰσακούεται· πρέπει ὅμως καὶ ὁ ἄλλος νὰ εἶναι δεκτικός. Ἀλλιῶς, ἐκεῖνος ποὺ προσεύχεται πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἁγιότητα τοῦ Μεγάλου Παϊσίου, γιὰ νὰ μπορέση νὰ τὸν βγάλη ἀπὸ τὴν κόλαση[4]. Γι' αὐτὸ κάνετε προσευχὴ πρῶτα γι' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν διάθεση νὰ σωθοῦν.

Ἐγώ, ὅταν παρακαλῶ τὸν Θεὸ γιὰ διάφορες περιπτώσεις, λέω: «Θεέ μου, νὰ εἶναι αἰσθητὴ ἡ βοήθειά Σου, γιὰ νὰ βοηθηθοῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ πνευματικά· ἂν δὲν εἶναι αἰσθητή, μὴ μᾶς βοηθᾶς». Πολλοὶ οὔτε κἂν καταλαβαίνουν ἀπὸ τί μπόρες μᾶς γλυτώνει ὁ Θεὸς καὶ οὔτε κἂν τὸ σκέφτονται, γιὰ νὰ δοξολογήσουν τὸν Θεό. Γι' αὐτὸ νὰ ζητᾶμε νὰ βοηθᾶνε ὁ Χριστός, ἡ Παναγία, οἱ Ἅγιοι τὸν κόσμο, ἀλλὰ νὰ εἶναι καὶ αἰσθητὴ ἡ βοήθειά Τους, γιὰ νὰ ὠφελοῦνται οἱ ἄνθρωποι. Ἂς ὑποθέσουμε ὅτι κινδυνεύει κάποιος νὰ πέση ἀπὸ τὴν σκαλωσιὰ καὶ οἰκονομάει ὁ Θεὸς νὰ σκαλώση κάπου, ποὺ δὲν ἦταν νὰ σκαλώση, καὶ γλυτώνει. Ἢ πέφτει κάπου καὶ δὲν σακατεύεται. Ἢ τρακάρει καὶ γλυτώνει. Νὰ εὐχηθοῦμε νὰ καταλάβη ὅτι ὁ Θεὸς τὸν βοήθησε καὶ σώθηκε, γιὰ νὰ βοηθηθῆ πνευματικά. Κάποιος ἔπεσε ἀπὸ ἕνα γεφύρι κάτω καὶ σώθηκε. «Κατέβηκες νὰ μετρήσης τὸ βάθος;», τοῦ λέω. Στὰ χέρια μᾶς κρατοῦν οἱ Ἅγιοι. Ἕνα παιδὶ ποὺ τοῦ εἶχα δώσει ἕνα σταυρουδάκι, καθὼς ἔτρεχε μὲ τὸ μοτοσακό, πέρασε πάνω ἀπὸ ἕνα ταξί, ἔκανε μιὰ τούμπα καὶ συνέχισε νὰ τρέχη στὸν δρόμο, χωρὶς νὰ πάθη τίποτε. Πολλοὶ γλυτώνουν, ἀλλὰ λίγοι καταλαβαίνουν καὶ διορθώνονται.

– Ἂν κάνω προσευχὴ γιὰ κάποιον, ἀλλὰ ἐκεῖνος δὲν ζητᾶ βοήθεια, θὰ βοηθηθῆ;

– Θὰ ἐξαρτηθῆ ἀπὸ πολλά. Κατ᾽ ἀρχάς, ἂν ἐκεῖνος εἶχε καλὴ διάθεση, ἀλλὰ δὲν βοηθήθηκε, δικαιοῦται τὴν θεία βοήθεια. Καὶ νὰ μὴν προσευχηθοῦν οἱ ἄλλοι, θὰ οἰκονομήση ὁ Θεὸς ἀργότερα νὰ βοηθηθῆ. Ἀλλά, ἂν ὁ ἴδιος ζητήση ἐξ ἀρχῆς βοήθεια, θὰ ἐπέμβη ὁ Θεὸς νωρίτερα καὶ θὰ βοηθηθῆ νωρίτερα· ἀλλιῶς θὰ βοηθηθῆ ἀργότερα. Μὲ τὴν προσευχὴ δίνουμε δικαίωμα στὸν Θεὸ νὰ ἐπέμβη. Κανονικά, ἕνας ἄνθρωπος, ἂν ζητάη βοήθεια μὲ τὴν καρδιά του καὶ λέη ταπεινὰ «εὔχου, Πάτερ, καὶ γιὰ μένα», σοῦ ραγίζει τὴν καρδιὰ καὶ δὲν μπορεῖς νὰ τὸν ξεχάσης. Ἐνῶ, ἂν λέη τελείως ἐπιπόλαια «εὔχου, εὔχου, τράβα κανέναν κόμπο», σὰν νὰ λέη «γειὰ χαρά!», πῶς νὰ τὸν θυμηθῆς;

---

[3] *Ἰακ.* 5, 16.

[4] Στὸν βίο τοῦ Ὁσίου Παϊσίου τοῦ Μεγάλου ἀναφέρεται τὸ ἑξῆς γεγονός: Ἕνας ἀμελὴς ὑποτακτικὸς ἔπεσε ἀπὸ παρακοὴ σὲ κάποια ἁμαρτία καὶ πέθανε, χωρὶς νὰ μετανοήση. Ὁ Θεὸς ἀποκάλυψε στὸν Γέροντά του μετὰ ἀπὸ τὶς ἐπίμονες δεήσεις του ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ὑποτακτικοῦ του θὰ βασανίζεται στὸν Ἅδη μέχρι τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως, ὁπότε θὰ λάβη τὴν πρέπουσα ἀνταπόδοση. Ὁ Γέροντας τότε κατέφυγε στὸν Ὅσιο Παΐσιο καὶ τὸν παρακάλεσε νὰ δεηθῆ καὶ ἐκεῖνος στὸν Θεὸ γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ὑποτακτικοῦ του. Μετὰ ἀπὸ τὴν θερμὴ προσευχὴ τοῦ Ὁσίου, ὁ Χριστὸς ἐλευθέρωσε τὴν ψυχὴ τοῦ ἀμετανόητου ὑποτακτικοῦ ἀπὸ τὸν Ἅδη.

Ὅταν γίνεται προσευχὴ καρδιακή, μὲ πόνο, γιὰ τὰ προβλήματα τοῦ κόσμου, ὅσοι ἄνθρωποι ζητοῦν ἐκείνη τὴν ὥρα βοήθεια ἀπὸ τὸν Θεό, λαμβάνουν ἀμέσως βοήθεια. Ἔχω πολλὰ χειροπιαστὰ παραδείγματα. Πρὶν ἀπὸ χρόνια, ἕνας ἄνθρωπος βαθιὰ ἀπελπισμένος πέρασε μέσα στὴν σκοτοδίνη του τὰ σύνορα καὶ βρέθηκε στὸ Παραπέτασμα. Ἐκεῖ τὸν πέρασαν γιὰ κατάσκοπο, τὸν συνέλαβαν, τὸν ταλαιπώρησαν καὶ τὸν φυλάκισαν. Μέσα στὴν φυλακὴ προσευχόταν. Ἕνας γνωστός μου μοναχὸς ἔμαθε γιὰ τὸ κατάντημά του καὶ προσευχήθηκε. «Θεέ μου, εἶπε, Σὲ παρακαλῶ, ἐλευθέρωσέ τον. Γιὰ Σένα εἶναι εὔκολο αὐτὸ νὰ τὸ κάνῃς». Μετὰ τὴν φυλάκισή του τὸν κάλεσαν σὲ ἀπολογία. Μετὰ τὴν ἀπολογία ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς βρέθηκε σὲ ἑλληνικὸ ἔδαφος. Ὅταν οἱ Ἕλληνες τοῦ ἔκαναν ἀνακρίσεις, εἶπε: «Μὲ ἔδειραν, μὲ φυλάκισαν, μοῦ ζήτησαν ἀπολογία. Ἀπὸ 'κεῖ καὶ πέρα δὲν θυμᾶμαι τίποτε. Δὲν ξέρω, οὔτε κατάλαβα πῶς βρέθηκα στὸ ἑλληνικὸ φυλάκιο». Αὐτὴ εἶναι ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς. Ἡ προσευχὴ κάμπτει τὸν Θεό.

Καλὰ εἶναι ὁ... ἀσύρματός μας νὰ δουλεύῃ συνέχεια, γιὰ νὰ προλαβαίνῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ζητοῦν βοήθεια. Στὸν στρατό, στὶς Διαβιβάσεις, παρακολουθούσαμε τοὺς ξένους σταθμούς, ἀλλὰ καὶ βοηθούσαμε τοὺς δικούς μας. Κάναμε τὸν ἐνδιάμεσο στοὺς δικούς μας σταθμοὺς ποὺ ἦταν μακριὰ ἀπὸ τὸ κέντρο καὶ δὲν ἀκούγονταν· παίρναμε τὰ σήματά τους καὶ τὰ διαβιβάζαμε. Ἤμασταν πάντοτε δύο ἄτομα καὶ κάναμε δύο βάρδιες. Γιατί, ἂν ἦταν μόνον ἕνας, θὰ διέκοπτε καὶ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ βοηθηθῇ ὁ ἄλλος ποὺ ζητοῦσε βοήθεια, καὶ τὰ σήματά του δὲν θὰ ἔφθαναν στὸν προορισμό τους. Ἕνας τέτοιος σταθμός, ὅταν δουλεύῃ συνέχεια, μπορεῖ νὰ βοηθάῃ αὐτοὺς ποὺ τὰ σήματά τους δὲν φθάνουν στὴν μονάδα τους. Ἔτσι καὶ αὐτὸς ποὺ ἔχει παρρησία στὸν Θεὸ καὶ προσεύχεται γιὰ τὸν ἄλλον κάνει τὸν ἐνδιάμεσο στὸν ἄνθρωπο ποὺ ζητᾶ βοήθεια καὶ στὸν Θεό. Ἂν ὁ ἕνας ὅμως ζητᾶ βοήθεια, καὶ ὁ ἄλλος ἔχῃ κλειστὸ τὸν σταθμό του, δὲν προσεύχεται, τί γίνεται;

Ἡ ποιότητα τῆς προσευχῆς μετράει

– Γέροντα, ὅταν ἔχουμε ἕνα αἴτημα γιὰ κάποιο σοβαρὸ θέμα, μήπως πρέπει ἡ προσευχὴ νὰ συνοδεύεται μὲ νηστεία;

– Αὐτὸ δὲν χρειάζεται συζήτηση· εἶναι κάτι τὸ ὁποῖο ἐπιβάλλεται. Ἡ νηστεία, ἡ ἄσκηση, εἶναι προϋποθέσεις. Ἀλλὰ γιὰ νὰ γίνῃ σωστὴ προσευχή, πρέπει νὰ πονάῃ κανεὶς γιὰ τοὺς ἄλλους. Γιατὶ εἶναι καὶ τυπικὸ πολλῶν Χριστιανῶν τῆς ἐποχῆς μας νὰ μὴ θέλουν νὰ στενοχωρηθοῦν. Καὶ συνταξιοῦχοι ἀκόμη ποὺ ὅλη μέρα κάθονται, δὲν πᾶνε νὰ πλησιάσουν ἕνα παιδὶ ἐγκαταλελειμμένο, γιατὶ αὐτὸ ἔχει φασαρία. Θὰ φᾶνε, θὰ πιοῦν τὸν καφέ τους καὶ θὰ κάνουν ἕναν περίπατο, θὰ πᾶνε σὲ ἕνα νοσοκομεῖο ποὺ ἔχει νοσοκόμους, σὲ κάτι ὀργανωμένο, γιὰ νὰ δοῦν ἕναν ἄρρωστο, γιατὶ αὐτὸ εἶναι πιὸ εὔκολο. Πάλι δηλαδὴ γιὰ νὰ εὐχαριστηθοῦν, ὁπότε ἀναπαύουν καὶ τὸν λογισμό τους ὅτι ἔκαναν τὸ καθῆκον τους. Πόσους ἔχω στριμώξει νὰ βοηθήσουν κάτι παιδάκια ἐγκαταλελειμμένα! Αὐτοὶ τίποτε.

Στὸ Ἅγιον Ὄρος ἔκαναν κάπου Λιτανεία γιὰ τὴν ἀνομβρία καί, ἀντὶ νὰ βρέξῃ, ἔπιασε πυρκαγιά! Δὲν γίνεται ἡ Λιτανεία σὰν νὰ κάνουμε περίπατο. Θέλει νὰ πονέσουμε. Μπορεῖ νὰ παραμείνῃ πειρασμὸς ἢ μιὰ δύσκολη κατάσταση, ἂν κάνουν καρδιακὴ προσευχὴ οἱ καλόγεροι; Παρ' ὅλα τὰ δύσκολα χρόνια βλέπω στὰ

μοναστήρια νὰ ἐπικρατῆ ἕνα πνεῦμα... Νὰ εἴμαστε χαρούμενοι! Ἐδῶ καίγεται ὁ κόσμος! Μᾶς ζητοῦν νὰ κάνουμε μιὰ ἀγρυπνία, ἂς ὑποθέσουμε, γιὰ ἕναν ἄρρωστο, καὶ ψάλλουμε «*Ἀνοίξαντός Σου τὴν χεῖρα*» καὶ χαιρόμαστε. Ἐμεῖς περνᾶμε εὐχάριστα τὴν ὥρα μας καὶ ὁ ἄλλος ἐν τῷ μεταξὺ πεθαίνει. «Κάνουμε, λέει, ἀγρυπνία γιὰ τὸν ἄρρωστο». Τί ἀγρυπνία; Ἐσεῖς κάνετε διασκέδαση. Αὐτὸ εἶναι πνευματικὴ διασκέδαση. Μερικὲς φορές, οὔτε ὅταν ὁ ἱερέας λέη «*Ὑπὲρ τῶν ἐν ἀσθενείαις κατακειμένων*», προσευχόμαστε γιὰ τὸν ἄρρωστο. Θὰ βοηθούσαμε πιὸ θετικά, ἂν κάναμε καὶ λίγη εὐχὴ μὲ κομποσχοίνι. Δὲν λέω νὰ καταργήσουμε τὶς πανηγυρικὲς ἀγρυπνίες ποὺ προβλέπει τὸ τυπικό, ἀλλὰ σὲ τέτοιες περιπτώσεις νὰ διαθέτουμε καὶ λίγη ὥρα, γιὰ νὰ κάνουμε τοὐλάχιστον ἕνα-δύο κομποσχοίνια λέγοντας «*Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησον τὸν δοῦλόν σου*».

Ὅλη ἡ βάση εἶναι ἡ ποιότητα τῆς προσευχῆς. Ἡ προσευχὴ πρέπει νὰ εἶναι καρδιακή, νὰ γίνεται ἀπὸ πόνο. Γιὰ τὸν Θεὸ δὲν μετράει τόσο ἡ ποσότητα τῆς προσευχῆς ὅσο ἡ ποιότητα. Ἡ προσευχὴ ποὺ γίνεται στὰ μοναστήρια ἔχει ποσότητα, ἀλλὰ δὲν φθάνει αὐτό· πρέπει νὰ ἔχη καὶ ποιότητα. Τόσες ὧρες προσευχὴ ποὺ γίνεται ἀπὸ τόσα ἄτομα, ἂν ἦταν καρδιακή, θὰ εἶχε ἀλλάξει ὁ κόσμος. Γι' αὐτὸ σκοπὸς εἶναι οἱ Ἀκολουθίες νὰ γίνωνται ἀπὸ τὴν καρδιά.

Ἡ καρδιακὴ προσευχὴ βοηθάει ὄχι μόνον τοὺς ἄλλους ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μας, γιατὶ βοηθάει νὰ ἔρθη ἡ ἐσωτερικὴ καλωσύνη. Ὅταν ἐρχώμαστε στὴν θέση τοῦ ἄλλου, ἔρχεται φυσιολογικὰ ἡ ἀγάπη, ὁ πόνος, ἡ ταπείνωση, ἡ εὐγνωμοσύνη μας στὸν Θεὸ μὲ τὴν συνεχῆ δοξολογία, καὶ τότε ἡ προσευχὴ γιὰ τὸν συνάνθρωπό μας γίνεται εὐπρόσδεκτη ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τὸν βοηθάει.

«Καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν»[5]

– Γέροντα, μένει ψυχρὴ ἡ καρδιά μου στὴν προσευχή.

– Εἶναι γιατὶ ὁ νοῦς δὲν δίνει τηλεγράφημα στὴν καρδιά. Ὕστερα στὴν προσευχὴ χρειάζεται νὰ ἐργασθῆ κανείς· δὲν μπορεῖ ἀπὸ τὴν μιὰ στιγμὴ στὴν ἄλλη νὰ φθάση σὲ κατάσταση, ὥστε νὰ μὴ φεύγη καθόλου ὁ νοῦς του. Θέλει ὑπομονή. Βλέπεις, ὁ ἄλλος χτυπάει τὴν πόρτα, ξαναχτυπάει, περιμένει, καὶ μετὰ ἀνοίγει ἡ πόρτα. Ἐσὺ θὲς νὰ χτυπήσης μιὰ καὶ νὰ μπῆς μέσα. Δὲν γίνεται ἔτσι. Ὅταν ξεκινᾶς νὰ πῆς τὴν εὐχή, δὲν ἔχεις ἐπιθυμία γι᾿ αὐτό;

– Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη γιὰ βοήθεια, γιατὶ νιώθω ἀδύναμη.

– Ἔ, ἀπὸ ᾿κεῖ ξεκινάει κανείς. Στὴν προσευχὴ χρειάζεται ἐπιμονή. «*Καὶ παρεβιάσαντο αὐτόν*», λέει τὸ Εὐαγγέλιο γιὰ τοὺς δύο Μαθητὲς ποὺ συνάντησαν τὸν Χριστὸ στὸν δρόμο πρὸς Ἐμμαούς. Ἔμεινε ὁ Χριστὸς μαζί τους, γιατὶ εἶχαν μιὰ συγγένεια μὲ τὸν Χριστὸ καὶ τὸ δικαιοῦνταν. Εἶχαν ταπείνωση, ἁπλότητα, καλωσύνη, θάρρος μὲ τὴν καλὴ ἔννοια, ὅλες τὶς προϋποθέσεις, γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔμεινε μαζί τους.

Πρέπει νὰ προσευχώμαστε μὲ πίστη γιὰ κάθε ζήτημα καὶ νὰ κάνουμε ὑπομονή, καὶ ὁ Θεὸς θὰ μιλήση. Γιατί, ὅταν ὁ ἄνθρωπος προσεύχεται μὲ πίστη, ὑποχρεώνει τὸν

---

[5] *Λουκ*. 24, 29.

Θεὸ κατὰ κάποιον τρόπο γιὰ τὴν πίστη του αὐτὴ νὰ τοῦ ἐκπληρώση τὸ αἴτημά του. Γι' αὐτό, ὅταν ζητοῦμε κάτι ἀπὸ τὸν Θεό, νὰ μὴ «*διακρινώμεθα*» καὶ θὰ εἰσακουσθοῦμε. «Νὰ ἔχετε πίστη χωρὶς νὰ διακριθῆτε»[6], εἶπε ὁ Κύριος. Ὁ Θεὸς ξέρει πότε πρέπει νὰ μᾶς δώση αὐτὸ ποὺ ζητοῦμε, ὥστε νὰ μὴ βλαφθοῦμε πνευματικά. Μερικὲς φορὲς ζητοῦμε κάτι ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλὰ δὲν κάνουμε ὑπομονὴ καὶ ἀνησυχοῦμε. Ἂν δὲν εἴχαμε δυνατὸ Θεό, τότε νὰ ἀνησυχούσαμε. Ἀλλά, ἀφοῦ ἔχουμε Θεὸ Παντοδύναμο καὶ ἔχει πάρα πολλὴ ἀγάπη, τόση ποὺ μᾶς τρέφει καὶ μὲ τὸ Αἷμα Του, δὲν δικαιολογούμαστε νὰ ἀνησυχοῦμε. Μερικὲς φορὲς δὲν ἀφήνουμε ἕνα δύσκολο θέμα μας στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἐνεργοῦμε ἀνθρώπινα. Ὅταν ζητοῦμε κάτι ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ κλονίζεται ἡ πίστη μας καὶ θέλουμε νὰ ἐνεργήσουμε ἀνθρωπίνως στὰ δυσκολοκατόρθωτα, χωρὶς νὰ περιμένουμε τὴν ἀπάντηση στὸ αἴτημά μας ἀπὸ τὸν Θεό, εἶναι σὰν νὰ κάνουμε αἴτηση στὸν Βασιλέα Θεὸ καὶ τὴν παίρνουμε πίσω, τὴν ὥρα ποὺ Ἐκεῖνος ἁπλώνει τὸ χέρι Του, γιὰ νὰ ἐνεργήση. Τὸν παρακαλοῦμε πάλι, ἀλλὰ καὶ πάλι κλονίζεται ἡ πίστη μας καὶ ἀνησυχοῦμε καὶ ἐπαναλαμβάνουμε τὸ ἴδιο. Ἔτσι διαιωνίζεται ἡ ταλαιπωρία μας. Κάνουμε δηλαδὴ σὰν ἐκεῖνον ποὺ κάνει μία αἴτηση στὸ Ὑπουργεῖο καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο μετανοιώνει καὶ τὴν ἀποσύρει. Ξαναμετανοιώνει, τὴν ὑποβάλλει· μετὰ ἀπὸ λίγο πάλι τὴν ἀποσύρει. Ἡ αἴτηση ὅμως πρέπει νὰ μείνη, γιὰ νὰ παίρνη τὴν σειρά της.

Προσευχὴ μὲ πόνο

– Γέροντα, πῶς κάνετε εὐχὴ γιὰ ἕνα θέμα;

– Ὅλη ἡ βάση εἶναι νὰ πονάη ὁ ἄνθρωπος. Ἂν δὲν πονάη, μπορεῖ νὰ κάθεται ὧρες μὲ τὸ κομποσχοίνι καὶ ἡ προσευχή του νὰ μὴν ἔχη κανένα ἀποτέλεσμα. Ἂν ὑπάρχη πόνος γιὰ τὸ θέμα γιὰ τὸ ὁποῖο προσεύχεται, ἀκόμη καὶ μὲ ἕναν ἀναστεναγμὸ κάνει καρδιακὴ προσευχή. Πολλοί, ὅταν τὴν στιγμὴ ποὺ τοὺς ζητοῦν οἱ ἄλλοι νὰ προσευχηθοῦν δὲν ἔχουν χρόνο, προσεύχονται μὲ ἕναν ἀναστεναγμὸ γιὰ τὸ πρόβλημά τους. Δὲν λέω νὰ μὴν κάνη κανεὶς προσευχή, ἀλλά, ἂν τυχὸν δὲν ὑπάρχη χρόνος, ἕνας ἀναστεναγμὸς γιὰ τὸν πόνο τοῦ ἄλλου εἶναι μία καρδιακὴ προσευχή· ἰσοδυναμεῖ δηλαδὴ μὲ ὧρες προσευχῆς. Διαβάζεις λ.χ. ἕνα γράμμα, βλέπεις ἕνα πρόβλημα, ἀναστενάζεις καὶ μετὰ προσεύχεσαι. Οὔ, αὐτὸ εἶναι μεγάλο πράγμα! Πρὶν πιάσης τὸ ἀκουστικό, πρὶν ἀκόμη καλέσης, σὲ ἀκούει ὁ Θεός! Καὶ πῶς τὸ πληροφορεῖται ὁ ἄλλος! Νὰ δῆτε πῶς οἱ δαιμονισμένοι καταλαβαίνουν πότε κάνω προσευχὴ γι᾽ αὐτοὺς καὶ φωνάζουν, ὅπου καὶ ἂν βρίσκωνται!

Ἡ πραγματικὴ προσευχὴ ξεκινάει ἀπὸ ἕναν πόνο· δὲν εἶναι εὐχαρίστηση, «νιρβάνα». Τί πόνος εἶναι; Βασανίζεται μὲ τὴν καλὴ ἔννοια ὁ ἄνθρωπος. Πονάει, βογγάει, ὑποφέρει, ὅταν κάνη προσευχὴ γιὰ ὁτιδήποτε. Ξέρετε τί θὰ πῆ ὑποφέρει; Ναί, ὑποφέρει, γιατὶ συμμετέχει στὸν γενικὸ πόνο τοῦ κόσμου ἢ στὸν πόνο ἑνὸς συγκεκριμένου προσώπου. Αὐτὴν τὴν συμμετοχή, αὐτὸν τὸν πόνο, τὸν ἀνταμείβει ὁ Θεὸς μὲ τὴν θεία ἀγαλλίαση. Δὲν ζητάει βέβαια ὁ ἄνθρωπος τὴν θεία ἀγαλλίαση,

[6] Βλ. *Ματθ.* 21, 21.

ἀλλὰ ἡ θεία ἀγαλλίαση ἔρχεται ὡς συνέπεια, ἐπειδὴ συμμετέχει στὸν πόνο τοῦ ἄλλου.

– Πῶς θὰ ξεκινήση;

– Μαθαίνει κάτι, λ.χ. ὅτι ἔγινε ἕνα δυστύχημα, «ἄχ!» ἀναστενάζει, καὶ τὰκ ὁ Θεὸς τοῦ δίνει παρηγοριὰ θεϊκὴ γιὰ τὸν λίγο ἀναστεναγμό. Βλέπει ἕναν νὰ πονάη, καὶ τὰκ συμπάσχει μαζί του καὶ παρηγορεῖται ἀπὸ τὸν Θεὸ μὲ θεία παρηγοριά· δὲν μένει μὲ τὴν πίκρα ἐκείνη. Βοηθιέται τότε ὁ ἄλλος μὲ τὴν προσευχή του. Ἢ σκέφτεται: «Ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε τόσα· ἐγὼ τί ἔκανα γιὰ τὸν Θεό;». Μοῦ ἔκανε ἐντύπωση αὐτὸ ποὺ μοῦ εἶπε μιὰ ψυχή: «Οἱ Ἄγγελοι, λέει, καλύπτουν τὰ πρόσωπα, ὅταν τελῆται τὸ Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας, καὶ ἐμεῖς κοινωνοῦμε τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐγὼ τί ἔκανα γιὰ τὸν Χριστό;». Ὑποφέρει μὲ τὴν καλὴ ἔννοια.

– Γέροντα, πῶς καταλαβαίνει κανεὶς ὅτι βοηθήθηκε μὲ τὴν προσευχή του ὁ ἄλλος;

– Τὸ πληροφορεῖται ἀπὸ τὴν θεία παρηγοριὰ ποὺ νιώθει μέσα του μετὰ ἀπὸ τὴν πονεμένη του καρδιακὴ προσευχὴ ποὺ ἔκανε. Πρέπει ὅμως πρῶτα τὸν πόνο τοῦ ἄλλου νὰ τὸν κάνης δικό σου πόνο καὶ ὕστερα νὰ κάνης καὶ καρδιακὴ προσευχή. Ἡ ἀγάπη εἶναι ἰδιότητα θεϊκὴ καὶ πληροφορεῖ τὸν ἄλλον. Καὶ στὰ νοσοκομεῖα, ὅταν οἱ γιατροὶ καὶ οἱ νοσοκόμες πονοῦν πραγματικὰ γιὰ τοὺς ἀρρώστους, αὐτὸ εἶναι τὸ δραστικώτερο φάρμακο ἀπὸ ὅλα τὰ φάρμακα ποὺ τοὺς δίνουν. Νιώθουν οἱ ἄρρωστοι ὅτι ἐνδιαφέρονται γι' αὐτούς, καὶ αἰσθάνονται σιγουριά, ἀσφάλεια, παρηγοριά. Οὔτε πολλὲς κουβέντες χρειάζεται νὰ πῆς στὸν ἄλλον ποὺ ὑποφέρει, οὔτε νὰ τοῦ κάνης διδασκαλία. Καταλαβαίνει ὅτι τὸν πονᾶς καὶ ἔτσι βοηθιέται. Ὁ πόνος εἶναι τὸ πᾶν. Ἂν πονέσουμε τοὺς ἄλλους, ξεχνᾶμε τὸν ἑαυτό μας, τὰ προβλήματά μας.

Ἡ θεία παρηγοριὰ

– Γέροντα, ὅταν πονῶ γιὰ τοὺς ἄλλους, μὲ πιάνει ἄγχος καὶ δὲν μπορῶ νὰ προσευχηθῶ.

– Τὸ ὅτι ἔχεις ἄγχος εἶναι δεῖγμα ὅτι ὑπάρχει ἀνθρώπινο στοιχεῖο μέσα σου. Ἐγώ, ὅσο πιὸ πολὺ πονῶ τὸν κόσμο, τόσο περισσότερο προσεύχομαι καὶ χαίρομαι πνευματικά, γιατὶ τὰ λέω ὅλα στὸν Χριστὸ καὶ Ἐκεῖνος τὰ τακτοποιεῖ. Καὶ βλέπω ὅτι ὅσο περνάει ὁ καιρός, ἐνῶ τὸ σωματικὸ κουράγιο ἐλαττώνεται, τὸ ψυχικὸ αὐξάνει, γιατὶ ἡ ἀγάπη, ἡ θυσία, ὁ πόνος γιὰ τὸν ἄλλο δίνουν πολλὴ ψυχικὴ δύναμη. Καὶ νὰ δῆς, ἀπόψε ποὺ εἴχατε ἀγρυπνία εἶχα λιγοστὸ κουράγιο· ὅμως ἀπὸ τὸν πόνο τῶν ἄλλων πῆρα δύναμη. Καὶ ἤμουν ὄρθιος ὅλη τὴν νύχτα μέχρι τὴν Θεία Λειτουργία ποὺ ἔβλεπα τὸν κόσμο[7]. Μετὰ καὶ μέσα στὴν Ἐκκλησία πάλι ὄρθιος, ἀλλὰ δὲν ἔνιωθα κούραση, γιατὶ πονοῦσα τὸν κόσμο καὶ αὐτὸ μὲ δυνάμωνε. Καὶ ἐσὺ νὰ προσεύχεσαι καὶ νὰ χαίρεσαι, γιατὶ ὁ Χριστὸς θὰ τὰ οἰκονομήση ὅλα.

Στὴν πνευματικὴ ἀντιμετώπιση δὲν ὑπάρχει θλίψη. Μὲ τὸν κόσμο τώρα πόσο πόνο πέρασα! Δὲν τὰ περνοῦσα ἔτσι τὰ θέματά τους. Πονοῦσα, ἀναστέναζα, ἀλλὰ σὲ

---

[7] Ὁ Γέροντας ἐννοεῖ τὴν ἀγρυπνία τῆς 9ης πρὸς 10η Νοεμβρίου τοῦ 1993. Παρόλο ποὺ ἦταν πολὺ ταλαιπωρημένος ἀπὸ τὸν καρκίνο, ὄρθιος, στηριγμένος σὲ μιὰ καρέκλα, ἔδωσε τὴν εὐχή του σὲ τριάντα χιλιάδες περίπου ἀνθρώπους ποὺ πέρασαν ἐκείνη τὴν ἡμέρα.

κάθε ἀναστεναγμό, ἄφηνα τὸ θέμα στὸν Θεό, καὶ στὸν πόνο ποὺ ἔνιωθα γιὰ τὸν ἄλλον ἔδινε ὁ Θεὸς παρηγοριά. Δηλαδὴ μὲ τὴν πνευματικὴ ἀντιμετώπιση ἐρχόταν θεία παρηγοριά, γιατὶ ὁ πόνος ποὺ ἔχει μέσα τὴν ἐλπίδα στὸν Θεὸ ἔχει θεία παρηγοριά. Ἀλλιῶς πῶς νὰ ἀντέξη κανείς! Πῶς θὰ μποροῦσα διαφορετικὰ νὰ τὰ βγάλω πέρα μὲ τόσα ποὺ ἀκούω; Πονάω, ἀλλὰ σκέφτομαι καὶ τὴν θεία ἀνταμοιβὴ στοὺς πονεμένους. Εἴμαστε στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ. Ἀφοῦ ὑπάρχει θεία δικαιοσύνη, θεία ἀνταπόδοση, τίποτε δὲν πάει χαμένο. Ὅσο βασανίζεται κανείς, ἄλλο τόσο θὰ ἀνταμειφθῆ. Ὁ Θεός, ἐνῶ βλέπει τόσον πόνο πάνω στὴν γῆ, ἀκόμη καὶ πράγματα ποὺ ἐμεῖς δὲν μποροῦμε νὰ τὰ συλλάβουμε, δὲν τὰ χάνει. «Περισσότερο ὑποφέρεις; λέει, περισσότερο θὰ σὲ οἰκονομήσω στὴν ἄλλη ζωή», καὶ γι᾽ αὐτὸ χαίρεται. Διαφορετικὰ πῶς θὰ μποροῦσε, ἂς ποῦμε, νὰ ἀντέξη τόση ἀδικία, τόση κακία ποὺ ὑπάρχει; Ἔχει ὅμως ὑπ' ὄψιν Του τὴν ἀνταμοιβὴ αὐτῶν ποὺ ὑποφέρουν καὶ μπορεῖ, τρόπος τοῦ λέγειν, νὰ ἀντέξη αὐτὸν τὸν μεγάλο πόνο. Ἐμεῖς δὲν βλέπουμε τί δόξα θὰ λάβη ὁ ἄλλος καὶ πονοῦμε, γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς μᾶς ἀνταμείβει μὲ θεία παρηγοριά.

– Γέροντα, αὐτὴ ἡ στενοχώρια δὲν καταβάλλει τὸν ἄνθρωπο;

– Ὄχι. Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἀντιμετωπίζη τὸ κάθε πρόβλημα πνευματικά, δὲν καταβάλλεται. Στὴν ἀρχὴ πικραίνεται, ὅταν ἀκούη ὅτι κάποιος ὑποφέρει, ἀλλὰ μετὰ ἔρχεται ὡς ἀνταμοιβὴ ἡ θεία παρηγοριὰ καὶ δὲν καταστρέφεται ὁ ὀργανισμός του. Ἐνῶ ἡ πίκρα ἀπὸ τὴν κοσμικὴ στενοχώρια φέρνει γαστρορραγία κ.λπ., αὐτὴ δὲν βλάπτει τὸν ὀργανισμό, γιατὶ ἔχει τὸ θεῖο βάλσαμο.

Ὁ κίνδυνος τῆς ἀναισθησίας

– Γέροντα, μερικὲς φορὲς μοῦ ζητοῦν λαϊκοὶ νὰ προσευχηθῶ γιὰ ἕνα πρόβλημά τους. Τὸ κάνω, χωρὶς ὅμως νὰ νιώσω πόνο.

– Ἐδῶ ὑπάρχουν δύο περιπτώσεις: ἡ πρώτη εἶναι ἐπικίνδυνη, ἡ δεύτερη ἔχει πνευματικὴ ἀντιμετώπιση. Ὅταν ὁ μοναχὸς ξεχνᾶ τοὺς δικούς του καὶ δὲν σκέφτεται καὶ τοὺς ἄλλους, δηλαδὴ δὲν προσεύχεται γιὰ τὸν κόσμο, τότε αὐτὸ εἶναι πολὺ κακό. Ἐρχόμαστε δηλαδὴ στὸ μοναστήρι, ἐγκαταλείπουμε τοὺς δικούς μας, καὶ φθάνουμε νὰ ξεχάσουμε τοὺς δικούς μας, πόσο μᾶλλον τοὺς ἄλλους. Ἀντιμετωπίζουμε τὰ πράγματα πνευματικά, ἀλλὰ δὲν συμμετέχουμε στὸν πόνο τῶν ἄλλων πνευματικά. Δὲν προχωροῦμε πνευματικά, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ νιώσουμε τὰ προβλήματά τους, καὶ ὑπάρχει κίνδυνος νὰ φθάσουμε σὲ μιὰ ἀναισθησία. Ἀρχίζει σιγὰ-σιγὰ μία ἀδιαφορία καὶ γίνεται ἡ καρδιὰ πέτρα. Στὴν δεύτερη περίπτωση πονᾶ κανεὶς γιὰ ὅλο τὸν κόσμο, ἀλλὰ νιώθει καὶ μιὰ παρηγοριά, γιατὶ σκέφτεται ὅτι ὁ ἄλλος ποὺ ὑποφέρει θὰ ἔχη μισθὸ ἀπὸ τὸν Θεό, θὰ εἶναι μάρτυρας. Μὲ αὐτὸν τὸν λογισμὸ νιώθει βαθειὰ σιγουριὰ καὶ ἔχει μιὰ ἐσωτερικὴ χαρά. Σ᾽ αὐτὴν τὴν περίπτωση ἡ καρδιὰ δὲν εἶναι πέτρινη ἀλλὰ θεϊκή.

Ἂν δὲν προσέξουν οἱ καλόγεροι, μπορεῖ νὰ γίνη ἡ καρδιά τους πολὺ σκληρή. Οἱ κοσμικοὶ βλέπουν ἀτυχήματα, τὴν δυστυχία τῶν ἄλλων, καὶ πονοῦν. Ἐμεῖς δὲν τὴν βλέπουμε καὶ μπορεῖ νὰ ζητᾶμε ὅλο γιὰ τὸν ἑαυτό μας. Ἂν δὲν κάνουμε δηλαδὴ λεπτὴ ἐργασία, γιὰ νὰ νιώσουμε τὴν δυστυχία τῶν ἄλλων καὶ νὰ κάνουμε γι' αὐτοὺς καρδιακὴ προσευχή, θὰ γίνουμε σκληροκάρδιοι. Θὰ φθάσουμε σὲ σημεῖο νὰ θέλουμε τὸ βόλεμά μας καὶ θὰ γίνη ἡ καρδιά μας πέτρινη μὲ τὴν ἀδιαφορία, πράγμα ποὺ εἶναι

ἀντιευαγγελικό. Ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ ἐνδιαφέρεται, νὰ πονάη καὶ νὰ προσεύχεται γενικὰ γιὰ τὸν κόσμο. Αὐτὸ δὲν τοῦ φέρνει περισπασμό, ἀλλὰ ἀντιθέτως βοηθιέται καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὴν προσευχή, βοηθάει καὶ τοὺς ἄλλους.

– Γέροντα, ἐνῶ βλέπω τὰ χάλια μου, κάνω πιὸ πολλὴ προσευχὴ γιὰ τοὺς ἄλλους. Μήπως εἶναι καλύτερα νὰ μὴν προσεύχωμαι γιὰ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ προσεύχωμαι μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό μου;

– Ἀπὸ ταπείνωση; Ἂν εἶναι ἀπὸ ταπείνωση, νὰ λὲς στὸν Θεὸ μὲ πολλὴ ταπείνωση: «Θεέ μου, τέτοια ποὺ εἶμαι, δὲν πρέπει νὰ μὲ ἀκούσης. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀδικία νὰ ὑποφέρουν οἱ ἄλλοι ἐξ αἰτίας μου; Γιατί, ἐὰν εἶχα πνευματικὴ κατάσταση, παρρησία, θὰ μὲ ἄκουγες καὶ θὰ τοὺς βοηθοῦσες. Φταίω καὶ ἐγώ, ποὺ ὁ ἄλλος ὑποφέρει. Τώρα ὅμως τί φταίει νὰ ὑποφέρη ἐξ αἰτίας μου; Σὲ παρακαλῶ, βοήθησέ τον». Ἐξαρτᾶται δηλαδὴ πῶς τοποθετεῖσαι γιὰ τοὺς ἄλλους. Νιώθεις ὅτι δὲν εἶσαι ἄξια, ἀλλὰ τυχαίνει, βλέπεις ἕναν πονεμένο, στενοχωριέσαι, πονᾶς, προσεύχεσαι. Ὅταν λ.χ. βλέπω ἕναν τυφλό, αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτό μου ἔνοχο, γιατί, ἂν εἶχα πνευματικὴ κατάσταση, θὰ μποροῦσα νὰ τὸν θεραπεύσω. Ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε τὴν δυνατότητα νὰ γίνουμε ἅγιοι, νὰ κάνουμε θαύματα, ὅπως ἔκανε καὶ Ἐκεῖνος. Ἀναγνωρίζουμε τὴν μεγάλη ἢ μικρή μας πνευματικὴ ἀρρώστια καὶ ταπεινὰ ζητοῦμε τὴν σωματικὴ ὑγεία γιὰ τὸν συνάνθρωπό μας, ὡς ἔνοχοι γιὰ τὴν ἀρρώστια του. Γιατί, ἐὰν εἴχαμε πνευματικὴ ὑγεία, θὰ εἶχε θεραπευθῆ πρὸ καιροῦ καὶ δὲν θὰ παιδευόταν. Ὅταν τοποθετούμαστε σωστά, ὅτι εἴμαστε ἔνοχοι γιὰ ὅλη τὴν κατάσταση τοῦ κόσμου, καὶ λέμε «*Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησον ἡμᾶς*», βοηθιέται καὶ ὁ κόσμος ὅλος. Καὶ γιὰ τὰ χάλια του πρέπει νὰ πονέση κανεὶς καὶ νὰ ζητήση τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Φυσικά, ἂν φθάση σὲ μιὰ πνευματικὴ κατάσταση, τότε γιὰ τὸν ἑαυτό του δὲν ζητάει τίποτε.

Βλέπω ὅτι πολλὲς φορὲς πιάνουμε στραβὰ τὸ «*Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με*» καὶ δῆθεν ἀπὸ ταπείνωση δὲν λέμε «*ἐλέησον ἡμᾶς*», δὲν προσευχόμαστε γιὰ τοὺς ἄλλους παρὰ μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό μας. Γι᾿ αὐτὸ καὶ μερικὲς φορὲς μᾶς παρεξηγοῦν ἐμᾶς τοὺς μοναχοὺς οἱ κοσμικοὶ καὶ λένε ὅτι εἴμαστε ἐγωιστὲς καὶ ὅτι φροντίζουμε νὰ σώσουμε μόνον τὸν ἑαυτό μας. Τὸ «*ἐλέησόν με*» εἶναι γιὰ νὰ μὴν πέσουμε σὲ ὑπερηφάνεια. Ἡ εὐχὴ ἑνὸς ταπεινοῦ ἀνθρώπου, ποὺ πιστεύει ὅτι εἶναι χειρότερος ἀπὸ ὅλους, ἔχει περισσότερη ἀξία ἀπὸ τὴν ἀγρυπνία ποὺ κάνει ἕνας ἄλλος μὲ ὑπερήφανο λογισμό. Ὅταν προσευχώμαστε μὲ ὑπερηφάνεια, κοροϊδεύουμε τὸν ἑαυτό μας.

Κατάσταση συναγερμοῦ

Μὴν ξεχνᾶτε ὅτι περνοῦμε δύσκολους καιροὺς καὶ χρειάζεται πολλὴ προσευχή. Νὰ θυμᾶστε τὴν μεγάλη ἀνάγκη ποὺ ἔχει ὁ κόσμος σήμερα καὶ τὴν μεγάλη ἀπαίτηση ποὺ ἔχει ὁ Θεὸς ἀπὸ μᾶς γιὰ προσευχή. Νὰ εὔχεσθε γιὰ τὴν γενικὴ ἐξωφρενικὴ κατάσταση ὅλου τοῦ κόσμου, νὰ λυπηθῆ ὁ Χριστὸς τὰ πλάσματά Του, γιατὶ βαδίζουν στὴν καταστροφή. Νὰ ἐπέμβη θεϊκὰ στὴν ἐξωφρενικὴ ἐποχὴ ποὺ ζοῦμε, γιατὶ ὁ κόσμος ὁδηγεῖται στὴν σύγχυση, στὴν τρέλλα καὶ στὸ ἀδιέξοδο.

Μᾶς κάλεσε ὁ Θεὸς νὰ κάνουμε προσευχὴ γιὰ τὸν κόσμο, ποὺ ἔχει τόσα προβλήματα! Οἱ καημένοι δὲν προλαβαίνουν ἕναν σταυρὸ νὰ κάνουν. Ἐὰν ἐμεῖς οἱ μοναχοὶ δὲν κάνουμε προσευχή, ποιοί θὰ κάνουν; Ὁ στρατιώτης σὲ καιρὸ πολέμου εἶναι σὲ κατάσταση συναγερμοῦ, ἕτοιμος μὲ τὰ παπούτσια. Στὴν ἴδια κατάσταση

πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὁ μοναχός. Ἀχ, Μακκαβαῖος[8] θὰ ἔβγαινα! Στὰ βουνὰ θὰ ἔφευγα, γιὰ νὰ προσεύχωμαι συνέχεια γιὰ τὸν κόσμο.

Πρέπει νὰ βοηθήσουμε μὲ τὴν προσευχὴ τὸν κόσμο ὅλο, νὰ μὴν κάνη ὁ διάβολος ὅ,τι θέλει. Ἔχει ἀποκτήσει δικαιώματα ὁ διάβολος. Ὄχι ὅτι τὸν ἀφήνει ὁ Θεός, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ παραβιάση τὸ αὐτεξούσιο. Γι᾽ αὐτὸ ἐμεῖς νὰ βοηθήσουμε μὲ τὴν προσευχή. Ὅταν πονάη κανεὶς γιὰ τὴν σημερινὴ κατάσταση ποὺ ἐπικρατεῖ στὸν κόσμο καὶ προσεύχεται, τότε βοηθιοῦνται οἱ ἄνθρωποι, χωρὶς νὰ παραβιάζεται τὸ αὐτεξούσιο. Ἂν προχωρήσετε μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ ἀκόμη λίγο, θὰ ἀρχίσουμε νὰ κάνουμε μιὰ προσπάθεια στὸ θέμα τῆς προσευχῆς, νὰ μπῆ μιὰ σειρά, νὰ γίνετε ραντάρ, γιατὶ καὶ τὰ πράγματα ζορίζουν. Θὰ διοργανώσουμε ἕνα συνεργεῖο προσευχῆς. Νὰ κάνετε πόλεμο μὲ τὸ κομποσχοίνι. Μὲ πόνο νὰ γίνεται ἡ προσευχή. Ξέρετε τί δύναμη ἔχει τότε ἡ προσευχή;

Πολὺ πληγώνομαι, ὅταν βλέπω μοναχοὺς νὰ ἐνεργοῦν ἀνθρωπίνως καὶ ὄχι μὲ τὴν προσευχὴ διὰ μέσου τοῦ Θεοῦ στὰ δυσκολοκατόρθωτα ἀνθρωπίνως. Ὁ Θεὸς μπορεῖ ὅλα νὰ τὰ τακτοποιήση. Ὅταν κανεὶς κάνη σωστὴ πνευματικὴ ἐργασία, τότε μπορεῖ μόνο μὲ τὴν προσευχὴ νὰ χτίση μοναστήρια καὶ νὰ τὰ ἐφοδιάση μὲ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα καὶ νὰ βοηθήση τὸ σύμπαν. Δὲν χρειάζεται οὔτε νὰ δουλεύη· ἀρκεῖ μόνο νὰ προσεύχεται. Ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ προσπαθήση νὰ μὴν πονοκεφαλάη γιὰ τὴν ἄλφα ἢ βῆτα δυσκολία, εἴτε εἶναι ἀτομικὴ εἴτε ἑνὸς συνανθρώπου του εἴτε ἀφορᾶ στὴν γενικὴ κατάσταση, ἀλλὰ νὰ καταφεύγη στὴν προσευχὴ καὶ νὰ στέλνη διὰ τοῦ Θεοῦ πολλὲς θεῖες δυνάμεις. Ἄλλωστε καὶ τὸ ἔργο τοῦ μοναχοῦ αὐτὸ εἶναι, καὶ ἐὰν αὐτὸ δὲν τὸ ἔχη καταλάβει ὁ μοναχός, ἡ ζωή του δὲν ἔχει κανένα νόημα. Γι᾽ αὐτό, νὰ ξέρη ὅτι ἡ κάθε ἀγωνία του ποὺ τὸν ὠθεῖ νὰ ἀναζητᾶ ἀνθρώπινες λύσεις στὰ διάφορα προβλήματα, μὲ ἕνα βασάνισμα καὶ πονοκέφαλο, εἶναι τοῦ πειρασμοῦ. Ὅταν βλέπετε ὅτι σᾶς ἀπασχολοῦν πράγματα γιὰ τὰ ὁποῖα ἀνθρωπίνως δὲν ὑπάρχει λύση καὶ δὲν τὰ ἐμπιστεύεστε στὸν Θεό, νὰ ξέρετε ὅτι αὐτὸ εἶναι τέχνασμα τοῦ πειρασμοῦ, γιὰ νὰ ἀφήσετε τὴν προσευχή, μὲ τὴν ὁποία μπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ στείλη ὄχι ἁπλῶς θεία δύναμη ἀλλὰ θεῖες δυνάμεις, καὶ ἡ βοήθεια τότε δὲν θὰ εἶναι ἁπλῶς θεία βοήθεια ἀλλὰ θαῦμα Θεοῦ. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ἀρχίζουμε νὰ ἀγωνιοῦμε, ἐμποδίζουμε τὸν Θεὸ νὰ ἐπέμβη. Βάζουμε τὴν λογικὴ μπροστὰ καὶ ὄχι τὸν Θεό, τὸ θεῖο θέλημα, ὥστε νὰ δικαιούμαστε τὴν θεία βοήθεια. Ὁ διάβολος προσπαθεῖ, κλέβοντας μὲ τέχνη τὴν ἀγάπη τοῦ μοναχοῦ, νὰ τὸν κρατάη σὲ μιὰ κοσμικὴ ἀγάπη, σὲ μιὰ κοσμικὴ ἀντιμετώπιση καὶ κοσμικὴ προσφορὰ στὸν συνάνθρωπό του, ἐνῶ ὡς μοναχὸς ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ κινῆται στὸν δικό του χῶρο, στὴν δική του εἰδικότητα, τοῦ Ἀσυρματιστοῦ, γιατὶ αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ διακόνημα ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός. Ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσα κάνουμε μὲ τὶς ἀνθρώπινες προσπάθειες, εἶναι σὲ κατώτερη μοῖρα.

---

[8] Ἡ προσωνυμία «Μακκαβαῖος» δόθηκε στὸν Ἰούδα, ἡγέτη τῆς Ἰουδαϊκῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία ἔγινε τὸ 166 π.Χ. κατὰ τοῦ Ἀντιόχου Δ΄ τοῦ Ἐπιφανοῦς, ἡγεμόνος τοῦ βασιλείου τῶν Σελευκιδῶν. Σημαίνει – κατὰ τὴν πιθανώτερη ἄποψη – αὐτὸν ποὺ σφυροκόπησε τοὺς ἐχθρούς. Τὸ ἴδιο ἐπίθετο δόθηκε στὴν συνέχεια καὶ στοὺς διαδόχους τοῦ Ἰούδα. Οἱ Μακκαβαῖοι διακρίθηκαν γιὰ τοὺς ἀγῶνες ὑπὲρ τῆς πατρῴας πίστεως καὶ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. (Βλ. *Α΄, Β΄, Γ΄ Μακ.*).

Ἐπίσης καλύτερα εἶναι ὁ μοναχὸς νὰ βοηθάη τοὺς ἄλλους μὲ τὴν προσευχή του παρὰ μὲ τὰ λόγια του. Ἂν δὲν ἔχη τὴν δύναμη νὰ συγκρατήση κάποιον ποὺ κάνει κακό, ἂς τὸν βοηθήση ἀπὸ μακριὰ μὲ τὴν προσευχή, γιατὶ διαφορετικὰ μπορεῖ καὶ νὰ βλαφθῆ. Μιὰ εὐχὴ καλή, καρδιακή, ἔχει περισσότερη δύναμη ἀπὸ χιλιάδες λόγια, ὅταν οἱ ἄλλοι δὲν παίρνουν ἀπὸ λόγια. Παρόλο ποὺ λένε ὅτι βοηθῶ τὸν κόσμο ποὺ ἔρχεται καὶ μὲ βρίσκει, ὡς θετικὴ προσφορά μου στὸν κόσμο βλέπω τὴν μιάμιση ὥρα ποὺ διαβάζω τὸ Ψαλτήρι. Τὸ ἄλλο τὸ θεωρῶ ψυχαγωγία· νὰ ποῦν οἱ καημένοι τὸν πόνο τους, νὰ τοὺς δώσω καμμιὰ συμβουλή. Γι᾽ αὐτὸ τὴν βοήθεια δὲν τὴν θεωρῶ προσφορὰ δική μου· ἡ προσευχὴ εἶναι ποὺ βοηθάει. Ἂν εἶχα ὅλο τὸν χρόνο μου γιὰ προσευχή, περισσότερο θὰ βοηθοῦσα τὸν κόσμο. Ἂς ποῦμε ὅτι θὰ δῶ τὴν ἡμέρα διακόσιους πονεμένους· μόνο διακόσιοι πονεμένοι ὑπάρχουν στὸν κόσμο; Ἂν δὲν δῶ κανέναν καὶ προσευχηθῶ γιὰ ὅλον τὸν κόσμο, τότε βλέπω ὅλον τὸν κόσμο. Γι' αὐτὸ λέω στὸν κόσμο: «Ἐγὼ θέλω νὰ μιλῶ γιὰ σᾶς στὸν Θεό, καὶ ὄχι σ' ἐσᾶς γιὰ τὸν Θεό. Αὐτὸ εἶναι καλύτερο γιὰ σᾶς, ἀλλὰ δὲν μὲ καταλαβαίνετε».

Νὰ μὴν παραμελοῦμε τὸ θέμα τῆς προσευχῆς σ' αὐτὰ τὰ δύσκολα χρόνια. Εἶναι ἀσφάλεια ἡ προσευχή, εἶναι ἐπικοινωνία μὲ τὸν Θεό. Εἴδατε τί λέει ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ; «Δὲν θὰ μᾶς ζητήση λόγο ὁ Θεός, γιατὶ δὲν κάναμε προσευχή, ἀλλὰ γιατὶ δὲν εἴχαμε ἐπαφὴ μὲ τὸν Χριστὸ καὶ μᾶς ταλαιπώρησε ὁ διάβολος»[9].

---

[9] Βλ. Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, *Οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι*, Λόγος ΜΒ΄, σ. 153.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Τὰ μοναστήρια εἶναι τὰ ὀχυρὰ τῆς Ἐκκλησίας[1]

Ὁ μοναχὸς εἶναι φάρος πάνω στὰ βράχια

Γέροντα, ποιό εἶναι τὸ ἔργο τοῦ μοναχοῦ;

– Ἔργο τοῦ μοναχοῦ εἶναι νὰ γίνη δοχεῖο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Νὰ κάνη τὴν καρδιά του εὐαίσθητη σὰν τὸ φύλλο τοῦ χρυσοῦ τῶν ἁγιογράφων. Ὅλο τὸ ἔργο τοῦ μοναχοῦ εἶναι ἀγάπη, ὅπως καὶ τὸ ξεκίνημά του γίνεται ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό, ἡ ὁποία ἔχει καὶ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον. Ὁ μοναχὸς μελετάει τὴν δυστυχία τῆς κοινωνίας, πονάει ἡ καρδιά του καὶ προσεύχεται συνεχῶς καρδιακὰ γιὰ τὸν κόσμο. Ἔτσι ἐλεεῖ τὸν κόσμο μὲ τὴν προσευχή. Ὑπάρχουν μοναχοὶ ποὺ βοηθοῦν τοὺς ἀνθρώπους περισσότερο ἀπὸ ὅσο θὰ τοὺς βοηθοῦσε ὅλος ὁ κόσμος μαζί. Ἕνας κοσμικὸς λ.χ. προσφέρει δύο πορτοκάλλια ἢ ἕνα κιλὸ ρύζι σὲ κάποιον φτωχό, πολλὲς φορὲς μόνο γιὰ νὰ τὸν δοῦν οἱ ἄλλοι, καὶ κατακρίνει μάλιστα, γιατὶ οἱ ἄλλοι δὲν ἔδωσαν. Ὁ μοναχὸς ὅμως βοηθάει μὲ τόννους σιωπηλὰ μὲ τὴν προσευχή του.

Ὁ μοναχὸς δὲν βάζει δικά του σχέδια καὶ προγράμματα κοσμικὰ γιὰ ἱεραποστολές, ἀλλὰ προχωρεῖ χωρὶς κανένα δικό του σχέδιο καὶ ὁ Καλὸς Θεὸς τὸν περνάει στὸ σχέδιο τὸ δικό Του, τὸ θεϊκό, καί, ἂν χρειασθῆ γιὰ ἱεραποστολή, τὸν στέλνει ὁ Θεὸς μὲ θεῖο τρόπο. Δὲν ζητάει ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς νὰ βγοῦν στὸν κόσμο, γιὰ νὰ κρατοῦν τοὺς ἀνθρώπους νὰ περπατοῦν, ἀλλὰ ζητάει νὰ τοὺς δώσουν τὸ φῶς μὲ τὸ βίωμά τους, γιὰ νὰ ὁδηγηθοῦν στὴν αἰώνια ζωή. Ὁ μοναχὸς δηλαδὴ δὲν ἔχει ὡς ἀποστολὴ νὰ βοηθήση τὸν κόσμο μὲ τὸ νὰ βρίσκεται μέσα στὸν κόσμο. Φεύγει μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμο, ὄχι γιατὶ μισεῖ τὸν κόσμο, ἀλλὰ γιατὶ ἀγαπάει τὸν κόσμο, καὶ ζώντας μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμο, θὰ τὸν βοηθήση μὲ τὴν προσευχή του σὲ ὅ,τι δὲν γίνεται ἀνθρωπίνως παρὰ μόνο μὲ θεϊκὴ ἐπέμβαση. Γι' αὐτὸ ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ βρίσκεται σὲ διαρκῆ ἐπικοινωνία μὲ τὸν Θεό, νὰ παίρνη σήματα καὶ νὰ δείχνη στοὺς ἀνθρώπους τὸν δρόμο πρὸς τὸν Θεό.

Δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω πῶς δικαιολογοῦν μερικὰ πράγματα οἱ Ρωμαιοκαθολικοί. Μοῦ λύθηκε ἡ ἀπορία πρὶν ἀπὸ λίγο καιρό, ὅταν πέρασαν ἀπὸ τὸ Καλύβι δύο Ρωμαιοκαθολικοὶ ἀρχιτέκτονες ἀπὸ τὴν Ρώμη. Εἶχαν ἄγνοια ἀλλὰ καλὴ διάθεση. «Τί κάνουν οἱ μοναχοί, μοῦ λένε, καὶ κάθονται ἐδῶ; Γιατί δὲν πηγαίνουν στὸν κόσμο νὰ κάνουν κοινωνικὸ ἔργο;». «Οἱ φάροι, τοὺς λέω, δὲν πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε πάνω στὰ βράχια; Τί, πρέπει νὰ πᾶνε στὶς πόλεις νὰ προστεθοῦν στὰ φανάρια; Ἄλλη ἀποστολὴ ἔχουν οἱ φάροι, ἄλλη τὰ φανάρια». Ὁ μοναχὸς δὲν εἶναι φαναράκι, γιὰ νὰ τοποθετηθῆ στὴν πόλη σὲ μιὰ ἄκρη τοῦ δρόμου καὶ νὰ φωτίζη τοὺς διαβάτες, νὰ μὴ σκοντάφτουν. Εἶναι φάρος ἀπομακρυσμένος, στημένος ψηλὰ στὰ βράχια, ποὺ μὲ τὶς ἀναλαμπές του φωτίζει τὰ πελάγη καὶ τοὺς ὠκεανούς, γιὰ νὰ κατευθύνωνται τὰ καράβια καὶ νὰ φθάνουν στὸν προορισμό τους, στὸν Θεό.

---

[1] Γιὰ τὴν Προσευχὴ καὶ τὸν Μοναχισμὸ θὰ κυκλοφορήσουν ἰδιαίτεροι τόμοι. Στὸν τόμο αὐτὸν ἔχει περιληφθῆ ἀπὸ αὐτὰ τὰ θέματα μόνον ὅ,τι ἔχει σχέση μὲ τὴν πνευματικὴ ἀφύπνιση.

Τὸ ἀθόρυβο κήρυγμα τοῦ μοναχοῦ

Θὰ κάνω προσευχὴ ἐσεῖς οἱ τρεῖς δόκιμες νὰ μὴ μεγαλώσετε, νὰ μείνετε ἔτσι, μὲ αὐτὰ τὰ μπλὲ μαντήλια, σ᾽ αὐτὸ τὸ ὕψος, σ᾽ αὐτὴν τὴν ἡλικία! Ξέρετε πῶς βοηθιοῦνται ἀθόρυβα οἱ ἄνθρωποι, ὅταν σᾶς βλέπουν; Γιατὶ σήμερα στὸν κόσμο δὲν βρίσκουν εὔκολα μιὰ σωστὴ κοπέλα. Οἱ περισσότερες εἶναι ἀγριεμένες, μὲ τὰ τσιγάρα στὸ χέρι, κάνουν κάτι μορφασμούς... Καὶ βλέπουν ἐδῶ νέες ἀφιερωμένες, νὰ ψέλνουν, νὰ χαίρωνται... Σοῦ λέει: «Τί γίνεται ἐδῶ; κάτι συμβαίνει. Νὰ ποῦμε ὅτι εἶναι χαζές; δὲν εἶναι. Νὰ ποῦμε ὅτι τοὺς λείπει κάτι; δὲν τοὺς λείπει. Φαίνεται, κάτι ἀνώτερο ὑπάρχει». Πράγματι, ξέρετε πόσο βοηθάει αὐτό;

Ὅταν πηγαίνουν κοσμικοὶ σὲ ἕνα μοναστήρι καὶ βλέπουν σωστοὺς μοναχούς, τότε καὶ ἄπιστοι νὰ εἶναι, ἂν ἔχουν καλὴ διάθεση, γίνονται πιστοί. Πολλοὶ ἄθεοι ἐπιστήμονες ποὺ ἦρθαν μόνο γιὰ μιὰ ἐπίσκεψη στὸ Ἅγιον Ὄρος, ἄλλαξαν ζωή. Προβληματίζονται μὲ τὴν καλὴ ἔννοια καὶ βοηθιοῦνται. Βλέπουν νέους ἀνθρώπους, χαρούμενους, ποὺ εἶχαν ὅλες τὶς προϋποθέσεις νὰ ἀναδειχθοῦν στὸν κόσμο, νὰ ἀφήνουν πλούτη, θέσεις κ.λπ., καὶ νὰ ζοῦν ἀσκητικά, μὲ προσευχὴ καὶ ἀγρυπνία, καὶ λένε: «Τί γίνεται; ἂν ὄντως ὑπάρχη Θεός, ἂν ὑπάρχη ἄλλη ζωή, ἂν ὑπάρχη κόλαση, ἐγὼ τί κάνω;». Ἔτσι φρενάρουν τὴν ἁμαρτωλὴ ζωή τους ἢ καὶ τὴν διορθώνουν. Ξέρω μιὰ περίπτωση· μιὰ κοπέλα εἴκοσι χρονῶν ἔκανε ἀπόπειρα αὐτοκτονίας, ἔκοψε τὶς φλέβες της, ἀλλὰ τὴν πρόλαβαν. Βρέθηκε μετὰ ἕνας μοναχός, τὴν πῆρε καὶ τὴν πῆγε σὲ ἕνα γυναικεῖο μοναστήρι. Ἦταν ἡ καημένη ἀγριεμένη. Ὅταν ὅμως εἶδε ἐκεῖ τὶς μοναχές, συνῆλθε. «Βλέπω ἄλλον κόσμο ἐδῶ, εἶπε. Μπορῶ νὰ μείνω;».

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀθόρυβο κήρυγμα τοῦ μοναχοῦ. Πολλοὶ κηρύττουν, λίγοι ἐμπνέουν ἐμπιστοσύνη, γιατὶ ἡ ζωή τους δὲν ἀνταποκρίνεται στὰ λόγια τους. Ὁ μοναχὸς δὲν κάνει κηρύγματα δυνατὰ νὰ τὸν ἀκούσουν οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ κηρύττει σιωπηλὰ μὲ τὴν ζωή του τὸν Χριστὸ καὶ βοηθάει μὲ τὴν προσευχή του. Ζῆ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ τὸν προδίδει. Ἔτσι κηρύττεται τὸ Εὐαγγέλιο κατὰ τὸν θετικώτερο τρόπο, πράγμα ποὺ διψάει ὁ κόσμος, ἰδίως ὁ σημερινός. Καὶ ὅταν μιλάη ὁ μοναχός, δὲν λέει ἁπλῶς μιὰ σκέψη· λέει μιὰ ἐμπειρία. Ἀλλὰ καὶ μιὰ σκέψη νὰ πῆ, καὶ αὐτὴ εἶναι φωτισμένη.

– Γέροντα, μερικοὶ λένε ὅτι οἱ νέοι ἢ οἱ νέες πηγαίνουν στὸ μοναστήρι ἄλλοτε ἀπὸ ἀπογοήτευση καὶ ἄλλοτε ἐπειδὴ ἔχουν κάποια ἀναπηρία ἢ ἐπειδὴ εἶναι ἐλαφροὶ στὸ μυαλό.

– Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶχαν φαίνεται ἕνα ἢ δύο τέτοια περιστατικὰ κατὰ νοῦ καὶ ἀδικοῦν στὴν συνέχεια ἢ ἀπὸ κακότητα ἢ ἀπὸ ζήλεια τὸ 90% τῶν μοναχῶν. Ἐὰν ὅμως ἐξετάσουν τὰ πράγματα καὶ δοῦν ὅτι δὲν εἶναι ἔτσι, τότε λένε ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει κάτι ἀνώτερο, ὑπάρχει Θεός.

Γι᾽ αὐτὸ ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε τὸ καλὸ παράδειγμα γιὰ τὸν κόσμο – «*οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων*»[2]. Ὁ σωστὸς μοναχὸς εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Τί λέει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος; «Οἱ Ἄγγελοι εἶναι φῶς γιὰ τοὺς μοναχοὺς καὶ οἱ μοναχοὶ εἶναι φῶς γιὰ τοὺς κοσμικούς»[3]. Ὁ μοναχός, ὅταν

---

[2] *Ματθ*. 5, 16.

[3] Βλ. Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, *Κλῖμαξ*, Λόγος ΚΣΤ´, παρ. κγ´, σ. 128.

διαφέρη ἀπὸ τοὺς κοσμικούς, τότε βοηθάει θετικά. Γιατὶ αὐτὸ ποὺ βοηθάει τοὺς κοσμικοὺς ποὺ ταλαιπωροῦνται γιὰ μάταια πράγματα εἶναι ἡ ἁγιότητα, ἡ ὁποία μὲ τὴν ἁπλότητά της τοὺς διδάσκει νὰ συλλάβουν τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς, γιὰ νὰ τοὺς φύγη τὸ πλάκωμα ἀπὸ τὴν καρδιά.

Ὁ μοναχὸς καὶ ἡ ἀναγέννηση τοῦ κόσμου

Οἱ μοναχοὶ εἶναι ὁ τακτικὸς στρατὸς τοῦ Χριστοῦ, γι᾿ αὐτὸ δὲν πληρώνονται. Νά, βλέπεις πῶς πολλοὶ δὲν μποροῦν νὰ ξεχάσουν τὸ Ἅγιον Ὄρος! Ὅπου ἀλλοῦ νὰ πᾶνε, θὰ τοὺς ζητήσουν χρήματα κ.λπ., ἐνῶ στὸ Ἅγιον Ὄρος θὰ βγάλουν μόνον τὸ διαμονητήριο καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα μποροῦν νὰ πᾶνε ὅπου θέλουν, χωρὶς νὰ πληρώσουν. Θὰ φᾶνε δωρεάν, θὰ κοιμηθοῦν δωρεάν. Βρίσκουν κάτι ἄλλο, καὶ γι᾿ αὐτὸ βοηθιοῦνται. Ὅταν ἤμουν στὸ Καλύβι τοῦ Τιμίου Σταυροῦ[4], ἦρθε κάποιος ποὺ εἶχε προβλήματα. Συζητήσαμε μιάμιση ὥρα. Μετὰ ἔβγαλε νὰ μοῦ δώση ἕνα πεντακοσάρικο. «Τί εἶναι αὐτό;», τοῦ λέω. «Γιὰ μιὰ ἁπλὴ ἐπίσκεψη στὸν γιατρὸ πληρώνουμε τόσο, μοῦ λέει. Μὲ συγχωρῆς, μήπως εἶναι λίγα;».

Μερικοὶ μεγάλοι τῆς Ε.Ο.Κ., ὅταν ἦρθαν στὸ Ἅγιον Ὄρος ὕστερα ἀπὸ τὴν τελευταία πυρκαγιά, γιὰ νὰ δοῦν τί χρειάζεται καὶ νὰ βοηθήσουν, πέρασαν καὶ ἀπὸ τὸ Καλύβι. Πάνω στὴν συζήτηση τοὺς εἶπα: «Ἐμεῖς ἤρθαμε ἐδῶ, γιὰ νὰ δώσουμε· δὲν ἤρθαμε, γιὰ νὰ πάρουμε». «Πρώτη φορὰ τὸ ἀκούσαμε αὐτό», μοῦ εἶπαν καὶ τὸ σημείωσαν ἀμέσως[5]. Ἐμεῖς γίναμε μοναχοί, γιὰ νὰ πάρουμε ὑλικά; Γίναμε μοναχοί, γιὰ νὰ δίνουμε πνευματικά, χωρὶς νὰ παίρνουμε ὑλικά. Νὰ εἴμαστε ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τὰ βιοτικά, γιὰ νὰ μεριμνοῦμε γιὰ τὰ πνευματικά. Βγήκαμε στὸ κλαρὶ γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἐμεῖς ἀπὸ τὰ πάθη καὶ νὰ ἐλευθερώσουμε καὶ ἄλλους.

Ὁ σκοπός μας εἶναι μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὸ παράδειγμά μας νὰ βοηθηθοῦν οἱ ἄνθρωποι, γιὰ νὰ ἀναγεννηθοῦν πνευματικά. Ὅταν φεύγη ἀπὸ τὸν κόσμο κανεὶς καὶ μπαίνη στὸ μοναστήρι, γίνεται Πατὴρ ἢ Μήτηρ, δηλαδὴ πνευματικὸς Πατέρας ἢ πνευματικὴ Μητέρα. Μιὰ κοπέλα, ὅταν γίνεται μοναχή, «νυμφεύεται»· γίνεται νύμφη Χριστοῦ, μητέρα πνευματική, καὶ βοηθάει γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τῶν ἀνθρώπων. Μὲ τὴν προσευχὴ βοηθάει νὰ γίνουν λ.χ. σωστὲς οἰκογένειες. Ἀλλὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προσευχή, ὑπάρχουν καὶ περιπτώσεις ποὺ πρέπει νὰ προσφέρη στὸν ἄνθρωπο καὶ ἀνθρώπινη βοήθεια. Κάθε σωστὴ μοναχή, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προσευχὴ ποὺ κάνει γιὰ τὸν κόσμο, πολὺ βοηθάει μὲ τὸν τρόπο της, μὲ μιὰ σωστὴ ἀντιμετώπιση, μὲ δυὸ λόγια πνευματικὰ ποὺ θὰ πῆ ἐκεῖ στὸ ἀρχονταρίκι σὲ ἕναν προσκυνητή, γιὰ νὰ συλλάβη τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς, σὲ μιὰ μητέρα, γιὰ νὰ τὴν στηρίξη. Τὸ νὰ ζητάη ὅμως ἡ μοναχὴ ἐπικοινωνίες κ.λπ., εἶναι χαμένα πράγματα, γιατὶ οἱ προβολὲς οἱ κοσμικὲς ἔρχονται σὲ σύγκρουση μὲ τοὺς πνευματικοὺς νόμους καὶ ταλαιπωρούμαστε. Ὅσο μπορεῖτε, νὰ κινῆσθε στὴν ἀφάνεια. Κάνω μιὰ σύγκριση καὶ πονῶ: Μερικοὶ μοναχοὶ ἐπιδιώκουν πανηγύρια, ἐπισκέψεις, φιλίες πνευματικές. Ἐγὼ

---

[4] Ὁ Γέροντας ἔμεινε στὸ Καλύβι τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τὰ χρόνια 1969-1978.

[5] Εἰπώθηκαν τὸν Μάιο τοῦ 1991.

ἀναγκάζομαι νὰ πάω κάπου γιὰ πνευματικὴ ἐργασία καὶ τὸ νιώθω σὰν μαρτύριο, τὸ βλέπω σπατάλη χρόνου.

– Γέροντα, ὅταν μιὰ μοναχὴ μεγάλη στὴν ἡλικία εἶναι ἀνώριμη πνευματικά, τί φταίει;

– Δὲν παρακολουθεῖ τὸν ἑαυτό της καὶ δὲν κάνει τὴν πνευματικὴ ἐργασία ποὺ πρέπει. Τὸ κακὸ ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινάει. Ἂς ποῦμε ὅτι μιὰ δὲν τὴν καλοῦσε γιὰ μοναχὴ ὁ Χριστὸς καὶ ἔμενε στὸν κόσμο καὶ γινόταν μητέρα. Τότε δὲν θὰ εἶχε ἀπαιτήσεις αὐτὴ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ οἱ ἄλλοι θὰ εἶχαν ἀπαιτήσεις ἀπὸ αὐτή. Θὰ ἔδινε πολλὰ καὶ θὰ ἔπαιρνε πολλὰ μὲ τὴν θυσία ποὺ θὰ ἔκανε. Στὸ μοναστήρι πρέπει νὰ γίνη πνευματικὴ μητέρα· ἡ ἀποστολή της εἶναι ἀνώτερη καὶ ἀπὸ τῆς μητέρας. Ἀλλὰ τώρα τί γίνεται; Ἔρχεται στὸ μοναστήρι μικρὴ καί, ἂν δὲν κάνη τὴν πνευματικὴ ἐργασία ποὺ πρέπει, ἔχει τὸν λογισμὸ ὅτι εἶναι συνέχεια παιδί. Πρέπει ὅμως νὰ καταλάβη ὅτι δὲν εἶναι παιδί, γιὰ νὰ ἔχη τὸν λογισμό: «Ἔχουμε τὴν μάνα μας, ἔχουμε τὸ σπίτι μας, ἔχουμε τὸ ἀμέριμνο, καὶ δὲν μὲ νοιάζει». Πρέπει νὰ δίνη, νὰ βοηθάη γιὰ τὴν ἀναγέννηση τὴν πνευματικὴ τὶς μικρότερες ἀδελφὲς μὲ τὴν συμπεριφορά της, ἢ τοὺς λαϊκοὺς ποὺ ἔρχονται στὸ μοναστήρι ἐκεῖ ποὺ διακονεῖ στὸ ἀρχονταρίκι, στὴν Ἐκκλησία κ.λπ., νὰ θυσιάζεται σὲ ὅλα, καὶ ἔτσι, χωρὶς νὰ ζητάη, θὰ παίρνη. Ἂν ἡ μοναχὴ δὲν τοποθετηθῆ ἔτσι, πᾶνε ὅλα χαμένα. Μένει σὲ μιὰ ὑπανάπτυκτη κατάσταση καὶ θέλει συνέχεια νὰ παίρνη καὶ ἀπὸ μικρὲς καὶ ἀπὸ μεγάλες, χωρὶς ἐκείνη νὰ δίνη. Καλλιεργεῖ ἕνα βλαμμένο πνεῦμα καὶ δὲν ὡριμάζει, γιατὶ δὲν προσφέρει τὸν ἑαυτό της στοὺς ἄλλους.

Βλέπω σὲ μερικοὺς μοναχοὺς ἀκριβῶς τὴν κατάσταση ἑνὸς Βεδουΐνου ποὺ εἶχα γνωρίσει στὸ Σινᾶ. Ἦταν ἑξῆντα πέντε χρονῶν καὶ ἔλεγε: «Καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω πατέρα· εἶμαι ὀρφανός»! Ἑξῆντα πέντε χρονῶν ἔχουν ἐγγονάκια. Δυὸ γενιὲς καὶ τρεῖς πέρασαν καὶ νὰ λέη «καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω πατέρα», νὰ ἀναζητᾶ δηλαδὴ τὴν ἀγάπη τοῦ πατέρα! Καὶ ἐμεῖς οἱ καλόγεροι, ἂν δὲν προσέξουμε, παραμένουμε παιδιά· αὐτὸ εἶναι τὸ κακό. Ἂν ὅμως σκεφθῆ ἡ μοναχὴ ἢ ὁ μοναχὸς τί θὰ ἔκανε στὸν κόσμο σ' αὐτὴν τὴν ἡλικία, θὰ πῆ: «Τώρα δὲν πρέπει νὰ ζητῶ ἀνθρώπινη παρηγοριά· ἐγὼ πρέπει νὰ θυσιασθῶ, καὶ ὄχι νὰ ἔχω ἀπαιτήσεις». Ἔρχονται στὸ μοναστήρι οἱ περισσότεροι μικροί, βρίσκουν πνευματικοὺς γονεῖς καὶ μπορεῖ νὰ μείνουν σὲ μιὰ παιδικὴ κατάσταση, μὲ παιδικὲς ἀπαιτήσεις, ἐνῶ, ἂν ἦταν στὸν κόσμο, θὰ γίνονταν γονεῖς. Παραμένουν δηλαδὴ συνέχεια παιδιὰ ὄχι μὲ τὴν καλὴ ἔννοια ἀλλὰ μὲ τὴν μωρουδίστικη. Καὶ βλέπεις, μπορεῖ νὰ γεράσουν ἀλλά, ἂν δὲν δουλέψουν τὸ μυαλό, μπορεῖ νὰ χαροῦν μὲ μιὰ καραμέλλα ἢ μὲ μιὰ φανέλλα. «Μοῦ πῆρε μαλλίνα ὁ Γέροντας», ἔλεγε ἕνα γεροντάκι ἐκεῖ στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἔδειχνε τὴν φανέλλα ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ Γέροντάς του. Χαιρόταν σὰν τὸ παιδάκι ποὺ τοῦ πῆρε ἡ μάνα του σακκάκι μὲ σειρήτια!

Νὰ γίνουμε παιδιὰ στὴν ἀκακία, ὄχι στὸ μυαλό[6]. Γιατὶ ἀλλιῶς, πῶς θὰ μπῆ στὴν ζωή μας ἡ παλληκαριά; Πῶς θὰ μπῆ ὁ ἀνδρισμός; Ἕνας μοναχός, γιὰ νὰ κάνη προκοπή, πρέπει νὰ μαλακώση αὐτὸ τὸ σκληρὸ ποὺ ἔχει, νὰ κάνη δηλαδὴ λίγο μητρικὴ τὴν καρδιά του. Καὶ μιὰ μοναχή, γιὰ νὰ κάνη προκοπή, πρέπει νὰ ἀποκτήση λίγο ἀνδρισμό.

---

[6] Βλ. *Α΄ Κορ.* 14, 20.

Ἡ πνευματικὴ συστολὴ ἀλλοιώνει τοὺς ἄλλους

– Γέροντα, μιὰ ψυχή, ὅταν ἔρχεται στὸ μοναστήρι καὶ ἔχη ἀκόμη τὸ κοσμικὸ φρόνημα, ἕναν κοσμικὸ ἀέρα, πῶς θὰ τὸ ἀποβάλη αὐτό;

– Ὅταν μπαίνη στὸ μοναστήρι, πρέπει νὰ ξεχάση τὸν κόσμο καὶ μετὰ νὰ μὴν ξεχνάη ὅτι βρίσκεται σὲ μοναστήρι. Καλά, στὸ σπίτι της μπορεῖ νὰ μὴ βοηθήθηκε, νὰ μὴν πῆρε σωστὴ ἀγωγή· τώρα θέλει προσοχὴ τί ἀγωγὴ θὰ πάρη ἐδῶ. Μοναχικὴ ἀγωγή. Τὸ μοναστήρι εἶναι ἕνας ἱερὸς χῶρος. Ὁ κόσμος εἶναι ἄλλο. Ὅταν σκέφτεται κανεὶς ὅτι κινεῖται μέσα σὲ ἕναν ἱερὸ χῶρο, ἔρχεται μόνη της ἡ συστολή. Ἀλλά, ὅταν ξεχνιέται καὶ νομίζη ὅτι εἶναι στὸν κόσμο, πῶς θὰ ἔρθη ἡ συστολή; Νὰ κινῆται φυσιολογικὰ ἡ μοναχή, μὲ ἁπλότητα, μὲ ταπείνωση, ὄχι νὰ πάη νὰ κάνη τὴν κακομοίρα. Αὐτὸ εἶναι ἀηδιαστικό, ἀποκρουστικό.

Βλέπω σὲ μερικὲς δόκιμες ἀδελφὲς ποὺ περπατοῦν καμαρωτὲς–καμαρωτὲς ἕνα κοσμικὸ πράγμα. Σὰν νύμφες κοσμικὲς περπατοῦν, ὄχι σὰν νύμφες Χριστοῦ. Ἐνῶ σὲ ἄλλες ποὺ περπατοῦν μὲ μιὰ συστολή, βλέπω κάτι τὸ ἱερό. Πόσο διαφέρει τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο! Ἀμέσως καταλαβαίνει κανεὶς τί εἶναι ὁ Μοναχισμός. Ἐὰν παρατηρήσετε τὰ στάχυα, θὰ δῆτε ὅτι ὅποιο στέκεται ψηλά, ὄρθιο, δὲν ἔχει τίποτε μέσα. Ἐνῶ τὸ ψωμωμένο στάχυ γέρνει πρὸς τὰ κάτω.

Ἕνας μοναχὸς μὲ εὐλάβεια ἀλλοιώνει τοὺς ἄλλους ποὺ τὸν βλέπουν. Νά, σήμερα ἦρθε ἕνας ἱερομόναχος ποὺ τὸν γνωρίζω ἀπὸ παλιά. Παρόλο ποὺ εἶναι ἄσχημος, δηλαδὴ δὲν ἔχει ὀμορφιὰ ἐξωτερική, πάντα ὅταν κοινωνοῦσε, τὸν ἔβλεπα νὰ λάμπη. Ἀλλὰ καὶ ὅταν δὲν κοινωνοῦσε, ἔβλεπα μιὰ λάμψη, μιὰ πνευματικὴ λάμψη στὸ πρόσωπό του. Ὅπως ἡ ἄσφαλτος, ἐνῶ εἶναι πίσσα, ὅταν τὴν βλέπη κανεὶς ἀπὸ μακριὰ τὸ καλοκαίρι, ἔχει πολλὲς φορὲς μιὰ γυαλάδα, ἔτσι καὶ ἐδῶ βλέπεις μιὰ λάμψη σὲ ἕναν ποὺ εἶναι ἄσχημος. (Δὲν εἶναι φυσικὰ τόσο κατάλληλο τὸ παράδειγμα, ἀλλὰ τί νὰ φέρη κανεὶς σὰν παράδειγμα;). Δηλαδὴ ἐκείνη ἡ πνευματικὴ κατάσταση ποὺ ἔχει, τοῦ δίνει καὶ ἐξωτερικὰ μιὰ λάμψη. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὀμορφιὰ ἡ πνευματική, ἡ χάρις, ἡ θεία Χάρις. Καὶ ἄλλοι ἱερωμένοι ποὺ ἔχουν ὀμορφιὰ ἐξωτερική, ἀλλὰ ἔχουν κοσμικὸ πνεῦμα καὶ κινοῦνται μὲ ἕναν κοσμικὸ ἀέρα, πόσο ἀποκρουστικὸ εἶναι! Βλέπεις ἕναν ἄνθρωπο τελείως κοσμικό. Δηλαδὴ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἱερωσύνη, νὰ μὴ βλέπης τίποτε ἄλλο πνευματικό. Ὁ ἄνθρωπος καθρεφτίζεται στὸ πρόσωπο. Εἶναι αὐτὸ ποὺ εἶπε ὁ Χριστός: *«Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. Ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται»*[7]. Ἂν ἔχη κανεὶς ἁπλότητα, ἔχη ταπείνωση, ὑπάρχει θεῖος φωτισμός, λαμποκοπάει. Νά, αὐτὸ πρέπει νὰ ἐπιτύχη ὁ μοναχός.

– Γέροντα, ὁ Ἅγιος Νεῖλος ὁ Καλαβρὸς λέει ὅτι ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ κάποιος γίνεται μοναχός, θὰ γίνη ἢ Ἄγγελος ἢ διάβολος[8]. Δηλαδὴ δὲν ὑπάρχει κάτι ἐνδιάμεσο;

– Θέλει νὰ πῆ πὼς ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ κάνη σωστὴ δουλειά. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὅταν ἕνας μεγαλόσχημος μοναχὸς πέση σὲ θανάσιμη ἁμαρτία, ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς νὰ πέση ράβδος, γιὰ νὰ ἐξιλεωθῆ. Μερικὲς φορὲς νομίζουμε ὅτι θὰ πάρουμε τὴν Χάρη μὲ ἐξωτερικὰ πράγματα, μὲ τεχνητό, μὲ μαγικὸ τρόπο. Ἀλλὰ ἔτσι οὔτε ὁ Θεὸς

[7] *Ματθ.* 6, 22.

[8] Βλ. *Ὁ Ὅσιος Νεῖλος ὁ Καλαβρός*, ἔκδ. Ἱεροῦ Μετοχίου Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, Ὁρμύλια 1991, σ. 252.

ἀναπαύεται οὔτε ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος ἀναπαύεται ἐσωτερικὰ οὔτε καὶ τοὺς ἄλλους ἀναπαύει. Φτιάχνουν λ.χ. μερικοὶ μοναχοὶ σχήματα φαρδιὰ καὶ μακριὰ μέχρι κάτω, μὲ σταυροὺς κόκκινους, μὲ τριαντάφυλλα, μὲ κόκκινα κλαδιά, μὲ ἕνα σωρὸ γράμματα... Ἀνοίγουν ἐν τῷ μεταξὺ καὶ τὸ ράσο, γιὰ νὰ φαίνωνται, σὰν τοὺς Φαρισαίους ποὺ φάρδαιναν τὰ κράσπεδα[9], γιὰ νὰ δείξουν ὅτι προσεύχονται πολύ! Καὶ ἔβλεπες παλιά, μόνον ὅταν περπατοῦσε ὁ μοναχὸς φαινόταν λίγο τὸ σχῆμα κάτω ἀπὸ τὸ ράσο. Πολλοὶ μάλιστα ἔβαζαν ἕνα μικρὸ σχῆμα ἀπὸ μέσα, γιὰ νὰ μὴ φαίνεται καθόλου. Τώρα κούφια πράγματα. Ἔτσι θὰ πάρουν Χάρη ἀπὸ τὸ σχῆμα; Τοὺς σιχαίνεται τὸ σχῆμα καὶ φεύγει ἡ Χάρις. Σκοπὸς εἶναι νὰ γίνη ἀπὸ μέσα ὁ μοναχὸς μεγαλόσχημος. Καὶ ὅποιος γίνεται ἀπὸ μέσα μεγαλόσχημος, τὸ σχῆμα τὸ κρύβει. Ἕνα ἐξωτερικὸ πράγμα δὲν κάνει τὴν ἀλλοίωση τὴν ἐσωτερική. Ἔτσι μετὰ μένει κανεὶς ἐξωτερικὸς ἄνθρωπος, καὶ τελικὰ θὰ μᾶς πῆ ὁ Χριστός: «*Οὐκ οἶδα ὑμᾶς*»[10].

Ὁ σκοπὸς τῶν μονῶν εἶναι πνευματικὸς

Ὁ μοναχὸς ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν σωτηρία τὴν δική του καὶ γιὰ τὴν σωτηρία ὅλων τῶν ζώντων καὶ ὅλων τῶν κεκοιμημένων. Γιὰ τὸν μοναχὸ ἡ πραγματική, ἡ θεϊκὴ ἀγάπη βρίσκεται μέσα στὸν πόνο γιὰ τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς του καὶ στὸν πόνο γιὰ τὴν σωτηρία ὅλου τοῦ κόσμου. Ἡ ἀφιερωμένη ψυχὴ τοῦ μοναχοῦ συντελεῖ νὰ σωθοῦν ὄχι μόνον οἱ οἰκεῖοι του, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ οἱ συγχωριανοί του. Γι᾽ αὐτὸ ὑπῆρχε μία καλὴ παράδοση στὴν Μικρὰ Ἀσία, νὰ ὑπάρχη ἔστω καὶ ἕνας μοναχὸς ἀπὸ κάθε συγγένεια, γιὰ νὰ πρεσβεύη γιὰ ὅλους. Στὰ Φάρασα, ὅταν γινόταν κανεὶς μοναχός, πανηγύριζε ὅλο τὸ χωριό. «Θὰ βοηθήση, ἔλεγαν, καὶ τὸ χωριὸ ἀκόμη».

Ὁ μοναχὸς βέβαια δὲν λέει ποτὲ «νὰ σώσω τὸν κόσμο», ἀλλὰ προσεύχεται γιὰ τὴν σωτηρία ὅλου τοῦ κόσμου, παράλληλα μὲ τὴν δική του. Καὶ ὅταν ὁ Καλὸς Θεὸς ἀκούση τὴν προσευχή του καὶ βοηθήση τὸν κόσμο, πάλι ὁ μοναχὸς δὲν λέει «ἐγὼ ἔσωσα τὸν κόσμο», ἀλλὰ «ὁ Θεὸς ἔσωσε τὸν κόσμο». Ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ φθάση σὲ τέτοια κατάσταση ποὺ νὰ πῆ: «Θεέ μου, μὴ μὲ κοιτᾶς, μὴ μὲ ἐλεῆς ἐμένα, ἀλλὰ τὸν κόσμο». Ὄχι γιατὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη ὁ ἴδιος τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ γιατὶ ἔχει πολλὴ ἀγάπη γιὰ τὸν κόσμο.

– Γέροντα, μέχρι ποιό σημεῖο πρέπει ἕνας μοναχὸς νὰ ἀφήνη τὸν ἑαυτό του, γιὰ νὰ βοηθήση τὸν κόσμο;

– Μέχρι ἐκεῖ ποὺ βλέπει ὅτι βοηθιοῦνται οἱ ἄνθρωποι. Ἂν ἀφήσω τὸν ἑαυτό μου τελείως στὰ χέρια τῶν κοσμικῶν, θὰ γίνω καὶ ἐγὼ κοσμικός. Ὅταν ἕνας μοναχός, δῆθεν γιὰ νὰ βοηθήση τοὺς κοσμικούς, κάνη πράγματα ποὺ δὲν ταιριάζουν στὸν Μοναχισμό, τότε δὲν βοηθιοῦνται οἱ κοσμικοί. Ἕνας καλόγερος μπορεῖ π.χ. νὰ κάνη ἄριστα τὸν ταξιτζῆ. Δὲν θὰ παίρνη χρήματα, θὰ λέη καὶ πνευματικὰ στὸν κόσμο, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι μοναχικό. Βρίσκεις μερικὲς φορὲς μοναχοὺς νὰ ἔχουν κοσμικὸ πνεῦμα καὶ κοσμικοὺς νὰ ἔχουν μοναχικὸ πνεῦμα. Γι᾽ αὐτὸ ὁ Χριστὸς στὴν ἄλλη ζωὴ θὰ πῆ: «Βγάλε τὸ σχῆμα ἐσὺ καὶ πάρ᾽ το ἐσύ...». Ὁ κοσμικός, ὅταν ἐπιθυμήση τὴν ζωὴ τοῦ μοναχοῦ, ἁγιάζεται· ἐνῶ ὁ μοναχός, ὅταν ἐπιθυμήση τὴν κοσμικὴ ζωή, κολάζεται.

---

[9] Βλ. *Ματθ.* 23, 5.

[10] *Ματθ.* 25, 12.

– Καταλαβαίνει κανεὶς ἂν δὲν ἔχῃ σωστὴ τοποθέτηση;

– Καὶ νὰ μὴν καταλαβαίνῃ, ἂν εἶναι κάτι λανθασμένο, δὲν θὰ ἔχῃ τὴν πλήρη εἰρήνη, τὴν ἀνάπαυση μέσα του. Σὲ ὅ,τι δὲν ταιριάζει στὸν Μοναχισμό, δὲν θὰ βρῆ ἀνάπαυση καὶ ἡ ψυχή του. Καὶ ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ δὲν νιώθει ἀνάπαυση ἡ ψυχή του, πρέπει νὰ ψάξῃ νὰ βρῆ τί φταίει.

Πῆγε ἕνας γνωστός μου σὲ ἕνα μοναστήρι καὶ μετὰ μοῦ εἶπε: «Ἐκεῖ βιοτεχνία εἶναι· ἡ δὲ ἡγουμένη καλὴ εἶναι, γιὰ νὰ πάῃ στὸ Μοναστηράκι[11], στὴν Ἀθήνα, καὶ νὰ πουλάῃ κουμπιά· γι᾽ αὐτὴν τὴν δουλειὰ εἶναι ὅ,τι πρέπει!». Δηλαδὴ τὸ μοναστήρι εἶναι βιοτεχνία· μετὰ γίνεται μονάδα, μετὰ σοῦπερ-μάρκετ καὶ μετὰ Μάκρο! Οἱ καημένοι οἱ κοσμικοὶ θέλουν ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς μοναχοὺς κάτι τὸ ἀνώτερο καί, γιὰ νὰ πετύχουμε τὸ ἀνώτερο, πρέπει νὰ ἀποφύγουμε κάθε ἀνθρώπινη παρηγοριά.

Ὁ σκοπὸς τῶν μονῶν εἶναι πνευματικὸς καὶ δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ τὸ κοσμικὸ στοιχεῖο ἀλλὰ τὸ οὐράνιο, γιὰ νὰ πλημμυρίζουν οἱ ψυχὲς ἀπὸ παραδεισένιες γλυκύτητες. Στὰ κοσμικὰ δὲν μποροῦμε νὰ συναγωνισθοῦμε τοὺς κοσμικούς, διότι, ὅσο νἄναι, οἱ κοσμικοὶ ἔχουν περισσότερα μέσα. Ἕνα μοναστήρι, ὅταν ζῆ πνευματικά, ξέρετε πῶς προβληματίζει τὸν κόσμο; Ὅταν ὑπάρχῃ εὐλάβεια, φόβος Θεοῦ, καὶ δὲν ὑπάρχῃ οὔτε κοσμικὴ λογικὴ οὔτε ἐμπορικὸ πνεῦμα, αὐτὸ εἶναι ποὺ συγκινεῖ τοὺς λαϊκούς. Ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ ἐμπορικὸ πνεῦμα μπαίνει σιγὰ-σιγὰ στὸ μεδούλι τοῦ Μοναχισμοῦ. Εἶχε ἔρθει ἕνας καλόγερος στὸ Καλύβι καὶ ἔπλεκα κομποσχοίνι. «Ἐσύ, μοῦ λέει, τὰ κομποσχοίνια τὰ δίνεις εὐλογία. Ἐγὼ αὐτὸ τὸ τριαντατριάρι κομποσχοίνι μπορῶ νὰ τὸ πουλήσω καὶ πεντακόσιες δραχμές. Καὶ δὲν τὸ φτιάχνω ὅπως ἐσύ. Ἐγὼ μόλις τελειώσω τοὺς κόμπους, τὸ κόβω καὶ τὸ ράβω λίγο, γιὰ νὰ μὴ χάσω τὸ νῆμα. Χρησιμοποιῶ καὶ τὴν κλωστὴ ποὺ κόβω ἀπὸ τὸν σταυρό, τὴν ἑνώνω, δὲν βάζω καὶ χάνδρες καὶ κερδίζω πιὸ πολλά». «Βρέ, δὲν ντρέπεσαι, τοῦ λέω. Δὲν καταλαβαίνεις ὅτι ἔχεις ἐμπορικὸ πνεῦμα; Ἀπὸ τὸ 1950 εἶμαι καλόγερος καὶ πρώτη φορὰ εἶδα τέτοια ἀντιμετώπιση!».

– Γέροντα, λίγοι ἄνθρωποι ὑπάρχουν ποὺ εἶναι ὥριμοι πνευματικά, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ βοηθήσουν τὸν κόσμο!

– Ναί, δυστυχῶς λίγοι ὑπάρχουν! Τί νὰ κάνῃ καὶ ὁ κόσμος μετά; Ξέρεις πόσο παρακαλῶ νὰ παρουσιάσῃ ὁ Θεὸς ἀνθρώπους σωστούς, ποὺ νὰ μποροῦν νὰ βοηθοῦν τὸν κόσμο; Οἱ καημένοι οἱ ἄνθρωποι ἀρκεῖ λίγο νὰ τοὺς πονᾶς καὶ νὰ μὴν τοὺς ἐκμεταλλεύεσαι· τίποτε ἄλλο δὲν θέλουν. Στὸν κόσμο βρίσκονται σὲ συνεχῆ πόλεμο καὶ νιώθουν ἀνασφάλεια. Ὅταν πηγαίνουν σὲ ἕνα μοναστήρι ποὺ ζῆ σωστά, βοηθιοῦνται, γιατὶ νιώθουν ἀσφάλεια καὶ αὐτὸ τοὺς δίνει κουράγιο, γιὰ νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγώνα τους.

Αὐτὰ τὰ δύσκολα χρόνια οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν τόσο ἀνάγκη ἀπὸ ὑλικὴ τροφή, ὅσο ἀπὸ πνευματική. Δὲν ἔχει ἀνάγκη δηλαδὴ ὁ κόσμος ἀπὸ ψωμὶ – ἂν καὶ αὐτὸ δυστυχῶς σὲ λίγο δὲν θὰ ὑπάρχῃ δυνατότητα νὰ τὸ προσφέρουν – ἀλλὰ ἀπὸ πνευματικὴ βοήθεια. Νὰ κοιτάξουμε νὰ βοηθήσουμε μὲ τὴν προσευχὴ ὅλο τὸν κόσμο. Νὰ βοηθήσουμε μιὰ οἰκογένεια λ.χ. νὰ μὴ διαλυθῆ, μιὰ μάνα νὰ μεγαλώσῃ σωστὰ τὰ καημένα τὰ παιδιά της. Νὰ συγκρατήσουμε λίγο αὐτοὺς ποὺ ἔχουν εὐλάβεια.

---

[11] Συνοικία τῶν Ἀθηνῶν.

Κατάσταση πνευματική, ὀχυρὸ πνευματικὸ

Σήμερα εἶναι καιρὸς νὰ ἑτοιμασθοῦν οἱ ψυχές, γιατί, ἂν συμβῆ κάτι, δὲν ξέρω τί θὰ γίνη. Εἴθε νὰ μὴν ἐπιτρέψη ὁ Θεὸς νὰ ἔρθουν δύσκολες μέρες, ἀλλὰ ἂν ἔρθουν, μὲ ἕναν μικρὸ σεισμό, μὲ ἕνα τράνταγμα, θὰ σωριάσουν ὁλόκληρες ἀδελφότητες, ὁλόκληρα μοναστήρια, γιατὶ ὁ καθένας θὰ πάη νὰ σώση τὸν ἑαυτό του καὶ θὰ τραβήξη τὴν πορεία του.

Χρειάζεται πολλὴ προσοχή, γιὰ νὰ μὴ μᾶς ἐγκαταλείψη ὁ Θεός. Οἱ ψυχὲς νὰ ἔχουν κάτι πνευματικό. Αὐτὸ σᾶς τιμάει. Θὰ γίνη μεγάλο τράνταγμα. Τόσα σᾶς λέω, τόσο σκληρὰ ἔχω μιλήσει! Ἐμένα κάτι νὰ μοῦ ἔλεγαν, θὰ προβληματιζόμουν, θὰ σκεφτόμουν γιατί μοῦ τὸ εἶπαν, τί ἤθελαν. Γιὰ νὰ μὴν πῶ βράδυα, ἕνα βράδυ δὲν θὰ κοιμόμουν. Ἂν δὲν ἔβλεπα τὰ δύσκολα χρόνια ποὺ ἔρχονται, δὲν θὰ ἀνησυχοῦσα τόσο. Ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ βλέπω εἶναι ὅτι ἀργότερα θὰ δυσκολευθῆτε πολύ. Δὲν μὲ καταλαβαίνετε. Τότε θὰ μὲ καταλάβετε.

– Ἂν βρεθῆ, Γέροντα, μόνος του κανεὶς σὲ δύσκολα χρόνια, τί θὰ κάνη;

– Ἄρχισε τώρα νὰ κάνης πρῶτα ὑπακοή, νὰ ἀποκτήσης διάκριση, καὶ τότε θὰ δοῦμε. Γι᾽ αὐτὸ εἴπαμε νὰ κόψουμε τὰ κουσούρια πρῶτα. Ἂν ἔχη κανεὶς κουσούρια, δὲν θὰ τὰ βγάλη πέρα. Ἂν τώρα γκρινιάζη γιὰ ὅλα καὶ νομίζη ὅτι αὐτὸς εἶναι λεβεντόπαιδο καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶναι χάλια, τότε... Κοιτάξτε νὰ διορθωθῆτε, γιὰ νὰ δικαιοῦσθε τὴν θεία βοήθεια. Νὰ στηριχθῆτε ἀκόμη περισσότερο στὸν Θεό. Θὰ ἔχουμε πιὸ δύσκολα χρόνια. Ἀκόμη εἶναι ἄγουρα τά... φροῦτα· δὲν ὡρίμασαν. Ὅταν ἐσεῖς θὰ εἶστε ὥριμες πνευματικά, ξέρετε τί θὰ εἶστε; Ὀχυρό. Ὄχι μόνο γιὰ ἐδῶ, ἀλλὰ θὰ μπορῆτε νὰ βοηθᾶτε καὶ πιὸ πέρα. Γιατί, διαφορετικά, θὰ ἔχετε καὶ ἐσεῖς ἀνάγκη ἀπὸ ἀνθρώπινη βοήθεια καὶ προστασία. Καὶ ξέρετε τί κακὸ εἶναι ἕνα μοναστήρι, μὲ ἕνα σωρὸ ἀδελφές, νὰ ἔχη ἀνάγκη ἀπὸ λαϊκούς;

Σήμερα ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ ζήση πνευματικά, γιὰ νὰ εἶναι ἕτοιμος νὰ ξεπεράση μιὰ δυσκολία. Νὰ ἑτοιμασθῆ, γιὰ νὰ μὴν τὸν στενοχωρήση ἡ στέρηση, γιατὶ μετὰ μπορεῖ νὰ φθάση στὴν ἄρνηση. Θὰ ἔρθη ἐποχὴ ποὺ θὰ ξεραθοῦν τὰ ποτάμια, ὅλοι θὰ διψάσουν, ὅλοι θὰ ὑποφέρουν. Γιὰ μᾶς τοὺς μοναχοὺς δὲν εἶναι τόσο φοβερό· ἐμεῖς καὶ νὰ διψάσουμε, πρέπει νὰ διψάσουμε, γιατὶ ἐμεῖς ξεκινήσαμε γιὰ κακουχία. «Ὅ,τι δὲν ἔκανα ἑκουσίως ὡς καλόγερος, θὰ πῶ, τὸ κάνω τώρα ἀκουσίως, γιὰ νὰ καταλάβω τί θὰ πῆ καλόγερος. Σ᾽ εὐχαριστῶ, Θεέ μου». Ἀλλὰ ὁ καημένος ὁ κόσμος! Ὅταν φθάνουν οἱ ἄνθρωποι στὸ σημεῖο νὰ ἐφευρίσκουν βόμβες ποὺ νὰ σκοτώνωνται οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ μὴν καταστρέφωνται τὰ κτίρια, τί νὰ πῶ; Ὅταν εἶπε ὁ Χριστὸς «μιὰ ψυχὴ ἀξίζει ὅσο ὁ κόσμος ὅλος»[12], καὶ αὐτοὶ ἔχουν τὰ κτίρια πιὸ πολὺ ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο, αὐτὸ εἶναι φοβερό!

– Γέροντα, νιώθω ἀγωνία, φόβο, γιὰ ὅ,τι μᾶς περιμένει.

– Αὐτὸς ὁ φόβος μᾶς βοηθάει νὰ γαντζωθοῦμε στὸν Χριστό. Ὄχι ὅτι πρέπει νὰ χαίρεται κανεὶς γι᾽ αὐτὴν τὴν κατάσταση ποὺ περιμένουμε, ἀλλὰ νὰ χαίρεται, γιατὶ θὰ ἀγωνισθῆ γιὰ τὸν Χριστό. Δηλαδὴ δὲν θὰ περάσουμε μιὰ κατοχὴ ἑνὸς Χίτλερ ἢ ἑνὸς Μουσολίνι, ἀλλὰ θὰ δώσουμε ἐξετάσεις γιὰ τὸν Χριστό. Δὲν εἶναι ὅτι θὰ ἔχουμε

---

[12] Βλ. *Ματθ.* 16, 26.

ἐμεῖς πολυβόλα, ἀτομικὲς βόμβες ἀνώτερες, καὶ θὰ νικήσουμε. Τώρα ὁ ἀγώνας θὰ εἶναι πνευματικός. Θὰ παλέψουμε μὲ τὸν ἴδιο τὸν διάβολο. Ὁ διάβολος ὅμως δὲν ἔχει καμμιὰ ἐξουσία, ἂν δὲν τοῦ δώσουμε ἐμεῖς ἐξουσία. Τί νὰ φοβηθοῦμε; Ἂν ἦταν Χίτλερ ἢ Μουσολίνι, ἦταν ἄλλο. Νὰ μὴν ὑπάρχη φόβος. Νὰ χαιρώμαστε ποὺ ἡ μάχη εἶναι πνευματική.

Ἐὰν ζῆτε μοναχικά, πατερικά, καὶ προσέχετε, θὰ δικαιοῦσθε τὴν θεία ἐπέμβαση σὲ κάθε ἐπίθεση τοῦ ἐχθροῦ. Ἂν ὑπάρχουν ἄνθρωποι προσευχῆς, ταπεινοί, ποὺ ἔχουν πόνο καὶ ἀγάπη, εἶναι κεφάλαια πνευματικά, εἶναι «βάσεις» πνευματικές. Δυὸ-τρεῖς ψυχὲς νὰ ὑπάρχουν σὲ ἕνα μοναστήρι ποὺ νὰ σκέφτωνται τὸν πόνο τῶν ἄλλων καὶ νὰ προσεύχωνται, εἶναι πνευματικὸ ὀχυρό. Καθηλώνουν τὰ πάντα.

Προσευχή, ὀρθὴ ζωή, παράδειγμα

– Γέροντα, ποιά εἶναι ἡ σωστὴ θέση ποὺ πρέπει νὰ πάρη ὁ μοναχὸς στὴν σημερινὴ δύσκολη κατάσταση;

– Κατ᾽ ἀρχάς, προσευχή, ὀρθὴ ζωή, παράδειγμα, καὶ ὅταν χρειασθῆ καὶ ὅπου χρειασθῆ, νὰ μιλήση.

– Δηλαδή, πρέπει ὁ μοναχὸς νὰ μιλήση, ὅταν δοθῆ ἀφορμή;

– Μά, φυσικά! Ἂν δὲν μιλήση ὁ μοναχός, ποιός θὰ μιλήση; Ὁ μοναχὸς δὲν ἔχει τί νὰ φοβηθῆ. Οἱ ἄλλοι φοβοῦνται, μήπως τοὺς πετάξουν ἀπὸ τὶς θέσεις τους. Ἐμεῖς οἱ ἀφιερωμένοι στὸν Θεό, ἂν δὲν τραβήξουμε μπροστά, ποιός θὰ τραβήξη;

Ὁ λογισμὸς μοῦ λέει πὼς δὲν θὰ ἀφήση ὁ Θεός· δὲν θὰ ἀφήση! Θὰ ξεκαθαρίση αὐτὴ ἡ κατάσταση. Τώρα εἶναι σὰν νὰ ὑπάρχη ἕνα μεγάλο δίχτυ ποὺ ἔχει κλείσει μέσα τὰ ψάρια καὶ εἶναι σάπιο. Πάει μιὰ ἀπὸ ἐδῶ-μιὰ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ θὰ σπάση στὸ τέλος. Καὶ δὲν θὰ σπάση, γιατὶ τὰ ψάρια εἶναι μεγάλα, ἀλλὰ γιατὶ ἔχει σαπίσει τὸ δίχτυ.

– Γέροντα, τὰ ψάρια εἶναι οἱ Χριστιανοί;

– Ναί, οἱ Χριστιανοί, καὶ οἱ ἄλλοι εἶναι τὰ χέλια, τὰ φίδια. Ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς θὰ δώσουμε λόγο στὸν Θεὸ γι' αὐτὴν τὴν κατάσταση. Ἐγὼ τώρα τὰ λέω ἔξω ἀπὸ τὰ δόντια· δὲν κρατιέμαι ἄλλο!

– Δηλαδή, Γέροντα, τί πρέπει νὰ κάνουμε;

– Πρῶτα νὰ κάνουμε δουλειὰ στὸν ἑαυτό μας. Γιατὶ ὡς μοναχὸς σκοπὸ ἔχω νὰ διαλύσω τὸ ἀνθρώπινο δικό μου πνεῦμα, νὰ φτιάξω πρῶτα τὸν ἑαυτό μου, γιὰ νὰ γίνω ἄνθρωπος πνευματικός, γιατὶ ἀλλιῶς δὲν ἔχει νόημα ἡ ζωή μου ὡς μοναχοῦ. Ὕστερα νὰ μιλήσουμε μὲ τρόπο, ὅταν χρειάζεται, καὶ ὁ Θεὸς θὰ βοηθήση νὰ φέρουμε θετικὰ ἀποτελέσματα.

– Γέροντα, μερικοὶ ὅμως λένε καλύτερα σιωπὴ καὶ προσευχή.

– Δὲν μπορεῖς νὰ ἀδιαφορήσης, ὅταν ὅλα καίγωνται γύρω σου. Πρέπει νὰ σβήσης τὴν φωτιά. Ὁ πόνος δὲν σ᾽ ἀφήνει νὰ σιωπήσης. Βέβαια, τὸ κυριώτερο εἶναι νὰ προσπαθῆ κανεὶς νὰ ζῆ πνευματικά, ὅσο μπορεῖ. Καὶ ἂν χρειασθῆ νὰ πάρη σὲ ἕνα σοβαρὸ ζήτημα κάποια θέση, θὰ πάρη τὴν θέση ποὺ θὰ ἐπιτρέψη ὁ Θεός.

Νὰ ζῆτε ταπεινά, ἁπλά, πνευματικά, ὥστε σὲ μιὰ δύσκολη στιγμὴ νὰ μὴν ἀναγκασθῆτε νὰ κάνετε συμβιβασμούς. Ὕστερα νὰ κοιτάξετε νὰ ἔρχωνται γιὰ μοναχὲς νέες ποὺ νὰ ἔχουν προϋποθέσεις γιὰ τὸν Μοναχισμό, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ

γίνουν σωστὲς μοναχές. Ὅταν γίνη κανεὶς καλὸς μοναχός, ξέρει μετὰ μέχρι ποῦ χρειάζεται νὰ ἀσχοληθῆ μὲ ἕνα θέμα· τί πρέπει νὰ κάνη καὶ τί δὲν πρέπει, πῶς νὰ ἐνεργήση. Ἂν δὲν γίνη σωστὸς μοναχός, ὅλα στραβὰ πᾶνε. Τὸ καταλάβατε; Ἂν γίνετε σωστὲς μοναχές, θὰ ἐνεργῆτε μὲ σύνεση. Ἂν δὲν γίνετε σωστὲς μοναχές, ἂν μιὰ τὴν στείλης κάπου, θὰ πρέπη νὰ τῆς πῆς «νὰ πῆς αὐτὸ μέχρι ἐκεῖ, ἐκεῖνο μέχρι ἐκεῖ», γιατὶ ἀλλιῶς μπορεῖ νὰ πῆ ἀνοησίες. Ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι κατάσταση ὑπανάπτυκτη. Ποῦ νὰ τὰ βγάλης πέρα μετά;

Γι᾿ αὐτὸ ὅσες ἔχουν προϋποθέσεις γιὰ τὸν Μοναχισμό, νὰ δουλευτοῦν, γιὰ νὰ γίνουν σωστὲς μοναχὲς καὶ νὰ ξέρουν μέχρι ποῦ πρέπει νὰ ποῦν, τί πρέπει νὰ ποῦν· νὰ ξέρουν τί πρέπει νὰ κάνουν σὲ μιὰ δύσκολη στιγμή. Καὶ θὰ κινοῦνται μέσα στὴν ὑπακοή, γιατὶ θὰ συμφωνῆ τὸ δικό τους πνεῦμα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Γερόντισσας. Σὲ μιὰ ἀνάγκη, ἕνα νεῦμα νὰ τὶς κάνη ἡ Γερόντισσα, θὰ καταλαβαίνουν, γιατὶ θὰ ἐργάζωνται στὴν ἴδια συχνότητα. Ἀλλιῶς δὲν γίνεται χωριό. Ἂν δὲν μάθετε νὰ κινῆσθε ἔτσι, μπορεῖ νὰ μπῆ καὶ κάποιος ἄλλος στὴν ἴδια συχνότητα, νὰ λέη ἄλλα πράγματα, νὰ μὴν τὸ καταλάβετε καὶ νὰ κάνη μεγάλο κακό.

Κινδυνεύει ὁ Μοναχισμὸς

Ὁ κόσμος σήμερα καίγεται καὶ ὁ Μοναχισμὸς ἀποδυναμώνεται, ξεφτάει, χάνει τὴν ἀξία του. Ἂν φύγη τὸ πνευματικὸ ἀπὸ τὸν Μοναχισμό, δὲν μένει τίποτε μετά. Στὸ Ἅγιον Ὄρος κάποιος προσκυνητὴς εἶπε σὲ ἕναν καλόγερο: «Καλά, ἐδῶ δὲν ὑπάρχει ἀσκητικὸ πνεῦμα;». «Τώρα, τοῦ εἶπε ἐκεῖνος, εἶναι νέα ἐποχή· πᾶνε αὐτὰ τὰ πράγματα»! Θὰ πῆ κανεὶς ὅτι βρέθηκε ἕνας παλαβός. Μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν ἀκόμη πέντε-δέκα παλαβοί· ἀλλά, ἂν λένε τέτοιες ἀνοησίες, νὰ τοὺς κλείσουν στὸν Πύργο! Δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ λένε τέτοιες κουβέντες, ποὺ βρίζουν τὸν Μοναχισμὸ στὴν ἐποχή μας καὶ νὰ σκανδαλίζουν τὸν κόσμο. Ἀφορμὴ ζητάει ὁ ἄλλος.

Θὰ δῆτε, σιγὰ-σιγὰ σὲ μερικὰ μοναστήρια θὰ καταργήσουν τὶς πατερικὲς ἀναγνώσεις, γιὰ νὰ μὴν ἐλέγχωνται. Θὰ διαβάζουν βιβλία κοινωνικά, γιατὶ δῆθεν αὐτὰ στὴν ἐποχή μας βοηθοῦν. Ἐκεῖ πᾶμε! Καὶ ἔρχονται οἱ καημένοι οἱ λαϊκοὶ στὰ μοναστήρια, γιὰ νὰ βοηθηθοῦν... Ὅπως ὁ εὐλαβὴς στὸν κόσμο περιφρονεῖται, ἔτσι καὶ ὁ καλὸς μοναχὸς σὲ λίγο θὰ περιφρονῆται. Γιατί, ἀλλοίμονο, ἂν δὲν προσέξουμε τὸ κοσμικὸ πνεῦμα, σὲ λίγο καιρό, ἂν κάποιος νέος πηγαίνη στὸ μοναστήρι καὶ θέλη νὰ ζήση σωστὰ μοναχικά, θὰ τοῦ λένε οἱ ἄλλοι: «Τί δουλειὰ ἔχεις ἐσὺ ἐδῶ;». Οἱ ἄνθρωποι, ὅταν βλέπουν μοναχοὺς νὰ μὴ διαφέρουν ἀπὸ τοὺς κοσμικούς, ἀπογοητεύονται ἀπὸ τὸν Μοναχισμό. Πολλοὶ ἔρχονται καὶ μοῦ λένε πόσο σκανδαλίζονται ἀπὸ μερικὰ μοναστήρια, καὶ πῶς νὰ διορθώνω λογισμοὺς τώρα;

Μπῆκε στὸν Μοναχισμὸ πολὺ τὸ κοσμικὸ πνεῦμα καὶ δὲν σταματάει τὸ κακό. Οἱ μοναχοὶ πρέπει νὰ σταθοῦν ὡς μοναχοί, ὄχι ὡς κοσμικοί. Ἔχουμε χάσει τὴν ἁπλότητα ποὺ εἶχαν οἱ παλιὲς γενιές. Τώρα οἱ νέοι μοναχοὶ κινοῦνται μὲ μιὰ λογικὴ ἀνθρώπινη καὶ μὲ μιὰ κοσμικὴ εὐγένεια· κοιτοῦν πῶς νὰ μὴ χάσουν τὴν ὑπόληψή τους κ.λπ. Πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια ἔβλεπες στὰ Κοινόβια μιὰ κατάσταση Λαυσαϊκοῦ[13].

---

[13] Λαυσαϊκὸ ἢ Λαυσαϊκὴ ἱστορία: Βιογραφίες Ἁγίων ἀσκητῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Παλαιστίνης. Τὸ ἔργο συντάχθηκε πιθανὸν κατὰ τὰ μέσα τοῦ 5ου αἰώνα ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο

Ἄλλοι πήγαιναν στὰ μοναστήρια ἀπὸ θεῖο ζῆλο, ἄλλοι ἀπὸ μετάνοια. Καὶ ἦταν διάφορες περιπτώσεις. Ἄλλου πέθαινε ἡ γυναίκα καὶ ἐκεῖνος πήγαινε στὸ μοναστήρι. Ἄλλος χρόνια ζοῦσε μιὰ κοσμικὴ ζωὴ καὶ ὕστερα μετανοοῦσε καὶ πήγαινε στὸ μοναστήρι. Ἔβρισκες καὶ δαιμονισμένους στὰ μοναστήρια, ποὺ κατέφευγαν ἐκεῖ καὶ θεραπεύονταν μὲ τὶς προσευχὲς τῶν Πατέρων καὶ ἔμεναν ὕστερα καὶ γίνονταν μοναχοί. Ἂν ἔπειτα ἔκαναν καμμιὰ ἀταξία, δαιμονίζονταν πάλι, καὶ ἔτσι ὑπῆρχαν καὶ δαιμονισμένοι στὰ μοναστήρια. Ἔβρισκες καὶ πλανεμένους καὶ διὰ Χριστὸν σαλοὺς καὶ μοναχοὺς μὲ διορατικὸ χάρισμα καὶ μὲ ἰαματικὰ χαρίσματα. Μεγάλη ποικιλία! Σήμερα οὔτε μὲ διορατικὸ χάρισμα βρίσκεις οὔτε μὲ ἰαματικὰ χαρίσματα οὔτε δαιμονισμένους οὔτε διὰ Χριστὸν σαλούς. Ἐμεῖς ἔχουμε τὴν ἄλλη σαλάδα, τὴν σαλάδα τοῦ κόσμου. Γίναμε ἐγκέφαλοι, γι᾽ αὐτὸ καὶ παλαβώσαμε. Μπῆκε πολλὴ κοσμικὴ λογικὴ καὶ αὐτὴ ἡ πολλὴ λογικὴ κατέστρεψε τὰ πάντα. Καὶ τὸ κακὸ εἶναι ποὺ δὲν τὸ καταλαβαίνουμε.

Σὲ μερικὰ μοναστήρια σήμερα ἔχουν γεμίσει εὐκολίες-εὐκολίες καὶ κάνουν τὴν ζωή τους δύσκολη. Πράγματα ποὺ δὲν χρειάζεται νὰ ψειρίσουν, τὰ ψειρίζουν. Ἐκεῖνο ποὺ εἶναι πνευματικὸ καὶ μὲ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ἀσχοληθοῦν, τὸ ἀφήνουν. Ἂν οἱ νέοι ποὺ ἔρχονται στὰ μοναστήρια μπαίνουν ἀπὸ τὸ κοσμικὸ ἄγχος σὲ ἕνα ὑπηρεσιακὸ πνεῦμα, δὲν θὰ ἀναπαυθοῦν. Μετὰ θὰ θέλουν νὰ κάνουν τουρισμὸ πνευματικό, ἐκδρομές, γιὰ νὰ ξεσκάσουν. «Θέλω τὴν ἄδειά μου», θὰ σοῦ λέη ὁ ἄλλος – ἐνῶ ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ ξεκολλάη μὲ πόνο ἀπὸ τὸ κελλί του.

Εἶμαι ἀγανακτισμένος ἀπὸ πολλὲς μεριές, γι᾽ αὐτὸ ξεσπάω. Πονάω, γιατὶ παλιὰ οἱ μοναχοὶ οὔτε πνευματικὰ βιβλία εἶχαν καὶ οἱ καημένοι εἶχαν ἄγνοια ἀπὸ Μοναχισμό, καὶ ὅμως ἔκαναν προκοπή. Τὸ 30% ἦταν γεννημένοι γιὰ μοναχοί· οἱ ἄλλοι ποὺ πήγαιναν στὰ μοναστήρια δὲν ἦταν καλλιεργημένοι· ἦταν ἀπὸ πεντακόσιες καρυδιὲς καρύδια, καὶ ὅμως ἔκαναν προκοπή. Πήγαινε στὸ μοναστήρι ὁ ἄλλος καὶ δὲν ἤξερε τίποτε ἀπὸ πνευματικά. Μπορεῖ νὰ καθόταν ἕναν-δυὸ μῆνες, καὶ οὔτε ὁ ἡγούμενος ἤξερε ποιός εἶναι. Μετά, ὅταν ἔλεγε ὅτι θέλει νὰ γίνη μοναχός, πήγαινε στὸν Πνευματικό, ἐξομολογεῖτο, καὶ ἔμενε στὸ μοναστήρι. Καὶ δὲν ἤξερε κανεὶς τί ἄνθρωπος ἦταν, ποιά πατρίδα εἶχε κ.λπ. Καὶ αὐτός, παρ᾽ ὅλα τὰ προβλήματα ποὺ εἶχε, προχωροῦσε καὶ προόδευε. Καὶ μερικοὶ οὔτε γράμματα ἤξεραν. Ἄκουγαν τὴν ἀνάγνωση στὴν Τράπεζα, τὸ Συναξάρι στὴν Ἐκκλησία καὶ τίποτε ἄλλο. Καὶ στὴν Τράπεζα καμμιὰ φορὰ δὲν καταλάβαιναν οὔτε τὴν ἀνάγνωση. Οὔτε καὶ ἀπὸ τὰ ψαλτικὰ καταλάβαιναν· ἔλεγαν καμμιὰ εὐχὴ στὴν Ἀκολουθία, ἀλλὰ εἶχαν καλοὺς λογισμούς. Καὶ ὅμως ἐκεῖνοι ἔφθαναν σὲ μέτρα, σὲ πνευματικὴ κατάσταση, ἐνῶ τώρα μὲ Κατηχητικά, μὲ πνευματικὰ βιβλία, μὲ τόσες προϋποθέσεις νὰ χαραμίζεται τέτοιο ὑλικό!... Δηλαδὴ οἱ ἀκαλλιέργητοι νὰ ἔχουν τέτοια πνευματικὴ καλλιέργεια καὶ οἱ καλλιεργημένοι νὰ μὴν ἔχουν τίποτε! Νὰ εἶναι ἕνα καλλιεργημένο χωράφι, κατὰ κάποιον τρόπο, καὶ νὰ μὴ βγάζη οὔτε τὸν σπόρο ποὺ τοῦ σπέρνουν! Δὲν εἶναι βαρὺ αὐτό; Πῶς τὸ βλέπετε;

Πάντως, ἂν δὲν προσέξουμε, δὲν θὰ σταθῆ ὁ Μοναχισμός· θὰ τιναχθῆ στὸν ἀέρα. Βέβαια τὸ μέλλον ἀνήκει στὸν Χριστὸ καὶ στὰ χέρια τῆς Καλῆς Νοικοκυρᾶς, τῆς Παναγίας, ἡ ὁποία θὰ πάρη τὴν σκούπα καὶ θὰ σαρώση καὶ θὰ νοικοκυρέψη πάλι τὰ

Ἑλενοπόλεως τῆς Βιθυνίας Παλλάδιο καὶ ἀφιερώθηκε ἀπὸ αὐτὸν στὸν Βυζαντινὸ Πατρίκιο Λαῦσο, ἀπὸ τὸν ὁποῖο πῆρε καὶ τὸ ὄνομα.

μοναστήρια της. Πρέπει νὰ καταλάβουμε ὅτι ὅλα θὰ χαθοῦν καὶ θὰ παρουσιασθοῦμε μπροστὰ στὸν Θεὸ χρεωμένοι, ἂν δὲν ζήσουμε σωστὰ μοναχικά. Ξεκινήσαμε νὰ γίνουμε καλόγεροι, γιὰ τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς μας καὶ γιὰ νὰ βοηθήσουμε τὴν κοινωνία μὲ τὴν προσευχή. Γι' αὐτὸ μὴν ξεχνᾶτε τί ὑποσχεθήκατε στὸν Χριστό, ὅπως μὴν ξεχνᾶτε καὶ τί τραβοῦν οἱ ἄνθρωποι στὸν κόσμο, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχαν αὐτὴν τὴν εὔνοια νὰ κληθοῦν στὸ Ἀγγελικὸ Τάγμα.

Νὰ ἀφήσουμε κληρονομιὰ

– Γέροντα, πολλοὶ στηρίζουν τὶς ἐλπίδες τους στὰ μοναστήρια. Νιώθω βαρειὰ αὐτὴν τὴν εὐθύνη.

– Ναί, τὸ μόνο ποὺ μένει τώρα – ὅπως λένε πολλοὶ – εἶναι νὰ βγοῦν μερικοὶ Ἅγιοι σὰν τὸν Ἅγιο Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλό, νὰ σκορπίσουν σὲ διάφορα μέρη καὶ νὰ κηρύξουν, νὰ διαφωτίσουν τὸν κόσμο. Τὰ μοναστήρια εἶναι τὰ πνευματικὰ κέντρα. Ἂν δὲν ἦταν τὰ μοναστήρια νὰ βοηθήσουν τότε μὲ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ ᾿21, πῶς μποροῦσε νὰ γίνη ἡ Ἐπανάσταση; Καὶ στὴν Κατοχὴ πάλι τὰ μοναστήρια κράτησαν. Γι᾿ αὐτὸ καὶ οἱ συμμορίτες τὰ κατέστρεψαν. Τὰ περισσότερα μοναστήρια δὲν τὰ ἔκαψαν οἱ Γερμανοί· οἱ συμμορίτες τὰ κατέστρεψαν. Ἔλεγαν οἱ Γερμανοί: «Ἂν βροῦμε πυρομαχικὰ σὲ μοναστήρι, θὰ τὸ κάψουμε». Οἱ συμμορίτες, γιὰ νὰ φανοῦν αὐτοὶ καλοὶ καὶ νὰ δώσουν τὴν ἐντύπωση ὅτι οἱ Γερμανοὶ τὰ ἔκαψαν, πήγαιναν καὶ ἄφηναν στὰ μοναστήρια μερικὲς παλιὲς δεσμίδες, κανένα σπασμένο ντουφέκι. Εἰδοποιοῦσαν ἐν τῷ μεταξὺ κάτω οἱ ἴδιοι ὅτι ἐπάνω στὸ μοναστήρι μένουν συμμορίτες, καὶ πήγαιναν οἱ Γερμανοὶ στὸ μοναστήρι. Ἔβρισκαν πράγματι πολεμοφόδια καὶ ἔβαζαν φωτιὰ στὸ μοναστήρι. Καὶ τελικὰ οἱ συμμορίτες πολλὰ μοναστήρια ἔτσι τὰ ἔκαψαν, γιατὶ φοβοῦνταν τὰ μοναστήρια. «Καὶ ἄθεο νὰ εἶναι τὸ καθεστώς, ἔλεγαν, ἂν ὑπάρχουν τὰ μοναστήρια, πάλι δὲν θὰ κάνουμε τίποτε, ὁπότε ἂς τὰ κάψουμε». Καὶ τὰ ἔκαιγαν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο.

Σήμερα μαγιὰ ἀπὸ τὰ μοναστήρια θὰ πᾶνε νὰ πάρουν. Ἀλλά, ἂν καὶ τὰ μοναστήρια εἶναι τραλαλά, τί θὰ πάρουν; Δὲν θὰ βροῦν προζύμι. Νὰ κοιτάξουμε νὰ κρατηθῆ λίγη μαγιὰ γιὰ τὰ δύσκολα χρόνια. Τώρα ἔρχονται στὰ μοναστήρια γιὰ βοήθεια αὐτοὶ ποὺ πᾶνε στοὺς μάγους κ.λπ. Ἀργότερα θὰ ἔχουμε ἀνθρώπους κουρασμένους ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Καὶ νὰ τοὺς στέλνης νὰ πιοῦν ἢ νὰ ἁμαρτήσουν, δὲν θὰ πηγαίνουν.

Ὁ Θεὸς σ᾿ αὐτὰ τὰ δύσκολα χρόνια καλεῖ στὸν Μοναχισμὸ ἀνθρώπους μὲ ἀτομικὲς προσκλήσεις. Αὐτὴ ἡ γενιὰ ξεκινάει γιὰ τὸν Μοναχισμὸ μὲ τὶς καλύτερες προϋποθέσεις, ξεκινάει μὲ ἰδανικά, καὶ ὁ διάβολος ὅλο αὐτὸ τὸ ὑλικὸ τὸ ἀχρηστεύει. Ἡ ἄλλη γενιὰ δὲν θὰ εἶναι ἔτσι. Θὰ ἔρχωνται στὰ μοναστήρια καὶ πολλοὶ ποὺ δὲν θὰ εἶναι κατάλληλοι γιὰ τὸν Μοναχισμό. Θὰ εἶναι σὲ τέτοια κατάσταση, ποὺ θὰ ἀναγκάζωνται νὰ γίνουν μοναχοί. Θὰ εἶναι κουρασμένοι καὶ πληγωμένοι ἀπὸ τὸν κόσμο. Ἀνδρόγυνα θὰ χωρίζουν, εἴτε μὲ τὴν εὐλογία εἴτε χωρὶς τὴν εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας, καὶ θὰ πηγαίνουν στὰ μοναστήρια. Νέοι ποὺ βαρέθηκαν τὴν κοσμικὴ ζωὴ θὰ πηγαίνουν στὰ μοναστήρια, ἄλλοι γιὰ νὰ σώσουν τὴν ψυχή τους καὶ ἄλλοι γιὰ νὰ βροῦν λίγη ἠρεμία. Ἄλλοι ποὺ θέλουν νὰ παντρευτοῦν, ἀλλὰ θὰ φοβοῦνται μὲ τί ἄνθρωπο θὰ μπλέξουν, θὰ γίνωνται μοναχοί. Δηλαδὴ στὰ ἑπόμενα χρόνια μπορεῖ νὰ

ἔρχωνται καὶ ψυχοπαθεῖς ἢ ἄλλοι ποὺ θὰ διστάζουν νὰ δημιουργήσουν οἰκογένεια. «Τί θὰ βρῶ; τί θὰ κάνω; θὰ σκέφτωνται. Καλύτερα νὰ πάω νὰ γίνω μοναχός». Θὰ τὸν παίρνουν δηλαδὴ μερικοὶ σὰν χουζούρι τὸν Μοναχισμὸ – τί προκοπὴ θὰ κάνουν, ἄλλο θέμα. Δὲν θὰ ἔρχωνται μετανοιωμένοι ἄνθρωποι. Θὰ εἶναι οἱ ἄνθρωποι σὲ τέτοια κατάσταση, ποὺ θὰ ἀναγκάζωνται νὰ γίνουν μοναχοί. Δὲν θὰ εἶναι ἁγνὰ τὰ ἐλατήριά τους. Αὐτὸς εἶναι ὁ κίνδυνος. Ὅταν ἕνας ξεκινάη γιὰ τὸν Μοναχισμό, εἶναι διαφορετικά. Αὐτοὶ θὰ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ πολλὴ βοήθεια, γιατὶ ὁ διάβολος, ἐπειδὴ θὰ ἔχουν γευθῇ τὶς χαρὲς τοῦ κόσμου, θὰ τοὺς πολεμήση σκληρά· ἐνῶ ἐμᾶς δὲν μᾶς πολεμάει τόσο. Ἐμᾶς κοιτάζει νὰ μᾶς ἐμποδίση ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ἐργασία καὶ νὰ μᾶς ρίξη στὴν ἀκηδία, ὥστε νὰ μὴ βροῦν πνευματικὴ ζύμη οἱ ἑπόμενοι.

Θέλω νὰ πῶ μὲ ὅλα αὐτὰ ὅτι ἐμεῖς πρέπει νὰ κάνουμε τώρα προκοπή, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ βοηθήσουμε αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους. Νὰ τοὺς ἀφήσουμε κληρονομιὰ πατερική. Πνευματικὲς χαρὲς ἔχουμε· οὐράνιες δὲν ἔχουμε. Κάνουμε μιὰ χειροθεσία, μιὰ ἀγρυπνία, ψάλλουμε καὶ τὸ «*Δοῦλοι Κύριον*...», κουνᾶμε καὶ τὸν πολυέλαιο καὶ χαιρόμαστε. Ἀλλὰ αὐτὲς δὲν εἶναι οὐράνιες χαρές· εἶναι χαρὲς σαρκικὲς τῆς καρδιᾶς, μὲ τὴν καλὴ ἔννοια. Ἡ οὐράνια χαρὰ εἶναι κάτι τὸ ἀνώτερο, ποὺ δὲν ἐκφράζεται. Ὅταν ἀρχίση κανεὶς νὰ γεύεται λιγάκι τὰ οὐράνια, σκιρτάει ἡ καρδιά, παλαβώνει. Πρέπει νὰ ζήσουμε οὐράνιες χαρές, γιὰ νὰ τὶς μεταδώσουμε στὶς ἑπόμενες γενιές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - Τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς

Νὰ ἑτοιμασθοῦμε γιὰ τὴν ἄλλη ζωὴ

Γέροντα, ἕνας νέος ἐξαφανίσθηκε, ἀφοῦ ἄφησε σημείωμα στοὺς γονεῖς του ὅτι θὰ αὐτοκτονήση, γιατὶ δὲν εἶναι ὄμορφος καὶ ὅτι γι᾽ αὐτὸ φταῖνε ἐκεῖνοι.

– Δὲν ἔχουν συλλάβει τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς οἱ ἄνθρωποι. Δὲν πιστεύουν στὴν ἄλλη ζωή. Ὅλο τὸ βάσανο ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινάει. «Εἶμαι ἀδικημένος, σοῦ λέει· οἱ ἄλλοι χαίρονται, ἐγὼ δὲν χαίρομαι». Δὲν εἶναι εὐχαριστημένοι μὲ ὅ,τι ἔχουν, μπαίνει καὶ ὁ ἐγωισμός, καὶ βασανίζονται. Ὁ Θεὸς ὅλο τὸν κόσμο τὸν ἀγαπάει. Στὸν κάθε ἄνθρωπο ἔδωσε αὐτὰ ποὺ τὸν ὠφελοῦν, εἴτε τὸ μπόι εἴτε τὴν λεβεντιὰ εἴτε τὴν ὀμορφιὰ κ.λπ., ὅ,τι θὰ τὸν βοηθήση, ἂν τὸ ἀξιοποιήση, νὰ σωθῆ. Ἀλλὰ ὁ κόσμος βασανίζεται. «Γιατί ἐγὼ νὰ εἶμαι ἔτσι, ἐνῶ ἐκεῖνος ἔτσι;». Μὰ ἐσὺ ἔχεις αὐτά, ἐκεῖνος ἔχει ἄλλα. Ἕνας διὰ Χριστὸν σαλὸς Ρουμάνος ποὺ ἀσκητεύει στὸ Ἅγιον Ὄρος εἶπε σὲ κάποιον ποὺ εἶχε τέτοιους λογισμούς: «Ἕνας βάτραχος εἶδε τὸ βουβάλι καὶ εἶπε: "Θέλω νὰ γίνω καὶ ἐγὼ βουβάλι". Φούσκωσε, φούσκωσε ὁ βάτραχος, καὶ τελικὰ ἔσκασε. Ὁ Θεὸς αὐτὸν τὸν ἔκανε βάτραχο, ἐκεῖνο βουβάλι. Πῆγε ὁ βάτραχος νὰ γίνη βουβάλι καὶ ἔσκασε!». Ὁ καθένας νὰ χαίρεται, ὅπως ὁ Δημιουργὸς τὸν ἔφτιαξε.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος βοηθηθῆ νὰ πιστέψη στὸν Θεὸ καὶ στὴν μέλλουσα ζωή, τὴν αἰώνια, – συλλάβη δηλαδὴ τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς – καὶ μετανοήση, ἀλλάξη ζωή, ἔρχεται ἀμέσως ἡ θεία παρηγοριὰ μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία τὸν ἀλλοιώνει, διώχνοντας καὶ ὅλα τὰ κληρονομικά του ἐλαττώματα. Πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ μετανόησαν, ἀγωνίσθηκαν μὲ φιλότιμο ταπεινά, χαριτώθηκαν, ἔγιναν καὶ Ἅγιοι, καὶ τοὺς προσκυνᾶμε τώρα μὲ εὐλάβεια καὶ ζητᾶμε καὶ τὶς πρεσβεῖες τους, ἐνῶ προηγουμένως εἶχαν πολλὰ πάθη καὶ κληρονομικά. Ὁ Ὅσιος Μωυσῆς ὁ Αἰθίοψ λ.χ., ἐνῶ ἦταν ὁ πιὸ αἱμοβόρος ληστής, μὲ κληρονομικὴ κακία, μόλις πίστεψε στὸν Θεό, μετανόησε, ἀσκήθηκε, ἔφυγαν ὅλα τὰ πάθη, τὸν ἐπισκέφθηκε ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀξιώθηκε νὰ λάβη καὶ τὸ προφητικὸ χάρισμα. Πέρασε στὴν εὐαισθησία ἀκόμη καὶ τὸν Μέγα Ἀρσένιο[210], ὁ ὁποῖος ἦταν ἀπὸ τὴν μεγαλύτερη ἀρχοντικὴ οἰκογένεια τῆς Ρώμης, μὲ κληρονομικὲς ἀρετὲς καὶ μὲ μεγάλη ἐπιστημονικὴ μόρφωση.

– Γέροντα, δηλαδὴ ποιό εἶναι ἀκριβῶς τὸ νόημα αὐτῆς τῆς ζωῆς;

– Ποιό εἶναι; Νὰ ἑτοιμασθοῦμε γιὰ τὴν Πατρίδα μας, τὸν Οὐρανό, τὸν Παράδεισο. Τὸ πᾶν εἶναι νὰ συλλάβη ὁ ἄνθρωπος αὐτὸ τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος πιστεύη στὸν Θεὸ καὶ στὴν μέλλουσα ζωή, τότε καταλαβαίνει ὅτι αὐτὴ ἡ ζωὴ εἶναι μάταιη καὶ ἑτοιμάζει τὸ διαβατήριό του γιὰ τὴν ἄλλη ζωή. Ξεχνοῦμε ὅτι ὅλοι θὰ φύγουμε. Δὲν θὰ βγάλουμε ρίζες ἐδῶ. Αὐτὴ ἡ ζωὴ δὲν εἶναι γιὰ νὰ καλοπεράσουμε. Εἶναι νὰ δίνουμε ἐξετάσεις, γιὰ νὰ περάσουμε στὴν ἄλλη ζωή. Γι' αὐτὸ ὁ σκοπός μας πρέπει νὰ εἶναι νὰ

---

[210] Ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος ὁ Μέγας (354-447) καταγόταν ἀπὸ τὴν Ρώμη. Ἦταν μέγας κατὰ τὴν σοφία καὶ τὴν ἀρετή. Ὀνομαζόταν «πατὴρ Βασιλέων», γιατὶ ὁ αὐτοκράτορας Θεοδόσιος τοῦ ἀνέθεσε τὴν μόρφωση τῶν δύο παιδιῶν του. Τὸ 394 μετὰ ἀπὸ θεία πληροφορία ἀναχωρεῖ γιὰ τὴν ἔρημο τῆς Αἰγύπτου. Ἂν καὶ εἶχε ζήσει στὰ ἀνάκτορα, διακρίθηκε ὡς μοναχὸς γιὰ τὴν μεγάλη αὐστηρότητα καὶ τὴν σκληραγωγία του.

ἑτοιμασθοῦμε, ὥστε νὰ φύγουμε μὲ ἀναπαυμένη συνείδηση, ὅταν μᾶς καλέσῃ ὁ Θεός, καὶ νὰ πετάξουμε κοντά Του. Ὅταν ὁ Χριστὸς εὐλόγησε τοὺς πέντε ἄρτους καὶ χόρτασε τόσες χιλιάδες ἀνθρώπους, ὁ κόσμος ἕνα κι ἕνα εἶπε: «Εἶναι ὅ,τι πρέπει γιὰ βασιλιάς!». Ἔφαγαν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τὰ δυὸ ψάρια καὶ ἐνθουσιάσθηκαν. Ὁ Χριστὸς ὅμως τοὺς εἶπε νὰ μὴν ἐνδιαφέρωνται γι᾽ αὐτὴν τὴν τροφή, γιατὶ δὲν θὰ μείνουμε ἐδῶ[211]. Σ᾽ αὐτὴν τὴν ζωὴ δοκιμάζεται ὁ καθένας, ἂν ἀνταποκρίνεται σὲ ὅσα ζητάει ὁ Θεός.

– Γέροντα, τί πρέπει νὰ ἔχῃ κανεὶς πάντα στὸν νοῦ του, γιὰ νὰ κάνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ;

– Νὰ ἔχῃ τὸν νοῦ του στὸν Θεό. Νὰ σκέφτεται γιατί ἤρθαμε σ᾽ αὐτὴν τὴν ζωή. Ἐδῶ δὲν ἤρθαμε γιὰ νὰ κάνουμε τὰ πάντα καὶ νὰ βολευτοῦμε. Ἤρθαμε γιὰ νὰ ἑτοιμασθοῦμε γιὰ τὴν ἄλλη ζωή. Ὁ νοῦς μας λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι διαρκῶς ἐκεῖ καὶ σὲ ὅ,τι θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ πᾶμε ἐκεῖ. Μὲ τὴν φιλότιμη ἀντιμετώπιση, μὲ τὸν ταπεινὸ καὶ φιλότιμο ἀγώνα καταλαβαίνει κανεὶς τὸ νόημα τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ εἶναι λεβεντιά, γλέντι πνευματικό. Ξέρετε τί θὰ πῇ γλέντι! Νὰ πιάσετε τὸ βαθύτερο νόημα τοῦ Μοναχισμοῦ, τὴν πνευματικὴ ἀρχοντιά, τὴν εὐαισθησία τὴν πατερική. Τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς – ὄχι τοῦ Μοναχισμοῦ ἀλλὰ τῆς ζωῆς – ἔχουν ὑποχρέωση ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ τὸ συλλάβουν. Ἂν τὸ ἔκαναν αὐτό, δὲν θὰ εἶχαν καθόλου μικροπρέπειες, γκρίνιες κ.λπ. Ἀφοῦ ὑπάρχει θεία ἀνταπόδοση, νὰ κοιτάξουμε πῶς θὰ βγάλουμε κανένα φράγκο γιὰ ᾽κεῖ, καὶ ὄχι πῶς θὰ ἔχουμε ἐδῶ τὴν ἀξιοπρέπειά μας καὶ πῶς θὰ ἀπολαμβάνουμε ἀνθρώπινες τιμές.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος τοποθετῇ τὸν ἑαυτό του στὴν πραγματικὴ ζωή, ὅλα τὰ χαίρεται. Χαίρεται ποὺ ζῇ, χαίρεται ποὺ θὰ πεθάνῃ. Ὄχι γιατὶ βαρέθηκε τὴν ζωή του, ἀλλὰ χαίρεται ποὺ θὰ πεθάνῃ καὶ θὰ πάῃ κοντὰ στὸν Χριστό.

– Χαίρεται, Γέροντα, γιατὶ δὲν ἀντιδρᾶ σ᾽ αὐτὸ ποὺ ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει;

– Χαίρεται, γιατὶ βλέπει ὅτι αὐτὴ ἡ ζωὴ εἶναι πρόσκαιρη, ἐνῶ ἡ ἄλλη αἰώνια. Δὲν βαρέθηκε τὴν ζωή, ἀλλὰ σκέφτεται «τί θὰ κάνουμε, δὲν θὰ φύγουμε;» καὶ ἑτοιμάζεται γιὰ ᾽κεῖ, γιατὶ καταλαβαίνει ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ προορισμός του, τὸ νόημα τῆς ζωῆς.

Νά, οἱ κοινωνικοὶ λειτουργοὶ ἔχουν καλωσύνη, οἱ καημένες, τρέχουν, σκοτώνονται γιὰ τοὺς ἄλλους. Σπουδάζουν ψυχολογία, ἀλλὰ μὲ τὸν τρόπο ποὺ πηγαίνουν νὰ βοηθήσουν, σὲ κάποιες περιπτώσεις σταματοῦν. Πάει λ.χ. μία νὰ παρηγορήσῃ ἕναν ποὺ ἔχει ἕνα πόδι καὶ αὐτὸς τῆς λέει: «Ἐσὺ μοῦ λὲς "καλημέρα" μὲ δυὸ πόδια, ἀλλὰ ἐγὼ μὲ ἕνα». Τί νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ; Πῶς νὰ τὸν βοηθήσῃ μὲ τὴν ψυχολογία; Ἂν δὲν βοηθηθῇ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος νὰ συλλάβῃ τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς, δὲν μπορεῖ νὰ βοηθηθῇ μὲ τίποτε. Νὰ καταλάβῃ ὅτι γι' αὐτὴν τὴν ἀναπηρία ποὺ ἐπέτρεψε ὁ Θεός, ἂν δὲν γογγύζῃ, θὰ ἔχῃ νὰ λάβῃ στὴν ἄλλη ζωὴ ἀποταμιευμένο οὐράνιο μισθὸ καὶ νὰ χαίρεται. Καὶ ἂν ἀκόμη οἱ ἄλλοι περπατοῦσαν μὲ τέσσερα πόδια, νὰ ἔλεγε: «Σὲ εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ περπατῶ μὲ ἕνα πόδι». Ἀλλὰ ὅσες δὲν ἔχουν τὴν πνευματικὴ ἀντιμετώπιση, πᾶνε νὰ παρηγορήσουν τοὺς ἀρρώστους καὶ δὲν ξέρουν τί νὰ τοὺς ποῦν. Πάει ἡ κοινωνικὴ λειτουργὸς νὰ παρηγορήσῃ λ.χ. μιὰ γυναίκα τριάντα πέντε χρονῶν μὲ καρκίνο, ποὺ ἔχει καὶ τρία παιδάκια. Τί νὰ τῆς πῇ; Ἂν δὲν βοηθηθῇ αὐτὴ ἡ μητέρα νὰ συλλάβῃ τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς, ἀπελπίζεται, γιατὶ

---

[211] Βλ. *Ἰω.* 6, 5 κ.ἑ.

σκέφτεται τί θὰ γίνουν τὰ παιδιά. Τὴν ἴδια ἀπελπισία ποὺ ἔχει ἡ μητέρα ἔχει καὶ ἡ κοινωνικὴ λειτουργός, ἂν δὲν ἔχη καταλάβει κάτι τὸ ἀνώτερο, τὸ βαθύτερα πνευματικό. Ἂν δὲν ὑπάρχη κατ' ἀρχὰς βαθύτερη τοποθέτηση στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό της, δὲν μπορεῖ νὰ βοηθήση σωστά, γιὰ νὰ ἔρθη ἡ θεία παρηγοριὰ στὸν ἄλλον. Ἔτσι οἱ καημένες κουράζονται καὶ σωματικά, ἀλλὰ καὶ στενοχωροῦνται, γιατὶ δὲν μποροῦν νὰ βοηθήσουν θετικά. Κουράζονται δηλαδὴ διπλά.

Νὰ αἰσθανθοῦμε τὸ καλὸ ὡς ἀνάγκη

Πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ αἰσθανθῆ τὸ καλὸ ὡς ἀνάγκη, γιατὶ διαφορετικὰ θὰ εἶναι βασανισμένος. Καὶ δὲν εἶναι νὰ πῆ κανεὶς ὅτι μερικοὶ δὲν μποροῦν νὰ καταλάβουν τὸ καλὸ ὡς ἀνάγκη. Ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ τὸ δικαιολογήσω αὐτό. Ἀκόμη καὶ ἕνα μικρὸ παιδάκι πέντε χρονῶν μπορεῖ νὰ αἰσθανθῆ τὸ καλὸ ὡς ἀνάγκη. Ἂς ποῦμε ὅτι ἕνα παιδάκι ἔχει πυρετό. Φέρνουν οἱ γονεῖς τὸν γιατρὸ καὶ ἐκεῖνος τοὺς λέει «κρατῆστε τὸ παιδὶ γερὰ» καὶ τὰκ–τὰκ τοῦ κάνει τὴν ἔνεση. Μετὰ τὸ παιδί, μόλις ξαναδῆ τὸν γιατρό, βάζει τὰ κλάματα καὶ φεύγει. Ἂν ὅμως ἐξ ἀρχῆς τοῦ ποῦν «κοίταξε, εἶσαι ἄρρωστο, ἔχεις πυρετὸ καὶ δὲν θὰ μπορῆς οὔτε στὸ σχολεῖο νὰ πᾶς οὔτε νὰ παίξης, ἐνῶ τὰ ἄλλα παιδιὰ παίζουν, ἂν ὅμως ἀφήσης τὸν γιατρὸ λίγο νὰ σὲ τσιμπήση, θὰ πέση ὁ πυρετὸς καὶ μετὰ θὰ μπορῆς κι ἐσὺ νὰ πᾶς νὰ παίξης», τὸ παιδάκι ἀμέσως θὰ κλείση τὰ ματάκια του καὶ θὰ τεντώση μόνο του τὸ χεράκι. Θέλω νὰ πῶ ὅτι, ἂν τὸ παιδάκι μπορῆ νὰ αἰσθανθῆ τὸ καλὸ ὡς ἀνάγκη, πόσο μᾶλλον ὁ μεγάλος.

Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ὁ ἄνθρωπος καταλάβη τὸ σωστό, τελείωσε. Νὰ ποῦμε ὅτι σᾶς λέω: «Θὰ σᾶς πετάξω κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρο». Καταλαβαίνετε τί θὰ πῆ αὐτό. Καὶ ἕνας λειψὸς στὸ μυαλὸ καταλαβαίνει ὅτι, ἂν πέση ψηλὰ ἀπὸ τὸ παράθυρο, θὰ σπάση τὰ πόδια του. Καταλαβαίνει ποιός εἶναι ὁ γκρεμὸς καὶ ποιό τὸ ἴσωμα· ποιό εἶναι τὸ καλὸ καὶ ποιό τὸ ἄσχημο. Ἕνας μεγάλος ποὺ ἔχει διαβάσει Πατερικά, Εὐαγγέλιο, ξέρει ποιό εἶναι τὸ σωστό. Ἀπὸ ᾽κεῖ καὶ πέρα θέλει τὸ κουμπὶ γύρισμα. Ἀλλὰ πολλὲς φορὲς λὲς σὲ μερικὲς ψυχὲς «γιατί τὸ κάνεις αὐτό; δὲν καταλαβαίνεις ὅτι δὲν εἶναι σωστό;», καὶ ἀρχίζουν: «Νά, δυστυχῶς ἐγὼ ἔτσι εἶμαι, γιατί νὰ εἶμαι ἔτσι, ἔτσι ἤμουν καὶ πρῶτα». «Ἄσε τί ἤσουν πρῶτα. Τώρα ποὺ σοῦ τὸ λέω, τί κάνεις, γιὰ νὰ διορθωθῆς;». Ἄλλο ἂν δὲν τὶς κόβη. Ἀλλὰ μόνον τὸ μωρὸ παιδάκι θὰ πιάση τὸ κάρβουνο ἀντὶ γιὰ καραμέλλα, γιατὶ δὲν τοῦ κόβει.

– Γέροντα, πῶς ἡ μητέρα σας ποὺ ἦταν τόσο εὐαίσθητη καὶ σᾶς ἀγαποῦσε, σᾶς ἔδωσε ἀπὸ τὰ πρῶτα παιδικὰ χρόνια αὐστηρὴ ἀγωγή;

– Ἀπὸ μικρὸς μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ βοηθηθῆ, γιὰ νὰ συλλάβη τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς καὶ νὰ χαίρεται σωστά. Ὅταν ἤμουν μικρός, τὰ περνοῦσα τὰ παιδιὰ στὸ τρέξιμο. Ἐκεῖνα δὲν μὲ ἄφηναν νὰ τρέξω, μὲ ἔδιωχναν. «Προσφυγόπουλο» μὲ ἔλεγαν. Πήγαινα μετὰ στὴν μάνα μου μὲ κλάματα. «Τί ἔχεις καὶ κλαῖς;», μοῦ ἔλεγε ἐκείνη. «Δὲν μ' ἀφήνουν τὰ παιδιὰ νὰ τρέξω», τῆς ἔλεγα. «Θέλεις νὰ τρέξης; Νά αὐλή, τρέξε. Γιατί θέλεις νὰ τρέχης ἐκεῖ, γιὰ νὰ σὲ βλέπουν οἱ ἄλλοι καὶ νὰ σοῦ λένε μπράβο; Αὐτὸ ἔχει ὑπερηφάνεια». Ἄλλη φορὰ ἤθελα νὰ παίξω μὲ τὸ τόπι καὶ δὲν μὲ ἄφηναν τὰ παιδιά. Πήγαινα πάλι στὴν μάνα μου κλαίγοντας. «Τί ἔγινε, γιατί κλαῖς πάλι;», μὲ ρωτοῦσε. «Δὲν μ' ἀφήνουν τὰ παιδιὰ νὰ παίξω μὲ τὸ τόπι!», τῆς ἔλεγα.

«Αὐλὴ μεγάλη ἔχουμε, τόπι ἔχεις, παῖξε ἐδῶ. Τί θέλεις νὰ σὲ βλέπουν οἱ ἄλλοι, γιὰ νὰ σὲ καμαρώνουν; Αὐτὸ ἔχει ὑπερηφάνεια». Τότε σκέφθηκα: «Δίκαιο ἔχει ἡ μητέρα». Ἔτσι σιγὰ-σιγὰ δὲν ἤθελα οὔτε νὰ τρέχω οὔτε νὰ παίζω τὸ τόπι μπροστὰ στὸν κόσμο, γιατὶ κατάλαβα ὅτι αὐτὸ εἶχε μέσα ὑπερηφάνεια καὶ ἔλεγα: «Πράγματι, τί χαμένα πράγματα! Δίκαιο ἔχει». Ὕστερα τόσο πολὺ δὲν μὲ πείραζε, πού, ὅταν ἔβλεπα τὰ ἄλλα παιδιὰ νὰ τρέχουν, νὰ χτυποῦν τὸ τόπι καὶ νὰ καμαρώνουν, γελοῦσα καὶ ἔλεγα «τί κάνουν;», καὶ ἤμουν μικρὸ παιδί· τρίτη Δημοτικοῦ πήγαινα. Μετὰ ζοῦσα μιὰ φυσιολογικὴ ζωή. Ἔτσι τώρα, ἂν μοῦ ποῦν «τί προτιμᾶς, νὰ ἀνεβῇς Αὔγουστο μήνα ξυπόλυτος στὸν Ἄθωνα μέσα στὰ πουρναρόφυλλα ἢ νὰ πᾶς σὲ μιὰ τελετὴ ποὺ θὰ σοῦ φορέσουν μανδύα κ.λπ.;», θὰ πῶ ὅτι προτιμῶ νὰ πάω ξυπόλυτος στὸν Ἄθωνα. Ὄχι ἀπὸ ταπείνωση, ἀλλὰ γιατὶ αὐτὸ μὲ ἀναπαύει.

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν ὑπερηφάνεια δὲν βοηθήθηκαν μικροὶ ἀπὸ τὸ σπίτι. Τὸ κοσμικὸ φρόνημα βασανίζει τὸν ἄνθρωπο. Καὶ ἂν δὲν προσεχθῇ αὐτὸ καὶ οἱ γονεῖς δὲν βοηθήσουν τὰ παιδιά, ὅταν εἶναι μικρά, γίνεται μετὰ κατάσταση αὐτό. Ἄλλο εἶναι ἕνα παιδὶ νὰ τὸ ἐπαινέσῃς λίγο, γιὰ νὰ μὴν ἀπογοητευθῇ, καὶ ἄλλο νὰ τοῦ φουσκώνῃς τὸν ἐγωισμό. Π.χ. εἶπε ἕνα ποίημα καὶ δὲν τὸ εἶπε καλὰ καὶ ἀπογοητεύεται. Τότε θὰ τοῦ πῇ ἡ μάνα: «Ἔ, καλὰ τὸ εἶπες». Ἂν τὸ πῇ ὅμως καλὰ τὸ ποίημα καὶ ἀρχίσῃ ἡ μάνα μπροστὰ στοὺς ἄλλους «μπράβο, ἐσὺ τὸ εἶπες ἀπὸ ὅλα τὰ παιδιὰ καλύτερα! τὸ δικό μου παιδὶ εἶναι τὸ καλύτερο!», ἐκεῖνο εἶναι κακό. Καὶ ἔτσι οἱ γονεῖς καλλιεργοῦν πολλὲς φορὲς στὰ παιδιὰ τὴν ὑπερηφάνεια. Ἢ κάνει λ.χ. τὸ παιδὶ μιὰ ἀταξία στὸ σχολεῖο καὶ ὁ δάσκαλος τὸ μαλώνει. Πάει μετὰ τὸ παιδὶ στὸ σπίτι καὶ λέει στοὺς γονεῖς του: «Ὁ δάσκαλος μὲ μάλωσε ἄδικα». Ὅταν ὁ πατέρας ἢ ἡ μάνα ὑποστηρίζῃ τὸ παιδὶ καὶ λέῃ μάλιστα μπροστά του «θὰ τοῦ δείξω ἐγώ, τὸ παιδὶ τὸ δικό μου εἶναι...», μετὰ ἐκεῖνο θεωρεῖ καλὸ αὐτὸ ποὺ ἔκανε, καὶ τελικὰ βασανίζεται ἀπὸ χαμένα πράγματα. Ὅλη ἡ βάση εἶναι νὰ καταλάβῃ τὸ παιδὶ μερικὰ πράγματα ἀπὸ τὸ σπίτι του. Ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ μικρὸς συλλάβῃ τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς, ὕστερα πᾶνε ὅλα κανονικά. Ἀλλιῶς εὐχαριστιέται μὲ τὰ γήινα, μὲ τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀνθρώπων – ποὺ στὴν πραγματικότητα δὲν ἀναπαύουν – καὶ παραμένει γήινος ἄνθρωπος.

Νὰ βοηθοῦμε τὸν κόσμο στὴν μετάνοια

– Γέροντα, τί μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ σήμερα περισσότερο τὸν κόσμο;

– Σήμερα, ἂν διδασκόταν ἡ μετάνοια στὸν κόσμο, μόνον αὐτὴ θὰ μποροῦσε νὰ βοηθήσῃ. Νὰ διαβάζουμε, ὅσο μποροῦμε, βίους Ἁγίων ποὺ τονίζουν τὴν μετάνοια, γιὰ νὰ βοηθηθοῦμε. Τὸ νὰ ζητοῦμε μετάνοια ἀπὸ τὸν Θεὸ σημαίνει ὅτι ζητοῦμε φωτισμό. Ὅταν ζητοῦμε μετάνοια καὶ μετανοήσουμε περισσότερο, φυσικὰ θὰ ταπεινωθοῦμε περισσότερο καὶ ὑποχρεωτικὰ τότε θὰ ἔρθῃ περισσότερο ἡ θεία Χάρις, ὁ θεῖος φωτισμός. Ὅταν βρίσκεται ὁ ἄνθρωπος ἐν μετανοίᾳ, διατηρεῖ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Πάντως ὁ κόσμος εἶναι καλός. Βλέπεις, οἱ περισσότεροι οὔτε ἐξομολογοῦνται οὔτε ἐκκλησιάζονται, ἔχουν ἄγνοια μεγάλη, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἔρχονται καὶ μοῦ ζητοῦν βοήθεια. Αὐτὸ κάτι ἔχει μέσα.

– Μήπως οἱ δοκιμασίες, Γέροντα, γίνονται ἀφορμὴ νὰ πλησιάσουν οἱ ἄνθρωποι στὸν Θεό;

– Ὅσοι ἔχουν καλὴ διάθεση βοηθιοῦνται ἀπὸ τὶς δοκιμασίες· ὅσοι δὲν ἔχουν, τὰ βάζουν μὲ τὸν Θεό, βρίζουν κ.λπ. Τὸ κακὸ εἶναι ὅτι δὲν λένε «*ἥμαρτον*», ἀλλὰ βασανίζονται. Μεγάλη ἐξουσία ἔχει ὁ διάβολος στὸν κόσμο. Τοῦ δώσαμε πολλὰ δικαιώματα. Πῶς ἔγινε ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος! Τὸ κακὸ εἶναι ὅτι ἐμποδίζει τὴν θεία ἐπέμβαση, γιατὶ δὲν ἔχει μετάνοια. Ἂν ὑπῆρχε μετάνοια, τὰ πράγματα θὰ εἶχαν τακτοποιηθῆ. Μπόρες, μπόρες θὰ περνοῦμε! Ὁ Θεὸς νὰ βάλη τὸ χέρι Του! Νὰ ζητοῦμε μετάνοια γιὰ ὅλον τὸν κόσμο καὶ γιὰ ὅσους ἐν ψυχρῷ κάνουν κακὸ στὴν Ἐκκλησία καὶ δὲν ἔχουν σκοπὸ νὰ διορθωθοῦν, νὰ τοὺς δίνη ὁ Θεὸς μετάνοια καὶ ἔπειτα νὰ τοὺς παίρνη.

Νὰ βοηθοῦμε, ὅσο μποροῦμε, τὸν κόσμο στὴν μετάνοια, γιὰ νὰ δεχθοῦμε τὶς εὐλογίες τοῦ Θεοῦ. Μετάνοια καὶ ἐξομολόγηση, αὐτὸ χρειάζεται σήμερα. Ἐγὼ συνέχεια συνιστῶ μετάνοια καὶ ἐξομολόγηση, γιὰ νὰ χάση τὰ δικαιώματα ὁ διάβολος, νὰ κοποῦν οἱ ἐξωτερικὲς δαιμονικὲς ἐπιδράσεις. Θέλουν τράνταγμα οἱ ἄνθρωποι, νὰ καταλάβουν, νὰ μετανοήσουν. Π.χ. κάποιος ἐξομολογεῖται ὅτι ἔκανε μοιχεία. Τοῦ δίνει ὁ Πνευματικὸς ἄφεση, τοῦ δίνει καὶ ἕναν κανόνα καὶ δὲν προχωράει περισσότερο. Πρέπει ὁ Πνευματικὸς νὰ τὸν βοηθήση νὰ καταλάβη ὅτι τὸ κακὸ δὲν ἦταν μόνον ἡ μοιχεία· ὅτι μὲ αὐτὸ ποὺ ἔκανε, ἔκανε ἐγκλήματα, διέλυσε δύο οἰκογένειες. Ἀλλὰ μερικοὶ Πνευματικοὶ οὔτε κἂν ἐρευνοῦν παραπέρα οὔτε προβληματίζουν τοὺς ἀνθρώπους.

– Γέροντα, ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ εἶναι καλοί, ὅμως δὲν ἐκκλησιάζονται συχνά, δὲν ἔχουν τακτικὴ μυστηριακὴ ζωή.

– Μπορεῖ καμμιὰ φορὰ κάποιος νὰ μὴν ἐκκλησιάζεται συχνά, ἀλλὰ νὰ ὑπάρχη μέσα του εὐλάβεια, καλωσύνη, καὶ ἔτσι βρίσκει τόπο καὶ κατοικεῖ ὁ Θεός. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, ἂν εἶχαν καὶ μυστηριακὴ ζωή, θὰ προχωροῦσαν πολὺ στὴν πνευματικὴ ζωή. Καὶ βλέπεις, ὑπάρχουν ἄλλοι ποὺ ἐκκλησιάζονται, ἐξομολογοῦνται, κοινωνοῦν, τὰ κάνουν ὅλα, καὶ ὅμως ὁ Θεὸς δὲν βρίσκει τόπο νὰ κατοικήση μέσα τους, γιατὶ δὲν ὑπάρχει ταπείνωση, καλωσύνη, μετάνοια πραγματική. Δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ ἐξομολόγηση στὸν Πνευματικό, γιὰ νὰ τακτοποιηθῆ κανείς· χρειάζεται καὶ μετάνοια. Καὶ κάθε προσευχὴ ποὺ κάνει κανεὶς πρέπει νὰ ἀρχίζη μὲ ἐξομολόγηση στὸν Θεό. Ὄχι ὅμως νὰ κλαίη καὶ νὰ λέη «εἶμαι τέτοιος, τέτοιος, τέτοιος», καὶ μετὰ νὰ κάνη πάλι τὰ ἴδια. Αὐτὸ δὲν εἶναι συναίσθηση. Ὅταν ὑπάρχη συναίσθηση, ὑπάρχει καὶ λίγη βελτίωση.

Εἴδατε οἱ Ἰσραηλίτες μὲ τί ἁπλότητα προσευχήθηκαν; «*Ἐξεγέρθητι, ἱνατί ὑπνοῖς, Κύριε;*»[212], εἶπαν. Δηλαδή, «ξύπνα, Κύριε, γιατί κοιμᾶσαι;». Καὶ ὕστερα ὁ Κύριος «*ἐξηγέρθη ὡς δυνατός, κεκραιπαληκὼς ἐξ οἴνου καὶ ἐπάταξε*...»[213]. Μὲ τί ἁπλότητα καὶ τί ταπείνωση, ἀλλὰ καὶ μὲ τί παρρησία εἶπαν: «Τί θὰ ποῦμε τώρα, Κύριε, στὰ ἔθνη; Μᾶς ἔσωσες ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα καὶ τώρα νὰ πεθάνουμε στὴν ἔρημο ἢ νὰ μᾶς σφάξουν οἱ ἀλλόφυλοι; Νὰ μὴ γίνουμε ρεζίλι»[214]. Μὴν ποῦμε καὶ ἐμεῖς καμμιὰ κουβέντα, «γιατί κοιμᾶσαι, Θεέ, καὶ δὲν βλέπεις;», γιατὶ θὰ μᾶς δώση σκαμπίλι ἐμᾶς. Εἶναι ἀναίδεια. Ἐκεῖνοι μὲ ταπείνωση καὶ ἁπλότητα τὸ εἶπαν. Δὲν ἔδιναν εὐθύνες στὸν Θεό, νὰ ποῦν «γιατί τὰ ἔκανες ἔτσι;», ἀλλὰ ἔλεγαν «ἐμᾶς μᾶς

---

[212] *Ψαλμ*. 43, 24.

[213] Βλ. *Ψαλμ*. 77, 65-66.

[214] Βλ. *Ἔξ*. 32, 12· *Δευτ*. 9, 28 καὶ *Ψαλμ*. 78, 10.

χρειάζονταν πολὺ μεγαλύτερα κακά, ἀλλὰ τώρα τί θὰ ποῦμε στὰ ἔθνη;». Καὶ εἴδατε; Ἕνα καὶ ἕνα ἔκαμψαν τὸν Θεό. Καταλάβατε; Ὑπῆρχε ἀναγνώριση τοῦ σφάλματος, μετάνοια, καὶ ἐπενέβη ὁ Θεὸς καὶ «ἐπάταξε...». Ἂν βρεθοῦμε καὶ ἐμεῖς σὲ δυσκολία καὶ δὲν τὴν ἀντιμετωπίσουμε πνευματικά, τότε θὰ ποῦν οἱ κοσμικοὶ γιὰ μᾶς: «Ποῦ εἶναι ἡ προσευχή σας; Λέτε ὅτι προσεύχεσθε, ἀλλὰ τί κάνετε;». Γινόμαστε ρεζίλι.

Ἡ μετάνοια βοηθάει νὰ ἐξαφανισθῆ τὸ κακὸ

Ὅταν ζητοῦμε μετάνοια ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ τὸν κόσμο, νὰ βάζουμε καὶ τὸν ἑαυτό μας μέσα σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν φταίξει καὶ νὰ μὴ λέμε: «Βοήθησε τὸν κόσμο ποὺ εἶναι ἁμαρτωλός». Οἱ Τρεῖς Παῖδες γεννήθηκαν στὴν αἰχμαλωσία, καὶ ὅμως δὲν εἶπαν «τί φταῖμε ἐμεῖς;», ἀλλὰ εἶπαν: «Δικαίως πάθαμε, ἔπρεπε καὶ περισσότερα νὰ πάθουμε». Μιλοῦσαν σὰν νὰ ἦταν ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ παρέβησαν τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ πρὶν ἀπὸ τὴν Βαβυλώνια αἰχμαλωσία, σὰν νὰ ἦταν καὶ αὐτοὶ συμμέτοχοι στὴν ἁμαρτία, ἐνῶ ἦταν ἀμέτοχοι, ἀφοῦ δὲν εἶχαν ἀκόμη γεννηθῆ. Πόσο μὲ συγκινεῖ ἡ προσευχὴ ποὺ ἔκαναν, ὅταν βρίσκονταν μέσα στὸ καμίνι! «*Δίκαιος εἶ, Κύριε, ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησας ἡμῖν... Ὅτι ἡμάρτομεν καὶ ἠνομήσαμεν... Καὶ νῦν οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα ἡμῶν. Μὴ δὴ παραδώῃς ἡμᾶς εἰς τέλος... καὶ μὴ ἀποστήσῃς τὸ ἔλεός σου ἀφ᾽ ἡμῶν διὰ Ἀβραὰμ τὸν ἠγαπημένον ὑπὸ σοῦ*». Δηλαδή, «δίκαια μᾶς τιμωρεῖς, Κύριε, γιατὶ ἁμαρτήσαμε, ἀλλὰ μόνο γιὰ χατίρι τοῦ Ἀβραὰμ ποὺ τὸν ἀγαπᾶς, γιατὶ δὲν ἁμάρτησε, μὴ μᾶς ἐγκαταλείπῃς». Ἔβαζαν καὶ τὸν ἑαυτό τους μέσα στοὺς ἁμαρτωλούς, καὶ τὸ πίστευαν, γι' αὐτὸ ἔγινε τὸ καμίνι δροσιά. Ἐνῶ τὸν εἰδωλολάτρη ποὺ πῆγε νὰ δῆ τὸ καμίνι, τὸν πῆραν οἱ φλόγες[215].

Ὁ ἄνθρωπος, ἂν δὲν δουλεύῃ ἔτσι, ἀρχίζει συνέχεια νὰ δικαιολογῆται. «Ὁ διάβολος μὲ ἔβαλε καὶ ἁμάρτησα» ἢ «ὁ Ἀδὰμ φταίει, ἡ Εὔα φταίει· δὲν φταίω ἐγώ». Ἕνας θεολόγος μοῦ εἶπε μιὰ φορά: «Καὶ τί χρωστᾶμε ἐμεῖς τώρα νὰ ταλαιπωρούμαστε ἐξ αἰτίας τῆς Εὔας;». «Εὐλογημένε ἄνθρωπε, τοῦ λέω, σὲ πειράζει αὐτὸ γιὰ νὰ σωθῆς;». Τί φταίει ὁ Ἀδὰμ ὁ καημένος ἢ ἡ Εὔα ἡ φουκαριάρα; Ἕνα σφάλμα ἔκαναν καὶ πόσους αἰῶνες ἦταν στὸν Ἅδη, ἐνῶ ἐμᾶς ἦρθε ὁ Χριστὸς καὶ μᾶς λύτρωσε. «Ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ φορὲς ἂν ἁμαρτήσετε καὶ μετανοήσετε, εἶπε, σᾶς συγχωράω!»[216]. Χιλιάδες φορὲς ἁμαρτάνουμε καὶ ὁ Χριστὸς μᾶς συγχωράει – ἀρκεῖ νὰ μετανοοῦμε εἰλικρινά –, καὶ νὰ λέμε ὅτι φταίει ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα; Καὶ νὰ δῆτε δὲν βάζουν τὸ ὄνομα Εὔα – νὰ δώσουμε τὸ ὄνομα Εὔα σὲ μιὰ ἀδελφή, ἢ τοὐλάχιστον Ζωή, ἂν εἶναι δύσκολο Εὔα! Μὰ εἶναι πολὺ ἀδικημένη! Αὐτὴ εἶναι ἡ μάνα μας, ἡ μητέρα ὅλου τοῦ κόσμου, καὶ οὔτε κἂν τὸ ὄνομά της δὲν θέλουμε νὰ ἀκούσουμε. Καὶ τὴν κατάρα, στὴν οὐσία, στὸν διάβολο τὴν ἔδωσε ὁ Θεός. «Καὶ ὁ ὄφις ἦταν φρόνιμος»[217]. Μπῆκε ὁ διάβολος στὸ φίδι, γιὰ νὰ ξεγελάσῃ τὸν ἄνθρωπο. Καὶ βλέπεις, ὅλοι τὰ βάζουν μὲ τὴν Εὔα, ὅτι αὐτὴ μᾶς χαντάκωσε, ἐνῶ θὰ ἤμασταν μιὰ χαρὰ στὸν Παράδεισο, ἂν δὲν γινόταν ἡ παράβαση! Ἂν καὶ ἐμᾶς μᾶς ἔλεγε ὁ Χριστός, «ἀφοῦ σφάλατε μία φορά, θὰ πᾶτε τόσους αἰῶνες στὸν Ἅδη», ἔ, τότε νὰ ἔλεγε κανεὶς κάτι!... Τί ἀχάριστος κόσμος!

---

215 Βλ. *Δαν*. 3-11, *Προσευχὴ Ἀζαρίου καὶ Ὕμνος τῶν Τριῶν Παίδων*.
216 Βλ. *Ματθ*. 18, 22.
217 Βλ. *Γέν*. 3, 1.

Πάντως ἡ μετάνοια εἶναι μεγάλη ὑπόθεση. Δὲν ἔχουμε καταλάβει ὅτι ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν μετάνοια μπορεῖ νὰ ἀλλάξῃ τὴν ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι μικρὸ πράγμα αὐτό, νὰ ἔχῃ τέτοια δύναμη ὁ ἄνθρωπος. Κάνεις κακό; Ὁ Θεὸς σοῦ δίνει σκαμπιλάκι. Λὲς «*ἥμαρτον*»; Σταματᾶ καὶ σοῦ δίνει εὐλογίες. Ὅταν δηλαδὴ συνέρχεται τὸ ἄτακτο παιδί, μετανοῇ καὶ δέρεται ἀπὸ τὴν συνείδησή του, τότε ὁ Πατέρας του τὸ χαϊδεύει μὲ ἀγάπη καὶ τὸ παρηγορεῖ. Οἱ Ἰσραηλίτες, ἐπειδὴ εἶχαν ξεφύγει ἀπὸ τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, ἔζησαν στὴν αἰχμαλωσία ἑβδομῆντα πέντε χρόνια. Καὶ τελικά, ὅταν μετανόησαν, παρουσιάζεται ὁ βασιλιὰς Κύρος, ποὺ τολμᾶ νὰ πῇ κανεὶς ὅτι φάνηκε καλύτερος ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰσραήλ, οἱ ὁποῖοι εἶχαν μολύνει τὰ ἱερὰ ποὺ εἶχαν γιὰ τὶς θυσίες. Τοῦ ἄλλαξε τὸ μυαλὸ ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἔκανε νὰ πιστεύῃ στὸν Θεὸ τοῦ Οὐρανοῦ. Ἔτσι ἄφησε τοὺς Ἰσραηλίτες ἐλεύθερους, τοὺς ἔδωσε χρήματα, ξυλεία γιὰ τὸν Ναό, τοὺς ἔφτιαξε τὸ τεῖχος τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἔδειξε τέτοια καλωσύνη καὶ τέτοια εὐλάβεια, ποὺ δὲν ἔδειξαν κατὰ κάποιον τρόπο οὔτε οἱ Ἰσραηλίτες[218]. Καὶ ὅλα αὐτά, γιατὶ μετανόησε καὶ ἄλλαξε ὁ λαός[219]. Πόσο βοηθάει ἡ μετάνοια, γιὰ νὰ ἐξαφανισθῇ τὸ κακό!

Τὰ βιβλία τῶν Μακκαβαίων νὰ τὰ διαβάσετε ὅλα. Εἶναι πολὺ δυνατά. Τί διαταγὴ εἶχε δώσει ὁ βασιλιάς! Νὰ καταπατήσουν οἱ ἐλέφαντες τοὺς Ἰσραηλίτες! Πῆγαν οἱ ἄλλοι, ἑτοίμασαν τὴν τελετή, πότισαν πεντακόσιους ἐλέφαντες μὲ δυνατὸ κρασὶ καὶ λιβανωτό, γιὰ νὰ τοὺς ἐξαγριώσουν, καὶ περίμεναν τὸν βασιλιὰ νὰ παρουσιασθῇ, γιὰ νὰ ἀρχίσουν τὴν τελετή. Ἀλλὰ ὁ βασιλιὰς εἶχε ξεχάσει τὴν διαταγὴ ποὺ ἔδωσε. Πηγαίνει ὁ ἐλεφαντάρχης νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν βασιλιά, γιατὶ δὲν εἶχε παρουσιασθῇ ἀκόμη. «Βασιλιά, τοῦ λέει, σὲ περιμένουμε. Ὅλα τὰ ἔχουμε ἕτοιμα· τοὺς ἐλέφαντες, τοὺς Ἰουδαίους, οἱ προσκαλεσμένοι περιμένουν». «Ποιός σᾶς εἶπε νὰ κάνετε τέτοιο πράγμα;», τοῦ λέει! Φωνές, ἀπειλές... Καὶ αὐτὸ δὲν ἔγινε μιὰ φορὰ ἀλλὰ τρεῖς[220]. Μικρὸ πράγμα ἦταν νὰ ξεχάσῃ ὁ βασιλιὰς τὴν ἐντολὴ ποὺ εἶχε δώσει ὁ ἴδιος; Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ τελικὰ ἄλλαξε ὅλη τὴν στάση του πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Ὅλη ἡ βάση ἐκεῖ εἶναι: Νὰ μετανοήσῃ ὁ κόσμος.

– Γέροντα, οἱ σύλλογοι εἰρήνης ποὺ ἱδρύονται ἀπὸ διάφορα κράτη βοηθοῦν γιὰ τὴν εἰρήνη στὸν κόσμο;

– Ἐξαρτᾶται. Εἶναι καὶ μερικοὶ ποὺ ξεκινοῦν μὲ καλὴ διάθεση. Ἀλλά, ὅταν μαζεύωνται τί μάγοι, τί πυρολάτρες, τί Προτεστάντες, ἕνα σωρὸ – ἄκρη δὲν βρίσκεις –, γιὰ νὰ φέρουν τὴν εἰρήνη στὸν κόσμο, πῶς νὰ βοηθήσουν; Ὁ Θεὸς νὰ μὲ συγχωρέσῃ, αὐτὰ εἶναι κουρελοῦδες τοῦ διαβόλου. Γίνεται εἰρήνη μὲ ἁμαρτωλὸ συνεταιρισμό; Πῶς μπορεῖ νὰ ἔρθῃ ἡ εἰρήνη, ὅταν οἱ ἄνθρωποι δὲν συμφιλιωθοῦν μὲ τὸν Θεό; Μόνον ὅταν συμφιλιωθῇ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν Θεό, ἔρχεται καὶ ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη καὶ ἡ ἐξωτερική. Γιὰ νὰ συμφιλιωθῇ ὅμως ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν Θεό, πρέπει νὰ ἔρθῃ σὲ συναίσθηση, νὰ μετανοήσῃ, νὰ ζῇ σύμφωνα μὲ τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε ἔρχεται ἡ Χάρις καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ μέσα του, ὁπότε μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ καὶ γιὰ τὴν εἰρήνη γύρω του.

---

[218] Βλ. *Β΄ Ἔσδρ.* 1, 1 κ.ἑ.
[219] Βλ. *Α΄ Ἔσδρ.* 8, 88-92.
[220] Βλ. *Γ΄ Μακ.* 5, 1-35.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ - ΙΙ. Ἐννοιῶν, πραγμάτων καὶ ὀνομάτων